

بۆدابهزاندنی چۆرهما کتیب:سەردانی: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي)

لتحميل انواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي)

پدای دانیود کتایهای مختلف مراحه: (منتدی اقرا الثقافی)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للكتب (كوردی ، عربی ، فارسی)

كوڤاسه كاني

ميجراب

۷-۱

دانراوى

شهمال عبدالرحمان موفتى

ئاماده كردنى

عادل شاسوارى

۱۴۲۸ ك - ۲۰۰۸ ز

- ناوی کتیب: کۆباسه کانی میحراب
- دانراوی: شه‌مان عبدالرحمن موفتی
- ناماده کردنی: عادل شاسواری
- به‌رگی (۱-۷)
- دیزاین: عادل شاسواری
- ژ. سپاردن: (۵۵) ی ۱۹۹۶ ی دراوه‌تی
- تیراژ: (۳۰۰۰) دانه
- نۆبه‌ی چاپ: چه‌وته‌م

پیشه کی

زیاتر له ههزارو چوارسهد سان له مهویش تائیتا به چه کینکی مهزن که (نوژ) له گهله
دوژمینکی غافل گرو کولندهر که نه هریمه نه (شهیتان)، موسلمان جهنگی خوئی له
(میحراپ) دا راده گه یه نیت.

له وساتوه که ناده می هه یه نه م دوژمنهش هه یه و هه رده م له بو سه ی گه ر دنه ندادیه بو
نه وه ی بتوانی زال بی به سه رید او بیکاته دوستی خوئی و دوژمنی خوا.. بو نه وه ی
له خشته ی بیات و وه کو (خوئی) له (ره زامه ندی و به زه یی خوا + به هشت +
ناسووده یی) ته رک ی بکات و بیکاته هاوړی هه می شه یی (ناره زایی و توره یی خوا +
دوزه خ + نا نارامی).

میحراپیش له مزگه و تدا سه نگه ری نه م جهنگه یه له گه له نه و دوژمنه بی پشو و
سه سه خته دا. نه و تا وشه ی (محراب) له سه رچاوه ی (حرب) وه وه ره گراوه، که
(جهنگ) نه گه یه نیت.

نه گه ره که میک قولر رۆبچین لمان روون ده بیته وه که جیاوازی هه یه له نیوان (حرب)،
مهرکه دا. (حرب) وه که (جهنگ) گه وه ره ترو مه و دای فراوانترو کوشنده ترو و
هۆردووی زۆرترو نه نجامی شی له به رچاو ترو له (مهرکه - شهر) که نه میان زیاتر
ناوخوژی یان شه ری یقلمی ده گریته وه و به که م نه فسه ترو بچوکترو که م زیانتر
ده خه ملتیریت له چاو جهنگدا وه که جهنگی جیهانی یه که م یان دووه م.. جا بو یه
شوینگای جهنگ له گه له شه ی تاندا به (میحراپ) هاتوه:

خودی ئەو جەنگە گەورەییە و ئالیەتەکانیشی بەنرخن چونکە ئیش لەسەر بەبەهاترین ئەندامی مەزۆف دەکەن کە (دل)ە.. ئیش (نوێژکردن) بێت یا (وتاردان) و (کۆرپەستن) بێت بۆ چەمکە ئیسلامیەکان و روونکردنەویان.

ئەو دوژمنی کەرۆبەرۆوی دەبینەو (شەیتان)ە، نایب لە کەمتەرخەمی یەو بەبچوک سەیر بکەیت "چونکە:

لەسەرەتادا (شەیتان) لەبەر زۆری پەرستش و عیبادهتی بۆ خوای گەورە خراوەتە ریزی فریشتەو.. کەچی لەبەر (کبر) و خۆ بەگەورە زانیی و یاخی بوونی لەفەرمانی خوا (جل جلاله) لەرەحمی خوا دەرکراو.

بەم پێشەیی شەیتان (مرتد) و هەنگەرێکی بەرپرسیاری خوا نەك هەر بێ باوەرو (ملحد) بووی. چونکە جیاوازی (مرتد و ملحد) ئەوێکە کە یە کەمیان گورزی کوشندەتەرە بۆ موسڵمان چونکە نەبێت و رازی نایینی خوای لەلا روونە بەلام بە (فەرمانی خوا) هەلس و کەوت ناکات، بۆیە زیانی بۆ موسڵمان زیاترە لە (ملحد)، چونکە ئەشیت ئەم هیچ لەتایینی خوا نەزانی و لەنەزانی و نەشارەزایی یەو کافر بێت بەرپرسیاری خوا.

شەیتان بەتەمەنترین هەنگەرێکی نایینی خوایە لەژێراندان و زۆرتەری شارەزایی هەیه لەتەمەنی پێغمبەران و پەيامداران و صالحان و.. هتد، چەندەها گوناھی بەپاوە چاکان و موسڵمانانی رێگای خوا کردوو، بەکورتی نەگەر زیڕە کیش نەبێ هێندە نەزموونی گەلالە کردوو، بتوانی موسڵمانی نامخلص هەلبخەلتەتینی و موسڵمانی مخلص هەرگیز لای ئەم نەبیت.

لێرەو دەگەینە ئەوێ: چۆنکردنی سەنگەری جەنگ (میحراب) لەبەرامبەری شەیتاندا گەورەترین مەترسی دۆزاندنی جەنگە... یان کەم بوونەوێ هۆردووی

باورداران لهدهرهوهی نیمامی میحراپ دیسان نهگهری نوشوستی جهنگی جهماعی لهگهله شیتاندا نریک دهکاتهوه.

نهو میحراپه پیرۆزهی پیغهمبهری خوا (د.خ) که مامۆستا (شهمال موفتی) نهو وتاره بهپیزو بهپرستانهی تیا پیشککش دهکات ههمان نهو ململانی و پروبه پروبونهوه نیشاندهدات.

نهو (میحراپ)هی کهلهماوهی چهند سالی تهمنیداو لهو مزگوته هیلان ناسایهی فیکرو زانست و پهروهدهدا توانی دهنگی نهو ههق و راستی یه بهنهرمی و سههفۆنیا ناسا بهشنهوه نهشنهیهکی خوش سازانه بگهیهنیتسه گوی ی دلی چهندان کهسی رۆشنبرو دهستهبۆیر (نوخبه) و جهماوهری زانستهندی نهو کوردستانه بی نازهمان...

که ههر نهو جهماوهره بهرفراوانه هۆشیار و تامهزرۆیهش هانی نیمهی دا بۆ کۆکردنهوهو نووسینهوهی کاسیتی بهرنامهکان، بۆ نهوهی ههرچی زیاتر بهرگری مانهوهی پی بهخشریت و نهو هۆگره بهپیزانهیش زیاتر بههرهمند بکات لهئهلقهکانی کهبهیهکجار گوی لی بوون تاسهیان لی ناشکیت، بههیوای نهوهی کهههر کهس لهم پرۆزهیهدا دهستی ههبووه لهدانانی لاقیتیهک بۆ بهرنامهکه، وینه گرتنی، گواستهوهی، نامادهبوون و کۆرگهرم کردنی، بین و بیستن و، خویندنهوهی... هتد خوای گهوره ههموان بیهخشیت.

لهنهمرۆی ژبانی پیشکهوونی تهکنۆلۆژی و پهیفینی ژبانهکان و تۆری نهنتهرنیت و بهکاربردنی رپژهیهکی زۆری هاردی کۆمپیوتهر بۆ یاریدهدان و جیبهجی کردنی نهقلی مرۆفی سهدهدهی ۲۱ و پهخش و بلاوکردنهوهی سهدان کهنالی ناسمانی دهنگ و رهنگ و ههزاران رۆژنامهو گۆفاری ههمهههنگی فرهدهنگی زۆر بواری دنیای رۆژنامهگهری وای کردوه گهردهلوولی بهتهوژمی مهعریفی و کلتوری و نیعلامی

سەرئەنجی دیدەکان بۆ لای خۆی بەجێتەوهو رامانەکانی فیکر بۆ لای خۆی گاز بکاو تواناکانی نووسین و تەعبیر لەسەر تەوژمی خۆی ناراستەو سەرقال بکات.

لەنەمڕۆدا جیا لەهەموو قۆناغە رابردووەکانی میژوو، مەزۆفی رۆشنبیری دەکەوێتە ناو تەونیکێ رۆشنبیری واوە کە راگەیانندی زالی هاوچەرەخ نەبەچەرختیی و بەناستەم نەتوانیت لە کەرەستەو فاکەرە تەکنۆلۆژیەکان سوودمەند ببیت و لە ماددەو بابەتە زیان بەخشەکان پارێزراو بیت... بەواتایەکی تر نەبیت موسڵمانی رۆشنبیری نەمڕۆ لەناو تەونی رۆشنبیری و فیکری بەچەندەها تەوژمی جیاواز و هزر و مەبەستی پیشینە چنراوی هاوچەرەخدا بتوانی بەدوای (شوناسی ئیسلامی سەردەمی ناشتی) دا بگەڕی و لەناو ئەم تان و پۆی جەنجالی و بوخارەدا بیدۆزیتەوهو چاویک بۆ میژوو هەڵخار لەنیو ئەو هەموو فەتح و غەزاو قیتال و عەقدوو عەهد صوڤخ و فەزا جەنگ نامیزانە سەردەمی گەشەکردنی ئیسلام و گەیانندی بە وولاتانی دەرو دراوسی سەردەمە بەرایەکانی ترازان لە شوراو هەول بۆ کۆکردنەوهی شارای ماددی وەرچەرەخانی خەلافەت بۆ شانیشینی ئەمەوی و عەباسی و عوسمانی و تیکەل بوونی ستم و نازادی و ئیجتەهادو ئیشتهاو بەک دەنگی و بێدەنگی و پەيامی خواو پەيامی هەواو.. هتد دروست کردنی ناشوب لەبری فەتح و غەزاو جەنگ لەپیناوی بەرژووەندی شوینی جەنگ لەپیناوی رەزامەندی خوای گرتەوهو بوخاریک لە حوزن و حەسرت دروست بوو کە ناسان ناشتی پەيامی خوای تیا نانا سەرتەوه... نایا پەيامی خوای گەوره بۆ ساتەوهختی ناشتی چی پێیە؟ بۆ بوژاندنەوهی پەیقین و شارستانیەت و مەدەنیەت چ پرۆژەبەک لە گەنجینە سەلامدایە؟ نایا بەدەر لە مەرگ دۆستی لەپیناوی گەیاندن و بەرزکردنەوهی نایینی خوا جی شویتیک هەیه بۆ ووچان دان و سەکۆبەک هەیه بۆ دەرپرینی رای نازادو ماوہبەک هەیه بۆ پرۆژە زانستی و پێشکەش

کردنی شۆرشیک بۆ پیشخستی بواری شارستانی و مهدهنی کۆمهلگهی ئه مرۆی
مرۆفایه تی؟

بهیج موجه له نایا تاچه ند باسه کانی زانست له ناو کۆباسه کانی ئایینی ئیسلامدا جی
به خویان ده گرن و پیکه وه هه لئه که ن؟ نایا زانست و ئاین پیکه وه ته بان یان ئاین خوی
به زانست دا هه لئه واسی له پیناوی نه وه ی ته مه نیک بۆ خوی زیاد بکات و ماوه یه کی
تریش درێزه به ژیان بدات؟ به واتایه کی تر نایا نه م په یوه ندیه ی نیوان ئایینی ئیسلام و
زانست تاکتیکه یان حه قیقه ت؟ نایا موسلمانانی ئه مرۆی گۆره پانی پیشبر کئی
ژیاره کان و سه رده می جیهانگه رای و دواترۆپکی پیشکه وتی مرۆفایه تی بواری ماددی
نه توانن وه لایمی نه و پرسیارانه به به لئ و به لگه کانیا ن به مه لوسی پیشان بده ن و چه ند
باسکاریک پیشکesh به تریۆنه کانی بین و بیستن و خویندن بکه ن و چه ند باسیک له م
بواره دا بجه نه روو که هینده گیانی به هیزیان تیا داییت به رگهی پرسیاره کانی نه م نه وه یه
بگرن؟ له بهر گو مانه کاندا نه له رزن؟ له ژیر مایکرو سکۆبی تاقیگه کاندا ده رجن...؟
پرسیاره کان له ناو مه نزوومه یه کی هاو چه ر خدا جه یان دیت، زۆر بواری ئیسلام بۆ
جاریکی تر خراوه ته وه بهر تیرۆزی پرسیارو دریندۆنگی و گو مان.. نایا پهروه ده ی
ئیسلام بۆ نه وه ی ئه مرۆ هه مان پهروه ده نه سپارته که یه که نه یه ویت دوا جار نه و
که سه سه ربازیکی گوی رایه ل و عاقل بیت و هیج پنیوستی به به کار بردنی
لیکدانه وه کانی خوی نه بیت؟ یا خود نه توانیت بۆ نه مرۆیه کی دنیای نازادی مرۆ فیکئی
وا پهروه ده بکات نه سینیا نه ده رچیت و بتوانی له شته کاندای هه بی و نازادانه بریار
بدات و توانای بری و زه نی خوی به کاربات و لئی ته وق نه بیت؟! نه مه و چه نده ها
پرسیاری تر جه سته ی مه عریفی ئیسلامی بوونی ئه مرۆ توئی توئی نه که ن و به دوای
وه لایمی تینوشکینی نه وه ی ئه مرۆ دا نه گه پین و نه پرسن نایا ئیسلامی ئه مرۆ هه ر

موجهلله داتی کتیبی (فیقه) له باری چۆنیهتی نوێژو رۆژو حه ج و زه کات نه خاته بازاره وه (که نه وانه کهم نین و مه بهست بئ بهابوونیان نیه) یان نه توانیت بهرنامه و کتیب له بواره کانی سایکۆلۆژیو حالته دهروونیه ههژنراوه کانی نه مرۆی جهنجان بخاته بهر دیدهی گهنجان و رۆشنیرانه وه؟، نایا ئیسلامی نه مرۆ نه توانیت به شیوه به کی تر باس له ههلسوکوت و په یوهندی نیوان کورپان و کچان بکات؟ یا قسه کردن له سهر نهو بواره تهنها له یهک دوو فهرمودهی پتغه مهردا صلی الله علیه وسلم چر ده بیته وه که نهو شوینی گومانه و ده بی مرۆفی موسلمان خوئی لی پاریزیت.. نایا ئیسلامی نه مرۆ نه توانی باس له ناشتیبه کی گهوره بکات له سایه دهسه لاتی ئیسلامی دا که ههردووک پتکوه عیلمانییهک و ئیسلامیهک خاوه ن ماف و ئهرکی به کسان بن؟ به لام نهک تهنها باسکی تیۆری به لکو به پراکتیکی ئه وونه به کی ناوا پتسکهشی جیهان بکات؟ نایا له بواری کۆمه لایه تیدا ئیسلامی نه مرۆ نه توانی وه لامی پرسیاره کانی پتسکهوتنی کۆمه لگا بداته وه یان به جوړی له جوړه کانی سنوور کیشان له چوار چیوه ده نرئو بی دهنگی جینگای یهک دهنگی نه گریته وه؟ نه مانه و چه نده ها پرسیاری تر میرو له به بیرو میتسکی نه مرۆی نه وهی نوئی نه کهن و گهنجانیکی کردو وه ته گه پیده و موسافیری وولاتی فیکرو معریفهی تینوشکین و به هیوای وه لامی پرسیاری (ئیسلام له سایه ی ناشتی) دان، نایا تا چه ند مرۆ نه توانی له سایه ی ئیسلامدا بۆ مه رگ بژی نه توانی نه وه نده ش هیمن و نارام به دوای خه و نه کانی بکه وئی و هیوا و ناواته کانی بییتسه دی؟

له م رووانه وه باسکاری بهرێژ مامۆستا شه مان موفتی ده کۆشئ به و نه فه سه نوئیه و به و هه ناسه قوله شارستانی و هاوچه رخه وه بۆ نه مرۆ کۆباسه کانی میحراب له چه ندین باسی ووردو هیمندا نه خش بکاو له سی ته وه ره ی گشتیدا کۆیان بکاته وه و وه لامی

چمکیت له پرسیاره کانی روژ بداتهوه.. سئ تهوهره.. سئ گریژنه تان و پوی
باسه کانی ئەم کۆباسانه دهچن:

تهوهره ی زانستی / که خوی له ئیعیجازی زانستی له قورئان و سوننهت و تیشک
هاویشته سەر باس و لیکۆلینهوهی زانستهمندان له دکتۆر و پسرپۆره کانی بواره
جیاوازه کانی زانست دا دهبینتهوه و گهشتیکی تیژتیپهرو ناکام بهخشه بۆ نهو باس و
خواستانه.

تهوهره ی پهروهدهیی / که له دهروازهی بابهتی دهروونی و رهوشتی و ناکاری و ناینه
پاکیزه کان ئەدات و لهویوه بۆ چاکسازی باری دهروونی و ناکاری گهنجان و لاوان
دهکۆشی و پشت به رافه و شیکردنهوهی نایهتهکان و فهرمووده کان دهبهستی و
ههروده گری و حکمهتی پیشینه و پاشینهیان ئی نهخاته بهر تیرۆژی لیکدانهوه.

تهوهره ی کۆمه لایهتی / نهو پرسیارانهی که رهخه نامیزن بۆ جهستهی کۆمه ل و ههول
ئهدهن کۆمه ل بهرهو ناستیک ناراسته بکهن نهمرۆی له دوینی و سپهدهی له هه نوو که
باشتر و پیشکته و توو تر بی نهو روژینی و نهرم و هیمن نهنگوست نامازه بهچه نندین دهردی
کۆمه لایهتی و جهستهی بونیادی کۆمه ل نهکات و کۆمه لگه له هه ر نه گهریک ناگادرا
نهکاتهوه که زام له کهشتی سهفه ری پیشکته و تن و شارستانیه تدا دروست بکات و
نازار به بالی هاوچه رخ و ژیان دۆستی و ناشتی ویستی و ناین پهروه ری بگه یه نیت.

ئه م سئ خاله سه ره که یه سئ گریژنه ی جد دین که پرس ی چمکیت له نه وه ی نه مرۆ
هه لگه ریته ی... هه ر له و رووه شه وه بۆ خزمه ت کردن به هه رچی مانه وه ی زیاتری ئەم
کۆباسه هاوچه رخانه ی مامۆستا ئیمه ش دهست له دهست و قوه ت له خوا قۆلمان ئی
هه لمانی و کهوتینه نووسینه وه دارشته وه ته رقیمی نایه ته کان و ته خرچی
فهرمووده کان و له م کاره شماندا چه نندین خوشک و برای به ریتز هاو کاریان کردوین تا

نهم کاره مان به نهنجام گه یاندووه، که نه کاته "۵۱" باسی نیو کۆباسه کانی میحراب و له رابردودا به حهوت بهرگ چاپ و بلاو کراوه تهوه نهمی بهر دهستت کۆکراوهی نهو حهوت بهرگهی رابردووه به نومییدی نهوهی که بتوانین بهرگی تری لی ناماده بکهین .

له ناکامدا نزیه کی خیریش بکه بۆ ههر که سینک که رۆلی هه بووه له گه یاندنی نهم کۆباسانه بۆ بهر دیدهی بهر پزیت . به تاییهت مامۆستا شه مالی نازیز و منی بهندهی موحتاجی دوعا . له کۆتاییشدا داواکارین خوای گه وره له هه موومانی قبول بکات و پاداشتی به نیمزای لیخۆشبووئمان بداته وه .

نه گهر ههر ره خنده و پینشیاریکیش که خزمهت به زیاتر دهوله مهنه کردنی نهم پرۆزهیه بکات که رهه به ره مومون، له نه رکی ماندوو بوئتان سوپاس ده کهین ... له کۆتاییدا له خوای میهره بان ده خوازین نیمه و نیوهش نگرۆی به زهیی و ره جسی بی پایانی خۆی بکات و به نووری دیداری خۆی شه ره فیایمان بکات و له فیرده وسدا گرۆمان کات . . سه ر که وتیش ههر له خواوهیه .

وآخر و دعوانا ان الحمد لله رب العالمین

عادل شاسواری

adilshaswaryr...@yahoo.com

۲۰۰۸ / ۴ / ۲۷

پیشہ کی دانہر

الحمد لله... ربی اجعلنی أعمل صالحاً ترضاه، وأدخلني برحمتك في عبادك الصالحين.. اللهم
اجعل عملي هذا خالصاً لوجهك الكريم... اللهم آمين.

لہراپہرین و بزواتی ہدر نہتہوہیہ کدا، ہیندہی ناکام و ہہنگاوہ پتہوو تۆکمہ کانی
دوای بزواتہ کہ گرنگہ... ہیندہ خودی بزواتہ کہ گرنگ نیہ.

ہہمووان بروایان وایہ: کہ (ہوشیاری) ہہناسہی راپہرین و بزواتہ کانہ...

منیش لہم کۆباسانہمدا کۆشاورم بۆ نہوہی ہوشیاری بہرامبہر بہخوا زیاد بکہم و لہم
کارہشمدا تہنہا مہبہستم خواہہ...

نہمیش تاوہ کر نہم ہوشیاری یہ بیٹہ ہوی نہوہی کہہہموو زاناو تیکۆشہرئک شویئی
خوی بگری... جا نہو کاتہ قہلہم و رِمہ کان ہدریہ کہیان بہزمانی خویمان دیتہ گو...
پیکرا دہ کہونہ پدیشین... جا نہو کاتہ نہم میللہتہ لاپہرہیہ کی نوئی نہمری تۆمار
بکات، پاش خہوو بی ناگایہ کی قول.

تائہو کاتہش:

نہم پریاسکہی شتوومہ کانہم

نہم بینایی چاوانہم

نہم کرشہی رۆشنیریہم

نہم شارای تہمہنہم

نهم کۆباسانهی میحراب، بهو پهری نه مان و وه فواو خوشه ویستییه وه، پیشکەش به به هاری دلانی پروادار. سابه شکم بیته روشنکهره وهی رینگه ی هه موو نه وانه ی به تونیلی ژیاندا رەت نه بن. به ئومیدی نه وه ی خوینهرانی، بیه شمان نه که ن له پاران ه وه یه کی ناورنگ ناسای به ره به یان، تا گیانمان لای پهروه ردگاری بالا شادو سرور بیت.

پاشان، پتویسته: سپارده ی زانستی بو هه موو وته یه ک، بگێریته وه بو خاوه نه که ی، یا به لای که م بانگه شه ی خاوه ندریتی نه کری.. هه ربویه خوینهری به ریز ناگادار نه که مه وه:

زۆری نه و شتانه ی له کۆباسه کاغدا (المحاضرات) پشتم پی به ستوون چه ندیین کتیب و کاسیتی دهنگی جوړاو جوړ بوون که برایانی دلسۆز له چه ند لایه که وه بو یان ره وانه کردووم، جگه له کاسیتی فیدیوی رهنگی تو مار کراوی که ناله ناسمانیه کان که براکام له ته له فزیونی یه کگرتوو بو یان تو مار کردووم.

خوا پاداشتی هه موو نه وانه بداته وه که به شداریان کردووه له فیربوم دا نه وانه شی به شدار بوون له گه یانندی نه و زانیاریانه ی که خوای گه وره فیری کردووم و گه یشتوونه ته بینهران و بیسه ران و خوینهران و هوگران.

جزاهم الله عنا كل خير في الدنيا والآخرة وصلى الله على معلمنا الخیر وأسوتنا الحسنة سيدنا محمد وعلى آله وصحبه وسلم.

شه مان مو فتی

۲۸ / ره مه زان / ۱۴۱۸

باسی یه کهم

دادپهروه‌ری

دادپهروه‌ری کاتیک نه‌مینیت، سته‌م دیته شوینی، ان الله یأمر بالعدل و الإحسان لهم یناومدا خوی گه‌وره سته‌می حه‌رام کردووہ.. (یا عبادی انی حرمت الظلم علی نفسی و جعلته محرماً بینکم فلا تظالموا) لهم فہرمووده (قدس)یہدا خوی گه‌وره فہرموویہتی: بہ‌ندہ‌کانم.. من سته‌م لہسہر خوّم حه‌رام کردووہ و لہ نیوان نیوہشدا بہ حه‌رام داناوہ سته‌م لہیہک بکہن.

۱ - ۱۶۷۹۴۲ عن النبي صلى الله عليه وسلم ، فيما روى عن الله تبارك وتعالى أنه قال " يا عبادي ! اني حرمت الظلم على نفسي وجعلته بينكم محرماً . فلا تظالموا . يا عبادي ! كلکم ضال إلا من هديته . فاستهدوني اهدکم . يا عبادي ! كلکم جاع إلا من أطعمته . فاستطعموني أطعمکم . يا عبادي ! كلکم عار إلا من كسوته . فاستكسوني أكسکم . يا عبادي ! انکم تخطنون بالليل والنهار ، وأنا أغفر الذنوب جميعاً . فاستغفروني أغفر لکم . يا عبادي ! انکم لن تبلغوا ضري فتضروني . ولن تبلغوا نفعي فتنفعوني . يا عبادي ! لو أن أولکم وأخرکم وأنسکم وجنکم . كانوا على أتقى قلب رجل واحد منکم . ما زاد ذلك في ملكي شيئاً . يا عبادي ! لو أن أولکم وأخرکم . وأنسکم وجنکم . كانوا على أفجر قلب رجل واحد . ما نقص ذلك من ملكي شيئاً . يا عبادي ! لو أن أولکم وأخرکم . وأنسکم وجنکم . قاموا في صعيد واحد فسألوني . فأعطيت كل إنسان مسألته . ما نقص ذلك مما عندي إلا كما ينقص المخيط إذا أدخل البحر . يا عبادي ! إنما هي أعمالکم أحصیها لکم . ثم أوفیکم إياها . فمن وجد خيراً فليحمد الله . ومن وجد غیر ذلك فلا یلومن إلا نفسه . " وفي رواية " : انی حرمت علی نفسي الظلم وعلی عبادی . فلا تظالموا . "

الراوي : أبو ذر الغفاري - خلاصة الدرجة : صحيح - المحدث : مسلم - المصدر : المسند الصحيح - الصفحة أو الرقم : ۲۵۷۷ :

چەمكى دادپەرورەرى لە ئىسلامدا زۆر فراوان و بەرپنە و ھەموو بواریك دەگریتەو، دادپەرورەرى لە ئىسلامدا تەنھا بە مېللەتیک یاخود توپژمړیکەو نەبەستراوتەو.. خوای گەورە لە قورئانی پېرۇزدا دەفەر مویت:

(كُلًّا نُمِدُّ هَتُوْلًا ۚ وَهَتُوْلًا ۚ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ ۗ) (الإسراء / ۲۰)

پېشتر نامازەمان بەو کە کردووە مەروفايەتی دوو کۆمەلگایە، کۆمەلگایەك رەزنامەندن بە شەریعەتی خوای گەورە، کە پێی دەوتری کۆمەلگای ئیمان، وە کۆمەلگای دووهم ئەو کۆمەلگایە کە رەزنامەند نین بە شەریعەتی خوای گەورە، پێی دەوتری (کۆمەلگەى کوفر).

ھەریەك لەم دوو کۆمەلگەیه، خوای گەورە بەشیان ئەدات و دەفەر موئ:

(وَمَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا) (الإسراء / ۲۰)

واتە: بەخشینى من حەرام نەکراوە لەسەر کەس.. خوای گەورە یاسای داناووە بۆ رووھك بۆ نەمام، کە پێویستی بە پلەیهکی گەرمی دیاریکراو و رادەپەکی دیاریکراو لە شى ھەیه.. بە ھەمان شێوەش بۆ پێویستیەکانی تری گەشە کردنی رووھك لە ناو و، تیشکی خۆر.. گەر ئەمانە لەھەر شوپنیک ھاتنە دى، ئەوا ئەو نەمامە گەشە دەکات، بەبێ گوێدان بەوھى کە ئەو زەویە، زەوی (کوفر)ە، یاخود زەوی (ئیمان)ە، ئەمانە بەلای خوای گەورەو گەرنگ نین، (ولا یجرمنکم شأن قوم علی أن لاتعدلوا إعدلوا هو أقرب للتقوى) ھەرچەندە بەرامبەرەگەشت ستمی کرد، تۆ ستم نەکەیت و ھەمیشە دادپەرورە بە.. لە یەکیك لە فەرموووە

قودسيه كاندا خواى گهوره دمفهرمويت (وعزتي وجلالي لأنصرك ولو بعد حين)^٢
 لهم فهرموودهيدا خواى گهوره به ستم ليكراو (مظلوم) دهليت: سويند به
 عزمت و جهلال خوم سهرت نه خهم يا دواى ماوميه كيش بيت... نيتر نهو كهسه
 ستم ليكراوه خاومنى ههر دينيك بيت، له بهر نه وهى مروقه و زولمى ليكراوه،
 دادپهروهرى خواى گهوره وا پيوست دهكات كه يارمه تى بدات و پشتگيرى لى
 بكات.. پيغهمبهرى خوا (د.خ) له فهرمووده كدا دمفهرمويت (اتقوا دعوة المظلوم،
 فانه ليس بينها وبين الله حجاب، ويفتح لها ابواب السماء ويقول لها وعزتي وجلالي
 لأنصرك و لو بعد حين)، و اتا خوأتان بپاريزن له نزا و پارانه وهى ستم ليكراو،
 چونكه نزا و سكالآى ستم ليكراو (مظلوم) هبوته و رمت ناكريته وه.. نيتر نهو
 كهسه ستم ليكراوه لي ره دا ديار نه كراوه كه نيمان داره يا خود نييه، مادام مروقه
 نابيت ستمى لى بكرت.

٢ - ٧٥٢٠٩ ثلاثة لا ترد دعوتهم : الصائم حتى يفطر ، والإمام العادل ودعوة المظلوم ،
 يرفعها الله فوق الغمام ، وتفتح لها أبواب السماء ويقول الرب : وعزتي وجلالي لأنصرك
 ولو بعد حين الراوي : أبو هريرة - خلاصة الدرجة : ضعيف - المحدث : الألباني -
 المصدر : ضعيف الترغيب - الصفحة أو الرقم ٥٨٣

- ١٩٦٣٦٤ ثلاثة لا ترد دعوتهم الصائم حين يفطر والإمام العادل ودعوة المظلوم يرفعها
 الله فوق الغمام وتفتح لها أبواب السماء ويقول الرب وعزتي وجلالي لأنصرك ولو بعد حين
 الراوي : أبو هريرة - خلاصة الدرجة : [إسناده صحيح أو حسن أو ما قاربهما] - المحدث :
 المنذري - المصدر : الترغيب والترهيب - الصفحة أو الرقم ٢/١١١

دادپهرومیری مهسه له یه کی باومر و عه قیدمیه لای نیمه ی موسلمان خوی گه و ره
 فه رمانمان پی دهکات به دادپهرومیری و دهفه رمویت (ان الله یامر بالعدل و
 الإحسان...) ته نانهت له گفتوگوشدا فه رمانی داوه به دادپهرومیری و دهفه رمویت
 (وإذا قُلتُم فاعدلوا...) له فه رموودمیه کی پیغه مبه ردا (د.خ) هاتووه (بنس مطیة
 الرجل زعموا)^۲ له وه خرابتر نییه که مروؤ قسه بکات و بلایت وایان وت، نه مه زور
 گوناوه، چونکه خوی گه و ره دهفه رمویت (یاایها الذین آمنوا ان جاءکم فاسق بنبأ
 فتبینوا...) نه که هر که سیک هات و قسه یه کی بو کردی، راسته وخو قسه که ی
 بلاو بکه یته وه، بزانه نه و که سه ی که خه به رمه که ت بو دهینیت کییه؟ وه به لگی
 راستی قسه که ی چییه؟ نیت نه و هه والدمره، که سیکه، یاخود ده ستگایه کی
 راگه یاننده.. نابیت هر چییه که ت بیست بلاوی بکه یته وه، بوئه وه ی له م نیومنده دا
 سته م و ناحه فی دروست نه بیت و راگه یانندی سته مکار دروست نه بیت.
 دادپهرومیری له تاکه که سدا:-

دادپهرومیری ده چوینم به سه قفیک، سه قفیک می عه نویی که له سه ر تاکه که سه،
 له سه ر خیزانه، له سه ر کو مه لگایه، له سه ر حکومه ته... که بنه ماکانی سه قفی
 دادپهرومیری نه ما، نه وکات نه و سه قفه مه عه نوییه دمروختت وستهم جیی
 دهگریته وه، به رنامه یه کی داوینته تی، که قورنانی پرؤزه.. نه خشه ی بو چوینه تی
 جیبه جی کردنی هه موو جو ره غه ریزه مکان کی شاوه، بوئه وه ی له دادپهرومیرییه که دا
 بمینیتته وه...

۳ - ۰۸۱۵۹ بنس مطیة الرجل زعموا

الراوي: أبو قلابة عبد الله بن زيد الجرمي - خلاصة الدرجة: صحيح - المحدث:
 الألبانی - المصدر: صحيح أبي داود - الصفحة أو الرقم ۴۹۷۲

وكذلك جعلناكم امة وسطا لتكونوا شهداء على الناس) رافه كهرانی قورئانی پیروز
 (المفسرون) سه بارمت به رافهی (وسط) دمفه رموون: عادل، دادپه رومر، واته:
 میلله تیکی دادپه رومر بن، هه میسه راستی (الحق) بلین، با خوشتان بهو راستیه
 زهرمر مهند ببن.. لهو غهریزانهی که خوای گه وره مرؤفی پی به هر مه مند
 کردوو، بؤ نموونه غهریزهی (سیکس) که له ژن و پیاودا هه یه... خوای گه وره
 نه خسهی کیشاوه بؤ چۆنیه تی جیبه جی کردنی، که نه ویش له ریگهی شوو کردن
 و ژن هینانه وه (افراط و تفریط) واته زیاده رهوی و کهم رهوی دمختاه بازنه ی
 سته مه وه.. بته ویت نه م غهریزمه جیبه جی بکه یت له ریگه یه کی جگه له م
 ریگه یه، نهوا ده چیته ناو بازنه ی سته مه وه و ده چیته ناو ناموسی خه لگیه وه،
 بته ویت نه یشی که یت، نهوا ده چیته ژیانی گوشه گیری به وه، که نه ویش هر سته مه
 و له نایینی نی مه دا نهو شته نیه. (وره بانیه ایتعدوها ما کتبنها علیهم).

یه کیکی تر له غهریزه کان، غهریزهی برسیتییه، یاخود بلین چه زکردن له
 خواردن و خواردنه وه... ههستی برسیتی له مرؤفدا هه یه و پال به مرؤفه وه
 دمنیت که بجیت نان بخوات.. نه ویش له قورئاندا نه خسه ی بؤ کیشراوه و خوای
 گه وره دمفه رمویت (وکولوا واشربوا ولاتسرفوا...) واته بخۆن و بخۆنه وه له خواردن
 و خواردنه وهی حه لال، به لام نیسرافی تیا نه بیئت.

پیاو چاکیک باوکی له ژیاندا مابوو.. وتی کوری خۆم نه مشه و نه نوستم، هینده م
 خواردبوو شهوی تووشی (الامتلاء) بوو بوم و هه ناسه م به ناسانی بؤ نه نه درا...
 پیاو چاکه که به باوکی وت، باوکه خوا ره حمی کرد که نه مردی، چونکه نه گهر
 بمردیتایه نو یژم له سر نه ده کردی، وهک خۆکوژ (منتحر) حسابت بؤ ده کرا که
 خۆتت کوشتوو! پیغه مبه ری خوا (د.خ) دمفه رمویت (ماملأ ابن ادم وعاءا شرا من
 بطنه. بحسب ابن ادم لقیمان یقمن صلبه فاذا کان لامحالة فاعلا هثلث لطعامه و

ثلث لشرابه و ثلث لنفسه). پيشه‌وایان ترمذی و نیین و ماجه و نیین و حبان له صحیحه که یاندا گیراویانه‌ته‌وه.

نهم جه‌سته‌یه‌ی نیمه پیویستی به‌پله‌ی گهرمی هه‌یه (کالوری) نه‌و هینده بخؤ که له‌شت ده‌بات به‌رپوه.. کاتیك ده‌خویت گه‌دمت بکه به سئ به‌شه‌وه به‌شیکي بؤ خواردن، به‌شیکي بؤ خواردنه‌وه.. به‌شیکي به به‌تالی به‌پله‌ره‌وه.

یه‌کئیکي تر له غه‌ریزه‌کان که خوای گه‌وره مروّفه‌کانی پی به‌هرمه‌ند کردووه، غه‌ریزه‌ی نازایه‌تی له هه‌لوپست. سیفه‌تئیکي مروّفی زؤر به‌رزه.. سه‌رچاومه‌که بؤ زؤر خوهره‌وستی جوان، نهمه‌ش که له بازنه‌ی دادپه‌رومیری دهرچوو زیاده‌ره‌وی و که‌مره‌وی تیده‌که‌وئیت، ده‌که‌وئته بازنه‌ی سته‌مه‌وه، نه‌و نازایه‌تییه که زؤر ده‌بیئت ده‌بیئته ده‌ست دریزئی کردن (تهور)، ده‌بیئته فاکته‌ریک بؤ پيشیل کردنی مافی خه‌لکان... کاتیکی که‌م ده‌بیئته‌وه و (تفریط)ی تی نه‌که‌وئیت، ده‌بیئته ترسنؤکی و زه‌لیلی، بؤیه خوای گه‌وره داوامان لیده‌کات که له (وسطیة)دا بمینینه‌وه و نه‌و نازایه‌تییه له بازنه‌ی دادپه‌رومیریدا بمینئته‌وه.

سیفه‌تی به‌خشین (انفاق)، خوای گه‌وره ده‌یه‌وئیت هه‌موو موسلمانئیک فی‌ری نه‌وه بیئیت، به‌شیک له‌کاتی خوئی بداته کؤمه‌لگا‌که‌ی، به‌هه‌مان شیوه به‌شیک له زانیاری و عیلمه‌که‌ی به‌شیک له پارمه‌که‌ی به‌شیک له ره‌نجی خوئی..

خوای گه‌وره مروّف فی‌ر ده‌کات بؤنه‌وه‌ی که‌سیکی به‌خشنده دهر‌بچئیت، به‌لام نه‌گه‌ر نهم سیفه‌ته زیاده‌ره‌وی تیکه‌وت، ده‌چئته بازنه‌ی سته‌مه‌وه و ده‌بیئته (اسراف) ده‌بیئته (تبدیر): (إن المبدین کانوا!خوان الشیاطین...) که ده‌چئته نه‌و راده‌یه‌ی، که نه‌و پارمیه‌ی سه‌ره‌فی ده‌که‌یت، له‌سه‌ر حسابی خیزانه‌که‌ت و، له‌سه‌ر حسبی داهاتووه، خوای گه‌وره نه‌مه‌ی پی خوش نییه، له‌هه‌مان کاتدا کاتیك سه‌رف کردن که که‌مره‌وی تیا کرا واته: کاتیك نه‌و پارمیه ده‌گیری و نادرئیت به

كەس لەو كاتەدا ئەو مەرۆفەى بەم چەشنە بىت، دەبىتە مەرۆفەىكى رۇد، واتە رەزىل ئەو كەسانەى چروك و رۇدبىن بە هىچ جۇرئىك بۇنى بەهەشت ناكەن. ئىنجا بىرىكەرەو لە كارىگەرى ئەو كەسانەى كە دەگەرپن بۇ ئەوەى ئارەزووى زايەندى (الشهوه الجنسية) يان جىبەجى بكەن لە دەرەوى حەلال، چ زيانئىك ئەدەن لە كۆمەلگەى ئادەمى!! مەرۆفەى رۇد و چروك، چەند زيان ئەدات لە كۆمەلگەى، ھەرەوھا مەرۆفەى موسرىف وەك زيانى زۇرىشى ھەيە بۇخوى چەند زيانئىش دەدات لە كۆمەلگەى!!.. ئەمانە ھەموويان لە دەرەئەنجامى دەرچوونە لە بازنەى دادپەرەورى.

دادپەرەورى لە خىزاندا:-

دابەشكردنى ئەم سى خالە سەرەككىيە لە خىزاندا بەشىومەكى دادپەرەورىيانە سەققىكى دادپەرەورىى بۇ خىزان دروست دەكات، كە ئەو سى خالەش برىتىن لە:

* دراو (پارە)

* خۆشەويستى

* كات.

بەلام كاتى ئەمانە بە دادپەرەورىيانە دابەش ناكرىن، ئەوا ئەو بياوھ كاتەگانى بۇ خوى سەرف دەكات و لە كاتەگانى ژيانى بەشى مندالەگانى و بەشى خىزانەكەى تىدا نىيە، ياخود بە پىچەوانەو، ئەو ئافەرتەى كاتەكەى لە مالى باوكى بەسەر دەبات و كات نادات بە مندالەگانى و ھاوسەرەكەى ياخود ئەو مندالانە كاتيان نىيە لەگەل داىك و باوكيان بەسەر بەرن.. ئەمانە سەرچەمىيان چوونەتە بازنەى ستەمەوھ ياخود لە بەخشىنى (دراو)دا بەو مندالەت دەبەخشى و بە مندالەكەى تەرت نابەخشىت كە ھاوتەمەنن، (لېرەدا مەبەستمان يەكسانى نىيە لە بەخشىنى ماددىدا بەشىومەكى رەھا)، چونكە ئەمە پەيوستە بە پىداويستى مندالەكە،

بۆنمونه مندالیتک له زانکۆدا وهک ئهو مندالمت نییه که نهچۆته مهکتبه،
 ئەمیان پێویستی به بهخشینی ماددی زیاتر ههیه، بهلام بۆ ئهوی تریان سهرف
 کردنی کات و بهخشینی سۆز بۆی زیاتر پێویسته، ههرموودهمیهکی پێغه مبهری
 خوا ههیه (د.خ) که تیایدا دهفهرمویت (اتقوالله واعدلوا بین اولادکم.. ساگارتین
 نمونه دهینینهوه، کاتیک مندالیتک ماچ دهکهیت، نهبی مندالهکهی تریشت ماچ
 بکهیت، نهگهر نا ئهوا مندالهکهی ترت دلێ له خوێ دا ئەمینیت، ههر مندالیک
 ههستی کرد که براههکی یان خوشکهکهی زیاتر لهو خوشهویست تره لهلای باوکی
 یاخود لهلای دایکی، ئهوا ئهو دایک و باوکه گوناهبان، نهوه لیرمدا زولم له نیوان
 دایکهکه، یاخود باوکهکه، لهگهڵ جگهرگۆشهکانیاندا روو ئەدات بۆیه جارێکی تر
 جهختی لهسهر نهکهینهوه که نهبی خوشهویستی و دراو و کات له خیزاندا زۆر
 به دادپهروهرانه دابهش بکریت.

خوای گهوره له چهندين نایهتی هورنانی پرۆژدا نامازه دهکات بهوهی که دهبی
 بیاو زۆر بهباشی مامهله بکات لهگهڵ خیزانهکهیدا، بههیچ جوریک نابیت نازاری
 بدات، جا ئهو نازاره دهروونی بیت یاخود جهستهیی.

دهرمنجامهکانی نهبوونی دادپهروهری له کۆمهلهگهدا

له بهرواری (۱۹۹۷/۴/۱) ريفراندۆمیک له نهمسا سازدرا، . له سالی (۱۹۱۲)هوه
 ئافرهتانی نهمسا دهیانهویت مافی خوێان دهستبکهویت، له شهستهکاندا تهنها
 توانیان مافی دهنگدان بهدهست بهینن، بهلام ئیمهی گهلی موسلمان ئهو
 کیشهیهمان نییه، که نهمسا لهناو جهرگهکی ئهوروپای بهناو پێشکهوتن خواز
 ههیهتی، شیاوی نامازه پیکردنه ئهو ريفراندۆمهی که له (۱۹۹۷/۴/۱) دهستی
 پیکرد داواکارییان چهند خالیک بوو که پێویست بوو کاری جدی بۆ بکریت، لهو

خالانهدا داوای نهو مافانهیان دهکرد که (۱۴۰۰) له مه و بهر ئیسلام به ئافرمتی به خشیوه، له گرنگترینی نهو خالانهدا هاتبوو:

۱- داوانه کهن که پاریزراو بن لهو دهست دریزییهی که دهکریته سهریان له لایهن پیاوانه وه به جوړیکی وهها یاسایهک دهر بچی و ببیته ئاستهنگیک له بهردهم پیاواندایو نه انجامدانی نهو جوړه دستدریزیانه، بهلام گهلانی موسلمان لهو جوړه کیشانه زور به دوورن.

۲- داوا نه کهن که ئافرمتان له موچهدا وهکو پیاو بن... ئه راستیه لای زور کهس ونه، بۆنمونه کوریک و کچیک کۆلیزیک، یاخود بهیمانگایهک تهواو نه کهن... کاتی دادمه زین له هه مان فه مانگه و له هه مان ژووردا ههردووکیان بۆ نمونه پیاو دهوتری ژمیریان هه ناویکی تر، بهلام له موچهدا، موچهی پیاوهکه (۲۰٪) زیاتره له موچهی ئافرتهکه، دیاره ئه دیاردهیهش له هه موو نهو روپادا بهم شیوهیه که باسکرا، بهلام گهلانی موسلمان لهو کیشانه به دوورن.

چه مکی یهکسانی و رههندی دادپهروهیری:-

چه مکی (یهکسانی) به تیگه یشتنی ئیمه ی موسلمان زور جیاوازه لهو تیه یشتنه ی که ئهوان واته (رۆژئاوا) هه یانه بۆ (یهکسانی)، ئهوان له وهدا یهکسانیان کردوون که نه بی هه مان ئه رک وهکو یهک نه انجام بدن، بهلام له موچهدا وهکو یهک نین. یهکسانی له ئیسلامدا رهچاوی چه ند بارودۆخیکی بۆ دهکری.. واجباته کان نهگۆرین به گویره ی بارودۆخ.. مرۆفیک که جیگیر (مقیم) بی جیاوازه له گهل مرۆفیکی گهشتیار (مسافر) دا، هه رهه مان مرۆف کاتی له ناو مال و منالی خویی و نیشتمانی خویدا بیت زور جیاوازه له کاتیکدا که گهشتیک نه انجام نه دا، کاتی سهفه ری کرد بۆ نمونه نویرهکانی کورت نهکرینه وه، رۆژووی له سه ر لانه چی.. له ئیسلامدا واجبات به گویره ی بارودۆخه، تیگه یشتنی رۆژئاوا بۆ چه مکی (یهکسانی)

لەسەر بناغەى بەرژمەندىيە، بەلام چەمكى يەكسانى و تىگەيشن بۆى، لەسەر بناغەى دادپەرورمىيە لە ئىسلامدا، وەلەسەر بناغەى ئيمان و باومرە. دادپەرورمى لە مېژووى ئىسلامدا:-

شارى (حمص) ماومىەك دوژمنان توانيان لە موسلمانانى بسەننەو، پاشان موسلمانان دواى ماومىەك كەوتنە خۆيان و شارەكەيان رزگار كرد، ناشكرابه كە داگرەكر بىت بۆ ھەر ولاتى يان بۆ ھەر شارىك، بەھىچ جۆرىك جىاوازى لە نىوانياندا ناكات و ھەموويان بە دوژمن دانەنىت، مالى زۇريان تالان كرد.. پاش ھەوى كە ئىسلام ھاتەو كاتى زەكات و جزىە و خەراج ھات پاش ماومىەك، ھاولاتىيە مەسىحىيەكان جزىەيان ھىنا، ئەومبوو والىەكە لىى وەرنەگرتن، وتى ئەو پارمىەى كە لە ئىسلامدا لە (أهل الذمة) وەرنەگىرى و دوايى لە خزمەتگوزارى گشتىدا سەرف ئەكرى، ئەو پارە وەرنەگرتنە بۆ پاراستن و ئاسايش و ئارامىيانە، لەبەرنەوھى ئىمە نەمان توانىو مالتان بپارىزىن، بە چ روويەكەو دەبىت پارمتان ئى وەرنەگىرىن!! بەئى بەم شىومىە ئەبى دادپەرورمى لە ئىسلامدا.

پىغەمبەرى خوا (د.خ) جارىكىان يەككىك لە ھاوھالانى لە خزمەتىدا بوو كە ناوى (عوقبە) بوو، ئەو عوقبەيە ئەگىرپىتەو و ئەئى؛ لەگەل پىغەمبەرى خوادا (د.خ) بەسەفەر رۆيشتىن و شەومان بەسەردا ھات، پاشان پىغەمبەر (د.خ) فەرمووى پىم: بوەستە، پاشان لەسەر حوشترەكە دابەزى، منىش وام دەزانى پشووويەك ئەدات، كەچى پىى فەرمووم سەركەو، بەلام (عوقبە) كە ئەدەبى لە پىغەمبەرى خوا وەرنەگرتو، چۆن سەرنەكەوئى بۆسەر حوشترەكە و پىغەمبەرى خوا (د.خ) لە خوارمەو بى؟! بۆيە دوودل مایەو، فەرمووى سواری حوشترەكەى تۆ بىم ئەى پىغەمبەر خوا (د.خ)؟! ئەوئىش فەرمووى بەئى، وەچەند جارىكىش جەختى كەردمەو لەسەر ئەم قەسەيە بۆيە وتم و دووبارەم كەردمەو، سواری حوشترەكەى تۆ

بیم نهی پیغمبهر خوا (د.خ)؟! نهویش فهرمووی بهئی سهرکهوه بو سهر پشستی
 حوشرمهکه.. بویه منیش ناچار بووم سهرکهوم.. چونکه نهترسام لهوهی که
 خهشم و قینی خوا بباری به سهرمدا، لهکاتیگدا فهرمانم پی تهکات سهریکهم و
 منیش به قسهی نهکههم.. بویه سهرکهوتمه سهر حوشرمهکه و بینیم، پیغممبهری
 خوا (د.خ) به دسته پرۆزهکانی خوی حوشرمهکه رائهکیشتی، پیغممبهری خوا
 (د.خ) روانیبووی که (عوقبه) ماندوو بووه، بویه نهم کارهی نهنجامدا.

بهراستی نهمهیه پیشهوا.. نهمهیه دادپهرومری و.. نهمهیه سهرۆکی ولات،
 نهمهیه دادپهرومری نیسلام و فهرمانرهوایی نیسلام..

عومهری کوری خهتاب (خوای ئی رازی بیئت) نهمهیه جیبهجی کرد له فهتحتی
 قودسدا، خویی و یهکیک له هاوهتهکانی دوو یا سی جزه هورئانیان دهخویند،
 ناوهی که لهسهر حوشرمهکهیه دائهبهزی و، نهوی تر سهرتهکهوت.. نهوهنده
 جزئیان خویند، پاشان ههردووکیان بهپی نهرویشتن بو نهوهی حوشرمهکش
 پشوو بدات.

له سائیگدا باران نهئهباری و خهنگی ههموو برسی بوون، عومهری کوری خهتاب
 (خوای ئی رازی بیئت) ههوهی سکی نههات له برساندا، نهیضهروموو به نهفهسی
 خوی: ههتاگو بهیانی وابکهی، روئن نییه، و روئن ناخویتی، چونکه میللهتهکهت روئن
 ناخوات و میللهتهکهت برسیهتی.

دادپهرومیری و عهدالهی نیسلامی تهنها لهم دهرفته کهمهدا ناتوانین باسی
 بکهین، چونکه نموونهمان هینده زورن، بهلام تهنها تیشکیکمان خسته سهریان.

دادپهرومیری له کۆمهلگهدا:-

له كۆمەلگەي ئەمرۇدا بەداخەوۋە دادپەرۋەرىمان زۆر كەم تىادا بەدى ئەگرى، بۆيە بەم شىۋمىيە ئىستامان لى بەسەر ھاتوۋە، رىز لە ھەندى كەس دەگرىن كە شاپەنى رىز نىن، ۋە زۆر كەسمان بىرچۆتەۋە.

ھەزاران كەس ھەن كە مامۇستا بوون، كە بۆ ماۋەي (۳۰ - ۴۰) سال خزمەتيان ھەبوۋە و رۇژىك لە رۇژان بۆماۋەي تەنانەت پىنج دەقىقە ناپاكيان لەوانەيە نەكردوۋە، فىلىكى حەرام نەھاتۇتە گىرفانىان، بەلام ئىستا خانە نشىن بوون و سەر و برۇيان سېى بوۋە، كەس ناچىت بەلاياندا، ناۋى زاناكان نازانىن، ئەگەر رۆلى زانايان و پىشەۋاكانمان زياتر نەبن لە رۆلى كەسانى تر كەمتر نىن، كەچى ناويان فەرامۇش كراۋە، زۆر كەس قوربانى داۋە بە گىيان و جەستەي خۆي لە پىناۋى مىللەتدا، كەچى خەلگى ناپىناسن (بەداخەۋە)، ئەمە زولمە.. ئەمە زولمى كۆمەلگەيە ئەيكات لە خۆي، ۋە بۆ زانىنتان، كاتىك كە مرۇف ھەستى كرد كە زولمى لىكراۋە، ئىتر ھەستى نەتەۋايەتىشى تىدا نامىنىت.

دوژمان دوو جۆر خەلك بەكاردەھىنن و ئەيانكەن بە سىخوڧ (جاسوس) لەو دوو جۆرەكەسەش:

۱- بەد رەمۇشت ۲- ستەم لىكراۋ.

مرۇفىك زىانى خۆي پىشكەش بە مىللەت ئەكات و قوربانى ئەدات، دوايى، مىللەتەكە بەھىچى نازانىت، ئىتر ئەم مرۇفە چۆن نەخۇش ناكەۋىت؟ چۆن توۋشى بەشىمان بوونەۋە (ردە) نابىت بەرامبەر بەۋ مىللەتە؟ بۆيە زولمىكى گەورمىيە كە ئەۋ كەسانە نەخوئىننەۋە، بە تايبەت ھەندىك كەس ئەگاتە پلەي شەھىدى كۆمەلگە ناخوئىننەۋە، ئەۋە گوناھە، ئەۋە زولمى كۆمەلايەتى بەۋ شىۋمىيە دروست ئەبىت.

زولم له حكومه تيشدا كه نهو بنهما دادپهرومريپانه بهكار نههينيت، بهيهك چاو سهپرى نهو كهسانه نهكات كه نه م لئى بهرپرسن و لهژير دمسه لاتيدان، سهقى دادپهرومريه كه نهروخت.. بيمه له نهمن و ناسايش و، بيمه له دابين بوونى خوراك بيمه له داهاوو، بيمه له تهنروستى و، بيمه له كومه لگه و، بيمه له فير كردن (تعليم).. نهو حكومه تهى نهمانه دابين نهكات، له دواييدا گوپرايه لئى ناكري له لايهن كومه ل و ميلله ته وه.

تيشكيك بوسه سته م:-

نهم دادپهرومريه ي كه ههروا تيشكيكى ناسايمان خسته سهرى، ههركه بريندار نهبى نهزيفى زولم هه لئه كا، جى به ماف ليژ دمكات، خيرا زولم ديتته شوينى.
زولم سى جوره:

۱- جورتيكيان خواى گهوره ههركيز لئى خوښ نابيت.

۲- جورتيكيان خواى گهوره لئى خوښ نهبيت.

۳- جورتيكيان خواى گهوره وازى ليئاھيئى.

نهو زولمه ي كه خواى گهوره لئى خوښ نابى، برپيتيه له (لادانى بير و باومر) بؤ نموونه، پهنا به خوا باومر نههينان به خواى گهوره، يان به ناوه كانى ياخود به سيفه ته كانى، يان به كرده ووه كانى يان هاوه لئى بؤ برپار بدهى (ان الله لا يغير ان يشرك به) نهو جوره زولمه خواى گهوره لئى خوښ نابيت.. كه (الطب النفسى) له ناستى كؤنفرانسى جيهاندا گه يشتوتته نهو باومره ي كه گه وهرترين نه خوښى (نمفسى) دمرونى كه تووشى مروف ببيت برپيتيه له (كوفر)، چونكه كوفر ئينكار كردنى نهو نيعمه تانه يه كه خواى گهوره به سهر مروفا باراندويه تى.

شاي ئيران به هه موو هيژيكى ناسمانى و وشكانى و دهريايى، نه يتوانى پاريزگارى له كورسيه كه ي خوى بكات، به چه پله راويان نا، بينيومانه كه چهنده لهو (ظالم)

زۆردار و ستەم كارانه چىيان بەسەر ھاتووه، (بومەدين) كە (۶۸) پزىشك لە ھەموو جىھانەو ھاتن، نەيانتوانى بۆ تەنھا خولەكئىك تەمەنى درىژ بکەن، ھەرچى دەمارئىك لە لەشى دا ھەبوو بەكارىيان ئەھىنا بۆ دلى، بەلام رمتى ئەکردەو.

بىنيومانە چەند لەو پاشايانەى سەرزەوى، كورپيان جگەر گۆشەيان مردوو و ھىچيان بۆ نەكراو ھەوى زەلىلى و نەخۆشى ترسناكى وەكو شىرپەنجە (سرطان) بوون، لەبەرئەو ھىچ كەسئىك ناتوانئى ئەو بەخششانەى كە خواى گەورە پىي داو ھەپارىژئىت.

زولم بە پلە گەورەكەى ئەو (كفر) ھەيە كە مرؤف (پەنا بەخوا) واز لە ئيمانەكەى بەئىنئىت، ئىمەى ئيماندار ئەو شتانەى كە بەرامبەرمان روو ئەدات بەرژو ھەندىيەكانمان دەخەنە مەترسىيەو، وەك: زىانى ماددىمان ئى ئەكەوئىت.. ليمان ئەمرئىت.. خۆشەوئىستمان ئى دوور ئەكەوئىتەو.. پارچەپەكى جەستەمان لەناو ئەچئىت.. قاچئىكمان ئەپەرئىت، باو ھەرمان وەھايە كە ئەمە پىي ئەوترئى (قەدر)، (مقدر) واتە نووسراو، (أصاب) واتە بەرى كەوت، خواى گەورە ئەفەر موئ بەرت ئەكەوئى، تۆ چۆن ئەئىي بەرم ناكەوئى (موصىبەت) لە (أصاب) ھەو ھاتووه لە (لوح المحفوظ) دا ئەو قەدرەى كە رووئەدات، نووسراو، بەمە مرؤفى موسلمان سەبورى دئىت و ئەئىت: خواى گەورە ئەمەى لە چارەم نووسىو، بەلام بئى باو ھەر چۆن چارەسەرى گرتەكانى ئەكات؟! بۆ ئەموانە من مرؤفئىك بەسەر شوئىنئىكدا دەرؤم و مئىنئىك (لوعن) ئەتەفئىتەو و ھەردوو قاچم ئەپەرئىت. كە ئيماندارئىم دەئىم ئەمە خواى گەورە لە چارەى نووسىوم.. و ھە بەرنادەم و مەعنەوئىاتم ناروخئى، بەلام مرؤفى بئى باو ھەر چۆن بەرگەى ئەو ئەگرئى.. (انھيار) ئەكات.. خۆشەوئىستئىكمان كە ئەفەوتئى و ئەمرئى، زۆر شتئىكى سانا و ئاسايە لای ئىمەى

موسلمان.. بهلام مروقی بی باومر چون لیکی نه داته وه؟ ناتوانیت، له بهر نه وه گهره ترین نه خوشی د مروونی که تووشی گروھی ناده میزاد بی، کفره و بی باومر پییه.

نهو زولمه ی جوړی دووم که خوی گه وره لپی خوش نه بی بریتیه له که مته رخه می له په رسته شه کاند (العبادة).. مافه کانی خوی گه وره به سهر به نده کانی خویدا که ته مه لی تیا نه کړی و به که م و کورتی جیبه جی نه کړی به مه رجی دواپی ته وبه یه کی (نصوح) ریک و پیک بکریت و نهو لادانه راست بکریته وه، خوی گه وره لهو زولمه خوش نه بی.

جوړی سیهم له زولم که خوی گه وره وازی لی ناهینیت، بریتیه له زولمی مروقی بو مروقی.. جابری کوری عبدالله فهرموود میه کی بیست که نه فهرمویت (مافی کهس به سهر که سه وه نامینیت) وتیان نه مه که ی پیغه مبر (د.خ) فهرموویته، کی گوپی لیبووه و کی گیراویه تیه وه؟ اوتیان عبدالله کوری نونه یس، وتی: له کوپی؟ وتیان: سه فهری کردووه و له شامه واته له ولاتی شامه، چوو حوشریکی کړی، نهو مه سه لانه له نیوان شارستانی نهو سهر دمه و نیستادا و باشه که میک لیان بزانی، که نهوتری حوشریکی کړی، واته به تیگه یشتی نه مروقی چاکترین و تازه ترین مؤدیلی ئوؤمبیلی کړی... رویشت ماوهی (۲۰) روژ له میوانخانه (ئوتیل) نه نوستووه... ماوهی (۲۰) شهو لهو بیابانه زیانی خوی خستووته مه ترسیه وه چونکه نه گهری نازاری پیوه دانی دوو پشک و مار و درنده ی هه بووه.. هه روه ها مه ترسی جه رده و رشه با و ونیونی هه بووه.. هه تا نه یدؤزیته وه له ولاتی شام.. له دمرگا نه دات و هه وال نه دمن به عبدالله کوری نونه یس نه لاین: جابری کوری عبدالله هاتووه.. له خوشیدا قاجی له دشدا شه که ی نه گیری و خه ریکه به دمه دا نه که وی، نه پروات و به خیر هاتنی نه کا و باومشی پیدا نه کات و نه لیت:

براکه! واهاتووم نهئین فهرموودهیهکی پیغه مبهرت (د.خ) ههیه، گوایه تو
 گپراوتههوه و تو بیستوته؟! به نیسبهت مافی مروؤف له گهل مروؤفا، نهئیت بهئی،
 نهئیت، بؤم بئی، نهئیت حهزرت فهرموویهتی: (یناد الله یوم القیامة ملائکته
 فیقول یا ملائکتی انا الملك، انا الدیان...) نهی فریشتهکان من خاومنی نهه هموو
 کهونهم.. من پادشای هه موو کهونم.. من (مدبرم).. واتای فهرمووده که نهئیت
 جائیز نییه بؤ هیج کهس له نههلی جهه نهه که بجیته جه هه نهه، نه گهر
 مافیکی هه بییت بهسهر یه کیک له نههلی بهه هشتا هه تا بؤی وهر نهه گرم.. خوی

٤ - ٥٧٦٤٨ عن عبد الله بن عقيل بن أبي طالب أن جابر بن عبد الله حدثه ، قال بلغني
 حديث عن رجل من أصحاب النبي صلى الله عليه وسلم لم أسمع منه (قال فاتبعت بعيرا
 فشدت عليه رحلي فسرت إليه شهرا حتى أتيت الشام ، فإذا هو عبد الله بن أنيس
 الأنصاري ، فأرسلت إليه أن جابر على الباب ، قال فرجع إلي الرسول ، فقال : جابر بن
 عبد الله ؟ فقلت نعم ، قال فرجع الرسول فخرج إلي فاعتقني واعتقته ، فقلت : حديثا
 بلغني أنك سمعته من رسول الله صلى الله عليه وسلم في المظالم لم أسمع ، فخشيت أن
 أموت أو تموت قبل أن أسمع ، فقال : سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول :
 يحشر الله العباد يوم القيامة أو قال يحشر الله الناس - قال وأوما بيده إلى الشام - عرارة
 غرلا بهما ، قلت ما بهما ؟ قال ليس معهم شيء ، قال : فيناديهم بصوت يسمعه من بعد
 كما يسمعه من قرب أنا الملك أنا الديان ، لا ينبغي لأحد من أهل الجنة أن يدخل الجنة ،
 وأحد من أهل النار يطلبه بمظلمة ، ولا ينبغي لأحد من أهل النار أن يدخل النار وأحد من
 أهل الجنة يطلبه بمظلمة حتى اللطمة ، قال : قلنا كيف هذا وإنما نأتي غرلا بهما ؟ قال
 بالحسنات والسيئات

الراوي :عبدالله بن أنيس الجهني - خلاصة الدرجة :حسن - المحدث :ابن القيم -
 المصدر :مختصر الصواعق المرسله - الصفحة أو الرقم ٤٨٩

گەورە بەرگىرى لە كار ئەكات، چونكە مەسەلەكە دادپەرورمىيە.. وە كەسىش بۆى نىيە لە ئەھلى بەھەشت بچىتە بەھەشت، مافىكى مابى لاي كافرىك، ھەتاوھكو ئەو مافەيشى بۇ وەرئەگرمەوھ.. ھەتا چەپۆكىش بە زولم حسابە. دادپەرورمىرى لە جىبەجىكردىنى بەرنامەى خودايە:-

مەسەلەى حەق و دادپەرورمىرى، شتىك نىيە بلتت خەلاتىكە كەسنىك، لايەنىك ئەيدا پىت و ئەبىتە خاومن ماف و حەق.. حەق شتىك نىيە بە زمبر و زمنگ.. بە داگرکردن بىتە خاومنى.

حەق چۆن پەيدا ئەكرىت؟ حەق يەككىكە لە ناوھكانى خواى گەورە، ئەنجامى جىبەجىكردىنى ئەركى سەرشانى ھەر كەسكە.. ھەر كۆمەللىكە.. ھەر مىللەتىك، ئەركى سەرشانى خۆى جىبەجى بكات، ئەگاتە حەق. پىرۆزترىن ئەركى سەرشانى ئادەمىزاد جىنشىنى خواى گەورمىيە (خليفة) لەسەر زەويدا، جىبەجىكردىنى بەرنامەكەى خواى گەورمىيە، من و تۆ لە ھەزاران خالدا يەك ناگرىن، بۆچوونمان جىايە.. ئارمىزووھكانمان جىايە، ويستمىن جىاوازە، كەواتە ئەبى شتىكى نەگۆر جىامان بكاتەوھ جىاوازی (خلاف) چارە بكات لە نىوانماندا.. ئەگەر ئەو نەگۆرە ياسايەك بى من دامناى، ئەوا رەنگدانەوھى ئارمىزووكانى منى پىوھ ديارە.. ئەگەر تۆش دات نابى، ئارمىزووھكانى تۆى تىايە.. ھەرگىز من قايل نابم پىى، تۆيش بە ياساكەى من قايل نابىت، بەلام ئەگەر دروستكەر و بەدپەينەرى من و تۆ ئەو ياسايەى دانابى، بىنگومان ئەو ياسايە ھىچ جۆرە ئارمىزوويەكى مرؤفى تىدا نىيە، بۆيە گەورەترىن زولم، فەرامۆش كردنى مەنھەجى خواى گەورمىيە، خواى گەورە ئەفەرموىت: (ياداود انا جعلناك خليفة في الأرض فاحكم بين الناس بالحق) واتە تۆمان كردە خەلىفە.. خەلىفە واتە وەكىل، وەكىلى پىغەمبەرەكانىت (على نبينا و عليهم الصلاه والسلام)، بۆيە بەشەرىيەت بى پىشەوا نابىت، وە حوكم بكە لە

نيوان خەئكيدا به حەق، واتە بە مەنەھجى خواى گەورە، وە ئەو فەرمانە تەنھا بەئەو نەوتراوە، بەئكو بە ھەموو پيغەمبەريك وتراوە بە پيغەمبەرى خۇشمان وتراوە (وان احكم بينهم انزل الله ولاتتبع اھوائهم فيضلونك عن سبيل الله).
دادپەرومى و بەھا كۆمەلایەتییەگان:-

ئىسلام لە عەقىدە و بىر و باومرەوہ كە دیت بۆ جیبەجی كردنى. . وەك بليين لە تيۆرەوہ بۆ پراكتيك، خواى گەورە لە ریی شەریعەتەكەپەوہ كۆمەئى بەھای بۆ داناوین.. ئەبیت ئەو بەھایانەمان تیادا بیت، وە بۆچونەگانى ھەموو بواریكى ژيانى بۆ ريك خستووین لە ئىسلامدا تصورات و جیھان بىنى و بۆچوونى نامادەكراو ھەپە، تەصەورى مرؤف بەرامبەر بە باوكى و دايكى و خيزانى و مندالى و بە گەل و نىشتمانەكەى و بە مردن و بە دراوسى و بە دوارؤژ.. ھەموو بواریكى ژيان، ئىسلامى پىرؤز تەصەورىكى بۆ ئەو مۇسلمانە دروست كردووہ.. ھەروھەا بەھای كۆمەلایەتى بۆ ديارى كردووہ ئەبیت و مری بگرئ، پاشان ئەتوانئ ئىسلامەتییەكە بەئنیئتە دى.

سەرچاوى بەھا كۆمەلایەتییەگان جوارن:

۱- دادپەرومى.

۲- نازايەتى (بەو پيئاسەپەى باسكراوہ).

۳- داوین پاكى.

۴- نارامگرتن.

دەمیان بەلکو سەدان رەھوشتى جوان لەم چوارەوہ ھەئەھەقوئى، بۆ نموونە راستگۆيى،
 كە لە پىغەمبەريان پەرسى (د.خ) (جائىزە موسلمان درۆ بکات؟) ھەرمووى
 نەخىر .. واتە درۆ دژى ئىسلامەتییە.

ئەمانەت، سىفەتیکە ئەگەر نەما لە مەروفا، نەما لە خىزاندا، نەما لە كۆمەلدا،
 ئەوا ئەو كۆمەلە، لەسەر كەنارى چالى مردن و تياچونن، جىبەجى نەکردنى
 ئەركى سەرشان و نوبوونى ئەمانەت، واتە (خيانە)، ئەمانەت و راستگۆيى، ئەم
 سىفەتانەى كەباسى نەكەين و ھەموو رەھوشتىكى جوان ئىسلام ھەرمانمان
 پىنەكات كە بەشيك بىت لە كەسايەتیمان، نەوہك بەرگىك بىت لەبەرى بكەين و
 لەگەن و مەرزدا بىگۆرپىن وەك لە جىھانى سىياسەتدا.. ھەر رۆژەى بە شەپۆل و
 مەوجىك و ھەر رۆژەى بە ھەناتىك قەسە نەكەين.. سىياسەتمەداران و زلھىزەكان،
 ھەتا دوینى بوو (مۆبۆتۆ سىسىسىكو) لە زائىر بۆماوہى (۲۲) سال ئەمەرىكا پىشتى
 گرت، مىللەت دژى و مەستاو مىللەت نىوہى و لاتەكەى رزگار كرد، و مەبەرەو پاپتەخت
 رۆپىشتن، بۆيە ئەمەرىكا راستەوخۆ دواى ئەم رووداوانە رايگەياندا كە باوى
 دىكتاتور نەماوہ و ئەبىت ئەو سەركردەيە لاجىت، ئەى بۆجى پىشتەر ئەمەرىكا
 ئەو قەسەيەى نەئەكرد؟! و بگرە خۆيشى بەرھەمى تا پىش ھەفتەيەكيش پىشتىگرى
 لى نەكرد!!.

۵ - ۵۸۷۸۱ سالت رسول الله صلى الله عليه وسلم , فقلت : يا رسول الله هل يزني المؤمن ؟ قال : قد يكون ذلك قال : يا نبي الله , هل يكذب المؤمن ؟ قال صلى الله عليه وسلم : لا ثم أتبعها صلى الله عليه وسلم بقول الله تعالى { إنما يفترى الكذب الذين لا يؤمنون بآيات الله { النحل : ۱۰۵ .

الراوي : عبدالله بن جراد العامري (صحابي - خلاصة الدرجة : إسناده ضعيف - المحدث : العراقي - المصدر : تخريج الإحياء - الصفحة أو الرقم ۳/۱۶۷

له ئیسلامدا ئەم تەکتیکانە نییە، هەمووی بنەما و بناغە ریزییه بیر و باومرە، هەروەها لەو بەهایانەى که ئەبى موسلمان تیايدا بى بۆ ئەوێ بتوانى ئیسلامەتى بەرجەستە بکات، وەھاو پەیمانە.

هەموو ئەزانین که پێغەمبەر (د.خ) ماوەى (۱۳) ساڵ هەولێ ئەدا بۆ ئیسلامەتى، سى و ئەوهندى کەس باومرێ پى کرد، پاشان بریاریدا که مەئبەندى بانگەوازەکەى بگوێزێتەوێ بۆ (مەدینە).

ئەو سەرکردانەى که دژ بە پێغەمبەر (د.خ) وەستابوون و ئەشکەنجەى هاوێلانیا ئەدا، ئەوانەى که پێیان ئەوت شاعیرە.. ساحیرە. شیتە (پەنا بەخو).. ئەمانەتیا ئەبوو لەلای پێغەمبەر (د.خ)، حەزرت ئەو دوو شتەى تیکەل نەکرد، باومر نەکردنى ئەوان بە ئیسلامەتى، و بە پێغەمبەرپاى (محمد) (د.خ) تیکەل نەکرد لەگەڵ ئەو مافى ئەمانەتپەیان که هەیانە لەلای ئەو، بۆیە (علی) هێشتەوێ بۆ ئەوێ ئەو ئەمانەتانە بگێرێتەوێ بۆ ئەوان، ئەمەیه سیفەتى ئەمین و ئومانى لە موسلماندا!!!

هەر لەو کۆچ کردنەدا، باوک و کورێک که ئیمانداربوون و لە هاوێلان بوون کۆچیان کرد بەرەو ولاتەکەى (محمد المصطفى) (د.خ) لە رێگا گیران ئەو کۆمەلەى ئەوانیان گرت، هەموو خەزى یەکتەر بوون و بیانکۆژن خەزى خۆیانن، بیانگێرپنەوێ بۆ مەککە، سبەینى لە شوپىنىکی تەرەو رانەکەنەوێ و ئەچنەوێ بۆ مەدینە، بەلام دلتیان که ئەم هاوێلە بەرپزانە خاوەن مەبەدئین و خاوەن رەوشتى بەرزن.. جا پەیمانمان بەدەنى که ئیوێ بەشدارى جەنگ ناکەن دژ بە ئیمە، وە ئیمەش بەرەلاتان ئەکەین، چونکە محمد نیازى هەیه سوپایەک کۆکاتەوێ و دژمان بوەستى، ئەگەر پەیمانمان بەدەنى و بەشدارى ئەو سوپایە ئەکەن، ئیمە بەرەلاتان ئەکەین، ئەوانیش پەیمانیا دانى و رۆشتن.

كاتىك گەيشتەنە خىزمەتى پىغەمبەر (د.خ) لەوكاتەدا خەرىكى سازگردنى سوبايەك بوو، ئەم رووداويان بۇ گىپرايەوۋە لەكاتىكدا پىويستى بە ھەموو موسلمانىك ھەبوو، فەرموى: پەيمانى خۇتان بېنە سەر لەگەئيان بەشدار مەبن لەم شەرەدا، ئەمەيە خورەوشتى ئىسلامىي!.

بنەرمت و وشە و پرۇگرامى خوايە:-

ئەم دىنە داواى ئىرادەى پۇلاينمان ئى ئەكات بەم خورەوشت و سىفەتەنە دىن بلاو ئەبىتەو، بىر لە قورسى ئەو ئەمانەتە بىكەرەوۋە كە خواى گەورە خستىە سەرشانى پىغەمبەر (د.خ)، لەوكاتەى كە خواى گەورە ئەمانەتى دا بە پىغەمبەر (د.خ).

جارى وا ھەيە برادەرىك ئەئىت ئاگادارى شتەكانم بىكە تاوھكو ئەچم نويزەكەم دەكەم و دىمەو، مېزىكە و تۇزى شەكرى لەسەرە، ياخود تەنەكەيەك رۇنە لەناو بازار، ئەو كابرايە بەجىي ئەھىئىت بەسەرتا، بەشىك لە ھەستت، بەشىك لە ھۇشت سەرف ئەبى بۇ پاراستنى ئەو سپاردىيە، ئەى ئەگەر زۇرتەر بوو، و ئەگەر ھى سى چوار كەسنىك بوو، ئەگاتە ئاستىك ئىتر ھەموو ھۇش و ھەموو مىشكت لەگەن ئەو ئەمانەدايە، بەلام پىغەمبەر خوا (د.خ) ئەمانەتىكى پى سپىردا كە گۇرپىنى روى مېزووبوو لە كاتىكدا ئەو ئەمانەتەى پى سپىردا خاوەن پلە و پايە نەبوو، خاوەن پارە نەبوو، سەرۇكى خىل و تىرە نەبوو، تەنھا ھەر خۇى بوو.

نەمان بىستووۋە رۇزىك لە رۇزان وتبىتى، خوايە گيان چۇن ئەم بانگەوازە رابگەيەنم؟! ئەى زانى كە خواى گەورە ھەموو شتىكى بۇ روون ئەكاتەو، ئەو ھۇكارانەى كە ئەپتونانى لە جىھانى ھۇكاردا بىكارى بھىنى، بەكارى نەھىنا لەكاتى حەج كردندا كە ئەم ھۇز و عەشىرەتەنە ئەھاتن بۇ حەج، لەگەن سەرگردەكانياندا دائەنىشت و ھەولئ ئەدا كە بىن بە ئىسلام، جگە لەم كاتانە، خۇى تەشرىفى پىرۇزى نەبىردە دەرەوۋەى مەككە و سەردانى عەشىرەتەكانى دەگرد، ھەتا واى لىھات

له (طائف) تووشى ئەو نارهەتتايە بوو، كە بەرد باران كراو راويان ناو پېئى پېرۇزى بريندار بوو، واى لېھات كە ياساغ بوو كە بگەرپتەوہ بو (مەككە) و وتيان نابېت بېتەوہ ناو شار.. ھەموو ئەسابايك پچرا، بەلام تەماشاي ورەى ئەو پېغەمبەرە (د.خ) بكە لە دوعاو نزاكانيدا ئەيفەرموو: (خوای گەورە تەنھا تۆ لەمن زوپر مەبە ئيتەر ئەم شتانە گرنگ نين)، بەورەو ئيرادە، بە ويستى پۆلايين، ئەم دینە (تحقيق) ئەبى بەو رەوشتە جوانانەى كە باسماں كەرد، كە ئەلئین دین (تحقيق) ئەبى، واتە بە ھەق (تحقيق) ئەبى، واتە دادپەرورەى ئەبیتە واقعیكى بینراو و بیستراو، نابیتە تەنھا شتیكى تېورى (نظری)، بۆیە لیرە تەماشائەكەین جارى وا ھەپە ھەق (غائب) و ناديار ئەبى دادپەرورەى ديار نامینى و زولم دیتە شوینى، خوای بنەمايەكى يان بناغەپەكى ھەپە كە ئەو بنەمايە رووخا ئيتەر غەيب ئەبى وەكو چۆن دونيا تاريك ئەبى رووناكپەكە نەروات و شەو دیتە شوینى، بەلام ئەسل و بنەرەت نوور و رووناكپەكەپە.. ئەسل ھەقەكەپە.. ئەسل مەنھەجى خوایە، خوای گەورە ئەفەرموى (وجعل كلمة الذين كفرو السفلى) بەلام بۆ وشەى خوای (جعل) بەكار ناھینیت و ئەفەرموى (وكلمة الله هي العليا) ئەسل وشەو پرۆگرامى خوایە، واتە، ئەوہى ئەسلە تەندروسستپە، نەخوشى حالەتیكى كاتیپە.. ئەسلی ژيانیش دادپەرورەپە.. بەلام كە مرؤف، مرؤفى موسلمان، مەرجهكانى جیبەجى نەكات بىگومان ھەقەكە ون ئەبى، وە ناحەقى دیتە شوینى.. ھەموو بیرو باومرپك.. ھەموو بېردۆزك بەھای تايبەتى خوای ھەپە كە جیبەجى نەكات لە ژياندا.

جا ئەوانەى كە بونیادی بەھای كۆمەلایەتى دەنن لەگەلتا، را جیاوازی تیا دروست ئەبیت، بۆ نموونە تۆ ئەلئى راستگۆی باشە ئەو ئەلئیت كەى باوى ئەو جۆرە شتانە ماوہ؟! تۆ ئەلئیت ئەمانەت باشە، نابیت خیانت بكەین، ئەو گائە

بەو بەھایەى تۆ ئەكات، تۆ هیچ سەیر نەبیت لەلات، چونكە سەرچاوەى
 بىروباومرەكەى تۆ لەگەل سەرچاوەى بىرو باومرەكەى ئەودا جىاوازە و وەك يەك
 نىيە.. ئەگەر ھەموو نرخەكانى ئەو وەك ھەموو نرخەكانى تۆ بىت.. كەواتە
 ئەویش وەك تۆ دەعوە و بانگەواز دەكات بۆ نەم دىنە.. كەواتە ئەویش
 ھەولنەدابۆ ئىسلامەتى، لەبەرئەووە كە ئەبىنن خەلكىكى بى باومر نرخىان پىيە
 دز بە نرخەكانى تۆيە زۆر زۆر شتىكى ناسايى و سروشتىيە، چونكە سەرچاومەكان
 جىاوازن... بىر و بۆچوونەكان غەيرى ئىسلامىن، زىان گۆرەپانىكە بۆ مەملانىيى
 فەكرى و بۆ (صراح المتناقضات) ئەمە فەلسەفەيەكى (ھىگل)ە... ماركسىيەتىش
 لەوئۆھ پىكھاتووہ و ئەو فەكرانەى وەرگرتووہ... ياخود يەككى وەكو دارووين كە
 ئەئىت (مان بۆ بەھىزە) نىتر ئەمە خۆى لەخۆيدا فەكرىيە، ھەندى نرخى ئەوئ
 كە جىيەجىئ ئەكات و ئەيكات بە واقع.. فەلسەفەيەكە دوايى خەلك لەسەرى
 ئەروات.

فرۆيد ھەموو رەوشت و ھەئسوكەوتىكى مرؤف بە (جنس) تەفسىر و رافە ئەكات..
 ماركس دىت ھەموو شتىك بە ئابورىيەوہ گرى ئەداتەوہ.. لەگەل رىزدا بۆ ئەم
 بىرو باومرەانە، چونكە ئىمە خوڤرەوشت و نەرىتمان وايە وەك موسلمان بەرامبەر
 سفر ناكەين.

بەلام رۆزگار سەلماندى كە ھەموو فەكرىك ئەگەر تەماشاي مرؤف بكات لە تەنھا
 يەك گۆشەوہ، ئەوا ئەو فەكرىيە (تەمەن كورتە).. كامىان ئەگرى ھەموو چەند
 سەدەيەك ئەزى و ياخود بەشىكى ناگاتە سەدەيەكىش نىتر خۆى ئەپوكىتەوہ و
 ئەو بىروباومرە نامىننيت، ئەى بۆچى ئىسلامەتى ماوہ؟! لەبەرئەوہى ئىسلامەتى
 ياخود ئىسلام وەكو دىنى خواى گەوزە بايەخى داوہ بە مرؤف لە ھەموو بواریكەوہ
 و بايەخى داوہ بە كۆمەل و گرۆھى نادەمىزاد لە ھەموو بواریكەوہ... سەرمراى

ئەمەش دىنى خۇاى گەورە، مەنھەجى خۇاى گەورە، ئەھى بە ئىسلام گراۋە،
 ۋەك بىرۋابۇر ئەگەر يەك لە ملىۋنىك ئەھى بىكرادىيە بەھەر بىرۋابۇرپىكى تر..
 بەرگەى مانگىكى نەئەگرت.. ئەھى گراۋە بەسەرگىردە ۋ كەسايەتى
 ئىسلامىيەگان، بىكرادىيە بەھەر گەلىكى تر ئىستا لە مېژۋويشدا ناۋى نەئەما..
 سەرەراى ئەم ھەموو پىلان ۋ مەكرە كە ئەكرى بەم دىنەدا ئەبىستىن ۋ ئەئىن:
 مۇسلمان لەناۋ مۇسكۇدا (۸۰۰) ھەزار كەسن، مۇسلمانان ئەمپۇ لە فەرنەسا (۳)
 ملىۋنن، لە ئەلمانىا (۲) ملىۋن ۋ نىون.. لە ئەمىرىكا (۸) ملىۋنن، ۋامەزانە ئەمانە
 ھەموۋىان كۆچەرەين ۋ لە ۋلاتى ئىسلامىيەۋە رۇيشتوون، ژمارىيەكى زۇرىان
 خەلكى ئەۋىن ۋ دانىشتوۋى ئەۋىن، ئەگەر ئىمە كۆنەپەرست بىن، يەكىكىمان
 ئەۋى قەناعەتمان بى بىكات (ۋامرەم شورى بىنەم) مان بۇ لىك بداتەۋە، چ كۆنە
 پەرستىيەكى تىايە؟ قەناعەتمان بى بىكات.. كە دەرگەۋتوۋە ھەموو شارستانىيەك
 كە ئەۋپەرى راھى ترىن شارستانىيەتى بى لە (شورى) دروست ئەبى، (شورى)،
 ۋاتە خۇيىندنەۋى خەلكى تر ۋ خۇيىندنەۋى بۇچوۋنى تر.. رىزلىئان لە بىر ۋ
 باۋەرى تر..

پەرس ۋ را، ئەگەر ئىمە دىنىكى دۋاكەۋتوۋمان ھەبى لە سالەگانى ھەشتادا ۋمىزىرى
 تەعلىمى يابان مۇسلمان بوو.. ئەۋە كەسىكى (عەۋام) نىيە، لە سالى (۱۹۹۲)دا
 راگرى كۆلىزى پزىشىكى لە تايلاندا ناۋى (تاجاتان تاجاسۇن) لە زانكۆى (چانگ
 ماى).. ماۋى (۲) سال دىراسەى قورئانى ئەكرىد پاش سى سال باۋەرى ھىنا ۋ
 مۇسلمان بوو.

ئەم راستىيە نابىت غافل ۋ بى ناگابىن لىى، چۈنكە دۇنيا يان خۇشىيە يا
 ناخۇشىيە، حالەتى سىھەمى نىيە، ئەگەر خۇشى روۋى تىكرىدىن، ئەئىين (الھمدلە
 ھذا من فضل ربي ماشاء الله لاحول ولاقوة إلا بالله) بەمە نىعمەتەكە دەبەستىتەۋە،

ئەگەر ناخۆشیش رووی تیکردین ناره‌حەتی و ناخۆشییەکه هەر جۆرێک بێت، ئەگەر ترس بوو! (حسبنا الله ونعم الوكيل) ئەگەر مەکر بوو! (وافوض امری الى الله ان الله بصير بالعباد) غەم و پەژارە بوو (لااله الا انت سبحانك اني كنت من الضالين) ئەمانە هەموویان وەلامیان هەیه لە قورئاندا.. لە حالەتی غەم و پەژارەدا وەك حەزرتی یونس (عليه السلام) کە لەناو سکی حوتەکەدا بوو، ئەو دوعایەکی کرد کە لە پێشەوه باشمان کرد ئەو کێ ئەو دوعایەکی بۆ گێراوینەتەوه؟ خۆی گەورە خۆی گێراوینەتەوه، بەو تاریکە شەوه لەو دەریا قولەدا لەناو سکی ئەو حوتەدا، کێ ئاگاداریەتی جگە لەخوای؟! خۆی گەورە باسی ئەکات و ئەفەرموێت (لااله الا انت سبحانك اني كنت من الضالين) (واستجبنا له ونجيناه من الغم و كذلك ننجي المؤمنين) دوعاکەیمان قبوڵ کردوو رزگارمان کرد لەو پەژارە و ناخۆشییە، هەموو باومرداریکیش ئاوه‌ها رزگار ئەکەین، واتە ئەم دوعایە زۆر پێرۆزە..

ئێمە لە سانهوی بووین دەرسی بایۆلۆجیمان هەبوو، مامۆستاگە باسی حوتی بۆ دەکردین وتی: تیرە ی گەروی ئەو حوتە (٣٠سم)، زەلام واتە مەرفۆ قوت نادات، باومر مەکەن بە چیرۆکی یونس، منیش (١٧) ساڵ بووم لەو کاتەدا دەستم هەلپێری و وتم: چۆن باومر ناکەیت بە قورئان و بەم شیۆمیە کەمێک توندپرویم تیا دا بوو.. مامۆستاگەش وتی: ئەمە عیلمە لەسەر تەختەکە وینەیه‌کی گەورە کرد و وتی ئەمە حوتە و نوکتەیه‌کی داناو وتی: ئەمە مەرفۆ خۆی زۆر گەورە، بەلام گەروی (٣٠سم)ە، مەرفۆ قوت نادات، ئیتر عیلم وا ئەلێت تۆ کەیفی خۆتە باومر ئەکەیت یان نا، هاتمەوه زۆر ناره‌حەت بووم، ئیمامی مزگەوتەکەمان یەکسەر زانی زۆر ناره‌حەتم لێی پرسیم وتم: شتیکی وەها هەیه وتی وەرە.. منی برده مالی خۆیان دوا گوڤاری (الصين جدیدە)ی دامی کە لە چین دەرچوو بوو.. لە

گۇفاره كەدا حوتىكيان گرتبوو به (۸) سلنگ بهرزكراوتتەوہ.. دەمەكەيان كرددۆتەوہ كۆلەكەيان بۇ داناوہ، نەك تەنھا مرۇف بەلكو لاندروڤقەرئىك چووتە زوورەوہ، وەكو لە وینەى نەو گۇفارهدا تىيابوو، سەققى لاندروڤقەرەكە ھىشتا مابوو بەر قورگى حوتەكە بكەوئىت، وتى ئەمە ببەرەوہ و پىشانى مامۇستاكەتى بدە، ھەر ھەزم دەكرد كە سبەينى بئىت، بۇنەوہى خىرا نەو گۇفارهى بۇ ببەم، بو بە سبەينى و بۆم برد، ئەوئىش پئىش من خوئىندبووئىوہ، وتى بەئى راستە تاوەكو نەو رۆژە عىلم باوهرى نەنەكرد كە حوت مرۇف قوت بدات، باومر بكەن بەو چىرۆكە.

ئىردە مەبەستمان ئەوہ نىيە كە عىلم بىسەلئىنى يان نەيسەلئىنى، زۆر شتمان ھەيە لە قورئاندا، ئەگەر عىلم نەيسەلئىنى گرنگ نىيە لای ئىمە سبەينى ھەر دانى پيا ئەنرئىت.

باسی دووہم

تہ کفیر نہ کردنی کۆمہ لگا

خوای گہورہ سی ہیژی داوہ بہ مروؤ:

۱- ہیژیک لہ جہستہ دایہ.

۲- ہیژیکی فیکری کہ لہ ژیریدایہ.

۳- ہیژیکی دہروونی (شعوری).

نیمہ ھەموومان جہستہ و بەدەنمان نہخۆش ئەگەوئیت، وە نہخۆش گەوتووین، نہخۆشییەکان ھەندیکیان بۆمان ئەگوئیریتەوہ لہ خواردنی پیسەوہ، لہ ھەوای پیسەوہ، لہ میرو و میکروباتەوہ، ھەندیک نامادییە بۆ نہخۆشی بەشیوہیەکی بۆماوہیی (الوراثیة) بۆمان ئەگوئیریتەوہ.

توئیرینەوہی نوئ لہ زانستی پزیشکیدا زۆر شت ئەگەرینیتەوہ بۆ (وراثة) بۆماوہ.. یەکیک باوکی لہ تەمەنی (۴۰) یان (۴۵) سالیدا تووشی شەکرە بوئیت، مانای وەھایە کہ ئەو کەسەش نامادیی تئیدایە بۆ ئەو نہخۆشییە، یاخود دایکی لەتەمەنیکی زۆر کەمدا کۆچی دوایی کردووە بە نہخۆشی دل، ئەگەریکی زۆر ھەبە کہ ئەو کەسەش ئەو نامادەبوونە تیادابئت بۆ ئەو نہخۆشییانە.. واتە ئەم نہخۆشییانە ج لہ دەرەوہ بئت بۆ مروؤ، یاخود خوئی ئەم نہخۆشییە ھەبئت، ئەبئت ئەو مروؤفە ھەولبەدات خوئی بپارئزئت.. یەکیک لہ نیشانەکانی شارستانیەت ئەوہیە کہ لہ نیوان دووماوہی دیاریکراودا مروؤف بچئت بۆلای بزیشک و کۆمەلئ فحوصات بۆ ھەموو ئەندامەکانی لەشی ئەنجام بەدات.. پەستانی

خويىنى ۋە مېرگىرىت ۋە فەھسى خويىنى بىكات (ان لبدنك عليك حقا) پېويىستە مەرۇف پارىزگارپىيەكى باشى ئەم كەشتى گيان ۋە مېشكەى بىكات.

بەلام خۇزگە بەھەمان تۈانا ۋە بەھەمان بۇچوون، مەرۇف ھەول بەدات نەخۇشپىيەكانى دەرۈونى خۇى بدۇزىتەۋە. نەخۇشپىيە ھىكرىيەكانى خۇى بدۇزىتەۋە چارمەريان بىكات.

ۋەكو لە فەرموودەى (الصحيح) دا ھاتوۋە، ئيمان، بە كىردارى چاك بەرز ئەبىتەۋە، سەرپىچى خۇاى گەۋرە واتە (گوناھ) نزم ئەبىتەۋە.

ئىمەش پېويىستە چاربە چار بېرۈينە لاي ئەۋ پزىشكە تاكو بىزانىن پەستانى ئيمانمان چۆنە؟ شەكرەى ئيمانمان چۆنە؟ ھىمۇگۈلبىنى رەۋشتمان چۆنە؟ ئايا لە سنورى شەرع دەرچوۋە يان نا؟! ۋە پزىشكەكەمان ھەزرىتى محمد المصطفى (د.خ) فەموودە ۋە فەرمايشتەكانى ھەموويان لەبەر دەستمانداپە، ئەۋە بىكەين بە پېومرىك بۇ پېوانى فېكر ۋە سۆزمان.

جا ئەۋەى كە زانايانى مۇسلمان ھەستيان پىكردوۋە، چەند نەخۇشپىيەك ھاتوۋمتە ناۋ عەھلى ھەندىك مۇسلمانى ۋلاتى ئىمە، ۋە رەگىكى داكوتاۋە لە عەھلىئاندا، دەستىكى بىگانەش ھەپە پال بەم نەخۇشپىيەۋە دەنى، كە بلاۋ بىتەۋە لە كوردستانى ئازىزماندا.. لەۋنەخۇشپىيە ھىكرىانە:

٦ - ١١٤٠٧٨ آخى النبى صلى الله عليه وسلم بين سلمان وأبى الدرداء ، فزار سلمان أبا الدرداء ، فرأى أم الدرداء متبذلة ، فقال لها : ما شأنك ؟ . قالت : أخوك أبو الدرداء ليس له حاجة في الدنيا . فجاء أبو الدرداء ، فصنع له طعاما ، فقال : كل ، قال : فإني صائم ، قال : ما أنا بأكل حتى تأكل ، قال : فأكل ، فلما كان الليل ذهب أبو الدرداء يقوم ، قال : نم ، فنام ، ثم ذهب يقوم ، فقال : نم ، فلما كان من آخر الليل ، قال سلمان : قم الآن ، فصليا ، فقال له سلمان : إن لربك عليك حقا ، ولنفسك عليك حقا ، ولأهلك عليك حقا ، فأعط كل ذي حق حقه ، فاتى النبى صلى الله عليه وسلم فنكر ذلك له ، فقال النبى صلى الله عليه وسلم : صدق سلمان الراوي : أبو جحيفة السوائي صحابي - (خلاصة الدرجة- صحيح - المحدث : البخاري - المصدر : الجامع الصحيح - الصفحة أو الرقم ١٩٦٨

یهکهم / کافرکردنی کۆمه لگایه.. لایکی موسلمان یهك دوو نامیلکه و کتیب نه خوینیتیهوه.. یهك دوو کەس نه بینیت، نیتر وها نه زانی که هه موو شتیك تیگه یشتوو، پیوه ریک دانهنی، ومنه وهی که هاتوو چۆی مزگهوت نه کات به کافری دانهنیت.

ئهم جوړه نه خویشیه له ولاتی ئیمه دروست نه بووه، به لگو له شوینیکی ترهوه هاتوو، به تابهت ئهو ولاتانهی که زۆر نازاری موسلمانانیا داوه و هه ندیکیشیان شهید بوون له ژیر نازار و ئهشکه نهجی به ندیخانه گاندا.. ومکاتیک نازاد کراون، جوړه رفیکیان له دلدا بو دروست بووه به رامبهه به و حکومه تهی که سزای داون، حکومه ته کانیان به کافر داناو، وه ئهو میلله تهش له بهر نه وهی که بی دهنگ بووه و به هیج جوړیک بهرگری له مان نه کردوو، به م شیومیه میلله ته که شیان کردوو به کافر، ئهم جوړه فیکره چه وته هاتوو له میسکی هه ندی موسلمانانی ولاتی ئیمه دا چه سب بووه.

ئیمهش ههول ئه دهن پشت به خوی گه وره به بزاری شه ریعه تی پیغه مبه ری خوا (د.خ) ئهو گزوگیایه له میسکیان لابه رین، بو نه وهی نه مامی ئیمان سه لامهت بییت، پیان نه ئین: که له پیغه مبه ری خویان پرسی (د.خ) ئیمان چییه؟ فه رمووی: نهومیه که شایه تی بدمیت له سه ر تاک و ته نهایی خواو شایه تی بدمیت له سه ر نه وهی که پیغه مبه ر (د.خ) نیردراوی خوییه، بویه وتی (شهادة) ئهو مرؤفه داخل نه کاته ناو باز نه ی نیسلام.. ئه گه ر ئهو خاله گرنگ نه بوایه، پیغه مبه ری خوا (د.خ) هینده دا کوکی نه نه کرد له (ابو طالب) ی مامی که شایه تمان به ینیت، چونکه ئهو شایه تمانه نه یگوینیته وه له ولاتی (کفر) موه بو سنوری ئیمان...

بویه به و جوړه که سانه نه ئین: به چ حه قیک به چ به لگه یهك میلله تیکی گه وره، کۆمه لگه یه کی گه وره کافر نه که یته؟! ئیمان شتیکه له دلدا یه و ته نه نا خوی گه وره

پيئي نه زانيت، نيمه رووي دمره وه مان له سه ره.. هه زاران خه لك هه ن له كه سو كارمان له م ميله ته نه كه كاني ئيسلام به جي ناهين، بومان نييه پيان بلين (كافر)، كه وتي (لا اله الا الله محمد رسول الله) نيتر نه و مرؤفه موسلمانه، به لام به جي هيناني فهره كان كه له ديندا پيئي نه وترتت (ما معلوم من الدين بالضرورة) نه كه ويته دوو حاله ته وه:

١- به جي ناهينيت، له بهر نه وهي كاتي نييه، له بهر نه وهي كه متهر خه مي نه كات، يا خود له بهر ته مه لي.. نه وه زور جياوازه له گهل نه وهي كه به جي ناهينيت، چونكه باوه ري پيئي نييه.. بؤ نموونه له كه سيك نه برسن بؤ نويز ناكه يت، نه لي بؤم ناكري كاتم نييه و باوه ري هه يه به نويز، به لام نايكات، نه وه پيئي نه وترتت (عاصي) واته ياخي.. يان پيئي نه وترتت (فاسق) پيئي ناوترئ (كافر).

٢- به لام نه وهي نكو لي له نويز و فهره كاني تري ئيسلام نه كات و نه وهي پيئي نه وترتت (ما معلوم من الدين بالضرورة) نه وه خوي خوي كافر نه كات.. جا نه و جوړه كه سانه كه به رهش بيني سه يري كو مه لگا نه كه ن، فهره مووده يه كيان بير نه خه ينه وه كه پيغه مبه ري خوا (د.خ) نه فهرموئ (نه و موسلمانه كه نه علت نه نيريت بؤ موسلمانيك نه بيت نه و له عنته ساغ بيته وه به سه ر يه كي كياندا) يان نه وهي كه قسه كه ي كر دووه، يان نه وهي كه قسه كه ي پي و تراوه.. نه م له عنته به رز نه بيته وه بؤ باره گاي خواي گه وره، له ريگه ي نه و چاو دي رانه وه كه خواي گه وره داينا ون له سه ر شانمان.. نه گهر له (لوح المحفوظ) دا نه وهي كه قسه كه ي پي و تراوه نوو سرا بوو كافر، له وانه يه نه و كه سه تووشى هيج گره تيك نه بيت، به لام نه گهر نه نو سرا بوو؟! نه وا نه و له عنته ديته خواره وه بؤ سه ري نه و كه سه ي كه قسه كه ي كر دووه و پيئي كافر نه بيت، نه گهر ته وبه نه كات و بمرتت، به كافري نه مرتت.

ئیمان، ئەگەر كەسێك شایهتمانی هێنا به زمان، ئەوا پێی ئەوتری ئیماندار، بەلام بەشەگەى تر كە جیبه جیبی ئەكات یان نایكات، ئەگەر نەیکردوو ئیمانی هەبوو بەو شتانه، ناتوانیت پێی بلتیت كافر، لە عەقیدەى طحاویدا لە خالى (۵۷ - ۵۸) دا ئەفەرمویت: هەرچی ئەهلى قیبله هەیه هەر گوناھێك بكات تۆبۆت نییه پێی بلتیت كافر، تەنها مەگەر ئەو كەسە بلتیت ئەو گوناھە حەلالە.. تەنها لەو حالەتەدا كە حەلال ئەكات بە حەرام، ئەو خۆى خۆى كافر ئەكات.

دووهم / جوړیكى تر لەو نەخۆشییهى كە زۆر لە موسلمانان ئەكەونە پلەیهك لە رەشبینی و ناوومیدییهوه (یأس)، ئەلێ ئەم كۆمەلگەیه بەمن چاره ناكړی... كۆمەلگا كە بەكافر دانانیت، بەلام لییان بێ ئومید ئەبێ و ئەلێت ئەم هەموو هەلە و گوناھە بەمن چاره ناكړیت، ئەلێت لە مالى خۆمدا دائەنیشم و زیكر و یادی خوای گەوره ئەكەم، حەقم نییه بەسەر خەلكهوه.. بەراستی ئەمە جوړیكه لە گوشه گیرى، بەو جوړه كەسانە ئەلێن: گوشه گیرى (إنعزالية) ئەمیش دوو بەشە:

۱- بەشێكیان دەروونیه.

۲- بەشێكیان لە كرداردايه.

ئەم دوو شتە تێكەڵ نەكړین، هەموومان ئەزانین موسلمان كە ئەچى تێكەلى لەگەڵ خەلكیدا ئەكات، و سەرىكى بازار ئەدات، نیتى زيانى پى ئەكات.. حەرام ئەبینى.. حەرام ئەبىستى.. هەست و دەروونى بریندار ئەبى.. فكرى نازارى پى ئەكات گىرفانى نازارى پى ئەكات، فىلێ لى ئەكړیت.. ئەمانە هەموومان لە زيانى رۆژانه ماندا هەستى پى ئەكەین، هەموو ئیماندارێك نازارى پى ئەكات.. ئەو گوشه گىریه دەروونیه (شعوریه) ئەبیت لە هەمووماندا هەبیت لەناخى دلمانەوه ئیمە هاوار ئەكەین و ئەلێن (كۆمەلگا) من لە هەموو داب و نەرىتێكى ناشىریندا لەگەڵتا نیم.. (كۆمەلگا) من لەگەڵ ئەو، سوو خواردنەنیم، كە پێغەمبەرى خوا

(د.خ) ئەفەرموئیت: یەك درههه سوو گوناھهكهی لای خوای گهوره بهسی و شهش جار زینا حسابە لهگهه دایكتدا^۶.. له هه دیسیکی تردا؛ لهگهه دایكتدا ئەو تاوانهت له بانی كهعبه ئەنجام دابی!! ئیعه هه موو ئەبی ئەو ههسته مان هه بی: كۆمه لگهی ئیعه هه موو بی بهرین لهو كرده تان.. بی بهرین لهو قومار بازیهی كه ئەكری.. لهو زوئمهی كه ئەكری.. لهو بهرە لاییهی كه ئەكری. لهو عه ره فقروشتنهی كه ئەفروشریت و ئەكردریت و ئەخوریته وه و ئەم هه موو (محرمان) اته ئیعه هه موو دز بهو شتانه ئەوهستین، بهلام ئەم گوشه گریه دهروونییه نابی تیکه لی زینی روژانه مان و كرده رمانی بکهین..

ئایین پیمان نائیته مه رجه كه تو مروفی (فاسق) ت خووش بوئیت، خوای گهوره یاخود پیغه مبه ر (د.خ) فه رمانمان پی ناكات ئیعه نه بیته (فاسق) و (فاجر) مان خووش بوئیت. بهلام ئەبی بشزانین كه ئەمانه مافیان هه یه به سه رمانه وه و واجباتیک هه یه له سه رمان به رامبه ریان، باوك و دایك هه رچه ندیك خراپین، ئەبی تو لهگه ئیاندا باش بیت، ته نها له یه ك كاتدا مروفی باومردار بوئی هه یه كه به قسه ی دایك و باوكی نه كات.. ئەگه ر فه رمانت پی بکه ن كه غه پری خوای گهوره ببه رستیت.. (وان جاهداك علی أن تشارك بی ماليس لك به علم فلا تطعهما..) به هه مان شیوه خوای گهوره فه رمانمان پی نه كات كه لهگهه دایك و باوكماندا بیژین به (معروف) (وصاحبهما في الدنيا معروفًا..) پیناسه ی (معروف) نه وه یه: هه موو واجبیک پیی ئەوتری معروف.. ئیتر ئەو باوك و دایكه با هاو فكرت

۷ - ۷۳۶۳۳ درهه ربا یاكله الرجل وهو يعلم ؛ اشد من ستة وثلاثين زنية .

الراوي : عبدالله بن حنظلة بن أبي عامر - خلاصة الدرجة : صحيح - المحدث : الألباني - المصدر : صحيح الترغيب - الصفحة أو الرقم : ۱۸۵۵

نهبن.. با هاو دینت نهبن، مهرجه باومردار لهگه لیاندا باش بیّت... کاتیك دپینه
 سهر دراوسی، چندین فهرموودهی پیروژ ههیه که باسی دراوسی نهکات (مازال
 جبریل یوصینی بالجار حتی ظننت انه سیورته...) ^۱ هزرمت نهفهرموئ: هینده
 جبرئیل ناموژگاری کردم که چاک بم لهگه ل دراوسی که مدا وام نهزانی میراتی
 بهرنه که ویت.. ههروهها لهفهرموودهیه کی شیرینی تردا پیغه مبه (د.خ)
 نهفهرموئ (والله لایؤمن.. قیل من یارسول الله؟ قال من لایؤمن جارہ بوائقه) ^۱ واته
 سویند بهخوای گه وره ناگه نه پلهی نیمانی راسته هینه، تاوهگو دراوسی کانتان
 پاریزراو نهبن له زیانی نیوه.. ههروهها له شوینیکی تردا نهفهرموئیت (والله
 لایؤمن من بات شبعانا و جارہ جائع..) ^۱ واته سویند بهخوای گه وره، که سیك به

^۱ - ۲۰۲۵۹۴ ان عبدالله بن عمرو رضي الله عنهما نبت له شاة في اهله فلما جاء قال اهديتم لجاننا اليهودي اهديتم لجاننا اليهودي سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول مازال جبريل يوصيني بالجار حتى ظننت انه سيورته.

الراوي: عبدالله بن عمرو بن العاص - خلاصة الدرجة: روي هذا المتن من طرق كثيرة - المحدث: المنذري - المصدر: الترغيب والترهيب - الصفحة أو الرقم: ۲/۲۲۶

^۱ رياض الصالحين/رقم: ۳۰۷ صحيح رواه بخاري و مسلم. به لام بهمه تيكي كمي جياواز.

^{۱۰} به چند مه تيكي جياواز هاتوره: - ۲۱۲۸۳۸ ما آمن بي من بات شبعانا و جارہ جائع بجنبه وهو يعلم به / الراوي: أنس - خلاصة الدرجة: منكر - المحدث: الذهبي - المصدر: حقوق الجار - الصفحة أو الرقم: ۷۳ - ۷۵۷۰۵ ما آمن بي من بات شبعانا و جارہ جائع إلى جنبه وهو يعلم / الراوي: أنس بن مالك - خلاصة الدرجة: صحيح لغيره - المحدث: الألباني - المصدر: صحيح الترغيب - الصفحة أو الرقم: ۲۵۶۱

باومردار نادریته قه‌له‌م لای خوای گه‌وره نه‌گهر به‌تیری بمینیته‌وه و دراوسیکه‌یان
برسی بیٚت..

دراوسی ههر نه‌ومنده نییه دیوار به دیواره‌وه بیٚت، فه‌رمانبه‌ریت له
فه‌رمانگه‌یه‌ک، فه‌رمانبه‌رمانگی ده‌وروبه‌رت فه‌رمانبه‌ری ژووره‌مانی ده‌وروبه‌رت
دراوسیتن.. له کارگه‌یه‌کدا کار نه‌که‌یت هۆله‌مانی نه‌ملاولات دراوسیتن.. ئیتر له
ئیسلامدا دیاری نه‌کراوه، دراوسیکه‌ت هاوفکرته، یاخود هاوفکرته نییه، دژت
وه‌ستاه یاخود دژت نییه، له‌به‌رئه‌وه پیویسته ئیمه‌ گۆشه‌گیری ده‌روونی و
گۆشه‌گیری له کردار و جووله‌دا له یه‌کتر جیا بکه‌ینه‌وه.. له‌ئیسلامدا گۆشه‌گیری
له کرداردا ره‌وا نییه، پیغه‌مبه‌ر (د.خ) نه‌فه‌رموئ: چاکترین که‌س، نه‌و که‌سه‌یه
که سوودی هه‌یه بۆ خه‌لک واته بۆ هه‌موو که‌سیک..

سییه‌م: نه‌خۆشی سییه‌م خیر نه‌کردن له‌گه‌ل غه‌یری نه‌وانه‌ی که پابه‌ندی
ته‌واویان به دینه‌وه نییه.. نه‌ئیت نه‌و خیره بۆ بده‌م به‌و خۆ موسلمان نییه، نه‌م
رسته‌یه (خۆ موسلمان نییه) زۆر گه‌ورمه‌یه که له ده‌م دیته ده‌ره‌وه، چونکه خوای
گه‌وره کۆمه‌لگای کردوو به دوو به‌شه‌وه (هو الذي خلقکم فمنکم کافر ومنکم
مؤمن) خوای گه‌وره نه‌یکردووین به‌سی به‌شه‌وه، به‌ئکو یان باومردارین یان
کافرین کاتیک نه‌وترئ نه‌و که‌سه موسلمان نییه واته کردوته به کافر واته
له‌عنه‌تت لی‌کردوو.. مرؤف گهر ناگادار نه‌بی پی کافر نه‌بیٚت.. جا لی‌رمدا
فه‌رموودمه‌یه‌کی پیغه‌مبه‌ر هه‌یه (د.خ) ئیمامی نه‌حمه‌د و ترمذی و له‌فه‌زه‌که‌ی هی
ابن ماجه‌یه ریوایه‌تی نه‌که‌ن نه‌ئیت (المؤمن الذي یخالط الناس ویصبر علی أذاهم
خیر من المؤمن الذي لا یخالط الناس ولا یصبر علی أذاهم) واته: نه‌و ئیمانداره‌ی که
تیکه‌ل به خه‌لک نه‌بیٚت و به‌رگه‌ی زهره‌ر و زیانیان نه‌گرئت زۆر پله‌ی به‌رزتره

لای خوای گهوره لهو نیماندارهی که گوشه گیره تیکه لئی له گه ل خه لکیدا ناکات. ..
 نه مهش ریبازی پیغه مبرانه (علی نبینا و علیهم الصلاة والسلام) نه بیئت بچینه
 ناو کۆمه لگه وه و چاکه کاربین، به لام نه گهر تو له گه ل کۆمه لئیکی نویژ که ردا
 دابنیشیت و تیکه لئیت له گه ل نه م و نه ودا نه بیئت، نه وه چون چاکه کاری دروست
 نه بیئت؟! به لام دراوسی که مافی ههیه به سه رته وه که س و کارمکت خزمت..
 نامۆزایه کت ههیه با نویژ نه کات، نه بیئت له تهنگانه دا فریای بکه ویت.. به و جوړه
 خه لک له موسلمان تیئه گات..

نیمامی اعظم (ابو حنیفه) (خوای لی رازی بیئت)، ناشکرایه که نه م پیاوه (نیعمان
 بن ثابت بن زوطی) (۴۰) سال نویژی به یانی کردووه به دست نویژی بانگی
 خه و تنان! دواي نه وهی که هه تا و دمرکه و تووه.. دواي نه وهی که نویژی (ضحی) ی
 کردووه، چیشته ههنگاو نوستووه.. هه تا بانگی نیوه رۆ، نه وه هه موو نوستنه که ی
 بووه! دراوسییه کی جووله که ی هه بووه، نه و دراوسی جووله که یه نه یزانی که (ابو
 حنیفه) شه و نانویت و خه ریکی په رستش و شه و نویژ و نووسینه.. گوړانی و
 هه راو دهنگه دهنگی نه کرد بوئه وهی بیزاری بکات.. ماوهی چهند سال به م شیوهیه
 بوو، له بهر مافی دراوسییه تی رۆژیک له رۆژان نه بو حنیفه سه رزمنشتی نه و
 پیاوهی نه کرد، سی شه و له سه ر یه ک بوو نه بو حنیفه سه ر نه کات دهنگه دهنگی
 کابرا نییه، بو رۆژی چواره م چوو له دمرگای ماله که یانی داو خیزانی نه و
 جووله که یه هاته دهری، نه بو حنیفه سه لامی لی کرد و نه ویش وه لامی
 سه لامه که ی دایه وه و وتی: میردمکت دیار نییه؟! نافرته که ش دستی کرد به
 گریان و وتی: به سه ر خویشی له سه ر شه قام گراوه و براوه بو به ندیخانه.

ناشکرایه لای به ریزتان له ده و له تی نیسلامیدا هه موو فه سادیکی ناشکرا یاساغ
 نه کری له ناو مائی خویدا نازادی ههیه هه رچیه که نه کری، به لام مافی گشتی

ياخود بليين رژيميكى گشتى هميه نابيت تيك بدريت، نيتر نهم سهر خوش بووه و لهوانه قسهى ناشيرينى كردبیت، گيراوه، نهبو خهنيفه لهبر مافه دراوسيههتي نهرواته كوشكى خهلافهتي نيسلامى، وه خهليفه زور خوشحاله كه نهبو خهنيفه رووى كردوته كوشك، داواى ليبوردين نهكات و نهلي ناتوانم دابنيشم، بهلام نهو تكايهه هميه كه دراوسيههكى جولهكهه گيراوه، لهبر خاترى من نازادى بكهه، نهميرى نيمانداران نهليت: لهبر خاترى تو چى له بهنديخانههده هميه و لهسهر نهو تاوانه گيراوه من نازادبان نهكهه كه نزيكهى (٤٠) كهسيك نهبن.. خهبرهكهه نهبريت بو كابرآى جولهكهه و نهلين نهبو خهنيفه فريآى تو كهوت و لهبر خاترى توش نهم هموو تاوانبارهى تر نازاد گرا، ديت بولاى نهبو خهنيفه پيى نهليت: من چهند وهخته نازارت نهدهم.. چهند وهخته بيزارت نهكهه، تو بوچى ناوا باش بوويت لهگهلم؟! نهويش نهفهرموى: دينهكهه فهرانم پي نهكات كه بهو شيويه به، كابرآ نهليت: دينيك بهم شيويه بيت، مهرج بي بيمه سهر نهم دينه، كابرآ شايتمانى هيناو موسلمان بوو.

بوويه موسلمان نابيت گوشه گيرى ههبيت له كرداريدا.. له ههست و دهرونى خويدا نههى نهو هموو خراپه و تاوان و بهد رهوشييه نهكات، بو نمونه ههندي دوكاندار ميويههك، سهوزميهك، هتد جوانى داناوه، ههتا ناوړ نهدهيتهوه، دوو سى شتى خراپى لهگهلدا تيكهل نهكات، له فهرانگهكهماندا خراپهكارى ههيه.. له هموو شويينيك بهرتيل خواردن ههيه.. نيمه نكولي نهمانه نهكهين، بهلام كه دپته سهر زيانى كرداريمان، ههر كهسى داواى يارمهتى ليكردين نهبي دهستى يارمهتى بو دريژ بكهين.. ههر كهسى پيويسى پيمان بوو، پيويسى بهچين به دهميهوه.

لیرمدا چەند شتیک بیری بەریتزان ئەخەینەووە کە فەرمودەیی سەحیحین کە
بەنەمبەری خوا (د.خ) ئەفەرمویت: (الکلمة الطيبة صدقة) "بەم شیومیە وشەیی
جوان و چاک بە (صدقه) ئەزمیردریت، بو هەرکەسێکی پێشکەش بکەیت
(صدقه)یە.

نیمە لە زیانماندا تووشمان بوو بە خەلکیکی زۆر خراپەووە، هەر بە درندە
هاتوونەتەبەرچاومان، ئەبێ بزانیین کە مرۆف راستەوخۆ چاوەکانی خێر نابینن،
نیمە نەگەیشتووینەتە پەلی پیاوچاکان و (اولیاء) تاکو بتوانین یەکسەر خەلکی
بناسین.. ئەو لیها تووی و لیوشاومییە کە خوای گەورە ئەیبەخشی بە
خۆشەویستانی خۆی، نیمە نەگەیشتووینەتە ئەو پەلیە، بەلام ئەبێ نارام بگرین
لەکاتی مامەلە کردنماندا لەگەڵ خەلکیدان، وردە وردە درندەیی وا هەبوو، کە
تیکەلی لەگەڵیدا ئەکەیت، سەیر ئەکەیت لە زینگیە کەدا زیاو، کە هەر لە
منداڵیووە هەوای درۆو کە ئەکەبازی و فیئل و ئەم جوۆرە شتانەیی هەلمزیووە و بوته
تەم و مزیک بەسەر دلیهوە.

پێویستە نیمە لەگەڵ خوای گەورەدا راست بین، بتوانین کلیلێ دلی ئەو مرۆفەمان
لەلایەن خوای گەورەووە دەست گیر ببیت کە ئەو کلیلەمان دەستکەوت، تەماشای
ئەکەین ئەو مرۆفە درندەییە ئەبیتە کەسێکی ملکەج بو خوای گەورە.. و ئەبیتە
گەنجینەییەکی خێر. نەفسی خوومان نەکەینە پێوەر و بلێین ئەو کەسە خراپە و

١١ - ٢٢٥٤ کل سلامی من الناس علیه صدقة ، کل يوم تطلع فيه الشمس ، يعدل بين الاثنين صدقة ، ويعين
الرجل على دابته فيحمل عليها ، أو يرفع عليها متاعه صدقة ، والكلمة الطيبة صدقة ، وكل خطوة يخطوها
إلى الصلاة صدقة ، ويميط الأذى عن الطريق صدقة

الراوي: أبو هريرة - خلاصة الدرجة: صحيح - [المحدث: البخاري - المصدر: الجامع الصحيح - الصفحة
أو الرقم: ٢٩٨٩

- ١٤٣١٦٩ الكلمة الطيبة صدقة

الراوي: أبو هريرة - خلاصة الدرجة: صحيح - [المحدث: ابن حبان - المصدر: المقاصد الحسنة -
الصفحة أو الرقم: ٣٧٨ :

ئەو كەسە باش نىيە و ھەولتان لەگە ئيدا بى ھودمىيە و ئىمە دەبى لەگەل ھەموو كەسنىك ھەولتدەمىن رىنمووىي (ھدايە) لە خواى گەورە و مەيە و نابى چاومروانى ئەنجام بگەين و ئەبى ئىمە رەنجى خۆمانى لەگە ئدا سەرف بگەين.

لە صەحىحى بۇخارى موسلىمدا ھاتووہ (من لا يرحم الناس لا يرحمه الله) ^{۱۱} واتە: ئەوھى رەحم نەكات بە ھەموو كەسنىك، خواى گەورە رەحمى پى ناكات.

ھەروەھا فەرمودمە كىش ھەيە كە زۆر بە مان بىستومانە ئەئىت: نافرمتىك ھەمىشە بە رۆزوو بوو، شەو نوپزى ئەكرد، ھەمىشە دوعا و زىكرى ئەكرد، بەلام پشیلەيەكى بەند كرددوو وە خواردنى نەدايە و ئەو پشیلەيە بە برسیتی فەوتە، پىغەمبەرى خوا ئەفەرموئىت ئەو نافرمتە لە ناگردايە.

ئەم دىنەى ئىمە ياساغى كرددووہ نازارى گيانلە بەرانىش بدەين، ئەى ئەبى نازاردانى مروؤ چەند گوناھەكەى گەورەبىت؟! ئەبىت ھەواو نەفسمان نەكەينە پىومر، چونكە ئەوہ جوړىكە لە دواكەوتووئى.. ھەروەھا لە فەرمودمەكەى پىروزی تردا ھاتووہ (لاتنزع الرحمة إلا من شقي) واتە: تەنھا لە كەسى سەرگردان بەزەبى و رەحم دەسەنریتەوہ.

^{۱۲} ھەرچەندە ئەم فەرمودە زۆر بىستازو بەلام لەسەرچاوەكانى فەرمودەدا نەمدۆزىوہ، لەگەل ئەوہ ئىدا ئەم فەرمودەيە ھەمان مانا دەدات بەدەستەوہ: - ۱۸۴۷۶۳ ئەمەن لايرحم لا يرحم / الراوي: أبو هريرة - خلاصة الدرجة: صحيح - المحدث: مسلم - المصدر: المسند الصحيح - الصفحة أو الرقم: ۲۳۱۸

باسی سییەم

بەهاکان لە روانگەى شارستانىەتە جىاوازه کانه وه

لێرمدا ئەمانەوێت تیشکێک بخەینە سەر هەندای بەهاو دید و بۆچوونی نیسلامى سەبارەت بە مرووف و بە ژيان.. لە نیسلامدا هەموو جوۆرە مرووفێک مافی و ریزی تاییبەتى خوێ هەیه، نەك تەنها مرووف، بەلكو شوینیش لە نیسلامدا ریزی تاییبەتى خوێ هەیه، وەكو ئەو شوینانەى كە خواى تیدا ئەپەرسەرتى.. ئەو شوینەى كە عىلمى تىادا وەرئەگیرى.. ئەو شوینەى كە نەخۆشى تىادا تىمار و چارەسەر ئەكرى.. مال ریزی هەیه، بەهەمان شیوه كاتیش ریزی تاییبەتى خوێ هەیه.. كاتى پەرسەتنى خواى گەورە.. كاتى (سجده).. كاتى نزاو پارانەوه.. كاتى عىلم وەرگرتن.. كاتى فریاكەوتنى خەلك.. كاتى بەرگرى لە نىشتمان.. كاتى كە داىك شیر ئەدات بە مندال.. كاتى رەمەزان.. كاتى حەج.. ئەمانە هەموو ریزی خوێان هەیه.

هەر پەيوەدییەك لەگەڵ خواى گەورە پێى ئەوتریت (ذکر).. فەرموودەى تر كە ئەو واتایە ئەگریتەوه، هەر كۆمەلێك لەئىمانداران كۆبن لە مائىك، لە خانەییەك لە خانەكانى خواى گەورە، یادى خواى تىادا بكەن، خواى گەورە رەحمەتى خوێ ئەرژینى بەسەریاندا و فریشتەگان دەوریان ئەدەن.

قانونىكى لوبنانى سەرنجى راکیشام، ماددەى (٤٧٣ - ٤٧٤ - ٤٧٥) سزا دانەنى بۆ هەرکەسێك كە پىلانى تىكدان دابنیت بۆ هەر كۆمەلێك كە خواى گەورە بپەرسەن واتە عىبادەتى خواى گەورە بكەن.. نىتر هەر هۆز و هەر دىنىك بىت.. هەر پەرسەنگایەك بىت، هەر كەسى تىكیان بەدات واتە (تسویش) بختە سەریان، قانون

ياساى لوبنانى سزاي بۇ داناوھ.. ھەر ئەئىتت لە ھەرموودەى بەرزى ئىسلاموھ وەرگىراوھ.

ئەم رىز و حورمەتانەى كە باسى دىكەين، بۆتە ياسا بۆتە بەند لە مافى مرۇفدا، ئەو ولاتە زلھىزانە زۆر بە جوانى جىبەجىي ئەكەن بۇ خۇيان، بەلام بۇ جگە لە خۇيان ھەر مەرەكەبىكە و لەسەر كاغەزە!

تا سالى (۱۹۲۵) كىشەيك ھەبوو كە مەكىنەى ئۆتۆمبىل ئەوانەى بەبەنزىن كاردەكەن دەنگى زۆرە.. لەم سالەدا واتە سالى (۱۹۲۵) ماددەيەكيان دروست كرد كە پىي ئەوترى (Tetra Ethyl Lead) ئەمە ماددەيەكى قورقوشمىە، تىكەن بە بەنزىن ئەكرى، ئىتر ئەو دەنگە لە ئۆتۆمبىلدا دروست ناكات پاش چەندىن سال و لە ھەفتاكاندا بۇيان دەرکەوت كە ئەو قورقوشمە لەگەن دوگەلى ئۆتۆمبىلەكەدا ئەگزۇزىدا دېتە دەرە.. ئەچىتە ناو خويىنى مرۇفەوھ، بەتايبەتى منال، چونكە ماددەيەكى قورسە، چرىپەكەى لە ھەوادا زياترە و ئەنىشى، لەبەرئەوھى كە منال بالاً كورت ترە لە گەرە، ئەو زياتر زىانى پىئەگات. ھاتن سەد ھەزار مندالىان لە چەندىن ولايەت، وەرگرت، پاش فەحس كردن بۇيان دەرکەوت (۳۰%) يان، واتە سى ھەزار مندال رىژەى قورقوشم لە لەشياندا زياترە لەوھى كە رىكخراوى تەندروستى جىھانى دايناوھ، بۇيە راستەوخۇ برىارىكى فىدرالى دەرچوو بە رەزامەندى كۆنگرىس، كە ئەبىت ئەو ماددەيە نەمىنىت.. بەلام ئەمە لە رووى ئابوورىەوھ تەكلىف زۆر ئەكات و بلىۋنەھى تى ئەچىت، وتيان: تەندروستى مندالەكانمان لە ھەمووى گرنگترە، بۇيە خىرا ئەو بەنزىنەيان دانا كە (Free Lead) پى ئەوترى، واتە قورقوشمى تىادا نىيە رىژەى ئۆكساندەكەى سەرو .ھ(۹۵).

بەلام نىستاش ئەمريكا ئەو ماددىيە دروست ئەگات و بە ھەزاران تەن ئەنيرىت بۇ نىمە.. چونكە مندىالى نىمەيان بەلاوہ گىرنگ نىيە، بەلام بۇ خۇي بەنزىنە چاكەكە بەكار دەھىنىت، ئەو مافى مروڧەى كە باسى لىوہ ئەكەن، تەنھا بۇ خۇيانە.. ئەو قومبەلەيەى داي بەسەر ھىرۇشىما و ناكازاكىدا! ناوى دەولتەتىكم پى بلى كە ئەوروپى بىت و دژ بە بەكارھىنانى ئەو قومبەلەيە وەستا بىت كە ئەمريكا داي بەسەرھىرۇشىما و ناكازاكىدا! كەس قەسى نەكردا!

بۇ نەموونە كاتىك مۇز بە ھىشوو بە سەوزى لى ئەكرىتەوہ، دەرمانىكى پىا ئەكەن و ئەپخەنە ناو ناپلۆنەوہ و ئەينىرن بۇ ولاتان، دەرگەوت كە ئەو ماددىيەى ئەدرى لە مۇز بۆلەوہى مىروو تىي نەدات و خراپ نەبىت، ئەو ماددىيە ناھىلىت ھىچ مىروويەك زىان لە مۇزەكە بدات، بەلام ھەر كەسى ئەو ماددىيەى ھەلمزى ئەوا نەزۇك ئەبىت، زىاتر لە ھەوسەد كرىكار لە يەكىك لە ولاتەكانى ئەمريكا لاتىنىدا مندىالىان نابى، بەھۇى ئەوہى ئەو دەرمانەيان ھەلمزىوہ.. كەچى ئەمريكا تانىستاش دروستى ئەگات، بەلام بۇخۇى نا، بەلكو ئەينىرىت بۇ ولاتانى تر.

ھەموو ولاتانى جىھان بىرپارىكىاندا لە ھەفتاكاندا دروشمىكىان بەرز كىردەوہ (Clean water for evry one) واتە: ناوى پاك بۇ ھەموو كەسىك.. رۇژانە (۲۰۰۰۰) كەس لە جىھاندا ئەمىرىت لەبەرئەوہى ناوى پاك نىيە بىخواتەوہ، مىليارىك و ئەومندە مروڧ ئەو ناوہى كە دەپخواتەوہ پاك نىيە.. چەندىن دەردى بۇ دروست ئەگات و ئەبىتە ھۇى مردنىان.

ولاتانى جىھان بىرپارىاندا كە پارە كۆبەكەنەوہ و پىرۇژمەكى ناوا گەورە و مروڧى، كە ناو يەكىكە لە مافەكانى مروڧ، ئەمريكا و بەرىتانيا رەزامەندىيان نەنواند، نىستاش ئەو پىرۇژمە جىبەجى نەكراوہ، وارانەگەيەنن كە خۇيان مافە بنەرەتتىيەكانى مروڧ برىتتىيە لە خواردن و پۇشاك و سەققىك كە بچەوئتەوہ لە

ژیریدا.. ناویان پشت گوئ خستبوو.. ههمووی چهند سائیکه ناوی پاك بووته مافیکی مرویی و نووسیویانه، بهلام قورئانی پیروز (۱۴) سده لهمهو پیش باسی نهکات و به نادم نهئیت نهتنیرینه شوینیکهوه برسیت نابیت، تینوت نابی و بی بهرگ نابی ههتاو لیت نادات هۆکاری خانووبهردی تیادایه نهو بههایانهی که نیمه ههمانه، بۆ چوون و (تصورات)ی ئی پیدایه نهی، جیاوازه لهگهئ بۆچوونی نهوروپیدا، چونکه بهها مروییهکانی نهوان جیاوازه.. ههموو مروئیک پیویستی دمروونی ههیه، بهم کالای مروئیهیه، نهو پیویستییهی پر نابیتهوه.

به دریزایی میژوو له ههمو گوئ زمیندا دئییهک نییه پهرستگایهکی تیادا نهبووی، بۆ نهوهی پیویستی دمروونی مروئ پر بکاتهوه، بهلام هی وا ههیه شوین پیغهمبهریک کهوتوو و نهو پهرستگایهی بۆ یهکتاپهرستی بهکارهیناوه، هی واش ههیه که سهری ئی شیواوه و، بهشیومیهکی جهوت ههولئ داوه نهو پیویستییه پر بکاتهوه.. به دریزایی میژوو ههیان بووه بهردی پهرستوو، یاخود شاخیان پهرستوو. . ئاژهل و نهستیرمیان پهرستوو.. گرنگ نهومیه نهمه پیویستی مروییه.. بۆیه نهم شارستانیتهی رۆژئاوایه، نهیهوئیت بههای خوئی بهسهر نیمهدا بسهپینیت و نهیهوئیت بتگۆرپیت به ههموو جوړیک، بهلام پیش نهوهی باسی شارستانیتهکه بکهین، بزائن که نهو شارستانیته دوو رووی ههیه:

۱- روویهکیان روویهکی زانستی و تهکنهلوژییه و بهرههمی ماددیه، نهوه هیچ گلهپیمان نییه، بهلکو سوپاسیان نهکهین و ریزی نهوه نهگرین، چونکه نهو بهرگهی لهبهرماندایه هی نهوانه.. نهو نامیرانهی که بهکاری نههینین هی نهوانه.. نهو ئۆتۆمبیلهی هاتووچۆی پی نهکهین هی نهوانه، وهرنهگرتنی نهو تهکنهلوژیایه، جوړیکهله دوا کهوتووی.

۲- بەلام ئەۋبەشەى تر واتە روۋەكەى ترى ناردنى بەھا مرۆپپەكانە، ئەۋە بە ھەموو جۇرئىك ئەبىت دژى بوۋەستىن، گۆرپىنى وىژدان.. ئەكەم بە گەنجىنەپەك، بەھای باو و باپىرانمانى تىايە، ئەو نرخە شارستانىتەپەى كە ھەزاران سائە دەگۆپزىتەۋە لە نەۋمپەكەۋە بۇ نەۋمپەكەى تر، بە مىراتى ھاتوۋمبۇ ئىمە ئىمە ناپىت ناپاكى و خىانەتى لى بکەپن.. كام كەس ئەگرىت لە مىللەتەكەماندا و لە كوردەۋارىدا، با نوپزىش نەكات ھەزاران بەھای جوانى تىايە، ئەمانە ھەموۋىيان تۆۋن، ھەندى تۆۋ تاۋەكو نەخرىنە گلەۋە بىرپىكى دىارىكراۋ لەشى ھەئەمژى و بىرپىكى دىارىكراۋ گەرمى ھەئەمژى، ناتەقپتەۋە، ئەو كەسانەى كە نوپزى ناكەن و پابەندبوۋىيان نىپە بۆدپن، ئەو تۆۋانەپان نەكەۋتوۋتە شوپنىكەۋە بگەشىتەۋە، كاتىك لىيان ورد ئەبىنەۋەبۇ پرسە (تەزىە) ئەچن.. و بەتەنگ خەلكەۋەن، ئەو نرخە مرۆپپانە گۆپزراۋتەۋە و گەپشتوۋە پىيان.

بەلام دوژمان ئەپانەۋىت ئەو نرخانە لاپەرن و نرخى تىرپەپننە جىگەى، كە نرخى تر ھاتە شوپنى، نىتر دىد و بۆچوۋنەكان ئەگۆرن، نىستا لەۋانەپە زەحمەت بىت لای ھەموو كوردىك كە خۆى و خىزانەكەى بە جلىكى كورتەۋە بچنە دىرپاى دوكان و مەلە بکەن لەبەرچاۋى خەلكدا، ھىچ كوردىك ئەم كارەى بۇ ئەنجام نادىت، بەلام كە بەھاگان گۆرپرا، ئەۋكاتە ئەكرىت.

لەبۆچوۋنى ئىسلامىماندا ئەمە چۆن رافە ئەكەپن؟ ئەئىپن: لە بۆچوۋنى ئەم دىنەماندا بۇ ژيان و مرۇف و ھەموو روداۋىك بۇ ھەموو دىاردەپەك ئەبى بۆچوۋنىكى ئىسلامىمان ھەبىت و بزانىن دىنەكەى خۋاى گەۋرە ئەئىت چى!

ئەئىت ھەموو خراپەپەك (فساد) ھۆپەكەى چۋار شتە:

۱- نەزانىن.

۲- زولم.

۲- نارمزوومگان.

۴- تورمببون.

که به‌های برایه‌تی نه‌زانی و به‌های ئەم دینه نه‌زانی، واته مرؤفئیکی نه‌زانه، به‌های قوربانی دان.. به‌های نازایه‌تی.. به‌های لیبوردن.. به‌های ومفا.. و به‌های سه‌خاومت نه‌زانیت واته ئەو مرؤفه، مرؤفئیکی نه‌زانه.

زولمیش له‌لای هه‌مووان روون و ناشکرایه، ومنارمزوومگان که نیستا بووته شتیک و ئەپهرستری، ئەگەر سه‌یری شارستانیه‌تی رۆژئاوا بکه‌ین، ده‌بینین به‌هۆی نارمزووه‌وه چی به‌سەر هاتوو! که ئەوتری شارستانیه‌تی رۆژئاوا، واته نه‌وروپا و به‌تایبەت ئەمریکا.. (۱۱) ملیۆن کەس هه‌یه له ئەمریکا به‌رەسمی تووشی کەنا به‌بون، زۆربه‌شیان دەرمانه‌که‌یان بۆ ناکردیت، چونکه پاکه‌ته‌که‌ی به (۶۰) دۆلاره، ئەوانه‌ی که تووشی نه‌خۆشی عه‌قڵی ئەبن، واته عه‌قڵیان تیک ئەچیت و ژیریان تیک ئەچیت، (۵۵٪)ی قهرموئیلە‌ی نه‌خۆشخانه‌کانیان داگیر کردوو، نزیکه‌ی (۷۵۰) هه‌زار کەسن.. له هه‌موو رۆژیکدا به‌هۆی شوین کەوتنی ئەم نارمزووانه‌وه (۸۴) ئافرمت له ئەمریکا ده‌ستدریژی ناموسی ئی ئەکریت له‌لایه‌ن کەسیکه‌وه، یان کۆمه‌لێکه‌وه به‌ زۆر!! له هه‌موو خوله‌کیکدا (۲۹) کەس ئەکوژریت.. سالی (۱۹۸۶) (۵،۴) ملیۆن خه‌لك فه‌وتا، به‌هۆی نارمزوومگانیا نه‌وه!!

* دۆلار و مه‌کینه و به‌ره‌م و رای گشتی.. ئەمانه بوونه‌ته بتیک و رۆژانه ئەپهرستری، له‌بەر ئەوه بۆشاییه‌کی رۆحی زۆر گه‌وره هه‌یه که به‌م جوړه شتانه پڕناکریته‌وه.. ئەو ئەستێرمیه‌ی که ماومیه‌ک له‌مه‌وبه‌ر به‌ شیومیه‌کی کلکدار دەرکه‌وت، له هه‌ندی کتیبی رۆژئاوا یه‌ه‌کاندا نوسراوه که له ئاخ‌رزماندا به‌لای زه‌ویدا ئەروات به‌ره‌و به‌هه‌شت ئەچیت، جا مرؤف ئەو مرؤفه‌یه که خۆی بکوژی، بۆ ئەوه‌ی رۆحه‌که‌ی بچیته‌ ناوی و بچیته به‌هه‌شتا.

چەندىن كەس بە كۆمەل خۆيان كوشت، كە زۆربەيان رۆشنىرن.. ھەرچەندە مندالى (۵) سالانىان تىادا بوو، بەلام سەرۆكەكەيان تايبەت مەندبوو لە بواری مۇسقىادا و تەمەنىكى باشى ھەبوو، تەنھا يەك جار باسيان كرد، بەلام ئەگەر ئەم رووداوە لەلای نىمە رووی بدايە، بەھەموو جىھاندا بلاويان ئەكردەوھ.. ئەمە بۆشايىھكى رۆحىيە و نازانن بەچى پرى بکەنەوھ.

(۷۵٪) ى ئەو پىاوانەى كە خىزانىان ھەيە لە رۆژئاوادا، خيانەت لە خىزانەگانىان ئەكەن.. رىژەى تەلاق لە سالى (۱۹۴۰) دا (۲۰٪) بوو، لە سالى (۱۹۴۶) دا بوو بە (۲۰٪) وە لە سالى (۱۹۴۸) دا بوو بە (۴۰٪) لە سالى (۱۹۷۵) دا (۱۹٪) ئەمەرىكا تىياگان ئەكىشا.. لە سالى (۱۹۷۸) دا بوو بە (۴۹٪).. نىستا نازانن لەسەرو پەنجاگانىش تىبەرپوھ! سالنە (۱۵) ھەزار مىيۇن دۆلار سەرف ئەكەن بۆ ئەوھى زياد نەكات.. ئەى باشە ئەم خەلكە تىياك بۆ ئەكىشى؟! خۆيان (۲۵۰) مىيۇنن لە سالەكانى جەلكاندا (۴۲) مىيۇنىان بە بەردەوامى (مشروبات) يان ئەخواردەوھ، كە بە بەردەوامى ئەخواتەوھ و ناتوانى بە ھىچ كارىك ھەئسىت، ئەبى نىستا ئەو رىژەيە چەند بىت؟!

دووبارەى ئەكەمەوھ كە بواری تەكنۆلۇژيا زۆر پىشكەوتوھ، ولاتىكن (۱۲۲) كۆلىزىپزىشكىان ھەيەو، بۆ نموونە فەرمەنسا سەدەو نىويك لەمەو پىش پەيمانگای بۆ شوانەكان ھەبوو!! بۆئەوھى ببنە شوانىكى چاك نىمە نكولى ئەمانە ناكەين، بەلام باسى بەھا مروپىيەكان ئەكەين كە بە ھەموو جورى نەھىلن بىتە ناومانەوھ.. جارى وھا ھەيە بە فىلمىك چەند بەھايەكمان ئەفەوتى، سەيرى چەند فىلمىكىان ئەكەين، بەھاي تردىتە شوپنى، بەھاي خۇخۆيى و من گەرايى و نرخى ماددىيەت و نرخى جنس و باومر بەھىز.

ئىمەى مۇسلمان گۇرھتمان لە بەھادا نىيە، ھىندەمان بەھا ھەيە، لە قورئان و سوننەتەوہ بۇمان ھاتووہ، بەلام گۇرھتمان ئەومىيە، چۇن ئەم نرخە بەھىننە سەردەم و بەھىننە واقعەكەوہ؟! پىويستىمان بە فکرى کردارىە لەمەدا كەمتەرخەمىن..

چەند نمونەيەكى بەھا ئىسلامىيەكان.

لەبەھاكاندا چەند نمونەيەك دەھىننەوہ، بۇ نمونە بەھاي برىيەتى، كە قورئانى پىرۇز ئەفەرموئىت (إنما المؤمنون إخوة) پىغەمبەرى خوا (د.خ) بەچ فکرىيەكى کردارى ئەم بەھايانەى ھىنايە دونياوہ؟! ھات مۇسلمانەكانى کرد بەبرا لە كۆچ کردووہ كان و پشٹیوانەكان كاتىك دەستورى دەوئەتى دارىشت، يەكەم خالى دەستورەكە ئەوہبوو كە کردنى بە برا.. ئىمە ئەمپۇچ فکرىيەكى کردارىمان ھەيە، تاوہكو نرخى برىيەتى بچەسپىنن لەناو خۇماندا؟! تەنھافسەمان ھەيە، فکرىيەكى کردارىمان گوا، كە ئىمە بكات بەيەك و بمانكات بەبراى راستەقىنە، كەم و كورتىەكەمان نا لىرەدايە..

بەھاي رزگارکردن لە فشارى كۆمەلایەتى.. پىويستە لەسەر مۇسلمان كە ھىزى كۆمەل لەسەر مۇسلمان لاپەرىت، لە سەردەمى پىغەمبەردا (د.خ) سەلمانى فارسى بەندە (كۆيلە) بوو، ھەموو مۇسلمانان پەروۇش بوون بۆى، كە لەناو كۆمەلگاگەى خۇيانەوہ رايکرد، پىغەمبەرى خوا (د.خ) فەرمووى سەلمان بىرۇ موكاتەبە بكە لەگەل خاومنەكەتدا، خاومنەكەى داواى (۲۰۰) مسقال زىوى کرد، لەگەل ۳۰۰ نەمامى دار خورما، بۇشى بنىژن، ئىنجا نازادى دەكات، ھەموو پارمىان كۆكردوہ، پىغەمبەرى خوا (د.خ) بەدەستى پىرۇزى خۇى نەمامەكانى بۇ ئەناشت بۇ ئەوكابرايە.. بۇئەوہى سەلمان بىتە ناو رىزى مۇسلمانانەوہ و نازاد بىت.. فکرى کردارىەكە ناوہا بوو ئايا ئىمە ئەمپۇچ فکرىيەكى کردارىمان ھەيە ناخۇشى و

تەنگانەلابەرىن لەسەر براگانمان.. ئىشى نىيە ئىشى بۇ بدۇزىنەوہ.. گىرفانى بەتالە شتىك بۇ گىرفانى پەيدا بکەين؟ ئەم جوۆرە بىرگرنەوانەمان نىيە، بەلکو تەنھا قسە ئەکەين، بۇيە ئاوهها دوا ئەکەوين..

بۇيە ئەبى ھەول بەدەين ئەوفکرە کردارىيە دروست بکەين و دەست بخەين، لەم دەستە وەستانە رزگار بىين، ئىمە بەھای بىمەى کۆمەيەتيمان ھەيە (تکافل الإجتماعي) مندائىكى كچى بچکۆلە ئەبوبەگرى صديق (خوای ئى رازى بىت) ئەيخستە سەر سنگى، ئەيويست بيخاتە ناو دئىەوہ لىيان پرسى، ئەمە كچى خۆتە؟ فەرمووى: ئەمە كچى پياويكە لە خۆم پياوترە! كچى سەعدى كورپى رەبيع بوو كە لە شەرى (ئوحد) دا شەھيد بوو، ئەوھا ھاتن مندائەكانيان بەخىو كرد! فكرە کردارىيەكەى ئەو سەردەمە بۇ بەدەيەئىنانى ئەو نرخە، بەو شىوئىيە ئەبوبەگر کردووئەتى، ئىمە ئەمپرو كە موسلمانىك ئەمرى، چ فكرەيەكى کردارىمان ھەيە بۇ خزمەتى مندائەكانى؟!

دوا بەھا لە كۆتاييدا، كە دونيا يان ژيان ئامانچ نىيە بەنىسبەت موسلمانەوہ، بەلکو ھۆكارىكە بۇ رازىکردنى خوای گەورە.

سالى كورپى عەبدووللاى كورپى عومەرى كورپى خەتاب، بە دەورى كەعبەدا تەوافى كرد، ھيشامى كورپى عبد الملك كە خەلىفەى موسلمانان بوو لە ديمەشقەوہ ھاتبوو بۇ مەككە، لەناو ھەرەمى شەرىفى كەعبەدا قسەى لەگەلدا كردو وتى سالم شتىكم ئى داوا بکە بۆت جىبەجى بکەم، سالم وتى ئەى ئەمىرى بروداران من شەرم ئەكەم داواى شت بکەم كاتى من لەناو مالى خودام! داواى (تەواف)ەكە چووہ دەرەوہ، ئەو داواى كەوت، لە كۆلانىكدا گرتىەوہ، وتى سالم داواى شتىكم ئى بکە بۆت جىبەجى بکەم وتى: لە كاروبارى دونيادا، يان لە كاروبارى قيامەت؟ خەلىفە تەرىق بووہوہ وشەرمەزار بوو، چونكە كاروبارى قيامەتى پى ناكرى، وتى بىگومان لە كاروبارى

دونیادا، سالم وتی، نهی نه میری برواداران من له خاونه کهیم داوا نه کردووه،
له توی چون داوا کهم؟ نهو فکره کرداریه ناوها جیبه جی کراوه، نیمه نه مرؤ
چیمان پییه؟

باسی چوارەم

ئەو پرسىيارانەى كە لەخۆ ئەكرين

چەند پرسىيارىك هەيه، هەموو مرؤفئىك كاتىك كە فام ئەكاتەوه، لەخۆى ئەكات، (كى؟) (بۆ؟) (چۆن؟) (چى؟) كى دروستى كردوو؟ بۆچى منى دروست كردوو؟ كى ئەم بونەومرەى دروست كردوو؟ چۆن كۆنترۆلى ئەكات؟ كى من ئەبات بەرپۆوه؟ هەزاران جۆر كارلىك لە لەشى مرؤفئادا روونەدات لە رزىن و هۆرمۆنات و هەرس كردنى خواردن و هەلمزىنى خواردن و كۆنترۆلى چەورى خوين و ئامپىرى پاراستنى خوين و لىمف و هەناسەدان و دەيان و سەدان هەزار شتى ئاوهها كەويستى تۆى تيا نىيە.. هەموو كەسىك ئەو پرسىيارانە لەخۆى ئەكات، بەلام نىمە ئەوكىشانەمان نىيە، چونكە نىسلام هەمووى بۆ چارەسەر كردوو، ئەو كەسەى بىهويىت وەلامى دەست كەويىت لە دەرەوى نىسلام، هەرگىز دئنيا نابيىت.

سى يابانى چوون بۆ مىصر، يەككىيان مامۆستاي سانهوى بوو، يەككى تريان پزىشك.. ئەوهى ترىشيان بەرپۆهەبەرى كۆمپانىيەك، چوون بۆ ئەزەهر بۆ دىراسەتى نىسلام پاش ئەوهى بوون بە موسلمان.. ئەم سىانە كە باسىان ئەكەين، خۆ هەر تەنها ئەم سىانە نىن موسلمان بووبن لە ژاپۇندا، هەزاران هەن لەوانە وەزىرى خويىندنى بالا كە پيش سالى (١٩٩٠) موسلمان بوو، هۆى موسلمانبوونى ئەم سىانە تىبەرىنيان بوو بەلاى مزگەوتى (تۆكىؤ)دا، كاتى نوپزى جەماعەت بوو، چۆنىتى رىز بوونى موسلمانان لە نوپزدا و بەيەكەوه جۆلەگردىيان دواى نىمام، بوو بەهۆى ئەوهى بىرىكەنەوه و بزنان ئەمانە كىن؟ چ دىنىكن؟

پیشه‌وایان کییه؟ پاك و خاوینی مزگه‌وته‌که و پاك و خاوینی نه‌و ئیماندارانه و جۆنیه‌تی ریزبوونیان له هیچ دینی‌کدا به‌و شیومه نییه.. چون پرساریان کرد له‌هاو زمانی خۆیان له موسلمانان یابانییه‌گان، بۆیان باسکردن که نیسلامه‌تی چیه! ورده ورده درسه‌ی نیسلامیان کرد، باسی کرداری چاک و شوینی کرداری چاک له شه‌ریعه‌تا زۆر سه‌رنجی راکیشان و بوو به‌هۆی نه‌وه‌ی که ئیمان به‌ینن.

کرداری چاکه به‌شیکه له عه‌قیده‌ی نیسلام و موسلمانان.. نزیکه‌ی (٣٦٠) جار له‌گه‌ل ئیماندا له قورئانی پیرۆزدا چه‌ندباره بوو‌ته‌وه (الذین آمنوا و عملوا الصالحات) (من آمن و عمل صالحا) جا کرداری چاکه به شیومه‌کی گشتی ده‌کریت به دووبه‌شه‌وه، به‌شیکیان پێی نه‌وتری کرداری ئایینی که بریتیین له نوێزو رۆژوو سه‌ده‌قات و زیگری خۆی گه‌وره و.. هتد.

به‌شه‌که‌ی تری پێی نه‌وتری کرداری چاکه‌ی دنیایی، که هه‌موو جۆره خزمه‌ت‌گوزارییه‌ک.. هه‌موو یارمه‌تییه‌ک.. هه‌موو په‌یوه‌ندییه‌کی مرۆیی نه‌که‌ویته نه‌و بازنه‌یه‌وه. که فرمیسی مندالیک نه‌سپرت، ده‌ست نه‌هینیت به‌سه‌ری مندالیک بێ باوکدا.. هه‌تا نه‌خۆشخانه و قوتابخانه دروست کردن، نه‌مانه هه‌موویان له‌و بازنه‌یه‌دان.

نیسلام و امان تیده‌گه‌یه‌نیت که کرداری چاکه په‌ساپۆرتیکه بۆ گه‌یشتن به به‌هه‌شت.. فیزه‌ی نه‌و به‌هه‌شته.. کرداری چاکه له دینی ئیمه‌دا هه‌موو بواریکی ژبانی گرتوو‌ته‌وه، کاسبی نه‌که‌یت به‌کرداری چاکه حسابه واته کاسبی جه‌لال.. نه‌و پارووه نانه‌ی که ده‌ستت نه‌که‌ویت و نه‌یخه‌یه‌ته ده‌می خیزانه‌که‌ته‌وه، وه‌ک بێغه‌مبه‌ر (د.خ) نه‌فه‌رموویت: نه‌و پارووه نانه‌ی ده‌یخه‌یه‌ته ده‌می خیزانه‌که‌ته‌وه، به په‌رستش و عیبادت نه‌ژمی‌دریت، به‌هه‌مان شیوه (الکلمة الطيبة صدقة) قسه‌ی چاکه که لیوه‌دا دیاری نه‌کراوه له‌ج کات و شوینی‌کدا بی‌ت، قسه‌ی

خیر و چاکه، هه موو کاتیك و له هه موو شوینیکدا خیره، نهوانه‌ی که پسیوژی بواری دهر و ناسین نه‌ئین و ته‌ی چاک کاریگه‌رییه‌کی زووری هه‌یه بو بهرز کردنه‌وه‌ی وره‌ی مروؤف... گه‌ش بینی به ووشه دروست نه‌بیت، به پیچه‌وانه‌شوه‌ی وشه‌ی خراب یان ره‌شبینی، ئاینی ئیسلام دژی نه‌وه‌ستیت.. دژی فاله.. دژی ده‌ست خویندنه‌وه‌یه.. دژی قاوه گرتنه‌وه‌یه.. دژی هه‌مو خورافیاتیکه، بو نمونه نه‌ئیت: سه‌رم ناتاشم له‌به‌ره‌وه‌ی سی شه‌مه‌یه، یان نه‌مروؤ خیر نایه‌ته ریگه‌م کونده په‌پوم بینیه.. نه‌مانه هه‌مووی حه‌رامه.. چونکه نه‌مانه دروستکراوی خوان و شه‌و و روژی‌ش دروستکراوی خوایه.

کرده‌وه‌ی چاکه مه‌رجیکه له‌مه‌رجه‌کانی ته‌وبه.. هه‌موو نه‌زانین که ئیمان بریندار نه‌بی به کرداری ناشرین.. پیویسته نه‌و ئیمان چاک بکریته‌وه به کرده‌وه‌ی چاک و ته‌وبه.. پیغه‌مه‌به‌ری خوا (د.خ) نه‌فه‌رمویت (کل بنی آدم خطاء و خیر الخطائین التوابون)^{۱۳} واته هه‌موو گرووی ئاده‌می هه‌له نه‌کات وه‌چاکترینیان نه‌وانه‌ن که ته‌وبه نه‌که‌ن و زوو نه‌گه‌رینه‌وه بو‌لای خوای گه‌وره.. جا ته‌وبه‌ش مه‌رجی هه‌یه، له‌مه‌رجه‌کانی نه‌بیت کرداری چاکه‌ی له‌گه‌لدا بیت، خوای گه‌وره نه‌فه‌رمویت.. (وإني لعقار لمن تاب ولآمن وعمل صالحا ثم آهتدی) واته: من له‌و که‌سانه نه‌بوورم که نه‌گه‌رینه‌وه بو‌لای من، که ئیمان نه‌هینن و کرداری چاک نه‌که‌ن و ری‌بازی هیدایه‌ت و مه‌رئه‌گرن..

^{۱۳} - ۹۴۶۴ کل بنی آدم خطاء و خیر الخطائین التوابون

الراوي: أنس بن مالك - خلاصة الدرجة: حسن - المحدث: الألباني - المصدر: صحيح ابن ماجه - الصفحة أو الرقم ۳۴۴۷

كردموى چاك بهايهكى ژياريه، كه دموتى ئىسلامى كاتى خوى بهوه دروست بووه.. هه موو راپه رپىنىكى ئىسلامى له سهر بنه ماى كردموى چاك دروست ئه بىت، له ئىسلامدا كۆمه ئىك بهها هه يه وهكو: ئه مانهت و نازايهتى و داوین پاكى و خواناسى و هتد... پىويسته له سهرمان ئه م بههايانه دابه زىنين بۇ واقع و بىكه ينه راستيهك، بهلام ئه گهر ته نها به باس بلين ئىسلامهتى وههايه، خه لك زور باومر ناكات.. خه لك ئه يه وپت شت له مو سلمان ببينت.. له بهر ئه وه ئيمه پىويستمان به پرؤزميه، پىويستمان به فيكرى نوپيه كه ئه م بههايانه پى دابه زىنينه سهر واقع، بۇ نمونه ئه مانهت، ئيمه وا ئه روانين بۇ ئه مانهت كه بنه ماى گه شه پيدانه.. گه شه پيدان سى مه وداى هه يه مه ودايه كيان روشنفكر ييه و مه ودايه كيان ئابوور ييه و مه ودايه كيان كۆمه لايه تيه، ئه گهر ئه م سى بوار و مه ودايه مرؤفى ئه ميني تيدا نه بىت ئه م پرؤزانه هيجيان سهر كه وتن به دست ناهين.. كام پرؤزه له جيهاندا ئه بىنيت كه سهر كه وتوو ئه بىت ئه وه نه خشه بۇ كيشانه كى ته واو بووه و مرؤفى ئه ميني له سهر بووه، بهلام ئه گهر مرؤفى ئه ميني نه ما گه شه پيدان له و كۆمه ئه دا نامينت، كه واته ئيمه ئه بىت پرؤزه مان هه بىت، بيسه لىنين كه ئيمه ئه ميني.. له جيهاندا مليونه ها كس هه يه، كه ئالتون و زيو و پارهى زورى هه يه، له بهر ئه وهى كه سى ئه ميني نييه، ئه يشار يته وه، ئه و شار دنه وميه له ئايىنى ئيمه دا حه رامه (الذنين يكنزون الذهب و الفضة ولا ينفقونها في سبيل الله فبشرهم بعذاب اليم) نابىت سهر و هت و سامان خه زن بكرىت، بهلكو ئه بىت بروات بۇ ناو كۆمه ل و بىيته سهر مايه.. كه بوو به سهر مايه و بووه پرؤزه، خىرى بۇ خاومنه كى و خىرى بۇ كۆمه ليش ئه بىت.

خوای گهورمئه و كرپكاره ئه مینه نهكات به هۆكارىك بۇ رزقى خاومنه كى و بۇئه و يش.. بهلام ئه گهر ئه مانهت نه ما ئه و پرؤزانه و گه شه پيدان نابىت،

راستگۆيى چۆن ئىمە ئەيەننە، واقىعەۋە؟ تەنھا ئەبىت فەكرى سەردەممان ھەبىت، ئەبىت رۇژنامەيەكت ھەبىت راستگۆيى تىابىت، تەلەفزيۇنىكت ھەبىت راستگۆيى تىابى، رادىۋىيەكت ھەبى راستگۆيى تىا بىت، بەم جۆرە و بەم بۇچوونە ھاۋچەرخانە ئەتوانىن ئەو فەكرە ئىسلامىيە بەيئىنە ئەم سەردەمەۋە.

بەھاي دراوسى:-

بەھايەكى ترمان ھەيە، ھاوسىيەتى.. پىغەمبەرى خوا (د.خ) ئەفەرموئىت (من كان يؤمن بالله وباليوم الآخر فلا يؤذ جاره...) ^{۱۴} واتە: ئەۋەى باۋمىرى بەخاۋا رۇژى دوايى ھەيە با نازارى دراوسىكەى نەدات...

ئىمە با تەنھا واتىنەگەين كە ھاوسى ئەو كەسەيە كە خانوۋەكەى بە تەنىشت خانوۋەكەى تۆۋمىە، سۋارى پاس ئەبىت، ئەو كەسەى دىتە لاتەۋە ھاوسىتە.. نابى شانى لىبەدەيت.. نابىت پىلاۋەكانمان بدمىن لە جەلكانىيەۋە.. با ئەو شتانەى كە كرىومانە، نەھىلەين بەر جەلكانى بىكەۋىت.. نابى جگەرەبىكىشىين و دوگەلەكەى بىچىت بەسەرو چاۋىدا.. قسە لەگەل يەكىكدا مەكە، دىنگەكەت نازارى ئەو دراوسىيەت بدات.. ئىمە ئەبى بەو شىۋمىە لەئىسلام تىبگەين.. بە دىيار عەرەبانەيەكەۋە شتىك ئەكرىن، ئەو كەسەى كە لە پىشتەۋمىە و شتەكە ئەكرىت ھاوسىتە و نازارى مەدە.. پارەكە پىش ئەو مەدە و شتەكە پىش ئەو ھەلمەگرە.. بزانە ئەم دىنەمان چەند بەھاي زىارى تىايە، بەلام ئىمە جىبەجىمان نەكردوۋە. ئەو ھاندەردى كە پال بە مروفەۋە ئەنىت كە كىردارى چاكە بىكات ئىمانە.. بەداخەۋە كەسانىك ھەن ئەلەين ئىمان مروف بەنج و بى ئاگا ئەكات، نەخىر، تەنھا

^{۱۴} - ۱۵۷۲مىن كان يؤمن بالله واليوم الآخر فلا يؤذ جاره ، ومن كان يؤمن بالله واليوم الآخر فليكرم ضيفه ، ومن كان يؤمن بالله واليوم الآخر فليقل خيرا أو ليصمت الراوي: أبو هريرة - خلاصة الدرجة: صحيح - [المحدث: البخاري - المصدر: الجامع الصحيح - الصفحة أو الرقم: ۱۶۳۶

ئيمان پال بە مروفھوۋە ئەنئەت كە كردارى چاك بكات و بەلكو ژيانىشى لەپىناوى ئەو ئيماندا ئەفھوتى بە تەمەن و بە سامان، تەمەنى ئەفھوتىنى لەپىناو ئەو شتە كە باومېرى پىيەتى.

بېروا بوون بە غەيب:-

ئيمان تەنھا ھاندەرە بۇ ژيانى ژيارى.. لە مەرجەكانى ئيمان، ئەبى باومېران ھەبى بە غەيب كە بەشىكى لەدونىادا دىتە دى بە گوپىرەى پىشكەوتنى ئەو كۆمەلگايە... غەيب ئەو شتەيە كە ھەستيارەكان ھەستى پى ناكەن، ئەو پى ئەوتى غەيب.. بەلام خواى گەورە لە نىوانى دوو ماومدا شتىك بۇ مروفھ دەرئەخات، ئەزانئەت لەو قۇناغەدا پىويستى پىيەتى، مروفھايەتى كە ژمارەى زۇر بوو، ئەوكاتە نەخوشى ئەپان فەوتىنئەت.. بۇيە خواى گەورە رىنموى كەسانىكى كرد بۇدروستكردى مىكروسكرۇب و بووبە ھوى دۆزىنەھوى مىكروپ، مىكروپ كە ھۆيەكە بۇ نەخوشى، چارەسەر كرا، ھەروھە ھەموو ماومەك خواى گەورە شتىك دەرئەخات، كە يارمەتى ئەدات بۇ گەشەپىدان و گواستەھو لە قۇناغىكەھو بۇ قۇناغىكى بەرزتر، بەشىكى ئەو غەيبە دەرناكەوت تەكو قىامەت.. بەشىكى تر ھەيە جگە لە خوا و جگە لە ھەندى پىغەمبەران كەسى تر نايزانئەت. بەشىكى تر ھەيە كە ھەندى ھۆكار ھەيە نامادەتكرد غەيبەكە دەرئەكەوت.. ھەكو ھالەتى جىھاد لەگەل دوزمندا، دوزمنىك كە باومېر نەكات بە دىن و بە قورئان و بە پىغەمبەر(د.خ) و ئەيەوى خاك تەداگر بكات.. لەوكاتەدا تۇ دىت بە ئيمانىكى پاكەھو و بە راستگووى روو ئەكەيتە جىھاد و روونەكەيتە ئەو دوزمنا، ھەموو ھۆكارىكى سەربازى و رىكخستن نامادە ئەكەيت، پاشان خواى گەورە فرىشتە ئەبارىنئەت بەسەرتا بە دەقى قورئانى پىرۆز.. تا ئەم دەقىقەيە فرىشتەكە شتىكى غەيبىيە، بەلام كە كەوتىتە ئەو قۇناغەھو ئەم شانەت ھەمووى جىبەجى كرد

له پیناوی خوی گهوردا، غهیب بهخششیکی خواییه، بابیرکهینهوه، نهگهر بزانی
کهی نهمرین، زور سرگهردان نهبن، نهو راستیانه بهخششیکی گهورمیه، نهگهر
توی خوینهر منت بناسیایه وهگو نهو ناسینهی که خوم نهناسم لهگهلهما
نهنبوویت.. خوی گهوره عهیب و عاری نیمهی داپوشیوه..

پنجهمبهری خوا(د.خ) نهفهرموی: نهگهر بوی یهگتری دمرکهون و راستیهکانی
یهگتر بوتان ناشکرا بیت، کهس ریز لهکهس ناگریت، تهنانهت کهس کهس
نانیژیت.. وه ههموو کهسی بهرامبهرهکهی بهگلاو نهزانی.. کهواته غهیب
سیستمیکی زور ریک و بیکه له ژياندا بوی دروست کردووین.. بهخشش و
فهلزلیکی خوی گهورمیه بهسرمانهوه، لهوستانهی که نهکهویته سنوری غهیبهوه،
نیشانهی نریک بوونهوهی قیامهت، ههندیکیان پینان نهوتری نیشانه بچوکهکان.
و ههندیکیسی پینی نهوتری نیشانه گهورهکان، کهچی تانیستا رووی نهداوه، وهگو
پهیدابوونی دووکهل و پهیدابوونی نازهل که قسه نهکات وه پهیدابوونی دهجال و
هاتنه خواروهی حهزرتی (عیسا) (سهلامی خوی لیبیت) و دمرکهوتنی (محمد
مههدی) و ههلهاتنی خور له رۆژناواوه.. بهلام نیشانه بچوکهکان نهکرین بهسی
بهشهوه: بهشیکی هاتنه دی و روویاندا و کاتی بهسهردا رۆی.. و بهشیکی
هاتووته دی و نیستاش بهردهوامه.. و بهشیکی هیشتا نههاتووته دی.. لهوانهی
که له سهردهمی پنجهمبهردا (د.خ) روویدا، لهت بوونی مانگ بوو به فهرموودهی
صهحیح.. وه فهرمووی: پنجهمبهرانی درۆزن پهیدا نهبن و فیتنهی گهوره پهیدا
نهبیت و حهزرتی حوسهین شههید نهبی.. نهمانه هاتنه دی.. حیمایهکانی
حهزرتی عوسمانی کوری عهففان رایانکیشان و لهسهر قهبرانی موسلمانان
نهیانناشتن، بهلکو سهگ خواردنی..

لەو نیشانانەى تر كە ئىستا روو ئەدات، بۆ هاوولان غەيب بوو، بەلام بۆ ئىمە ئىستا بووتە واقىعەك ئەومىيە كە موسلمانان خراپەكارىيان تى دەكەوئىت و ئوممەتى ئىسلام و خاكى ئىسلام پارچە پارچە ئەكرىت و تەرازووەكان تىك دەچن.. چ تەرازووى خۇراك.. چ تەرازووى دادومرەكان كەلە دادگادا بەكارى ئەهئىن.. چ ئەو تەرازوو بەرپومبردنانەى كە بەكاردىت.. تەنها باسى ولاتى خۆمان ناكەين، بەلكو لە جىهاندا و لەو ولاتانەى كە زۆر پىشكەوتوون لە رۆژنامە و گوڤارەكانياندا بەرچاومان ئەكەوئىت كە دادومرى زۆر بەناوبانگ هەيە، كە بەرتىلى و مرگرتووە... وە ئافرمت جلى وەها لەبەر ئەكات وەها پارى بە قزى ئەكات كە پىشت مىلى دەر بكەوئىت و بەرزى ئەكاتەو و رووتن و جلىشيان لەبەردايە، واتە جلهكانيان يان كورته، يان تەسكە، يان تەنكە، پىغەمبەر (د.خ) ئەفەرموئى: ئەم ئافرەتانه ناچنە بەهەشت و بۆنى بەهەشتىش ناكەن، ئەمانەمان هەموو ديوە و ئەبىنين بەچاوى خۆمان، داواكارىن كە خواى گەورە رىنموويمان بكات و، تەوبە بكەين.. چونكە مەسەلەى پۇشاك و حىجاب، شتىك نىيە زاناكان وتبىتيان، خواى گەورە لە قورئاندا فەرمووئىتە (يايها النبي قل لأزواجك و بناتك و نساء المؤمنىن يدنىن علىهن من جلابىهن).. خواى گەورە ئەفەرموئى: ئەى پىغەمبەر، خىزانەكانت وە كچەكانت و ئافرەتانى ئيمانداران ئەبى خۆيان داپۆشن، نىتر ئەمە شتىك نىيە بلئىن بۆچوونى كەسىكە يان مەزەهەبىكە، ئەمە دەقى قورئانە.. دىنەكەمان ئەگەر بىكەين بەسى بەشەو، بەشىكى پىي ئەوترى نەگۆر.. مەسەلەى رەوشت و بەهاكان و بىروباومر، ئەمانە ناگۆرپن كە ئەلئىن ئەمانەت.. كە ئەلئىن راستگۆيى.. كە ئەلئىن داوئىن پاكى. تا رۆزى قىامەت ئەم سىفەتانه بەرپىزن.. نابى چاومرپى ئەو بەكەين كە رۆزىك لە رۆزان ئىسلام بلئىت داوئىن پىسى شتىكى باشە، يان درۆ باشە، ئەمانە نەگۆرن.. (لااله الا الله محمد رسول الله)

ئەمە نەگۈرە، بەلام ئەو بەشەى كە پەيۋەندى بە گۇرانكارىھەكانى ژيانەۋە ھەيە و پەيۋەندى بە پېشكەۋەتنى كۆمەلگەۋە ھەيە.. ئەمانە لەۋانەيە گۇران روويان تىبكات، چۈنكە پەيۋەندى بە بواری (اجتاهد) ۋە ھەيە..

يەككىكى تر لە نىشانەكان ئەۋەپە كە مۇسلمان سەلام لە مۇسلمان ناكات، تەنھا مەگەر بىناسىت، لەكاتىكدا سەلام بۇ ھەموو ئەۋانەيە كە ئەپناسىت و ناپناسىت.. ئەمەش ھاتوۋەتەدى.

نىشانەيەكى تر پچرانی پەيۋەندى خزمایەتى.. بۇ نموونە مامىكت ھەيە ياخود خالىكت لەم شارەدايە، لەۋانەيە بە شەش مانگ سەرى ئى نەدەيت.. ھەروەھا ئەفەرمۇئى؛ ۋەھای لىدەيت بوومەلەرزە زۇر ئەبەيت ۋە بەتايبەت كە ئافەرتى گۇرانى بىز پەيدا ئەبى و ئاشكراگردن و ھەلاگردنى خەمرو مەشوربات، نىتر ئەۋە نزيك بوونەۋەى قىامەتە.. ھەزرتى عائىشە ئەفەرمۇئى؛ ئايا تيا ئەچىن ئەگەر پياۋچاكامان تىادا بىت؟ ئەفەرمۇئى؛ بەئى، ئەگەر پىسى زۇر بوو بە پياۋ چاگەۋە ئەفەرتى..

قىامەت لە قورئاندا ناۋى زۇرە.. (يوم الجمع) (يوم التناد) (الطامة) (الصاخة) ھتد.. خۋاى گەورە لە زىندوو بوونەۋەدا كەسى لەبىر ناچىت، لەيەكەم مروفەۋە تا كۇتا مروفۇ كۇنەكاتەۋە، بى ئەۋەى كەس بەجىبەئەيت ھەموويان نەرۇن بۇ ئەۋە دادگايى كردنە..

ھەندى كەس ھەيە رەخنەمان ئى ئەگرن و ئەلئىن؛ ئىۋە خەلك ئەترسىن بە قىامەت و بە دۇزەخ و ئەم جۇرە شتانە.. ئەۋانە ئىسلام ۋەمرناگرن.. عەقىدە ۋەمرناگرن.. زۇر باسى ئىمانمان كىردوو كە چۇن ئەبەيتە دىنەمۇيەك كە پال بە ئىمانداروۋە بنىت و ئىش بكات، پالى پىۋە ئەنى دۇنيا ناۋەدان بكاتەۋە، پالى پىۋە ئەنى بەتەنگ براكەيەۋە بىت.. بەلام ئەۋە كەسانەى كە كۆمەلگايان بىر ئەچىت،

ئەو كەسانەى نىشتمانەكەيان فەرامۆش ئەكەن.. ئەو كەسانەى كە واز لە لىپىرسراوئەتى نەهينن.. ئەبى ئىمە بىريان بىخەينەو بەداگايى خوای گەورە، بەوہ راست نەبنەوہ، بەلام ئەو كەسەى رىك هاتووہ و شوين پىغەمبەر كەوتووہ (د.خ) ئەوہ لە جەھەننەم ناترسى، ئەوہ ئارمزوو ئەكات كە ئەو زووانە زوو كاتى بىت.. ئارمزوو ئەكات كە زوو زەنگى تافىكردنەوہ لى بدريت، تاوەكو زوو بىروانامەكەى وەبگرى.

ئىماندار خوای خوش ئەوى، ئىماندار پىغەمبەرى خوش ئەوى (د.خ) بەدەقى قورئانى پىرۆز، ئەو كەسەى كە شوين پىغەمبەر (د.خ) بكوئت، خوای گەورە خوشى ئەوئت (قل إن كنتم تحبون الله فاتبعوني يحببكم الله) ئەگەر شوين پىغەمبەر بكوون (د.خ) ئەوہ نىشانەى ئەومىيە كە خوای گەورە ئىوہى خوش ئەوى، ج بەخشش و نىعمەتەكەى هەيە لەسەر زەويدا خوای گەورە ئەيدات بە ئىماندار و كافر، تەنھا بەخشش ئىمان نەبى، نايدا بە يەكەك كە خوشى نەوئت، ئەوہى كە ئىمانى هەيە مژدانەى خوى وەرگرتووہ.. لەبەرئەوہ بىرودار لە دۆزەخ ناترسىت، ئىماندار ئەئىت (مرحبا بالموت).. ئىماندار ئەو بۆچوونەى لا دروست بووہ و دئىنايە كە خوای گەورە لە داىك و باوكى بەرحم ترە بۆى..

لە يەكەك لە جەنگەكاندا، لەبەردەمى پىغەمبەر (د.خ) و هاوہلاندا ئافرمەتەك پى و ترابوو كە كورەكەت شەهيد بووہ، قەدەر وەهابوو كورەكەى خوى بينى لەگەل پىغەمبەردا (د.خ) لەباوئەشى كردوو ماچى كرد.. فەرمووى ئىوہ باومر ئەكەن ئەم ئافرمەتە كورەكەى خوى هەئبداتە ناو ئاگرەوہ؟ وتیان نەخىر شتى وەھا نابىت.. فەرمووى مژدەتان پى بەدەم، كە خوای گەورە بۆ ئىماندا زۆر زۆر لەو داىكە بۆ كورەكەى بەرحم ترە.. ئىتر ئىمە لەچى ئەترسىن؟! ئىمە كە باسى دۆزەخ ئەكەين بۆ ئەو كەسانەى كە تەووبەيان نەكردووہ، پىيان ئەئىين خوای گەورە

(شدید العقاب)ه، به لکو راست ببنهوه و بیئه سمر ری.. ههروهها خوی گهوره
 مژه نه دات به نیماندار (الا إن أولیاء الله لا خوف علیهم ولا هم یحزنون لهم البشری
 فی الحیاة الدنیا..) هه ره له دنیادا مؤژده نه دهین به باومرداران که دلتیا بن که
 نیوه تووشی تنگ و چه له مهی جیهانی به رزهخ و زیندوبوونهوه و بلاوکردنهوه و
 حه شر و دانانی میزان و وهرگرتنی کتاب و پردی (صراط)، ئەمانه زیانتان پی
 ناگه یه نی.. له نوژدا دو عایه ک نه کهین.. نه وهی ههست به وهه یه به ته بکات له
 نوژدا، خوی گهوره له قیامه تدا نایترسینی که نه چیت بو دادگای خوی.. مروؤف
 دوو پیگه یشتنی هه یه له گه ل خوی گه وردها.. یه کیکیان له دنیادا له نوژدایه،
 نه وهی تریان له قیامه تدا له به ردهم دادگا کهیدا.. که له نوژدا ههست به م
 هه یه به ته کرا.. نه و کاته نه و ترسه ت نامینی و نه مین نه بیت (فمن کان یرجو لقاء
 الله فلیعمل عملاً صالحاً ولا یشرك بعبادة ربه أحدا) نه وهی که نه یه وئی نه و چاو
 پیکه وتنه بکات له گه ل خوی گه ورده باکرداری چاکه ی پی پی و رووپامایی نه بییت.
 وه دلتیا نه بی له وچاو پیکه وتنه و پیی خو شحال نه بی..

له دنیادا دوو مه رج هه یه بو دیدنی و چاو پیکه وتن.. یه کیکیان ژووانه
 (موعد).. یه کیکی تریان هوی گه یشتنه بو نه و شوینی ژووانه له گه ل خوی گه ورده
 بریتیه له کرداری چاک وته نه نا بو خوی گه ورده و به دل سوژی نه انجام درابی..
 له وکاته دا که ملیونه ها خه لک زور نه ترسن، مروؤفی باومردار دلتیا یه.. له به رنه وهی
 نیمه خه لک ناترسی نین به جهه ننه م، چونکه نیمه (إن شاء الله) نیمه دورترین
 نوممه تین له جهه ننه مه وه.. یه کی شوین پیغه مبه ر بکه وئی (د.خ) دوور ترین
 کهس نه بییت له دۆزه خه وه..

ههروهها رهوشت شتیکی فراوانه و بنه مای کرده وهی چاکه.. رهوشتی تاکه کهس و
 ناوخیزان و کۆمه لگه و رهوتی نابووری و مامه له و رهوشتی ناو بازار و بازارگانی و

بەرپومبردن و سیاسى و رموتى دهولتت نهمانه ههموویان وایهرمکانیان نهگهرپتتهوه بۆ یهك مۆلیده که پئی نهوترئ ئیمان.. بهلام جگه له برپواداران وایهرمکانیان جووتتهوه بۆ شوپنیکى تر.. له رۆزى قیامهتدا کردارمکانى نهوان ناخوینریتتهوه.. زۆرجار نهبینین مرؤفیک یان کۆمهلتیکى بئى باومر کارى چاک نهکهن، بهلام ئایا له قیامهتدا کیشیان ههیه؟ نهخیر، بهگوپهرى نهه ئایهتانه.. (والذین کفروا أعمالهم کسراب بقیعة یحسبه الضمان ماء حتى إذا جائته لم یجده شیئا). . واته نهوانهى که بئى باومر کرداریان وهکو تراویلکهیهکه که نزیك نهبیتتهوه هیچ نییه و بههیچ شپومیهك له لای خوای گهوره نهنوسراوه، چونکه مهرجى کردموهوى چاک که ئیخلاسه بۆ خوای گهورمیه.. و نهبئى سوودى ههبئى بۆ خهلك له سنوورى شهریعتدا.. کهسئک یان کۆمهلتیک دهیان و سهدان ههزاران شتیان کردوه، که به رووکەش خیر، بهلام لای خوای گهوره نهنوسراوه، چونکه مهرجى کردموهوى چاکى تیدا نییه.. خوای گهوره نهفهرمویت (مثل الذین کفروا بریهم أعمالهم کرماذ اشدتت به الريح فی یوم عاصف لا یقدرون مما کسبوا علی شیء ذلک هو الضلال البعید..) واته نهو بئى باومرانه کردارمکانیان وهک خۆلهمیشیک وههایه، که رمهبایهکی بههیز دیت پهرش و بلاوى نهکاتهوه بۆی کۆناکرپتتهوه، بهو شپومیه نهروات و نهفوتی..

ههروهها خوای گهوره نهفهرمویت (قل هل ننبئکم بالآخرین أعمالا الذین ظل سعیهم فی الحیاة الدنیا وهم یحسبون انهم یحسنون صنعاً...) واته ئایا بۆتان باسکهین کئى سهرگهردانه له قیامهتدا، نهوانهى که هیچ کرداریکیان له دونیادا نهنوسرا، بهلام به عهقلی خۆیان وانهزانن ئیشی چاک نهکهن و نهوان لهسه ریی راستن، ئانهوانه سهرگهردانن، بۆیه جی نهخۆشى و ماندویتی و مهراق و خهفمت و دلتهنگی و زیانى ماددى و مهعنهوى که له ژياندا توشمان نهبئى.. نهوانه نامهى

کردموهکانمان پاك نهکاتهوو هیج خهفمت نهخۆن.. وه نهو کهسهی که بهوه پاك نهبیتهوه، به گیانهلا و روچیشان پاك نهبیتهوه، وه نهوکهسهی به گیان کیشان پاك نهبیتهوه، به نویژی حنازه پاك نهبیتهوه، به گۆر و شاری ناو قهبر پاك نهبیتهوه.. جا زیندوو بوونهمان ههیه، نهو زیندوو بوونهوهی که بهچاوی خۆمان چهند جار بهچاوی خۆمان له رووهکدا نهیبینین.. سهوز نهبی و زمرد نهبی و نهبیته پووش و نامینب و دیتهوه و، له سالتیکدا نهو چوار و مرزه تیمان نهگهیهنیت که زیندوو بوونهوهی ئادهمیزاد ههیه، بهلام دهوری رووهک سالانهیه، دهورهکهی مرۆف لهوانهیه (۷) سالتیک بیت.. ههر نهبی بگهپتهوه بۆلای خوای گهوره، بهلام گرنگترین شتیهوهیه که کرداری چاکت پئی بی و خالصا بۆ خوای گهوره بی، پئغه مبهری خا (د.خ) نهفه رموی (من حلف علی یمین وهو فاجر لیقطع بها مال امرء مسلم تي الله عزوجل وهو علیه غضبان) واته: نهو کهسهی سویندی درۆ نهخوات له پناوی نهوهی شتیک بچرپیت له برابیهکی ئایینی خۆی، نهوه له قیامهتدا خوای گهره به تورمیی چاوپیکهوتنی لهگهلدا نهکات..

تورمبوونی، واته خوای نهوره قسهی لهگهل ناکات و گوپی ئی ناگرئ و پاکی ناکاتهوه.. جا ئیمه نهگر رهوشتمان ئیسلامیی راستهقینه بیت، نهم جوهره مامهلاننه هیجیان نامینیت.. ئایا دواي نهم ههموو روونکردنهوهیه چ شتیک

لهنیمان پئویست تره؟!

باسى پىنجەم بەلگە مېژوو يە كان لە قورئانى پىرۇزدا

سەرچاوەى ئەم باسەمان كتيبيكى زانستى توركييه بەناوى (گەلە لەناوچووەكان)، پىسپۇرئانى زانستى شوپنەوارناسى و پىسپۇرئانى جىئولۇجى لە روانگەيەكى زانستىيەووە ئەم كتيبيەيان داناو، بەراوردى دەكەين لەگەل قورئانى پىرۇزدا، بۆ نموونە:

۱. قەومى عاد:-

لاپەرە (۵۸) باس لە قەومى عاد دەكاتو... دەئیت: زانايەكى ئىنگليزى ناوى (تۆماس) بوو، ھەول و كۆششيكى زۆرى دا لە باشوورى رۆژھەلاتى سعودىيە، شوپنئىكى ديارىكرد كەلەو شوپنەدا كاتى خۆى شارىك ھەبوو كە ھەمووى لەم داىپۆشيوە، ەمرەبەكان پىي دەئىن (اوبر). پاشان زانايەكى ئەمريكى ھات كە ئەو كتيبيەى خویندەووە، زۆر ھانىدا كە بچىت بگەرئ بەشوپن ئەو شارەدا، ئەو زانايە ناوى (نىكۆلاس كلاپ) بوو، رۆيشت بۆ ئەو شوپنە، بەلام ئەووى كاريگەريەكى زۆرى ھەبوو بۆ دۆزىنەووى شارەكە، نەخشەيەكى بەتلىمۆسى دۆزىەووە كە دەگەرپتەووە بۆ (۲۰۰ سال) پىش زاپىن، لەكتىبخانەى (ھانتن تن) لە زانكۆى كاليفۆرنيا، چ رىگەو رىچكەى بازىرگانى ولاتەكانى جىھان ھەيە ھەمووى لەو نەخشەيەدا ھەبوو، لەلايەكى ترەووە وپنەى بۆشايى ناسمانى لە رىكخراوى (ناساى فەضايى) كە لەم كتيبيەدا وپنەيەكى تىدايە، چەند تىرىكى شىنى تىدا بەدى دەكرىت، كە گوزارشت لەو مەدەكات ھەموو رىچكەكان لەيەك شوپندا يەك دەگرن، واتە ئەووە شوپنى شارەكەيە.

دەستى كرد بە چال ھەلگەندنو لە سالى (۱۹۹۰) دا شارەكە دۆزرايەووە، ئەم ھەوائە بەھەموو جىھاندا بلاوبۆووە. پاشان لە وپنەيەكى تردا دەريخستوووە كە لە سالى (۱۹۹۲) ھەموو شارەكەى ئاشكرا كرد، كە شوپنەوارىكى زۆرى تىدايە دەيسەلپنى كاتى خۆى كشتوكالىكى زۆر كراووە لەو شارەدا، جۆگەى گەورەو

سیستمیکی ئاودییری زۆر ریکو پیکی ههبووه، وا مهزمنده دهکریت که دانیشتوانی نهو شاره (۲۰۰۰۰۰ دوسهد هزار) کهس بووبن.

یهکیکی تر لهو دۆزراوانه‌ی نیکۆلاس که سه‌رنج راده‌کیشی نهومیه که پایه‌ی زۆر که‌ورهو سه‌یری تیدایه که له هیج شارو شاروچکه‌یه‌کی ده‌ورووبه‌ری لهو پایانه‌ی تیدا نه‌بووه، قورنانی پیروزی زۆر باسی باخو باخاتی نهو ولاته ده‌کات.

نهم سیفه‌تانه‌ی له‌م داهیه به‌سه‌ر شاری (ئیرهم) دا ده‌چه‌سپن، که ده‌فه‌رمویت:

(إِزَمَ ذَاتِ الْعِمَادِ ۷۵ أَلَّتِي لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِي الْبَلَدِ ۷۶)

نهو پایه به‌رزانه‌ی که له هیج ولاتیکی ده‌ورووبه‌ریدا نه‌بووه لهو شوینه‌دا دۆزراوانه‌ته‌وه، فه‌ومیکی سته‌مکار بوونو، به‌ قسه‌ی پیغه‌مبه‌ره‌که‌یان نه‌کردوو که چه‌زهرتی (هود) بوو (سه‌لامی خوای لیبت)، هه‌روها ده‌ستریژیان له‌ دراوسی‌کانیان کردوو ده‌سه‌لاتیکی گه‌رمیان هه‌بووه. وه‌ خاومنی نهم دروشمه‌ بوون (من اشد منا قوة)؛، واته‌ غرورو له‌خۆبایی بونیکی زۆریان هه‌بووه، جا قورنانی پیروز ده‌فه‌رمویت؛ خوای گه‌وره نهم فه‌ومه‌ی له‌ناو‌برد به‌هۆی پایه‌کی توندو تیزه‌وه که لی له‌گه‌لدا بوو، له‌ (حاصب) ۷۶، واته‌: هه‌لگری زیخیکی زۆر ورد.

نهم زانا به‌ریزانه که هۆی له‌ناو‌چوونی نهم شارستانیته‌ شیده‌که‌نه‌وه ده‌لین؛ رمشه‌بایه‌کی زۆر به‌هیزو لاوی کتو پر هاتووو هه‌موو شاره‌که‌ی داپۆشیوه، وه‌کو ماله‌کانی داپۆشیوه خه‌لکه‌که‌شی فری داوه، وه‌ک قورنانی پیروز ده‌فه‌رموی:

(كَأَنَّهُمْ أَعْجَازُ نَخْلِ حَاوِيَةٍ ۷۷)

خه‌لکه‌که له‌ رمگو ریشه‌وه ده‌رده‌هینی، پالیان پیوه‌ دهنی، هه‌لیان ده‌دا به‌ملاو به‌ولادا، رمقیان ده‌کاته‌وه، له‌ قورنانی پیروزدا

سه‌بارمت به‌ له‌ناو‌چوونی فه‌ومی عاد (ریح) به‌کار دینیت، واته‌ (با)، (ریح) نه‌گه‌ر به‌تاک هاتبیت بۆ غه‌زه‌بو توورمیی به‌کار دیت، وه‌ نه‌گه‌ر به‌ کۆ هاتبیت (ریح) نه‌وا

۷۵ الفجر

حاصب: نهو ره‌شبا به‌هیزه‌یه که ورده‌ زیخ له‌گه‌ل خۆیدا هه‌لده‌گری

۱۶ الحاقه ۷

به مه بهستی خیر و بهره گهت دیت.

(وَأَرْسَلْنَا الرِّيحَ لَوَّاحٍ ﴿٢٢﴾)

بؤ نموونه:

(الرِّيحَ الْعَقِيمَ ﴿٢١﴾)

پان دمفه رمویت:

(رِيحٌ فِيهَا عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢٠﴾)

له شوینیکي تر دا دمفه رمویت:

(رِيحًا صَرْصَرًا ﴿١٩﴾)

(وَأَمَّا عَادٌ فَأَهْلِكُوهَا أَهْلَكُوهَا بِرِيحٍ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ ﴿١٧﴾ سَخَّرَهَا

عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ وَثَمَنِيَةَ أَيَّامٍ حُسُومًا فَتَرَى الْقَوْمَ فِيهَا صَرْعَى

كَأَنَّهُمْ أَعْجَازٌ نَخْلٍ خَاوِيَةٍ ﴿١٦﴾)

حهوت شهوو ههشت رۆز نهم بايه بهردهوام بوو، هه موو مالو كنگه و باخو باخات
داپوشران و خه لکه کهش به ملاو به ولادا فری دمدران، سزای نهوه بوو که دز به
ياساو پروگرامی بهرومردگار و مستان.

بهه جوړه بؤمان دمده که ویت که ليکچوونیکي زور هه به له نیوان نهم دوزراوانه و
دمه کانی قورنانی بیروژدا.

٢ . قهومی نه موود:

١٨ الحجر ٢٢

١٩ الذاریات ٤١

٢٠ الأحقاف ٢٤

٢١ فصلت ١٦

١٧ الحاقه ٦ - ٧

باشان دڀينه سهر باسگردني هومي (نه موود) كه له لاپهړه (٧) دا هاتووه، نه م هوممه له ميژوودا دمكه ونه ش له ناوچووني هومي عاد، شوپني نه م هوممه دمكه وپته باكووري حيجازواشووري (شام) هوه، پييان ده لښ (هومي صالح)، چونكه پيغه مبه ركه يان نا (صالح) بووه، (سهلامى خواى ليبيت)، ههرومها قورثاني پيروژ به (اصحاب الحر) ناويان دمبات، (حجر) له (حجره) وه ومرگيراه، واته (زوور)، كه له ناو چيپاكانده لښان كه ندووه له شيوهى سهدان خانوو مال كه تپيدا ژياون.

جوگرافى ناسى پونام به ناوى (pliny پليني) له پيش زاپيندا ناوى (DEMOHA RE HEGRA / دوميثارى هيجرا)، ته رجهمه كهى به عه رمبى (اصحاب الحجر) ه، قو انيش نه م ناوهى به كار هيناوه...
وهك دمفه رمويت

(وَكَانُوا يَنْحِتُونَ مِنَ الْجِلِّ بُيُوتًا آمِنِينَ) (٣٢)

دمر دمكه وپت نه و منده هومپي به هيز بوون چيپاكانيان هه لده كه ندونه خشو نيگاريان تپدا دمكيشاو له ناويدا دمزيان، وه له ناوچوونيان به هوى دمگپوه بوو، عاد به رشه با له ناوچوون، به لام (نمود) به دمگ له ناو چوون، قورثاني پيروژ دمفه رمويت:

(فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ مُصْحِينَ) (٣٣)

زاناكان دمفه رمون: پيده چ نه م دمگه له ناسمانه وه بووبى، له شيوهى هه وره گرمه يه كى زور به هيزدا ياخذ له زهوييه وه بووبيت له شيوهى زمين له رزميهك كه دمگى داومته وه له ناو نه چيپاكانه داو له ناوچوون.
فه خرى رازى له ته فسبى گهورمدا ده لښت: (إما رجفة الأرض أو رجفة قلوب)، چونكه قورثان له شينيكى تردا دمفه رمويت:

^{٣٢} الحجر ٨٢

^{٣٣} الحجر ٨٢

فَعَقَرُوا النَّاقَةَ وَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ وَقَالُوا يُصَلِّحُ آئِنَّا بِمَا تَعِدُنَا
 إِنْ كُنْتَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٧٧﴾ فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي
 دَارِهِمْ جِثْمِينَ ﴿٧٨﴾^{۲۵}

ته‌ده‌دای حمزه‌رتی صالحیان کرد، داوای موعجیزمه‌کیان کردو موعجیزه‌که‌یان
 دیاری‌کردو وتیان نه‌و به‌رده ببیته وشریک، بیته به‌رده نئمه‌و ئاوس بیت
 به‌چکه‌یه‌کی ببیته که له خوئی گه‌ورتر بیت، نه‌مانه هه‌مووی هاتنه‌دی
 به‌مه‌رحیک نه‌و روژی نه‌و نازه‌له ئاو ده‌خواته‌وه نه‌مان نابیت ئاو بخون،
 پیوسته روژیک پیش نه‌وه ئاویان بوخویان دابین کردبیت، وه خوئی دمووات بو
 له‌ومرگاو خوراکی خوئی په‌یدا ده‌کات.

وه نه‌وروژی هه‌ده‌غه‌کراوه نه‌مان ئاو بخون، شیر ده‌خون، که هه‌موو دئییه‌که
 له‌و حوشتره‌ی ومرده‌گریته، پاش ماوه‌یه‌ک هاتن سه‌ریان بریو دوو‌جاری خه‌شمو
 قینی خوای گه‌وره بوون، که ناوی لئیرا(رجفه)، واته: (له‌رزه)، نیت له‌رزینی دل
 بیت، یان له‌رزینی زه‌وی، گرنگ نه‌ومیه نه‌م میله‌ته به‌م جوژه له‌ناو‌چوون.

(ئیبین کثیر) له‌ ته‌فسیره‌که‌یدا ده‌گی‌رپیته‌وه، پیغه‌مبه‌ری خوا(صلی الله علیه
 وسلم) کاتی‌ک که چوو بو ته‌بوك سالی(۹ی کۆچی) به‌ویندا رویشتن، بیینی هه‌ندی‌ک
 له‌ یارانی نه‌و ناومیان به‌کاره‌یناوه‌و هه‌ویریان پی شیلاره‌وه، داوای کرد نوپژی به
 کۆمه‌ل نه‌نجام بده‌نو خه‌لکه‌که‌ی کۆکرده‌موه‌و عه‌رزی کردن که نه‌مه شوینیکه
 نابیت زور تیدا بمیننه‌وه، شوینی سته‌مکارانه، وه نه‌گه‌ر لیرمشدا مانه‌وه هیچ
 نه‌بی هه‌ستیکی چه‌زینتان هه‌بیت، بو نه‌وه‌ی خوای گه‌وره‌ش نئمه به‌و شیوه‌یه
 له‌ناو نه‌بات، وه ده‌بیت نه‌و هه‌ویره بدری به نازه‌له‌کان، نابیت موسلمانان بیخون،
 وه ئاوه‌کانیان هه‌مووی رشت، وه فه‌رمانی کرد بچه‌ سه‌ر نه‌و کارپزه‌ی کاتی خوئی
 نازه‌له‌که لئی خواردۆته‌وه.

له‌ فه‌رموده‌یه‌که‌دا هاتوه‌وه (لا تدخلوا مساكن الذين ظلموا انفسهم الا ان تكونوا

باکین حذرا ان یصیبکم مثل ما اصابهم ثم زجر (نافته) فأسرع حتی خلفها) ^۳، وه
خوْشی نه‌مایه‌وه به وشترمه‌کویه‌وه به پهله پهله به‌ویدا تیپه‌ری.
بئینه سمر باسی بابلیه‌کان، قورئانی پیروژ دمه‌رموئیت: نیراهیم (سه‌لامی خوای
لیبئیت) باسی خواومندی مانگو هه‌سارمه‌کان و روژی کردووه‌له‌گه‌ل میلیله‌ته‌که‌یدا،
هر له‌م کتیبه‌دا وینه‌یه‌کی تی‌دایه‌ که دهرده‌که‌وئیت مانگیان په‌رستووه، که‌واته
باسکردنی قورئان له‌سهر په‌رستنی مانگو خوژ و هه‌ساره راستیه‌کی زانستی‌وه
دوژراوته‌وه‌وو جه‌خت له‌سهر راستی و دروستی قورئانی پیروژ ده‌کات.

۲ - قه‌ومی لوط:

لوط (سه‌لامی خوای لیبئیت) خوای گه‌وره ناردی بو چهند دئیه‌ک، پئی ده‌ئین
(المؤتفکات) ناوی دیکان له سهرچاومیه‌که‌وه بو سهرچاومیه‌کی که جیاوازه، نه‌م
پینج دئیه به‌تایبه‌ت دئی (سدوم) ره‌وشتیکی زور ناشیرین له‌ناویاندا بلاو بوو،
نه‌ویش (نیربازی) بوو.

خوای گه‌وره چه‌زرمتی (لوط) ی بو ناردن - (لوط) ده‌بئته برزای پینجه‌مبه‌ر
نیراهیم - تا نه‌و ره‌وشته ناپه‌سه‌نده له‌ناویاندا ریشه‌کیش بکات و بت په‌رستی
واز لیبئین، به‌لام قه‌ومه‌که‌ی به‌هسه‌یان نه‌کرد، له روانگه‌ی زانسته‌وه نه‌م دئیه‌اتانه
ده‌که‌ونه چوار ده‌وری (ده‌ریای مردو) له فه‌له‌ستینی داگیرکراودا... نه‌و
لیکۆلینه‌وه‌وو راپۆرتانه‌ی له‌م کتیبه‌دا کراوه، له روانگه‌یه‌کی زانستی رووته‌وه‌یه‌وه
هیچ په‌یومندییه‌کی به‌ نیسلام و نایینه‌کانی تره‌وه نیه.

پروگرامیکی زانستی پوخت جیبه‌جی کراوه له‌لایهن دوو پسپۆری گه‌وره‌ی
جیهانییه‌وه، په‌کیکیان (ئه‌لمانی) یه‌و ناوی (پروفیسور وهینه‌ر کیله‌ر) ه، که ده‌ئیت:
ته‌قینه‌وه‌یه‌کی گه‌وره بووه له‌گه‌ل هه‌وره گرمه‌و پاشان بوومه‌له‌رزوه بورکان).
زاناکه‌ی تر ناوی (بیکه‌ر) ه ده‌ئیت: دوو بورکانی زور ترسناک روویداوه پاشان
بوومه‌له‌رمیه‌ک و هه‌لگه‌رانه‌وه‌ی زه‌وی، وه نغرو بوونی دئی (سدوم).
بو زیاتر روونکردنه‌وه ده‌بینین له وینه‌یه‌کی نه‌و کتیبه‌دا که له مانگی

دهسکردهوه و مرگراوه، له دوو بهرزایی جیاوازهوه له بهشی سهروهوه دهریای مردوومان پیشان دمدات، له خوارهوه زمانیکی سپی ههیه که شوینی(دیی سدوم)ه که خوای گهوره لهناوی بردوونو شوینهواری شارستانی و نیسقانی مروشی تیدا دمردهکهویت. ههروهها له وینهیهکی تردا شیکردنهوه زانستییهکهی نهو زانایه نشان دمدات، سکچیچی گهورهی تیدایه که گرکانیکی بجووک و گرکانیکی گهورهی تیدا بهدی دهکریت.

بههوی هاتنه دمرهوهی گرکانهکهوه زهویهکه نغرو بووهو پاشان لهخوارهوه ههلگهپرانهوهی زهویهکه دمردهخات.

سهرنج بده یهکهه قوناغ بارینی ناگره بهسهه دئییهکهدا، وه قوناغی دووهه بومهلهرزوه نغرو بوونی زهویهکهیه، وه ههلگهپرانهوهی زهویهکهش قوناغی سییهمه.

خالی لیكچوو له شیکردنهوهی نهه دوو زانایهدا تهقینهوهیهکی سهیر روویداوه - بیگومان ههموو تهقینهوهیهکه دهنگیکی سهیرو گهورهی لهگهئدایه که دل و گوینچکهی مروف بهرگهی ناگریت... ههروهها بورکان و بوومهلهرزوه لهههمان کاتداو پاشان سییههه خال که ههلگهپرانهوهی یهکجاریه.

با بیینه سهه قورئانی پیرۆز بزانیین چۆن وهصفی لهناوچوونی قهومی(لوط) دهکات

(فَأَخَذْتَهُمُ الصَّيْحَةَ مُشْرِقِينَ ﴿٧٣﴾)

(صیحه) واته: دهنگ، ئایا نهو تهقینهوهیهی نهوان باسی دهکهه دهنگ نیه؟، نهه بهشی یهکههی ئایهتهکه.

بهشی دووهمی

(فَجَعَلْنَا عَلَيْهَا سَافِلَهَا ﴿٧٤﴾)

نهو دهئیت ههلگهپراوتهوه، قورئان دههههرویت ههئمانگیرانهوه، سههرووی

^{٧٣} الحجر

^{٧٤} الحجر

دنيه که مان هه لگيراپيه وه.

بهشی سنيهمی

(وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِّن سِجِّيلٍ ﴿٧٤﴾)

پاشان بارانیکی ناگرینمان باراند بهسه ریاندا، واته پاش نهو دمنگه بههیزه بوومه له زمیه که هه لگه رانهومیه که روویداوه، له قورنانی پیرۆزدا باسکراوه، نه م شوینه پیی دهوتریت (أدنی الأرض)^{۲۹}، نه مه نزمترین شوینه له زمویدا، وه بهشیومیه کی زانستی سه لیتراوه که نه م شوینه زیاد له (۴۰۰ متر) له ژیر ناستی ده ریای ناوهراسته ومیه.

له نایه تیکی تردا ده فهرمویت

(فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا جَعَلْنَا عَلَيْهَا سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهَا حِجَارَةً مِّن

سِجِّيلٍ مَّنْضُودٍ ﴿٧٥﴾ مُسَوَّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ وَمَا هِيَ مِّن

الظَّلْمِ مِّن بَعِيدٍ ﴿٧٦﴾).

(نه مری خوا) واته (فعلى خوا) چونکه خواى گه وره له سه رووی کاته (فوق الزمان) ومیه، وه هه موو فه رمانیکی به (کن) ده ست پیده کات.. (کن فیکون).. له بهر نه وه (امر و فعل) ی خوا جیاوازیه کی کاتیان له نیواندا نیه، که فه رمانه که ی خواى گه وره گه پشت دنیه که هه لگه راپیه وه بو بارانیکی ناگرین بهسه ریاندا باری. (سجیل) له زمانی عه ره بیدا (کل شدید صلب) ده گه یه نیت، واته: هه موو شتیکی پته وو بهه یز، وه نهو بهرده که باریوه بهسه ریاندا رافه که ران ده لئین: زۆر ورد بووه، له ته فسیری (بیضاوی) دا ده لئیت: بهرده گانی هینده ی دنکه گهنمیک بوون... (ابن کثیر) ده لئیت: زۆر ورد بووه که کیشاویه تی بهسه ر نهو تاوانبارانه دا له خواره وه

^{۲۹} الحجر ۷۴

^{۳۰} الروم

^{۳۱} هود ۸۲ - ۸۳

هاتۆته دهرموه، هینده به تهوژم بووه).

له تهفسیری(رازی)دا دهلیت: نهونده کرداریان ناشرین بووه خوای گهوره بهسی جور سزا لهناوی بردوون، وهك قهومهگانی تر نهبوون به یهك سزا لهناویان بهریت، بۆ وشه ی (منضود) ئیبن عهباس دمفهرمویت: واته(یهك لهدوای یهك)، كه ئهم بهره ناگرینه دمبارئ بهسهریاندا(مسومه)، واته: ناوی تاوانبارهگهی لهسهره، نهمه هیچ عهجابییکی تیدا نیه، چونکه نهمرؤ مرؤفایهتی گهیشتۆته ئاستیک موشهکیک دروست دهکات لهکیشومرپکهوه دهیهاویژئ بۆ کیشومرپکی تر بهرنامهیهکی دارپژراو دهخاته ناویهوه، بههوی کۆمپبوتهرموه، پی دهلی که پاش نهونده ههزار و سهه کیلۆمهتر و نهونده مهتر دهگهیه بینایهك نهبی بجپته فلان پهنجهرموه. دهبینی نهو مووشهکه ههزاران کیلۆمهتر دمرواتو بهرنامهیهکی تیدایه و له پیشی پیشهوه کامیرایهکی تیدایه، کاتیک که دهگاته نهو بینایه نهو وینهیه دهباته ژورئ بهراوردی دهکات، نهو پهنجهره نیه که پی و تراوه، دمسورپتهوه به چواردموری بیناگهدا تا نهو پهنجهرمیه دمدۆزپتهوه، مرؤفیک گهیشتپته ئاستیک فهرمانداری بکات بهسهر شتو شوینو کاتدا، نایا خوای گهوره چون ناتوانیت فهرمانداری بکات بهسهر نیسته جیبوههگهی دا که(مرؤفه)؟؟.

لهبهر نهوه زۆر ئاساییه (ولا اعجب فی امر الله) که نهو زیخانه ناوی تاوانبارانی لهسهر بووبیت، ههروهها دمفهرمویت:

(مُسُومَةٌ عِنْدَ رَبِّكَ وَمَا هِيَ مِنَ الظَّالِمِينَ بِبَعِيدٍ) ۳

ئهم سزایانه دوور نیه له هیچ قهومیکی ستهمکار که بگهنه نهو ئاسته. ههروهها لهو دییهدا پاشماوهی ئیسقان دۆزراوتهوهله قوولایی(۱۵ - ۲۵) مهتر ههزاران جیبی نهو قهومه دۆزراوتهوه که رایان کردووه، پاشان نهو جییانه بۆته بهردو بۆ نهوهی دهرسو ئامۆژگاری ئی وهرگین.

ههروهها جوره بهردیکی سپی که(بازلت)ی پیدهئین، له ههموو جیهاندا له قوولایی(۶۰۰ مهتر) دایه له ژیر رووی زهویدا، کهچی له شوینهواری دیی(سهدوم)دا

لای دهریای مردوو له سهر رووی زهویه. خوای گهوره دهفهرمویت
(وَتَرَكْنَا فِيهَا آيَةً لِلَّذِينَ يَخَافُونَ الْعَذَابَ الْأَلِيمَ) ^{۳۳}

ئیمه به لگه یه گمان تئیدا به جئ هیشتوو به ئهوانه ی له سزای دۆزه خ دهرسن.
وه خوای گهوره له ئایه تئیکی تر دا دهفهرمویت:

(إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّمَنْتَوَسَّعِينَ) ^{۳۴}

به هه مان شیوه نه مهش

به لگه وه هاندهریکه بۆ نه وه که سه ی ورد ده بیته وه له مه سه له یه ک (استنباط) ی تئیدا
دهکات و دهگاته راستی به هو ی عه قل و دهروو نیکی پاکه وه.
شایانی با سه له روانگه ی قورنانی پیرۆزه وه له ناو چوونی نه م پینج دئیه
(المؤتفکات) بریتیه له دوو بهش:

۱. رزگار بوونی چه زرمتی (لوط) و نه و ئیماندارانه ی که باومریان پئهنناوه.
۲. دابه زینی سزاکه یه.

قورنانی پیرۆز بۆ مان ده گئیرپته وه که خوای گهوره فریشته ی نارد بۆ چه زرمتی
لوط (سه لامی خوای لی بییت)، وتیان ئیمه فریشته ی نو کاتی سزای خوا نزیک
بۆته وه، وه ک وتمان نه وان ره وشتی زۆر ناشرینیان هه بووه، کاتیک که ده چن بۆ
لای چه زرمتی (لوط) له شیوه ی مرؤف و لاوی زۆر جواندا ده بنه میوانی، نه ویش
زۆر خه فه تبار ده بییت، چونکه خیزانه که ی خوی بلاوی دهکاته وه ده لئیت: میوانی
جوانمان هه یه، بۆیه قورنانه ده فهرمویت (إلا امرأتک) ئیمه هه مووتان رزگار
ده که ین به لام زنه که ت رزگار ناکه ین.

له م سه رچاومه دا ناوی دئیه کان هاتوون:

(سه دوم) و (کۆمۆرا) و (سیوایا) و (عامورا) و (دۆما)

له سه رچاومه که ی تریشدا ^{۳۵} ناوه کان به م شیومه هاتوون:

^{۳۳} الذاریات ۳۷

^{۳۴} الحجر ۷۵

^{۳۵} محهممه ده کوری قوره ضی ده لئ

(سەدوم) و (صەعبە) و (صەعود) و (غەمرە) و (دەوح) ناوەکان گرنگ نین، بەلکو پەند لە ناومرۆکە کە پەیدا بێت کە هورثانی پیرۆز ئیشارەت بەو دەکاتو دەفەر مویت:

(وَجَاءَهُمْ قَوْمُهُمْ يَهْرَعُونَ إِلَيْهِ وَمِنْ قَبْلُ كَانُوا يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ)^{۲۷}

بەهۆی ئەم هەلۆیستە ناشرینە خێزانو هەممەکە
حەزرتی (لوط)

(سَيِّءٌ لَهُمْ) (۷۷)

واتە: ئەو هەندە خراپەیان لە گەڵ کردو ئەزێتی دەروونیان دا ئەیدمزانێ چون بەرگری لە میوانەکانی بکات

(أَلَيْسَ مِنْكُمْ رَجُلٌ رَّشِيدٌ)^{۲۸}

ئایا پیاویکی ئاقل و زێرتان تێدا نیە پیاومتی و مەردایەتی هەبێت؟! بەلام ئەوانیش زۆر بە هێمنی پێیان وت:

(قَالُوا يَلُوطُ إِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ)^{۲۹}

ئێمە فریشتەیی خواین

(لَنْ يَصِلُوا إِلَيْكَ)^{۳۰}

ناگەن بە تۆ، ئەبوابە بوتراپە (لن يصلوا إلينا)، چونکە مەبەستەکە ئەوان، بەلام بۆ ئەو هێ تیبگات بەهیچ جورێک دەستیان ناگات بەمان خەفەت مەخۆ، ئێمە بۆ ئەو هاتووین کە پێت بلێین ئەم شەو خۆتو ئیماندارمکان - جگە لە خێزانەکەت

^{۲۷} هود ۷۸

^{۲۸} هود ۷۷

^{۲۹} هود ۷۸

^{۳۰} هود ۸۱

^{۳۱} هود ۸۱

- دەرچنو دوور بکه ونهوه، چونکه که ههتاو دهرکهوت خوای گهوره سزاکه یان بو دهنیریت.

لیردها خه لکه که بهه له داوان راده کهن، چونکه پالپوهنهری راستی ناشکرا نیه که سیکدی دیاریکراو نیه که به خه لکه که ی وتبیت برۆن، چونکه له وهو پیش بهردهوام بوون له سهر نهم کرداره ناشیرینهو بوته خه صله تیک تیا یاندا. هورنانش دمه فرمویت:

(يَلُوطُ إِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ لَنْ يَصْلُوا إِلَيْكَ فَأَسْرِبْ أَهْلَكَ بِقِطْعٍ مِّنَ اللَّيْلِ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ إِلَّا أَمْرَاتُكَ إِنَّهُ مُصِيبًا مَّا أَصَابَهُمْ إِنَّ مَوْعِدَهُمُ الصُّبْحُ أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ ﴿۸۱﴾)

نیوه برۆن و کهس ناوړ نه داته وه، ناوړدانه وهی ماددی ناوړدانه وهی مهعنه وهی و سهرخوار نه که نه وهو خوشت له دوا ی

دواوه ببه، با کهس دوانه که ویت له نیمانداره کان، وه ناوړدانه وهی مهعنه ویش نه بیت بیر له مالو سامانو رابردوو بکه پته وه یان بیر له یادوموریه گانی ناو نهو دپیه بکه پته وه، دوا ی نه وهی نه وان که وتوونه ته ناوچه یه کی ئارامه وه خوای گهوره سزاکه ی دهباری نیت به سهریاندا، زاناکان دمه فرمون: له سالی (۱۸۰۰ ی پیش زایین) رووی داوه...

له سالی (۲۵ ی پیش زایین) شاری (پۆن پی) له ئیتالیا نزیك شاری (ناپۆلی) نهو مروفانه ی که به دمه سلاتی خوای گهوره بوونه ته بهرد کران به بهرگی نهم کتیه. نهم شاره شوینیکی هاوینه هه وارو سهرانگا بووه، وه فاحیشه و کرداری ناشیرین به ناشکرا تیدا دهرکرا، خوای گهوره سزایه کی بو ناردن بریتی بوو له گرکانیک،^{۸۱}، نهو مبوو به هو ی نهو چیا یه کی له نزیك نهو شاره بوو، گرکانیک به تهوژمیکی زۆر توندو تیز، تیدا هه لگیرسا، تا نهو په ری شاره که گه یشت، پاشان

^{۸۱} هود

^{۸۲} ماموستایه که له زانکوی بهغداد نهمه ی بو گنیرامه وه، که دکتورای له جیؤلوجیادا هه یه.

ئەو بەردە ناگرینانە بارین بەسەریاندا، تا کەسیان دەرئەچیت، بەم جۆرە
هەموویان سووتان و بەرد باری بەسەریانداو هەموویان داپۆشران.
لەم ماومیە دواپیدا بەهۆی هەلکەندنی زەوی یەکەو دۆزرانەو کە مائی
دەمیەهای تێدابوو نانیان دەخوارد، بەلام هەموویان کراون بەبەرد، وە وەک لە
وینەیهکیاندا دیارە کە خەلکی شارەکە خەریکی فاحیشەو کرداری ناشیرینن.
هەر وەها لە وینەیهکی تردا مرۆفیک پیشان دەدات کە لەسەر شەقامیک بوو
کتوپر لەبەردەکان بەری کەوتوو، خستووپیەتی بە زەویدا، گەر سەرنج بەدەین
تەنها کراسیکی لەبەردایە.
عادەتی ئەم خەلکە وابوو کە عەورەتیاں دەرکەوینت... زۆر کەس دەچیت بۆ
مۆزەخانە سەیریاں دەکات کەچی کەسیان پەند وەرناگرن.

باسى شەشەم

ئىعجازى قورئانى پىرۆز

ئەگەر^{۲۲} نەزانى خۇمانو سەر لىتتىكدانى بىگانە نەبوايە، راستى قورئان زۇر بە روون و ئاشكرايى بۇ ھەموو مىللەتان دەرەكەوت، بەلام بەداخەوہ نەزانىو نەقامى واپىر دووہ كە موسلمانان ئەمىرۆ لەچاۋ مىللەتانو گەلانى تردا دواكەوتوو بن.خۇزگە ھەموو موسلمانىك لە قورئان تىبگەيشتايە... قورئان گوڧتارى خوا يەو (متكلم) زاتى (الله) يە... زاتى(الله)ش زەمەن كارى تىناكات

(لِيُنذِرَ مَنْ كَانَ حَيًّا وَيَحِقَّ الْقَوْلُ عَلَى الْكَافِرِينَ) ﴿٧﴾

قورئانى پىرۆزكتىبى رىنمويى خواى گەورمىە بۇ مرؤفايەتى... بەلام ئاسايىي ئەگەر(اعجازات)ى زانستى و رەوانبىزىو مېژوويى تىدا بىت... بە تىشك ھاۋىزىەكى خىراو بەقەدەر ئەوہى ماوہمان ھەبىت لەدەر خستنى گەورمىترىن پەرچوويانى زانستى لە قورئان نىشان دەدمىن:

لە بوارى ڧەلەكو ڧىزىادا:

راستىەك ھەپە كە ھەتا مرؤڧ بەرز بىتەوہ، پالەپەستۆى ھەوا كەمىتر دەبىتەوہ، چونكە رىژەى ئوكسىجىن كەمىتر دەبىتەوہ... لە سوورمىتى(الأنعام)دا ئايەتى ژمارە(۱۲۵) خواى گەورە(۱۴) سەدە لەمەوېئىش ئاماژە بۇ ئەوہ دەكات(ومن ىرد ان ىضله ىجعل صدره ضيقا حرجا كأنما ىصعد فى السماء).

راستى تارىك بوونى كەون... قورئانى پىرۆز ئاماژە بەو تارىكىيە ئەداو دەڧەرموى

^{۲۲} ئەم باسە لە ھۆلى رۇشنىبرى پىشكەش كرا.

له سوورمتی (الحجر) نایه تی ژماره (۱۴ - ۱۵) (ولو فتحنا علیهم بابا من السماء فظلوا فيه یخرجون لقالوا إنما سكرت ابصارنا بل نحن قوم مسحورون).
 دمرگا ههیه بو دمرچوون... ماومیه کی کهم له مهوبهر مانگیکی دمسکردی جو له کهه شهلی هیئا، چونکه لهو دمرگا تاپه تیانه وه نه چووبوه دمره وه... نه م دمرگایانه به شیوهی (مستقیم) ن و دمیبت به شیوهی که وانی نهو که شتی دمر بچیتو جو له یه کی (عروجی) هه بیبت. جا نایه ته که دمفر مویت

(لَقَالُوا إِنَّمَا سُكِّرَتْ أَبْصَارُنَا ۗ) ^{۲۵}

، واته: وهگو نه وه وه هایه چاومان داخرا بیبت نه وه منده تاریکه. له کتیبی (STARS AND PLANETS) دا که سه رچاومیه کی زانستی، (IAN RID PATH) دایناوه، به روونی لهو بارمیه وه نامازه به م راستیه کراوه وینهی تاپه تی تی دایه سه بارمت به تاریک بوونی گهر دوون.
 خوی گهره دمفر مویت:

(وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا بِأَيْدٍ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ ۗ) ^{۲۶}

سه بارمت به فراوان بوونی گهر دوون بووته راستیه کی زانستی، گهر دوون یه که مجار پارچه یه ک روونکی بووه، که (بیردووی بیگ بانگ) ی پیده وترئ... نیستا هه موو زاناکان پشتگیری نهو بیردوزه ده که ن... دمنگی نهو ته فینه ومیه نه مرؤ له سه ر زهوی تو مار ده کری که ده هزار ملیون سال (۱۰۰۰۰۰۰۰۰) له مه وپیش رویداوه، واته: نه م گهر دوونه سه رمتایه کی هه یه، له هه مان سه رچاوهی زانستی پیشوودا دمتوانین به وینه وه دمرک بهو راستیه بکه ین که ون فراوان و گهره دمیبت، هه تا ده گاته رادده یه ک، پاشان دیسان ده ست ده کاته وه به بچووک بوونه وه،

(يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِلِّ لِلْكُتُبِ ۗ كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ

^{۲۵} الحجر ۱۵

^{۲۶} الذاریات ۴۷

خَلَقَ نُعَيْدُهُ^{٤٧} وَعَدَّا عَلَيْنَا^{٤٨} إِنَّا كُنَّا فَعَلِينَ^{٤٩} ﴿١٤﴾

، به‌ئینیکی خوا یییه دواپی دیسان ده‌که‌ویتی‌هه هه‌مان قو‌ناغ.
له‌ نایه‌تی ژماره (۲)ی سووره‌تی (ملک) دا ئی‌عجازیکی تری قورئانی پیرۆز به‌دی ده‌کری: (الذي خلق سبع سماوات طباقا ما ترى في خلق الرحمن من تفاوت فارجع البصر هل ترى من فطور)، له (مفردات الألفاظ القرآن) که (راغب الأصفهانی) دایناوه، دمفه‌رموی: مانای (تفاوت) (الأختلاف في الأوصاف) ... لیرده‌دا مانای چری دمگریته‌وه، ئەم‌گه‌ردوونه‌ که‌ گه‌وره‌و فراوان ده‌بیت، پیویسته‌ چریه‌که‌ی دابه‌زیت، به‌لام‌ خوای گه‌وره‌ دمفه‌رمویت (ماتری في خلق الرحمن من تفاوت)، جی‌اوازی نادۆزیت‌هه‌ له‌ چریدا، به‌ئکو چریه‌که‌ی جیگریه‌و ناگۆریت ... ئەم‌ نایه‌ته‌ ده‌یسه‌لینتی که‌ چری گه‌ردوون نه‌گۆره‌ ... به‌هه‌مان شیوه‌ زانستیش سه‌لماندی که‌ چری گه‌ردوون نه‌گۆره‌. تۆپه‌ئیک (گاز) هه‌یه‌ له‌ گه‌ردووندا که‌ نه‌گه‌ر به‌ خیرایی رووناکی برۆیت به‌ (۱۵ سالی رووناکی) له‌م ناوچه‌ تۆپه‌له‌ گازی‌ه‌ تیبهر ده‌بیت ... ئەم‌ گازه‌ ده‌وری ره‌حم ده‌بینی، ماده‌ی نوئی ده‌خاته‌وه‌ ناو گه‌ردوون بۆ نه‌وه‌ی چریه‌که‌ی به‌ نه‌گۆرو جیگری به‌مینیت‌هه‌ ... سه‌دان خو‌رو ئه‌ستیره‌ له‌مه‌وه‌ دروست ده‌بیت، له‌م (M۴۲، ئۆریۆن نیبیۆلا) وه‌ دروست ده‌بیت.

له‌بواری کشتوکالدا:

راسته‌که‌ هه‌یه‌ که‌ هه‌تا زه‌ویه‌که‌ به‌رز تر بیت کشتوکال کردن سه‌رکه‌وتنی زیاتره‌، شتیک هه‌یه‌ پینی ده‌وتری (DRANGE/درینج)، واته‌: (بزل)ی ئاو، ئەو ئاوه‌ بۆ نه‌وه‌ی له‌ ناوچه‌ی ره‌گی رووه‌که‌کاندا نه‌مینیت‌هه‌وه‌ ره‌گه‌کان دانه‌رزینی، هه‌تا خیراتر بیته‌ خواری سه‌لامه‌ت تره‌ بۆ ئەو رووه‌که‌، واته‌ کشتوکال کردن له‌ به‌رزاییدا سه‌رکه‌وتنی زیاتره‌، خوای گه‌وره‌ نموونه‌یه‌که‌ ده‌هینیت‌هه‌

(وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ أَبْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَتَثْبِيتًا مِّنْ

أَنْفُسِهِمْ كَمَثَلِ جَنَّةٍ بِرَبْوَةٍ ﴿٣٦﴾^{۳۸}

وشەى (ربوة)، واتە: (بەرز).

سەبارەت بە شوینی ئاۋ، ئاۋ سوکنا دەکات لەناو گلدا، لە سوورمى (المؤمنون) نایەتى ژمارە (۱۸) خۋای گەورە دەفەرمۆی: (وانزلنا من السماء ماء بقدر فأسكناه في الأرض وأنا على نهاب به لقادرون)، (بقدر) ئەمەرو زانست دەئیت: هەموو چرکەیهک (۱۶ ملیۆن تەن) ئاۋ دەبارت بەسەر جیهاندا... ئەمەرو کە ئەو (قەدەرە) دۆزراوتمەو... پاشان ئەم ئاۋە سوکناى کردوو... خاسیەتیک هەیه لە (تربە) دا پى دەوترى (POROSITY/پۆرۆسىتى/النفازیه)، ئەمە ئاۋە کە خەزەن دەکات... یاسایەک هەیه پى دەوترى (FIELD CAPACITY/فایلد کەپاسىتى/السعة الحقلیه) هەموو زەویەک بە باران بىت، یان ئاۋ دەدرى، بەهەر رینگەیهک بىت، بړیک بۆ خۆی هەلدهگرى و بړەکەى تری دەروا بەرەو خوارو تیکەلى (ناخاۋ) دەبىت... خۋای گەورە یاسایەکی لەویدا داناۋە سوکنایه، وشەى (سوکنا) هەمیشە دەئیت (یفید التضیق والحركة تفید الانطلاق والوسع) کە مەرۇف دەیهویت بچولیتەو مە کارىک بکات، پىووستى بە بۆشاییهکی گەورە قەبارمەکی گەورمیه، ئەگەر وىستى سوکنا بکات، سوکناى ماددىمان هەیه، کە خانوو، وە سوکناى مەعنەویمان هەیه کە خیزانە،

(وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا ﴿٣٦﴾^{۳۹})

، سوکناى ئەم ئاۋە لەناو گلدايه، لەناو مولولەیه کدا پى دەوترىت (مایکرۆپۆرت). راستیهکی تر هەیه کە هەموو ماددیهکی خۆراکی رووەکی لە کلۆرۆفیلەو دەیت، کلۆرۆفیل ماددیهکی سەوزە. لە پیکهاتهکانى ئاۋ زۆر پىووستە بۆ پیکهاتنى کلۆرۆفیل بە سەرنجدانىکی وردى ئەم نایەتە لە سوورمى (الأنعام) نایەتى (۹۹) ئەم راستیه دەردەکەویت: (وهو الذي أنزل من السماء ماء فأخرجنا به نبات كل

^{۳۸} البقرة ۳۶

^{۳۹} الروم ۲۱

شيء فأخرجنا منه خضرة)، وشهى؛ (خضرة) واته(سهوز)(مادهى كلؤرؤفيل)...
 ههموو جؤره ميوهو دانهوئلهيهك لهو سهوزموه دئيت، رافهى نهم نايهتهو
 تهواوكه رمهكى زياتر نهم چه مكه روون دهكاتوه.

له بواری جیؤلؤجی دا؛

له جیؤلؤجی دهریادا راستیهك دؤزرایهوه بههؤی مانگه دمستكردهكانو وئنه
 گرتنو زانستیكى نوئ كه پئى دهوترئ(التحسس عن بعد)، له دهریای ناوهراستدا
 كه پهپوهندى دهكات لهگهئ زمريای نهتلهسيدا له گهروى(جبل طارق)دا، راستیهك
 دهرک پئكراره، كه ناوهكه فهحص دهكهن، رئزهى خوئى نه ملا لهگهئ نهولا
 جياوازهو بهچاويش بهريهك دهكهن... رئزهى نؤكسجینی تواوه له ناوى دهریای
 ناوهراستدا جياوازه لهگهئ زمريای نهتلهسىو له پلهى گهرميشدا، خواى گهوره
 دهفهرموئيت . له سوورهنئى(الرحمن) نايهتى(۱۹ - ۲۰) :- (مرج البحرین يلتقيان
 بينهما برزخ لا يبغيان)، له كؤنگرهپهكى زانستيدا به فيديو نامازه به شاخىكى
 ههرهمى دهكرئت كه لهزئير(جبل طارق)دايه، نهو ناوه كه دئيت دهگهرئتهوه، بهلام
 لهسهرموه به رووكهش تئكهئ دهبئيت، بهمانگى دهسكرد نهگهر بؤى برونرئ نهو
 شاخه زؤر ناشكرايه، نهو ديوارهى كه لهنيوانياندايه ناهيئيت تئكهئى پهكترى ببن.
 له قورئاندا دهفهرموئيت:

(وَأَلْجِبَالَ أُوْتَادًا ۝٥٠)

واته: رهگمان داناوه بؤ چياكان. ههر بهههمان نهم زانسته ههموو
 چيايهك كه لهسهر زهويدا دهبينرئ، (۱/۳) (سن يهك)ى بالآى خؤى
 يان(۲/۳)(دووبهش له سئبهش)ى بالآى خؤى رهگى ههيهو، زانستى نهمرؤ بهوئنه
 رهگهكهى پيشان دهداث.

٤٠ له بواری زانستى زيندهومرانی بچووكدا:

وشه‌ی (العنكبوت) واته (جالجالۆكه) ... نهم وشه‌یه له رووی زمانه وانیه وه

(مذکر) ه، به‌لام خوای گه‌وره به مینه به‌کاری ده‌هینیت:

مَثَلُ الَّذِينَ أَخَذُوا مِنَ دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ كَمَثَلِ الْعَنْكَبُوتِ
أَخَذَتْ بَيْتًا وَإِنَّ أَوْهَنَ الْبُيُوتِ لَبَيْتُ الْعَنْكَبُوتِ لَوْ كَانُوا
يَعْلَمُونَ ﴿٥١﴾

(تاء التانیث) بو (العنكبوت) دادهنی، دهرکوت لهم سه‌دهیه‌دا که نه‌و
جالجالۆكه‌یه‌ی ته‌ناهه‌کان دروست ده‌کات مینه‌یه .. وه له‌هه‌مان کاتدا لاوازترین
خیزان خیزانی (العنكبوت) ه، نه‌گه‌ر بزانی و عیلمیان هه‌بیت ... دهرکوت که
جالجالۆكه‌ی نیرینه پاش نه‌وه‌ی کرداری جووت بوون له‌گه‌ن مینه‌دا نه‌نجام
ده‌دات، مینه‌که ده‌یکوزیت و لاشه‌که‌ی ده‌خاته ژیر گله‌وه، له‌گه‌ن گه‌راکانیدا
تیکه‌لی ده‌کات، که گه‌راکان دهروکین لاشه‌ی باوکیان ده‌خون.

دهرباره‌ی مینش، خوای گه‌وره له سووره‌تی (الحج - نایه‌تی ژماره ۷۳) ده‌فه‌رمویت:
(وإن يسلبهم الذباب شيئا لا يستنقذوه منه ضعف الطالب والمطلوب)، واته: نه‌گه‌ر
میشیک شتیکیان لی بفرینن، ناتوانن لی بسینه‌وه، چونکه به‌کسه‌ر نه‌و ماده‌ی
گلوکۆزه یان هه‌ر ماده‌یه‌کی تری شه‌کر، کاتیک نهم میشه رایده‌کیشن، تیکه‌ن به
نه‌نزیماتی خو‌ی ده‌بیت، له‌رووی پیکهاتنی کیمیاییه‌وه نه‌و ماده‌یه ده‌گۆریت و
ناتوانریت وه‌کو به‌که‌مجار وهرگیریته‌وه.

دهرباره‌ی میرووله، که خوای گه‌وره ده‌فه‌رموئ میرووله قسه ده‌کات،

قَالَتْ نَمَلَةٌ يَا أَيُّهَا النَّمْلُ ادْخُلُوا مَسْكِنَكُمْ لَا يَحْطِمَنَّكُمْ
سُلَيْمَانُ وَجُنُودُهُ، وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٥٢﴾

٥١ العنكبوت ٤١

٥٢ النمل ٨

ئەمە لە گۇفارىكى زانستىدا دەرچوو (SCIENCE IN THE U.S. S.R) باسنىك كراوه كە ئەكادىمىيە زانستى سۆڧىھەتى دەرېكر دووه لە ھەشتاكاندا كە مېروولە تا ژمارە (۶۰) شارمزاھە.

لەبواری پزىشكى فېتېرنەرى:

لە پزىشكى (فېتېرنەرى) دا ھاتووھ كە سەرېرېن سوودېكى زۆرى ھەپھە بەپېچەوانەى خنكاندنې ئاژەلو (منقوژە)، سەرنەبېرېنې زىانېكى زۆرى ھەپھە ھۆكارى تر ھەموو زىانى ھەپھە.

لە بواری پزىشكى مەروپېدا:

ئەگەر وردېنەھە لە مېشكى مەروڧ دەرەكەوئ كە لە مېشكدا ئەو ناوچەپە لە پېشەومېھە كە كە پېئى دەوترئ (ناوچەى بېستېن يان عەھلى بېستېن)، پاش ئەو واتە لە ناومرەستدا (ناوچەى قسەكردن) دېئەتو پاش ئەوېش ناوچەى بېنېنە.. جا بۇپە قورئانى پېرۇز (سمع و بصر) بەكار دېئېئەت، بەو رېكخستەنە بەپېئى ئەوھى پاشو پېشى ناومكانېان بكاتو ھەرگېز (بصر) پېش ناخات، چونكە لە پېشەوھە (سمع) ھەپھە.. ھەر وھە زنجېر بەندېپېكى ترېش ھەپھە كە لە قورئاندا نەگۇر اوھ

(صُمُّ بَكْمُ عَمِي ۵۲)

كاتېك (سمع) تېك دەچېئ كەرى دروست دەبېئەت، ناوچەى (speech) واتە (قسەكردن) كە تېك دەچېئ لائى دروست دەبېئەت، وھ ناوچەى (بېنېن) كە تېك دەچېئ كۆپرى دروست دەبېئەت، (سمع و بصر) لە قورئاندا چەند بارە بۇئەوھ، لە سورەتى (الأسراء - ئايەتى ۳۶، يونس - ئايەتى ۳۱، ھود - ئايەتى ۲۰، النحل - ئايەتى ۷۸، المؤمنون - ئايەتى ۷۸، السجده - ئايەتى ۹)، لە ھەموو ئەو ئايەتەندا بەو زنجېر بەندېھە ھاتووھ بەلام (صم بكم عمى) لە سوورەتى (البقرە - ۱۸) و (البقرە - ۱۷۱)، (الأنعام - ۲۹)، (الأنفال - ۲۲)، ھەر بەو زنجېر بەندېھە.

(اعجاز) یکی ترمان ههیه سهبارمت به (الأعصاب) له پیستدایه، گوشت ههست به نازار ناکات، نازار هه مووی له پیستدایه... خوی گهوره دهفهرمویت:

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا سَوْفَ نُصَلِّبُهُمْ نَارًا كَلَّمًا نَضِجَتْ جُلُودُهُمْ
بَدَلْنَاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَذُوقُوا الْعَذَابَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَزِيزًا

حَكِيمًا ﴿٥٦﴾

نهم نایهته بووهته هوئی موسلمان بوونی راگری کولیزی پزشکی (چانگ مای) له (تایلاندا) که تایبتمهنده له بواری پیستدا... نهوانهی که پزشکی دزمانن که سوتانه که دهچیته پله (۲)، واته بهرهو گوشته که دپروات، نازاری زور زور کهم دهبیتهوه، تا دهگاته ناستیک نیت نازاری نامینیت، چونکه نهو دهمارانهی نازاره که دهگوپزنهوه، نازار ناگوپزنهوه، له کاتیکدا که سوتاون... خوی گهوره له باسی سزای دۆزه خدا دهفهرمویت: که گوشتی بیروایان نهگاته نهو قوناغهی که نیت له بهر سوتاندنی زور ههست به نازار نه کهن، پیستهکانیان بو دروست دهکریتهوه، بو نهوهی به بهردهوامی نازاره که بیین.

نیعجازیکی پزشکی ترمان ههیه، خوی گهوره دهفهرمویت:

وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ ثَلَاثَةَ قُرُوءٍ... ﴿٢٢٨﴾

پروفیسوریک له فهرنسا شهس کتیبی (TEXT BOOK) ی داناه، واته (کتیبی سهراوه) که دهخوینری، له باسی زانستیدا که بهکارهات نهو باسه زانستییه دمردهچیت، نهم پروفیسوره شهس سهراوهی داناه (TVM persad)... سهبارمت بهم نایهته فورناییه لیان پرسی که بهراوردی بکات له گهل یاسای فهرنسیدا بو نافرته ته لاق دراو، (۲۰۰ رۆز) دادهنی که شووبکات بو نهوهی دنیا بیت لهوهی که مندالدانی نهو نافرته مندالی تیدا نیه، بهلام فورنایی پیروز

^{۵۶} النساء

^{۵۷} البقرة ۲۲۸

سین(حیض)ی داناوه، ئەم پرۆفیسۆره دەفهرموی: (دەگونجی ئافرمت خولیکى مانگانەى بەسەردا بېرواتو سک پېریش بېت، وه دەگونجی دوو خولی مانگانە تەواو بکاتو سکی پېر بېت، بەلام هەرگیز ناگونجیت سین خولی مانگانە تەواو بکاتو سکی پېر بېت...) بۆیه دانی نا بە راستی قورئان و بە هەلهی یاسای فەرهنسیدا. راستیهکی ترمان ههیه دەفهرموی:

وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُتِمَّ
الرَّضَاعَةَ ﴿١٣٣﴾^{٥١}

خوای گهوره واجبی کردوو به شیوهیهکی زۆر جوان سهبارت به دایک که دەبیت شیر بدات به منداڵ بۆ ماوهی دوو سال... ههموو دونیا ئیستا - تەنانەت ریکخراوی تەندروستی جیهانی - بانگهشه بۆ ئەوه دەکات که شیرى دایک دەبیت بدریت به منداڵان. دەرکهوتوووه ئەو شیرە روژانه دەگۆرئو پیکهاتهکانی دەگۆرئ به گویرهی تەمەنی ئەو منداڵه... وه ماددیهکه هەرسی ئاسانه... وه پاکزه... ههروهها پلهی گەرمیهکهی بهو شیوهیهیه بۆ منداڵهکه پئویسته له زستان و له هاویندا... ئەنتی بایهتیکو کۆمهلیک دزی تیدایه که زۆر زۆر پئویسته بۆ ئەو منداڵه و بۆ دواروژی شی که بهرگهی نهخۆشی بگریت... له سالی (۱۹۹۱ - ۱۹۹۲)دا، مامۆستایهکی زانکۆی میصری نامەى دکتۆرای هینایهوه لهسەر ئەوهی دەزگای بهرگری له مروڤدا له دوو سالییدا تەواو دروست دەبیت... منداڵ دەزگای بهرگریهکهی گهشه دەکات تا تەمەنی دوو سالی، پاشان کۆتایی دیت... قورئان دەفهرمویت: (حولین کاملین)،(دوو سال دەبیت شیر بدات)،(لمن أراد أن يتم الرضاعة) بۆ ئەوهی شیردانهکه تەواو بیت لهگهڵ تەواوی دەزگای بهرگریدا... سهبارت به دایکهکهش که شیر دەدات، هۆرمۆناتی تایبەت دروست دەبیت بۆ ئەوهی منداڵدانی بگهڕیته و مەباری ناسایی خۆی، چونکه ئەو منداڵدانه نۆ مانگ کشاوه، نۆ مانگه ئەو ماسولکانهى منداڵدان هیلاکن، بههۆی شیردانهوه یارمهتی دەدات که

رهحمی(مندالانی) بگه پیتته وه باری ناسایی خوی... ئەو دایکانه ی شیر دمدن به مندالانیان که متر نامادهییان تیدا دروست دهییت بۆ توش بوون به نه خوشی شیرپه نجه، ههتا ئەو ئافرمتانه ی که شیر ی خویان نادن به مندالهکانیان، یان ماومیهکی که م شیریان داومته مندالهکانیان... جگه له وهی که ئافرمت شیر ی دا (حیض)ی دموستیت و ریکخستنی وه چهو نه وهکانیش فهراهه م دیت...

ههروهها جۆره هۆگری و خوشه ویستی و سۆزیک ی تایبته دروست دهییت له نیوان دایک و منداله که دا... ههروهها دمرکه وتوو که که وانی ده می و کاکیله ی نه و منداله ی شیر ی دایک دهخوات ددانهکانی زۆر زۆر ریک و پیک و ناساییه، به لام ئەو منداله ی فییری مه مکه مژه بووه، که وانی ده می و ددانهکانی ناشیرین و باریک دمرده چیت.

(عجاز) یکی ترمان ههیه سهبارت به ناو

(وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ ﴿٢٠﴾)

هه موو زینده موریک له خانه پیکهاتوو، خانه سایتۆپلازمی تیدایه له (۷۰٪) - ۸۰٪) ی پیکهاته ی سایتۆپلازم ناوه.

با بیینه سه ر سوودی خورما سهبارت به ئافرمتی سکپرو زمیستانه وه... قورنانی پیرو ز دهیگیر پیتته وه له موعجیزه ی له دایک بوونی چه زه تی عیسادا(علیه السلام)

(وَهَزِيءٌ إِلَيْكَ بِجَذْعِ النَّخْلَةِ تُسْقِطُ عَلَيْكَ رَطْبًا جَنِيًّا ﴿٢١﴾)

(رطب) واته (خورما)

(فَكُلِي وَأَشْرَبِي وَقَرِّي عَيْنًا ﴿٢١﴾)

ئه مرۆ پزیشکهکان شه کراو دمدن به ئافرمت که تازه مندالی بووه، یان خه ریکه

۵۷ الأنبياء ۲۰
۵۸ مريم ۲۵

۵۹ مريم ۲۶

دەببیت، بۆ ئەوەی ئەو وزمییە ئەو مندالدانە کاری دەکات خیرا قەرەبووی بداتەو، دەرکەوت لە خورمادا ماددەیک هەیه پێی دەلین(پروستا گلاندین PROSTA GLANDIN) ئەم ماددەیه وا لە مندالدان دەکات کاری خۆی بە جوانی بکاتو بچیتەو دۆخی ئاسایی خۆی... ماددەیکە هەرسی ئاسانەو پەستانیش دادەبەزینێو وادەکات کە کەمترین خۆین لەو ئاخرتە بیتە دەریو کۆلۆن هێمن دەکاتەو... ئەو کۆرپەلەیه کە خۆی گەورە دەفەر موی:

تَخْلُقُكُمْ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ خَلْقًا مِّنْ بَعْدِ خَلْقٍ فِي ظُلْمَتٍ ثَلَاثٍ ۖ

واتە: ئێو لە سکی دایکتاندا بەسێ پەردە داپۆشراون... زانستی پزشکی - لە توپکاریدا - دەلێت: سێ پەردەیه، یەكەمیان پێی دەوتریت: ئەمنیۆتک، دووهم: کۆرنیۆتک مێمرین، سێهەم: دیس یوول.

(سُرِّيهِمْ ءَايَاتِنَا فِي الْأَفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ ۗ

باسى ھوتەم ئىعجازى زانستى لەقورئان و سوننەتدا

بەشى يەكەم^{۶۲}:

بەر جوو (معجزه) تەنھا ھۆكاریك نەبووہ كە پىغەمبەران پىشتیان پى بەستىن بۇ بلاؤكردنەھوى ئايىنى خوا لە سەر زەمۇيدا، بەلكو ھەموو پىغەمبەرىك كە ھەولئى داوہ نەركى سەرشانى بگەيەنئتە مىللەتەكەى، لەسەر سى تەومرە ھەولئى داوہو كارەكەى ئاراستەى جەماومر كردووه:

تەومرەى يەكەم: عەقل

وروزاندىنى عەقلئى ئەو جەماومرەيە بۇ پىرسىاركردن و گەران بەدوای ئەو شتانەدا كە ئاسوئى فىكرىو عەقلئى ئەو خەلكە موتوربە دەكات بە زانست پەروەرى، ئىدى ھەر لەدروستكردنى گۆزمەكەوہ تا جىھان و مرؤف لە دروستكەرو بەدییەنەرى بېرسىت... مىكانىزم و ھۆكارى تىگەياندىنى ھەر پىغەمبەرەو لەگەل مىللەتەكەيدا بەستراوہ بە توانا ئاستى فىكرىو زانستىو ھۆشيارى گەلەكەيەوہ.

تەومرەى دووہم: سۆز

وا لەو جەماومرە دەكات كە سۆزى بچولئى و بچۆشى... بۇپاراستنى يەكئىتى رىزەكانى خۇيان... بىگومان ھەموو پىغەمبەرىكىش بە زمانى گەلەكەى خۇى قسەى كردووهو بىگانە نەبووہ بە گەلەكەى.

تەومرەى سىيەم: پىشەوايەتى لە رەفتارو كردار(عمل)دا

^{۶۲} سەرچاومكانى ئەم كۆباسە برىتییە لە :

ا . كۆمەلئىك كۆباسى مامۇستا (عبدالمجيد الزندانى) لە سالى ۱۹۸۷ دا بەناونىشانى (المعجزة المتجددة في القرآن والسنة) بلاوى كردۇتەوہ.

ب . العلم والأعجاز دكتور دلاومر محمد صابر ۱۹۹۸ ، مامۇستای مايكرۇبايؤلۇجى لە زانكۆى

سليمانى و صلاح الدين و دهوك.

ئەوپىغەمبەرە خۆى پىشەواى جىبەجىكردىنى كىردارى فەرمانەكانە كە لەلايەن خواوہ هیناونى، خاومەن رەوشتو ئەدگارىكى پىشىنەى جوانەو نەرشىفى كىردارو رەفتارى رەنگىنە بە وىقارو سەنگىنى دوور لەو شتانەى كە لە خەلكى نەرى دەكات. رابردووۋىهكى جوانى هەيەو هەموو ھۆكارىكى پىشەواپەتى تىدايە.

سەرھراى ئەم سى تەوەرە سەرھەكىيە خواى گەورە پالېشتىەكو پىشتىگرىهكى بۆ دەنیرى كە پىنى دەوترىت(پەرچوو - معجزه) بۆ ئەوہى ئەو مىللەتە هەموو تۆىژەكانى باومرپەئىن بەو پىغەمبەرەو لە رۆزى قىامەتدا هىچ جۆرە بەلگەيەكىان بەدەستەوہ نەبىت بلىن ئىمە ئاگادار نەكراین و هەوالمان پى نەگەيەنراوہو بىناگاین.

بەلام دەبىنن(پەرچوو - معجزه)كە كارىگەرى نەوہ دواى نەوہ كالى دەبىتەوہ، بەو واتايەى گرۆى ئادەمى كە دىت ئەو(معجزه) حەسسانەى نەبىنەو، بەلكو باوكى بۆى دەگىرپىتەوہ،بەلكو گرۆى سىيەم كە دىت،بەتەواوى دەبىتە(بىسەر لەبرى بىنن)و خۆى هىچى لە(معجزه) نەبىنەو... وردە وردە دواى ماومىەك قەسەى تر دەبنە مىوانى بابەتەكەو مۆلەت بۆ دروست بوونى گومان خۆش دەبىتو كارىگەرى(معجزات)پەكجار كالى دەبىتەوہ.

جا لەبەر ئەوہى كە دواى(مەمەد) پىغەمبەر(ﷺ) پەيامنیرى تر ناپەتو شەرىعەتى تر ناپەت، وە بۆ ئەوہى گەلى پايان بىبەش نەبن لە(پەرچوو - معجزه) دوا پەيامى خۆى كە بەناوبانگە بە قورئان(موعجىزە چن) كىردووہ... لەناو خودى پەيامەكەدا(ئىعجازى) داناوہ، چ لەرووى رەوانبىزىيەوہ، چ لەرووى مېزووييەوہ، چ لە رووى زانستىيەوہ... ھتە، كە بگونجى لەگەل هەموو گۆرپانكارى زمكانىك^{۳۳}. وەك پىغەمبەر(ﷺ) دەفەر مۆيت: (لا تنقضي عجائبه)^{۳۴}، هەموو نەومىەك بەشى خۆى هەيە لە(معجزات)ى قورئانى پىرۆزو سوننەتى پىغەمبەر.

۱ - ھەورو تەرزە:

^{۳۳} واتە زەمانو مەكان.

۳۴ ئەم فەرموودىە بەم شۆمىە (ولا تنقضي لا تفتنى عجائبه) ھاتووہ لەم سەرچاوانەدا: ۱ -

رواه الدارمي في فضائل القرآن ۲۵/۱ ب - رواه الترمذي في ثواب القرآن / ۱۴

له سالى ۱۹۸۵ كۆمەتتەك له زاناينى ئەمىرىكا له كەشناسىدا لىكۆلئىنەوۋىيەكىيان
 كرد لەسەر(هەور) بەھۆى چەندان ئامىرى پىشكەوتوۋەو، له ئەجامدا بۆيان
 دەرگەوت كە ئەو هەورەى هەلگىرى(تەرزە)يە شىۋەكەى شاولى و چىايى و
 شاخاۋىيە و جىاۋازە له هەورى ئاسايى.

هەروەھا ئاكامىكى تىران بەدەست هەينا كە ئەمەبوو:

تەنھا ئەو هەورانەى هەلگىرى تەرزەن خاۋەن بروسكەن. هەورە بروسكە
 نىشانەى ئەوۋىيە كە ئەو هەورە تەرزەى پىيە، خۆ ئەگەر تەرزەى پىنەبوو
 بروسكەى نىيە.

رافە زانستىيەكەشى ئەمەيە:

ئەو دۆۋە ئاوانەى لەدۆخى شلىهەو دەچنە دۆخى رەق و دەبنە تەرزە،
 شوحناتىكى كارمبايى لەسەر تەرزەكەدا بلاۋدەمىتەو بەشىۋەى سىپاركىك
 كۆدەمىتەو وەك پزىسكىك يان بروسكەيەك دەرەكەووت.

ئەوەشيان ووت: كەدەمىت رىژەى گەرمى ئەو هەورە زۆر سارد بىت
 بەراددەى(۱۰ - ۲۰) ژىر سفرى سەدى.

جا نىستا با سەپرى قورئانى پىرۆز بگەين و بزائىن سوورەتى(نور) چەند جوان
 ئەم دوو خالە باس دەكات كە ئەم زانايانە پىي دەگەن: بىرگەى يەكەم ئاكامى
 يەكەمى تىدايە كە دەفەرمووت:

(وَيُنزَلُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ ﴿٤٣﴾)^{٦٥}

واتە: (خوای گەورە له ئاسمانەو لەشىۋازى جۆرە شاخىك و چىايەكەو تەرزە
 دەبارىنى)

(فَيَصِيبُ بِهَا مَن يَشَاءُ وَيَصْرِفُهُ عَن مَّن يَشَاءُ ﴿٤٤﴾)^{٦٦}

بىرگەى دوۋەمى ئايەتەكە هەوالى دوۋەمى تىدايە:

^{٦٥} نور ٤٣

^{٦٦} نور ٤٣

(يَكَادُ سَنَا بَرْقِهِ يَذْهَبُ بِالْأَبْصَرِ ﴿٤٣﴾^{٧٧})

سنا؛ له زمانی عمره پیدا واته (لعان)، درموشانه و هو بریسکه.
 نایه ته که واته: (درموشانه و هی نه و بروسکه یه ده گهر پته و ه بؤ (برقیه) خودی
 تهرزمکه، (نه و . ه . هاء . ده گهر پته و ه بؤ . برد . تهرزه . که).

۲- باران بارین:

له شهسته کاندای که نیمه له پلهکانی ناومندیدا بووین، زور عهزیتمان ده خوارد
 بهدمست هه ندیک هه و اله و ه که له ریگه ی روژنامه و رادیو و ه بلا و ده گرایه و هو
 ده هاتو دمنگوی بوو به و هی که کومپانیا هه یه له نه مریکا باران دمه فروشی، که
 نه مهش پیچه وانه ی ده قیگی قورنای پیروژه که دمه فرمویت:

(إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنزِلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي

الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ

بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ ﴿٥٤﴾^{٧٨})

نه مه له و پینج کلیله غه بییه یه که کهس نایزانی، چونکه سه رمپرای نه م نایه ته
 پیروژمش پیغه مبهری خوشه و یستمان (صلی الله علیه وسلم) له فه رموده کیدا
 دمه فرمویت: (مفاتیح الغیب خمس لا یعلمها إلا الله، لا یعلم ما فی غد إلا الله، و لا
 یعلم ما تغیض الأرحام إلا الله، وما یعلم أحد متی یأتي مطر إلا الله، و ماتدری نفس
 ماذا تکسب غدا، و ما تدری نفس بأي أرض تموت).

نیمه وهک موسلمان له وه ناگادارین که قورنای پیروژو فه رموده ی (صحیح) له
 چهند شوین و جیگادا نامازه به گه وره یی زانست و نه رکی مه زنی زانست ده که ن و
 فه رمانمان پیده کهن که هه میشه له هه وئی نه و مدها بین زانسته مه مند بین، بویه
 به لمانه وه جاومروان نه کراوو نه شیاهه روژیک له روژان و ده رکه ویت نایه تیگ یان

فەرمودەيەكى (صحيح) پىچەوانەى ھەقىقەتتىكى زانستى بىت.

ئىمە ۋەك مۇسلمان باۋەرمان بە پىشكەوتن و گۆرانكارى بەرەمۇپىشەۋەچوونى زانستى تەكنۇلۇجى ھەيە، ھەر بۇ نەمۇنە: باۋەرمان بەۋە ھەيە كە مانگە دەسكردەگان گەشتى بۇشايى ناسمان دەكەن و تەنانەت لە ھەفتاگاندا يەككىك لەومانگە دەسكردانە تايبەت مەند بوو بە ئىشوكارى مۇسكۆ، ۋە ۋەكو ئەۋەى وئىنەى ئەو سەپارانەى دەگرت كە ناياسايى دەكەن و تەنانەت ژمارەى سەپارەكانىشى ياداشت دەكرد.

باۋەرمان بەۋە ھەيە كە لەمسەرى جىھانەۋە بۇ ئەو سەرى جىھان دەتوانرىت بەھۋى ئامىرى تەكنۇلۇجىيەۋە بە دەنگو رەنگەۋە پەيوەندى بكرىت، يان دەرهئىنانى چاۋ لە مردوۋەۋە ناشتنى لەچاۋى كەسكىكى نابىناى زىندووداۋ پاش نەشتەرگەرى بۇ كردنى بىناى بۇ بگەرپتەۋە، ھەرۋەھا باۋەرمان بەۋە ھەيە كە بەھۋى ئامىرى پىشكەوتتوۋەۋە دەتوانىن ژىر زەۋى بىنىن، كە ئامىرەكە پىمان دەئىت لە ئەۋەندە مەتر ھولايىدا كانزا ياخود نەۋتى تىدايەۋە بىرى نەۋتەكەشمان پىدەئىت، بىرومان بەمانە ھەموۋى لەشىۋەى ئەمانەش زىاتر ھەيە، بەلام بىرومان بەۋە نىيە كە مۇۋفەتوانى باران ببارىنى.

ھەرۋاش بوۋە، چەند مانگىك دواى ئەو ھەۋالۋ دەنگۆيە، ھەر لەناۋ ئەمىرىكا گىرھتېك دروست بوو، دەيان و سەدان كەس لە كشتىاران و خاۋەن زەۋىەكان كە كىرپارى باران بوون لە كۆمپانىياكان، بۇيان دەركەوت ئەو شتە نە واقىعى بوو، نەراست بوو، بۇيە سەدان سكاللا درا بە دادگاۋ ھىندە سكاللاۋ ناپەزايى زۆر بوو لەسەريان، كار گەيشتە ئەۋەى(نەتەۋە يەكگرتوۋەگان) بەرەسمى داۋاى لە پىسپۇرانى خۇى كىر لىكۆلئىنەۋمىيەك بەكەن لەسەر ئەم كىشەيە.

پاش پىشكىن و تويژىنەۋمىيەكى زۆر قوۋل، لە ھەشتاگاندا(نەتەۋە يەكگرتوۋەگان) بەيانىكى رەسمى بلاۋكردەۋە كە تىايدا ھاتبوو: باران بارىن لەرپىگاي مۇۋفەۋە يان كۆمپانىياۋە بونىادىكى زانستى نىيە، بەلكو چەۋاشەكردىكى ھۆپيە ئامىزو ساخەتەكارانەيەۋە مېتۇدىكى زانستى نىيە، ھەر بۇيە كۆمپانىياكانىش داخران و نەمان.

ئىرەدا زياتر ئەوھمان لەلا روون بۆۈھ كە نەگۈنجاۈھ حەقىقەتتىكى زانستى لەگەل ئايەتتىك يان فەرمودىيەگدا بېچەۋانە بوھستىتەۋھ... بەلام ھەندىك كات(تىۋرئىك، گرېمانەيەكى زانستى) پەيدا دەبىت كە دەشئت بەرامبەر بە دەقتىكى قورئانى يان چەمكى فەرمودىيەك سەنگەر بگرنىتو دژە ھزر بىت، لەم كاتەدا زمكانى تىۋرەكە رۇلى ھەيەو دەبىنن بە ماۋەيەك پاشتر زەمەنى بەسەر دەچىتو ھەر خۇى ھەلدەۋەشئتو دەپووكىتەۋھ، تاۋەكو(ياسايەك، راستىيەكى زانستى) دىتە ئاراوھو بە ملكەچىيەۋە دىتە خزمەتى ئايەت يان فەرمودەكە.

لە(يەكەمىن نەنجومەنى پەر جووى زانستى بۇ قورئان) (المؤتمر الأول إعجاز العلمي للقرآن) لە پاكستان سالى ۱۹۸۵، كە كۆمەلئىكى زۆر لە پىسپۇرانى جىھان بانگھىشت كرا بوون، بەتايبەت لەو زانايانەى كە نىشتەجىي ئەمريكائو ئەوروپان و دوورن لە ئىسلام، دوورن لە مىكانىزمى ئىسلامى و ژيارى ئىسلامى و خوئىندن و راگەياندىنى ئىسلامى، ئەگەر روونكر دنەۋەيەكىشىان بېگەيشتىن لەسەر ئىسلام بەھەلەو چەۋاشەكارىيەۋە بىيان گەيشتوۋە.

يەكئىك لەو پىسپۇرانە كە پىسپۇرى كەش ناسىيە، ناۋى(د. فۇت)ە، لەبارەى بارانەۋە پىرسىيارىان لىكرد، ئەۋىش لە ۋەلامدا وتى: بەھۇى تەكنۇلۇجىيائى پىشكەوتوۋەۋە گەيشتوۋىنەتە راددەيەك لەۋانەيە بزائىن بۇ سبەينى(پەلەى گەرما) چەندە، راددەى شى چەندە، پالەپەستۇى ھەۋا چەندە، بەلام مەسەلەى باران جىگىر ناكرى، چونكە پەيۋەستە بە(با)ۋە،(با)ش ھەزاران فاكتەرى ھەيە كە كارى تىدەكات، بۇيە رىژەى زاننى جىگىر نىيە.

مامۇستا(عبدالمجيد الزندانى) چاۋپىتگەوتنىكى كرد لەگەل بەرئوبەرى گەورمترىن پەيمانگائى لىكۆلئىنەۋى كەشئاسى لە ئەمريكادا، (ئەو پىرۇفىسۇرە ۲۰۰۰ - ھەلگىرى بىروانامەى دكتوراۋ -۱۵۰. ئەندازىيائى لەو پەيمانگايەدا لە ژىر دەستدائىيە) سەبارەت بە باران ھەمان پىرسىيارى لىكرد، كە تاجەند مرؤف تۋانائى ئەنجامدانى پىرۇسەى باران بارىنى ھەيە.

وتى: رەگۈ رىشەيەك و بنەمايەكى زانستى نىيە. چونكە ئەگەر ۋابوايە ئەۋا كۆمپانىياكانى ئىرە دەيانتۋانى لەو شوئىنەدا باران ببارىنن كە پاۋدەرو تەپوتۇزەكە

به فرۆكه دهكهن بهسهر گهواله ههورمكائدا بهلام تا ئيستا لهو شوينهدا نهوان نهو
پروسهيه نهنجام دهمهن نه باران باريوه، نه بهردهواميش بووه.
۳ - رشكه:

پيغه مبهه (صلى الله عليه وسلم) دمربارهى رشكه دمفه رمويت: (ان في الحبة
السوداء شفاء من كل داء إلا السام ةالسام الموت)^{٦٩}، عانيشه (خوا لئى رازى
بيت) دمفه رمويت: وما السام؟، فه رموى: (الموت)، واته: (رشكه دمرمانه بو هه موو
دمرديك).

نهم فه رمودميه هاندهرپكه بو بهكارهينانى رشكه، كه له كوردموارى خو ماندا
دهكرت بهنانى تيره وه.

بو رامانيك لهم فه رمودميه دهخوازين پرسياريك له خو مان بكهين؛ ئايا بو
هه موو دمرديك كه روو دهكاته مروف ج به شيك له مروف دز بهو نه خو شيه
دهوستيت؟!، ج شتيك له مروفا بهرگري دهكات، دهچيته سهنگهري بهرامبهروه
دز به هور دووى نه خو شيه؟.

- تهنها (ناميري بهرگري) يه بهم نهركه هه لدهستيت، كه پيكهاتوو هه (خرۆكه
سپهيكاني ناوخوين) كه پييان دهوتريت (IMUNE / ئيميون سيستم) (جهاز
المناعة) وه بريتييه له جهند پۆل جوړيك له (خرۆكه ي سپي) له وان هه:
(NATURAL KILLERS، LYMPHOCYTE ،FAGOCYTE)
(فاگوسايت هه له مفاوسايت هه و ناچره ل كيله رز) و... هتد.

پروفيسوريكى موسلمان به ناوى (د. احمد القاضي) له نهريكا له رازى نهم
فه رمودميه تيگه يشتوو هه كه په يو منديه كه ههيه له نيوان (رشكه و ناميري بهرگري
مروفا) دا، ليكولينه و ميهكى له سهه مروفيكي له ش ساغو مروفي تووش بوو به
نه خو شيه شيربه نجه نه نجامدا... دوانزه مروفي خو به خشي له ش ساغى (فحص)
كرد دوو جوړ خرۆكه ي سپي و مرگرت له خو ينيان:

^{٦٩} نهم فه رمودميه (صحيحه) و جهندين راوى ريوايه تيان كردوو هه، وهك: (البخاري في الطب/ ٧) و
(مسلم في السلام ٨٨/ ٨٩) و (الترمذي في الطب / ٥) و (ابن ماجه في الطب / ٩/ ٥) و (الامام احمد في
مسند هه / ٢٤١/ ٢٦١/ ٢٦٨...).

۱- پئی دهلین: (T- LYMPHOCYTE).

۲- پئی دهلین: NATURAL KILLERS، واته: بکوژانی سروشتی،
ئهمانه پهلاماری ههموو تهنیکی بیگانه دمدن که دیته له شهوه، وهک (میکروپ،
پارچه ناسن، تهنی زیندوو، یان نازیندوو).

ههموو به یانیانو نیوارانیکیش (یهک غرام) رهشکه ی پیدهدان، به یانیان
که وچه که چایهک و نیواران که وچه چایهک، بهدان بیکروژن و هووتی بدن...

پاش ماومیهکی کهم دووباره فهحصی کردنهوه، بوی دمرکهوت:

۱. له ههموویاندا (T- LYMPHOCYTE) به ریژهی ۷۲٪ زیادی کردووه.

۲. ههروهها NATURAL KILLERS به ریژهی ۷۳٪ زیادی کردووه.

بهه جوره دمرکهوت (رهشکه) نامیری پاراستن له مروقی لهس ساغدا
دهوروزینیتو چالاکتری دهکات.

له بهشی دووهمی لیکوئینهومکهیدا هات، ههنديک ههنگوینی تیکه ل کرد لهگه ل
رهشکه کهداو، دای بهو مروفانهی تووشی (شیرپه نجه) بوون، پاشان سیریشی پیدان
بوی دمرکهوت:

۱. له ههموویاندا (T- LYMPHOCYTE) به ریژهی ۲۰۰٪ زیادی کردووه.

۲. ههروهها NATURAL KILLERS به ریژهی ۳۰۰٪ زیادی کردووه.

بهه بونه یهوه له سالی ۱۹۸۷ دا خهلاتی له لایهه (رؤنالد ریگن) هوه وهرگرت،
چونکه رؤنالد ریگن خهلاتی دانابوو بو ههر زانیهکی نه میریکی که دهرمانیک
بدوزیتهوه بو بههیزکردن و چالاک کردنی (نامرازی بهرگری مروف)، بو بهرهنکاری
له نهخوشی (الیدز) دژ به فایروسی (H.I.V)، له لاپه ره (۷۱) ی کتیبه کهی

(د. دلاور دا العلم والأعجاز) ناماژه دهکات بهه گوفا ریکی زانستی
بهناوی (EXPERIMENTAL HEMATOLOGY) ژماره (۲۱) سالی
۱۹۹۳ (لاپه ره ۱۱۸۶) که تیایدا هاتووه:

زانا نه میریکه کان بویان دمرکهوت که لهم کاته دا تهنه رهشکه
دهتوانیت (شیرپه نجه) له ناو ببات، بویه هاتن له پهیمانگایهک که تایبه ته به
لیکوئینهوه له سه ره شیرپه نجه) له ویلایه تی (نورپ کارولاینا).

ئەو زانايانە^{۷۰} دەلئىن:

بألفتهى ئەم رووھكە(رەشكە) كە بە لاتىنى پىي دەلئىن (NIGELLA SATIRA) بەكارمان ھىناوھو گەشتوینەتە ئەم سى ئەنجامە:

۱. ھەموو خروكەپەكى(ئامپىرى بەرگرى مروۇف) دەوروژىنى و چالاكى دەكات.
۲. ھەموو جوړەكانى خروكەى سېى لە لەشى مروۇفدا زياد دەكات.
۳. بەشىوھى پراكتىكى دەرکەوت كە لەماوھى(ئىن كىوبىيشن/ماوھى سىكپى)دا خانەى شىرپەنجەبى دەكوژىتو لەناوى دەبات(بألفتهى رەشكە تەنھا شتىكە بتوانىت خانەى شىرپەنجەبى بكوژىت)، بۆيە ئىمەش جەختى لەسەر دەكەپنەوھ

(وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ ۗ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ ۗ)

بەشى دووھەم:

۴ - ئاسودە بوون بەھۆى قورئان خوئىندنەوھ:

زانای پسپۆر(د. أحمد القاضي) لە ئەزموونىكىدا لەسەر ئەو مروۇفانەى حالەتتىكى دەروونى نااسايان ھەيە كە پىي دەلئىن(تئىنشن، گرزبوونى دەروونى، توتر العصبى)، ئەو كەسانەى كرد بە دوو گروپەوھ:

۱. ئەو كەسانەى كە باوهرپان بە(ئايىنى ئىسلام) نىھو، ئايىنىكى تریان ھەيە وھكو مەسىحى يان جوولەكە، پىرو گەنج و ژنو پىاو.
۲. ئەو كەسانەى كە باوهرپان بە(ئايىنى ئىسلام) ھەيە و موسلمانن.

كۆمەلى يەكەمى ھىناوھ بۆ ژووړىكى ھىمنو بە رىكوړدەرىك قورئانى پىروژى بۆ لىداون... جا بۆ ئەوھى بزانرئىت رادەى كارىگەرى كاسىتە تۆماركراوھكان لەسەر دەروونى ئەم مروۇفانە جەندە، بەجەند كەنالىك پشكنىنەكە ئەنجام دەدرئىت، چونكە جىنگاى نامازە پىكردنە ئەو كەسەى كە تووشى(گرزبوونى دەروونى) دەبئىت:

^{۷۰} ناوى زاناگان لە كتیبى (العلم والأعجاز)دا لاپەرە (۷)دا ياداشت كراون، تەنانەت ئەم پەرەگرافەش بە دەقە ئىنگلىزىەكەى نووسراوھ.

۱. (تا) و گهرمی پیستی زیاد دهکات.

۲. توانای کارهبایی لهشی مرؤفه که زیاد دهکات.

۳. لیّدانی دلی زیاد دهکات.

نامیر ههیه بۆ پێوانه کردنی ئەم سێ خالهی سهرموه... ئەو کهسه که دپته ژوورهوه، نامیرهکان دهبهستن به لهشیهوهو لهویوه دهبهسترتیهوه به کۆمپیوتهریکهوه تا بزانی ئایا خویندنی قورئان بهسهریاندا له ریزهی گرزبوونهکهیان دادهبهزینی؟
له ئەنجامدا دهرکهوت:

۱. بۆ ئەوانهی که باوهریان به ئیسلامی پیروز نهبوو ۶۰٪ی گرزبوونهکهیان دابهزی.

۲. بۆ ئەوانهی که موسلمانن ۹۷٪ ریزهی گرزبوونهکهیان دابهزی.

ههندیك كهس گومانی لهوه ههبوو كه رازی سهرکهوتنی ئەم ئەزموونه له شیرین زمانی عهرهبیه که دا بیّت نهك له خودی قورئانه که دا...

بۆیه (د. أحمد القاضي) هه مان ئەزموونی دووباره کردهوه بهسهر کۆمهتیک نهخۆشدا، لهههردوو گروپهکه، بهلام لهبری کاسیتی قورئان کۆمهتیک شیعری عهرمبی سهردهمی نهزانی (أمريء القيس) و که ئەشاعیرانی بهناوبانگی عهرمبی بهکارهیناو خوینرانهوه بهسهریاندا، بهلام ههچ رۆلێکی له بهرچاویان نهبوو.

ههندیکی تر وتیان، که خویندنی (مرتل) کاریگهری خۆی ههیه بۆیه قورئانه که شوینهواری به جی دههشت، (د. أحمد) یش شیعرهکانی کرد به (ترتیل) بهلام دیسان ههچ رۆلێک و گرنگیان نهبوو له دابهزینی ریزهی گرز بوونه که.

له ئەنجامدا روون بۆوه که نه زمانی عهرمبی و نه تهرتیل و ناوازه که کاریگهریان نیه لهسهر دهروونی خهلك، بهلكو رازی ئەم کردیشمهیه تهنا خودی قورئانه که خۆیهتی. خۆای گهوره جل جلاله له سوورمتهی (الأسراء) دا دهفهرمویت:

(وَنُنزِلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ

الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا ﴿٨٢﴾^۳

نهم نایه‌ته پیروزه نامازمی‌ه‌کی تیدایه بو نهم مه‌سه‌له‌یه که خوی گه‌وره له قورن‌اندا دم‌فه‌رموی (شفاء) دهن‌یرین نه‌ک (علاج).

۵ - گوشتی نازله‌لی بیس خور:

لیکول‌نینه‌ومیه‌کی نوئی کراوه، که جه‌خت دم‌کات له‌سه‌ر نه‌وه‌ی نه‌و (بالنده، مه‌رومالات، رمشه‌ولاخ)‌ه‌ی که بیسای بیخوات له‌گه‌ل نالیکه‌که‌یدا، نه‌و بیساییه‌ج میکرؤبه‌که‌ی چ ژمه‌ره‌که‌ی (نه‌ریخوله، نه‌ورگ، نه‌گه‌ده‌ی) نه‌و نازله‌له‌ ناتوانیت له‌ناوی ببات... به‌لکو ده‌گوپزریته‌وه‌ بو‌ ناو خوینی نه‌و نازله‌له‌و ئینجا ده‌چیته‌ گوشتیه‌وه‌و نه‌گه‌ر شیرداریش بوو ده‌چیته‌ شیرمه‌که‌یه‌وه‌.

ومکو نه‌خوشتی (مانگا شیته - جنون البقر) که له‌ (بریطانیا) په‌یدا بوو له‌ نه‌وروپا بلاو بووه... وه‌ یان له‌ بالنده‌دا ومکو نه‌و نه‌خوشتیه‌ی له‌م ماوه‌ی رابردوودا^۳ له‌ تایوان بلاو بووه له‌ناو مریشکدا که زور ترسناک بوو تا گه‌یشته‌ یابانیش. جا نه‌گه‌ر مروف گوشتی نهم جوژه نازله‌لو بالنده‌نه‌ بیخوات ده‌چیته‌ له‌شی مروفه‌که‌شه‌وه‌.

له‌م بارمی‌ه‌وه‌ (عه‌بدو‌لای کوری عومه‌ر) (خوا لئی رازی بی‌ت) ده‌گی‌پزریته‌وه‌ له‌سه‌ر زمانی بی‌غه‌مبه‌رموه‌ (ﷺ):

(نه‌ی رسول الله عن اكل لحوم الجلالة وشرب لبنها)^۳، واته: (بی‌غه‌مبه‌ر نه‌ریی کردووه له‌ خواردنی گوشتی جه‌لاله‌و خواردنه‌وه‌ی شیرمه‌که‌شی)، (جلاله): نه‌و نازله‌له‌یه که گه‌رؤکه‌و بیسای ده‌خوات.

^۳ الأنساء ۸۲

^۳ واته هه‌ر له‌ سالی ۱۹۹۸ دا

^۳ نهم فه‌رموودمی‌ه‌ به‌م شیومی‌ه‌: (نه‌ی رسول الله صلی الله علیه وسلم عن لحوم الجلالة والبنها) هاتووه له‌م سه‌رحاوانه‌دا: (أبو داود فی باب الجماد / ۴۷ والأطعمة ۲۳/۲۴ والأشربة ۱۴) والترمذی فی الأطعمة (۲۴) و (النسائی فی ۴۴/۲۲۳) و (ابن ماجه فی الذبائح / ۱۱) و (الأمام مالک فی الأضاحی (۲۸) و (الأمام أحمد فی مسند ۲۱۹۵ / ۲۵۲/۲۴۱)

۶ - حیواوی سەگ و پشیلە:

پنڤه مەبەر (ﷺ) لە چەندین فەرمودەدا نەریی کردوو لە نزیك كهوتنه وه له لووتی سەگ، وهك دەفەر مویت: (لا تدخل الملائكة بيتا فيه كلب و لا صورة) ^{۷۰}، واتە: (فریشتە روو ناکاتە مائیک که سەگ یان بتیکی تیدا بیت که بپه ستریت). ههروهها دەربارەى ئەو (لەگەن و سینی و قاپ و قاچاغو جام) هى که سەگ دەمى بۆ بردبى و زمانى لیدابى فەرمویه تی که ههوت جار بشۆریت، وه (مستحب) وایه که یهکێک لهو جارانه به (قور) بیت.

لێیان پرسی ئەى پینڤه مەبەر (ﷺ) ئەى دەربارەى پشیلە؟

فەرموى: (إنها ليست بنجس، إنها من الطوافين عليكم و الطوافات) ^{۷۱}، واتە: (پشیلەى نێرو مێ پاک و خاوینه و بیس نیه).

با ئەم فەرمودیه بخهینه بهر تیرۆزى زانستی ئەمڕۆ ۱۹۹۸، دەبینین که چەندین لیکۆلینه وه له بواری جیۆلۆجى و (البیطریه) دا ههیه و جهخت دهکەن له سەر ئەوهى که سەگ (۵۰) جۆر نهخۆشى دهگۆزیته وه، بهلام تا ئیستا نه دۆزراوته وه که بلایت: پشیلە هیچ نهخۆشیهک دهگۆزیته وه، بێجگه له بیسایه کهى که ئەویش هەر خۆى دمیگات به ژێر زهوییه وه.

۷ - خوارنى جۆ ^{۷۲}:

چەند زانییهکى ئەلمانى لیکۆلینه و میهکیان کردوو دەربارەى (خوارنى جۆ) وهك لێنان به شیوهى شله و شۆر با، گهیشتونته چوار خال:

^{۷۰} چەندین راوی ئەم فەرمودیهیان ریاویت کردوو (صحیح) ه، وه لەم سەرچاوانه دا هاتوو، (البخاري في بدء الخلق ۷/۱۷) و (أبو داود في اللباس ۴۴/۴۵) و (الترمذي في الأدب ۴۴) و (النسائي في الطهارة ۱۶۷/۱۹) و (الأمام مالك في الأستئذان ۸/۶)

^{۷۱} لەم سەرچاوانه دا هاتوو، (أبو داود في الطهارة ۳۸) و (الترمذي في الطهارة ۶۹) و (النسائي في الطهارة ۵۲/۹) و (الأمام مالك في الموطأ ۱۳) و (الأمام أحمد في مسنده ۲۰۹/۲۰۳/۲۲۶) وه له ریاویه تی (ابن ماجه في الطهارة ۳۲) بهم شیوقیه هاتوو: (إنها ليست بنجس. هي من الطوافين أو الطوافات) وه به چەند شیومیهکى تر که نزیکن لهیه که وه لهو سەرچاوانه دا هاتوو.

^{۷۲} کاسیتی ژماره (۲) له زنجیرهى (المعجزة المتجددة في القرآن والسنة) م. الزندانى

^{۷۸} العلم والأعجاز . لاهمه ۹۵ دەقى ئەم لیکۆلینه و میه به ئەلمانى لەم کتیبه دا دەست دهکەویت.

۱. تووشی رهقبوونی خوینبهرمگان نابیت.
۲. تووشی بهرز بوونهوهی پالتهپهستوی خوین نابیت.
۳. تووشی بهدخوراگی کانزایی نابیت.
۴. تووشی قهبری نابیت.

نیستاش با بیینه سهر فهرمودهی پیغه مبه‌ر(ﷺ) بزانین لهم بارهیه‌وه چی دهفهرمویت: عائیشه(خوا لئی رازی بیت) دهگیریت‌ه‌وه ده‌لئیت:
 (كان رسول الله ﷺ) إذا أخذ أحدا من أهلها لوعك أمر بالحساء من الشعر فصنع ثم أمرهم فحسوا منه ثم يقول: إنه ليرتو فؤاد الحزين ويسروا(عن) فؤاد السقيم كما تسروا إحداكن الوسخ بالماء من وجهها)^{۳۸}، عائیشه(خوا لئی رازی بیت) ده‌لئیت: نه‌گه‌ر یه‌کیک له که‌سو کاری پیغه مبه‌ر(ﷺ) لاوازو نه‌خوش بووبیت، پیغه مبه‌ر فهرمانی داوه که(شوربایه‌کی جو) لئینین و هه‌مووی لئی بخون، نینجا فهرمویه‌تی: نه‌مه دمرد له‌سهر دل لاده‌بات و دل به‌هیز ده‌کات).

ئه‌و زانا ئه‌ئمانیه‌ش گه‌یشتوته ئه‌و ئاکامه که ئه‌و(زمیتی جو)یه دمردده‌هینن و ده‌کریت به شیوه‌ی(که‌بسول) و ده‌دریت به خه‌لک، بۆ پاریزگاری له‌و چوار خاله‌ی که له‌پیشدا نامازه‌مان پیدایا... پزیشک روژانه نزیکه‌ی (۴ - ۶) که‌بسول بۆ نه‌خوشان دهنووسن.

سه‌بارت به چۆنیه‌تی لئینانی(جو)وه، به‌رپزیه‌ی(یه‌ک بر جو) بۆ(پینج بر ئاو)ده‌کوئینری تاوه‌کو(۴/۵)(چوار به‌ش له پینج به‌ش)ی ئاوه‌که نامینی و(ئاوو جو) یه‌کسان دهبین ۰ له‌بهر ئه‌وه‌ی که خوراکیکی ناخوشه‌و به‌شیوه‌ی ئاسایی مروّف نارمزووی لئ نیه، بۆیه دمتوانریت به‌هۆی پیازو تام خوشکه‌ری تره‌وه

^{۳۸} نه‌م فهرموودمیه له لاپه‌ره (۲۵۴)ی (الطب النبوي) (لابن قيم الجوزي) دا هاتووه که (د. دلاوس) وه‌ک سه‌رچاویمه‌ک ناوی بردووه له (العلم والأعجاز) لاپه‌ره (۹۵)، به‌لام نه‌م فهرموودمیه (ضعيف) هو (ترمذي) ريوایه‌تی کردووه له (باب الطب /۳) وه (ابن ماجه) ريوایه‌تی کردووه له (باب الطب) و (الأمام أحمد /۲۲/۶) دا ريوایه‌تی کردووه به‌لام (ضعيف) ه.

برازینریتتهوه بکریت بؤنهوهی بخوریت^{۸۱}.

۸ - میس^{۸۱}:

له سالی (۱۹۸۷) دا راگری کؤلیژی زانست له زانکؤی (ملك عبدالعزيز) کمنای (دکتور نبیه باعیشی) یه، له تافیگهیهکی نهو زانکؤیمدا نهم تافیگردنهوهی کردووه.

ههنگای یهکهم:

(میس) یان هیناوه له بؤشاییهکدا نابلوقه دراوهو ژیرهکهی ئاوی پاکژ کراوه، تا ورده ورده ماندوو بووه کهوتوته ئاوهکهوه... پاشان (میس) هکهیان فری داوموده (دلۆپه ئاو) یان دهرهیناوهو ههر دلۆپهه خراوته شوشهیهکهوهو پیی دموتریت (ئاگار) (شونیککی تایبته بؤ - میکروبهکان - که تیایدا بهشیوهیهکی خیرا نهشو نما دمکن) که قهپاغیککی پاکژکراوی ههیهو دادهخریتو دهخریته (حضانة) یهکهوه^{۸۲}.

ههنگای دووهم:

میس دمکهویتته ئاوهوه، یهک جار نوقمی دمکنو پاشان فری دمدمنو (۱۰ دلۆپه ئاو) دمرددهینریتو بهههمان شیوهی ههنگای یهکهم ههلهدهگیریت.

ههنگای سییهم:

دوو جار نقووم دهکریت.

ههنگای چوارهم:

سی جار نقووم دهکریت.

^{۸۱} له کتیبی (الحقائق الطبية في الإسلام - د. عبدالرزاق الکیلانی) لاپهه ۹۷ جهخت لهسهه نهم گرنگیانهی (بهکاربردن جو) دمکاتو به زیادهی نهوهیش دهلیت؛ بهرگری مروؤف بهرامبهه به شیرپهجه زیاد دمکات.

^{۸۲} (د. عبد المجید الزندان) ی بهچاوی خوی نهم نهزموونی تافیگهیهیهی بینیهوه له سالی ۱۹۸۷ دا.

^{۸۳} نهم کاره پیی دموتریت (عملية زرع المکروب) - کرداری چاندنی میکروپ - که به نامیری نهشونماکردنی میکروپ (جهاز حضانة INCUBATOR - دهکریت، خودی کردارهکesh پیی دموتریت INCUBATION - که له ناومندیکی چاندنی میکروپیدا دهکریت که پیی دموتریت (MEDIA)

پاش ماومبەك نمونەكان دەھىنن، ھەر ھەنگاۋە بەجىيا:

۱. ئەو نمونانەى كە مېشەكە نىقووم نەكراۋە (ھەر ۱۰ نمونەكە) جۆرەھا رىنگە لە سەوزو سوورو شىنو قاومىي... ھتد. كە نىشانەى ئەۋەبە دەپەھا جۆر (مىكروپ) لەو ئاۋەدا ھەبوۋە بەھۆى مىكروپاتى مېشەكەۋە.
۲. كە مېشەكە نىقووم كراۋە، زۆر جىاۋزە لە حالەتى يەكەم، چۈنكە مىكروپەكان زۆر كەمترن.
۳. دىسان زۆر زۆر كەمترن.

۴. تاكە تاكە مىكروپى تىداپە، كە ئەۋەش ترشەئۆكى ناۋ گەدە لەناۋى دەمبات. لەم بارەبەۋە پېغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) لە فەرمودەبەكيدا دەفەر مۆيت: (إذا وقع الذباب في شراب أحدكم فليغمسه (كله) ثم ينتزعه، فإن في إحدى جناحيه داء وفي الأخرى شفاء)^{۸۲}، واتە: (ئەگەر مېش كەۋتە ناۋ شلەمەنەكتانەۋە نوقمى بىكەن، يەككە لە بالەكانى دەردى تىداپەۋە ئەۋى دىكەشيان شىفا)

۹ - رىئوئىنى لەسەر ئاۋى ۋەستاۋ:

پروڧىسۆر (د. نىلسۆن)ى بەرىتانى (F.R.C.S،M.R.C.P) ئەۋ تاقىكرىنەۋە بە دىكتورەكان دەكاتو پرونامەيان دەداتى، لە يەككە لە گوتارەكانىدا بەرامبەر فوتابىەكان دەئىت:

- (ئەگەر مەۋقەكان لەسەر رىئوئىنىەكانى - مەمەد - بېرۇن، ئەۋا كەس توۋشى نەخۇشى نابىت) جا بۇ نمونە باسى نەخۇشى (بەلھارزىيا)^{۸۳} دەكات، كە مىكروپەكەى دەگوپىزىتەۋە بۇ (ئاۋ)، ئەۋ ئاۋە مەۋقە يان دەپخواتەۋە يان مەلەى تىدا دەكات، يان لەرپى (پىست) يان لەرپى (دەم) ۋە ئەۋ مىكروپە دەگوپىزىتەۋە بۇ ئەۋ مەۋقە.

ھەر ئەم پروڧىسۆرە لە گوتارەكەيدا ئامازە بۇ فەرمودەبەكى پېغەمبەر (صلى الله

^{۸۲} لەم سەرجاۋانەدا ھاتوۋە: (البخارى ۲/۲۲۹، ۴/۷۱-۷۲) ۋ (الدارمى - ۲/۹۹) ۋ (ابن ماجە - ۲۵۵) ۋ (أحمد - ۲/۳۹۸)

^{۸۳} بەلھارزىيا ئەۋ نەخۇشىەبە كە لەگەل (ادرا) دا خوئىن دادەنى.

عليه وسلم) دمکات که لهم بارمیوه دهفهرمویت: (لا یبولن أحدکم فی الماء الدائم الذي لا یجری ثم یغتسل منه)^{۸۵}، واته: (نهخهلهتابین میز بکهنه ئاویکی وستاوهومو پاشان بچن خوتانی تیدا بشون).

خوای گهوره به بیباوهران دهلیت

(سُرِيهِمْ ءَايَاتِنَا فِي الْأَفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ)^{۸۶}

واته: (نئمه بهلگهکانی خومان پیشانی نهو بیباوهرانه دهمین تا بویان دمرکهویت نهمه راسته و لهلایهن خوا ومیه)، وه بهنیماندارانیش دهلیت:

(وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ سَيُرِيكُمْ ءَايَاتِهِ فَتَعْرِفُونَهَا^{۸۷})

(بلین سوپاسو ستایش بو خوای گهوره، که نایهتهکانی به گویرهی زهمکانی و پیشکهوتنی روژ تیشک دهبهخشن و ئیدی دهنه معریفمتو زانیاری بومان).

^{۸۵} نهبو هورمیره نهم فهرموودمیوه دمگیریتتهوه(صحیح)هو لهچهنین سهرچاومدا هاتووه وهک: (البخاری فی باب الوضوء/۶۸) و (مسلم فی الطهارة ۹۴ - ۹۶) و (ابو داود فی الطهارة ۲۶) و(الترمذی

فی الطهارة ۵۱) و(النسائی فی الطهارة ۴۵ - ۱۲۹) و (ابن ماجه فی الطهارة - ۲۵)

^{۸۶} فصلت ۵۳

^{۸۷} النمل ۹۳

باسی ههشتهم په رجووی زانستی نو

ئهم کۆباسه ئیعجازی قورنانی و سوننه ی پیغه مبهه (ﷺ) دهخاته بهر تیرۆزی
زانستی نو یوه لهه بو ارانه دا:

بهشی په کهم:

دوو زاروه ههیه په که میان پئی ده لئین (په رجووی زانستی / الأعجاز العلمي)،
ئهو ی تریشیان (رافه ی زانستی / التفسیر العلمي)، رافه ی زانستی ئه وهیه: زانست
شتیک دمدۆزیته وه ده گاته ئه جمایک (تیۆریک، یاسایهک)، دمبین گونجانیک
ههیه له نیوان ئه م ناکامه زانستییه له گه ل نایه تیک یان فه رموده یه کی
پیغه مبهه (صلی الله علیه وسلم)، بهمه ده لئین (التفسیر العلمي).

به لام (الأعجاز العلمي) (تحدی) ده کات، لۆژیکیک قورنانییه یان فه رموده یه کی
سه حیه، له بواریکی دیاریکراودا ته حه ددا ده کات، پاش ماوه یه که عیلم
دهیسه لئین ئه و شته ناوه هایه که ئه و وتی، ئه مه پئی دموتریت (الأعجاز العلمي).

۱ - بواری پزیشکی:

له نایه تیکدا خوای گه و ره ده فه رمو یت:

(وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِّن طِينٍ ﴿۳۱﴾ ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِي

^{۳۱} پرۆفیسۆریکی که نه دی ههیه به ناوی (د. کیپ مور) که چه ندان کتیبی گرنگی ههیه وه له
کۆلیزه پزیشکیه کانی جیهاندا ده خوینرین بۆ هه شت زمان و مرگێرداون، له چاپی سییه مدا
به شانازیه وه چه ندان نایه تو فه رموده ی پیغه مبهه (صلی الله علیه وسلم) له باره ی
پزیشکیه وه به کار بردوه، ههروه ها به سی ئه لقه باسی له ئیعجازی قورنانی کردوه له
ته له فیزۆنی که نه دا، لئیشیان پرسیه: که واته تۆ باومرپ هیناوه، ئه ویش وتی: هه یج قورسای
تیدا نیه ئه و باومرپ هینانه، وتیان: تۆ مه سیحیت؟، وتی: مه سیح و مه ممه د قوتابی په ک
قوتابخانه.

قَرَارِ مَكِينٍ ﴿۳۷﴾ ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظْمًا فَكَسَوْنَا الْعِظْمَ لَحْمًا ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ ﴿۳۸﴾^{۸۹}

نەم قۇناغانەى قورئانى ئىرۇز باسى دىكات:

(۱. سلالە، ۲. نطفە، ۳. علقە، ۴. مضغە) يە.

زانستە پزىشكىيەكان لەم دە سألەى دواییدا سەلاندیان كە نەم قۇناغانە بەم شیوەیە، بۇ دروست بوونی مرؤف.

۱- (سلالە)، لە زمانى عەرەبیدا واتە (قليل من الماء) كەمىك لە ئاو (استلە الحیمن) لە ئاومكە هاتە دەرەو، یان: (استلە البویضة) هیلکۆكەكە هاتە دەرەو، پاشان سى جۆر (نطفە) مان هەیه:

۱. (نطفة) تۆوی نیرینه.

۲. (نطفة) ی مینە.

۳. (نطفة) ی نەمشاجمان هەیه، كە بریتیه لە تیکەل بوونی هەردوکیان.

پاشان دواى نەو دەجیتە قۇناغى (علقە) (كرمۆكە)، (علقە) واتە كرمى ژیر زەوى، بەهۆى وینە گرتنى نەم قۇناغانە لەناو سكى دایكدا بە ئامیری زۆر پيشكە وتوووه دەرکەوت كە پاش (نطفة) – كە بیگومان (نطفة) كاتیک دەرەكەویت كە زیاتر لە نیو ملیۆن جار گەوره بكریت، ئینجا دەبیریت، لە هەشت سەد هەزار جار گەوره كردندا ئینجا تۆوی پیاو دەرەكەویت .، (علقە) كەش (لیچ لایك) (LEACH- LIKE) ی پیدەلین بە ئینگلیزی، واتە لە كرم دەجیت، قۇناغى (مضغە) مان هەیه، (مضغە) واتە (جووراو)، بنیشت یان گوشت لە دەمى مرؤفیکدا بجوریتو بیهینیتە دەرەو چۆنە لە قۇناغیکدا ئەو مرؤفه لەو دەجیت، بە ئینگلیزیه كەشى پئی دەلین (CHEW LIKE) (چوو لایك)، واتە:

(جووراو)، عیلم تا ماومیهکی کهم له مه وپیش دهیوت: گوشت دروست دهبیئت پاشان نیسقان، قورنانی پیروز ۱۴۰۰ ساله دمفهرمویت: نیسک دروست دهبیئت پاشان دادهپوشریئت به گوشت، بههوی نهو نامیره پیشکهورتوانه وه دمکهوت یه کهم جار نیسکه که دروست دهبیئت پاشان دادهپوشریئت به گوشت.

• نیعجازیکی ترمان ههیه: خوی گهوره دمفهرمویت:

خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنْ

الْأَنْعَامِ ثَمَنِيَةَ أَزْوَاجٍ تَخْلُقْكُمْ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ خَلْقًا مِنْ بَعْدِ

خَلْقِ فِي ظُلْمَتٍ ثَلَاثٍ (۱۰)

سکی دایکتانداو بهچهند قوناغیکدا دهرۆن، بهلام داپوشراون بهسی پهرده له تاریکیدا. زانستی پزشکی دوزیهوه نهو کۆرپهیه له سکی دایکیدایهتی داپوشراوه بهسی پهرده:

یهکه میان: که راسته و خو جهنینه کهی داپوشیوه، پیی دهلین (نه مینۆن)
(AMINION)

دووهمیان: پیی دهلین (کۆریۆن) (CORION)

سییه میان: پیی دهلین (دسیدیوهل) (DESIDUAL)

نایا (محمد المصطفی) (صلی الله علیه وسلم) نهو نامیرانهی هه بووه؟

نهمه بهلگه و حوججهیه که بهسهر نهو کهسانهی باومریان به قورنان نیه، شایانی باسه نهم سئ پهرده زۆر پیویستیان به تاریکی ههیه، روناکی خراپه بۆیان، به تاریکی گهوره دمبن، به پیی گهورمبوونی نهو کۆرپهیه خوی، خوی گهوره وشه (ظلمات) به کاردهیئت، واته (تاریکی)، له تاریکیدا نهو پهردانه گهوره دمبن به پیی گهوره بوونی نهو (جنین) ه.

بیرو بۆچوون وابوو که نافرمت رهگهزی مندال دیاری دهکات، نهو بۆچوونهش زانستی پزشکی سهلانیدی که ههلهیهو، به تهنها نه نافرمت نه پیاو نهو دهوره

نابین.

• له زانستی فیزیادا سه‌لینراوه که خولانه‌وهی زموى به‌دموری خۆیدا له راسته‌وه بو چه‌په، واته: (به پیچه‌وانه‌ی سورانه‌وه‌ی میلی کاتزمیره‌وه) (ANTI CLOCK WISE) (ئه‌نتی کلۆک‌وایز)، وه هه‌روه‌ها سورانه‌وه‌ی زموى به‌دموری رۆژدا هه‌ر به پیچه‌وانه‌ی میلی کاتزمیره‌وه‌یه، ئه‌لیکترۆن له‌خانه‌دا به پیچه‌وانه‌ی میلی کاتزمیره‌وه به‌دموری ناوک‌دا دهمورپێته‌وه، له‌حه‌فتاکاندا زانایه‌کی سویدی به‌ناوی (لینارد لینسن) به‌هۆی نامیری زۆر پێشکه‌وتوووه‌ (مایکرو فۆتۆمیتری) پێده‌لێن، توانی وێنه‌ی هیلکۆکه‌ی ئافه‌رت بگریت، ئه‌و (سپیرم) انه‌ی دهمورمیان داوه، به پیچه‌وانه‌ی میلی کاتزمیره‌وه به‌دموری هیلکۆکه‌دا دهمورپێنه‌وه، ئه‌مانه‌ بو ئه‌وه‌یه‌ مرۆف بێر بکاته‌وه، دروستکه‌ری ئه‌و سپیرمانه‌ هه‌مان دروستکاری ئه‌لکترۆنه‌که‌و، بوونه‌ومرو هه‌موو هه‌ساره‌کانی تریشه، که دهمورپێنه‌وه به‌دموری خۆردا، دیسان ئه‌و (ئه‌نتی کلۆک‌وایز) ه که سورانه‌وه‌ی پیچه‌وانه‌ی میلی کاتزمیره‌وه‌یه، بۆچی خ‌وای گه‌وره‌ وای دروست کردوه؟

بۆ ئه‌وه‌ی بزانی‌ت که خالقی هه‌موو دروستکاره‌وه‌کان (الله) یه، ئه‌و په‌رسته‌ه پیرۆزه‌ی که روکنیکه له روکنه‌کانی ناپینه‌که‌مان بریتیه له (حه‌ج)، که‌عبه‌ی پیرۆز ده‌که‌وێته لای چه‌پته‌وه‌و به پیچه‌وانه‌ی کاتزمیره‌وه دهمورپێته‌وه.

• ئیعبازیکی ترمان هه‌یه، زانایانی (طب) ی له ئه‌مریکا و ئه‌وروپا که موسلمان نین، گه‌یشتنه ئه‌نجامیک که ته‌مه‌نی کۆرپه‌ی مرۆف که (٤٢) رۆژ ته‌واو ده‌کات، چالاکیه‌کی کارمبایی له سکی ئه‌و دایکه‌دا په‌یدا ده‌بیت، دواى (٤٢) رۆژه‌که شتیک له‌سه‌ری منداڵه‌که‌دا دروست ده‌بیت که پێی ده‌وتریت (قه‌دی مینشک) که لێپرسراوه به‌رامبه‌ر بیستن... بینین... تامکردن... بۆنکردن... وه سه‌رماو گه‌رما... زبری و نه‌رمی، ئه‌مانه هه‌مووی له‌و به‌شه‌دایه که پێی ده‌لێن: (قه‌دی مینشک) (BRAIN STEM)، که‌ی دروست ده‌بیت؟

پاش ته‌واو کردنی (٤٢) رۆژ، کێ ئه‌م قسه‌یه‌ی کردوه، زاناکانی ئه‌مریکا و ئه‌وروپا، شتیکه هه‌یج را جیاوازی تێدا نیه، له (٤١) رۆژه‌که‌دا ئه‌و هیما کارمبایی‌یه

ناداتو له (۴۲) رۆژمه‌که‌دا ئینجا دەبیتات.

با بچینه خزمەت فەرمودمەیه‌کی پێغه‌مبەر(صلی الله علیه وسلم) که دەفەرموئیت: (إذا مر بالنطفة إثنان وأربعون ليلة بعث الله إليها ملكا فصورها و خلق سمعها و بصرها و جلدھا و لحمھا و عظامھا، ثم قال: یا رب! أذكر أم أنثى؟)^{۱۱}، واتە: پاش ئەوێ ئەو کۆرپەلەیه (۴۲) رۆژ تەواو دەکات لە سکی دایکیدا خوای گەورە فریشتەیه‌ک دەنیریت بەرنامەیه‌کی پێیه، بیستن و بینین و پێست و گوشت و ئێسکەکانی بۆدیاری دەکات، که سەرمتای دروستبوونی (میشک)ە، ئینجا پاشان دەفەرموئیت: خوای گەورە نیرینه‌یه یان مێینه؟، واتە رەگەزی ئەو کۆرپەلە هێشتا دیاری نەکراوە، زانستی پزیشکیش و مەها دەئیت، که ئەمانە هەمووی دروست دەبیت پاشان رەگەزی نیرینه یان مێینه دروست دەبیت...

• ئیعتیجازیکی تێمان هەیه، زانستی پزیشکی دۆزیه‌وه که ئەو شوپێنە ی مروؤف بەکاری دەهێنیت بۆ فیل، بۆ کرداری ناشیرین، ناوچە ی نیوچەوانە لە میشکدا، ئەو مۆخە ی که کهوتۆتە دەوروبەری ناوچەوانە‌وه که بە عەرەبی پێی دەئین (مراکز توجیه الثابت وسلوك الخاطيء) ئەو مەلەبەندە ی که بەرپرسە لە کرداری ناشیرین و فیل و درۆ کهوتۆتە پێشی میشکە‌وه لەژێر ناوچەواندا. خوای گەورە ش لە قورئاندا دەفەرموئیت (نَاصِيَةٌ كَذِبَةٌ خَاطِئَةٌ) ^{۱۲}.

• میشکی مروؤف لەناو سکی دایکیدا دروست دەبیت، لەنیوان (۱۶ - ۲۰) هەمین هەفته، خانەکانی هەمووی دروست دەبیت که ژمارەیان (۱۲ هەزار ملیۆن) خانەیه، ئیتر دوا ی ئەو یه‌ک خانە ی تر دروست نابیت، واتە که بیستەمین هەفته تەواو دەکات لە سکی دایکیدا شتیکی زیاده دروست نابیت لە میشکیدا بەلکو بەرەو کەمی دەروات، زانست سەلماندی که میشکی مروؤف دوو بەشە لای چەپ و لای راست،

^{۱۱} ئەمە درێژە ی فەرمودمەکیه: فيقضي ربك ما شاء، ويكتب الملك، ثم يقول: يا رب! أجله. فيقول ربك ما شاء، و يكتب الملك، ثم يقول يارب! رزقه، فيقضي ربك ما شاء، ويكتب الملك، ثم يخرج الملك بالصحيفة في يده، فلا يزيد على ما أمر ولا ينقص.

صحيح المسلم/ ص ۲۰۲۷ / كتاب القدر/ ج ۴/ دار أحياء الكتب العربية/ محمد فؤاد عبدالباقي.

^{۱۲} العلق ۱۶

ئەو بەشەى لاي راست بەرپرسىيارە لە گۆنترۆلگىردنى بەشى لاي چەپى مرؤف وە ئەو بەشەى كە كەوتۆتە لاي چەپ گۆنترۆلى لاي راست دەكات، بەلام شتەكە بەو ئاسانىيە نىيە، بەلكو زۆر ئالۆزە بەلكو بواری تايبەتمەندى و پىسپۆرى لە ھەشتا بواری زياترە لە مېشكدا، ئاواز دەكەوئتە لايەكەو، لەبەرگىردنى وشە دەكەوئتە لايەكى ترەو، ناسىنەوھى خەلك دەكەوئتە شوپىنىكى ترەو... ئالۆزىھىكى زۆر سەپىرى تىدايە.

بەلام ھەمووى تۆمار دەكرىت، ھەر خۆشەويستىيەك، ھەر رقو ھەسادەتو پياومتى و نىيەتى باش و نىيەتى خراب، ھەمووى لەو دۆسيانەدايە، لايەنى ناوھو تۆمار دەكرىتو دەخىرتە گەنجىنەو، پىرىش بىت ھەر دەخوئىرتەو، ئەگەر تۆش بۆت نەخوئىرتەو لەو دىيادا ئەيدەنە دەستت بۆت دەخوئىرتەو، زۆر كەس ھەيە كە پىر دەبىت شتى بىر نامىنىت، ئەو ناگەيەنىت كە سىراوئەتەو، نەخىر... زۆر جار كەسىكى بەسالاچوو بە گەنجى شتىكى نووسىو پىي بلى بىخوئىرتەو لەگەل ئەو شدا دەستنووسى خۆيەتى بۆى ناخوئىرتەو، چاوى لاواز بوو، ئەو ناگەيەنى شتەكە نەماو، شتەكە ماو خۆى بۆى ناخوئىرتەو (يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ ﴿١٣﴾)، رۇزىك دىت ھەمووى بىر دەخەنەو.

نايەتىك دەفەر موىت: (إِذْ يَتَلَقَى الْمُتَلَقِيَانِ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ

قَعِيدٌ ﴿١٧﴾)، ئەو دوو فەرمانبەرەى

خوای گەورە كە لەسەر شانمانن كە پىويستە شەرمىان لى بكەين، ئەو كىردارانەى كە دەيكەيت لەناو مېشكدا، نىيەتى باش و نىيەتى خراب، ھەستى پىدەكەن، نايە بەشى لاي چەپ يان بەشى لاي راستى مۇخ بىت ئەوان دەينووسن، كىردارى چاكەو نىيەتى باش راستەو خۆ ئەو فرىشتەيە دەينووسى، كىردارى خرابىشت فرىشتەكە نايينووسى، چاوەرپى دەكات بەلكو تەوبە بكەيت، ماوئەيەكى

دیاریکراوی به سردا دهرات، نه گهر به شیمان نه بوویته وه ئینجا دمی نووسیت،
 نه مه (کتاب مرقوم) ه که دهریته دستت له قیامه تدا.

• نیعجازیکی ترمان ههیه، (سمع) و (بصر) و (فؤاد) بهو شیوه ریزبه ندیه
 هاتوو له قورئاندا؟.

همیشه (سمع) په کهم جاره (بصر) دووهم وه (فؤاد) سییهم جاره، (سمع) واته
 بیستن، (بصر) واته بینین، (فؤاد) واته عقل، حکمت جیه له م ریزبه ندیه؟.
 په کهم:

بزانه که (سمع) به ته واوتی و ریگ و پیکی دروست دهبیت پیش له دایک بوون به
 ماومیه کی کهم، منداڵ که له دایک دهبیت بیستنی زور ته واوه، بهس چاوی نه
 ماوهی (چوار - شەش) مانگ ئینجا چاوی (ضبط) دهبیت، به لام عقله کهی زور
 زور درهنگ دمکه ویت.

دووهم:

زانستی پزشکی دۆزیه وه، میسکی مرووف (مؤخه کهی) نهو مه لئه ندیه نزیك
 به دهم و چاو که هیه مه لئه ندیه بیستن له ویدایه، وه مه لئه ندیه (بصر) که وتۆته
 داوه، هه همیشه خوی گهوره بیستنه که پیش دهخات، و که باسی چاوو گوینچه
 دهکات، چاو له پیشدا ناو دهبات پاشان گوینچه.

سییهم:

بیستن زور جار به شیوهی تاك دیت، به لام بینین (ابصار) به شیوهی (کۆ) دیت، بو
 نمونه له مه جلیسیکدا که سیک قسه دهکات، یه که مه وداي (سمع) ههیه بو
 هه موویان، به لام هه تاکیکی هه کۆریک مه وداي (بصر) خوی جیاوازه، هه
 که سیک له گۆشه یه کی تایبه ته وه ته ماشای قسه کهر دهکات.

چوارهم:

(صم بکم عمی) چه ندین جار نه م ریزبه ندیه هاتوو له قورئاندا (کهر، لال،
 کویر)، زانستی پزشکی له م ماوه یه دا شتیکی دۆزیه وه نه ویش ناوچه یه که پیی
 ده لئین (ویرنیکا)، له ناو میسکدا یه و لیپرسراوی لالییه که وتۆته نیوان کهری و
 کویرییه وه.

• نبعجازىكى تر (بَلَىٰ قَدَرِينَ عَلَيَّ أَنْ نَسَوِيَ بَنَانَهُ^{۹۵})

سەبارەت بە مۆرى پەنجەو، ھى ھىچ مەرۇفنىك لە مەرۇفنىكى تر ناچىت، پەرۇفيسۆرىك بەناوى (ئەلىسن) شتىكى ترى لە مەرۇفدا دۆزىەو ھە پىي دەوترىت (بصمة الكهربائية)، فىلمى زۆر ھەستىار دەھىنىت مەرۇفنىك پەنجەى دەخاتە سەر و ژمارىەك دەخوینىتەو، دواى كەمىكى تر ھەمان مەرۇف پەنجەى دەخاتەو سەر ژمارىەكى تر دەخوینىتەو، كە پەيوەندى بە بارى دەروونى ئەو كەسەو ھەپە.

(بَلَىٰ قَدَرِينَ عَلَيَّ أَنْ نَسَوِيَ بَنَانَهُ^{۹۶})

كە زىندووى دەكەينەو نەك ھەر بە بىبايەخىەكەو، بەلكو ئەو وردەكارىەشى لەگەلدا دروست دەكەينەو، كە ئەم ئايەتەيان بەو دكتورە وت لە سالى (۱۹۸۶) دا لە كۆنگرەى ھائىرەدا، موسلمان بوونى خۆى راگەياندو، وتى كە ئەمە شتىكە خۆم لەم سالانەدا دۆزىومەتەو، لەگەل ئەوشدا محەمەد (صلى الله عليه وسلم) پىش ھەزارو چوار سەدو ئەوئەندە سال و تىبىتى، ئەمە قسەى ئەو نىە، كەواتە ئەم قورنە لەلايەن خواى گەورەمىە، بۆيە ئەم دكتورە موسلمان بوو، شايەتمانى ھىنا.

• زۆر جار لە قورناندا وتراو، دل تەنھا ئۆرگانە لە لەشى مەرۇفدا كە بشپچرىت لە مىشك ھەر ئىشى خۆى دەكات، دل خانەگانى دىوارى نىە كە لىكىان جىباكاتەو بۆ ئەوئەى كە لەرىەو ھەمووى بلەرىتەو.

(دل) تەنھا ئەندامى لەشە كە تووشى شىرپەنجە نابىت. ھەندىك جار مەرۇفنىك بەھۆى لىدانى ئۆتۆمبىلىكەو، ئەگەر ئۆتۆمبىلەكەش بەسەرىدا بىروات بەلام دلەكە ھەر لىدەدات، ئەو دلە دىمىپىرەو دەمارەكان دەھىننە دەرى ھەر لىدەدات. دللى مەرۇفنىكى ساغ كە بە كارساتىك يان ھەر ھۆيەك بىت دەرى دەھىننەو دەپخەنە سنگى كەسىك كە نەخۆشى دللى ھەبىت، دلە كۆنەكەى دەردەھىننەو دلە تازەكەى

^{۹۵} القيامة ۴

^{۹۶} القيامة ۴

لەجىدا دادەنن، تەنھا خوڤن بەرو خوڤنھىنەرەكان دەدورنەووە دەمارەكان (NERVES) نادورنەووە، كەچى دەست دەكاتەو بە لىدان و ئەو مروفە سوودى لىومردەگرىت.

روونکردنەوھىك دەربارەى تریەى دل:

ئەگەر لە پزىشكىك پەرسى: ھۆكارى تریەى دل چىيە؟
 لە وەلامدا دەلئىت: ھۆكارەكەى (A.V.NODE)^{۷۷}، واتە: فەرمانىكە لە (A.V.NODE) ھوہ بەشىوھىكەى گشتى دەدرىت بە ماسولكەكانى دل
 ئەگەر پەرسىن: ئەى ئەو لە كوڤوہ فەرمان و مردەگرىت؟، لە وەلامدا دەلئىن: لە (S.A.NODE)^{۷۸} ھوہ فەرمان و مردەگرىت.
 ئەگەر بەردەوام بىن لە پەرسىارو بلىن: ئەى (S.A.NODE) فەرمان لە كوڤوہ و مردەگرىت؟، ئەگەر بلىن: مېشك.
 وانى، چونكە لە نەشتەرگەرى دلدا پەيوەندى نامىنى لەنىوان (دل) و (مېشك) دا، ئەو دەمارانەى كە ھەن ھەموويان دەبردېن، ئەگەر دەلئىن: ھەر لەخۆيەوہ.
 ئەو نىشانەى دان نانە بەوہدا كە ئەم گرىيە (S.A.NODE) وەك دىسكىكى كۆمپيووتەرىك واىە و نەينىيەكانى خوای گەورەى تىدايە.
 ھەر ئەو مروفە لەكاتى دروست بوونىدا كە دلئى بۆ دروستكراوہ لەلای خوای گەورە نووسراوہ (S.A.NODE) چەند بلىون جار تریە (پەلس) -
 (PULSE) لىدەدات... لە دواھەمىن تریەدا كە دەوہستىن ئىتر ھىز نىە ئىشى پى بكاتەوہ.

^{۷۷} ئەم (AVN) ھ كورتكراوہى ئەم سى وشەيەيە:

(ATRIO VENTRICULAR NODE) (ئاترىو فېنترىكولەرنۆد) ئەم گرىيە

بەپەرسى تریەى دل

^{۷۸} گرىيەكە لە ناوچەى گوڤچكەلەى راستى دلدايەو كورتكراوہى ئەم دوو وشەيەيە:

(SINOATRAL NODE) - ساينو ئاترىەل نۆد ..

بهشی دووم:

لهتهوراتدا (مهبهست نهم تهوراتهی نیستایه)، دهلی نهو درهختهی که چهزرتی نادم میوهی لی خوارد، درهختی زانیاری بوو، درهختی زانست بوو، درهختی مهعریفهت بوو، لهبهر نهوه خوای گهوره سزای داو دهری کرد له رحمهتی خوئی، وهرگرتنی عیلم پیی دهوتریت یهکهه گوناھ که نادم کردبیتی، بهلام لای نیمه یهکهه نایهت (اقرا)ه، یهکهه نایهتی قورنانی پیروز (أَقْرَأَ بِأَسْمِ رَبِّكَ الَّذِي

خَلَقَ ﴿١﴾)ه، لهیهکهه نایهتهوه نیسلامی پیروز هانمان دمات بو وهرگرتنی زانست، عیلمو مهعریفهت بوو به هوی شهرهفو کهرامهتی چهزرتی نادم، خوای گهوره خوئی فیتری کرد، چون خوای گهوره عیلم دهبهستیتهمو مهنعی دمکات له مروؤه؛ (وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ﴿٢﴾)

هموو عیلمیکی فیترکرد که پیویست بیت بو ژیانی سهر زهوی، وه ریژی زانایان ناشکرایه له دینهکهماندا، له قورنانی پیروزدا خوای گهوره دهفهرویت (شهد

اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُوا الْعِلْمِ قَابِمًا بِالْقِسْطِ ﴿٣﴾)ه، له نایهتیکی تردا (إِنَّمَا تَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ ﴿٤﴾)ه،

وشهی (عیلم)وموشتهقاتی وشهکه (٧٨) جار له قورناندوتراوه. که له یههودیهک یان نهصرانیهک بیرسی: موعجیزاتی دینهکهت چییه؟، دهلیت: نیجا من له کوپوه عهصای مووسا دمتوانم بهینم، یان له کوئی (عیسا)م دست دهکهویت (سهلامی خوای لیبیت)که موعجیزاتهکهیم پیشان بدات، دست بهینی

^{٩٩} العلق ١

^{١٠٠} البقرة ٢١

^{١٠١} آل عمران ٨

^{١٠٢} الفاطر ٢٨

به سهر جاوی کویرداو چاکی بکاتهوهو، دهمست بهسهر مردوودا بیئی زیندووی بکاتهوه، موعجیزاته‌کانیان کاتی بووه، خوای گه‌وره دهفهرمویت

(وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ ﴿٧﴾^{۱۳})

هه‌موو قه‌ومیك خوای گه‌وره یه‌کیکی بۆ داناون هۆکار بیئتو هیدایه‌متو ری روونکه‌ره‌ومیان بیئت، به‌لام له‌بهر نه‌وهی خوای گه‌وره که (علیم) و (علام) هه‌و عیلمی غه‌یبی هه‌یه‌و عالی غه‌یبه، دهمزانیئت که ئیتر دنیا به‌ره‌و نزیك بوونه‌وه دهمروات، گه‌لانی زه‌وی به‌ره‌و یه‌کترناسین دهمرۆن، وه هۆکاری هاتووچۆ هه‌مووی به‌ره‌و پی‌شکه‌وتن دهمروات، وه جیهانی په‌یوه‌ندی پته‌و دهمبیئت، له‌بهر نه‌وه محهمهد (صلی الله علیه وسلم) ی کرد به دوا پی‌غه‌مبه‌رو په‌یامه‌که‌ی کرد به دوا بروسکه‌ی ئاسمان بۆ سهر زه‌وی، دهفهرمویت:

(وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ ﴿١٧﴾^{۱۴})

له‌و ئیعجازانه‌ی پشت به خوای گه‌وره باسی ده‌که‌ین لی‌ره‌دا:
۲ - فه‌له‌کو گه‌ردوناسی:

چه‌ند موسلمان چوون بۆ طوکیۆ، چاوپیکه‌وتنیکیان کرد له‌گه‌ل زانیه‌کی گه‌وره‌ی نه‌وی، که به‌رپی‌وبه‌ری (بنکه‌ی چاودی‌ری هه‌ساره - روانگه - مرصد -) ی طوکیۆیه، ناوی (یۆشیدی کوزایی) یه، لی‌یان پرسی وتیان: ئەم دنیا‌یه، ئەم گه‌ردوونه چۆن دروست دهمبیئت؟ نه‌ویش بانگی کردن سلایدیکی پیشان دان، که نه‌و ته‌لیسکۆبه (فضائی) یانه‌ی (هه‌بل) و بی‌جگه له (هه‌بل) گرتوویه‌تی، ته‌پوتۆزی پیشان دهمداو له‌دوو‌روه ملیۆنه‌ها... ملیارها کیلۆمه‌تر له ئیمه‌وه دووره، (بی‌گومان ماوه‌ی - فضائی - به کیلۆمه‌تر حساب ناکریت، به سالی روونگی - السنه الضوئیه - دهمپویریت)، پیی وتن: نه‌و ته‌پوتۆزه دهمبیته هۆی دروستبوونی نه‌ستی‌ره‌ی نوی و هه‌ساره‌ی نوی... هتد، گه‌ردوونیش له‌وانه دروست بووه.

^{۱۳} رعد ۷

^{۱۴} الأنبياء ۱۰۷

نهمانیس پیمان وت: به لام له قورناندا دهلی له دووکه له وه دروست بووه، وه
نوسخه یه کی تهرجومه کراویان پیشان دا که تهرجومه ی نهو نایه ته یه

(ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا
أَوْ كَرْهًا قَالَتَا أَتَيْنَا طَائِعِينَ ﴿۱۰۵﴾)

وشه ی (دخان) واته (دوکه ل)، نهوانیش ده لین (تهبو توژ)، هه ندیك له زاناگان
ده لین: (تهمو مز)، نه م زانایه (یوشیدی کوزایی) بیرى کرده وه وتی: (به راستی
جوانترینو راسترینو وردترین وشه: دوکه له، چونکه تهم سارده و، ته بو توژ پله ی
گهرمی نیه، به لام دوکه ل پله ی گهرمی هه یه، وه نهو شته ی که ده بیینن له و
سلایده دا پله یه کی گهرمی زور گهره ی هه یه روژی لی دروست ده بییت، نه ستیره ی
لی دروست ده بییت، من پیتان ده لیم راسترین وشه ی عیلمی که به کار بییت بو
دروست بوونی گه ردوون (اشهد بالله) دوکه له، نه مه شایه تی عالیکه که موسلمان
نیه، نهو شایه تیه ی داوه.

۳ - جیؤلۆحی (قولایی دمریاگان):

• له نایه تیکی تر دا خوی گه وره ده فهرمویت:

(أَوْ كَظُلُمَاتٍ فِي بَحْرِ لُجِّيٍّ يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِّنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِّنْ فَوْقِهِ
سَحَابٌ ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أَخْرَجَ يَدُهُ لَمْ يَكَدْ يَرِنَهَا
وَمَنْ لَّمْ يُجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ ﴿۱۰۶﴾)

خوی گه وره باسی (دمریا) دهکات، باسی دمریا یه کی قول دهکات، ده لیت له و
شوینه دا نه گه ر مرو ف ده ستی خوی دهر بیینن نایبیینن، نه م قسه یه له قورناندا
وتراوه هه زارو چوار سه د سال له مه و پیش، تازه عیلم شتیکی بو دمرکه وتوو،
بیگومان مه له وانی ژیر ناو نه و په ری نه گه ر بتوانیت تا قولایی (۳۰ مه تر) نه توانی

بجیته قولاییهوه، بهلام خوار نهوه ناتوانیت، نهو پالیهپهستویه نازاری دمداتو لهوانهیه بیکوژی، نهوانه زور دهچنه قولاییه ناوموه، تووشی نهخوشی دل دهبن، تووشی نهخوشی تر دهبن، تهنه دهبیت به (غواصه) بو قولاییه زور برونه خوارموه، عیلم چی دۆزیهوه لهم چهند ساله دیواید؟، تیشکی خور کومه لیک شهپولی تیدایه، بهشیک له شهپولهکان پیی دهوریت شهپولی بینراو، شهپوله بینراوهکان که لهژیر سوورموه دهست پیدمکات تا سهروو ومنهوشهیی.

لهدوای (۱۰ مەتر) قولاییه رنگی سوور نامین، دوای (۵۰ مەتر) رنگی زهره نامین، دوای (۱۰۰ مەتر) رنگی سهوز نامین، دوای (۲۰۰ مەتر) رنگی شین نامین و هیچ شتیک نامین، واته مهلهوانیک نهگهر بریندار بیت له ژیر (۱۰ مەتر) دا، واته نهگهر له (۱۲ مەتر و ۱۵ مەتر) دا بریندار بیتو سهیری خوی بکات خوینهکهی سوور نابین، بهلام نهگهر به (غواصه) پرواته خواری و شتیکی وایکاتو دهستی خوی بینیته دهری نابین، چونکه نهو تیشکی روزه نهو رنگانهی له قولاییدا نیه (سبحان الله) نهمش یهکیکه له ئیجازی قورئانی پیرۆز.

• دیسان ههر له (جیولۆجی دهریا) دا ئیجازیکی ترمان ههیه نایهتیکی پیرۆزه (مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ ﴿۱۱﴾ بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ ﴿۱۲﴾ لَا يَبْغِيَانِ ﴿۱۳﴾)

عیلمی (بحار)، عیلمی جیولۆجیای دهریاکان، بههوی بهکارهینانی نامیری زور پيشکهوتوووه، عیلمیکی تازه پهیدا بووه پیی دهلین (التحسس عن بعد)، ههست کردن له دوورموه (له مانگه دمسکردهکانهوه سهرچاوه دهگری، که لیکۆلینهوهی زهوی و دهریاو ژیر دهریا دهکن، تیشکی لیدمداتو تیشکهکه دهگهریتهوه بو کۆمپیوتهریک وینهکهی دهکاتو دهلیت: فلان کانزای تیدایه، شیوهکهی وایه. ناوجهیهک ههیه، گهروویهکه لهنیوان (دهریای ناومراست) و (زهریای نهتلهسی) دا پیی دهوریت (گهروی - جبل طارق -) هزاران ساله ههیه، بهلام تازه بویان دهرکهوتوووه که لهژیر نهو گهرووهدا گردیکی گهوره ههیه بهچاو نابینری،

وہک سینگۆشەیهك وایه، پیتی دەوتریت (جبلارتهر هیل) (GIBLARTAR HILL) هەر بهناوی (جبل طارق) هکه وهیه بهس ناویان ناوه گرد، شاخ نیه گرده لهناو دهریاگه دا، ئەمەش به لیکۆلینه وهی (اقمار صنای) ئەو گردەمیان دۆزیوتمه وه، ئەگینا به چاو دیار نیه، ئەوه (برزخ) هکه شه قورنانی پیروز باسی دەکات ناهیلی ئاوی دهریای ناومرپاست له گهڵ ئاوی زهریای ئەتله سیدا تیکهڵ ببن، سبحان الله.

له چارمکی دوومی ئەم سه ده میه دا، زانیان سه دان مه لبه ندی و مرگرتنی زانیاری جیۆلۆجیان دانا له شوینه جیا جیاکانی سه ر به دهریای زهریاگان، لهناو جه زیره ی بچووک، یان له به له مو پا پۆر هکاندا، فه رمان به ریان بلا و کرده وه له کاتی دیاری کر او دا به شه و به رۆژ، بۆ لیکۆلینه وه و سه رنج و تیبینی کردنی ناوه جیا وازه گان له دهریای زهریاگاندا.

پاش ئەوهی که ئەم زانیاریانه کۆکرانه وه، نه خشه یه کی جوگرافیایان دروست کرد، ئەو نه خشه یه له (۱۹۴۲) دا دروست کرا، خه تی سه ی هاتوو به زهریای هینیدیا، چه ند خه تیکی سه ی به ئەتله سیدا و به زهریای هادیدا... ئەمانه پێیان دەوتریت: (سنووری ناوه گان)، هەر لهناو ناوه که دایه، ئەم لای ناوه که له گهڵ ئەو دیو دا جیا وازی هه یه لهناو یه ک (زهریا) دا.

پله ی گه رمی ئەملا له گهڵ ئەولادا جیا وازی هه یه، ریزه ی خو ئی له ملا له گهڵ ئەولا جیا وازی هه یه، پله ی توانه وهی ئۆکسجینی ئەملا له گهڵ ئەولا جیا وازی هه یه، وه ئەو گیانه و مرو رو هکانه ی له ملا ده زین جیا وازی هه یه له گهڵ ئەوهی ئەولا، جگه له چری ناوه که ش، ئەم راستیه یه دوای سالی ۱۹۴۲ دۆزرایه وه، قورنانی پیروز ۱۴۰۰ سال له مه و پێش باسی ده کات (بینهما برزخ لا یبغیان)، هه ت ئەم ناوه تیکه ل نابیت له گه ل ناوه که ی تر دا، ئەم خاسیه تی خو ی ده پاریزی و ئەو پش خاسیه تی خو ی ده پاریزی، ده بینین ناو (- بۆ نمونه ئەوه ی - جبل طارق -) هکه ناوه که له دهریای ناومرپاسته وه ده چیت بۆ زهریای ئەتله سی به سه ر ئەو گرده دا ده پرو ات ناوه که سیفاتی ئاوی ئەتله سی و مرده گریت، ئەو ناوه ی که له ئەتله سییه وه دیته ناو دهریای ناومرپاست سیفاتی ئاوی ناومرپاست و مرده گریت، هه میشه ئەو جیا وازی ه

ههیه لهو ناوچهیهدا گهرمایى ئەم تیکهڵ نابیت لهگهڵ ئەودا، سوپیری ئەم لهگهڵ ئەودا جیاوازی ههیه، چری ناوهکه جیاوازی ههیه لهنیوان ئەملاو ئەولادا.

• هەر لهناو عیلمی جیۆلۆجیدا دەبینین، چەند موسلمانیک چوون سەرێکیان دا له گهوره پرۆفیسۆری جیهانی (بالمەر)، که پەسپۆری زانستی جیۆلۆجییه، پێیان وت نێمەى موسلمان باومرمان وایه که نزمترین شوین لهسەر رووی زهوی ئەو شوینیه که سوپای رۆمانهکانو سوپای فارسهکان خۆیان دا به یهگدا، ئەویش لای (بیت المقدس) هومیه، به نامازهو بهلگهی ئەو نایهتیهی که دهفهرمویت:

(غَلَبَتِ الرُّومُ ۱۲۸ فِي أَدْنَى الْأَرْضِ ۱۲۸)

(أدنى) له زمانى عهرمبیدا دوو واتای ههیه . (زۆربهی وشهکانی قورئان دو واتایان ههیه)، بۆیه پێغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) دهفهرموئ: (أوتیتمفاتیح کل شیء) ۱۲۸ واتا: (کلیلی ههموو شتیکم پێدراوه، یان وشهیهک که بهمن دراوه کۆمه لێک واتای ههیه)، کۆمه لێک واتای ههیه . (أدنى) (یهکێک له واتاکانی: نزیکترین خاله بۆ دورگه ی عهرمب، ئەو واتایه دهگریتهوه له تهفسیری قورئاندا، زۆربهی موفهسیرین ئەو واتایه یان بهکارهیناوه که نزیکترین شوین بۆ دورگه ی عهرمب، واتایهکی تری ههیه له زمانى عهرمبیدا (أدنى) واتا (أخفض) نزمترین شوین، کابرای پرۆفیسۆر وتی: نهخیر چهن دین شوین ههیه له جیهاندا لهوئ زۆر نزمتره.

وتیان: نێمه قورئانهکه مان ده لیت ئەوئ نزمتره.

وتی: وهرن من ئەتلهستان بۆ دینم، که زۆر شوین ههیه لهوئ نزمتره، ئەتلهسه که ی هینا، ئەو ئەتلهسه ی که پرۆفیسۆرهکانی دنیا کۆبوونه تهوه نینجا دروستیان کردووه، سههمیک هاتوووه بۆ ناوچه ی (بیت المقدس) له لای دهریاچه ی

۱۲۸ الروم ۱

۱۲۹ فیض القدیر / ج ۳ ص ۶۹ ، ذمارة ۲۷۷۶ (أوتیت مفاتیح کل شیء إلا خمس - إن الله عنده علم الساعة... الآية. للطبرانی فی الکبیر عن ابن عمر.

فیض القدیر شرح الجامع الصغیر / نویسنی محمد المدعو عبدالرحمن المناوی، الجامع الصغیر: للحافظ جلال الدین عبدالرحمن السیوطی / ۱۹۷۲ / ط ۲ / دار المعرفه / بیروت - لبنان).

ئەم كاتە دابەزىو، قورئانى پىرۆز لەگەڵ (تطور)ى مرؤفدايە (لاتنقى عجانبە) هەتا ئاستى رۇشنىرەت بەرزتەربەت نايەتەگە بەو ئاستە تەفسىر دەكەيت، دواى ئەو بەرز دەبىتەو تەماشە دەكەيت شتى تازمتر پەيدا دەبەت.

بەشى سەيەم:

لە روانگەى ئىعجازى عىلمىەو لە خزمەتى چەند نايەتو فەرمودەيەكى پىغەمبەردا دەبين (صلى الله عليه وسلم). خواى گەورە دەفەر مويەت:

(ثُمَّ كُلِي مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ فَاسْلُكِي سُبُلَ رَبِّكِ ذُلُلًا تَخْرُجُ مِنْ بُطُونِهَا شَرَابٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ فِيهِ شِفَاءٌ لِلنَّاسِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٦٦﴾^{١١١})

خواى گەورە باسى هەنگو سوودەگانى دەكات، ئەو ئىعجازانەى لىرەدا بەدى كراو:

٤ - هەنگوین:

تەنھا جارە خواى گەورە سروش بەكار دىنى بۆ دروستكراوێكى نا(مكلف) (واوحى رىك إلى النحل)، سروش بەكارهاتوو بۆ داىكى موسا و فرىشتەو پىغەمبەرانو پەرى، بەلام تەنھا دروستكراوێك كە (مكلف) نەبەتو وشەى (واوحى)ى بۆ بەكارهاتىن (هەنگ)ە.

تەنھا ئەم (شفا) ە لەم نايەتەدا بۆ تەندروستى لەش بەكار هاتوو. بەلام شىفاگانى تر شىفاى (دەروو نو عەقل)ە.

هەر وەها (اتخذى من الجبال بيوتا ثم كلي) لىرەدا شىواى (مؤنث) بەكارهاتوو. (١٤) سەدە لەمەو پىش قورئان وتويەتى ئەو هەنگەى هەلالەى گولەكان كۆدەكاتەو مەيە، زانست سەلماندى ئەو هەنگانە پىيان دەوترىت (شغالات) و نىرینە هەرگىز ناچىت بەلای هەلالەداو هەنگوین دروست ناكات.

باش لىكۆلىنەۋمىيەكى زۆر كە چەند پىرۇفىسۇرلىك پىيى ھەستاون، يەكىك لەۋانە (دكتور عبدالحلیم مشرف) ە كە خەلكى مىصرە. بۇيان دەرگە وتوۋە كە لەناو ھەنگویندا ئەنزىمىك ھەيە پىيى دەلىن (گلوکوز ئۆكسىدەيس / GLUOCOSE OXIDASE)، ئەم ئەنزىمە ئەو كۆكۆزەى لەناو ھەنگوینەكەدايە شىدەكاتەۋمو دەيگۆرپىت بۇ (H_2O_2) ھايدىرۇكسىد پىرۇكسىد پىدەلپن، ئەۋىش ماددەيەكى كوشندەيە بۇ مىكروبات، واتە ئەۋە ھۇى لەناو نەجوۋنى ھەللاھىيە ۋاھىلپىت ھىچ مىكروپىك نىزىكى بىكەۋىت.

نەخۇشەك ھەيە پىيى دەلىن (زەھراۋى بوۋنى ئافىرمى دوو گىان)، لەۋ ھالەتى زەھراۋى بوۋنەدا ھەنگوین كارىگەرىيەكى باشى ھەيە ۋاھىسەرى دەكاتە بەكاردىت بۇ دابەزىنى پەستانى خۇپنو كەمكىرەنەۋەى (ترشى يۇرىك)، ئاىا پىغەمبەرى خۇا چۇن ئەمانەى زانىۋە، ئەگەر سىروشى پەرومردگار نەبىت؟.

۵ - ئاسن:

ھەندىك مۇسلمان سەردانى ۋەكالەتى فۇضائى ئەمىرىكىان كىرد بە مەبەستى چاۋپىكەۋىتى پىرۇفىسۇر (ئارم سترۇنگ) - كە زانىيەكى - نەصرانىيە، وتىان: باسى ئاسمانمان بۇ بىكە، وتى: لەناو زانىيانى فىزىيى ئەتۇمى رىككەۋتوۋىن لەسەر ئەۋەى كە ھەموو ماددەكان كە زامىيان نىزىكەى (۱۸) توخمە، ھەموۋى لەسەر زەۋى دروست بوۋە، جىگە لە (ئاسن)، چۇنكە پىۋىستى بە وزمىيەكە بۇ پىكەۋە نوۋسانى پىرۇتروئاتو نىۋىتروئاتى يەك ئەتۇم لە ئاسن، كە دەكاتە چۇار ئەۋەندەى وزەى كۆمەلەى خۇر، لەبەر ئەۋە توخمىكە لە دەرەۋەى كۆمەلەى خۇر دروست بوۋە، پاشان بارىۋەتە سەر زەۋى، قورننى پىرۇزىش چى بەكار دەھىنپىت بۇ (ئاسن) (وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ ﴿۱۰۰﴾).

(ۋانزىلنا) لەناو ھەموو توخمەكاندا بۇ ئاسنى بەكارھىناۋە، (فىيە باس شىدىد)، (باس) واتە (ھىن) دەبىنن: لە قەلغانى دەبابەۋ ھىلىكۆپتەرى سەمتى لە تانك ۋاھىدا ئاسن بەكاردىت.

• له مروّف و ئازەلی شیرداردا، لەناو خویندا ئاسن ھەیه، ھەموو بیستوومانە کە کەسێک خوینی کەمەو بێھیزە - واتە ھیموگلوبینی کەمە - پاشان تووشی نەخۆشی (ئەنیمیا) (فقر الدم) دەبێت. ھیموگلوبین لە دوو وشە پیکھاتووہ:

(ھیم) واتە (ئاسن)، و (گلوبین) ماددەھیکە پرۆتینیە لەش دروستی دەکات، بەلام ئاسنەکە لە خۆراکە کەوہ بۆی دێت، ئەمانە یەک دەگرن.

ئاسن کاری ھێنانە ژوورەوہی ئۆکسجینە لە سیەکانەوہ بۆ ھەموو خانەکانی لەش و کردنە دەرەوہی دووہم ئۆکسیدی کاربۆن، (ھیە باس شدید) ئەوہی بە ریزمەھیک گونجاو باش ئاسن لەلەشیدا بێت چالاک و تەندروستیھیکە باشی پێوہ دیارە، بەلام ئەو کەسە ریزە ئاسن لەلەشیدا کەم بێت دەبینن لاوازەو بەکەمترین ئیش ماندویتی پێوہ دیارە، بێگومان ریزە ئاسن لە لەشی پیاویدا زیاترە وەک لە ئافرەتدا.

• ئاسن دوو شیوازی ھەیه:

(Fe^{++} / ھەدیدۆز) و (Fe^{+++} / ھەدیدیک).

بەشیوہی ھەدیدیک لەش ھەلی نامزیت، بەلام لە شیوہی ھەدیدۆز لەش ھەلی دەمزیت، کە خانەکان پێویستیان بە ئاسن دەبێت، جگەر بەشیوہی ھەدیدیک خەزنی کردووە دەگۆرپت بۆشیوہی ھەدیدۆز، دەرواوت بۆ ئەو شوینە پێویستی پێیەتی، کە دەچیتەوہ ناو خانەھیک دەگۆرپت و شیدەبیتەوہ بۆ (ھەدیدیک) بۆ ئەوہی و نەبیت، ئەمە کێ ئەم میکانیزمە کرد؟!.

ماددە ئاسن لە جگەر و سێل و نێسک و نۆکدا زۆرە، ئافرەت لە (حیض) دا زۆر لەو ماددە ئاسنە و ن دەکات، بۆیە پێویستی بە خۆراکی باش ھەیهو، ھەر و ھا ئافرەتی دوو گیان چی ئاسن لەلەشیدا ھەیه دەچیت بۆ ئەو کۆرپەھە، لەبەر ئەوہ پێویستە سەوزەو جگەر و نۆک نێسک زۆر بخوات، ئینجا کە پزیشک ھەحسی کردو زانی کە ھیموگلوبینی کەمە ئەو کاتە بەشیوہی عیلاج ئاسنی دەدات.

(ھیە باس شدید) (باس) واتە ھیزو توانا ئەگەر لە مروّفدا کەم بۆوہ ئەوہ ئەو مروّفە بێ ھیز دەبیت.

پنجه مبهەر له فهرمودیه کدا دهفهرمویت: (السواک مطهرة للفم ومرضاة للرب)^{۱۳۳}،
واته: سیواک پاکژکه رهوهیه بۆ دهمودان و خوای گهورهش پیی خوئشه بهکاری
بهینی.

(دکتۆر وهصفی حه مزه) له زانکۆی قاهره لیکۆلینه وهیه کی ئه نجامدا، هات
سیواکیکی خسته ناو ناوهوه بۆ ماوهی دوو سهعات به جیی هیشت، پاشان پالآوتی،
ئینجا ئه و پالآوتهیهی به کاریهینا له گه ل ئه و به کتریاپانهی که دهبنه هوی
ئیلتیهاباتی بووک و کلۆری دان، بینی (۹۰ - ۱۰۰٪) له ناویان دمبات.

ئه و پالآوتهیهیان شیکردوه، تا بزائن ئه و ماددیه جیه دهبیته هوی له ناوبردنی
ئه و به کتریایه، دمرکهوت ماددیه که پیی ده لئین (بئینزایل نایزوسایل تاینایت). له
فهرمودیه کی پنجه مبهردا ئه و مانایه دهبه خشی که دهفهرمویت: (لولا أن أشق
على أمتي لأمرتهم بالسواك عند كل صلاة)^{۱۳۴}، واته: ئه گهر بمزانیایه میلله ته که م
ناره حهت نابیت فهرمانه پیده کردن پیش هه موو نوپژیک سیواک به کار بهینن.
کاریگهری ماددهی ناو سیواک نزیکهی (۲ کاتزمیر) ده مینیت، سه ره رای ئه وهش
زانایه که دهری خستوه دانه گانی فلجهی سیواک ته نها ئه وه نییه وه که فلجهیه کی
ناسایی زبر بیته بهس، به لکو وه که (قصب) ناوه وهی کلۆره و پاشماوهی خۆراکی
ناو ده م هه لده مژیتو پاکی ده کاته وه.

۷ - پالنه په ستۆی هه وا:

له م ده ساله ی کۆتایدا دمرکه وتوووه که چهند توپژیک ههیه له بهرگی هه وادا
(ترۆپۆسـفیر) (میزۆسـفیر) (سترانۆسـفیر) (TRAPOSPHERE)،

^{۱۳۳} فیض القدیر / شرح الجامع الصغیر / ج ۴ لاپه ره ۱۴۷ ژماره ۸۲۲ له (ابی امامه) وه (ابن ماجه)
ریوایه تی کردوو، (صحیح) ه، له (ابی بکر الشافعی) (امام الأحمد) ریوایه تی کردوو، وه
ههروه ها له (عائشه) وه (امام الأحمد) (النسائی) (ابن حبان) (الحاکم) ریوایه تیان کردوو.
^{۱۳۴} فیج القدیر / شرح الجامع الصغیر / ج ۵ لاپه ره ۳۲۸ له (ابی هریره) وه (امام آلحمد، بخاری،
مسلم، ترمذی، ابن ماجه) ریوایه تیان کردوو، وه (زید بن خالد) موه (امام آلحمد، ابو داود،
النسائی) ریوایه تیان کردوو (صحیح) ه.

(STRANOSPHERE, MESOSPHERE)، كە تا بەرز بېتەۋە

پالەپەستۆى ھەۋا كەم دەبېتەۋە.

قورئانى پېرۇز (۱۴) سەدە لەمەۋبېش دەفەرموئىت: (مرؤف ئەگەر بەرز بېتەۋە بۇ ئاسمان تەنگە نەفەس دەبېت).

باسى ئەۋ كەسانە دەكات كە بەۋىستى خۇيان فەرمانى خۋاى گەورە فەرامۇش دەكەن و پرۇگرامى تر ھەلدەبېزىرن بۇ زىيانىان و ئىسلام ھەئنا بېزىرن، ناتوان بەشىۋەيەك زىان لىك بەدەنەۋە كە دئىيا بن، راشەى دەرەۋەى ئىسلام ھەرگىز تىنوئىتى دەرۋونى مرؤف ناشكىنىۋ، ھەمىشە لە گومان و دلەراوكىدا دەزى. خۋاى گەورە لە باسياندا دەفەرموئىت:

(وَمَنْ يُرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ، رَجَعَلْ صَدْرَهُ، ضَيْقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصْعَدُ فِي السَّمَاءِ ۗ) ۱۳۵

ئەۋانە لەكى دەچن؟، لە كەسىك دەچن بەرز دەكرىنەۋە بۇ ئاسمان و تەنگە نەفەس دەبن. ناشكرايە ئەۋ كەسانەى دەچنە گەشتىكى ئاسمانىەۋە، دەبېت ئەۋ كەشتىە ئاسمانىە پەستانەكەى كۆنترۆل كرايىت، نەگىنا ئەۋ مرؤفانە لەناۋدەچن، لەبەرز بونەۋەمىيەكى كتوپردا كە بەرز دەبېتەۋە بۇ ئەۋ شوئىنە پالەپەستۆى ئەۋ توئزە نزمترە لە پالەپەستۆى خۋىنى مرؤفەكەى ناۋى، ئەۋ خۋىنە دەمىەۋىت لەناۋ ھەموو دەمارەكانىدا بېتە دەرەۋە، تا يەكسان بېت لەگەل پەستانى دەرەۋەدا، ئىنجا ئەۋ ھەموو لوۋلانەى كە لەناۋ سىيەكاندان ھەموۋىان دەئاوسىن، كە ناوسان ئەۋ بېرە ھەۋايەى لەناۋ سىيەكاندايە كەم دەبېتەۋەۋە تەنگە نەفەس دەبېت. ئەۋ ئۇكسجىنەى پىۋىستە بگاتە خۋىن و خانەكانى لەش بەش ناكات و شىن دەبېتەۋەۋە تەنگە نەفەس دەبېت.

قورئان دەفەرموئىت:

(ضَيْقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصْعَدُ فِي السَّمَاءِ ۗ) ۱۳۶

۱ - حەرام كراومكان:

خوای گەوره هەندیک شتی حەرام کردوو، (انما الخمر والمیسر والأزلام رجس من عمل الشیطان فاجتنبوه لعلکم تفلحون)، لەو حەرام کراوانە:

(خمر) واتە (مسکرات)، ئەو خواردنەوانەى که هۆشى مرۆڤو تەمرگیزی کەم دەکاتەو، لە کتیبیکى ئینگلیزیدا بەناونیشانى (ژە ۆرلډ ئەلەناک ئەن بووک ئۆف فاکت - ۱۹۹۲ / THE WORLD ALMANAC AND BOOK OF FACTS) بىاسى مەشروبات دەکاتو دەئیت: کار دەکاتە سەر جیهازى مەرکەزى عەصەبى، یەكەم جار کار دەکاتە سەر ئەو بەشانەى کۆنترۆلى نەفسو هەئسوکەوتى دەستکەوتوو دەکات، ئەو مرۆڤە بەرەو هەئسوکەوتىكى نامرۆڤانە دەبات، کە پىی دەئین (عدائى) (شەپانگیزی)، واتە ئەو هاوسەنگیە کەسیتییهى تیدا هەیه تىكى دەداتو ئەو کەسەى کە مەشروبات دەخواتەو توشى کەمبوون پاشان نەمانى هۆش دەبیتو پچرپوونى هاوکارى ماسولکەکانوکەمبوونەوئى جالاکى (جهاز الذاکرة/MEMORY SYSTEM) (مىمۆرى سىستم)، دەبیتو شتى باش بىرناکەوئیتەو لەحالتى سەرخۆشیدا، هەرودها توشى لاوازی برپار دەبیتو ناتوانیت برپارىكى کتو پر بدات، چونکە کۆنترۆلەکەى لاواز بووو، ئەگەر بە هەمیشەى بخواتەو لەوانەیه (تلف)ى بەردەوامى لە دەماغدا توش بىتو زیان دەدات لەو بەشەى مێشک کە کۆنترۆلى هەناسەدان دەکات، ئەگەر ئەو کەسە ئافرەت بىتو دووگیان بىتو ریزمیهکى زۆر بخواتەو مندالەکەى بە زکماکى ناناسایى (مشو) دەردەچیت، لە عەقلو لەشو هەئسوکەوتیدا.

ئەو کەسەى بە بەردەوامى ماددە مەستکەرەکان بخواتەو کارىگەرى داوو دەرمانى پزىشکى لەسەر کەمدەبیتەو، لە ئەلمانیا سالانە (۱۵ هەزار) کەس بە کارەساتى نۆتۆمبیل دەمرن، زۆربەى ئەو شۆڤیئرانەى دەمرن سەرخۆش بوونو، هەر لە ئەلمانیا سالانە (۱۸ هەزار) کەس خۆیان دەکوژن، کە زۆربەیان سەرخۆشن. لە بەریتانیا سالانە (۲۵ هەزار) کەس دەمریت یان دەکوژریت بەهۆى خواردنەوئەو.

له ئەمریکا سالانه (۲۵ ھزار) كەس ھەربەھەمان ھۆكار .
خوای گەورە بەبێ سوود خواردنەوہی بیھۆشكەری حەرام نەكردوہ.

۹ - مێروولە:

خوای گەورە دەفەر مویت:

(النَّمْلُ قَالَ نَمْلَةٌ يَتَأَيُّهَا النَّمْلُ ادْخُلُوا مَسْكِنَكُمْ لَا
حَظْمَنَكُمْ سُلَيْمَنُ وَجُنُودُهُ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ) (۱۳)

باسی ئەو دەكات كە مێروولە قسە دەكات، (۱۴ سەدە) لەمەو پێش.

مێروولە یەکی سەرۆك بە مێروولەكانی تر دەئێت: خۆتان بشارنەوہ چونكە
حەزرتی سولەیمان و سەربازەكانی ھاتوون نەبادا پێیان پێدا بنین و بێناگان، -
واتە لە نیەتیاندا نیە عەزیزتان بدن، بەلام چاوی لێتان نیە .، خۆی ناشاریتەوہ
چونكە سەرۆكە، سەركرده دەبیت ھەمیشە لە شوینی مەترسیدا بیتو، ببیتە
سەرمەشقی فیداكاری و گیان بەختی بۆ گەلەكە.

چەند سالیك لەمەو پێش لە گۆفاریکی رووسیدا كە ئەكادیمیای زانستی سوڤیەتی
بلاوی دەكاتەوہ بەناونیشانی (SCIENCE IN THE U.S.S.R) (ساینس
نین دە یو ئیس ئیس ئا).

(گۆفاریکی زانستیە جیاوازی ھەبە لەنیوان گۆفاری ناسایی و زانستیدا، كە
تویزینەوہیەك یان لیکۆلینەوہیەكەت لە گۆفاریکی زانستیدا بینی ۱۰۰٪ راستە،
چونكە گەر ئەو لیکۆلینەوہیەكە رێك و پێك و باوەر پێكراو نەبیت بلاوی ناكاتەوہو
ئەگەر (۲ - ۳) لیکۆلینەوہی ئەو پەسپۆرە بلاوبكریتەوہ ئەوا پلەي زانستی بەرز
دەبیتەوہ).

لیكۆلینەوہیەك كرابوو لەسەر مێروولە، جۆرێك لە مێروولە ناوی (فۆرمیکا)یە،
كە قەبارەي كەمێك گەورە، چەند ھەزارێكیان لەم جۆرە مێروولەيە ھیناوە، لە

شوشه‌یه‌کدا دایان ناوهو دمرگیان بۆ دروست کردوو، وه‌کو بردیک، پاشان وردەکاریه‌کی بازنه‌یان بۆ کردوو وه‌کو سوکانی ئۆتۆمبیل وایه، له‌و بازنه‌یه‌دا شه‌ست لوله‌ی تیدایه، له‌و (۶۰) لوله‌یه‌دا یه‌کیکیان شیلە‌ی شه‌کری تیدایه‌و نه‌وانی تر به‌تالێ.

دەرگاکیان کردۆت‌ه‌وه‌ می‌روله‌یه‌کیان هیناوه‌ خستوو‌یان‌ه‌ته‌ ناو بازنه‌ لوله‌داره‌که‌وه‌ گه‌راوه‌... گه‌راوه‌ به‌ناو هه‌موویاندا تا ده‌گاته‌ نه‌و لوله‌یه‌ی شیله‌که‌ی تیدایه، تیر تیر شیلە‌ی خواردوو پاشان گه‌راوته‌وه‌.

تیبینی ده‌گه‌ن له‌ گه‌رانه‌وه‌یدا که‌ به‌سه‌ر پرده‌که‌دا دهرۆات بۆ شارمه‌کی خۆی دەرگاکیان کردۆت‌ه‌وه‌ رێیان داوه‌ که‌ می‌رووله‌یه‌کی تر بێته‌ دهرۆ، نه‌م می‌رووله‌یه‌ی که‌ هاتۆته‌ دهرۆ برسیه‌تی نه‌میش تیره، به‌رامبه‌ر یه‌ک وه‌ستاو‌و به‌ شاخه‌کانی کیشاویه‌تی به‌ شاخه‌کانی نه‌وی تر‌دا بۆ ماوه‌ی سێ خوله‌کو نیو، پاشان نه‌و می‌روله‌ تیره‌یان لابر‌دوو که‌ به‌ ماوه‌یه‌کی زۆر شیله‌که‌ی دۆزیه‌وه‌، نه‌م سێ خوله‌کو نیوه‌ گه‌فتوگۆیه‌ پێی وتوو که‌وتۆته‌ فلان شوین، نه‌میش بێ دواکه‌وتن راسته‌وخۆ ده‌چێته‌ نه‌و شوینه‌ی شیله‌که‌ی تیدایه، نه‌مه‌ زانست سه‌لماندی هاته‌ سه‌ر نه‌وه‌ی که‌ بلێت قورئان راسته‌، می‌روله‌ زمانی هه‌یه‌ قسه‌ ده‌کات، به‌لام نه‌و زمانه‌ چۆنه‌؟، نه‌وه‌ بابه‌تیک‌ی تره‌، (إنما هم أمم أمثالکم)،

(وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا أُمَّمٌ أَمْثَالُكُمْ^ع)

مَا فَرَّطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ^ع (٢٨)

نه‌مانه‌ هه‌موو گه‌لو میلیه‌تن، به‌لام شیوازی دهربرین و گه‌فتوگۆو هه‌لس‌وکه‌وتیان له‌ ئیمه‌ جیاوازه‌، تیبینی نه‌وه‌ش کراوه‌ که‌ هه‌موویان به‌ بێچه‌وانه‌ی کاتزمیره‌وه‌ ده‌گه‌رینه‌وه‌.

تیبینی یه‌کی تریش کراوه‌ که‌ تا (۶۰) ده‌توانیت بزمیره‌یت و له‌وه‌ زیاتر لێی تیک‌ ده‌چیت، ژماره‌ی له‌وه‌ زیاتر له‌ می‌شکیدا هه‌لناگیریت.

(روژ) (۳۶۰) جار، مانگ (۱۲) جار و تراوهو (۱۲) مانگیش له سالتیکدا.

ژیان و مردن هه‌ریه‌که‌یان (۱۴۵) جار.

دنیاو ناخیرمت په‌کی (۱۱۵) جار.

باسى نۆھەم

ئەو ھىلانەھى كە مرۇقايەتى بى بەرپۆھ دەروات

خوای گەورە دەفەر مویت:

(وفي الأرض آيات للموقنين وفي أنفسكم أفلا تبصرون) الذاریات / ۲۰-۲۱.

باس لە ھىلەكانى بەرگرى كۆمەل ئەكەين، چۇن خوای گەورە نامىرى پاراستنى داناۋە بۇ جەستەى مرۇق، كە بىپاريزىت لە مىكرۇبات ونەخۇشى... لە دەستەۋە دەست پىدەكات.

لە كىتیبىكدا خویندەمەۋە، پروفیسورىكى سۇقايەتى كەناۋى (پىترۇف)ە، ئەئىت: مىكرۇبات خراۋمەتە سەر لەپى دەستى مرۇق كە قەترەيك بوۋە و ئەم قەترەيە بە ھەزاران مىكرۇبى ھەلگرتوۋە.. دۋاى شەش دەقىقە بە نامىرى مايكروسكرۇب بۇى روانىۋە، بىنيويانە تاكە تاكەى زىندوۋە، دۋاىى بۇى دەرگەوت، كە پىستى لەپى دەستى مرۇق، ماددەيك دەرئەدات، كە مىكرۇب ئەكوژىت.. لەۋپۆھ نامىرى پاراستن دەست پى دەكات، كە ئەۋە ھىلى يەكەمە... ماددەى لىك لەناۋ دەمدا، خۇى لەخۇيدا ماددەيكە پاكزە.. ھەروھە رزىنەكانى ناۋ گەدە، ئەۋ ترشەلۇكەى ناۋ گەدە، كە ئەۋىش زنجىرەيك لە مىكرۇبات لەناۋ ئەبات.. ئەگەر مىكرۇبىك تۋانى بەم ھىلانەدا رزگارى بىت، ئەۋە بىگومان لەناۋ نامىرى لىمقاۋىدا و لە خویندا لەناۋ ئەبرىت.. لە كۆمەلگاداخوای گەورە سى ھىلى داناۋە.. ھىلى يەكەم، ھىلى بىروباۋمەرە.. ھىلى دوۋەم، ھىلى ھىزى دلە ياخود (ضمير) واتە وىزدان.. ياخود سۇز.. يا پى ئەئىن ھۇش.. ھىلى سىھەم: پى ئەۋترى رەۋشى كىردارەكى،

ياخود هه ئس و كهوتى ميللەت، ئەگەر ئەم سى ھيئە رووخا، ئيتەر ئەو ميللەتە نامېنىت.. واتە: ھەموو بەھاگانى لەدەستداوہ.. كاتىك خواى گەورە پىغەمبەرانى ناردووہ، بۆنەوہى كە ئەم سى ھيئە بۆ ميللەت و گەلەگانىيان تەواو بگەن، كە سەرمتا لە فيكرو بىرو باومرەوہ دەست پى ئەكەن لە (لإله إلا الله) وە دەست پى ئەكەن، ئەوكات چى بۆ چوون و ليكدانەوہ و خویندەوہى دەوروبەر ھەپە، لەو (لإله إلا الله) مە دەس پى ئەكەن، ئەو بەھا ئاسمانىيانە دىتە مېشكى مرؤفەوہ، وردە وردە ئەچىتە ناو دل و دەروونىەوہ، ئيتەر سەرپرېژ ئەكات بە كردارى جوان.. واتە ئەم سى ھيئە بەم چەشنە دروست ئەبى، بەلام مەسەلەى فيكرى نوئى كە دىتە ناو كۆمەلەوہ، ئەمە شتىك نىيە، كە ئەمرو دروست بووبىت، بەلكو فيكرى دزىەك ھەپە فيكرى نوئى ھەر لە سەرمتاى دروستبوونى مرؤفەوہ، چونكە مرؤفە تەنھا بە زىرى لە ئازەل جيا ئەكرىتەوہ، وە بەرھەمى زىرىش فيكرە..

ئەگەر ھاتوو مرؤفنىك، لەبەر ھەر ھۆپەك بىت، ئەگەر فيكرىكى وەرگرت، دژ بە دىن و باومر، پەكتاپەرستىيەكەى بوو، ئەوا ئەبىت واز لە باومرەكەى بەھىنىت و ئەوفىكرە بگاتە باومر، ئەوكاتە چى (متعلقات) ھەپە لە دىد و بۆچوون و بىروباومر، ئەبى ئەوانىش ھەموو وازى لىبەھىنىت، ئەمەش بىگومان ھالەتتىكى ھەروا ئاساىى و سانا نىيە، لەو ھالەتەدا كە ئەو مرؤفە ئەو بىروباومرەى ئەگۆرئ، لەناو دلىدا ئەلئىت: بۆ وا ئەكەپت؟! جاران رىزمان لەفلا ئەكەس ئەگرت، بەلام ئىستا رىزى لى ناگرىن.. جاران ئەو خىرانەمان ئەكرد، بەلام ئىستا ناپكەن؟! جاران ئەو خراپەپەمان نە ئەكرد، كەچى ئىستا ئەپكەين، بۆ..؟ بۆ..؟ بۆ..؟ و لەم پرسىيارانە خواى گەورە دەربارەى ئەو مرؤفانە ئەلئىت: خاومن نەفسى (لوامة) واتە ئەو نەفسە لۆمە و سەرزەنش ئەكات.. ئەو مرؤفە لە مەملانىنى نيوان ھەست و سۆز و، عەقل و زىرىپاىەتى، چونكە فيكرىكى نوئى ھاتوو تە مېشكىپەوہ.

ورده ورده ئەم مەملانییە، زۆربەى جار ژیری (عەقل) ئەباتەوه، ئەو فیکره ئەروات بەناخی دەروونی ئەومرۆفەدا و زال ئەبیت بەسەر ویزدانا و نقومی ئەکات، پاشان خەبەری ئەکاتەوه و ئەیکات بە نەفسیکی (أمارة بالسوء) واتە میشک و دل، کاتی پر بوو بە فیکریکی چەوت، بیگومان لەو حالەتەدا رهوشته کردارەکییەکەش چەوت ئەبیت.. که گەیشته ئەو قۆناغه، هیزی بەرگری سییەم، که بریتییه لە فشاری کۆمەلایەتی لە هەموو کۆمەلگایەکدا کۆمەلە خەلکیک هەن، ریش سپی و . . زانان، ئەمانە هەلۆیستی خەلک راست ئەکەنەوه، ئەو راستکردنەومیە گەر نەما، ئەو کۆمەلگایە ئەکەویتە حالەتیکەوه که قورنانی پیروژ ناوی ئەنیت بە (فتره) لەوکاتانەدا، خۆی گەوره هەموو جاریک پیغەمبەریکی ناردووہ بۆ دروست کردنەوهی ئەو سی هیلە بۆ جاری دووہم.

بارودۆخی عەرەب و مرۆفایەتی ئەم سی مەرجهی تیدا بەدی ئەکرا، روخاندنی فیکرو ویزدان و، نەمانی رهوشتی چاکە بەشیوەیەکە کردارەکی، نەمانی چاکسازان و چاکسازی، فیکری عەرەب لە نەمەتیکى چەوتدا بوو، وه وژیدانیان ویزدانیکى نزیك بوو لە مردووہ، هەروەها زۆربەى رهوشت و ئاکاریان، کاریکی نەقامی و نەزانی بووہ وەکو قورناتان باسی ئەکات.. بۆ نمونە کابرایەک ئەهات گویی کۆیلەو بەندەکەى خۆی ئەبیری، تەنها لەبەرئەوهی درەنگ هاتووہ بەدەمیەوه، بەلام کەس پێی نە ئەوت بۆچی وا ئەکەیت یاخود بەدار زۆری ئی ئەدا و ئەیکوشت، کەس نەبوو بلتت بۆچی وانەکەیت؟!

خەلکەکە بۆچووون و بیروباوەریکی چەوتی لە میشکدا بوو، ئەم دەولەمەندە وەک خاوەنی مەرۆمالاتەو هەرکاتی مەریکی بەینا سەری ئەبیری، بۆ خواردنی خۆی، یاخود بۆ میوانیکى خۆی، کەس پێی نالتت بۆچی وا ئەکەیت، ئەمەش کۆیلە و بەندەمیەکی خۆیەتی و پارەى پێداوه، سەری ئەبیرت، ئارەزووی خۆیەتی! خەلکی

بەم چەشنىە بېرىان ئەگىردىمۇ، بەم جۆرە مەرۇف مەرۇفى نەچەسۇاندەمۇ، لەم بارودۇخەدا خۇاى گەورە پېغەمبەرى (د.خ) بۇ ناردن.. تاوەكو بېروباومېرىان بۇ راست بىكاتەمۇ.. بۇئەمۇ نەمۇ عەقلى گىلاۋە بەيئىتەمۇ سەر رېئى راست.. نەمۇ وىزدانە نۇستۇمۇ بەئىكا گەورە بەيئىتەمۇ.. نەمۇ رەمۇشتە چەمۇتە راست بىكاتەمۇ.

وېستى خۇا وەھا بوو گە (مۇمىد) (د.خ) لە شۇيئىكا بىئىرئىت، كە سەرچاۋەى ھاۋەل بېرىاردانە بۇ خۇاى گەورە.. واتە بەروووكەش، ئەگەر لەھەر ھۇزىكى تردا بېوايە، ئىسلامەتى زوو گەشەى نەسەند.. چۇنكە خەلك لە ھەمۇمۇ دورگەى عەرەمىدا ئىرمىيان بە قورمېش ئەبىرد، ئەمان بە رۇزى رووناك ناتوان مەمۇدایەكى كەم بېرن، ئەمان شەمۇ رۇز و زستان و ھاۋىنىان بۇ نەبوو وەكو لە قورئاندا لە سورەتى قورمېشدا خۇاى گەورە ئامازەى بى ئەكات و كەس پەنجەى بۇ نەبىردۇمۇ، تەنھا لەبەرئەمۇ كە خاۋەنى (بىت)ن و قورمېش.. پېغەمبەرى خۇا (د.خ) لە ھەر ھۇزىكى تر بېوايە و ئەمۇ بارودۇخەى بۇ بانگەوازەكەى بقۇستايەتەمۇ، ئەمۇ زوو بە زوۋى بانگەوازەكەى بلاۋ نەبوۋىمۇ، بەلام خۇاى گەورە وېستى وابوۋ كە (مۇمىد) (د.خ) لە مەئبەند و سەرچاۋەى (كفر)دا پەرۇمردە بىت و لەۋىدا ھەۋل بىدات، لە سەخترىن شۇين، بەلام لەھەمانكاتدا ئەگەر پېغەمبەر (د.خ) سەرگەوتۇمۇ بوايە لە مەككەدا، ئەمۇكاتە، ئەمۇ خەلكى پەيدا ئەبوون لە مېزۇونۇسۇان ئەيان وت، شتىكى زۇر زۇر ئاسايە، چۇنكە قورمېشىيەكان سىياسىن و سەرگىردەى عەرەبن و زۇر بە ئاسايى سەرگىردايەتى عەرەبىيان كىردۇمۇ، زانىۋانە ئەمە (ئەم دىنە) سۇدى تىايە (مۇمىد)يان بۇ خۇيان قۇستۇمۇتەمۇ، بۇئەمۇ سەرۇكىيەكە بۇ خۇيان بەيئىتەمۇ، بۇئەمۇ ئەمۇ قەسەيە نەكرى، خۇاى گەورە وېستى وابوۋ كە پېغەمبەر (د.خ) سەرئەكەۋىت لە مەككە و لەۋىدا ئايىنەكەى بلاۋ نەبىتەمۇ، ھەمۇمۇ (۱۲) سال ھەمۇمۇ دەرۋازەيەكى ئى داخرا، بەلكۇ لە شۇيئىكى تر ئەم دىنە

بههیز بوو، نهویش مهدينه بوو وه لهویدا پشتيوانی پهیداکرد و لهویره
نیسلامهتی بۆ ههموو جیهان بلاوبوووه..

فیکر و بیروباومر چهشنی با وههایه، سنوور نازانی و میللمت نانسی واته با چۆن
نهروات، نهوهایش فیکری نهروات بۆ دهروروبهر، فیکری نوئی، نیمه نابیت لئی
بترسین.. نهمرۆ بههوی نهوه که هۆکارمکانی گواستنهوهی مرۆف ناسان بووه بۆ
پهیومندی کردن.. له دورترین خال لهسهر زهویدا پهیومندی نهکریت لهگهڵ
نهوپهیری زهویدا، به چرکهیهک.

چهند سوپایهک پهیدا بوو، که سوپای راگهیانندی پی نهئین، نهمانه نالین:
رۆژانه، بهلکو دهقیقه به دهقیقه فیکری نوئی بلاونهکهنهوه له ههموو جیهاندا..
نیمه موسلمان بۆئهوهی نهو سئ هیلهی پیشتر باسمان کرد، بیاریزین، بهتایبته
هیلی بیروباومر.. نهو فیکره نوئیانه که دیت نهگهر له خزمهتی بهها
ناسامانییهکاندا بن و قیهمی خوابن، نهوه حیکمهتیکه و نهبیت بهکاری بهینین،
وه نهگهر بزانی دژ بهومیه، نهوا نهبیت چارمهیری بۆ بدۆزینهوه و، خهلکیش
هۆشیار بکهینهوه، که ناگاداری خۆیان بین لهم نهفکارانه که دین، ههموو
فیکرمیهک وهکو پیغهمبهری خوا (د.خ) نهفهرمویت: (الحکمة ضالة المؤمن اني
وجد ها فهو حق الناس بها)^{۱۱۱}.

واته.. دانایی فیکری جوان لهلای موسلمان وهکو ونبویهکی وههایه، کاتیک
نهیدۆزیتهوه، خوی له ههموو کهسێک زیاتر مافی ههیه که بۆ خوی بیت..
نیسلامی پیروژ ههر که خوای گهوره دروستی کردوو، لهسهر بناغهی ژیری و
زانست و عیلم دروستی کردوو و بونیادی ناوه، نهوهتا یهکهم وته له قورناندا و

^{۱۱۱} نهم فهرموودمیه بهم شیومیه له سنن ابن ماجه / کتاب الزهد، باب الحکمة - دا هاتوو: الکلمه
الحکمة ضالة المؤمن، حیثما وجدها فهو حق بها. که نهبی هریره دهگێرتیتهوهو ژمارمهشی (۲۲۵۶)ه.

له یهکه م نایمت و له یهکه م سورمت، یهکه م وشهش حهزرمتی جوهرمنیل گه یاندنی به پیغه مبهری خوا (د.خ) له قورناند، وشه ی (اقرا) بوو، واته بخوینه.. زانست و شارمزایی وهر بگره.. خوټ و دهووروبه رت بخوینه وه و یهکتری بناسن.. وه به (قلم) خامه سویندی خوار دووه و سورمتیکیشی بهو ناووه ناوناه، که واته نهم دینه مان له سهر بناغه ی ژیری (منطق) دروست بووه، بیروباومری یهکتا په رستی زور ناسانه، په یومندی نییه به ناستی روټنبری مرؤشه وه، له روټنبری ترین کس هتا عوام ترین کس.. (لااله الاالله) وهر نه گریټ وتیی نه گات، چونکه باسی که ورمترین راستی بوون نه گات.. نهم باومر پی نه کر نه ورده ورده دپته ناو دلته وه و جیگر نه بی له دلدا، خو شه ویستی نهم دینه و نهم پیغه مبه ره (د.خ) دپته ناو دلته وه، پاشان سهر ریژ نه گات به شیوه ی کرداری جوان.. به شیوه ی هه لوئیستی جوان، که گهورمترین و ریك و پیکترین زیار (حضارة) ی دروست کرد.. نیسلام به گواهی دانی دوزمنانی نیسلام.

که واته نهم دینه ی نیمه همر فیکریکی تر دپت دزی ناو هستیت و به خیره اتنی نه گات، نه گهر له بهر زه موندی به هاگانی خوی گوره بیت، به لام هندی بیروباومر په یدا بوو، که دژ به دیانه ته، یه کیک له وانه (داروین) بوو.. داروین فیکرمیه کی نوی هینا که روپوشی کرد بوو به زانست، نهو فکرمیه پنی نهوتری (تطور)، نه لیت شت نییه له بونه و مردا که جیگر و نه گور بیت، هه موو شتیک دمگور بیت، نهم بیروباومر په ی که هینا، واته بیردوژی (نیوری) دمقاو دهق (۱۸۰) پله دژ به بیروباومر په ی که نیسه بوو، که نیسه نه لیت: هه موو شتی له بوونه و مردا جیگره و، نه میس پیچه وانه ی که نیسه بوو، ورده ورده خه لک ناچار بوو که باومر به بیردوزه که ی داروین بکات، چونکه نه بینیت که دنیا نه گور بیت و که نیسه ش نه لیت: هیچ شتیک ناگور بیت، ناچار (بوپه نه لیم ناچار، چونکه مه سیحیه کان له

بیروبامپرینادا و مگو نیمهن و زور ریزیان ههیه بو مرؤف وه باومریان وههیا، که پیرؤزترین دروستکراوی خوا، لهسر زهمیندا مرؤفه، له کاتیکدا داروین نهئیت مرؤف له مهیموونه وه هاتوو و ریزی نهشکینیت.. به مرؤف نهئین.. مهیموونی بی تووک.. داروینیهت بهم چهشنه نهروانیته مرؤفا. نهو بیره نوپیه که هاته ناو کۆمه لگای نهو روپاوه، ناچار هه موو کۆمه لگا باومری پی هیناو دژ به که نیسه وهستا، بهلام نهو دزایه تییه که متر بوو له گهل نیمه دا، نیسلام نالیت هه موو شتیک جیگیره و نالیت هه موو شتیک دهگۆریت، به لکو نهئیت: له ناو مرؤفا، ههندی سیفمت و خهسلهت ههیه دهگۆریت، و ههندیکیشی ناگۆریت.. له بوونه ومیشدا ههندی لایهن و بواری ههیه نهگۆریت، و ههندیکیشی ناگۆریت.. وه ههر هه موویان یاسای خوای گهوره بهرپوه نهبات.

نهم بیری داروینه چوو وه ناو بواری کۆمه لایه تییه وه و چوو وه ناو سیاسهت و نابوو رییه وه و ریگهی دا به هه موو که سیک که فیل بکه شتیک جیگیر نییه، بهو واتایه ی که شتیک نییه بو ی بگه رته وه و پی بووتری رهوشت و بهها، و هه موویان دهگۆرین.. هوتاخانه ی لی دروست بوو.

داروینیهت نهئیت: دروستبونی به دیهینراوان واته کرداری نه اندازه گیری، شتیک زاتییه و په یومندی به خواوه نییه و ویستی خوای له سر نییه و شتیکه خوی خوی دروست نهکات، نه مه له بایلو جیبیه وه چوو دهره وه و هاته ناو دینه وه ونازاری دین نه دات.

نهک تهنها مهسیحی، به لکو نازاری هه موو دینداریک نه دات.

دووهم نهئیت: سروشت کوپرانه کار نهکات. . نهم جوړه چه مکانه (مفاهیم) وا له هه موو دینداریک نهکات، مهسیحی بیت یان موسلمان، که باومری به خوای گهوره لاواز بیت.. نه مه به هو ی دۆزینه وه ی بیردۆزی (تطور)، به لام پاش داروین به

ماومیهك زەرپره دۆزرايهوه، كه بچوكترين يهكهي بوونه! تهماشا ئەكەن بليۆنهها سالن لەمەو پيش ئەو قورقوشمەي هەبووه، ئىستاش هەمان قورقوشمە.. ئەو گۆگردەي هەبووه، ئىستاش هەمان گۆگردە.. هەر توخمىك هەيه لەسەر زەوي هيجيان گۆراني بەسەردا نەهاتوو. (مندليف) يەكئىك بوو لەو زانايانەي كه خستەي خول دانا، شتىكى دۆزىيهوه كه پىي ئەوترى ژمارەي پرۆتۆنەكانى ناو (نەواتى زەرپره) ناوكى ئەتۆم، كه هەموو توخمىك ژمارمەكي ديارىكراوى هەيه و ناگۆرپىت و نەگۆراوه.. ئەم راپۆرتە زانستىيە دژ بە داروينىيەت وەستا وە بگرە بوو بە ياساش..

پاش ماومىيەكي تر خانەي مرۆف و گيانلەبەر و رووهك، بە مىكرۆسكۆب لىي كۆلرايهوه و باسى لەسەر كرا، دەرگەوت كه شتىكى زۆر زۆر سەرسۆرەينەرە، هەموويان ياسا كۆنترۆلى كردوون..

كرۆمۆسات (سىفاتي بۆماويي) دۆزرايهوه.. ئەي مرۆف! تۆ كه لە خانەيەكەوه هاتوو، ئافەرين خانە كه بتوانى سىفاتي داىك و باوك و باپىرانت بۆ بگۆيزىتەوه.. پاشان ئەو خانەيە زياد ئەكات تا ئەكاتە (۱۰) خانە واتە (يەكئىك و سىازدە سفرى لەبەردەم دايه) ئەم خانانە وەهايان لىديت، كه هەندىكى بىي بە جاو، هەندىكى ببىت بە گوى، هەندىكى ببىت بە خوئين، هەندىكى ببىت بە نىسقان، هەندىكى ببىت بە پىست، ئەمە چ بەرنامەيەكي بۆ دارپىزراوه!!!! لەووش گرنگتر، ئەو سىفاتانە ون ناكات و ئەيگۆيزىتەوه بۆ نەوهى دواترىش.. دەرگەوت كه رزىمىكى زۆر سەرسۆرەينەر هەيه لە بوونەوهر و مرۆفدا..

هەروەها راپۆرتى زانستى تر بە جىهازئىك هەيه كه تەمەنى نىسقان ئەخوينىتەوه، كه (half life) ي پىنەلئىن كه پىومەرى تەمەنى كاربۆنە، جۆره مرۆفئىكيان دۆزىيهوه كه هى (۳۰) ھزار سال لەمەو بەر بوو، كه لە ئاسيا و ئەفريقا

ۋەئوروپا زىاۋە بەنىسكە پەيكەرى و بالايىدا حسابى بۇ ئەكەن، ئەم مەرۇفە زۇر جوان مردوۋى ناشتوۋە، زۇر رىزى لە مردوۋ گرتوۋە، واتە باومېرى بە قىيامەت ھەبوۋە، ئەى كەۋاتە ئىستا مەرۇف كە رىز لە مردوۋ ئەگرىت، شتىك نىيە كە تازە دروست بوۋى، بەلكو ئەمانە سىفەتتىكىن كە جىگىرن لە مەرۇفدا.. ئەمپرۇ كە مەرۇف مندالى خۇى خۇش ئەۋىت، ئايا مەرۇفى كۆن مندالى خۇى خۇش نەۋىستوۋە؟! ئەگەر خۇشى نەۋىستايە، چۆن مەرۇفايەتى ھەتاۋەكو ئىستا ئەما، و كى ئەو مندالانى ئەپاراست؟! ئارمىزۋى مەرۇف بۇ خواردن و رەگەزى بەرامبەر، ئەمانە ھەموۋىان جىگىرن لە مەرۇفدا، ھەروھە ئارمىزۋو كىرنى تەمەن درىزى و كۆبوۋنەۋە لەگەن خەلكانى تردا، ھەروھە تەماع.. ئەم ھەموۋ سىقاتانە دەرگەۋت كە ھەموۋىان نەگۆرن لە مەرۇفدا، ئەمەى كە گۆرا چىيە؟ جاران لەۋانەيە بە گەلەى درەخت پان بە پەرى ھەندى بالئندە خۇى داپۇشېبى، وردە وردە تۋانى نامىرىك دروست بىكات، كە راۋ بىكات.. ۋەك راۋى كىر سوۋدى لە پىست و خورى ئازەل ۋەرگرت و ئەۋەى كىر بە بەرگ، پاش ماۋمىەك تۋانى شت بىچىنىت و بىكات بە بەرگ و دواتر و پاش چەند قۇناغىك نامىرىان دروست كىر كە قوماشى دروست ئەكىر، ئەۋەى كىر بە بەرگ، ئىستاش لەسەر مۇدىل ئەپرات روۋكارى دەرۋە گۆراۋە، بەلام ناخى و ناۋەۋەى جىگىرە....

جاران بەپى ئەپۇشتن، بەلام پاشتر كەزانى دار نوقمى ناۋ ئاۋ نابىت، ھات كۆمەللىك دارى پىكەۋە نوساند، جۆرە بەلەمىكى دروستكىر بۇ ھاتوۋچۇى ئاۋى. ھەروھە ھەندى ئازەلى گرت، بىنى ھەندىكىان مالى ئەبن تۋانى ھەندىكىان بەكار بىنىت بۇ گۋاستنەۋە بەم جۆرە بەلەم.. فرۇكە.. كەشتى ئاسمانى و.. لەۋانەيە ماۋمىەكى تر گەشت بىكات لە شوپىنىكى تر بىپرات بۇ دەرۋەى زمۋى.

جاران له نهشكهوتدا نهژيا، دواتر خانووی لهگل دروست گردوو پاشان به كۆنكریت و لهدواييدا كۆشك و تهلار... لهبهرنهوه ئيمه نهبيت دووشت تيكه ل نهكهين، نهوانيش (متغير) و (ثابت). نهوهی كه جيگیره، فهزمانهكانی خوی گهورمیه.. بهلام نهوهی دمگۆرئ شۆوازی گهياندننی ئهم شهريعهتهیه به خهلك... بۆ نمونه لهو بهها ئاسمانی و خوی و ئیسلامیانهی كه چومته ناو خوینمانهوه، برایهتییه.. دادپهروهریه.. خۆشهویستییه.. سۆز و بهزمیه.. هاوکارییه.. نهو موسلمانانهی كه باومرئ هینابوو به ئیسلام، و ئهم بههایانه هاتووته ناو دلئیهوه، سههرپژئى كردوو و گردوویهتی به رهوشتیکی کردارهکی، كه بیستوویهتی فلان كەس ههزاره، یهكسهه بیری كهوتووتهوه ئهمه برایهکی ئاینیه، و نهبی رحمة ههبی بهرامبهری، هاتوو دوو سئ ئیزرم گهنمی داوه به كۆلیدا و لهبهه دمرگاكهیدا دایناوه و له قاپیهكهی داوه و رایكردوو، بۆ نهوهی نهزانن كئیه، چونكه مهرجی كردوو چاكه نهومیه كه زوو خیر بكهیت و دوی نهخهیت، نهوهك شهیتان زهفهرت پی بهریت و ریگریت بكات.. ههروهها نهینی بیت و باسی نهكهیت. ئهم مرؤفه هاتوو و چاكهكهی كردوو و برایهتی و هاوکاری و سۆز و بهزمی و.. بهو شۆوازه جیبهجئ كردوو، ورده ورده كۆمهنگای ئیسلامی گهوره بوو كارهكه بوو به کاریکی به كۆمهال له رپی زانایهکی دین یان ریش سهپیهك نهگرا، نهو یارمهتییانه لای نهو كۆ نهكرانهوه كه كۆمهلك ههبوو بهکاری نههینا بۆ دابهشکردنی خیر.. كه دهولتهتی ئیسلامی پله به پله له رووی بهرپۆه بردنهوه پیشكهوت، كارهكه درا بهدهست ولایهتهكان و (والی) ئهم كارهی نهکرد.. نایا نهمرؤ من و تۆ گهر بمانهویت بیسهلینین بۆ جیهان، كه ئیمه سۆز و بهزمی، بهشیکه له بوونمان، كه ئیمه باومرمان به هاوکاری هیهه؟ نایا ناتوانین؟ بی گومان نهتوانین..

خوای گه وره ئەفەرموی: (و تعاونوا علی البر و التقوی ولا تعاونوا علی الإثم و العدوان) ^{۱۱۳} یەکیک لە موفەسسیرەکان (بر) و (تقوی) زۆر جوان رافە ئەکات و ئەئیت: (بر) واتە ھەرچی میلەت پێی رازی بیّت.. (تقوی): واتە ھەرچی خوا پێی رازی بیّت ئەم دوو مەرجه لە ھەر بوارێکدا کۆبوووە، ئەبیت تۆ لەو بواردا ھاوکاری بکەیت، ئەک تەنھا ھەرچی میلەت پێی رازی بیّت، بەلام سنووریکی ترمان ھەیە، کە ئەورازی بوونە لەگەڵ رازی بوونی خوادابیت و شەری بیّت، ئەبیت لەو بواردا ھاوکاری بکەیت.

کەواتە ئەم چەمکە قورئانییە نەگۆرە، بەلام چۆنی جیبەجی بکەم؟ ئایا وەکو ئەو ھاوئەلی کە لە سەدە یەکمەمی کۆچیدا کردوو یەتی ئەمڕۆ کۆتایی سەدە یەستە، ئەبێ بە شیوازی ئەمڕۆ جیبەجی بکەم.

گەر بڕوانین ھەموو جیھان، ئەبیین ھەموو بەشیوەی دامەزراوە کار ئەکات بە شیوەی ریکخراوی جیھانی کار ئەکات.. کەواتە ئەبێ من ریکخراویک دابەمزرینم، بێ باوک بەخێو بکات، بۆئەوەی بیسەلینم بۆ جیھان کە من بەزەیم بە منداڵدا دیتەو، ریکخراویک دروست بکەم، بۆئەوەی بیسەلینم بەزەیم ھەبە بەرامبەر بە منداڵ.. ریکخراویک دروست بکەم، ئاستی رۆشنبیری ئافرەت بەرز بکاتەو و ھۆشی ئافرەت بەرز بکاتەو و زۆلم بەرامبەر ئافرەت نەھێلێت، ئەک تەنھا بە گوشتار یان بە شەخسی، ئەمە پەپرەو و پرۆگرامی ئەوێت و، نەخشە یەفکری نوێی ئەوێت، بەم جۆرە بۆ شیوازی ھەموو بەھایەک..

رەحم و بەزەمیەگە ی پێغەمبەر (د.خ) بۆ منیش بوو! رەحم و بەزەمی نیسلا مەتی ئەروات بۆ ئازەل و رووێک، لە حالەتی جەنگدا کە پێی ئەوتری (احکام عرفیە) نیت یاسا نامینیت، لەو حالەتەشیدا، بڕوانە نامۆزگارییەکانی ئەبو بەکر

و عومەر كە بۇ سوپاكانيان كىردوۋە، ئەلئىن: درەخت نەبىرنەۋە و نازەل و بى چەك نەكوژن.. ئەبىت تۇ بىت بىپىت بىپارىزىت، تاومكو كۆچ نەكەن و لە ولاتەكە رانەكەن.. ئەو پەپولانەى لە ولاتەكەتدان بىپارىزىت.. ئەو روووكە كىۋىلەپە بىمىنەت، بەچى ئەمىنى؟ بە نەسوتانى خاكەكە و نەرووخاندنى شوپنەكە، بەم جۆرە ئەيسەلئىنى بەشىۋەپەكى سەردەمىانە و تازە، كە بىروباۋەرەكەت ھەرۋەكو خۆپەتەتى.. بەلام ئەبى شىۋازى جىبەجى كىردنەكەت بەشىۋەى دامەزراۋە (مۇسسە) بىت، پىغەمبەرى خوا (د.خ) ئەگەر ئەمپۇكە خۋاى گەورە بىناردىپە، سوارى حوشتر ئەبوو يان سوارى ئۆتۇمبىل نەبوو؟.. تەلەفزىۋنى نەنەبوو؟ ئەو مەلئەندەى حەزرىت دەۋامى تىدا دەكرد نامىرى چاپى تىادا نەنەبوو؟ ھاكىسى نەنەبوو؟ بىگومان ئەمانەى بەكار ئەھىنا..

تەلەفزىۋنى دانەنا تاۋەكو لەگەل خەلكىدا بدوئ؟ فىكىرى نوئ كەلە بەرژەموندى بىروباۋەرەكەمانداپە، ئەبىت بەخىرھاتنى لى بىكەن.

بەكتر ناسىن نامانجە لە دىنى ئىمەدا: (ياأيها الناس إنا خلقناكم من ذكر وانثى وجعلناكم شعوبا وقبائل لتعارفوا)^{۱۳۳} بەھۋى ئىنتەرنىتەۋە زۆر كەس مۇسلمان بوۋە.. مۇسلمان كە بەكارى ئەھىنەت، پەيومندى ئەكات و دىنەكەى خۋى بلاۋنەكاتەۋە لەرىى ئەو تۆرەۋە، زۆر كەس ئەپەۋىت بزانەت ئىسلامەتى جىپە، گومان ھەپە، تۆ گومانەكانى بۇ ناھىلەت، ئىتر مۇسلمان ئەبن.

بەلام بەداخەۋە زۆر پىرسىارى ئىسلامى، بىگانە ۋەلامى ئەداتەۋە مەلئەندەكانى لاھووت لە زانكۆى مەسىحىپەكان ۋەلامى پىرسىارى ئىسلامى ئەدەنەۋە، چۈنكە مۇسلمانان بى ناگان و نەچۈنەتە ناو ئەو تۆرەۋە، بەلام ئىستا ئەپانەۋىت ۋىستگەپەكى سەربەخۋى ئىسلامى دابنەن كە پىى ئەلئىن: (محطة القرضاوي

للإنترنت)، هرچی فتوا ههیه داخلی نینتهرنیتهکهی نهکهن، بۆنهوهی ههمو
جیهان لهویوه نهو فتوایانه وهربگری لهسهر مهزههبی سوننه...

باسی دههم

نزاو پارانهوه له پروهردگاری مهزن

له مهرجهکانی دوعا کردن؛

۱- هاوار بهرئ بؤ خوای گهوره به ناومکانی خوئی.

۲- سهلهوات بدهیت له گیانی پیغهمبهر (د.خ).

۳- تهنها له خوای گهوره پئداوایستییهکانت داوا بکهیت.

۴- کاسبیهکمت هه لال بئت.

۵- دلت بوغزی تیا نه بئت.

۶- دلت گوناھی تیا نه بئت.

۷- حه ققی خه لکت نه خوارد بئت.

۸- سیهمت هه بی به خوای گهوره له کاتی دوعا که دا.

۹- دلت ناماده بئت.

۱۰- په له نه که پیت له وه لآمدانه وهی خوای گهوره، هه ندی ئادابی تریش.

پیغهمبهر (د.خ) دمفه رموئیت: (إن الله لا یستجیب لدعاء المرء ما لم یجعل، فیقول

فدعوت فلم یتجب لی)^{۱۲۴}

خوای گهوره دوعای ئهو که سه قیوون ناکات که بئل دوعام کردو خوا قیوونی نه کرد،

قمت ئاوها نه ئییت، چونکه کاتی وه لآمدانه وه خوت دیاری ناکهیت، خوا (سبحانه

وتعالی) دیاری نه کات، قمت وهها نه ئییت، لهو مهرجانهی تریش که باسمان

^{۱۲۴} رواه البخاری

نهگردوو، نهركيكي كۆمهلايه تيبه و لهسهر شانى ههمووانه، ههرچى ئينسانى كه عاقل بوو زير بوو له كۆمهلى نيسلام، نهركيكي كۆمهلايه تى لهسهر شانه، نهگهر لئپرسراويه تى زياتر بوو لهسهر نهو نهركه كهى قورس تر دهبى، كهس نييه نهركى لهسهر شان نهبى پئغه مبهرى خوا (د.خ) دمه فرمويت (كلكم راع و كلكم مسؤل عن رعيته)^{۱۱۵} وگو باسمان كرد له ساناترين شتوه ههموو كهسى نهتوانى له كارمبا ئيقتصاد بكات، له ناوا، مندالئيك دهبنى دارلاسيكى پئيه بهرگرى بكه بهم جوړه نهركى سهر شانه ههموو كهسى نهتوانى پئى ههستى، چاوهروانى نهوهمه كه شتى بچووك و گهوره حكومهت بو ت چاره بكات بهتايبه تى شتى پهرومردمى، خو ت لئپرسراوى له مال و مندالى خو ت لئپرسراوى لهو كهسانهى كه به خيويان دهكهيت، لئپرسراوى لهو كهسانهى كه به قسه ت نهكهن نهو كهسانهى كه به خيويان دهكهيت، لئپرسراوى لهو كهسانهى كه به قسه ت نهكهن نهو كهسانهى كه وهلايه ت ههيه لهسهر يان، نهو كهسانهى كه گويت لئ نهگرن، چونكه نهگهر فساد بلا بووه وه، نهه ههموو مهرجانهش نهگهر ههبى ديسان دوعاكمت قبول نييه، پئغه مبهرى خوا (د.خ) دمه فرمويت (والذي نفسي بيده لتامرون بالمعروف و لتنهون عن المنكر أو ليوشكن الله يبعث عليكم عقابا منه ثم تدعونه فلا يستجيب لكم)^{۱۱۶} يان نهبى فهрман بكهن به چاكه و نهه بكهن له خراپه، كه نهه نهركى سهرشانى ئوممه تى (محمد) ه (د.خ) وه نهو خير و مهوقيه بهرزهى كه درا به ئوممه تى پئغه مبهر (د.خ) له بهر مهرجى (فهрман به چاكه و نهه له خراپه كردنه بوو)، نهگهر واز لهوانه بهينن به زووترين كات خواى گهوره مرؤفه خراپه كان دمكات به دهسه لاتدار بهسهر ياندا، نهوسا

^{۱۱۵} البخاري / ج/ ۱ / ص ۲۱۵ - رضى الصالحين / عدد ۲۸۶ و ۲۰۲

^{۱۱۶} (جامع الترمذي) عدد ۲۱۹۶

پیاوچاکان دوو عاده کهن (فلايستجب لهم) دوعاگانيان قه بول نابيٰ حه زرم تي
 عايشه (رمزای خوی له سهر بيټ) پرسياړی گرد نهی پیغه مبهري خوا (أنهلك
 وهينا الصالحون؟) نایا خوی گه وره له ناومان دمبات نه گهر پیاوچاکانیشمان له ناودا
 بيټ.؟! فه رمووی به ئی نه گهر هاتوو خراپه کارییه که زور بوو، که فه ساد
 بگاته ناستیک ببيټه دياردمیه کی کومه لایه تی هه موومان لیپرسراو دمبین، چونکه
 دياردمه که فه ساده نیتر فه ساده که له نیداری و کارگیریدا بيټ یا خود له نابووریدا
 بيټ، له سیاستدا بيټ یان کومه لایه تی دابی، له هج بواریکی ژيانا بی به شه وو
 روژیک دروست نابيٰ هه لبه ته نه وه من جاوم لی پویشیوه، تو چاوت لی پویشیوه، نه و
 که سه خیانه تیکی کردوو، نه و که سه ی تر خیانه تیکی کردوو هه تا ته شه نه ی
 کردوو، له بهر نه وه هه موو لیپرسراو دمبین له حاله تی نه و واقیعه .. بیینه سهر
 قورنانی پیروژ که دوعای زور زوری تیاپه، که په رومردگار له جه ندين شوینا
 فیрман دمکات که چون هاواری بو بکه یین له حاله تی غم و په ژارا نیتر له هه موو
 حاله ته کان ته ماشانه که ی له قورن ان و له سوننه تی پیغه مبهردا (د.خ) نه مانه
 روون بوونه ته وه، دوعا عیبادم تیکی زور به رزه، ناوا به سووکی سه پیری مه کهن
 (الدعاء مخ العبادة)^{۱۲۷} ناومرپوکی عیبادمه، چونکه زاتی خوټ نه ئه دهیته باوهشی
 ره بانیه تی خوی تعالی و زاتی خوټ مان ده گریټ له بهر دمروازهی رحمه تی خوی
 گه ورده نه مهش په یوه ندییه کی زور به رزه، قورن ان فیрман دمکات له حاله تی
 نارحی له شدا که نینسان نه خوټ ده که ویټ و نازاری دمیٰ دوعا که ی حه زرم تی
 نه یوب بکات (رب اني مسني الضر وانت ارحم الراحمين)^{۱۲۸} به و مهرجانه ی که
 باسما ن کرد و دلټ نامادمیټ و په قینت هه بیٰ که خوی گه وره وه لامت نه داته وه،

^{۱۲۷} عن انس بن مالك / جامع الترمذي / عدد ۳۴۹۹

^{۱۲۸} الأنبياء - ۸۳

به دئیکی پاک و ناوهرۆکی پاک (نهك حهقی خه لکت خواردی و دوعا بکهیت)،
 (نهك جلوهبرگه کهت حه رام بی و دوعا بکهیت)، بهومه رجانهی که باسما ن کرد
 خوای گه وره دوعای حه زه تی نه یووب ئاسا یه کسه ر وه لام نه داته وه.. (فاستجیبا
 له فکشفنا ما به من ضر) وه لاممان دایه وه و نهو نار ه حه تیه مان له سه ر لای برد، له
 حاله تی ترسا ئایا خو ت نه ترسی یان قه ومه کهت نه ترسی، ترسیکی فه ردییه
 یا خود ترسیکی جه ماعییه، قورئان فه رمان ده کات که بلئین (حسبنا الله ونعم
 الوکیل) هۆکاری بۆ نه ی نه مه پاش شه ری ئو خود بوو به دوو رۆژ، شه ری ئو خود
 که له سه ره تادا موسلمان ه کان سه رکه وتن وه له قه د پالی پستی گۆر په پانی
 جه نگه که وه پیغه مبه ری خوا (د.خ) بیست قوتابی خو ی دانا بوو که له ویا به رگری
 بکه ن له هۆردووی پشته وه نه با دا کافره گانیان بۆ بی و پاش نه وه ی جه نگه که
 کو تایی بی هات له و بیست که سه جوار ده میان هاتنه خواری، نه وانیش ئیجه تها دیکیان
 کرد و وتیان، نه م فه رمانه بۆ کاتی شه ر بووه ئیستا شه ر کو تایی هاتو وه،
 که چوونه خو ار موه خالی دی کوری وه لید ههستی به مه کرد و له پشته وه گه راپه وه
 نه و شه شه ی شه هید کرد و له دواییدا حه فتا موسلمان شه هید بوون ودانی په رۆزی
 پیغه مبه ر (د.خ) شکینرا و نه و حه له قه ی (مغضه) جوو به رومه تی مو باره کیدا و
 ده مو و چاوی خو ئی ناوی بوو و کار مساتیکی زۆر گه وره تووشی موسلمانان بوو، له و
 حاله ته سه خت و ناخۆ شه دا که بیگومان شه ری نه و وه خته وه ک شه ری نیستا
 نه بوو، به لکو رووبه روو بوونه وه بووه یه عنی نه زانی کی قو ئی بریوی، نه زانی کی
 شم شیر که ی دا وه به گو ئتا و گو ئی بریوی، نه زانی کی چاوی کو ئر کردووی،
 ره ئیکی زۆر هه بووه له نیوان جه ما و مر دا پیغه مبه ر (د.خ) دوا ی دوو رۆژ که وته ری
 به ره و شو ئینی ک پی ئه ئین (حمراء الأسد) شاخیکی ناخۆ شه، جا بیر بکه ره وه له
 وره ی موسلمانان، زۆر به یان برین دارن، مان دوون و شه که تن. سه ره رای نه وهش له

رینگادا (۷۰۰ مونا فیک گه پانه وهه (به عنی ژماره ی موسلمانان کهم بووه)، کاروانیک له عه رمبه گان بهو ناوهدا روشت (بنی عبد قیس) یان پی نهوتن، نه بوو سو فیان که ههتا نه وکاته نیمانی نه هی نابوو پی وت: تهنا نهه خه به ره بگه یه نه له شکره که ی (محمد) پیان بلّی، که نیمه وا له شکریک نه هی نین نه مجاریان تاقیان ناهین، بهرام بهر به وه من میوزتان دده می میوزیش قوتیکی زور به نرخ بووه، خورما له هه موو شوینیک دمست ده که وت، به لام میوز له هه موو شوینیک دمست نه ده که وت، هر به وه غافلّی کردن، بویه نهه جهنگه دهر ونیه نهه شایعه یه کار بکاته سر موسلمانان، خه بهر مکه یان هی نا موسلمانانیش لهو ومزه دا که چی (سبحان الله) زور هه ستیان به بهر زبوونه وه ی نیمان کرد، خوای گه وره له قورئاندا مه دحیان دمکات، که ده فهرموی: (الذین قال لهم الناس ان الناس قد جمعوا لكم فاخشوهم فزادهم ایمانا وقالوا حسبنا الله ونعم الوکیل) نهو قوتابیان هی پیغه مبه ر (د.خ) که خه لکی هاتن پیان وتن نهو قه ومه له شکریکی فراوان و به هی زیان کؤ کردۆته وه بؤ له ناو بردنتان که چی نیمانیان زیادی کرد و وتیان خوامان به سه، خوای گه وره ش پاداشتی دانه وه بؤ نهو دوعا هه لویسته (فانقلبوا بنعمة من الله وفضل لم یمسسهم سوء) خوای گه وره نهوانی خسته بهر رحمه تی خویه وه و نه هیشت تووشی شه ریکی تر ببن، واته له هه موو حاله تیکی تر سا نینسان بلّی (حسبنا الله ونعم الوکیل).

له حاله تی غه م و په ژاره دا دهرسیکی گه وره له قورئانی پیروز وهرده گرین دووعایه که هی جهزرمتی یونسه (سهلامی خوای له سه ر بی) دانیش توانی نه ینه وا زور نار هه تیان کرد و گالته یان پی نه کرد و نیمانیان پی نه نه هی نا ناچار نه وپی به چی هیشت بیری کرده وه که نیسان نریانی ماوه یه کی که مه وه نه مه یس عیلمی پیغه مبه ری پیدراوه نهو کاته بؤ له گه ل نه واندا سه رفی بکات که بی سو ودبی،

بابر واهومىكى تر بدوزيٽهوه، وه ببيٽه هوڭارى هيدايمت و رينوئينان، بهلام
 نهى بزائين كه ئينسانى موسلمان نازاده ولاتى خوى بهجى بهيلى، دين بلاو
 بكاتهوه لهملاو لهولا نازاده بۇ بهجى هيشتن، بهلام بۇ پيغهمبهران رهوا نيه تا
 خوا مؤلعتيان نهداث، لهبهرنهوه خواى گهوره سزاي دا و ههلى دايه دمريابهكهوه و
 چووه سكى نهههنگيٽهوه، لهناو نهو تاريكيهيدا لهناو نهو زمرداوهدا لهناو نهو بۇنه
 ناخوشهيدا لهناو نهو شوينه تهسكهيدا هاوارى كرد (لااله الا انت سبحانك اني كنت
 من الظالمين)، كى نهمانه مان بۇ نهگيرٽهوه؟! كى نه مهي بيست؟! خوا سبحانه
 وتعالى.. خوا نهگيرٽهوه بۇ پيغهمبهر (د.خ) دمفهرموئى: ناوهاى وت: لهناو
 سكى حوتهكهيدا: (نهم نزاو پارانهوميه بووه مايه رزگار بوونى و ليخوشبوونى)
 خواى تعال كه دمفهرموئى: (فاستجباله ونجينا من الغم، وكذا لك ننجي
 المؤمنين) وهلامان دايهوه و دوعاكهيمان قوبول كرد وه ناوههاش ههموو
 ئيمانداريٽك رزگار دهكهين، وا نهزانن نهم دوعايه تايبهته به پيغهمبهران (وكذا لك
 ننجي المؤمنين) ناوههاش ههموو ئيمانداريٽك رزگار دهكهين، تو تهماشاي دووعاكان
 بكه ههمووى تهوحيده، (لااله الا انت سبحانك) لهوى تريان (رب اني مسني الضر
 وانت ارحم الراحمين) به جوانترين ناو به جوانترين سيفهت هاوارى خوا نهكات،
 (وانت ارحم الراحمين) ليٽرهدا دان به زولمى خويدا دهنيت پاش تهووحيد پاش
 (لااله الا الله) پيغهمبهرى خوا (د.خ) دمفهرموئى (نهوهى نهو دووعايه بكات بۇ
 ههچ مهبهستيٽك بيت خواى گهوره نهو دووعايه قهبول دهكات)، ههديشهكه
 نهفهرموئى (دعوة ذي النون اذ دعى بها وهو في بطن الحوت لااله الا انت سبحانك
 اني كنت من الظالمين لم يدع بها رجل مسلم في شيء قط الا استجاب الله له) بۇ هه
 مهبهستيٽك بيت نهم دووعايه بكه خواى گهوره قوبولى نهكات.

بىننه سه رحالتهنى پىلان كه ههست نهكهيت پىلانئىكت بؤ دهكهن لهلايهن كهسيكهوه يان لهلايهن كۆمهئىكهوه، بؤ خۆت يان بؤ كهسوكارت... هتد. كه ههست دهكهيت تهونى پىلانكه لهسهرت فورسه، هيچ مهترسه و نهو دووعايه بكه كه قورنان فيرمان نهكات.. (وافوض امرى الى الله ان الله بصير بالعباد) نهمه نيماندارئىك له قهومى فيرعون بوو نيمانى خۆى شارددبوومه دواى نهوى همستيان پيكرد، پىلانئىكيان بؤ دانا.. پيى وتن خهئكىنه ئيوه بؤچى دزى موسا نهومستن؟ نهى لهناوماندا پهرومرده نهبووه؟ فلان كهس نهى موسا خزمهتى نهكردى؟ فيساركهس تۆ خواريت ئى بينيوه؟ فلان كهس تۆ له ژيانتا بيستووته موسا درؤى كردبئيت؟! نهى بؤ دزى نهومستن؟! تهنها داواى پهكتا پهراستى نهكات؟!.

داوا نهكات يهك خوا بهراستين داواى خزمهتى ميللهتهكهمان نهكات، داواى يهكبوونى قهومهكهمان نهكات بؤ دزى نهومستن؟ پاش نهوى كه دهركهوت نهو دووعايهى كرد، وتى (افوض امرى الى الله ان الله بصير بالعباد)، خواى گهوره بهرامبهر بهوه پاراستى له ههموو پىلانئىك كه له دزى كرابوو، (فوقاه الله سيئات مامكروا وحقا بال فرعون سوء العذاب)، و ئالى فيرعون و نهوانهى كه پىلانيان بؤ دانابوو، نهوان كهوتنه ناو پىلانى خۆيانهوه، نهوان تووشى سزايهكى سهختى خوايى بوون.

ههروهها خواى گهوره فيرمان نهكات له حالتهتى ههسوودياو له حالتهتى چاو پيسيا نهمانه ههموو دووعاى تايبهتى ههيه، بيگومان چاو پيسى شتىكه و ههسوودى شتىكى تره، ههسوودى له نهفسىكى پيسهوهيه كه ئاوات نهخوازئيت نيعمهتى كهسيك نهمينى ئيتير نيعمهتى مادى بئيت يان مهعنهوى بؤ نمونه:

نیعمه‌تی نه‌ولاد، له دلئییه‌وه خۆزگه و ناوات نه‌خوازی که مندالت نه‌میئی، نه‌وه ئینسانییکی بی باومره نه‌مه جیا‌وازه له‌گه‌ل چاو پیسی..

چاوپیسی جاری واهه‌یه خۆت، به‌لکو چاوی خۆت نه‌و کاریگه‌ریه‌ی له‌سه‌ر خۆشه‌ویستیکی خۆت دمبیت، چاوه‌که کارنه‌کاته سه‌ر کورپی خۆت، نه‌مه‌ش حاله‌تیکی تره، نایا چۆن ئیمه نه‌م حاله‌تانه جیا بکه‌ینه‌وه؟ له حاله‌تی هه‌سوود یا کۆمه‌لیک دووعا هه‌یه، به‌لام له هه‌مووی ئاسانتر که دوا‌ی نوێزی به‌یانی (قل هو الله احد، قل اعوذ برب الفلق، قل اعوذ برب الناس) بخوینه به‌سه، خۆ تا سی جار نه‌مه بخوینی نه‌بیته هه‌لغانیک نه‌تباریزی تا ئیواره، له ئیواره‌شدا دووباره‌ی بکه‌روه نه‌تباریزی تا به‌یانی که سه‌یری مندالیکی خۆت نه‌که‌ی یاخود سه‌یری باخچه‌یه‌کی خۆت نه‌که‌یت، که سه‌یری مولگیکی خۆت نه‌که‌یت فورئان نامۆزگارییمان نه‌کات، فی‌رمان نه‌کات بلیین (ماشاء الله لاقوة الا بالله) نیتر کاریکه‌ری خراپی بۆ لایه‌نه خۆشه‌ویسته‌که‌ی به‌رامبه‌رمان نابیت..

که میوانیکت، دیت مه‌لی نه‌و کراسه‌ت چه‌ند جوانه!! بلی (ماشاء الله) کراسه‌که‌ت جوانه (چاو کاریگه‌ری هه‌یه په‌یوه‌ندی نییه به نه‌فس پیسییه‌وه) نه‌م دوو مه‌سه‌له‌یه هه‌میشه جیا بکه‌روه..

دوو هاوه‌لی پیغه‌مبه‌ر (د.خ) له غه‌زه‌یه‌که‌دا دوورکه‌وتنه‌وه یه‌گیکیان چوو خۆی بشوا ناوی (سه‌ل) بوو کراسه‌که‌ی داکه‌ند سنگ و سکی دهرکه‌وت، هاوړپکه‌ی پئی وت نه‌م له‌شه‌ت چه‌ند جوانه (هه‌ردووکیان سه‌حابین)!! (هه‌ردووکیان به‌شداربووی جه‌نگی به‌درن)!! یه‌که‌میان بو‌رایه‌وه نه‌وی تریان نه‌خۆش که‌وت، دوا‌یی بردیانه خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ر (د.خ) پرسى جی بووه کى تاوانبار نه‌که‌ی؟ وتی له‌گه‌ل فلاندا بووم و وای پی وتووم، بانگی کرد بۆچی یه‌کتری نه‌کوژن (هه‌لا برکه‌ته؟) یه‌که‌سه‌ر که‌وا بلیی نیتر شه‌یتان نه‌و زه‌هره نقل ناکات، نه‌مه

فهرموودمیهکی صهحیحه، چاو رۆلئیکی زۆر زۆر بالای ههیه بۆ ئەم حالهتانه، بهلام به (بسم الله) وه به (ماشاءالله) وه به زیكری خوی گهوره نیتر نهو شهیتانه ههموو مفعولئیکی نهوستینئ، نهومتان لهلا دروست نهبی که شهیتان شتی به دهست بی یاخود بکهربئ یان هیزئیکی خوایی ههبی، لهگهڵ تۆدا هیچی بۆ ناکریت، بهلام به مهرجئ تۆ ههمیشه خوات لهیاد بیت، له فهرموودمیهکی پیغهمبهردا (د.خ) نهفهرموی: (العین حق) واته کاریگهری چاو راسته وههیه.. له فهرموودمیهکی تریشا هاتوووه نهومی که زیاتر دهبیت بههوی مردنی نوممهتی پیغهمبهر چاو ویسییه، زیاتر تینی کاری چاوه، چاو وا له سوار چاک نهکات ریک بینیته ناو گۆرموه وا له حوشر نهکات ریک بینیته ناو مهنجهلهوه.

ببینه سر حالهتی تهنگانه خوی گهوره نهفهرمویت (امن یجیب المضطر إذا دعاه و یكشف السوء) نهی کئ نهچئ بهدهم ئی قهوماوانهوه و چارهسهری گیروگرفتیاں دهکات؟ یانی با نینسان تۆزئ ویژدانی ههبی سهدان جار، له ژیاوماندا تووشی نارههتی بووین، تووشی غهه و پهژاره بووین، تووشی کیشه بووین، کئ بۆی چارهکردین؟ نینسان وهفای ههبی تۆزئ ئینصافی ههبی، غهیری خوا کئ نهمانهی لابرد؟ (وإذا سألك عبادي عني فإني قريب أجيب دعوة الداعي إذا دعان فليستجيبوا لي و لیؤمنوا بي لعلهم یرشدون) نهفهرموی: من نزیکئ ئیوهه دووعا بکهن وهلامتان ددهمهوه خوی پهروهردگار ئیمهی خوش نهوی بهلام به مهرجئ باوهپئ بکهین دهفهرموی (فلیستجیبوا لی ولیؤمنوا بی) ئیمانئیکی یهکتا پهستیانهی راستهقینه به من بینن هاوهلم بۆ بریار مهدهن شوین پهیامهکهه بکهون، وهلامتان ددهمهوه..

نههلی بهصره هاتنه خزمهت ئیراهیمی کورئ نهدههه، رهحههتی خوی ئی بیت، وتیان ئیمه نهه ههموو دوعایه نهکههین کهچی خوا وهلاممان ناداتهوه، بۆچی ؟

ئىبراھىمى كورى ئەدھەمىش وتى: ئەى ئەھلى بەصرە ئىوہ بە دوو جۆر دلتان مردووه، خوا چۆن دوعاتان قبول ئەكات!! فەرموى (عرفتم الله ولم تودوا حقہ) خواتان ناسيوہ و مافيتان نہداوہ، قورئان ئەخویننہوہ بەلام جیبہجىي ناکەن و عەمەلى پى ناکەن!! ئىدعاى خۆشەويستى پىغەمبەر دەکەن، بەلام سوننەتەکانى جیبہجىي ناکەن!! ئىدعاى دزايەتى شەيتان ئەکەن، بەلام ئىوہ خزمەتى ئەو ئەکەن و بەقسەى ئەکەن!! ئەئىن ھەز لە بەھەشت ئەکەين و بەھەشتان خۆش ئەوئىت و ھىچ کارىكى بۆ ناکەن!! ئەئىن لە ئاگر ئەترسىن و خۆتان نامادە کردووه بۆ ئاگر!! ئەئىن مردن ھەققە و ھىچ نامادە باشيەکتان نىيە بۆي!! خەرىكى عەيب و عارى خەئکن و عەيب و عارى خۆتان لەبىر چۆتەوہ!! نىعمەتئىكى خواتان پىدراوہ و شوکرانە بژىرى ناکەن! مردوو ئەنىژن و ھىچ دەرسىكى ئى وەرناگرن!! ئىتر خوا جىتان قبول بکات؟! تۆ دىت جنىو ئەدەيت، بەلام لە ھەمانکاتدا ئىدعاى خۆشەويستى پىغەمبەر ئەکەيت! قسە بەيەكى ئەئىي و ئەوکەسە نويزگەرہ!! سوچدە ئەبا بۆ خواى گەورہ!! چۆن ئەوئىرى قسەى پى بلى؟ نازانە!! گوئىرايەلى دايک و باوکت ناکەيت!! وە لەم لاوہ ئىدعاى خۆشەويستى پىغەمبەر ئەکەيت! ئەمە چ رىبازىکە؟ ئەمە چ موحىبەتئىکە، قورئانى پىرۆز روونى ئەکاتەوہ بۆمان کە پىوەرەکەى چىيە؟ ئەوہى شوين پىغەمبەر بکەوئىت، يەئنى سەلماندووئىتەى بە پىوہرى خواى گەورہ کە پىغەمبەرى خۆش ئەوئىت، ئەمما (ئىدعا) کردن ئەوہ ھەموو کەس ئەتوانى بلى من فلان کەسم خۆش ئەوئىت، چەنى بە چەند؟ ئەوہ بەو ھاوار ھاورہ و صلوات دانە ناپىورئى، چەندت لە سوننەتەکەى زىندوو کردۆتەوہ؟ چەندت لە سوننەتەکەى جیبەجىي کردووه، چەندت لە سوننەتەکەى چووئە زىانئەوہ، چووئە بەشى لە گىانت ئەوہ حسابە ئەمما بە نىسبەت شەيتانەوہ کە ئەئى

ئیدعا ئەكەن ئیوه دزی شهیتان، بەلام بە قسەى ئەكەن ئەمەش لە ئیمەدا هەیه، نیبلیس لەعنەتى خۆای لی بی ئەومندە سوپای هەیه سوپای گەورە گەورەى هەیه، بە هەموو جیهاندا بلاو بوونەتەوه، ئینحرافیاتی (لادان) وەها دروست ئەكەن بەگەلان هەر عەقل (وینا) تەصهوری ناکات، لە ولاتی پیرو کەس ناچیت بو دوام هەتا فالتیک لەقاومەکەى خۆى نەگرتەوه، ئەومندە شهیتان کۆنترۆلی کردوون، مەفرمزهکانی شهیتان کە دەرئەچن هەندیکیان ئەگەرپنەوه بۆلای نیبلیس ئەلین: ئەوه فلان موسلمان وامان لیکرد کە گوناھ بکات، ئەلی گرنگ نییه!! لەوانەیه تەوبە بکات، شهیتانیکی تر کە دیتەوه ئەلی قوربان فلانی کورپی فلان کە عابیدیکی زۆر مەشهورە وامان لیکرد کە فاحیشهیهکی زۆر گەورە بکات، ئەلی دلەم خۆش نییه، لەوانەیه تەوبە بکات!! یان ئەلی فلان مەلا فلان عالم و زانامان وا لیکرد کە لە هاوڕیکەى عاجز ببیت، ئەلی گرنگ نییه لەوانەیه ناشت ببنەوه!! یەکیکی تر دیت ئەلێت قوربان وام لە فلان کرد لە ژنەکەى بدات و دەری بکات بە مندالەکانیشیهوه، ئەلی تۆ پیاوی (نعم أنت) تۆ چاکى تۆ باشی.

جاری وا هەیه ئەو ئیشهى خۆت ئەیکەیت، گەواتە خۆمان بوینەتە سەربازیکی شهیتان و ناگامان لە خۆمان نییه، بوینەتە ئەندامیکی حزبەکەى و ناگامان لە خۆمان نییه، دیت ئەزیهەتى ژن ئەدەیت، ئەقیرپنیت بە سەر مندالدا لییان ئەدەیت، لیدان لە دینی ئیمەدا تەنها بو فەرامۆشکردنی نوێژ هاتوو، لە فەرموودەى پیغمبەردا (د.خ) ئەفەرموی لە (۱۰) سالیدا ئەگەر نوێژی نەکرد کور و کچی خۆت، چونکە ئەمە مەسەلەیهکی عەقیدەییە، ئەبی رابی لەگەل نوێژدا ئەمما لە دەرس خویندن و لەشتی تردا لیدان نییه، جوین ئەدەیت و قسەى ناشرین ئەکەیت و ئیدیەای خۆشەویستی پیغمبەر ئەکەیت، پیغمبەر (د.خ)

دەفەرموئیت (لیس المؤمن بالطعان ولا اللعان ولا فاحشا البذیء) واتا ئیماندار تانە و توانج لیدەر و نەفرین و جوئین دەر و دەم پەیس نەییە.

هەر وەها حەز ئەکەم ئیمانداران ئەومبزانن کە دوو زۆران بازى دەکات لەگەڵ قەدەر لە فەرموودەیه کدا پێغەمبەر (د.خ) دەفەرموئیت (لا یرد القدر إلا الدعاء، ولا یزید و فی العمر إلا البر)، پێغەمبەری خوا ئەفەرموئیت (هیچ شتێک رەدی قەزاو قەدەر ناکات وە دوووا نەبێ)، وە هیچ شتێ تەمەن درێژ ناکات چاکە کردن نەبێت لەگەڵ خەئکدا، پێغەمبەری خوا (د.خ) هانمان دەدا کە دوووا بکەین بۆ یەکتەری بەتایبەتی ئەو برادەرە کە دوووا بۆ دەکەیت لەوئ ئامادە نەبێ بە پاش ملە دوووا بۆ بکەیت دەفەرموئیت (مامن مسلم یدعوا لأخیه بظھر الغیب إلا قال الملك ولك بمثل)، هەر ئیماندارێک کە دوووا یەک دەکات بۆ بڕایەکی ئایینی یان بۆ خوشکیکی ئایینی، هەر جوۆرە دوووا یەک بێت، مەلانی کە ئەئیت بۆ تۆش ئەو نووسراوە بۆ ئەوونە دوووا ئەکە ی ئەئیی خوا یە تەوفیقی فلان ئەکەس بەدەیت خوا تەوفیقی تۆش ئەدات، دوووا ئەکە ی خوا شەرەف و ناموسی بپارێزێت خوا شەرەف و ناموسی تۆش دەپارێزێت، ئەمە بەرەمی ئیمانە، ئیمە تەرگیز ئەخەینە سەر عەقیدە، تەرگیز ئەخەینە سەر شەرعیەت بۆ ئەو ی بگەینە بەرەمەکە ی، رەگەکە ی عەقیدە یە قەدەکە ی شەرعیە یە بەروبوومەکە ی ئەخلاقە، وەللاهی ئەو موسلمانە ی ئەخلاق ی نەبێ ئیمان ی زەعیفە ئایا دەزانی ک ی زۆر زۆر نزیکی مەجلیسی پێغەمبەر ئەبێت؟! (د.خ) وەک فەرموودە یەکی پێغەمبەر (د.خ) دەفەرموئیت (أقربکم منی مجلسا یوم القیامة محاسنکم أخلاقا) ئەو ئەو کەسە یە کە رەوشتی زۆر بەرزە، چونکە ئەو نیشانە ی ئیسلامەتی یە کە ی ئەگەر هات و داوای خوشکیکی کردی یان داوای کچەکە ی کردی، هەموو قورئانی لەبەر بوو مەیدەری ئا سەیری مەرجەکانی تری

دەكەيت، (إذا اتاكم ممن ترضون دينه وخلقه فزوجوه) ئەو دوو شەرىعەتە (دين + رموشت) دين بەتەنھا چىيە كە رموشتى لەگەڵدا نەبىت سوڤىندت بۆ دەخۆن و دەلەين (وہللاہى) بە جەماعەت نوڤز دەكات، ھەمىشە قورئان ئەخوڤىن، ئەى رموشتى؟ ئەى كار و كرددەوكانى؟ ئەى شىوازى؟ ئەى ئەمانەتى، رموشت پىش ھەموو شتىكە.

ھەروەھا نىمە دووعامان ھەيە لەكاتى (خەبەر بوونەوہ) (نووستن) (نان خواردن) (جل و بەرگ لەبەر كردن) (دەرچوون لەمال) (كاتى مانگ دەبىنى) (كە دەگەرپىتەوہ بۆ مائەوہ) (كاتى خۆت ئەكەيت بە مزگەوتدا) (كاتى خۆت ئەكەيت بە بازاردا) (كاتى خۆت ئەكەيت بە ھەمامدا) و لە ھەموو ھالەتتىكى زيانا دووعايەك ھەيە بۆچى؟! لەبەرئەوہى خوا سبحان و تعالی ئەيەوئ نىماندار يەقىنى ھەبى ئەو پەرى نىمانى ھەبى، ئەو پەرى باوہرى ھەبى، كە ئەمرى و ئەچىتە دادگای خوای گەورە و ھىچ شتىك بە كەلگى نايەت، غەيرى پەپرەوى كردن و خۆشەويستى نەبى، ئەمەش چۆن دروست ئەبى؟ ئىستا لە جىھانى ئەمرۇدا كە تۆ يادى خۆشەويستىك ئەكەيت وە ئەوہ ئەو پردەى بەينى تۆ و ئەو پتە و ئەبى ھەموو جارى، كە يادى خۆشەويستىك ئەكەيتەوہ بتەوڤت و نەتەوڤت: ئەو نەمامە، نەمامى خۆشەويستىيە كە رەگ زياتر دادەكوڤت و زەحمەتە بە مردنیش ھەلكەنرى خوای گەورە ئەيەوڤت ئاوا ئەو عىشق و خۆشەويستىيە دروست بىت لە بەينى خۆى و نىمەدا لە رىي كىوہ؟ لە رىي رزگار كەرمانەوہ ھەزرىتى محمد (د.خ).

كە دەست ئەبەى پەرداخىك ئاوا بۆڤتەوہ بە دەستى راست ئەيگىرى محمد (د.خ) ت بىر ئەكەوڤتەوہ، چونكە ئەفەرموڤت بەدەستى راست شت بۆخۆن و بۆخۆنەوہ، دوو قومى لى ئەدەمىت سى قومى لى ئەدەمىت ئەوت بىرئەكەوڤتەوہ (د.خ)، خۆشەويستى

ئاوا بەیاد کردنەو، ھوو ناگەیتە ناو ئەو پەرداخە، چونکە پێغەمبەر نەھى ئى کردووە، کە نان ئەخۆیت دەست بۆ ئەو ئەبەیت کە نزیکتە (وکل مما یلیک) ئەوت بىر ئەگەوێتەو ئەو دوعايانە ھەمووی ئەو فێرى کردووین، لە تەعزىدەدا چى بە خاوەن مردووگە ئەلێی، لە خۆشییان و لە شاییا چى بە بووک و زاوا ئەلێیت، ھەموو شتیکی فێرکردووین، لەم کاتان کە ئەو بەکار ئەھێنى، یادى ھەزەمت ئەگەوێتەو نەمامى خۆشەوێستىگە ئاو ئەدریت کە ھورئان باسى ئەکات (مثل کلمة طيبة كشجرة طيبة، اصلها ثابت و فرعها في السماء تؤتي أكلها كل حين بأذن ربها)، ئەو نەمامى ئیمانە، ئەو نوورە کە خوا داویەتى پێت مەیکوژینەرەو، ئەو نەمامە ئاوبدە بە زیكرى خوا بە دووعا، ئاوى بدە بە عیبادەت بۆئەوئى سبەینى فیرات بکەوئى، رەگەگەى لە دلتایە، قەدەگەى و لق و پۆپى چۆتە ئاسمان و سال دوانزە مانگە و بیست و چوار سەعاتە بەرەبووم ئەبەخشی کە کردەوئى چاکەى تۆیە، کە ئەلێی (لا حول ولا قوۃ إلا باللہ) نەمامیکت بۆ ئەروئى لە بەھەشتدا کاتى ئەچیتە بەھەشت تەماشای ئەکەیت ناوچەیکى گەورە ھى تۆیە، ھەموو وشەیک لیڤرە و لەوئى نەمامیکت بۆ دەچینرئى بە بىرکردنەو لەم کەونە بە بىر کردنەو لەناوہ جوانەکانى و ناوہ پیرۆزەکانى خواى گەورە و صیفات و خەسلەتى پەرەردگار ئەو مەعریفەتە دروست ئەبئى ئەو جوان خواناسیە دروست ئەبئى پاشان ئەزانى عیبادەتى کى ئەکەى ئەزانى کى ئەپەرستى، ئەو موحیبەتەشى لەگەلە، ئیتر ئەوسا کە بۆچونت بۆ ژیان ھەرقى ئەبئى لەگەل خەلکى تردا، دوور ئەبى لە لەغو لە پىر و پاگەندە، شتى بلاو ئەبیتەوہ زەرەرى کۆمەلئى تیاپە باسى ناگەیت پێغەمبەرى خوا (د.خ) ئەفەرمویت (کفى بالمرء إنا أن يحدث بكل ما سمع) ئەوہ گوناھىکى گەورەیکە ھەرچى ببیستى باسى بکەى ھەرچى سوودى موسلمانانى تیا نەبوو ھەرچى

بەرژەومندی موسلمانانی تیا نەبوو ئەو پێی دەوتریت لغو (والذین هم عن اللغو معرضون) موسلمان که قسه ئەکات یان حەق ئەئیت یان وسکت ئەبیت، هەر وەها دوعا ئەتوانیت پەنای بۆ بەریت بە شیومیەک لەکاتی تەنگانا ئەو عەمەلە صالحانەى که تۆ کردووتە پەنای بۆ بەرى له (رياض الصالحين) دا فەرموودەیهکی صحیح هەیه له عەبدوڵلای کورپی عەمرەو رىوایەت کراو. رمزای خوای لەسەر بێ، ئەئى پێغەمبەرى خوا (د.خ) بۆی گێرپاینەو و فەرمووی له نۆممەتیکى پێش ئیمە سى ئیماندار له سەفەریکدا بوون، چونە ئەشکەوتیکەو (لام وایە لەبەر باران) پاش ماومیەک بەردیکى گەورە خزا و بەردەمی ئەشکەوتەکەى ئى گرتن، هەموو هۆکاریکى پەيوەستیان ئى پچرا بەردەکش بەردیکى چەند تەنییە ئەمانیش تەنها سى کەسن، عالەمی ئەسباب ئەمانیش ئیماندار بوون وتیان بىر کەینەو هەرکەسە بىر بکاتەو له کرداریکى چاکى خۆى که خالصەن بۆ خوای کردبى و بەو و کردارە چاکە دوعا بکات، بەشکو خوای گەورە دەروى رحمةتیمان بۆ بکاتەو و ئەم بەردەیان بۆ لابیات.

یەکەمیان: هەستا و دەستی هەلپى و وتى خواپە گیان، یا ارحم الراحمين تۆ ئەزانى که من شوان بووم و چەند سال له لەومرگا ئەهاتمەو، نازە ئەکانم ئەهیناپەو، بە پەله ئەمدۆشین یەکەمجار شیرم ئەدا بە دایک و باوکم، که ئەوان تیریان له شیر ئەخوارد، ئینجا بەشى مندال و خیزانى خۆمم ئەدا، خواپە تۆ ناگاداریت که جاریکیان دوورکەوتەو بۆ لەومرگاپەکی دوور شەوم بەسەردا هات و درەنگ گەیشتمەو مائى و هەتا شیرەکەم دۆشى دایک و باوکم خەویان ئى کەوت، خواپە تۆ ناگاداریت که من قاپە شیرەکەم بە دەستەو بوو مندالان ئەگریان لەبەر پێما منیش بەشم ئەدان وتم وەللاهی نایخۆنەو تا باوک و دایکم لێى نەخۆنەو، بەرمبەیان بەخەبەر بوونەو بەشى هەردووکیانم داو تیریان خوارد، پاشان بەشى

مندالەكانەم دا خوايە بۇ خاترى ئەم كىردەوۋە چاكە كە لەبەر خاترى تۇ كىردوۋومە رەھمان پى بىكە! بەردەكە مەسافەيەك جوولاً بە شىۋەيەك روناكئىيەكيان بۇ ھاتە زوورى، بەلام نەياندەتوانى بچنە دەرەوۋە..

دوۋەميان: دەستى ھەلپرى و دووعاى كىرد و وتى خوايەگيان كچىكى نامۇزام ھەبوو زۇرم ھەز لى ئەكىرد، زۇرم خۇش ئەويست، كەپەتەك داواى خراپەم لىكىرد، بەلام خۇى نەدا بە دەستەوۋە پاش ماۋەيەك تەووشى گرانىەك بوون و ھەزارى رووى تىكىردن بەناچارى ھات بۇلام داواى پارەى لىكىردم، منىش سەد و بىست دىنارى ئالتونم پى دا، بە مەرجىك فاحىشەى لەگەلدا بىكەم! رازى بوو و پارەكەم داىە، وەختى كە جوومە لايەوۋە و لە بەينى قاچيا دانىشتم وتى لەخوا بترسە، ئەو مۇرە مەشكىنە، نىلا بە ھەقى خۇى نەبىت، خوايە خۇت ئەزانى چەند ھەزم لى ئەكىرد ئەو خراپەيە ئەنجام بەدەم بەلام لەبەر خاترى تۇ ھەستام و نەمكىرد، خوايە لەبەر خاترى ئەو كىردارە رەھمان پى بىكەى، بەردەكە مەسافەيەكى تر جوولايەوۋە، بەلام بە شىۋازى بوو كە ئادەمىزاد نەيدەتوانى بىتە دەرى.

سېھەميان: وتى خوايەگيان ئاگادارىت كەمن كىركارم ھەبوو، رۇزىكيان ئىشان بۇ كىردم رۇزانەى ھەمويانم دا، بەلام يەككىيان وەرى نەگرت، رۇى و پارەكەى لام مايەوۋە، ئەو پارەيەم تىكەلاۋى پارەى تر نەكىرد و ئىشم بۇ پى كىرد، ھەر لە مرىشك و كەلەشىر و بزن و مەر و ئەمانە بۇم ئەكىرى سبجان اللە زۇر بە خىرايى بەرمكەتى تى كەوت و زىادى نەكىرد و لەگەل ھەيوانەكانى خۇما جىام كىردبوونەوۋە و شوانى تايبەتەم بۇ گرتبوو، پاش چەند سالىك شىۋىكى پىركىردەوۋە، كابران لى پەيدا بوو، كىركارمەكە وتى فلان سال ئىشم بۇ تۇ كىرد و ئىستا نىحتىياجى پالى پىۋە ناوم كە كىرى ئەو رۇزەم بەيتى، وتى كاكە كىرى تۇ ئەم شىۋەيە، چى ھەيوانى تيا ھەيە ھەموۋى ھى تۇيە، وتى كاكە گالتەم لەگەل مەكە،

وه لئا گائته ناکم، نهو پارمیهی تو گلم دایهوه و دام به حه یوان، نه مه هه مووی
 حه لالی تو یه! کاکه کریکار رانه کهی لی خوری و هه مووی برد و هیچی به جی
 نه هیشت، خویه گیان نه مه هه مووی له بهر خاتری تو بوو، بو خاتری نهو کرداره،
 بو خاتری نهو نیخلاصیه ته، ره حمان پی بکهیت، بهرده که لاجوو ههرسیکیان
 هاتنه دمره وه، مه عنای نهومیه جائیزه لیردا تو بپاریتته وه به عمه لی صالحی
 خوت که نیخلاصیه تیابی بو خوی گه وره، له فهرموودمیه کی پیغه مبهردا
 (د.خ) ده فهرمویت (ثلاث دعوات لاشک فی اجابتها) سی جور دووعا هیج گومانی
 تیدا نییه خوی گه وره ولامیان بداته وه، (دعوة المظلوم دعوة المسافر و الوالد علی
 ولده).

نه لی سی دووعای هه میشه قبو له، دووعای نهو نینسانه کی سته می لی کراوه،
 دوومیان نهو که سه کی که له سه ره فدایه سه فهریک له پیناوی رزقدا بیت، یا خود
 سه فهریک له ترسا سه فهریک له پیناوی عیلم سه فهریکی موباح و شهرعی بیت..
 دووعای نهو موسافیره قه بوو له و رمت ناکریتته وه، چونکه له غه ربیبایه وه (دعوة
 الوالد علی ولده) وه دووعای باوک و فهرزند، باوک بو کوری خوی باوک بو کچی
 خوی، نهو دووعایه رمت ناکریتته وه، ههروه ها نه فهرمویت (د.خ) (ثلاث لا ترد
 دعوتهم الصائم حين يفطر و الامام العادل و دعوة المظلوم) له فهرموودمیه کی
 تریشا سی جور کهس هه ن که دووعایان رمت ناکریتته وه، نهو که سه کی که به رۆزووه
 له کاتیکیا که رۆزووه کهی نه شکینی وه نهو نیمامه کی که دادپه رومره و حوکم نه کا
 به عدالمت له بهینی ره عیه ته که یا و نهو که سه کی زولمی لی کراوه، له
 فهرموودمیه کی تریشا پیغه مبهری خوا ده فهرمویت (د.خ) نهو که سه کی که حز
 نه کات خوی گه وره له تهنگانه دا فریای که وی با له کاتی خوشیا زور دووعا بکات.

لہ کو تائیدا داوا دہکہین لہ خوای گہورہ کہصیفاتی نیماندارمان پیبہخشیت و
دلّمان پاک بکاتہوہ لہ ہموو گوناہیک و ری راستمان پیشان بدات و نیمانیکی
پاکمان بداتی و لہ ہموو بہلایہکی دین و دنیا بمانپاریزی و دوورمان بختہوہ و
ولاتمان بپاریزی لہ زولم و لہ فہساد و لہ گرانی..

(ربنا اتنا فی الدنیا حسنة و فی الآخرة حسنة و قنا عذاب النار)..

باسی یانزەهەم

هاوسەنگی ئیماندار لە نیوان دونیا و قیامەتدا

هەموو ئەزانین خوای گەورە ئەم پرۆگرامەى كە ناردوو، بۆ جیبەجی كەردنى،
یان بە جیبهینانى سى مەبەستە.

یەكەمیان: ناسینی خوای گەورە بە مرۆف.. ناساندنی خوای گەورە بە سیفات و
ناوەكانی و كردارەكانی بۆئەوێ مرۆفەكان ببنە بەندمیهكى راستی خوای گەورە
كە بوونە بەندمیهكى راست، ئەبێتە خاوەن ئازادیهكى راستی.
دووھەمیان: ئەو مرۆفە پەرورەدى خۆى بكات لەزێر تیشكى ئەو ناسینەدا پاشان
لە واقعدا جیبەجی بكات.

سێھەمیان: ئاوەدانكردنەوێ زەویى و دامەزاندنى شارستانیەت.

ئەم پرۆگرامەى خوای گەورە بۆ خیری دونیا و قیامەت هاتوو.. ئەمە مانایەكى
تر نەگریتەو، لە دونیادا هەندى ئامانجمان هەیه وە لە قیامەتیشدا ئامانجمان
هەیه.. بە دیهینانى ئامانجەكانى دونیا رهوشتى تايهتتى ئەوئ.. ئەم پرۆگرامە
بریتىیه لە بیر و باوەر و عەقیدە.. بریتىیه لە كۆمەلئ رهوشت.. بریتىیه لە
تەشرىع و ئەحكام.. سیستەمىكى تىایە بۆ پەرورەدى كەردنى ئەم مرۆفانە، بۆ
دروستكەردنى ئەو سىفاتە تىایدا و ئەىگەیهنئ بە ئامانجى دونیا و قىامەت..
لەبەرئەو كەردارى چاك، كە سەدان جار لە قورئاندا دووبارە و چەند بارە
بووئەتەو، بۆئەوێ لە دونیادا ئیماندار كەردارى چاك ئەنجام بەدات.. فەرمان بە
چاكە و جلەوگىرى لە خرابە، ئەمە بە چ مىكانزمىك دپتە دى؟! بە سىفاتىك
دپتە دى، كە سىفاتى دونىایى پئ ئەئین.. لەهەمان كاتدا ئەو بیر و باوەرمان،
داكۆكى لەو ئەكات كە ئیماندار باوەرى بە قىامەت هەبیت.. بە زىندوو بوونەو و

به دادگایی کردنمان له لایهن خوای گهورموه.. چاکه و خراپه له ناستی مسقاله
زهرپیه کدا نه کیشری و حسابی وردی له سهر نه کری.

ئهمه عمقیدهیه که نه فهرموئ (قل اللهم مالک الملك تؤتی الملك من تشاء وتنزع
الملك ممن تشاء وتعز من تشاء وتدل من تشاء بیدک الخیر إنک علی کل شیء قدید)
وامان پهرومده نه کات که نهو سهرومت و سامانهی که هه مانه خوای گهوره
بو ماومیه کی کاتی پی داوین، له هه مان کاتدا پایه و پله و ومزیری دهمه لاتداری و
به ریو بهری هه رشوینیکه وه، هه ر پله و پایه یه که، بزانی نه وه لیپرسراویه تییه،
نه گه ر به داد په رومری نه یه یته سهر و به زوئم بیبه یته سهر، روو ره شی به بو
نه ودونیا، که واته دهمه له مندلی و هه زاری و پایه ی بهرز و پایه ی نزم و
دهمه لاتداری و بی دهمه لاتی.. نه مانه هه موویان دابه شکر دنه که ی له لایهن خوای
گهورمویه.

که واته بیروباومرپیک بهم چه شنه مروؤ په رومرده بکات، به هیج شیو بهیه که له
خوبایی بوون نایه ته دلیه وه و هه موو به نه رک نه زانینت، پیشه واه علی کوری
نه بی تالیب نه فهرمویت: بو کاروباری دونیا وها نه خشه بکیشه، که هه تا هه تابه
نه مینیت و بو کاروباری قیامهت و وها نه خشه بکیشه، که سه ی نه مریت و
نهمرو دوا روژی زینته..

نهم هاوسه نگییه نه بیت هه میسه جیبه جیی بکهین و له دلماندا بیت، له
فهرموودمیه کی پیغه مبهردا (د.خ) هاتووه نه فهرمویت: نایا شتیکتان پی بلیم که
پاداشته که ی زور زیاتره له نوئز و روژوو و پاره به خشین له خیردا، وتیان به لی یا
رسول الله.. فهرمووی دوو دوست، دوو برا، دوو دراوسی.. ناشت بکه یته وه.. نه ی
نایا نه گه ر دوو حزب ناشت که یته وه یان دوو هوژ ناشت که یته وه، نه بی پاداشته که ی
چه ند بیت.. نه ولایه نانه ی که خویمان به روشنبیر دانه نی و ه خویمان به

پیشکەوتن خواز دائەنن، لەبەرنامەیاندا شتی وەها نییە؟! چ بیروباوەرێک جگە لە ئیسلام ئاوەها تەماشای ئیصلاح و تەماشای یەکییتی ریزمکانی میلەت ئەکات؟! ئیسلام بەم چەشنە تەماشای ژیان ئەکات کرداری چاککردنەوهی نیومندی دوو کەس پاداشتەکە ی لەو پەرستشانه زیاترە کە پیشتەر تیشکمان خستە سەر.. کەواتە گوناھە بیخەیتە قالیبکەوه دونیای پئی تەرک بکەیت و بلیت من خەریکی قیامەت ئەبم.. قیامەت و دنیا یاخود بلیتین لە دنیاوه بۆ قیامەت ئەچین.. چەشنی هۆلی تاقیکردنەوهیە، هەرگیز شەھادە و بڕوانامە وەرناگرین هەتا نەچینە هۆلی تاقیکردنەوه.. ئەم هاوسەنگییە چەند جوانە لە نیوان دنیا و قیامەتدا، بۆچی نایینی ئیسلام هەولئەدات بە نایات و فەرموودە سیفاتی دونیایی و قیامەتی لە موسلماندا بچینیت؟ تیدا بیت، بۆچی؟ دیارە لەبەر دوو هۆیە..

یەکەم: بزانی بەهۆی دنیاوه ئیمە ئەگەین بە قیامەت و بەهۆی کرداری دنیاویە رووسپی یان خواپەنا بدات روو رەش ئەبین لە قیامەت.

دووەم: بۆ ئەوهی کە پیشەوا بین، بۆ ئەویە موسلمان پیشەوا بیت لەناو گەرەکی خۆیدا، لەناو هۆتابخانە ی خۆیدا، لەناو خیزانی خۆیدا و لەناو نیشتمانی خۆیدا، ئەم هاوسەنگییە تەنها لە ئیسلامدا هەیە، کاتیک مرۆف ئەچیتە دەرەوهی بازەنی ئیسلام یان فکریە نایینی طقوسیە، یان فکریە ک ماددیە، بۆ نمونە لە فکری روژئاوادا بۆچی باوەر ناکەن بە پیغمبەرایەتی (محمد) (د.خ) ئەوان وا تیگەشتوون لە دینەکەیانەوه، کە پیغمبەر ئەبێ یان فریشتە، یان خواوەند بیت! واتە یان سیفەتی خواوەندی یاخود سیفەتی فریشتە یی تیدا بیت و پیویستیهکانی مرۆفی فەرماؤش کردبیت، لەبەرئەوه ناچیت بە عەقڵیاندا کە (محمد) (د.خ) مرۆف بیت پیغمبەریش بیت و سەرکردیەکی سەربازی و سیاسی بیت و سەرۆکی دەولەت بیت، ئەمە گەورەترین کۆسپە لەبەردەمیاندا بۆ باوەر

هینان به دینی نیسلام و پیغمبهرایهتی (محمد) (د.خ) خوی گهوره له قورناندا
 ناماژه بۆ نهو بیروباومره چهوته نهکات (وقالوا لولا انزل علیه ملک) له نایهتییکی
 تردا (وقالوا ما لهذا الرسول یأکل الطعام ویمشی فی الأسواق...) واته ئمه چون
 پیغمبهریکه شت نهخوات و نهچیته ناو بازار و نهگهریت.. وا تیگهیشتووون له
 دینه لادهرهکانی ترموه، که پیغمبهران نابیت مروّف بن و سیفاتی مروّفیان تیادا
 بیت.. قورنان زور زور حهخت نهکات لهسهر بهشهریهتی (محمد) (د.خ) که
 قورنان ئهفهرموی: (قل إنما أنا بشر مثکم یوحی الی أنما الهکم إله واحد). واته
 پییان بلی ئهی محمد من مروّفیکم و مکو ئیوه، ئه مه بهشه مروّفیه که بهتی،
 که واته هیچ ناستهنگیک که پیغمبهر مروّف بیت، بهلام چون مروّفیک؟! که
 خاومنی سیفاتی (کمال)ی مروّفی بیت.

رؤشنیرانی رۆژئاوا، ههندیکیان قوناغیکیی باشیان بری پیشکهوتنیان دابه بری
 رۆژئاوا و بیران کردهوه، که فریشته نابیته پیشهوایهکی چاک بۆ گروھی
 نادهمی.. چونکه مروّف لاسایی فریشتهکان ناکاتهوه و نهئیت نهوهی به فریشته
 نهکری به مروّف ناکریت و نهو توانایهی که به فریشتهیه، من واته (مروّف) پیی
 نییه، بهلام که پیشهواکهی مروّف بوو، زور خالی هاوبهش ههیه له نیوانیاندا
 ههول ئهدات که شوین پیی پیهواکهی ههلبگری و چاوی لی بکات. له بهرئهوه
 باومریارن هینا بهوهی که لوتکهی رهوشت بهرزی، و لوتکهی پیشهوایهتی بۆ مروّف،
 تهنها مروّف خویهتی.

له فهرنسا ئافرمتیکیی فهرنسی زور کتیبی نیسلامی نهخویندهوه، بویه باوهری
 هینا به نیسلام و موسلمان بوو، له بهرئهوه خوویی و مندالکانی دهرکران له لایه
 هاوسهره که یهوه.. نهو که سانهی که له کوردستانه کهی له مهر خومان نهئین بۆچی
 (هوامه) بهدمست پیاوه؟ نهی له رۆژئاوا بۆچی بهدمست پیاوه؟ وه لی ره نهئین

هۆی دواکهوتوویمان، ئیسلامهتییه.. ئەى لهوئى بۆچى ئەو ئافرەتانه دەرئەکرئین؟! خۆ ئیسلامهتى لهوئى فەرمانده نیه و کۆنترۆلى داب و نهریتی کۆمهلايهتیانی نهکردوو! ئەم ئافرەته زۆر نه داربوو، وازی له دینهکهى نههینا، وه ههولئى داو مندالهکانى زۆر چاک بهخپو کردن و کورپهکهى بوویه دکتۆر و بووبه موسلمانئیکى رێک و پێک، کهناوى (جۆرج) بوو، کاتیک موسلمان بوو، ناوى خۆى نا (محمد).. پاش پانزه سال رۆژیک له رۆژان باوکیان دیت بۆلایان و دایکیان پێیان ئەئیت ئەمه باوکتانه.. نیت باوهش به باوکیاندا ئەکهن، بهتایبهت کورپه دکتۆرهکهى..

دایکیان ئەئیت مندالینه با نوێژیکى سوپاس گوزارى (صلاة الشکر) بکهین، که خوى گهوره به پهکترى شاد کردنهوه، ئەئى منیش لهگهئنان نهیکهه، چونکه ماومیهکه منیش موسلمان بووم.. باوکیان پاش موسلمان بوونى، ناوى خۆى نا (عەبدوئلا).. باشه ئەم خیزانه بۆچى موسلمان بوون؟! له وهلامیاندا ههموویان نهیانوت کهسایهتى بهرزى پێغهمبەر (د.خ) وای له مرۆفئى رۆژناوایی کردوو، که بیربکاتهوه بێگومان ئەمه پێشهواى مرۆفایهتییه.. مرۆفیک که له بورجوازترین بنه ماله بیته و له گرنگترین هۆزى عهزهب بیته و ههموو سهرحاوهى ئابورى ئەو ناوچهیه لهزیر دهسهلاتیدا بیته سئ رۆژ لهسهه پهک تیر نانى جو ئەخوات. (ماشبع رسول الله من طعام قط ثلاثة ایام متتالیات...) ههموو دهرامهتى ئابوورى ئەو سهردهمهى لهزیر دهستدا بووه، کهسى وهها هاتوو، که پێغهمبهرى خوا (د.خ) (۱۰۰) حوشترى داوهتى، چونکه کهسیکی وهکو (صفوان ابن أمیه) پێشترههیبوو و پاشان نه دار کهوتوو، جگه لهمهش له کۆمهلدا جیگهیهکی باشى بۆ خۆى مهیسهر کردبوو، بهلام ههزرمهتى عائیشه (خوا لئى رازى بئى) و چهند خیزانیکی تر نهیگێرنهوه که مانگ ئەهات و مانگ ئهرویشته دوو مانگ لهسهه پهک ئاگر نهکراوتهوه لهمالئى پێغهمبهرى خوادا (د.خ) (عوره ابن زوبیر) که

ئەبىتە خوشكەزای ھەزرىتى عائىشە، ئەفەرموئىت بە عائىشە: ئەى بەچى دەزىان پورى؟! لە وەلامدا ھەزرىتى عائىشە ئەفەرموئىت (خورما و ئاۋ) واتە بە دوومانگ لە مالى ھەزرىتى تەنھا خورما و ئاۋ ھەبوو.

ئەمەيە پېشەوا چۆن سەرنجى رۆژئاۋايىيەگان راناكېشېت؟! لەملاو، سەركردمىيەكى سەربازىيە و لەولاو سەركردمىيەكى سىياسىيە، لەملاو دادگەرە، شەۋانىش ئەومندە بەرامبەر خۋاى گەورە ئەۋەستىت پىيە پىرۆزمەكانى ئەئاوسىن! جارى وەھا بووە نايەتېكى ھەتاۋەگو بەيانى خويندۆتەو.. بەراستى ئەمەيە ھاوسەنگى لە نىۋان پىغەمبەرايەتى و بەشەرىيەتدا!!! جارى وەھا ھەبوو رىشى پىرۆزى لە فرمىسكەكانى تەپبوون و پاشان تىكاۋنەتە سەر زەۋىيەكە و، زەۋىيەكەشى تەپكردوۋە.. خۆى وتەنى (ئەى نايى بەندەيەكى سوپاسگوزار بە...) سىفەتى لەگەل بەرامبەردا ھاوسەنگ بوو.. بە راكردن رايكردوۋە بەدۋاى ھەزرىتى (حسن) لەبەرچاۋى ئەم ھەموو ھاۋەلانە و باۋەشى پىا كىردوۋە و لەگەل خۆيدا، بىردوۋىيەتى بۆ مياۋندارى.. ھەندى مندال ھەبوون، كە چۆلەكەيان ھەبوو، پاش ماۋمىيەك مندالەكەى بىنيۋمەتەو و ھەۋالى چۆلەكەكەى ئى پىرسىۋە!... لەكاتى سوجدەدا ھەزرىتى (حسن) چوۋمەتە سەر پىشتى، نەجوۋلاۋمەتەو تاۋەگو (حسن) تاقەتى چوۋە ھەستاۋە و رۆشتوۋە، ئەم سىفاتانە ھەموۋى سىفەتى (كىمال)ى بەشەرىيە لەھەمان كاتدا پىغەمبەرىش بوو (د.خ).

ھەندى سىفاتى تىرى تايبەت بەخۆى تىا بوو، كە بەشېكى نەيىيە و نىمە نايىزانىن، بەتايبەت پاش (معراج) واتە بەرزبوۋنەو كە خاۋمن ھەستىكى زۆر ورد بوو.. بەراستى شىۋاى ئەۋمىيە كە بىتە پىشەۋاى جىھانىان.. خۋاى گەورە ئەفەرموئىت (وماأرسلناك إلا رحمة للعالمين) خۋاى گەورە كىردوۋىيەتى بە پىشەۋامان.. (لقد كان لكم في رسول الله أسوة حسنة...).

نیمة نەبیت چاۋ لەو پێغەمبەرە بکەین (د.خ) و دونیامان بیرنەچی و توێشووێ قیامەتیمان پێ بێت.. (وابتغ فيما اتاك الله الدار الآخرة ولا تنس نصيبك من الدنيا و احسن كما احسن الله اليك ولا تبغ الفساد في الأرض...) ئامانجمان ئاخیرت بێ. بەلام نابیت دونیامان بیر بچیت و ئەرکی سەر شانمان لەیاد بچێ.

فەرموودمیکی درێژ هەیه کە ئەبو هاله ئەیگێرپێتەوه و وسفی پێغەمبەر (د.خ) نەمات و ئەفەر مویت هەمیشە خەفەتبار بوو، بیری نەکردوه لەم میللەتە و بیری نەکردوه لە ئوممەتەکە... وە زۆربەى جاریش بێ دەنگ ئەبوو وە هەموو سەیر کردنیکی عیڕەت بوو.

ئەبو هاله کورپی حەزەرتی خەدیجەیه.. خەدیجە کاتیک شووی کرد بە پێغەمبەر (د.خ) ئەم ئەبو هاله یە کورپی هاوسەری یەکەمی خەدیجە بوو.

یەکیک لە بەردەمیدا شلەزا لە هەیبەتی پێغەمبەر (د.خ) فەرمووی هیواش.. هیواش.. من پادشا و مەلیک نیم.. مەشلەژی من کورپی ئافەرتیکم لە قورپەیش کە گۆشتی وشکی ئەخوارد.. منیش مرۆفم وەک تۆ، لە فەرموودەیهکی تریدا، منیش وەکو هەموو ئەم بەندانەى خوای گەورە، ئەوان چۆن نان ئەخۆن.. منیش ئاوهما نان ئەخۆم.. ئەوان چۆن دانەنیشن.. منیش ئاوهما دانەنیشم.. نەیهیشتوو خەلک لەبەری هەستی! چۆن نابیت بە پێشەوا؟! پێغەمبەرە و فەخری عالەمە، نەیهیشتوو خەلک لەبەری هەستن.. چۆن نابیت بە پێشەوا؟! فەرموویەتی هەرگیز بە باشتر نەکەن بەسەر موسا و بەسەر عیسادا.

سیفاتی قیامەتی، لە هەمووی گرنگتر خۆشەویستیە.. سیفەتیکی هیندە گرنگە کە داواکراوە لێمان و مەرجه تیاماندا بێت کە پێورەکەى خۆشەویستی پێغەمبەرە (د.خ) (قل إن كنتم تحبون الله فاتبعونی یحبکم الله...) خۆشەویستی خوای گەورە، خۆشەویستی پێغەمبەر (د.خ) ئەبیت لە ئاستیکدا بێت، لە خۆشەویستی خۆمان

بۇ خۇدۇ خۇمان... لە خۇشەوۈستى خۇمان بۇ جگەر گۆشەكانمان و كەسوكارمان
(لايۇمن احدكم حتى اكون أحب اليه من والد و ولده و الناس أجمعين).. واتە هيچ
يەككىك لە ئىمە نابىتتە خاومن ئيمانىكى تەواو و راستەقىنە، ھەتا وەكو
پىغەمبەرى خۇش نەوۈيت لە خۇدۇ خۇيى و كەسوكار و لە ھەموو دنىيا زياتر..

لە شەرى نوحوددا، لەو كۆمەئە موسلمانانەى كە شەھىد بوون، يەككىكان ناوى
(عمر) بوو، (عمر ابن معاذ).. جەنگەكە تەواو كۆتايى پىھات، برىندارىان
ھەئەگرت و شەھىدىان ھەئەگرت و، پىغەمبەرى خوا (د.خ) بەسەر ولاغەكەپەوہ
بوو، كە (سعد ابن معاذ) جەئەوہكەى بۇ رائەكيشا، براى ئەو (عمرە)ى كە شەھىد
بووہ.. ئەروات و ماندوو، لەوۈوہ دايكى سەعد رائەكات بەرەو پىغەمبەر (د.خ) ئەم
دايكە مېھرەبانە زانيوہەتى كە يەككىك لە كورەكانى شەھىد بووہ.. سەعد كە
سەپرى دايكى ئەكات، ئەئىت ئەى پىغەمبەرى خوا ئەوہ دايكە.. پىغەمبەرىش
روو ئەكاتە ئەو دايكە و سەرەخۇشى لى ئەكات كە كورەكەى شەھىد بووہ، ئەئىت
(يارسول اللہ) من ھاتووم بۇئەوہى بزائم كە تۇ سەلامەتت، يان نا؟! ئەوہ گرنگە..
بەراستى ئەوہ ئەو خۇشەوۈستىيەيە كە ئايىن داوام لى ئەكات و ئەومىيە سىقەتى
ئاخىرەت! ئەمە لە قىيامەتدا فريامان ئەكەوۈيت.

يەككىك لە قوتابيانى پىغەمبەر (د.خ) ناوى (ئوبان) بوو.. ئەم ھاوہئە بەرپزە
ماومىيەك تىكچوو.. زەرد ھەلگەرا.. پاشان پىغەمبەرى خوا (د.خ) لىي پىرسى ئوبان
ئەوہ چىتە؟ ئەوۈش فەرمووۈ ئەى پىغەمبەرى خوا واللہ نەخۇش نىم.. ئازارم
نىيە.. بەلام من تۆم خۇش ئەوۈيت يارسول اللہ، ناتوانم لىت دوور كەومەوہ..
سبەى تۇ ئەچىتە بەھەشت و ئەچىتە (علين) لەگەل پىغەمبەراندا، من ئەگەر
بچمە بەھەشت، ئەچمە بەھەشتىكى نزمو ناتبىنم.. وە ئەگەر بچمە دۆزەخ،
ئەوہ ھەرگىز ناتبىنم.. خەفەتى ئەوہ ئەخۇم و ئەومىيە منى رەنگ زەرد كردووہ..

پښه مبهري خوا (د.خ) خوښه ويستيه كهي كه متر نه بوو بؤ (ثوبان) له خوښه ويستی (ثوبان) بؤ نه وه.. نهو پښه مبهري (د.خ) كه نه فهرمويت نه گهر له دركيش كه متر بچيت به جهسته ي موئسمانيكدا، من ههست به نازاره كهي نه كه م، بويه خه مي خوارد بؤ نهو قسه يه ي (ثوبان) هه تاو مكو خواي گه وره نايه تيكي نارد (ومن يطع الله والرسول فأولئك مع الذين أنعم الله عليهم من النبيين و الصديقين و الشهداء و الصالحين و حسن أولئك رفيقا) واته نه وه ي به گوږي خوا و پښه مبهري خوا بكات، نهوا له گه ليدايه تي له به هه شتدا و له گه ل پښه مبهري اندا و راستگوږيان و پياو چاكان و شه هیده گاندا...

نهو پښه مبهريه (د.خ) نيمه ي بيرنه چوو له ميوانداري (ميدراج) دا.. كاتيک خواي گه وره ناشتي خوي باراند به سه ريډا و پيي فهرموو (السلام عليك ايها النبي ورحمة الله وبركاته....) بهو هه لوږسته پيرؤزما كه له گه ل خواي گه وره دا گه تو گوږي كرد.. فهرمووي ناشتیه كه م وهرگرت و به شيكيم لي دا به نوممه ته كه م.. هه رگيز نيمه ي بيرنا چي ته وه.. نهو پښه مبهري (د.خ)، هه موومان له گوږدا پرسيارمان لي نه كريت له سه ر نهو.. خوا و من دت كي يه؟ دينه كه ت چي يه؟ پښه مبهريه كه ت كي يه؟ رات چي بوو به رام بهر (محمد)، نهو پرسيارانه مان لي نه كريت.. نهو زاته پيرؤزه يه كه مين كه سه كه زيندوو نه بي ته وه.. پله ي تكا كرتني هه ره گه وره ي پي به خشراوه.. له مه حشه ردا كه نيتر خه لك هه موي ناره حهت نه بن، وه هيچ پښه مبهريك رووي نه وه ي نبي ه كا داوا بكات له خواي گه وره، حه زرتي (محمد) (د.خ) سوچه نه بات، نيتر قيامهت دهست پي نه كات.. ميزان دانه نريت.. نامه ي كرده و ه كان دابهش نه كرين.. له م كاتانه دا، خواي گه وره به وزاته پيرؤزه نه فهرمويت.. سه رت به رزكه ره وه تكا بؤ كي نه كه يت بي كه.. پښه مبهري (د.خ) نه فهرمويت: تكا و شه فاعه تم دوا خستوه و هه لگرتوه بؤ نه هلي معصيه ت

له ئوممه ته كه م.. نه وانه ی كوچی دوایی نه كه ن و فریای (ته وبه) نه كه وتوون،
به لام له نه هلی قیبله ن.. تاوانبارن و گونا هبارن، به لام ئیمانداران.. نه م نازداره
(د.خ) واسته و جه لالی ئیسلامییان به جه لال و.. جه رامی ئیسلامییان به جه رام
داناوه و بیروباومری ئیسلامییان و مرگرتووه، به لام جیبه جیییان نه کردوووه..

چئوی زهویان دؤزییهوه و سهلانیدیان که زهوی خره و لهوکاته‌دا که له‌دوای نیسلام له نه‌وروپادا گالیؤ وتی زهوی خره، له سیدارمیان دا.. نیمه کیشی و امان نه‌بووه له‌ناو نیسلامدا، رۆژیک له رۆژان هیچ کیشیه‌ک رووی نه‌داوه له نیوان زانست و شه‌ریعه‌تا، نه‌وه کیشی رۆژئاواییه‌کانه هر له نیسلامدا بوو که سو‌ری خوین دؤزرایه‌وه، به‌همان شیوه له بواره‌کانی هیزیا و دهرمانه‌وانی و پزیشکی و کیمیای و نه‌م بوارانهدا.. هه‌تا هه‌ندی کتیب هه‌یه نه‌گه‌ر بیخوینیه‌وه، که شه‌روانی له کاتی عه‌بباسیه‌کاندا چۆن بووه. مه‌رجه‌کانی نانه‌وا چۆن بووه! نیستاش نه‌و مه‌رجه‌نه‌هاتووته دی لی‌ره.. نه‌بی قۆله‌کانی توکی پیوه نه‌بی‌ت و کلاوی له‌سه‌ردا بی‌ت و نه‌بی سه‌قی نانه‌واخانه‌که نه‌وه‌ندی مه‌تر به‌رزبی‌ت، بۆنه‌وه‌ی دووکه‌نه‌که نه‌گه‌رپته‌وه بۆی! هه‌روه‌ها نینه‌که‌کانی کرابی‌ت و له‌م جو‌ره پاک و خاوینیه‌پانه که سه‌دان سال له‌مه‌وپیش نه‌مه یاسا بووه!

به‌همان شیوه بۆ یاسای ناوبازار و پاک و خاوینی ناوبازار و چۆراوگه‌ی مالان نابی‌ت بجی‌ته سه‌ر مالیکی تر و بجی‌ته سه‌ر شه‌قامه‌کان، و یاسای چیشت خانه‌کان که نابی‌ت دوو جو‌ر خواردن به‌یه‌ک رۆن سور بکری‌ته‌وه! له پیومره‌کانی تر، پیومری جوگرافیمان هه‌یه، که ده‌وله‌تی نیسلام زۆربه‌ی جیهانی کۆنی گرتبووه‌وه، له چینه‌وه هه‌تا ناوه‌راستی فه‌ره‌نسا، شاری (بوغدو) سنوور بووه بۆ ده‌وله‌تی نیسلامی و (۱۰۰) کم له شاری پاريسه‌وه دوور بووه.

له پیومری دیموگرافیا، نه‌م هه‌موو میله‌ته هه‌مه چه‌شنه، که زمان و دابوونه‌ری‌ت و فۆلکلۆری جیاوازه هه‌موویان له‌زیر نالای نیسلامدا کۆ بووبوونه‌وه، رۆژیک له رۆژان نه‌مانبیس‌ت و نه‌مان خوینده‌وه میله‌ته‌یک له دزی حوکی نیسلامیدا راپه‌ری‌ت! و هیچ کهس و هیچ میله‌ته‌یکیش نه‌تواوته‌وه، هه‌موویان پارێزگاری

زمانی خوځيان كړدوو و ماون، نهدمب و كولتوري شارستانيه تيان ماوه، ئيسلام نهمانه ناتويښته وه.

له پيومي هيزي سهربازيدا، ناشكرايه هيزي سهربازي ئيسلام چوڼ بووه.. ههروها پيومي بهرپومبردن، نهمين و نومانى ميللهت، نهم هه مو بازارگانويه به روژه لات و روژناوادا روشتووه هه موو ريگه كان پوليس كوټرولي كړدوو.. سهدان سال ريگه كه هه بووه له عيراقه وه روښتووه بو چين، بهناو ئيران و نهمفغانستاندا روښتووه، پييان نهوت ريگه ئاوريشم كه ئيستاش نهو ريگه هه به، بو حج هه موو خال دانراوه، خالي پاسه وانى، ناويان ناماده كړدوو بو حاجيه كان و سيبهريان بو ناماده كړدوون، ههروها پاسه وانى بوئه وهى كه حاجيه كان بهويدا روښتن، لهو شوپنانه دا پشوو بدن.. ئيستاش شوپنه وارى نهو بيرانه ماوون كه له زه مانى خاتوو زويدهى خيزانى هاروونه رهشيد ليدراون بو خزمه تي حاجيه كان..

له پيومي گومله لايه تيدا، شار نه بووه نه خوځخانه ي نه بيت.. بزاونتى زانستى له سهرده مى خه ليفه (مامون) چى دهو روبر هه به له قه ومه كانى هند و شارستانيه تي هندى و فارسى و رومان، هه موو جوړه زانستى كه نهوان ورنه گيردرايه سهر زمانى عه رمبى و نالتونيان دائه نا بهرامبر هه موو كتبيك، ئيتر ههر جوړه زانستى بيت، نالتونه كه يان داوه بهو كابرآى ترجمانه و تنها ترجمه ي بكات، له فكرى بيگانه نه ترساون، هه موو جوړه فهلسه فهيه كيان و مرگت، دواى نه وهى رهديان كړدوه، چونكه خوځيان نه زانن چييان پييه.. ئيسلام هه رگيز له فكرى بيگانه نه ترساوه، نه مهش پيومي كى شارستانى زور گه ورميه.. كه بهرامبره كهت و دراوسيكهت بخويښته وه، نابلوقه نه خه يته سهر بربواو مره كهى، نهى نابيت بزانيت چى پييه؟! له بهرهم هياندا، ههر تنها عيراق (۲۰) مليون

کەس بوووە ئەو کاتە.. عێراق کیشەیهکی هەیه، ئەویش کیشە (خوێ)، کە زەوییهکە خۆیایوییه کە پێی ئەوتری (تەلح) (ملوحه).. سالانه (۵۰) هەزار دۆنم زەوی له عێراهدا خراب ئەبێت.

نەخشە و مزارمتی گشتوکالی عێراقی وابوو، سالانه (۱۰۰) هەزار دۆنم چاک بکەن (۵۰) هەزاری بەرامبەر بەو زیانەکی کە دروست ئەبێ و (۵۰) هەزاری بۆ گەشەپێدان (تەمیه).. زۆر بەشگە (شیکه) له سائەکانی حەفتاکاندا، یەکیک لهو شەریکانە.. شەریکەیهکی ئیتالی بوو مقاولەکە (۱۶۰) کم بوو له ناوچهی کووت، کە (حفارە) کان کاریان ئەکرد (مەبزل) لێبەن، مەبزل ی عەباسییهکانیان ئەدۆزیوه کە عەباسییهکان ئەو سەردەمە نه (حەفارە) یان هەبوو نه تەرمچەریان هەبوو، بەلام ئەو راستیەمان زانیوه و لەبەر ئەوه مەبزلەیان بۆ داناوه.

له پێومری کاتدا، (۵۰۰ - ۵۰۰) سال بێرو باوەرێک فەرمانرەوای چەندین گەل بکات، مانای ئەومیه کە شایستەي ئەومیه، خەلک شوینی بکەوێت.. مانای ئەومیه ئیسلام بە کودەتایهکی سەربازی نەهاتوو تە سەر حوکم.. وهك ئەزانین، کەمرۆف خوای گەوره وهماي دروست کردوووه کە ئازاد بێت و قبوولی زولم نەکات.. لهوانهیه ماوهی چەند سائیکی کەم دان بەخویدا بگریت، بەلام له دوایی ئەتەقیتهوه دژی سەمکار. وه ئەگەر پاش چەند سائیکی کەم نەبێت، ئەوا هەر ئەبێت وهچەي دووهم هەر ئەبێ دژی زالم بووستیت.. وهك بهچاوی خۆمان ئەیبینین له جیهاندا.. ئەي بۆچی میلیلتیک رانهپەری دژی حوکمی ئیسلامی له کاتی (۵۵۰) سالی فەرمانرەوایی عەباسییهکاندا؟! یان له (۸۱۹) سالی ئەمەوییهکاندا له ئەندەلوس، (۸۱۹) سال حوکمی ئیسلامی له ئیسپانیا و پورتوگال بووه، خەلکی له دژی رانهپەریوه.. ئەمه مانای وهمايه، کە بەزەبری هێز فەرمانرەواییان

نەگرتوووتە دەست، نەگەر وابوایە، چۆن ئەمرۆ دەولەتییکی وەك (ئیندۆنیسیا) كە رۇزىك لە رۇزان سوپاىەكى ئىسلامىيە يان سەربازىكى ئىسلامى نەگەيشتوووتە (ئیندۆنیسیا) (۱۹۵) ملیون موسلمانى تیا هەن، كە گەورەترین دەولەتى ئىسلامىيە! لەبەرئەووە بە هەموو پێوەریكى زانستى ئىسلام واقعى ترین شارستانىيەتى هەبوووە.. باشە ئەى بۇچى وامان لێهاتوووە، ئەمرۆ كە كەوتووینەتە جیهانى سێهەمەووە؟! و بەچاویكى سوک بۆمان نەروانریت؟! وەلامى ئەم پرسىارى پێغەمبەر خوا (د.خ) ئەمانداتەووە لە فەرموودمىەكى صەحیحدا و ئەفەرمویت: واتان لێدیت هێرش ئەبەریتە سەرتان لەلایەن دوژمنانەووە پارچە پارچەتان ئەكەن، چۆن ئازەلى درندە هێرش ئەباتە سەر پارچە گۆشتىك و ئەو پارچە گۆشتە لەت و پەت ئەكات، ئیوش نیشتمان و گەلانى موسلمان پارچە پارچە ئەكرى لەلایەن دوژمنانەووە.. یەككىش ئەفەرموئ: نەخیر زۆرن وە گەلای دار وەهان وەك پووش و پەلاش وەهان بەلام پووش و پەلاش رۆلى نییە، چونكە ئاو ئەبات.. هەبەت و ترس لە دلى دوژمناندا نامینیت بەرامبەر ئیووە.. لاوازی دیتە دلتانەووە.. یەكك ئەفەرموئ ئەى پێغەمبەرى خوا لاوازی جیبە؟ ئەفەرموئ خۆشەویستى دونیا و، رق لیبوونەووەى مردن..

خۆشترین و رىك و پىكترین ماووە ئەو ساتانە بوو كە پێغەمبەر (د.خ) لە ژياندا بوو (خیر القرون قرنى ثم الذین یلونهم ثم الذین یلونهم).. (كنتم خیرامة اخرجت لناس) بۆ ئەوان دابەزى، نەوەك بۆ ئیمە، چونكە ئەوان فەرمانیان ئەكرد بە چاكە و جەوگىریان ئەكرد لە خرابە.. دە ئیمە ئەوومان واز لێهیناو.. خواى گەورە ئەوانى گەياندە جیگەیهك كە هیج میلیلتىك نەگەيشتوووتە ئەو جیگەیه.. جیگە و پلەى مامۆستایەتى مرؤفایەتى (لتكونوا شهداء على الناس ویكون الرسول علیكم شهيدا).

وشه‌ی (شهداء) واته مامۆستا، بینه مامۆستای مروّفاپه‌تی، هه‌موو شارستانی‌ه‌تیه‌ک له‌سه‌ر دوو بناغه چه‌سپاوه:

۱- نه‌بی‌ت هه‌ندی‌ک به‌های فکری هه‌بی‌ت.

۲- هه‌ندی‌ک به‌های ره‌وشتی. . له‌سه‌ر نه‌وه شارستانی‌ه‌ت نه‌چه‌سپه‌ت.

کاتی‌ک نه‌روانی‌نه نه‌وه جیله، که پێی نه‌وتری جیلی کامه‌ران.. نه‌وه بینه‌ما فکری و ره‌وشتییه له شی‌وه‌ی عی‌شقی ناخیرمت و عی‌شقی خواو عی‌شقی پێغه‌مبه‌ردا (د.خ) دره‌وشاوه‌ته، نه‌وه سوپایه‌ی که (۳۲) هه‌زار موس‌لمانی بوو له شه‌ری قادیسیه‌دا.. وه‌فده‌که چه‌اپێکه‌وتنیکی کرد له‌گه‌ل وه‌زیری به‌رگری ساسانییه‌کان، که‌ناوی (رۆستم)بوو.. (رۆستم) وتی: ئیمه ده‌وله‌تیکی گه‌ورمین و ئیوه پێ به‌تین و ئیمه (۱۰۰) هه‌زارین و ئیوه (۳۲) هه‌زارن و چه‌ندین به‌روارد کردن و له‌م چه‌شنامه، و ئیوه شه‌ری (جبهه)تان نه‌بینیوه و له‌ برس‌یتیدا هاتوون و چه‌کی وه‌هاتان نییه و شمشیره‌که‌تان هیچ نابری‌ت و خواردنتان نه‌دهینی و بگه‌رپه‌نه‌وه..

(ربعی گوری عامر) وه‌لامی دایه‌وه و به‌ شان و با‌لی سوپاکه‌یاندا هه‌لی نه‌دا، به‌لگو وتی: من کۆمه‌لیکم له‌گه‌ل خۆمدا هی‌ناوه ئیوه چه‌ند دونیاتان خۆش نه‌وی، نه‌وان هی‌نده مردنیان خۆش نه‌وی! ئیتر (رۆستم) قسه‌ی بۆ نه‌گراو وتی: دۆراندمان و له‌ راستیشدا دۆراندیان.. هه‌ر هاوه‌لیکی پێغه‌مبه‌ر (د.خ) بگری‌ت، بزانه می‌ژووی چۆنه؟! نه‌بینیت هه‌موو ژبانی بریتییه له‌ خۆشه‌ویستی، (ام عماره) ئافرمتی‌ک بوو که‌ناوی (نسیبه‌ی کچی که‌عبی مازنی نه‌نصاری)یه نه‌مه له‌شه‌ردا وازی له‌ ناو و شت هی‌نا، ئاوی نه‌دا به‌ برینداره‌کان و تینووه‌کان که‌ موس‌لمانه‌کان شکان (له‌ ئوحد)دا رایکرد به‌رگری نه‌کرد له‌ پێغه‌مبه‌ری خوا (د.خ) که‌ خه‌نجه‌ریکی بوو له‌گه‌ل کۆمه‌له‌ په‌رۆیه‌ک بۆ برینداره‌کان، نه‌وه‌ی بیرچه‌وه‌ که‌ کوره‌که‌ی له‌ویدا شه‌ر نه‌کات، هه‌تا به‌گوینی خۆی گوینی لی‌بوو پێغه‌مبه‌ر (د.خ) هاوار نه‌کات،

برینه کهت ببهستهروهه، به کوری ئەم ئافرته ئەئیت، کاتیک وا برینداره و له بهردهمیدا کهوتوو و خوینی ئی دەرارات، پاشان دایکه که هۆشی هاتهوه بهر خۆی، که ئەوه کورکهیهتی له خوشهویستی پیغه مبهەر (د.خ) کوری خۆی بیر چوو بووهوه.. رایکرد و برینه کهی بۆ پیچایهوه و به کورکهی ئەئیت کورم ههستهروهه دست بکهروهه به شهر کردن، کاتی پالکهوتن نییه..! ئەمه عیشقی ناخیرمه..

(عوبهیدی کوری حارس) له شهری (بهدر) دا، وهک ئەزانن سی کهس له قورپهیش که سه رکدهیان بوون، هاتن وه داوایان کرد که سی کهسیش بهرامبهریان بووهستی؟ پیغه مبهیری خوا (د.خ) مامی خۆی و دوو نامۆزای ههلبژارد که (حمزه) ی مامی و (أبو عوبهیدی حارس) ی نامۆزایی و (عهلی کوری ئەبی تائب) ی نامۆزای.. ئەبو عوبهیدی قاجی برپایهوه، هههچهنده بهرامبهره کهی کوشت.. ههئیان گرت و هینایانه بهردهم پیغه مبهیری خوا (د.خ) چی پێوت: با نیمه بیر بکهینهوه که خوینی ئی نهروات و قاجی ئی بوومتهوه.. فهرمووی ئەی پیغه مبهیری خوا، ئایا من شههیدم؟ بهراستی ئەومیه مهراق و خوشهویستی ناخیرمه، که بهراستی ئەوه شارستانییهته! بۆیه پیغه مبهیر (د.خ) پێی فهرموو (ئنی أشهد إنک لشهید) گهر زمانی عهربی شارهزابین ئەزانین ئەم رستهیه چهنده تهوکیدى تیايه..

(سهعدی کوری ربيع) کابرایهکی دهولهمهنده له مهدينه، ئەم پیاوه دهسهلاتدار و دهولهمهنده بوو، له بهئینی عهقهبهدا یهکیک بوو لهو پیاوانه که پهیمانیاں دا به پیغه مبهیر (د.خ) گهر هاتوو تهشريفت هینا بۆ مهدينه، چۆن بهرگری له دایک و خیزان و خوشک و کهس و کارمان ئەکهین، ناوهههش بهرگری لهتۆ ئەکهین، لهکاتیکیدا پهیمانیاں پێداوه موسلمانى تیدا نییه مهدينه و ههراوی مهدينه نییه،

ناوی (پترب)ه... له پاش شهړی (ئوحد)دا که نهو ساته تهواو بووه، پتغهمبهری خوا (د.خ) پهکک له هاوهلان بانگ نهکات که ناوی (محمد کورې مسلمه)په نهئیت: بگهړې و بزانه سهعدی کورې رهبيع ماوه، پان مردووه.. نهروات بهناو بريندارمکاندا نهگهړپت، نهیدوؤزیتهوه و نهئیت نهی سهعدا پتغهمبهری خوا (د.خ) منی ناردووه، تاوهکو بزانه تۆ لهناو مردووهکاندايت، ياخود لهناو زيندووهکاندا، نهئیت: لهناو مردووهکاندام، و سهلامم بگهيهنه به پتغهمبهری خوا (د.خ) نه م کابرايه چهند دهقيقهيهکی ماوه له زياندا و نهملاولاکهه هممووی شهيد بوون و له شهړیکدا بوون، که موسلماننهکان دؤراوون و (۷۳) شههيديان ههبووه و پتغهمبهری خوا (د.خ) لهچهند لايهگهوه بريندار بووه.. سهعد نهئیت: سهلامم بگهيهنه پتی و بلی: خوا پاداشتی خیرت بداتهوه و بلی سهعد (۱۲) برینی پتوويه و زؤر مهمنوونی تویه، پاشان کؤچی دوايي نهکات.. نهمه خوشهويستی ناخیرمه! نهمه خوشهويستی خواو پتغهمبهره (د.خ).

پتغهمبهری خوا (د.خ) له فهرموودميهکی سهحيددا مژدانهيهکمان پی نهکات که زؤر گهورهيه: جاریکيان پتغهمبهر (د.خ) تهشريفی برده گؤرستانی (بقیع) لهوئدا فهرمووی خوؤزگه براگانی خوؤم نهبيني.. نهوهاوهله بهرپز و کهله پياوانهه که له شهړهکاندا که ههنديکيان کهمنهندام بوون له پيناوی خواو نيسلامدا به مال و سهروه ت و گيان، نهو کؤچکردوانه که له مهککهوه کؤچيان کرد نيتر مهککهيان نهبينيوه، فهتحي مهککهيان کرد و گهړانهوه بؤ مهدينه، کهس نهچوووه مالی خوئی و حهرام بوو له سهريان، چونکه بهچيان هيشتووه بؤ خواو، نيتر نابی بچنهوه سهري.. نهمه پهنديکی زؤر گهورهيه که نيمه له کؤچی هاوهلانهوه ومري نهگرين! شارهکيان بهدهستی خوئيان رزگار کرد کهچی تيايدا نهمانهوه! ياساغ کرابوو بؤ ههموو هاوهلتيک که کاتي خوئی شوين پتغهمبهر (د.خ) کهوتووه بؤ

مەدینە و خۆی خەلکی مەککە، یاساغ و قەدەغەبوو بۆی که بگەرێتەووە ناو مال
و مندالی خۆی و مولک و سامانی و گەس نەچوووە مالی خۆی! لە زمانی
حەزرتی عومەردا قەدەغە بوو تەنانەت مەدینەش بەجی بەین، تەنها بە بە
مۆلتی فەرمیی نەبیت.. پیغەمبەر (د.خ) بەو بەرێزانە نەفەرموویت: ئیووە هاووە
و هاوپی من، بە لکو براکانم ئەوانەن که باوەر بە من ئەهینن و میان نەبینووە!
هەموو یەکیکیان پاداشتی (۵۰) پیاوی هەیه.. ئەپرسن پاداشتی (۵۰) پیاوی
سەردەمی خۆیان؟! ئەفەرموویت نەخیر (۵۰) لە ئیووە!!!

دەبا ئیمەش قۆلی مەردایەتی ئی هەلبکەین و دنیا سەعاتیکە.. وەک پیاوچاکان
دەفەرموون (الدنيا ساعة فاجعلها طاعة) لە خۆمان بای نەبین بە تەندروستی
چاک و لەش ساغی.. ئەمانە نامینن.. لە خۆمان بای نەبین بە ژیان، ژیان
ماومیەکی زۆر زۆر کورتە و هەر نەبیت بگەرێتەووە بۆ خۆی گەورە، بەلام گرنگ
ئەومیە بە روویەکی سپییەووە بگەرێنەووە..

باسی سینزهههم

رامانیك له پیغه مبهری مهزن (د.خ)

ههرچهنده من زور زور بچوگترم لهوهی که باسی پیغه مبهر بکهه (د.خ)، بهلام
 نهو توزه زانیاری و زانستهی که هه مهه جهزنه کهه ناراسته تانی بکهه..
 قورئان بومان باس نهکات که جهزرتی ئیبراهیم (سهلامی خوی لیبیت) دوعای
 کرد بو هاتنی نهو پیغه مبهره (ربنا وأبعث فیهم رسولا منهم) جهزرتی عیسا
 (سهلامی خوی لیبیت) مزدانهی دا به هاتنی (محمد) پاش نهو (ومبشرا برسول
 یأتی من بعدی اسمه احمد...) نهو دوعایه و نهو مؤزدانهیه له سالی (۵۷۱)ی
 زایینی هاته دی له یه کهه جومعهی مانگی رهجهب، نامینهی کچی وههاب که
 دایکی پیغه مبهره (د.خ) نووریکی بینی و زانی که سکی پره به زاتیکی پیروز..
 عهبدوولای کوری نه بوتالب که باوکی پیغه مبهره (د.خ) نهو مؤزدانهیهی پیدرا، که
 خیزانه کهه دووگیانه، بهلام دوی ماومه کی کهمی نزیکه یهک مانگی وفاتی
 کرد..

پیویسته فکریه کهمان هه بیت له سهر بارودوخی نهوکاته.. له دورگه ی عه رهیدا
 هه موو هوزهکان چه کدار بوون.. هه موو عه ره بیک چه کدار بووه.. و هه موویان
 زانیویانه چهک به کار بهینن، چونکه دوژمنیان هه بووه.. هوزیک له گهه هوزیکدا
 باش نه بووه.. بههیز هیرشی بردوومه سهر کهم هیز.. هه موو هوزیک یاسا و
 رژیمی تایبهتی خوی هه بووه، بهلام هه ره هه موویان ریزیان گرتووه له یهک هوز که
 پیی نهوترا (قورمیش).

ئەومش لەبەر خاتری ئەوهی که له ناوچەیی مەککەن و خزمەتی (بیت) ئەکەن.. شایانی باسە که عەرەب شانازی ئەکرد بە دینی ئیبراهیمەوه، بەلام هیج پەیووندییەکی نەمابوو لەگەڵ دینی ئیبراهیمدا.. ئوصولی دینی ئیبراهیم بنەماکانی نەمابوو ج لە بیر و باوەر و ج لە پەرستشدا (عبادە).. بەلام شانازیان ئەکرد بە پەیووندی بە حەزرتی ئیبراهیمەوه، هەرچەندە هەموویان بت پەرست بوون!!

لەو پەرستشانی که حەزرتی ئیبراهیم فەرمانی پێ ئەکرد، هیجی نەمابوو، تەنها بە رووکەش دیاردە (حەج) مابوو.. کاتیکیش ئەهاتن بۆ حەج و قوربانیان ئەکرد، بۆ بتیان ئەکرد، تەنها بە رووکەش کۆبوونەویان لە مەککەیی پیرۆز سالی جارێک هەبوو.. بوارمکانی تر هەمووی لادان بوو..

دوژمنی عەرەب هەستی بەم جیاوازیانە کرد.. مەملەکەتی حەبەشە، که نزیکەیی (۲۰۰۰) سال حوکمیان کرد، کۆتا مەلیکیان (هیلا سیلاسی) بوو که لەم سەردەمەدا نەما و ئیمبراتۆریەتەکهیان کۆژایەوه و.. لە زەمانی ئەبەرەهەدا لە دەریای سور پەڕینەوه بەشیکی زۆر لە ولاتی یەمەنیان داگیر کرد، کەس نەیتوانی بەرمنگارییان بکات، ئەوهی که بەرگریان ئەکرد هەمووی تاکە کەس و کەم کەم بوون، ئەوانیش سوپایەکی یاسایی و دموکراتیکی گەورە بوون.. پاشان لەبەر ئەوهی که هەموو عەرەب سالی جارێک روو ئەکەنە مەککەیی پیرۆز.. ویستی ئەو دیاردەیش نەمینیت، بۆیە کەنێسەیهکی گەورەیی دروست کرد، که پارمیهکی زۆری تیادا سەرف کردو توانایهکی زۆری تیادا سەرف کرد و بۆ ئەوهی سەرنجی عەرەب رابکێشی و نیتر لەوی حەجەکهیان بکەن.. بێگومان مرۆفی فیطرە و نازاد و مکو رقی لە داگیرکارە، رقی لە بیروباوەری داگیرکاریشه..

ئەگەر جاوڭ بېخىنىن بە مېزۋى گەل كورددا، ھەزاران سال دوو دەولەتى بەھىز كە بېزمىتى و ساسانىيەكان بوون، ئەياندا بە يەكترا لەسەر خاكي كورستان.. ئەميان ئەھات ھېرشى بۇ ئەو ئەبرد بەخاكي ئىمەدا ئەھات، ئەويشيان كە ھەستى ئەگرد لەم بەھىزترە، بەخاكي ئىمەدا ئەھات و ئەچوو لەوى ئەدا.. گەورمترين بەلگەيش بۇ ئەمۇنەكەمان ئەمەيە، كورد نە دىنى ئەمى وەرگرت و نەدىنى ئەمى وەرگرت، چونكە ھەردووکیان داگیركار بوون.. ئەم حالەتەش لە ھەربدا روويدا، دىنى داگیركارى وەرئەگرت نسرانیەتیش بوو، وای لئەھات مروفتىكى ھەئەشە كە ھەمیشە كېشە لە گرفت لە ھەئەشەو دەت، خۆى كورد بە كەنيسەكەدا بە شەو پېسايى كرده ناو كەنيسەكە.

بۇ سەبىنى كە دۇنيا رووناك بوومو، قەشەكان چوونە ناو كەنيسەكە و ئەمويان بىنى، بە ئەبەرمەھيان وت كە پادشای حەبەشەبوو، زۆر توورمېوو وە بېرياريدا كە كەبەى ھەرمەبەكان بېروخىنېت و لەشكرىكى زۆرى كۆكردەو و فېلېشيان لەگەئدا بوو، مى نا بەرەو ئەوئ. ئىتر ھەر تىرەو ھۆزىك لەو رىگەيەدا بوون ھەموويان رايانكرد چونكە لەوان ئەچوون..

ھەوال گەيشتە شارۆچكەى مەككە، خەلكەكە ھەموويان ھەئەھاتن بۇ ئەو شاخ و كىوانە، ژمارەيەكى كەم نەبېت پەنايان برده بەر (بېت).. ريش سېى ئەوكاتە، كە باپىرى پېغەمبەربوو (د.خ) كە (عبدالطلب)ى كورې ھاشم بوو.. لەو ئەچېت تروسكايەكى ئايىنى ھەزرمى ئىبراھىم لەو پىاومدا مابېت، كە وتى با ئىمە لەشكرىشمان نەبېت، ئەمە خانەى خوايە و خوا خاوەنيەتى، مەترسن خوا خۆى بەرگى لئ ئەكات، لەگەل ئەومدا كە لەو شوئەدا سى سەد و ئەومندە بتى تىابوو! لەو كەسانەى كە لەگەئيدا بوون، بووكەكەى خۆى بوو، كە دايكى پېغەمبەربوو(د.خ) مېردەكەى كۆچى دوايى كردبوو، سكى ھەشت مانگ بوو..

رووداومکه له قورئاندا باسکراوه که له سورمتی (فیل)دایه که ئیستا کاتی باس کردنی نییه، بهلام به کورتی ئەم سوپایه نزیك بووهو ریکهوتنیان لهگه‌لدا کرد، بهلام سوودی نه‌بوو کابرا هاتوووه ئەو په‌رستگایه ناینییه بر‌خینیت.. بیگومان (که‌عبه‌ی) پرۆز یه‌که‌م شوینه، که خوای گه‌وره‌ی تیادا په‌رسترا، ئەو به‌رده‌ی که چه‌زرمتی ناده‌می له‌سه‌ر بوو کاتی له به‌هه‌شتدا دهرکرا، خوایی و به‌رده‌مکه‌ی ژیری له‌ویدا گیرسایه‌وه.. له‌ویدا هه‌ستی به‌په‌شمانی کرد و داوای لی‌بوردنی له‌خوای گه‌وره کرد.. سو‌جده‌ی برد و نو‌یژی کرد بو‌خوای گه‌وره، واته‌ پرۆزترین شوینه له‌گۆی زه‌میندا.. یه‌که‌م شوینه که مرۆف سو‌ده‌ی تیادا بردوووه بو‌خوای گه‌وره.. بینای کردوووه ئیتر له‌ویدا چه‌زرمتی ئیدریس و چه‌زرمتی (شیت) هه‌ر له‌ویدا خوایان په‌رستوووه.. له‌لافاوی نو‌حدا ئەمانه هه‌موویان نه‌مان و نغرو بوون بو‌چهند هه‌زار سائیک، تا خوای گه‌وره چه‌زرمتی ئیبراهیمی نارد (علیه‌السلام) له‌کوردستانه‌وه رو‌یشتوو ئەو شوینه‌ی دۆزیه‌وه، به‌ویستی خوای گه‌وره و به‌فه‌رمانی خوای گه‌وره له‌گه‌ل ئیسماعیلی کورپیدا دروستیان کرده‌وه.. دوا‌ی ماوه‌یه‌ک دیسانه‌وه بیرو باوه‌رکه تیکچوو و بووه‌وه به‌بت په‌رستی.. وه‌ک هه‌موو جاریک که لادانیکی بیروباوه‌ری دروست نه‌بیت، خوای گه‌وره پی‌غه‌مبه‌ریکی بو‌نه‌نیریت..

کاتیک ئەم سوپایه له مه‌که‌که نزیك بووه‌وه، خوای گه‌وره بال‌ندیه‌کی نارد که پیی ئەلین (نه‌بابیلی) به‌قه‌د چۆله‌که‌یه‌که.. چۆله‌که‌ش نه‌وپه‌ری توانای هه‌لگرتنی (۲۰ - ۳۰) غرام شتی هه‌یه، خو قومه‌له‌ی بو‌هه‌لناگیری و ئەوه شی‌وازی به‌رگری خوای گه‌وره‌بوو بو‌ (بیت) (ترمیهم بحجارة من سجيل) ئەو کۆگله‌ی که ئەو بال‌ندیه هه‌لی ئەدا، ئەبوو به‌تیزابیک و ئەبوو به (سجیل) ئیتر ئەو سوپایه‌ی سوتاند، به‌فیل و حوشت و مرۆفه‌وه له‌ناوی بردن و تیکی دان به‌په‌له

رۆيشتنهوه بهشيكي كه ميان گهيشتهوه يه مهن، ويستي خواي گه وره وهابوو كه نه برمه لهويدا نه كوژي، نه با رۆژيك له رۆژان، داستانيكي بو دروست بكن و بلين پالنه وان بوو، وا ئازا بوو، وا يكر دووه و وا يكر دووه.. بهو زهليليه وه و به تيكچووني رووكاري دهرموه بيه وه گه يشته وه ناو مال و مندالي و گه يشته وه ناو عهرمه بگاني يه مهن و بهو حالته وه بينيان له گه ل نهو چهند كه سه ي كه خواي گه وره نه يكوشتن، بو نه وه ي بيگير نه وه كه ئيمه دوو چاري سوپايه ك نه بووين، به لكو دوو چاري چۆله كه بووين.. ناوا خواي گه وره زهليلي كردن و دواي نه وه له يه مهنيشدا نه مان.

پهنديكي گه ورميه بو ئيمه كه بزاني نه وولاته و نهو كه عبه يه چهند پيرۆزه لاي خواي گه وره، لهو بارودوخه دا پاش (۵۰) رۆژ له رۆزي دووشه ممه دا و له گه ل (هجري) دا سالي (۵۷۱) ي زاييني سهرداري مروفايه تي له دا يكي بوو (د.خ) مامؤستاي به شهريهت له دا يكي بوو، گه ورمه ترين رووداو كه روويدا له دا يكي بووني پيغه مبه ر محمد بوو (د.خ).

سي شتي زور سهر سورهي نه ر روويدا:

يه كه م: له رينه وه ي كو شكي كيسرا. هه ر له به رمه بيه انه وه كو شكه كه ي كه وه ك زمنگيكي ناگادار كردنه وه وه ها بوو بو ي.

دووهم: دهرماچه يه ك له عيراقدايه و له ناوچه ي (ساوه) يه پي ئه ئين دهرماچه ي (ساوا) لهو به رمه بيه انه دهرماچه كه يه ك دلۆپ ناوي تيا نه ما، نه مه دوايي زانييان كه لهو به روارمدايه..

سيه م: ئاگري فارسه كان (۱۰۰۰) سال بوو نه كوژا بووه وه، نهو به رمه بيه انه كوژا يه وه.. هه وئيان نه دا دا يگرسي ئن، بو يان دا نه نه گير سا.. له به ر شه رافه تي له دا يكي بووني پيغه مبه ر (د.خ).

دوژمنانی نئمه رقیان له ژماره (۱۳)یه و ئەلئین شوومه، له راستیدا ئەو ژمارهیه شووم نییه، بەلگۆ لەبەرئەوهی (۵۷۱) لەدایکبوونی پێغه‌مبەرە (د.خ) (۱۳-۷+۱+۵)، بۆیه رقیان له ژماره (۱۳)یه.. (۱۳) ژمارهیه‌که خۆی گه‌وره دایناوه وه‌کو هه‌موو ژماره‌یه‌کی تر، ئەگەر له‌وان زیاتر نه‌بی، له‌وان پیرۆزتر نییه..

پێغه‌مبهری خوا (د.خ) هه‌یج که‌سه‌یک نه‌یتوانیوه تا رۆژی قیامه‌تیش که‌س ناتوانی له‌ و‌س‌ف کردندا مافی ته‌واوی خۆی بدات. هه‌موو زانایه‌ک ده‌سته و‌سه‌تانه به‌رامبه‌ر زاتی پاکی پێغه‌مبهر (د.خ) ئەوه‌ی که‌ ئەبیس‌ترئ و ئەنوس‌رئ، ته‌نها بریتیه‌یه له‌ و‌سه‌فی شوین‌ه‌واری سیفاتی، به‌لام زاتی خۆی، کاری نئمه‌ نییه و ناتوانین، بۆچی؟ چونکه پێغه‌مبهری خوا له‌ پله‌ی (نبوه)دایه‌ واته‌ نێردراوی خۆی گه‌ورمیه‌ و په‌یومندی ئەکات له‌گه‌ڵ دروستکاری زه‌وی و ناسماندا که‌ی نئمه‌ له‌مه‌ تئ ئەگه‌ین؟! جگه‌ له‌وه‌ش پله‌ی (الرساله‌)ی هه‌یه.. هه‌روه‌ها پله‌ی کۆتایی هه‌موو پێغه‌مبهران و نێردراوانی هه‌یه.. ئەمانه‌ هه‌موویان نه‌ینین و له‌ توانای نئمه‌دا نییه‌ تیی بگه‌ین.. ئەم زاته‌ (د.خ) خۆی گه‌وره‌ هه‌ندی شتی داوه‌تی، که‌ نئمه‌ هه‌ستمان پئ کردوو.. به‌لام ئەوه‌ی که‌ نئمه‌ هه‌ستمان پئنه‌کردوو هه‌ر یایه‌کی بی بنه‌.. خۆی پێغه‌مبهر (د.خ) پێکهاتوو‌یه‌که‌ له‌ عیرفان و عیلم و حکمه‌ت، به‌لام ئەوه‌ی که‌ ده‌رکه‌وت و مرۆف‌ به‌ چاوی خۆی بینی، نئمه‌ ئەوه‌ ئەگه‌یه‌نین خودی خۆی (د.خ) ئەوه‌ هه‌یجی ئ نازانین. کاتیک منداڵ بووه‌ دوو فریشه‌ی پیرۆز هاتوون و دلایان هیناومه‌ ده‌رموه‌ و به‌ ئاویکی تابه‌ت شتویانه‌ و پاشان بۆیان خستوو‌ته‌وه‌ جیگه‌ی خۆی..

نایا نئمه‌ له‌مه‌ چۆن تین‌ه‌گه‌ین؟! ئەمرۆ له‌ جیهاندا هه‌ندی که‌س دئ دمر‌نه‌هینن، نامیریکی پێشکه‌وتووی تابه‌ت به‌ دلێوه‌ ئەنوو‌سینن و، نه‌شته‌رگه‌ری بۆ ئەکه‌ن و له‌ دهریشه‌وه‌ نامیریکی ئەده‌نی، تاوه‌کو جاربه‌جار ئەو پاترییه‌ شه‌حن بکاته‌وه‌..

ئەو بەلامانەو نامۆ نىيە.. ئەى بۆچى بەلامانەو نامۆ بىت ئەگەر خىوای گەورە لە رىگەى دوو فرىشتهو ئەو نەشتەرگەرىيە نەنجام بدات؟! بۆيە زەرپرىيەك نارمىزوى دەروون لەو زاتەدا نەمىنىت! نەومكو تاكە چركەيەك لە زياندا شوين نارمىزووكانى بكەوئىت، ئەوانە ھەر لە مندالىيەو كوزاوانەتەو..

يەكجار پىغەمبەرى خوا ئەفەرموئىت مندال بووم شاييەك ھەبوو، ھەموو خەئك رۆيى منيش لەگەلياندا رۆشتم، فەرموى جوومە سەر ديوارمەك و خەوم لىكەوت، خىوای گەورە نەبەيشتوو شاييەكە ببىنىت! ھەر لە مندالىيەو خىوای گەورە پەروەردەى كردوو پاراستووئىتەى لەبەر زاتى خۆى، خىوای گەورە لە دونيادا ھەندىك خەلاتى داومتى، وھەندىك خەلاتى داومتى لە ئاخىرەتدا، وە لەبەر زاتى ئەو ھەندى خەلاتى داو بە ئوممەتەكەى لە دونيا و ئاخىرەتدا.

لەو سىفات و رىزلىنانەى خىوای گەورە بۆ زاتى پىغەمبەر (د.خ) لە دونيادا، كە ئەفەرموئىت (انك لعلى خلق عظيم...).

گەنجىنەى رەوشتى بەرز و جوان وتەواوى ھەموو رەوشت بەرزىيەك، ھەرھەمووى والەلای پىغەمبەر (د.خ) ھەموو مەرفاىيەتى ئەبىت لەووە شت وەربگرن ئەمە خىوای گەورە نەيداو بە ھىچ پىغەمبەرىك...

يەككى تر لە رىزلىنانەكانى ترى ئەوەى، كە ھەموو پىغەمبەرىك خىوای گەورە بۆ گەلىكى تايبەتى ناردوو، بۆ كاتىكى ديارىكراوى ناردوو، بەلام بۆ پىغەمبەر (د.خ) خىوای گەورە لەو روووە ئەئىت.

(وما أرسلناك إلا رحمة للعالمين) (قل يا أيها الناس إني رسول الله إليكم جميعا) ئەى مەرفاىيەتى من نىردراوى خوام بۆ ھەر ھەمووتان بۆ ھەموو قەومىك، واتە لە شويندا ھەموو گۆى زەمىن ئەگرىتەو، وە لە كاتىشدا تاوەكو رۆزى قىامەت، چونكە كۆتايى پەيامى خىوای گەورەيە..

نەم پلە و پایەیه، خوای گەوره نەیداووە بە هیچ پێغەمبەرێک.. ئایینی ھەموو جیھان ئەبێت تەنھا ئیسلامەتی بێت، ئەوەمیشی داوہ بە پێغەمبەر (د.خ) چوار دە جار وشە (عالمین) لە ھۆرئاندا ھاتوو! ھەر وھا ئیمە چی لەوہ تێئەگەین، کە پێغەمبەری خوا (د.خ) ئەفەرموی (أنا سید ولد آدم يوم القيامة ولا فخر) خوای گەورە کردوووەتی بە سەرداری ھەموو نەوہی ئادەمیزادا! ئەبێت چەندە سیفەتی بەرزێ تیا دا بێت تاوەکو بگات بەو پلە یە؟! پێدراوہ سیفاتی نازمێردرێت، و (مکرومات) ھکانی نازمێردرێت سیفاتی (أخروي) داوہ پێی واتە سیفاتی تری پێ دراوہ، کە خوای گەورە لە ئاسماندا بێ بەشی نەکردووہ لە سلاوات، ھەموو فریشتە یەک سلاواتی لە دەرباریدا و لەسەر زەویشدا ئیماندارانی مەرؤف و جنۆکە واتە بەری... واتە شوینیک نییە لە بوونە وەردا، کە یادی محمدی (د.خ) تیا دا نەکریت، لەو خەلاتانە خوای گەورە بە نایەتیک ئەفەرمویت (ورفعنا لك ذکرك). کاتیک جوولە کە جنیو ئەنیرن بۆ پێغەمبەر (د.خ) ئیوہ هیچ غەمبار مەبن، چونکە ئەو شانە ی پێ ناگات.. کاتیک سەگ ئەومرپت بۆ مانگ، نایا نازاری مانگ نەدات؟! مانگ کە دروستکراویکی بێ گیانە.. دروستکراویکی وەکو پێغەمبەر (د.خ) کە لە ھەموو فریشتەکان ریزدار ترە چۆن زیانی وای پێنەگات؟! بەلام زیان نەدات لە ئیمە، چونکە ھەستی ئیمە ی بێ بریندار ئەبێت، زاتی پیرۆزی خوای گەورە، خۆی سلاوات ئەنیرت بۆ پێغەمبەر (د.خ) (إن الله و ملائکته یصلون علی النبی... لیرەدا تیبینیەکی گەرنگ ھەبە، ئیمە ناتوانین سلاوات بنیرین بۆ پێغەمبەر (د.خ)، لیبانیرسی ھاوہلان: یارسول الله، سەلامان زانی چۆن سەلامت ئی بکەین، بەلام (صلاة) چۆن بێت؟ فەرمووی بلین (اللهم صلي علی محمد) ئیوہ تا بزانی، خوا بکەن بە وەکیل.. ئیمە کە سلاوات ئەنیرین، ئەئین خوا یەگیان نەپارپینەوہ لە زاتی تو، چونکە تو پێغەمبەر (د.خ) ئەناسی و ئیمە ناتوانین مافی

تەۋاۋى خۇى بدمىنى، تۆ رحمەت و بەرەكەتت بېرژىنە بە سەرىدا، چونكە تۆ ئەىناسىت و تۆ ماھى خۇى ئەدمىتى.. ئەمەىە ماناى (ورفعنا لك ذكرك).

ئەگەر تەنھا فەرزەكان بەجى بەىنىن، و تەسبىحاتت نەبى، لە شەو و رۆژىكدا نۇچار شایمتان ئەھىنىت... ئەمە بەرزكردنەۋى يادى پىغەمبەرە، كە ھەموو نوپۇزكارىك ھىچ نەبى لە شەو و رۆژىكدا ناۋى ئەبات.. لە سەدان ھەزار مزگەوتدا لە جىھاندا، رۆژانە (۵) چار ناۋى دىمىرىت.. لە نامارىكدا (۴۳۰) ھەزار مزگەوت تەنھا لە بەنگلادش ھەىە! ولات نىيە لە جىھاندا مزگەوتى تىا نەبى، شەو و رۆژ ناۋى (محمەد) ئەبرى لەناو جەرگەى ئەو ولاتانەى كە باومپرىشان بە ئاىنى ئىمە نىيە، ئەمەىە (ورفعنا لك ذكرك...) ئىمان تەۋاۋ نابى، ئەگەر باومپ بەۋى لەگەلدا نەبىت. (ياايها الذين آمنوا بالله و رسوله) كەۋاتە ئىمان بە پىغەمەر (د.خ) پاشان ئەمانەنىتە بازەى ئىمان.. ھەموو بەشەكانى تى ئىمانت تەۋاۋ بى، تەنھا بە محمد نەبى، مۇسلمان نىت..

لە ئاخىرەتىشدا، كە خۋاى گەۋرە پلەى شەفاعەتى ئەداتى، ئەىداۋە بە پىغەمبەرانى تىر پىى ئەفەرمۇى: كىت ئەۋىت بۆ لىبوردن، مىن رازىم.. لە صەحىحى مۇسلىمدا پىغەمبەرى خۋا (د.خ) ئەفەرمۇى (و أنا أول من ينشق عنه القبر...) واتە مىن يەكەم كەسەم كە خۋاى گەۋرە لەكاتى زىندوو بوونەۋەدا لە قەبرى دىرم ئەھىنىت.. بۇچى؟! لە بلىۋنەھا بلىۋنەھا مروفۇ يەكەم كەسە زىندوو ئەكرىتەۋە؟! (ۋاۋل مىن يىجىز الصراط...) و يەكەم كەسەم لە پردى (صراط) ئەپەرمەۋە (ۋاۋل مىن ىدخلى الجنة) يەكەم كەسەم ئەچمە بەھەشت، لەبەر خاترى ئەۋىش لە دونىا و قىامەتدا خەلاتى ئوممەتەكەى كراۋە.. لەۋانە: ئەۋەى نىيەتىكى پاك بەىنىت بۆ كارى باش و دۋاىى بۆى نەكرىت، بە چاكە بۆى حسابە، ئەۋەى نىيەتىكى خراب لە دللىدا بىت و نەىكات، بە چاكە بۆى حسابە، ئەم

به خششانه له ئوممهتهگانی تردا نییه.. وه ئهوهی که چاکهیهک بکات به یهکجار بۆی حساب نییه، بهلکو به دهجار و سهدهجار ههتا (۷۰۰) جار بۆی نهووسریت.. نهمه له دینهگانی تردا نییه.. نیوان نوپژیک و نوپژیک ههر گوناهیکت کردوه، به مهرجی گهوره نهبی.. (نازاردانی دایک و باوک گوناهی گهورمیه) نهمه نوپژ و شت نایسرپتهوه.. نهو گوناهاه بچوکانه ههموویان که له نیوان نهو دوو نوپژهدا کراون ئهسرپتهوه.. نیوان نوپژی ههینی و نوپژی ههینی، گوناهاهکان ئهسرپتهوه ههرومهها نیوان مانگی رهمهزان و مانگی رهمهزان ههر گوناهیک لهو سالهدا کراوه ههمووی ئهسرپتهوه، نهمه له ئوممهتهگانی تردا نییه.. له ههموو شوپنیک ئهتوانیت خوی گهوره ببهرستی.. تهنها پههرستن له مزگهوتدا واجب نهکراوه، بهلکو له ههرجیگایهک بیته ئهتوانی خوی گهوره ببهرستی.. (وجعلت لی الأرض مسجدا و طهورا) (ان الله تجاوز عن امتی الخطأ و النسیان وما أستکرهوا علیه) واته کرداریک که به ههله بکری و نییهتت نهبووه بیکهیت، خوا لیت خۆش نهبیته و به گوناها نازمیردریت.. وهحالهتی بیرچوونهوه، کاتیک فهرزیکت بیر نهچیتتهوه، خوی گهوره (انشاء الله) لیت ناگریته.. و شتیکیش که به زهبری چهک و به زۆر گوناهیکت پی بکهن، ئهوانهش (انشاء الله) به گوناها نازمیردریت به مهرجیک (کباثر). نهبی وهکو (قهتل و زینا) بۆ ئهم سی حالته که تایبهته به ئوممهتی پیغهمبهر (د.خ) قهلهمی لیبوردنی داناوه.. چهندین خهلاتی تر له قیامهتیشدا یهکهم ئوممهت که زیندوو نهگریتهوه، ئوممهتی پیغهمبهره (د.خ) ههرومهها یهکهم ئوممهتیشه که لهسر پردی (صراط) ئهپهاریتهوه.. ههرومهها یهکهم کۆمهل و ئوممهتیشه که نهچیتته بهههشتهوه..

جگه لهم ههمووهی که باسمان کرد، خوی گهوره پیغهمبهری بهرزکردوه بۆلای خوی و بهههستی پیشاندا و گفتوگۆی لهگهلهدا کرد، کاتیک گفتوگۆی خوی

لهگهڻ موسادا که پيی نهوتری (کليم الله) لهسر زهوی روویدا.. بهلام بهرز بوونهوهکهی پیغهمبهر (د.خ) بؤ حهوت ناسمانهکان بوو، بؤنهوهی ههموو بوونهوهر بهخیرهاتنی بکات، ههموو فریشتهکان بهخیرهاتنی بکهن، نه مه چ ریژیکه؟! به هیج نیردراو و پیغهمبهریک نه دراوه.. ههروا به ناسانی وهری مهگرن نهو تهحیاتهی که له نیوان خوی گهوره و پیغهمبهر (د.خ) روویدا، که له نوپژدا ئهیلئیت، هینده پیرۆزه هینده پیرۆزه، له ههموو نوپژیکدا یادی نهکهینهوه.. دواى شهرمف مهندي بهودیداره، دیتهوه بؤ سر زهوی بهردموام ئهبیئت لهسر پیشهواپهتی خوی.. بهردموام ئهبیئت لهسر واجباتی خوی.. نهو پله و پایه بهرز، لهوه قهدهمغهی ناکات، نهگهر نهعلیکی بېچرپیت، بهدهستی خوی چاکى بکاتهوه، یاخود مهړیک بدوشیت، یان کراسهکهی خوی بدوریتهوه.. ههندي چهمک و تیگهیشتنی جهوت ههیه لای ئیمه، نازانم لهکونیوه بؤمان هاتووه؟! پیغهمبهر (د.خ) وهکو چهزرتی عانیسه ئهگپریتهوه که له ههموو کاروباریکی ناومالدا یارمهتی خیزانهکهی داوه.. لای ئیمه ههندي کس ههیه، بیزی نایمت تهانامت قاپیک بداته دست خیزانهکهی، بهراستی ئهم چهمکه بههیج جوړیک ئیسلامی نییه..

کاتیک پیغهمبهر (د.خ) شتی نهکری له بازار، نهیهیشتوووه کهس بؤی ههلبگریت، خوی داویهتی بهسر شانیدا و هیناویهته مالهوه، بؤنهوهی واجبی ئهمانهتهکه له ههموو بواریکدا جیبهجی بکات.. میهرهبانترین باوک بووه بؤ جگهر گوشهکانی.. میهرهبانترین هاوسهر بووه بؤ خیزانی.. میهرهبانترین سهرکرده بووه بؤ میللهتهکهی.. میهرهبانترین دادوهر بووه.. نازاترین سهرکرده بووه.. سهرکردهی ههموو پیشهواکانه.. مامؤستای ههموو مامؤستاکانه.. بهم جوړه چهند ههولبدمین، ئهمانه تهنها شوینهواری رهوشت و سیفتهی پیغهمبهریکه (د.خ)

بهلام ناخی دل و دهر وونی نازانین چۆنه... خوی گهوره نهفهرموئیت (انك باعیننا) واته تو له چاوی میهرمبانی نیمه داتیت.. نیتر نه زاته بهرزه چۆن بهمن و تو و مسف نه کریت؟!

پیغه مبه (د.خ) نهفهرموئیت (من مات وترک مالا فلورثته، ومن ترک دینا او ضیاعا فالی و علی...) واته نهوکه سهی که کۆچی دواپی نهکات و سهرومت و سامان بهجی نههیلئیت، نهوه بو وهرسه که یه تی.. نهوهی که قهرز و مندالی ورد بهجی نههیلئیت من لیپرسراوم و بو منی بهینن (النبي اولی بالمؤمنین من انفسهم).. چ سهرکردهیهک نه مهی کردوو؟ له چ دهوله تیکدا و له چ کتیبیکدا له چ میزوویه کدا سهرکردهیهک نه مهی وتوو؟ چ سهرکردهیهک لیپرسراو بووه له بهخوکردنی مندالی میله ته که ی؟ چ دهسه لاتیک لیپرسراو بووه له گیرانه وهی قهرزی قهرزار؟ کاتیک نه مه نهفهرموئیت، واته نه بیته دهوله ته که ی بهو شیومه بیته... نه بیته نه وهی که دوا پیغه مبه (د.خ) دیت و نه لیت دهوله ته که ی من دهوله تیکی نیسلامی و محمدیه، نه بی نه دهستورانه جیبه جی بکات.

ههروهها پیغه مبه (د.خ) نهفهرموئیت (ما یصیب المسلم من شوکه فمادونها إلا وجدت لها فی قلبی..) واته ههه موسلمانیک درکیک یا خود له درکیک که متر بجیت به جهستهیدا، کاتیک نازاره که ی دهجیته دلی موسلمانه که وه، هه مان نازار دهجیته دلی منه وه...

له ماموستا مهلا عه بدولکه ریمی مودهریسم پرسی سهبارت بهم فهرموودمیه و وتم، قوربان! نه مه بو کاتی خو یه تی؟ فهرمووی نه خیر، نه مه تا قیامه ته، چونکه نیمه سلاواتی بو نه نیرین، فریشته یهک بو ی نه نیریت و نه لیت: یارسول الله فلانی کوری فلان له سلیمانیه وه، له هه ولیره وه، له هه شوینیکی جیهانه وه

سهلامت لى ئەكات، بەلام ئەگەر شەوى ھەينى بېت بە گوڭى پىرۆزى خۆى گوڭى لىيەتى..

ئەگەر بمانەوېت رەزامەندى خوای گەورە بەدەست بەينىن، ئەبېت شوڭن ئەم زاتە بکەوين (د.خ) لەدايک بوونى رەحمەت بوو.. ژيانى ھەمووى رەحمەت بوو.. رىبازەكەى ھەمووى رەحمەتە.. ئايا ئەمە ژىرىە كە دوور بکەوينەوہ لەو ھەموو رەحمەتە؟! ئايا ئەمە (منطق)ە كە دوور بکەوينەوہ لەو ھەموو رەحمەتە؟! خوای گەورە ئەفەرموېت (قل أن كنتم تحبون الله فاتبعوني يحببكم الله) واتە: ئەگەر خۆشەويستى خواتان ھەيە شوڭن پىغەمبەر (د.خ) بکەون.. واتە ئەگەر شوڭن نەو بکەون، من نىوہم خۆش ئەوېت.. تەنھا رىگە بو رەزامەندى خوای گەورە، شوڭن كەوتنى (رسول الله)يە (د.خ) خوای گەورە ئەفەرموېت (فالذين آمنوا به وعزروه ونصروه واتبعوا النور الذي أنزل معه أولئك هم المفلحون).

روو و دهمو چاوم، ویستی منی تیادا نییه، نهو هۆرمۆنانهی کهله له شمدای
دهرنه درین بۆ ههرسکردن و شیکرنه وهی خواردن،
وه نهوستانهی که کۆنترۆلی ترپهی دل و سورپی خوین و ههناسه نهگات، نهمانه
ههرههموویان راسته و ویستی منی تیادا نییه، چونکه من نهنوونم، چون
کۆنترۆلی ترپهی دل بۆ نهکرا، گهر بنوستمایه؟! له بهرئه وه زیان و بوونی نییه..
خوای گهوره راسته وخۆ نهیبات بهرپۆه، بهی ویستی نییه به شهکهی تری نازاد و
سهربهستین تیادا، نهتوانین چاکه بکهین نهتوانین خراپه بکهین.. نازادین باش
یان خراپ بلین..

نهگهر نهو ههستهی که نیستا باسکرا گهیشه نهو رادهیهی بلیت خوایه گیان!
نهو به شهی که منت تیادا نازاد کردوه، نهویش نهدهمه وه به تۆ بۆنه وهی به
ویستی تۆ بهرپۆه بروات و به پئی بهرنامه کهی تۆ ههئس و کهوت بکات، بۆ نه وهی
له گه ل به شه کهی تردا هاوسهنگی بهاریزیت و هاو ناههنگ بیت.. نهوه به کهم
ههنگاوی نیمانه.. پاشان نهگهر زیاتر گه شهی کردو.. گهیشه رادهیهک فوربانی
له گه لدا بوو، نهوه نیمانه که بهرز نه بیته وه، کۆچکردنی له گه لدا بیت و جیهادی
له گه لدا بیت به هه موو جۆرهکانی، ههتا نهگاته دوا قۆناغ، که بریتیه له
خۆبهخش کردن، که شههیدیه، نیر نهوه بهرزترین پلهی بهخشینه..

کهواته بانگهواز بۆ خوای گهوره، بریتیه له هاندانی خه لک بۆ کرده وهی باش، بۆ
فهرمان به چاکه و جله وگیری له خراپه و بۆ هیدایهت، هه مووی بریتیه له
رهوشت، واته دینداری ته نهها ههستیک نییه له ناخی مرۆفدا بیت و واقعییهتی
له گه لدا نهی، نهه حالته لهو جیاکردنه وهی لایهنی نیمانی و لایهنی کرداری، له
نیسلامدا نییه، به لکو تیکه له وهکو خوای گهوره له جهن دین شویندا له قورناندا
ناوی نیمان و کرده وهی چاکه بهیه که وه هیناوه (امنوا و عملوا الصالحات) سنووریک

نییه بلّیت: نیتِ نهمه لایه‌نی تیوری و نهمه لایه‌نی پراکتیکیه‌تی، به‌لگو نوری‌که که چووہ دلّوہ، نیتِ نھو مروّفه یه‌کسەر دەست نھکات به‌کار کردن.

لای نیّمه و له دینی نیسلامدا زور جیاوازی هه‌یه له‌گه‌ل میلله‌تانی تردا.. نیّمه نھوهمان نییه، که مروّفه‌که له‌ناو که‌نیسه‌یه‌کدا بگری، به‌لام که هاته دمره‌وه نیتِ خه‌لکی بچه‌وسینیته‌وه و کردموه‌ی چه‌وتی به‌دی بگریّت و خه‌لک له‌ناو به‌ریت به هه‌موو دلّره‌قیه‌که‌وه، نیّمه نھوهمان نییه، له‌لای نیّمه هه‌موو دونیا بریتیه له په‌رستگا.. هه‌ر له دەستورمه‌که‌ماندا خوی گه‌وره نهمه‌رمویت (اتأمرون الناس بالبر وتنسون أنفسکم و انتم تتلون الكتاب أفلا تعقلون) خوی گه‌وره ره‌خنه له‌و که‌سانه نھگریّت که زمانیان دریزه، وا نه‌زانن نهم دینه بریتیه له قسه‌کردن، نه‌لّیت فه‌رمان به چاکه نھکه‌ن نهمه لایه‌نی تیوریه‌که‌یه‌تی و قسه‌کردنه‌که‌یه‌تی.. وه خوتان په‌یره‌وی ناکه‌ن و خوتان جیبه‌جی ناکه‌ن، که‌واته هه‌موو موسلمانیک پیش نه‌وه‌ی قسه بکات نه‌بیت نھو قسه‌یه له‌لای خوی چوو‌بیته‌وه قوناغی‌کی پراکتیکه‌وه.. هه‌ر فه‌رمانیک به چاکه نه‌بیت پیش باسکردنی خوت کردبیت، هه‌ر جلّه‌وگریبه‌ک له خراپه، نه‌بیت خوت نھنجامت نه‌دابیت و دوور بی لی، مروّفه نه‌گریّت به سی به‌شه‌وه له‌لایه‌نی وهرگریتی بیروباومر و جیبه‌جی کردنیه‌وه..

۱- به‌شیکیان نیمانداری راسته‌هینه‌یه، بیروباومرپکی هه‌یه، که له ریگه‌ی هه‌ست و نھندامه‌کانیه‌وه نھو بیروباومر جیبه‌جی نھکات و هاوسه‌نگیه‌ک په‌یکه‌ل نھکات.. هارمونییه‌تی‌ک و گونجاندنی‌ک هه‌یه له‌نیوان بیرو باومر په‌یکه‌ل کردنی نھو بیروباومرپیدا.

۲- مروّفی بی نیمانیش به‌هه‌مان شیوه گونجان هه‌یه له نیوان باومر و کرداریدا، به‌لام باومرپ له‌گه‌ل تودا جیاوازه.

۲- جوړی سېهم نهو کهسهی که په یامیکې پییه، به لام به شیومیه کی تر په یکه لی نهکات، که پیی نهوتری دوو روو (منافق) مروقی دوو روو بی عهقله.. شتیك نهکات، باومړی پیی نییه، یان باومړی به شتیکه و نایکات له ترسی نهوهی که بهرژموندیه که هی نهومیه دوو رووی و بی عهقلی.. له نایه تیکی تر دا خوای گه وره نهفه رمویت (ومن أحسن قولا ممن دعی الی الله و عمل صالحا و قال اننی من المسلمین).

واته کی لهو کهسه باشتره که هه و نه دات به قسه و خویشی جیبه جیی کردووه و نه ئیت من موسلمانم و شانازی به ئیسلامه وه نهکات.

ابن مسعود خوای لی رازی بیټ نهفه رمویت (لیس الإمان بالتحلی و لا بالتمنی ولكن ماوقر فی القلب و صدقه العمل) واته ئیمان نهوه نییه به ناواته خوازی و هزل یکردن بیټ، به لکو ئیمان نوریکه دپته دل و کردار ئه یسه لینیټ..

شیخی گه یلانی نهفه رمویت: نهوهی که نه ئیت (لااله الا الله محمد رسول الله) نهوه بانگه شهی ئیمان نهکات.. پیی نه ئین نهوه ئیددیعایه نهی به لگه کانت چپیه؟ خوای گه وره داوای کرداری لی نهکات.. له بهر نهوه کرداری چاکه و هه لو یست به شیکه و له بیرو باومړی جیا نابیته وه.

نهم په یکه ل کردنه، کاریکی هه روا ناسان نییه، به لام لای ئیمه سوو کتره کاتیك به راوردی نه که یین له گه ل نوممه ته کانی تر دا، چونکه ئیمه پی شه و امان هه یه.. خوای گه وره نه ی توانی له ریگه ی نهو فریشتانه ی که به شه و بهر و ژ چاود پیریمان نه کهن، قورن انمان بو بنیریټ و بیخاته دلی هه موو که سیکه وه، به لام قورن ان داوای کرده وه مان لی نهکات.. پیغه مبهری خوا (د.خ) نهفه رمویت (انما بعثت لأتمم صالح الأخلاق..) واته خوای گه وره بو نهوه منی نار دووه که هه موو رهوشتیکی جوان به شیومیه کی ته واوی بگه یه نم به ئیوه.. نهم شته تیورییه، نه گه ر به بی پیغه مبه ر

بیت کەس ناتوانیٖت جیبەجیی بکات.. دین ئەئیت راستگۆبە.. دین ئەئیت ومفات
 ھمبئ و خواو نیشتمانٖت خوش بویت.. باشە من چۆن ئەم تیورانە جیبەجیی بکەم
 ئەگەر پێشەواپەکم نەبیت و ئەم شتانە جیبەجیی نەکردبئ، من چۆن ئەتوانم
 بیکەم؟! لەبەرئەووە خوای گەورە پێغەمبەری نارد (د.خ).

بۆئەووی کارمە بۆ ئیمە ناسان بیت.. گەرنا، بۆ خوای گەورە زۆر سانا و ناسایبە
 ھەموو کەسیک سروش (وہجی) بۆ بنیړیت و، ئەووە زۆر ناسانە، بەلام ئەمە
 کارمە سەرکەوتوو ناکات.. تەنھا ئەبیت پێشەواپەک ھەبیت لە رەگەزی مروؤف
 بیت لەبەرئەووە خوای گەورە نووریکی نارد، کە ئەفەرمویت (لقد جاء من الله نور
 و کتاب مبین) نوورەکە پێغەمبەرە (د.خ) پاشان یاسایەک، ئەگەر ئەو نەبواپە
 ئیمە نەمان ئەزانئ قورئان چیبە! کام رەوشتی جوانئ، پێغەمبەری خوا (د.خ) لە
 لوتکەدا جیبەجیی کردوو و اتە (کمال الأنسانی)، دوائ ئەووە پلەئ پێغەمبەرایەتی
 و پلەئ (رسالة) و پلەئ گۆتایی پێغەمبەر و نیردراوانئ ھەبە، جا پێغەمبەریکی
 و ھای بۆ ناردین، کە ئەووەک ھەر تەنھا (۲۳) سالی تەمەنی پێغەمبەرایەتی، بولکو
 ھەموو (۶۳) سالی تەمەنی تەنھا چرکەپەک گومانئ تیدا نیبە مایەئ کەمیک
 گومان بیت.. بۆیە خوای گەورە ئەفەرمویت (لقد کان لکم فی رسولہ الله أسوة
 حسنة) ئەیفەرموو باکردارەکانئ پێغەمبەر ببیتە پێشەواتان یان وتەکانئ
 پێغەمبەر ببیتە پێشەواتان، نەخیر، پێغەمبەر زاتی خوئی ببیتە پێشەواتان،
 چونکە ھەموو حالەتیکی ئەو پێنەگە بۆ ئیو، ھەرچ ھەلوئست و، فەرموودە و بی
 دمنگ بوونیک و قسەکردن و کرداریک، لە حەزرتەووە، پێشەواپەتیبە بۆ ئیمە،
 ئەمە لە بیر باومری تردا ئەم پێشەواپەیان نیبە، لەبەر ئەووە جیبەجیی کردنی
 بیروباومر لەلای ئیمە ناسانترە...

لهو رهوشته جوانانهی که فهردمانمان پیکراوه جیبه جیبی بکهین، بیگومان ههموو رهوشتیکی جوان لهلای نیمه فهرزه.. دوو رهوشته ههئنه برترین نهمانهت و راستگویی..

بابیننه سهر کۆمه لگا، ههر کۆمه لگایه ک لایه نیکی نابووری و کۆمه لایه تی ههیه، رژیمیکی سیاسی ههیه کۆنترۆلی نهکات.. نهمانهت و راستگویی بخهره نهو بوارانوه، پاشان سهیری جیاوازییه کهی بکه...! له نابووریدا ههرچی خهریکی کاسبی و کرپن و فرۆشتن بیت نهمانهت و راستگویی لی بسه نهروهه، بزانه چی بهسهر دیت؟! نهگهر ههموو ناسنگه ریک ناراست بدویت و ههموو دارتاش و بهقال و دوکانداریک... هتد بزانه لایه نی نابووری چی بهسهر دیت؟! وه به پیچه وانه شهوه، نهگهر ههموو یان راستگۆ و نهمین بن، بزانه نابووری ولات چی بهسهر دیت؟! یان با بینه سهر بواری کارگیری.. ههموو پۆلیسینک و ههموو ناسایشینک نهگهر نهمین بن و نهگهر راستگۆ بن، ههموو فهردمان به ریک و ههموو سهروک فهردمانگه و ههموو نه نندازیار و دکتۆرینک و ههموو خزمهتگوزارینک که له ئاو و کارمبا و تهله فزیۆندا کار نه کهن، نهگهر راستگۆ و دهست پاک بن، چ کۆمه لگه یه ک دروست نه بیت؟! پیغه مبهری خوا (د.خ) نه فهرموینت (لایمان لن لا امانه له) نهوه پیومری نیمه یه بو شارستانیتهت و زیار، واته نهوهی دهست پاک نه بوو نیمانی نییه..

پاشان پرسییان جائیزه موسلمان درۆزن بیت؟ فهرمووی نه خیر.. موسلمان ههرگیز درۆزن نابیت.. ههر کهس درۆی کرد، موسلمان نییه، نه مه پیومری نیمه یه.. با بینه سهر بواری سیاسی کۆمه لگه.. کار به دهسته کان، وه دادومرمان و سهروک ولات، نه مانه نهگهر سیفه تی دهست پاکییان تیادا بیت، سیفه تی راستگوییان تیادا بیت، بزانه چ کۆمه لگه یه کی جوانی نهوونه یه دروست نه بیت!

ئەو داواكاراھ لە نىمە.. مەلئى من نامۇزگارىي نازانم.. مەلئى من زانىيارىم نىيە.
مەلئى من ئەو شىوازە نازانم، ئەمانە ھۆ و پىناوى گەياندى دىنن.. ھۆ پىناوى
دىن مەرج نىيە تەنھا ئەوانە بىت.. پىغەمبەرى خوا (د.خ) بە نىمامى عەلى
ئەفەرموئىت: ئەگەر خىواي گەورە تۆى كرد بە ھۆكارىك بۇ ھىدايەتى يەك كەس..
خىر و چاكەكەى لە ھەموو خىرى دونيا زياترە.. ھەموو كەسىك ئەتوانىت بىتە
مرۆفئىكى نموونەى لەمالئى خۆيدا.. بىر بىكەينەو، كاتىك پىغەمبەرى خوا (د.خ)
رۆيشتن بەرەو مەدىنە.. ھاوہلان ھەر لە خۆيانەو ھاتنە دەرەو و بەخىر
ھاتنىان كرد، يان قوتابىەكانى پىغەمبەر لەرپى مالەكانىان و رەوشتيانەو و
كردارە جوانەكانىانەو، توانىان ئەمە بىكەن.. ئەمە بە سات و دوان دروست
نەبوو، بەلكو بەرھەمى رەنجى ھاوہلان بوو.. رەنجى يەكئىكى وەك (مەصعەبى
كورى عومەير) ئەو خانەدانە و ئەو موسلمانە گەنجەى كە بە نازدارى بەخىو
كراوو.. ئىمانەكەى گەيشتە رادمىەك، نىشتمانى خۆى بەجئ ھىشت، نارديان بۇ
بلاوكردنەو، دىن، بەبئى ھۆ پىناوى راگەياندى ئەمپو.. ھەتا راپۆرتئىكى بەرز
كردەو، پاش ئەو، كە رەنجئى زۆرى دا، ئەگەر راستگۆيى و دەست پاكى تىادا
نەبوايە، سەر نەئەكەوت.. ھاتە خزمەت پىغەمبەر (د.خ) و فەرمووى يارسول الله
وہللاھى مالئىك ئەماوہ لە مەدىنەدا يادى خىواي تىادا نەكرىت.. واتە لە ھەموو
مالئىكدا، ھەر ھىچ نەبىت يەكئىكىان موسلمان بوو، ئەمانە قوتابى پىغەمبەر بوون
بەشتىك نوورى ئەويان وەرگرتوو.. بۆيە خۆشەويستى پىغەمبەر (د.خ)
مەرجئىكە لە مەرجەكانى باوەر.. نرخی نىيە ئەو باوەرەى كە باوەر بە
پىغەمبەى (د.خ) تىادا نەبىت، ئەو نوورەى كەلە پىغەمبەردا بوو كاتىك دوعا
ئەكات (اللهم اجعل في قلبي نورا وفي سمعي نورا وبصري نورا وعن يميني نورا و
عن شمالي نورا) خۆى ھەمووگىيانى نوور بوو، بەلام ھىرمان ئەكات كە بلىين،

خوایه ئەو نوورەى كە داوتە پیمان و لە دلمانداپە، خوایه وای لیبیت لە
هەستەكانماندا دەرکەوێت و ئیخلاصیەتەكە بگاتە كردارمان..

عەبدوڵلای كورێ سەلام، یەكێك بوو لە زانایانی یەهوود هاتە خزمەت پێغەمبەر
(د.خ) وه كەمێك بۆی روانی و وەستا، پاشان تەوقەى لەگەڵدا كرد و وتی (أشهد أن
لا إله إلا الله و أشهد أنك محمد رسول الله).

پێغەمبەرى خوا فەرمووی جارى من هیچ قەسەم نەکردوو، تۆ چیت بیستوو
لەمن؟ وتی یا رسول الله ئیمە ئەوەندە تۆ ئەگەین لە دنیا، كە جیاوازی راستگۆ و
درۆزن بکەین.. ئەمە دەم و چاوی مەرفێكى درۆزن نییە.. ئەومێه نوورا ئیمە
ئەمەرفۆ لیمان داواکراوه كە ئەو نووره بگەیهنینه هەموو مائیک، چۆن کاتیک کارمبا
ئەگەیهننه شارێك، پێویستە عەموودی بۆ داکوتن و وایەرى بۆ راکێشن و
بیگەیهننه هەموو مائیکهوه پاشان لەگەڵ وێستگە کارمباپیهکەدا بیبەستن، لەم
کارمبشدا زۆر کەس کارمبا ئەیگرئ.. زۆر کەس لە عەموودەوه ئەکەوێتە خوارئ..
بەشى خۆی قوربانى تیاپە.. واجبى ئیمەیه ئەو نووره بگەیهنینه هەموو مائیک،
ئەمەش کارێكى هەروا ئاسان نییە.. ئەگەر خۆمان راستگۆ و دەست پاك نەبین،
ناتوانین ئەو نووره بگەیهنن، فەرمان بە چاکە هەمیشە پێش جەو گرییه لە
خراپە.. هەتاوهكو پەرداخێك شیر یان شەربەتت پێ نەبیت بەو کەسەى
پەرداخێك ئارمقی پێیه، پێى مەلئ لایبەرە.. هەتا بەدیل نەبێ بۆ خراپەكە،
هەرگیز نابێ نەهى بکەیت لە خراپەكە..

گەیاندى ئەم نووره بەکەسانى نەفام ناکریت و بە کەسانى گێل و توندپەرەو
ناکریت.. بە کەسانیک ناکریت كە بێ ئارام بن.. بە کەسانیک ناکریت كە باوەرپان
بە ژيار و عیلم نەبیت.. بە کەسانیک ناکریت كەوا بزائن ديانەت تەنها بریتیه
لە تەزییح و لە گۆشەیهکەدا دابنیشێ و زیکر بکات کەنار گیر بیت و تەمەنى بەم

چۆرە بەرپتە سەر، كەس دژايەتتە ناكات، چونكە زياتت بۇ دوژمن نىيە و زيان له بى باومرآن نادهيت.. به كەسانىك ئەكرىت كە رىز لهو شۆرشە تەكنەلۆزىايەى رۇژئاوا بگرن..

كاتىك ئەلئىن رۇژئاوا خراپەكارى رهوشتى و رووحى تىادايە، ئەى لايەنى عىلمەكەى؟! ئىمە ئەمانەوى ئەو شۆرشە عىلمىە بمىنىت، بەلام رهوشت و بەهاى ئىسلامى لهگەلدا بىت..

رۇژئاوايىەك كە تەلهفون و تەلهفزیون و نامىرى بىشكەوتووى دروستگرد، بەلام بەداخهوه جىلى پىش ئىمە به تەلهفزیونىان ئەوت شهىتان و دژ به عىلم ئەومستان.. ئەوه بووه هوى ئەوهى كە عىلم هاورپىەتى دىن ئەكات، ئەویش هەلەى ئىمە نەبوو، بۆیه ئەمىرۇ رۇشنىرى ئىسلامى سەردەم ئەبىت بەشىك بىت له رهوشتمان، نەك به ئالىيەتى سەدهى دەى كۆچى بچوئىنەوه.. ئەو بىروباومرە پىرۆزه بەئىنن، بەلام به عەقلىەتىكى نوئ ئىشى پى بکەين..

پله پله (تدرىج)مان هەيه، ئەم دىنە ناشىرىن مەكەن، نەكەن هەمووى به جارىك بەئىن بۇ كەسانىك و لەبەردەمىدا ئالۆزى بکەن، مىللەتىك هاتن ئىسلام بوونىان راگەياند كە هۆزەكانى دەوروبەرى (طائف) بوون.. ماوهيهكى زۆر پىغەمبەر (د.خ) قەسى بۇ گردن، دواى ئەوهى باومرپان هینا و لەكاتى رۇشستندا پاش شاپەتمان هینان و پەيمان دان به پىغەمبەر (د.خ) وتیان يارسول الله ئىمە بتى زۆر جوانمان هەيه هەمووى به مروارى رازىنراومتەوه، ئەوه چى لىبکەين؟ ماوهيهكە باسى يەكتا پەرسىتيان بۇ ئەكات، تازە ئەمان باسى بتەكانىان ئەكەن كە چى لى بکەن كە لەوانەيه زۆر لەسەريان كەوتبى و هەندى بەشى ئالتوون بىت.. پىغەمبەرى خوا (د.خ) جوابى ئەدانەوه حەزرىتى عومەر وتى: ئەوه كەى قەسەيه بىشكىنن.. وتیان پرسىارمان لەتۆ نەگردووه، وهلامان لەتۆ ناوئت.. پىغەمبەرى خوا (د.خ)

ئەو پىرسىيارەى پىشت گوى خىست، چۈنكى ئىمان و تىگە يىشتىنەكەيان جارى تازىيە، بەجىي ھىشتىن خۇيان لىي بىكەنەوہ.. بىگومان مامۇستاي لەگەل ناردن قورئانىان فىر بىكات.. وردە وردە پاش ماومىيەك ھاتنەوہ بۇلای پىغەمبەر (د.خ) باسى گوزمىرانى خۇيان كرد و وتيان يا رسول الله بىتەكانمان لەت و پەت كرد.. پاشان رووى كرده عومەر و وتى: چاوت لىيە عومەر، خۇيان شكاندىان، چۈنكى لەو قۇناغەدا ئەوہ وەرنىگىرى، ئەبى بزانىن ئەو ئىمانە تەمەنى ھەيە وردە وردە گەورە ئەبىت، ئىمان شتىك نىيە بلئىت لەپر ئەگەيتە لوتكە، بەلكو گەشەنەكات و وردە وردە بۇ نمونە قوتابىيەك لە پۇلى دوومى سەرمتاييە، وانەكانى پۇلى شەشەمى بۇ وەرنىگىرىت ھەتاوەكو تواناي فىكرى نەگاتە ئەو قۇناغە، لەو وانانە تى ناگات، ئىمانىش وەھايە.. پىغەمبەرى خوا (د.خ) ئەفەرموئىت، بارگىر كىشىكى دىارىكراو ئەتوانىت، كە زياد لە سنوورى خۇى بارت كرد، نە پىشتى ئەمىنىت نە ئەتوانىت رىگە بىرىت.. ئەو خەلكە مەترسىنن و ھەموو فەرزەكان بە جارىك لەلايان باس مەكەن بەلكو پە بە پە.

ئەگەر ئىماندار جىبەجى كىردنى رىنموى ئىسلاميان تىادا نەبوايە، نەججاشى چۈن پەناھەندەى سىياسىيان پى ئەدات؟! ئەگەر جىبەجى كىردنى رەوشتە جوانەكان تىاياندا دەرئەكەوتايە، چۈن نەججاشى ئەيوت والله كىوئىك ئالتونم بەدەنى، يەكىك لەمانە نادەم بە دەستەوہ، چۈن.. چۈن ئەمەندە چوونە دلىەوہ، ئەگەر رەوشتى جوان و راستگوىي و دەستپاكى و ئىخلاصى لەمانەدا نەبىت؟! (اقامة الحجة) يان (بلاغ المبين) كە لە ئايەتى (۱۶۰)ى سورمتى نىساء فەرمانمان پى كراوہ.. ئەبىت ئىمە كارىكى وەھا بىكەين، فەرمانى خوا جىبەجى بىكەين، لە قىامەتدا كەس نەئىت خوايە من ناگادار نەكراوم (تبليغ) واجبە لەسەرمان، كە بەرىكو پىكى بىگەيەننن، نەك خۇت بلئىت رىك و پىكە، بەلكو بەرامبەرەكەت

دانی پیدایا بنی که بهر پیک و پیکى پیت گه یاندوو، قه ناعه ته که له بهرام بهر وه بیت، نهک بلیت من هه موو هه و لیکم له گه لیدا داوه به جوانی، به لکو نهو بلیت، تو به شیوهیه کی جوان دینه کهت پی گه یاندم، ئیتر من باومر نه کهم یان نا، نهوه له سهر خو مه ..

دوو باره ی نه که مه وه له کرده وه ی جیبه جی کردن و کرداری چاک به شیکه له بیرو باومر که مان، به کیک هات سونال نه کرد و هاته خزمهت پیغه مبه ر (د.خ) و داوای پاره ی ئی کرد .. بینى چوار شانیه و به توانایه، فه رمووی تو جیت هه یه ؟ وتی جامیک و جاجمیکم هه یه ههر نهو دوانه م ئی زیادیه و شتی زیادیه ترم نییه، فه رمووی برؤ بهینه .. چوو هیئای و فه رمووی بیفرؤشه، فرؤشتی، سی دره می کرد، فه رمووی دره میکیان بده به خواردن، دره میکی تری بو خیزانه کهت، دره مه که ی تر برؤ دمه پاچیک یان دمه ته وریک بکره و بهینه بؤم، رؤشت نه مه ی جیبه جی کرد و دمه ته وره که ی هیئا، پیغه مبه رى خوا (د.خ) به دهستی خو ی کلکیکی له دار بو دروست کرد به دهستی پیروزی خو ی دایه دهستی و فه رمووی نه تبینه وه هه تا دوو هه فته، پاش دوو هه فته بینیه وه (۱۴) دره می پهیدا کردبوو، وتی ده برؤ قاپ و جاجمه که ی خو ت بکره وه و نه وه ی تریشى له مال و مندالتدا سهر ف بکه .. تیروانینی دینی ئیمه بو کار کردن بهو شیوهیه یه، وه چ جو ره کاریک؟ نهک ته نها به ره م بهینیت و ته واو، به لکو (اتقان) ریک و پیکى له گه لدا بی نه مرؤ له جیهانی ته کنه لوژ یادا، ته نها به ره م گرنگ نییه، به لکو ده قهت له گه لیدا گرنگه جارى وها هه یه یهک هه لئى ساکار له کارگه ی ئوتؤمبیل .. یهک هه لئى ئاسایى له کارگه یه کی دهرماندا، هه موو به ره مه که تیک نه دات ..

(إن الله يحب أحدكم إذا عمل عملا أن يتقنه.. نهك هر كار بكنه به لكو رتكو پيكي و داهيناني له گه لدا بيت..)

پيغهمبهری خوا (د.خ) قهرزی کردبوو له په کيک له (احبار) ی په هوود هیشتا سی رۆزی نه مینی بۆ بهر واری دیاریکرای قهرزه که، له ناو مزگه و تدا و له ناو خه لکیدا و هاوه لاند، خوئی کرد به ژووردا و له په خه که یه وه رایکیشا زور به توندی و ناشیرینی هاواریکرد: مافی خویم بدمروه.. ئیوه ئهی هۆزی عبد المطلب زور قهرز کویرن.. به دهنگی بهرز و به شیوازیکی ناشیرن، وهکو زانراوه که پیغهمبهر (د.خ) رنگی پروزی سی و جوان بوو، بهو راکیشانی په خه یهی، خه تیکی سوور له ملیدا دمرکهوت.. عومهری کوری خهتاب دمستی دایه شمشیرمهگی تاوهکو نه و پیاوه دووگه رت بکات.. په گسه ر پیغهمبهری خوا (د.خ) ئامازه یه کی بۆ کرد و وتی شتی له وه گرنگ تر هه یه عومهر.. نه بوایه فه رمانی پیبکه ییت که به جوانی داوای مافی خوئی بکات.. وه فه رمان به من بدمه ییت که مافی خوئی بدمه یی.. دهمپرو ژووره که ی ئه و دیو قهرزه که ی ئه و مندیه، بیدمروه، هه رچهند سی رۆزی شی ماوه، به لام بهرامبهر به وه ی که ترسانت، (۲۰) جام گهنمیشی خه لات بدمه یی.

عومهریش چوو قهرزه که ی پی دا و (۲۰) جام گهنمیشی پی دا.. کابرای جووله که شته کانی و مرگرت و هاته وه ئه م دیوو و وتی (أشهد أن لا إله إلا الله و أشهد أن محمد رسول الله) دواپی وتی: عومهر من چهند وه خته چاودیری ئه م پیغهمبهره نه که م، له ته واراتدا هه موو سیفاته کانی نووسراوه، که ک پیغهمبهری ئاخو زه مان، ئه م جوړه ره و شتانه ی هه یه، هه مووی جیبه جی کردوو.. سیفه تیکی تیادایه نه مدیوه هیشتا، نه ومیه که (حیلم) ی پیش تووره بوونیه تی، وه هه تا نه فام بیت تووره ی بکه ییت، ئه و ئه و منده ی تر به حیلمه.. ئه م هه م نه بینیه، ئه مپرو ئه م سیفه ته شم

بینی، بۆیه شایهتی ئهدهم که ئهمه پینغه مبهره (د.خ) وشهیهکی ناشرین له دهمی نههاته دهرهوه..

مه بهست لهم هه موو باسهی که کردم، نه وهیه که ئه م بیروباوهره په یکه ل بکه مین.. بیسه لاینین بۆ خه لک، که دینه که مان واقعیه و شتیکی تیوری نییه.. دینه که مان هاتووهره مروفه دروست بکات.. خیزان دروست بکات.. کومه لگا دروست بکات.. دهولته دروست بکات.. نه هاتووهره له ناو کومه لێ په رستشی مزگه وتدا بمینیته وه و بهس.. وهکاتی ئه م دینه جیبه جی نه بی، نیت ریگه به خوویستی و رق و هین نادات که بمینیته، چونکه هه موو دینه که مان بریتییه له لیبوردن و چاوپوشی کردن..

ههروهها بیمه ی په یوه ندییه کانی ئه و دنیا نه که یته.. خوای گه وهره ئه فه رموئیت (الم تر کیف ضرب الله مثلا کلیمه طیبه کشجرة طیبه اصلها ثابت و فرعها فی السماء توتی اکلها کل حین باذن ربها). دره ختی نیمان که به ناوی په رستش (عیباده) ئه پروئیت، نه بیته نه مامیک، ره گه که ی له دلیدا و قه د و پۆپی له ناسماندایه.. هه میسه و به رده وام به رو بوومی هه یه و چاکه ئه نووسری.. ئه مه یه په یوه ندییه که مان له گه ل خوای گه وهره له قیامه تدا، به لام په یوه ندییه کانی تر، که له نیوان مروفه و مروفه، بنگومان دره ختی په کتا په رستی و په یوه ندی و نیخلاصه له گه ل دره ختی په قین و نیسلامه تی و نیمان و خوشه ویستی شه.. په یوه ندییه کانی تر، له و دنیا، هه موو سفره (ولا یسأل حمیم حمیما) دۆست له دۆست ناپرسیته وه (فاقبل بعضهم علی بعض یتلاومون) هه ریگه که لۆمه ی نه وی تر نه کات.

(الأخلاء يومئذ بعضهم لبعض عدو إلا المتقين) واته هموو دۆستان لهو دونیا
نهبنه دوژمنی نهوی تر، تهنه کۆمهلی پاریزکاران و کۆمهلی نهو نهمامه
نهبیّت...

باسى پانزەھەم

پرۆسەى پەيوەندىيەكان و مافى مرؤف

پەيومندى مرؤف لەگەل مرؤفدا دوو جۆرە:

جۆرەىكىيان لەگەل ھاوبىر و ھاو فەكرى خۆتا، ئەووە بنەماى خۆى ھەيە.. پىى ئەوترى براىەتى ئيمان كە لەسەر خۆشەويستى و ھاوکارى و ناشتى و يەگگرتن بەندە، بەلام پەيومندىيەكى ترى ھەيە، پەيومندىيەكى ئينسانىيە، بنەماى خۆى ھەيە وا تيمەگەن كە تەنھا ئەبى ئيماندار بخوئىننەو، دىنەگەمان فەرمانمان پى دەدات كە پەيومندى ئينسانيمان بەو پەرى رىز و شكۆو جىبەجى بگرى لەگەل خەلكىدا، لەو بنەمايانە يەگەمیان پىكەووە ژيانى ناشتياىنەيە.. بەلگەمان چىيە؟ سەپرى قورئانى پىرۆز بکە چۆن ئەمر ئەكات بە ئينسان كە باش بى لەگەل دايك و باوكىدا، بەبى ئەومى بلى بىروباومرى دايك و باوكەكە چۆنە؟ بەلگو خواى گەورە مافيانى ھىناووتە رىزى مافى خۆيەووە..

(وقضى ربك ألا تعبد و إلا إياه و بالوالدين إحسانا) چاك بە لەگەلىان بە چاكى لەگەلىانا بژى خزمەتياى بکە پىيان نەئى ئۆف.. شتىك نەكەى دلىان بئىشى.. تەنھا حالەتىكى تايبەتى ھەيە ئەگەر ئەمريان پى كرى بۆ خراپەيەك، ناشەرعىيەك نابىت بە قسەيان بکەيت (وصاحبهما في الدنيا معروفا) باسى بىروباومرى دايك و باوكەكە ناكات، دىتە سەر كەس و كار، خزم و كەسوكار مافيان ھەيە بەسەرتەو، براكەم، مەلى ناچم بۆلايان، چونكە نوئز ناكەن شتى وانىيە لە نايمناندا.. مافيان ھەيە بەسەرتەو ئەبى رىزيان لى بگرى پىكەووە ژيانى ناشتياىنە

بهریته سهر لهگه‌ئاندا نهوه بنه‌مایه‌که له بنه‌ماکانی په‌یومندی نهی چوڼ دینه‌کهت بلاونه‌که‌یته‌وه؟ نهی چوڼ نه‌یسه‌لینیت بو خه‌لک که تو بیروباومړیکی باشت پییه و، به‌لام دهرگا‌کهت داخستووه به‌رام‌بهر خه‌لکی.. یاخود په‌یومندی ناکه‌یت لهگه‌ئاندا.. به‌یته‌سهر دراوسی.. قورنان نه‌فه‌رموی.

(والصاحب بالجنب) نه‌وه‌ی ته‌نیشته نه‌ی وتووو بیروباومړه‌که‌ی چونه پیغه‌مبهری خوا (د.خ) نه‌فه‌رموی (مازال جبریل یصینی بالجار حتی ظننت انه سیورته) هه‌میشه ناموژگاری نه‌کردم.. وه‌سیه‌تی بو نه‌کردم جبریل (علیه السلام) دراوسی‌کهت.. دراوسی‌کهت.. نیتر گومانم وابوو که دراوسی میراتی بهر نه‌که‌و‌یت، دیاری نه‌کراوه لی‌رده‌ا که دراوسی‌کهت نیمانی هه‌یه یان نییه‌تی، بیگومان نه‌گهر نیمانی هه‌بوو نه‌وه مافه‌که‌ی زیاتر نه‌بی.. مافی دراوسی‌یته‌تی نه‌بی‌ت مافی نیسلا‌مه‌تییه‌که‌شی نه‌بی، نه‌گهر خزمیش بی نه‌وه سی مافی نه‌بی، عه‌زیتی دراوسی‌کهت مه‌ده به بو‌نی مه‌نجه‌له‌که‌ت.. خو‌ش بی یا ناخو‌ش بی عه‌زیتی مه‌ده به‌وه، چه‌ندین حدیث هه‌یه له‌سهر دراوسی.. به‌لام دیاری نه‌کردووو خاومن نیمانه یا خاومن نیمان نییه، ههر که بوو به دراوسی‌ت نیتر نه‌وه مافی هه‌یه به‌سهر‌ته‌وه.. والله لایؤمن.. والله لایؤمن.. پیغه‌مبهر نه‌یضه‌رموو وه‌للأه‌ی به‌نیمانداری راسته‌قینه و ته‌واو ناژمیردری وتیان کی نه‌ی پیغه‌مبهری خوا؟ فه‌رموی (من بات شعباناً و جاره جانع) نه‌وه‌که‌سه‌ی که به سکیکی تی‌روه نه‌چیته ناو جیگا، تی‌ری خواردووو له‌نان وه دراوسی‌که‌ی برسیتی.. نه‌ی وتووو دراوسی‌که‌ی نیمانداره یان نیماندار نییه نه‌وه بابه‌تیکی تره.. هه‌روه‌ا له‌گه‌ن غه‌ریبه.. قورنان زورجار باسی (ابن السبیل) نه‌کات.. ابن السبیل.. نه‌وه‌که‌سه‌ی که مولکی نییه له شاره‌که‌ی تودا که‌سی نییه پشتیوانی نییه که‌س ناپناسی ناوارمیه غه‌ریبه.. نه‌وه پی‌ویسته گۆمه‌لگا په‌یومندی‌یه‌کی مرو‌فانه‌ی هه‌بی‌ت له‌گه‌ئیدا.. له

فهرموودمیه کدا هاتووہ ئہو کہسہی کہ ریز له میوانی بگری و ہ بیناسی و ہک ریزی گرتبی له پیغہمبہری خوا (د.خ) و ہ ئہو کہسہی ریز له میوانی بگری و نہیناسی و ہک ریزی گرتبی له خوای گہورہ.. ئہمہ ہہمووی پھیوہندی و وابہستہ پیہ لہ گہل ئہو کہسانہی ئہیانناسیت و نایانناسیت.. ئہبی ریزیان بگری کہواتہ.. پیکہوہ ژیانی ناشتیانہ بنہمایہ کہ لہ بنہماکانی پھیوہندی له ئاپینی نیمہدا.. حالہتی تابیہتمان ہہیہ.. کہی ئہم پھیوہندیانہ ئہپچری.. کہی ئہم پیکہوہ ژیانہ ناشتیانہ ئہپچری.. لہدوو حالہتدا لہ حالہتی غہردا.. کہ بہرامبہرہ کہت غہدرت لی بکات یان کوسپ بخاتہ ریت.. لہو دوو حالہتہدا ئہمیش حالہتیکی تابیہتہ.. ئہمما پیکہوہ ژیانی ناشتیانہ ئہصلہ.. و ہ بنہمایہ.. بنہمایہ کی ترمان ہہیہ.. فرہ بۆچوونی.. چاومروانی ئہوہ مہ کہ ہہموو دنیا بیتہ سہر دینی تو ئینتیزاری ئہوہ مہ کہ ہہموو بہ شہریہت بۆچوون و بیرکردنہوہی و ہک تو بی (افانت تکرہ الناس حتی یکونوا مؤمنین) خوای خوای گہورہ بہ پیغہمبہر ئہفہرموی (د.خ) ئہتہوی بہزور خہلک شوینت کہون (لاکراہ فی الدین) زورداری نییہ لہ مہسہلہی باومردا. . خوای گہورہ لہ نایہ تیکی تردادہ فہرموی. (ولو شاء اللہ لجلکم امۃ واحده) ئہگہ خوا بیویستایہ (سبحانہ و تعالی) ہہموو بہ شہریہتی ئہکرد بہ ئیماندار، ئہیکردن بہیہک ئوممہت.. لہ بہرئہوہ ئہمہ ئیشارہتیکیہ بۆ ئیمہ کہ قبولمان بی، خہلکی تر تر بیروباومری ئیمہی پی نہبی نابیت دلئہنگ بین.. ئہمہندہ ملیون ئہمہندہ ملیار خہلک ہہیہ باومرہ کہی توئی نییہ نابیت سہغلئت بیت ئہبیت بتوانیت خوت بگونجینیت لہگہ ئیاندا.. لہگہ ئیاندا بزیت بیانناسیت (وجعلناکم شعوبا وقبائل لتعارفوا) بہو ناسینہ وردہ وردہ تو ئہیسہ لئینیت.. کہ بیروباومریکی چاکت پییہ.. بہرہوشتی جوان. ئیمہ زور پیویستمان بہرہوشتہ زیاتر لہ عیلم.. ئہو کہسانہی کہ باومریان

ئىسلامى نەبوو، بەلام لەناو كۆمەلى مۇسلماناندا ژياون.. وەك نەصرانىيەكان وەك جولەكەكان ژياون و لەناو كۆمەلگاي ئىسلاميدا پېيان ئەوتن (أهل الذمة) هەموو مافىكىشىيان هەبوو.. لە زىمەتى خواو پېغەمبەردا بوون، لە زىمەتى حكومەتى ئىسلامدا بوون لە زىمەتى ئوممەتى ئىسلامدا بوون.. شەرف و ناموس و سەرۆت و سامان و ژيانيان لە زىمەتى مۇسلماناندا بوو، پارىزراو بوون، پېغەمبەر (د.خ) ئەفەرموئ (من آذى ذميا كنت خصمه، ومن كنت خصمه خاصته يوم القيامة) ئەوئى كە عەزىتى مەسىھىيەك بەدات عەزىتى جولەكەيەك بەدات كە هاوالاتىيە لە خاكەكەى تۆدایە عەزىتى بەدى وەك عەزىتى منت دابى وایە.. پېغەمبەر (د.خ) ئەفەرموئ وە ئەوئى عەزىتم بەدات دزایەتى لەگەلدا دەكەم لە قىيامەتدا.. ئەمە ئىشارەتیکە كە ئەبى فرە بۆچوونى هەببیت.. تەحەممولى ئەو بەكەیت كە خەلكى تر نایەتە سەر دینەكەى تۆ، بەلام شتىكى تر ئەمان بەستتەووە كە مەسەلەى نىنسانىيەتە.. سەبارەت بە مەسەلەى پەنادان هەيە قورئان ئەفەرموئ (وان أحد من المشركين استجارك، فأجره حتى يسمع كلام الله) چەند گەورمىە ئەم نایەتە.. ئەگەر بى باومرپك پەناى هینا بۆت پەناى بەدە (حتى يسمع كلام الله) هەتا ئەتوانى دینەكەتى فیر بكە با ببیستى دینەكەى تۆ چیبە.. ریز و نىحترامى بگرە لە مائەكەى خۆتا.. (ثم ابلغه مأمناً) واتە چاومرپوانى ئەنجام مەكە باومرپنەهینى باومرپ ناهینى.. تۆ ئەركى خۆت بەجوانى چیبەجى بكە.. ئەركى خزمەتى ئەو كە واجبى گەياندى دینەكەت بە چاكترين شىواز (ثم ابلغه مأمناً) ئىتر حەز بەكوئ ئەكات بیگەيەنەرە ئەو شوینە كە هەست بە ئەمین و ئومان ئەكات تیايدا لەسەرتە ئەركەكە بیگەيەنیتە ئەوئ..

ئىتر باومرپ نەهینى یان باومرپ ناهینى.. ئەو بەبەتیکى ترە ئەمە قورئان ئەفەرموئ مەعناى ئەوئى ئەبى تەحەممولى ئەو كەسانە بكەین كە باومرپان وەك ئیمە نییە

نهنجامی نارامی نهوئى ئەمە نيمانىكى بتهوى نهوئى.. زيرمكى نهوئىت ئەم دينهت
چۆن عەرز كەى بۆ ئەو كەسانە! بنه مايهكى ترمان ههيه (گفتوگوئيه) كه
بەزاراوهى ئەمەرۆ پيى ئەلئين دايله لۆگ.. گفتوگو له گەل بەرامبەردا.. بەهەج
شيوازىك بى قورئانى پيرۆز فيرمان ئەكات كه ئەبى ئەم بنه مايهى هه بى.. له گەل
ئەو كەسانەى كه باومرپ پى ناكەن، ئەبى تۆ هەول بەدەيت كه رىك بكهوى
له گەلیدا (قل يا أهل الكتاب تعالوا الى كلمة سواء بيننا و بينكم...) و مرن با
دابنیشين رى بكهوين باشه تۆ باومرپ نيهه بهمن له سەر شتى تر رى بكهوين؟!
دووسەد جوړ خيتاب له قورئاندا ههيه له گەل ئەوكەسانەى كه باومرپان نيهه
(وجداد لهم بالتي هي أحسن.....) جيدال ههيه نيقاش ههيه بەشيۆه عيلمى به
شيۆه رىك و پىك به بى تەجريح..

بنه مايهكى ترمان ههيه (هاوكارى).. خواى گهوره ئەفەرموئى (وتعاونوا على البر
والتقوى ولا تعاونوا على الإثم و العدوان....) هەرشتىك بەرژمومندى ميلله ته كه تى
تيا بوو.. ئيتىر كه سىك ئەيكات يا كۆمه لىك هەر چا كه، كهس ههيه بلى
خهسته خانه دروست كردن شتىكى خراپه! كهس ههيه بلى چا ككردنى رىكه و بان
شتىكى خراپه؟!، كهس ههيه بلى.. گه ياندنى ناوو كارەبا بۆ شوپنىك خراپه؟!
كهس ههيه بلى مزگهوت دروست كردن خراپه؟! كهس ههيه بلى قوتابخانه
دروست كردن خراپه؟! ئەمانه هه مووى (بت) ن ههركهسى ئەم ئيشانه بكات ئەبى
رىزى لى بگريت ئەبى هاوكارى له گەلدا بكهى دوعاى خىرى بۆ بكهيت.. ئيتىر
باومرپه كهى ئەو چۆنه ئەوه گرنگ نيهه.. بنه مايهكى ترمان ههيه.. نەرم و نيانى..
رهحم و بەزەمى له قورئاندا خواى گهوره به پىغەمبەر ئەفەرموئى (د.خ) (لوكنت
فضا غليظ القلب لانفضوا من حولك) ئەى محەمەد ئەگەر تۆ دل رەق بوويتايه و
شيۆازت رەق بوايه كهس شوپنى تۆ نه ئەكهوت.. نەرم و نيانى بنه مايه كه له

په یوه نډیما نندا.. پیڅه مبهری خوا نه فهرموئ (د.خ) (من لا یرحم الناس لایرحمه الله) نه وهی رحم به خه لکی (نالئ موسلمانان، به لگو هه موو خه لک).. ره حمیان پی نه کات خوی گهوره ش رحمی پی ناکات.. ناو ها نه بی له نیسلام تی بگهین نه م بنه مایه ناو ها تی بگهین.. له زه مانی پیڅه مبهردا (د.خ) پیش نه وهی بیته پیڅه مبهر.. فریای دوو کومه ل کهوت..

که به زاراوهی نه مرؤ پی نه لئین (حزب) نه وان نه وکاته پییان نهوت (حلف) په کیکیان پییان وت (حلف المطیبین) کومه لی پیاو ماقولان کوبوونه وه بریاریاندا بهرگری له مه ککه بکه ن له هه موو جوړه هیرشیک توره که په کیان هینا شتیکی تیابوو بون خوش دستیان نه خسته ناویپه وه.. ده ستیان نهو بونه خوشه ی نه گرت نه هاتن نه یاندا له دیواری که عبه و په ایمانیان نه دا به خوی گهوره که بهرگری له و ولاته بکه ن.. شتیکی پیروزه نه مه پیڅه مبهری خوا (د.خ) بوو به نه ندام تیایا.. حیلغیکی تر دروست بوو بوو پییان نهوت (حلف الفضول) پیاو ماقولان و ریش سپیان کوبوونه وه له هه موو هوژده گان.. بریاریاندا پستی ستم لیگراو بگرن، بهرگری له ستم لیگراو بکه ن، پیڅه مبهری خوا (د.خ) له وکاته دا (۱۵) سال بوو نوینه ری هوژی عبدالمطلب بوو جوو دهستی خسته ناو ده ستیان ه وه په ایمانی دا.. پاش چه نډین سال.. که بووبه پیڅه مبهر (د.خ) فهرمووی (لو دعیت إلیه فی الإسلام لأجبت) نه گهر نه مرؤ نه م شته زیندوو بیته وه و بانگم که ن.. وه لأمیان نه ده مه وه و نه بم به نه ندام تیایا.. چونکه کاری خیره.. نه ک هر بهرگری له کریکار و نه وهی که حقی خوی و مرناگری به ته واومتی بهرگری له هه موو مه زلومیک.. شتیکی جوانه..

نه بی نیمه ییش ناو ها بیر بکهینه وه.. که نه مانه مان هزم کرد نه مانه مان نیستی عاب کرد نه وسا که نه توانین.. مافی مرؤ فیش هزم بکهین، بزانی

بمشرییهت هه مووی چ مافیکی ههیه، له ریوایهتی سه حیجدا.. پیغه مبهری خوا
 (د.خ) له (حجة الوداع) دا فهرموویهتی (ایها الناس إن ربکم واحد) خه لکینه..
 ئەمه گوتاریکه بۆ هه موو به شه رییهت.. خه لکینه خوا وه ندتان یه که.. ده
 بیر بکه ره وه له مه.. هه موو ئینسانیک خوا وه ندیک ههیه هه ول ئەدا رازی بکات
 نیتر ئەو خوا وه ندنه به شه ره.. کۆمه لێ به شه ره، ژنه، پیاوه، حزبه، دمو له ته، بته،
 همرشتیکه.. وه نه گهر یه کتا په رستیش بیته خوای گه وره خوا وه نیته.. هه ول
 ئەدات ئەو خوا وه ندنه له خووی رازی کات، پیغه مبهری خوا ئامازه بۆ ئەوه ئەکات
 نیمه خوا مان یه که، که واته میتۆدی رازی کردنی خوا له خو مان یه که میتۆده
 (النهج) نیتر که واته بۆچی خیلاف بکه ویته به ییمان هه وه؟ بۆ کینه بکه ویته
 به ییمان هه وه؟ که نیمه پیویسته یه که پرۆگرامان هه بی.. هه موو هه ول بدهین
 ئەو خوایه له خو مان رازی بکه یین.. پاشان ئەفه رمو یته (الناس سواسیه کأسنان
 المشط لا فرق لعربي على أعجمي الا بالتقوى، کلکم لآدم و آدم من تراب) هه موو
 ئینسانیک له دایک ئە بیته ئازاده، هه موو ئینسانیک خوای گه وره که رامه تی پی
 به خشیوه، به هووی که رامه ته که وه ئە بیته خوا وه ن ماف، نه گهر که رامه تی نه بی..
 ترخ.. نرخ و پایه ی نه بی نیتر مافی بۆ چیه.. (لقد خلقنا الإنسان في أحسن
 التقويم) خوای گه وره که رامه تی پی به خشیوه (ولقد کرنا بني آدم..) جاری
 گه ردوونی مافی مرو ف که نیستا به ندی یه که متان بۆ ئە خو ییمه وه.. هه ر ئە لئی
 له و (حجة الوداع) وه دهر هینرا وه.

به لام به وشه ی حیوازه.. هه مان مه فهوم ئەدات.. به ندی یه که میان ئە لیت: هه موو
 مرو فه کان به ئازادی له دایک دهن و یه کسانیشن له نرخ و پایه و مافدا.. عه قل و
 ویزدانیان پی به خشرا وه و دهبی به رو حیی برایانه ره فتار و هه نسو که وت له گه ل
 یه کدا بکه ن.. هه ر ده فه ئینگلیزی یه که یشی ئە لیت (Sprit of brother hood)

واته وەكو رۆحی براینه.. نەك هەر براینهتییهك روالهتی.. ئەلئی برای خۆمه
 چیبكەم ناچارم یارمەتی ئەدەم.. خۆشیش ناوی.. بەلام دینهكەمان ئەلئی: ئەبئ
 خۆشت بویت.. (لایؤمن احدكم حتی یحب لأخیه ما یحب لنفسه....) بە ئیماندارى
 راستەقینە و تەواو کامیل نادریته هەلەم تاوەكو ئەو شتانە تۆ پیت خۆشه بکری
 لەگەلت ئەبئ پیت خۆش بپت بۆ برای ئاینیهكەت.. ئەو شتانەى كه دژ بە
 بەرژمومندی خۆتە و حەز ناکهیت رووبدات.. ئەبئ هەمان حالەتت هەبئ وە حەز
 نەكەیت روو بدات بەرامبەر برای ئاینیت.. پێغه مبهرى خوا ئەفەرمویت (ان
 دمائکم و أموالکم و أعراضکم حرام علیکم کحرمتی یومکم هذا فی شهرکم هذا فی
 بلدیکم هذا) ئەفەرموئ خوینی هەموو ئینسانیک وە هەموو پەيوهستهکانی ژيانى
 بە شەرف و نامووسەو هەمووی حورمەتی هەیه و پارێزراوه.. واتە نەك هەر
 پارێزراوه كه خەلك تەعەداى نەكات.. خۆشت نابئ تەعەداى ئى بكهیت.. نابیت
 خۆت ئینتجار بكهیت.. چونكه ئەو ژيانە مولكى خۆت نییه، نابئ پارەو سامانى
 خۆت بە فیرۆ بدەیت، چونكه خۆى گەوره بە ئەمانەت داویتی پیت.. نابئ شتیكى
 وا بكهى كه شەرف و نامووست سوک كهیت، پاش چوارده سەدهى لەمافى مرقفدا
 ئەلئ: هەموو كەسێك مافی ژيان و ئازادى و ئاسایشى خۆى هەیه.. مەسەلەى
 ژيان لە بۆچوونى ئیسلامدا جیاوازی زۆره لەگەل بۆچوونى تردا.. ئازاومیهك
 رووی دابوو لە ویلایهتی موصل لە زەمانی ئەبو جەعفەرى مەنصوردا.. پاش
 ماومیهك دیسان روویدایهوه.. تالانى كراو چەندین كەس زەرەر و زیانى پئ
 گەشت مائیان تالان كرا، ئەبو جەعفەرى مەنصور ئینسانىكى سیاسى بوو..
 لێپرسراوانى موصلی بانگكرد.. بەرپۆمبەرى ئاسایش و بەرپۆمبەرى پۆلیس و
 پارێزگارى ئەوئ هەموویانى بانگ كرد.. وتی: ئەمە دووجارە هاوالاتیان زیانیان
 پئ نەكات لەوئ هیچتان لەگەلدا ناکەم.. تەنھا ئەلەویدا ئیمزام بۆ بكەن.. ئەم

چارە شتىكى وا رووبدات ئىعدامتان ئەكەم، ئىمزاىان بۆكرد.. ھەز ئەكات
 بىرپارەكانى شەرىعت وەرگرى.. چوو كۆمەلئىك زانای بانگ كرد.. بۆئەوھى
 زاناکانىش ئىمزاى لەسەرگەن. ئەوساگە شەرىعتى ئەبى.. وىستى بىرپارەكەى زۆر
 زۆر وەزنى ھەبى، ناردى بەشوین ئەبوو ھەنىفەشدا (رەھمەتى خواى لى بىت)
 ئەبو ھەنىفە كە سەپىرى نووسراوھەكەى كرد.. فەرمووى (أمیر المؤمنین) ئەمە
 ناشەرىعییە.. وتى چۆن؟ ئەمانە مەسئولن، وتى قوربان ئەوھى مافى كۆتایى
 ھىنانى ژيانى خەلكى پى بى تەنھا خواپە.. خواى گەورە ئەو مافەى ھەپە، چونكە
 ئەو ژيانەكەى بەخشیوھ.. ئەو ئەتوانى رايكىشیتەوھ.. كۆتایى ھىنان بە ژيانى
 يەكئىك بىتى ئەبى بەگوپرەى دەستورى خوا بىت.. ئەمە ھالەتى دزییە.. دزى
 ئىعدامى تیا نىیە.. لەبەرئەوھ ئىمزاى بۆ نەگرد..

نەوونەى ترمان ھەپە.. ئىمامى عومەر (خوا لى رازى بىت) بەناو بازاردا نەپرۆى..
 بۆئەوھى بزانى نرخ چۆنە؟ كرىن و فرۆشتنى خەلك چۆنە؟ ئازارو ئەشكەنجە و
 موعاناتى رەعیەتەكەى چۆنە؟ بەشەو بە ررۆژ.. پىاویكى لى پەیدا بوو وتى
 شەرتى بىت كۆژم.. خەرىك بوو بىگرن: وتى مەگرن: خۆنەى كوشتووم.. سەپىرى
 ئەو ئازادىپەكە سەپىرى ئەو تىگەپشتنەكە.. ئەمرۆ لە راقىترىن دەستورى
 جىھاندا.. ئەلى: ھەولدان بۆ كوشتنى سەرۆكى ولات جەرىمەتىكى سىياسى نىیە،
 شتىكى جىنائىیە.. ئىسلام چوارە قەرن لەمەوېش ئەمەى جىبەجى كرددوھ..
 ئەو ئىستىجارەى كە پىش نەختى بۆم باسكردن، كە قورئانى پىرۆز ئەفەرموئىت
 (وان أحد من المشركين استجارك فأجره....) كە يەكئىك پەناى برد بۆت پەناى بدە،
 تا ئىستا ئەم ھەقە نەدراوھ بە دەولتەتەكان لىجوء و لىجوء سىياسى و لىجوءى ئىنسانى
 مافى دەولتەتەكەپە مافى ئىنسان نىیە.. ئىسلام ئەپیدا بە ئىنسان.. بۆ من مافە
 نەبىت يەكئىك بىنەم بىجەوئىنمەوھ لەمالى خۆمدا.. من خزمەتى ئەكەم من

به خيوى نهكهم بؤ نهو مافهم نهبى، ده بزانه نيسلام چهند راقيه بهس نيمه تىي نهگهيشتووين.. نه م پياوه نهبو لوتلونهى فهيروزي ناوبوو دواى چهند روژيك فرسه تى هينا لهكاتى نويزدا كه نيمامى عومهر نويز نهكات به نيمامه تى وه نهوانه هموو فوتابى پيغهمبهر بوون كه نويزيان نهكهر د وهك نيمه نويزيان نه نهكرد، كه نهيان وت الله اكبر دنيايان فرى نهدايه پشت خويان.. لهو فرسه ته دا نه م بكوژه هات و خه نجه رمكهى كرد به سهر شانيدا نيمامى عومهر نهيتوانى نويزه كهى ته واو بكات كه وت و هموو گيانى خوين بوو كابرايان گرت.. فهرمووى، نهى كوژن نيشتا من نه مردووم.. كهس مافى كو تايبى هينانى زيانى نهو پياوهى نيبه.. چونكه نه كوژراوم هيشتا.. من زيانم تيايه.. هه مان شت روويدا له نيمامى عهلى (سهلامى خواى لى بيت) (عبدالرحمن كورى ملجم) كه ديسان به هه مان شيوه له نيمامى عهلى دا.. فهرمووى نهى كوژن، چونكه من نه مردووم.. نه گهر چاك بوومه وه خو م مه حكهمهى نهكهم.. نه گهر فه وتاشم خو تان به گويزه رى شهرع حوكمى بكهن، به لام نه مرپو به داخه وه زور كهس كو تايبى هينانى زيانى زهلامى زور ناسان ديته بهرچاوى: (دخلت امرأه في هرة) پيغهمبهرى خوا (د.خ) نه فهرموى: زنى: كه نويزى نه كرد و روژووى نه گرت، چووه جهه نه م به هوى نه وهى كه پشيله يهكى چه پس كرد بوو.. پشيله يهكى چه پس كرد بوو نه ناوى دايه و نه خواردنى دايه نه بهر لاشى كرد خوئ شوين خو راكى بكه و يت.. پشيله كه فه وتا.. وه نافره ته كه نه چيته جهه منم به هوى عه زيتدانى نازه ليكه وه..

دهوروبهر.. کتیبی: ههیه بهناوی (المرأة في الإسلام) نووسینی (جمال الباجوری) دوو بهرگه.. نهوهی بیهوی زانیاری زیاتری ههبی.. ئهتوانی بگهړیتهوه بو ئهه کتیبه.. له شارستانیته فارسی نافرمت نهدرا به مهحرهم.. باوک کچی خوئی نههینا، برا خوشکی خوئی نههینا، وه له کاتی مهزدهکا.. نافرمتی عهوام بوو به مووشاع واته ههموو کهسی ئهیتوانی (نعوذوا بالله) رابویرئ لهگهئیا.. بارودوخی نافرمت زور خراب بوو ههتا زهردهشت هات.. زهردهشت حالی نافرمتی چاک کرد.. مافی یاسایی بو دانا.. وه بوو بهخاوهن موئک و بوو بهخاوهن میراتی.. وه کهرامهتیکی بو پهیدا بوو، بهلام پاش زهردهشت.. ههمدیس رهوشتی تیکچووه، له شارستانیته بابلیهکاندا.. نافرمت ئهکپرا و نهفرۆشرا.. له ماده (۱۱۷)ی شهریعهتی حامورابیدا.. ئهئ ئهه کهسهی که قهرزاربی و له میعادی خویدا قهرزمکه نهگهړیتهوه.. خاوهن قهرز بوی ههیه ژن و کچ و کوری ئهه پیاوه بهری بو ماوهی سی سال بهکاری بینی.. لهلای ناشووریهکان، میرد ههقی فرۆشتنی ژن و مندالی ههبووه، له شارستانیته هندییدا.. دیسان ئهکپرا و نهفرۆشرا.. وه بهچاویکی سووک تهماشای نافرمت ئهکرا، وه نافرمت نهبوایه به میردی بووتایه گهورهم یان خاوهنم، نهنهبوایه بهناوی خوئی بانگی بکردایه، ههرچیهکی دهست نهکهوی نهبی پیدا به میردی، وه نهگهر هاتوو میردی پیش ئهه مرد.. نهبی ئهه ژنه بسوتینری و شوین میردهکهی بکهوی، ههچ عهیب و عار نییه نهگهر زنیکی کچیکی بوو ئهه کچهی بکوژیت، به عهیبی دانانین، تا ئیستاش ئهه شته ماوه له هیندستان له عیادهی دکتورهکان نووسوراوه (۵۰۰) روپیکهت ئهمرۆ بده باشتره له (۵۰۰۰)ههزار روپیکهی یهعنی چی؟ ئهه (۵۰۰) روپییه که ئهکاته (۱۶) دۆلار پارهی نرخی لهناوبردنی ئهه مندالهیه.. بیگومان کچ.. وه نهگهر له شوینیکدا نافرمتیک کچی بوو مامانهکه لهبهرچاوی دایکهکه دهست ئهئ به بربرهی پشتیا

به قایمی پستی ئەشکینی و ئەهی کوژیّت دایکهکه پیی ئەلی دەست خوش.. لههەندی ناوچه له هندستان به تووتن منداڵ ئەکوژن.. له هەندی.. بهو پشت شکانده له هەندی شوینی تر فری ئەدەن بۆ چەقەل و سەگ بیانخون.. مارهی وه جیازی لەسەر باوکی کچهکه داناوه، زاوا هیچ شتیک سەرف ناکات، لەبەرئەوه.. ئەوهی یەك دوو کچی هەبیت ئیتر ئەوه قوری بۆ گیراوتەوه، چونکه جیازییهکهی ئەچیتە نزیکهی (۵۰۰۰۰) روپیه که نزیکهی (۱۴۰۰) (۱۵۰۰) دۆلار ئەکات که دەبیت باوکی کچهکه نامادهی بکات.. له شارستانییهتی چین شارستانییهتیکی گهوره و میزوویهکی دیرینی ههیه.. ئەمرۆ چین (۱۲) پارێزگایه.. ههزار و دووسه ملیۆن کەسه.. بەلام له شارستانییهتی چیندا ئافرمته بۆی نەبووه بچیتە ناو پەرستگاکان، چونکه به بهشهریان دانهناوه، وهباشترین ئایین له شارستانییهتی چیندا پیی ئەوتری (کۆنفۆشیۆسی)، کۆنفۆشیۆسی ئینسانیکی موصلیح بووه، تەنانەت ئەویش ویزدانی نەبووه بەرامبەر ئافرمته، ئەلی زۆر کیشه که تووشی مرۆفایهتی بووه هۆکارمکهی ئافرمته، لهو شارستانییهتهدا پیاو بۆی ههیه زنی خۆی بفرۆشی پیاو بۆی ههیه لهگەڵ ئافرمتهی تردا رابویری به ئاشکرا و عهیب و عار نییه.. وه له شارستانییهتی یاباندا ههمان شت ههیه لهگەڵ ئەوهشدا مافی مولکایهتی و میراتی نییه. ئەکرری و دهمفرۆشری تەنانەن بۆ میدیدی ههیه که بهکاری بیی بۆ خراپهکاریش (نعوذ بالله) لهلایه ن یۆنانییهکان ئافرمته.. تەنها له ریگهی کرپن و فرۆشتنهوه شووی ئەکرد.. ریگهی شوو ناسایی نەبووه، تەنها له ریگهی کرپن و فرۆشتنهوه نهبی.. وه به چاویکی سووک تەماشای ئەکرا و ئەیانوت که ئافرمته تەنها بۆ بهخێو کردنی منداڵه و هیچی تر.. له شارستانییهتی یۆناندا ئەگەر ئافرمتهکه مندالێکی ناشیرینی ببوایه ئافرمتهکهیان ئەکوشت.. وه زۆر ئافرمتهش ئەدرا به پیاوی تر بۆئەوهی مندالی زۆری بیی ئەیان وت با نیشتمانەکهمان

لەشكرى زۆر بى.. لە شارستانىيەتى رۇماندا مىراتى بەر نەئەكەوت.. وە ئەوكەسەى كە كچى ببوايە، خەمبار ئەبوو زۆر پىيى ناخۆش ئەبوو، باوك مافى ئەومى ھەبوو كە كچى خۆى رەھن بگات ياخود بىفرۆشى يان بىكوژىت. لەلاى عەرب ديسان خاومن مولك نەبوو.. خاومن مىراتى نەبوو.. بەلەدايك بوونى دلگران بوون ھەندى ھۆز زىندە بە چالايان ئەكرد. وە نىكاھى (استبضاع) ھەبوو (نعوذ باللە) پياو خىزىنى ناردۆتە لاى پياويكى بەقوتى بۆنەوى مندالى بەقوتى بىيى (نعوذ باللە) نىكاھى (شىغار) ھەبوو ژن بەژن بەبى ماريى، نىكاھى موعە ھەبوو، نىكاھى (مەقتى) ھەبوو، (مەقتى) يەعنى باوژنى خۆى ئەھىنى پاش مردنى باوكى يا پاش تەلاق دانى.. نىكاھى (بەدەل) ھەبوو ژنيان گۆريومتەو لەگەل فەرھىكى پارە، نىكاھى (غەصب) ھەبوو بە زۆر داگىركردن، بەكورتى بارودۆخى ئافرمت ئەوھا بوو كە ئىسلام ھاتوو، بزانيں لەلاى ديانەتى جولەكە (مونھەريف) لە سفرى خروجا فەقەر ھوت بۆ دوانزە چى.. ئەئى: ھەللاھ بۆ پياو كە كچى خۆى بفرۆشىت بۆ چارەسەر كردنى كىشەيەكى دارايى.. شاھىتى (۱۰۰) ئافرمت يەكسانە بە شاھىتى يەك پياو، وە لە تەوراتدا ژمارەيەكى ديارىكراو نىيە بۆ ژنى پياو، واتە بۆى ھەيە دەيان سەدان ژنى ھەبى.. لە سفرى (تەئنىە) نىصھاحى (۲۵) بىرگە (۵) تا (۱۰) ئەئىت: ئەو پياوھى كە دەمرى و مندالى نىيە ئەبى ژنەكەى شووبكات بە براكەى.. مەرچە.. ومئەگەر ھاتوو براى نەبوو ئەبى لەھەمان قەوم يەككە بھىنى، وە جائىز نىيە يەككە لە قەومىكى تر بىھىنى، ھەروھەا لەو سفرەدا.. ئافرمت مىراتى بەرناكەوى.. تەنھا لە ھالەتەكدا ئەگەر كورپى ھەبى يان كورپى كورپى ھەبى، يەھودىيەت قەدەغەى ئافرمت ئەكات بچىتە ناو پەرسىتگاكانەو.. لە ھانوونى ئىنگلىزدا ھەتا سالى (۱۸۰۵).. مىرد بۆى ھەبوو ژنى خۆى بفرۆشى ھەتا لە ھانوونى فەرمىسىدا كە پىيى دەوترىت سەرچاوى

هه موو دستوورمهكان.. دايكى هه موو دستوورمهكان، هه تا (۱۹۳۸) زايىنى ئافرمته به قاصر دانراوه.. قانوون شايهتې ومړنه گرتووه، چونكه له سى جۆر خه لك شايهتې ومړنه گراوه، ئه وانيش (شيت و مندا ل و زن)، مافى ته صرووف به مولكى خويه وه له (۱۹۶۶) دا وهرى گرتووه يه عنى پيش ئه و به رواړه، ئافرمته خاومن مولك كه شوو ئه كات ئيتړ بوى نييه ته صرووف بكات به مولكه كه يه وه.. ته نها به مؤلته ميره كه ي نه بى.. به لام ئيسلام له يه كه م روژى هاتنيه وه ئه م گرفتانه ي چاره كړدووه هه زار و سى سه د سال پيش ئه وروپا.. بارودوخى ئافرمته له ئه مريكاي لاتينى مه كسيك و به رازيل و ئه رجه نتي و ئه م ولا تانه له وان باشر نييه، ئاماريك كراوه سه دى هه شتاي ئافرمته به لايه نى كه مه وه يه ك جار له ژيانيدا په لامار دراوه.. ئه مريكا له گه ل هه موو (۱۷) ده قيقه يه ك ده ست دريژيه كى ناموس له ئافرمته ئه كريت به زور، يه عنى پيى ئه و تريت (جه ريمه ي ئيفتصاب) (۱۷) خوله ك روژانه نزيكه ي ئه كاته (۸۴) ئافرمته.. به نيسبه ت ئيسلامه وه.. هه ر له و فه رمووده ي پيغه مبه ردا (د.خ) ئه فه رموى (فاتقوا الله في النساء) پاشان ئه فه رموى (ولكم عليهن ان لا يطنن فرسكم احدا تكروه نه) مافى مي رد به سه ر ژنه وه ئه و ميه ئه و كه سانه ي كه تو جه زنا كه يت بينه مالت كه له مال نه بى نابى به يلى بينه ژوورئ.. ئه وه مافى مي رده به سه ر ئافره ته وه.. ئه گه ر به قسه ي نه كړدى يه عنى خيانه ته كړدووه.. (ولهن عليكم رزقهن و كسوتهن بالمعروف) مافى ئه وانيش به سه ر مي رده وه رزقه واته خواردنه له گه ل جلوبه رگ، به لام ورد بينه وه له فه رمووده كه له قورئانى پيروژدا جه ند جاريك وشه ي مه عروف به كار هاتووه.. مه عروف يه عنى (عورفى ئيجتماعى) يه عنى دابى كو مه لايه ته نموونه يه كتان بو ئه هي نمه وه بو ئه وه ي به ته واو ته تى بگه ين: سى خوشك خه لكى دييه كن هه رسكيان شوو ئه كمن يه كه ميان يه كيك ئه يه ينى له دييه كه ي خو يان دووه ميان

یەكك خەلكى سلیمانى ئەیھینى، سېھەمیان ئەیبا لەگەڵ خۆیدا بۆ سووید ئەبى
 بزانی كە مافى ئەم ئافرەتانه یەكسان نین بەرامبەر مێردەکانیان، چونکە
 شوینەکانیان جیاوازه، داب و نەریتى ئەو دئیە چۆنە لەبارەى خۆراك و
 خواردنەوه ئەبى خواردنیکى وای بۆ نامادە بکات، لەو دئیەدا خەلك چۆن ژنى
 خۆى بەخۆ ئەکات ئەبى ئەم لەوان کەمتر نەبى، داب و نەریتى ئەو گوندە
 ئاواپە سالى جارێك جل ئەکەن ئەبى ئەم لە سالى جارێ کەمتر نەبى، جلى بۆ
 بکات، ئەوویە (بالمعروف) یەعنى عورفى ئەو شوینە، هى سلیمانیهگە بە
 شیومیهگە، هى سویدەگە شیوازیکى ترە لەبەر ئەو قورئانى پیرۆز بارودۆخى
 کۆمەلى رهچاو کردوو، ئەگەر داب و نەریت لەوئى وابى هەموو حەفتەیهک
 مێردەکە ئەبى شتیک بکړى بۆ خیزانەگەى ئەمیش ئەبى وا بکات ئەگینا
 موسلمانیکى باش نییە، لە صەحیحى بوخاریدا هاتوو.. رۆژیکى تاییەت هەبووه
 پێغەمبەرى خوا (د.خ) کە تەرخانى کردوو بۆ ئافرەتان بۆ وەلامى پرسىاریان بۆ
 تەوجیهى دینیان.. وە قورئان ئەفەرمویت (ومن یعمل من الصالحات من ذکر او
 انثى وهو مؤمن فأولئك يدخلون الجنة ولا یظلمون نقیرا.. ئەوانەى کرارى چاک
 ئەکەن نیرینه بن یان مینە بن.. ژن بن یان بیوا بن.. بە مەرچى ئیماندار بن..
 ئەمانە ئەچنە بەهەشت و مسقَالَه زەمریه زولمیان لى ناکریت.. خواى گەوره
 ئەفەرمویت (من عمل صالحا من ذکر او انثى وهو مؤمن فلنجینه حیوة طيبة و
 لنجزینهم أجرهم بأحسن ماكانوا یعملون) هەمان مەعنا ئەگریتەوه.. نیر لیرەدا
 جیاوازی نییە لە نیوان نیرینه و مینەدا بەرامبەر پاداشتی خواى گەوره.. هەتا
 قەرنى حەفدە.. کە لە بیاوانى ئاینى مەسیحى.. کۆ ئەبوونەوه لە هەموو
 شوینیکەوه بە کۆنفرانسى گەوره.. دیراسەتى ئەوهیان ئەکرد.. ئایە ئافرەت
 ئینسانە یا شەیتانە؟ هەتا قەرنى حەفدە دانیان بەوهدا ناوه کە ئافرەت بەشەرە..

به لأم له قهرنی (حهوت) دا هزار سال پيش نهوه.. که دستووری نومهتی
پنجه مبر (د.خ) قورنانه.. قورنانه کهش یهک نووسخه بووه له مالی (حفصه) ی
کچی عومهری کوری خهتاب پاریزراوه!!

قورنانه کهمان لای نافرمتیک دانهنرا.. دایکی ئیمانداران حهزهرتی حهفصه ی کچی
عومهر.. پاش هزار سال لهو بهرواره.. نهوان کو ئهبنهوه بزنان نافرمت بهشهره
یا شهیتانه!! شانازییه بو ئیمه که یهکه م شهید یهکه م خوینی رشتبیت بو ئیم
دینه نافرمت بووه حهزهرتی (سومهیه) بووه.. خوی گهوره نهفهرمویت (پایها
الناس أتقوا ربکم الذي خلقکم من نفس واحدة) (ایها الناس) خه لکینه.. خه لکینه
کی نهگریتهوه ژن و پیاو نهگریتهوه.. خوی گهوره خیطاب نهکات له گه ل
بهشهریه تدا ژن و پیاو ئیوه م دروست کردووه له یهک نهفس.. له ئایه تیکی تردا
(بعضکم من بعض) به لأم نهو رۆحه که یهکسانه رۆحی ژن و رۆحی پیاوه، به لأم
نه میان نه چپته لاشهیه کی نیرینهوه و نهویان نه چپته لاشهیه کی مینهوه له ویدا
جیاوازییه ک دروست نه بیت.. جیاوازییه کی دنیا ییه به گویره ی ئهرکه که، چونکه
ئهرکی ئیم جیاوازه بازوو پتهوی نهوی، چونکه نه بی بهرگری بکات نه بی ژنه که
بپاریزیت هه ندی واجباتی قورسی له سهر نه بیت رزق و رۆزی پهیدا کات، نهوه ی
تریشیان به جوریکی تر دروستکراوه.. جیاوازییه که جیاوازییه کی بایه لوجییه،
به لأم لای خوی گهوره رۆح یه کی که.. جوریک له یه کسانه هیه (الناس سواسیه
کأنسان المشط) هه مو خه لک یه کسانن.. نافرمت حهقی هیه له عهقی نیکاحی
نه گهر بالغ بی.. حهقی هیه، خوی مهرج دابنی له عهقی نیکاحدا.. ئه مه له چ
دینیکدا هیه؟!

حهقی میراتی هیه نیسلام بوی ئیقرار کردووه وتمان هزار و قسوور سال پيش
هه موو دستووره کانی جیهان وه له قورنانه که نهفهرمویت (وبالوالدین احسانا)

(الوالدين) زن و بیاو نه گریته وه.. دایک و باوک (وقل لهم قولا کریمما و اخفض لهما جناح الذل من الرحمة و صاحب هما فی الدنيا معروفا) هه مووی دمر باره ی دایک و باوکه هه تا دایک به ریژ تریشه به سهر باوگدا، هاوه لئیک هاته خزمهت پیغه مبه (د.خ) لئی پرسی (ای الناس احق بصحبتي یا رسول الله) واته.. کی نزیکترین کهسه بو من نهی پیغه مبه ری خوا وه له هه موو کهسی زیاتر مافی به سهر منه وه هه یه، هه مووی (امک)، قال ثم من؟ نهی دوا ی دایک کی؟ هه مووی امک، نهی دوا ی دایک کی هه مووی امک، له چوار هه میندا هه مووی ابوک.. نهنجا باوک، نیسلام ناوها ته ماشای نافرمت نهکات.. هه روهک له قورنانی پیروژدا.. به ریژ و به نیحترامه وه باسی کو مه لئیک نافرمت کراوه.. وهک ناسیا خاتوونی خیزانی فیرعه ون.. وهک خیزانی عیمران. وهک هه زهرمتی مه ریهم.. وهک دایکی موسا که ناوی (یوکابده) وهک خوشکی موسا.. وهک خیزانی هه زهرمتی نه یوب، که هه موو کهس لئی دوور نه که وته وه، چونکه تووشی نه و دمرده بوو.. به لام خیزانه که ی خزمهتی نه کرد.. هه موو پیغه مبه ری که خوی گوره نه ییری په یامیکی پیه نه بی شیوه ی جوان بی نه بی ری و بی که بی، به لام بو ماوه یه کی دیاریکراو نه خو شی خست بو ماوه ی هه وت سال.. تافی کردنه وه ی خوا ناوها بوو نه خوشیه کی پیسی گرت.. مندالی نه ما کهسی نه ما هه موو کهسی لی ته کیه وه.. ته نها خیزانه که ی مایه وه له گه لیا وه خیزانه که ی کچی هه زهرمتی (یوسف) ه (علیه السلام) هه روه ها باسی کچهکانی هه زهرمتی شوعه یب نهکات، قورنانی پیروژ.. وه نه بی بزانی له ری که وت ننامه ی خود میبیه دا، که هاوه لانی پیغه مبه ر تووشی نار هحتیه ک بوون، بریار و ابوو بچن بو حه ج (طواف) بکه ن هیچی نه هاته پی شه وه.. صولج کرا پیغه مبه ری خوا زور زور خهفته تی خوارد نهنجا نوم سه له مه (خوی لی رازی بی ت) دلنه وایی هه زهرمتی کرده وه.. وتی: ده تو برؤ قوربانیه که ی خوت سه ربیره، نهنجا نیحرامی خوت

بشکینه، قزی خۆت بېره، نهوانیش چاو له توّ نه کهن.. معنه ویاتی بهرز کردهوه..
پنځه مبهری خوا به هسهی کردوو، نهو کیشهیه به ناسانی چارسه رگرا..
جوبرئیل (علیه السلام) به پنځه مبهر نهفه رمویت (پارسلو الله بلغ عائشه منا
السلام) واته بلّی به عائشه نيمه سهلامی لی نهکهن پهعنی جوبرئیل (علیه
السلام) سهلام له کی نهکات؟ له هه زرمته عائشه.. نه مه ریز و شوینی نافرته
له دینی نيمه دا.. له کوتاییدا نه بی بزانی که فهرموودیه که ههیه سهبارمت به
هه زرمته خه دیجه په کهم خیزانی پنځه مبهر (د.خ) که جوبرئیل نهفه رموئ
(پارسلو الله بلغ خدیجه من ربه السلام) رای بگه یه نه به خه دیجه که خوی گه وره
سهلامی لی نهکات...

باسی حه قده ههم

دوو رووی له هاو کی شهی روالهت و جه وه ردا

نه خو شی دوو رووی (نیفاق) له (نافقه الیربوع) موه هاتوو ه که حیوانیکه له دهشتدا نهژی حیوانیکی فیلاوییه و قوموش لیدمره وهک که رویشک، به لکو زیاتر و چند ریگه یه کی هه یه بو دهر چوون، وه مهعنا زمانه وانیه که ی له موه هاتوو (المدرات و الالئیواء) یانی ماستاو کردن، فیل کردن، گهران به شوین پیچ و په نادا، له زار او ه شهر عیبیه که شدا مهعنا که ی دهر خستنی نیسلامه وه داپوشینی کوفره، به لام بوچی نه و نینسانه وائه کات؟ بوچی به روالهت شتیکه و له ناوه وه شتیکه تر؟ بوچی موحامه لهت دهکات و رووی خوشت پیشان دهدات و که چی له ناوه وه بوغزی هه یه به رامبه رت بوچی؟ دوو رووی راسته قینه، نه و که سه یه که باوهری به نیسلامه تی نییه، باوهری به نامانجه گانی کومه لگای نیسلامه تی نییه، روویشی نییه نه و بیرو باوهری ناشکرا کات له بهر نه وه ی دهوروبه ری قبولی ناکا ناچاره نه و ریگا چه وته وهر گری بو لیدانی دین، هه موومان نه زانین که نیمان به پله یه دوو روویش به هه مان شیوه یه یه کسان نین له گه ل یه کدا، به لام خوی گه وره له هورئاندا ناوی دوو رووی به نه خو شی ئه بات (فی قلوبهم مرض) واته: دوو رووی نه خو شییه هه موو نه خو شییه که یه که مچار نیشانه ی هه یه، نه گهر چاره ی نه کرد زیاد دهکات، بو نمونه برینی گه ده یان با بلین روماتیزمه له سه رمقادا ساده یه، به لام نه گهر چاره سه ری نه کرد نه چوو بو لای دکتور دهرمانی به کار نه هیئا خه ست دهبیته وه و نیشانه کانیشی زیاد دهکات، پیغه مبه ری خوا (د.خ) باسی نیشانه گانی

دووړوومان بۇ دمکات له فەرموودمیه کدا نامازە بۇ سى نیشانه دەکات ئەفەرموویت (ایة المنافق ثلاثة: إذا حدث کذب، وإذا وعد أخلف، وإذا اتمن خان) ئەگەر قەسەى کرد درۆنەکات، درۆیش جۆرى هەیه: بچوک کردنەوهى هەندى رواداوى گهوره ئەو جۆرىکە له درۆ، گهوره کردنى هەندى رواداوى بچووک ئەوه جۆرىکە له درۆ دەسکاری کردنى وشە دەستکاری کردنى ژماره که مکردنەوهى زیاد کردنى، ئەمانه هەموو نیشانهى درۆن (وإذا وعد أخلف) که پەیمانیک ئەدات جیبه جیبى ناکات، بۇ نموونه پەیمان ئەدات خانوو مکه بداتەوه به خاومنهگەى له کاتیکى دیاریکراودا نایداتەوه! پەیمان ئەدا قەرزەگەى بگه پینیتەوه له فلان کاتدا نایکا پەیمانى شووکردن هەیه پەیمانى ژن هینان هەیه پەیمان زۆره، جا ئەوه کەسەى ئەبى ئەوه بزانی که نیشانهیک له نیشانهگانى نهخۆشى دووړووی تیدایه، سیهههه (وإذا اتمن خان) که ئەمانه تیکى پى ئەسپێردى خیانهتى لى ئەکات ئیتر نالتونه، دۆلاره، دیناره، که خاومنهگى داواى دەکاتەوه نکولى لیدەکات یان خیانهتى لى دمکات یان ئەیگۆرئى یان نوقسانى ئەکات یا له کاتى خۆیدا نایداتەوه وه مەرجه نییه ئەمانه ته که ماده بێت..

جاری واهیه و مرقهیه که سەنەدیکە نامەیه که ئەمانه ئەمانه تن جاری وا هەیه ئەمانهت قەسەیه که یهکێک لهلات ئەیکات به ئەمینت ئەزانى دواىی ئەچیت خیانهت ئەکهیت ئەو قەسەیه ئەگێریتەوه کهواته ئەمانهت به شیکى مادديه و به شیکى مەعنهویه، ئەوهى سیفتهى هینان و بردنى قەسەى هەبیت ئەوه سیفتهى دووړووی تیاپه له فەرموودمیه کی ترا (د.خ) ئەفەرموویت (وإذا عاهد غدرو إذا خاصم فجر) که گهتیک ئەدا نایباته سەر، کچی خۆم تووشبکه به کورهگەى من دواىی وات بۇ دەکەم وات بۇ دەکەم دواىی تەماشای ئەکهیت جیبه جیبى ناکات، کورى خۆم تۆ دەرچۆ ئەمسال من دواىی فلان شت و فیسار شتت بۇ ئەکەم بۆچی پى

ئەلئىي كە بۆي ناكړى؟ (واذا خاصم فجر، مخاصمه) واتە دژايەتى (خيلاف) دووكەس خيلاف ئەكەوئتە بەينيانەوه، بېگومان ھۆكاريكى ھەيە لەسەر دووكانەكە لەسەر نرخەكە يان لەسەر كالاپەكە بېروباومرپكە، بۆچوونيكە... ھتد، خيلاف كەوتۆتە بەينى دووكەسەوه ئەو خيلافە دووروو گەورەى دەكات، ئەگەرئى بۆ ھەموو وسيلەيەك بۆنەوھى كەسيەتى لەكەدار بكات، ئەگەرئى بۆ ميژووى بزائى لەكەيەكى تيايە ئەگەرئى بۆ بوختان بۆ سەر خيزانى بۆ برينداركردنى كەرامەتى، ئەمە كەى سيفەتى بەشەرە! لەبەرئەوھە با بگەرپينەوھە و پياچوونەوميەكى خۆمان بگەين بزائين ئەم سيفەتانە چەندى لە خۆماندا ھەيە با چارەسەرى بۆ بدۆزيناوھە، جوړيكي تر ھەيە لە دوورپوويى بەپيى ھەلوئىست و بەرپووبەر بەپيى كړيكار و خاومن كارگەكە ئەمەش بېگومان لە لاوازي ئيمانپەوميە و ئەزانى رزقەكەى بەدەست ئەوھ، ديت ماستاوى بۆ دەكات، جوړيكي تر ھەيە لەنيوان فەرمانبەريكي حزبى و لئېرسراوھگەيدايە

ئەمەيان دوورپوويى سياسى پى ئەلئىن تەماشاي ميژوو بگە ئەوانەى ديكتاتورن و سەركرەدى ميللەتن بزائە كى نزيكى ئەبئتەوھە ئەيكا بە وەزير ئەيكا بە مستەشارى خۆى و رايژكاري خۆى ھەموو سيفەتى دوورپوويى تيا ھەيە بزائە ئەو پاشايە سەركرەدى ولاتە ھەز بەچى ئەكا بەو كەنائلە قسەى لەگەل ئەكات، بەلئى قوربان راست ئەكەيت، سەير لەوھدايە كە كەسيك شيعر بەسەريدا ھەلئەدات تۆ وايت و وايت ئەگەر تۆ نەبى كەون تيك ئەچى، لەگەل ئەوھشدا ئەو دكتاتورە ئەزانى ئەوانە درۆ ئەكەن ئەزانى دوورپوون بەس نايان گوړى، چونكە خەلكى واى ئەوئ، جا با بزائين ئەبئ خۆمانى لى بپاريزين، چونكە كە زۆر بو گەورە بوو ئەبئتە دوورپوويەكى تەواو كە خواى گەورە ئەفەرموئت (ان المنافقين في الدرك اسفل من النار ولن تجد لهم نصيرا) ئەمانە لە بنى بنەوھى دۆزەخن ئەگەر تەوبە

نهكهن، بروانه میژوو بخوینهرهوه بزانه نهوکهسانهی که یارمهتی زالم نهدهن
 همر زالمه که توئه لهوان نهسینیتیهوه وا نهزانن رازقی نهوانن وه مقهدمراستی
 نهوان بهدهست نهو سهرکردمیهیه و حهز به چی نهکا بوئی جیبهجی نهكهن،
 پیغهمبهری خواش (د.خ) نهفهرمویت (من إعان ظالما سلطه الله علیه) نهوهی
 یارمهتی زالم نهدهات، نهو زالمه دهسهلاتدار نهبی بهسهریا، خوای گهوره له
 سورمتی (البقره) که یهکهه سی نایهتی باسی نیماندار دهکا دوی نهوهی باسی بی
 نیمان دهکات دوی نهوه نریکهی (۱۰) نایهت باسی منافق دهکات، نهئی درۆدهکهن
 فیل نهكهن له نیمانداران فساد بلاونهکهنهوه و نیدیعی چاکهکردن نهكهن،
 ههروهها به چاوئیکی سووک سهیری نیماندار نهكهن.. (واذا قيل لهم آمنوا كما أمنا
 الناس قالوا انؤمن كما آمن السفهاء....) به نیماندار نهئین سهفی پیئی نهئین کهه
 عهقل پییان نهئین نهفام واته ههلهپرستن تیورئیکی ههلهپرستان ههیه کی
 دهسهلاتی ههبی لهگهل نهومدان، که دینه لای نیماندار دهئین نیمه لهگهل
 نیومداین (قالوا أمنا، وإذا خلوا إلى شياطينهم، قالوا إنا معكم فما نحن مستهزؤن....)
 وه ههمیشه گالته به دین دهكهن، بهلام به نهئینی، هوکاری هیدایهت وهرناگرن
 خوای گهوره سوورمتئیکی بهناوی نهوانهوه ناوانوه (المنافقون) نینجا سورمتئیکی تر
 که (برأة)ه، سوورمتی (التوبه) چهندنین ناوی ههیه، یهکی له ناوهکانی
 (الفاضحه)یه نابروویان نهبات به ۸۰ نایهت، لیردا نهبی بزانین نهمه دوورپووییه
 گهورهکهیه، له ههموو کوئشی چهزرتی رسول الله (د.خ) له مهککه یهک دوورپوو
 نهبوو، دوورپووی له مهدینه دروست بوو، پیاویک ناوی (عبداللای کوری ئوبهی
 کوری سهلول) بوو یهکی بوو له کهسایهتییهکانی شارۆچکهی یهئرب بریار بوو که
 بیکهه به سهرکرده تاج بکههه سهری لهو گاتهدا بوو که پیغهمبهه (د.خ) کوچی
 کرد بو یئرب که پاشان ناویان نا مهدینهی مونهومره. دهوئتهی نیسلامی تیا

دروست کرد، ۛو پیاوه لیږمدا بیری کرده‌وه که ناتوانی دژ به نیسلام بومستی و ده پیغه‌مبهری خوا (د.خ) حه‌کیمانه حه‌لیمانه وه ره‌حمیانه ته‌صه‌رووفی کرد له‌گهل هموو توپژده‌کانی ۛو گه‌له له‌گهل جووله‌که‌کاندا په‌یمانی به‌ست که نازدن له عیباده‌متی خو‌یان نازدن له‌کاری نابووری خو‌یانا، به‌لام ۛه‌بی دیفاع که‌ن له شاره‌که ۛه‌گر هاتوو دوژمنان و داگیرکه‌ر هاتنه سه‌ریان هه‌رومها له‌گهل بی باومرانی ۛو دموروبه‌ره (غطفان و هوازن) له‌گهل ۛیمان‌داری ناو ده‌ستووری (إنما المؤمنین الأخوة) یان جیبه‌جی ۛه‌کرد که ۛو کوچه‌ریه ۛه‌بوو به‌ برای ۛه‌نصاریه‌ک ۛه‌گر دوو‌خانووی هه‌بوایه په‌ک خانووی هه‌بوایه نیوهی ۛه‌دا به‌و، باخچه‌یه‌کی هه‌بوایه نیوهی ۛه‌دا و چی سه‌روعت و سامانی هه‌بوایه دابه‌شی دووی ۛه‌کرد تا نایه‌تی نازل بوو که‌رپی له‌و میراتیه ۛه‌گرت په‌عنی تا ماوه‌یه‌ک میراتیان به‌ر په‌ک ۛه‌که‌وت به‌م جوړه هه‌مووی به‌ په‌یمان و به‌ ریکه‌وت‌ننامه وه‌زعه‌که‌ی چاککرد، به‌لام لیږمدا کپشه‌که له نیوانی کی و کپدایه؟

له به‌ینی ۛیمان‌داران و ۛو کو‌مه‌له دوو‌روومیه که په‌یدا بوو بوون که ناتوان دژ به نیسلام بومستن سه‌یرم له‌وه لی دئی له ۛاسمانه‌وه خوی گه‌وره ناوی منافقه‌کانی به ۛه‌مینی ۛاسمانا ۛه‌نیرپته خوارموه جو‌بره‌نیل (سه‌لامی خوی لی‌بیت) ۛه‌ی محمد فلان مونا‌فقهه فی‌سار که‌س مونا‌فقهه ناوه‌کانیان ۛه‌ومیه وه‌ نیه‌ته‌کانیان به‌ درپزی بو پیغه‌مبهر (د.خ) به‌یان گرا، پیغه‌مبهریش (د.خ) حوزمیفه‌ی کوری په‌مانی هه‌لبژارد ۛه‌یوت ۛه‌مه ناوه‌کانیانه با بیرمان نه‌چیت و به‌که‌س مه‌لی که‌چی هیچ هه‌لوپستیکی خراپی نه‌بووه له‌گه‌لیاندا، روژیک له روژان پیغه‌مبهر عه‌زیتی مونا‌فقیکی نه‌داوه که سه‌روکی ولاته‌که بووه هه‌موو دمه‌سه‌لاتیکی به‌ده‌ست بووه، تاگه‌یشته ناستیک که (عه‌بدو‌لای کوری نوبه‌ی کوری سه‌لول) نامافولپیه‌کی زور گه‌وره‌ی کرد کفریکی گه‌وره‌ی کرد که هورئان باسی ۛه‌کات (لئن رجعنا لی

المدینة لیخرجن الاعز منها الأذل) با بگه پیننه وه شار وا ئەکهین و وا ئەکهین قسهیهکی ناشیرینی وت کورمهکی خوی ئەویش ناوی (عبداللہ) یه (عبداللہ) کورپی عبداللہ کوری نوبهی) هاته خزمهت پیغه مبهەر (د.خ) وتی یارسول الله باوکم منافقه ئەگەر برپار ئەدهی بۆ کوشتنی به من بلی من ئەیکوژم، با بیگانهیهک باوکم ئەکوژی وتی نا شتی وانا کهین با عه رهب نه لی (محمد) هاورپی خوی ئەکوژی بهم نه وه دهستوریککی بۆ داناین پیغه مبهیری خوا (د.خ) که تا رۆژی قیامهت موسلمان بۆی نییه به جهامهتیک بلی ئیوه منافقن و با لهناوتان بهرین بۆنه وهی ریزهکانی ناو کۆمه لگا تیک نه چیت باهەر لهناومان بژین بهشکو خوی گه وه ئیصلاحیان بکات ئیقامهی حه دی له سه ر هیچیان نه کردوه، لهکاتی جیهادا ئەهاتن، یارسول الله ژنه کهم نهخۆشه، یارسول الله کورمه کهم تهواو نییه، یارسول الله بیرم چوو خهوم لی کهوتبوو به پیکه نین و زمرده خه نه وه هه موو عوزرهکانیان قبوول نه کردن، بهلام سی ئیماندارای راسته قینه نه چوون بۆ غهزا (وعلى الثلاثة الذين خلفوا) فه رمانی کرد به هه مو مووسلمانان قسهیان لهگه ل نه کهن ئەمری کرد خیزانهکانیان لایان نه بن سزایهکی زۆری وای دان (۵۰) دانه رۆژ، هه تا خوی گه وه له ئاسمانه وه عه فووی کردن، چونکه ئەمانه جیان ئەمانه ئیماندارای راسته قینه نابیشتی وا بکهن، بهلام ئەوان ئەگەر بجین بۆ غهزا و له نیوهی ریگا ئەگه پیننه وه، سیفاتی تریان تیدایه (یرائون الناس) (واذا قاموا الى الصلاة قاموا کسالی) نوێزهکانیان به ته مه لی ئەکهن نوێزی عیسا و نوێزی به یانیان نایه ن بۆ مزگه وت (ولا یذکرون الله إلا قلیلا) کهم زیکری خوا ئەکهن بهلام هه ولئهنه دن ئەو کرداره چاکه ی که ئەیکه ن خه لک ببینی، که ئەمه سیفاتی ئیماندار نییه، مه سه له ی ریا به شیکی سه ره گییه هۆیهکانی دوور ووی.. فه رموودیهکی پیغه مبهەر هه یه (د.خ) ئەفه رمویت له رۆژی قیامهتدا سی جوړ

خەلك دېنە مەحكەمەى خواى گەورە يەككىيان (شەھىدە) پىي ئەئىت تۆ جىت؟ ئەئىت خوايە من ژيانى خۆمەم بەخشى لەپىناو دىنەكەتدا، خواى گەورە پىي ئەفەرموئىت درۆت كرد! تۆ خۆت دا بەكوشت نىهەت ئەومبوو پىت بلېن بەخوا نازاى بەخوا پياوئىكى بەجەرگ بوو حەزت لەو ئەكرد، ئەو نىهەتەكەت بوو (وقد قيل) وە وتراش ئەو بۆ من ئەبوو ئەو خۆت داو بە كوشت بۆئەو دەبرۆ بۆ دۆزەخ جوړى (دووم) (ئىنسانىكە خىركەرە) گەتوگۆ ئەكات لەگەل (رب العالمين) ئەلئى خوايە ئەو سامانەى دابووت پىم بە چەپ و بە راست ئەمدا بە فەقىر و ھەزار لەپىناوى تۆدا، خواى گەورە پىي ئەفەرموئىت درۆت كرد! ئەو پارانە ئەتدا بە فەقىر و ھەزار بۆئەو پىت بلېن بەخوا خىر كەرە وە دواترىش (وقد قيل) پياوى چاكە حەزت لئ ئەكرد ئەو نىهەتەكەت بوو، ئەو بۆ من ئەبوو فەرموو برۆ بۆ جەھەنەم، جوړى سىھەم (زانای نايىنيە) ئەلئى ئەى خواى گەورە ژيانى خۆمەم سەرف كرد لەپىناوى شەرىعەتەكەتدا وە لەپىناوى گەياندىنى شەرىعەت، خواى گەورە ئەفەرموئىت درۆت كرد! نىهەت ئەو بوو پىت بلېن بەخوا زانايەكى گەورە بەخوا تىگەشتوو، بەخوا رۆشنبەر، بەخوا عالمىكى بەرزە، حەزت لەوانە ئەكرد (وقد قيل) وە وتراش فەرموو برۆ بۆ دۆزەخ، رىا بەشىكە لە دوورووى ناوا كردار ئەسوتىنى، جارى واھىيە شىوازىكى زۆر نايىنى وەرئەگرئ يەكئى لە خەلىفەى ئومەويەكان (صالح) بوو ئەوان ھەمويان صالح نەبوون، بەلام ئەمەيان (صالح) بوو وتارى جومەى ئەدا لەسەر مېنەبەر يەكئى لە ھاولاتيان، يەكئى لە عەوامى خەلك پىي وت (إتق الله يا رجل و إلا قومناك بحد السيف) وەختى خۆى بە حەزرتى عومەرىش ناوھا وتراو.. پىي وت ئەى مرؤف لەخوا بترسە ئەگىنا بە شمشىر راست ئەكەينەو قسەى نەكرد دواى وتارەكە ناردى بە شوئىنيا وتى: كاكە، فلان كەس پىش من حوكمى ئەكرد زولمى ئەكرد واى كرد و

وای کرد فیسار کەس پێش ئەووە بوو دیسانەووە ئەووە پوخلەواتەکانی بوو جەنابت بۆ روژی له روژان دزی نەووستای، چونکە چاوی دەرئەهینای، بەلام ئیستا دنیایت کە من پەنجەت بۆ نابەم زیانت پێ ناگەیهنم هاتووی زمانت درێژ ئەکەیت و نیهانەمی من ئەکەمی و خۆت بە ئیماندار ئەزانی ئەمە ریاپە ئەگەر نازا بووویتایە وەختی خۆی بت کردایە.. ریا ئاوا لە ئینسان ئەکات دوورووویی ئاوا لە ئینسان ئەکات، ئیستا ببینە سەر ئەووی کە ئینسان بۆچی؟ هۆکار چییە دەبێتە دووروو؟

۱- هۆکار ئەومێه غافلە لە عەیب و عاری خۆی مەشغولە بە عەیب و عاری خەلکەووە ئەیخاتە ژێر زەرەبێنەووە.

۲- مراقەبەمی خوای گەورەمی بێرچۆتەووە، مەحکومە و محاسەبەمی خوای گەورەمی بێرچۆتەووە.

۳- هاوڕێمی خراپی لەگەڵدایە ئەنجا چاکەمی خەلک ناخوینیتەووە، ئەمانە وا لە ئینسان ئەکا بەرمو دوورووویی بڕوا، بەلام ئەگەر هاتوو عیلاجی ئەم حالەتەمی کرد بەچی؟ بە مەشغول بوون بە خۆیەووە بە عەیب و عاری خۆیەووە، چونکە ئەگەر ئینسان بگەرێ بەناو زولمەتی نەفسی خۆیا ئەببێنێ ج وێرانەیهکە ئینسان بگەرێ محاسەبەمی خۆی کا لەحزمیەکی نامینێ تەماشای عەیب و عاری خەلک کا، وە هەول بدە کە هاوڕێمی خراپت نەبێ، بێر بکەرەووە لە مەحکەمەمی خوای گەورە، مەعنای ئەومێه کە دلەکەت پاک کردۆتەووە شایستەمی ئەومێه کە نووری رقابەتی خوای گەورە بێتە دلتهووە ئەووە نووری (محەبەتە) ئەو نووری محەبەتەمی خوای گەورەمی کە هاتە دلتهووە سێ سەرچاوەمی فەساد هەیه لەدلدا هەرسێکی وشک ئەکات کە بریتین لە:

۱- (انانیمەت) واتە خۆ ویستی.

۲- حەسودی.

۲- بوغز و کینه.

ئەگەر ئەم سیانە نەمىنن كۆمەلگای ئىنسانى ئەبىتە زۆر شتىكى رىك و پىك،
ئىتر ئەو دلە شايستەى ئەو ئەبى كە نوورى خوای گەورە، يەقین، محەبەتى خوای
گەورە بىتە ناو دلەكەو، لە فەرموودەىكى پىغەمبەردا (د.خ) ئەفەرمویت (ئى لا
أخاف على أمتي مؤمنا ولا مشركا، اما المؤمن فيحجزه إيمانه، و أما المشرك فيقمعه
كفره، ولكن أخاف عليكم منافقا عليكم اللسان يقول ما تعرفون، و يفعل
ماتكرون) ئەفەرمویت ناترسم لەدوا رۆژدا ئىماندارىك عەزىتان با ياخود بى
باومرپىك عەزىتان با (فأم المؤمن فيحجزه إيمانه و اما المشرك فيقمعه كفره) ئىماندار
خۆى ئىمانەكەى مەنعى ئەكا كە زمرەر با لەگەل و نىشتمانەكەى و كافرىش خۆى
فصح ئەبى لە منافقىك ئەترسم زمان لوس هەلتان خەلەتینىت ئىنحرافتان پى
دروست بكات.

سپیم: کۆمه ئیک ئاداب و رهوشته این شاء الله ورده ورده باسیان نه کهین، واته خیر کردن ته کلیفی خواجه خیر کردن پیومریکی نیمانییه جاریکی دیکه بۆم باس کردوون وتم هاوکیشه په کمان ههیه له بهینی نیمان و کردهوهی چاکدا که کرداری چاکه نه کههیت ههست به شیرینییه کههی نه کههیت له دلتا نیمانت بهرز نه بیتهوه یان نیمانت بهرز نه بیتهوه به رشتنی دوو تنۆک فرمیسک له کاتیکیدا خه ئک نووستوو به تهوبه و ئیسغفار ئیک به کتیب خویندنه و مهیک، به بیر کردنه و مهیک که نیمانه کهت زیاد نه بیته پاش ماومهیک ههست نه کههیت پالت پیوه نه نیته به رهو کرداری چاکه، نیمان بهرز نه بیتهوه کرداری چاکه له گه ئیدا بهرز نه بیتهوه، چی بکهین؟ نه م نیمانه بخهینه ناوه روکی دلمان هوه، چی بکهین که کیویک له م ترسی خوای گه وره و هه بیته خوای گه وره بخهینه نیوان خو مان و نیوان و مه عسیه تی خوای گه وره، خوای گه وره باسی پیغه مبه ر ئیک نه کات نه فه رمو ئیت (ان احببت حب الخیر) چۆن وامان لی بیته که عاشقی کرداری چاک بین، وامان لی بیته که شیرینی نیمان ههست پی بکهین، ههست به نزکی رحه مته تی خوای گه وره بکهین.

به هزاران گو قار و په رتووک دهبینین له سه ر پاکیزهیی له ش و پاکیزهیی جل و بهرگ، به لام تاکه تاکه کتیب دهبینی باسی پاکیزه و نه وهی دل و دموون دهکات.. به داخه وه نه و بایه خه ی دراوه به و دیار دمه نه دراوه به و ناوه رو که.. نه مرؤ زور پیویستمان پییه هه رکه سی که نه رکی ریگه ی بانگه وازی خسته و ته نه ستوی خوی، نه بی بزانی نه گه ر دلی پاک نه بی و دموونی پاکیزه نه کرد بیته وه له ئیشه کهیدا سه رکه و توو نابیت، خیر کردن له حه قیقه تدا بریتیه له پاک کردنه وهی نه فس هیچ ریگه یه ک ناهیت ته وه که شهیتان زه فته رت پی به ریت وه به ره و دهر چوون له ههستی مرؤ فانه بتبات، که واته نزیکت ده خاته وه له ههستیکی ئازه لی، وه هه موو ئازه لیکیش ره زیله، ره زیلی سیفه تی ئینسانی ری ک و پی ک نییه، ره زیل و چروک

بۇنى بەھەشت ناكات، ھەمو ونايەتەكانى ئىنفاق لىكېدمرەوۈ ئەيانەھۆيت ئەو رىگايانە دابخەن بەرامبەر شەيتان دلت نەبەن بەرەو رمزىلى واتە سوودى خۇمانى تىايە، خۇمان كە سوود ومردەگرين دلمان پاك دەبىتەوۈ.. پلەمان لاي خواى گەورە بەرز دەبىتەوۈ، تىشووويەك نامادە دەكەين بۇ قىيامەت جگە لەمانەش يارمەتتايە بۇ ئەو كەسانەى كە دەسلەتايان كەمە ناتوانن پىداويستى خۇيان دابىن بكەن، خواى گەورە ئەفەرموئىت (وما تنفقوا من خير يوف اليكەم) الله ئەم ئايەتە چەند گەورمىيە خىر بەشيوەى (نكره) ھاتووۈ، بەشيوەى مطلق (ولا تظلمون فتىلا) زەرپرەمىيەك خىانەتت لى ناكەم، مافى خۆت بە تەواوۈتى دەدەمى، بەلكو لە ئايەتى تردا خواى گەورە ئەفەرموئىت (و الله يضاعف لمن يشاء) بەلكو بە چەندىن جار پاداشتت ئەدەمەوۈ، خوا ئەفەرموئىت لە ئايەتتىكى تردا (وما تنفقوا خير فلأنفسكم) ھەج خىرى دەكەن بۇ خۇتانە، خواى گەورە پىويستى پىي نىيە، بۇ خۇتانە واتە (ئەى بەندەكەم ئەوۈى پىم داويت و لىت زىادە بىدە بە فلان با ھى تىرت بدەمى) لىنفسكەم ئەو خىرە بۇ خۇتانە، لىرەدا تىبىنىيەكى گرنگ ھەيە پىاو چاگان ئەلئىن: كە خىر ئەكەيت با چاوى دلت ئەو كەسە نەبىنىت، چاوى دلت تەوجىھى كىردى بۇ خواى گەورە، سەيرى ئەو ئەھمەد و موھمەدە مەكە خىرى پى دەكەى، با ئەو رەسمەى نەيەتە دلتەوۈ، چونكە زۇزر جار ئەو كەسانەى كە تۇ خىرت لەگەلدا كىردوون تەماشاشا دەكەيت بىوھفا دەردەچن، سىلە دەردەچن زۇر ەزىتى دلت ئەدەن، بەلام ئەگەر ئەو رەسمەت نەخستىبىتە دلتەوۈ و تا بەيانى خراب بى لەگەلت بايەخى پى نادەيت، چونكە بۇ خوات كىردوۈ ئەم ئىستىنابلى پىاو چاكانە لەو ئايەتەى كە دەفەرموئىت (وما تنفقوا الا ابتغاء وجه الله) ھەرچى سەرف ئەكەن ھەرچى خىر بىت كە ئەيكەن خالصەن بۇ خوا بىت (الا) ئامرازى (حصره) تەنھا نەبىت بۇ خوابى لەلايەكى ترەوۈ، ئەو كىردارە چاكەى كە

کردوومته قهت شانازی پیوه مهکه، چونکه لهلات نهماوه نهگەر خالص بیت بۆ خوای گهوره نهوا لهنه رزا نهماوه، خوای گهوره نهفهرمویت (والعمل الصالح یرفعه) کرداری چاکه بهرز دهکاتهوه و دهیخاته بانکی قیامتت، لهو دنیا نهیداته دهستت، سهر فرازییه، رو سورییه، بۆ نهو دنیات.. کهواته نهخه لهتابی باسی کرداری چاکهت بکهیت، یهکی له سیفاتی ئیمنداری راستهقینه نهومییه، رووی نایهت باسی چاکهکانی بکات، ئینجا باش بزانه دوو پهیمانته لهبهردهمدایه یهکیکیان پهیمانی شهیتانه که قورئان باسی نهکات (الشیطان یعدکم الفقر) شهیتان ناهیلایت خیر بکهیت، نهلی هزار دهبیت نهه چند هزاره که داتناوه، نهگەر نهمندهی لی سهرف بکهیت، کهم دهبیتهوه بۆ دواروژ نهی مندالهکانت، نهی پیداویستی مندالهکانت ناوا بهناوی نهخشی دوا روژوهه بۆت دیت ناهیلایت خیر بکهیت، ههمیشه نهترسینیت به ههزاری، پهیمانیکی رحمانیشمان ههیه که پهیمانی خوای گهورهیه نهفهرمویت (و الله یعدکم مغفرة منه وفضلا) خوای گهوره پهیمان و مزدانهی چی پی نهکات؟ لیت دهبووړیت لیت خویش دهبیت وه به بهردهوامی فهزل و منمت و بهرمکهتی درژینتی بهسهرتا. نایا تو له بهینی نهه دوو پهیمانهدا کامیان ههلهدهبژیری،؟ تهنه نهگەر تهماشای نهه دوو ومعهه بکهیت بهیهک چاو بی ئیمان دهبیت، ههر نهبی ومعدی شهیتان فهراموش بکهیت، چونکه خوای گهوره لهو روژهدا که شهیتان به قسهی خوای گهورهی نهکرد و ریژی نهگرت له نادم لهو روژوهه دووژمنی ئیمهیه ههتا روژی قیامت به ههمیشهیی، خوای گهوره نهفهرمویت (ان الشیطان لکم عدو فاتخذوه عدوا...) شهیتان دووژمنانه دووژمنی باوکتان بووه، دووژمنی نادم بووه و وه به دووژمنی نهمینیتهوه، ئیومش حسابی دووژمنی بۆ بکهن ههمیشه خراپی لی چاوهرپی بکهن، چونکه (فاتخذوه عدوا...) نهمره، که ورد نهبینهوه له نایهتی خیر کردن نهبینین ههر

ھەمووی چارمىھ بۇ نەفسى ئىنسان ھەرھەمووی دەرمانە، ھەرھەمووی وىقايەيە
 كە ئىنسان نەروات بەرھو (اسفل السافلین) چروكى و. . ھتد، لە فەرھودەيەكى
 پىنغەمبەردا (د.خ) دەفەرھوموئت (ثلاث مهلكات شح مطاع وهوى متبع واعجاب المرء
 بنفسه) سى ھۆكار ھەيە كە دەبىتە خەسارەت مەندى ئىنسان لە دونيا و لە
 قىيامەتدا بەرھو تەھلوكە دەييا يەكەمىيان (شح مطاع) رمزىلى كە بەردەوام رمزىل
 بى، دووھمىيان (ھوى متبع) شوين كەوتنى ئارمزووى خۆت، سىيەمىيان (اعجاب المرء
 لنفسه) واتە مروفىك ھىندە لە خۆى رازى بىت، سەرى لەخۆى سوپ بمىنىت و
 گوپرەشى خەلك نەگرىت و رىيان بۇ دانەنىت، ئىماندار لەگەل بى باومردا لە
 جىھانى ھۆكاردا يەك دەگرەنەوھ ئىماندارى كاسبكار ومبى باومرپى كاسب كا
 رھەردووكيان لەيەك مەيداندا ئىش ئەكەن جوتيار و كشتيار باومردار و بى باومر،
 ھەردووكيان دىن ياساى كشتوكال جىبەجى دەكەن، لە ھەموو بوارى ھۆكاردا
 لەيەك دەچن، بەلام جياوازيبەكەيان ئەومىيە ئىماندار ئەبىت ئىش بكات
 بەگوپرەرى تواناى خۆى نەك بە گوپرەرى پىويستى خۆى، بەلام بى باومر بەگوپرەرى
 پىويستى خۆى ئىش ئەكات، تۆ رۆزى (۶۰) دىنار پەيدا دەكەيت، بەلام پىويستىت
 بە (۲۰) ھەيە، ئەو زىادەيە ئەبىت بىدەى ئەو كەسانەى كە توانايان نىيە، بەلام
 بى باومر ھەمووی بۇ خۆيەتى بى باومر شىوئ ئالتونى بەرى داواى شىوئىكى تر
 دەكات، ئەگەر يەككىش پىرسىارى بكا بلى باشە ئىمە چ پىويست دەكات بەخىويان
 بكەين تۆش لە وەلامدا بزانه كە ئەبى وەلامىكى ئىمانىت پى بى، ئىنسان كە
 سەپرى دەوروبەرى خۆى ئەكات، كۆمەلئ خەلك ئەبىنىت كە توانايان كەمترە
 لەوانەى تر يان بەھۆى پىرىيەوھە يان بەھۆى بى كارىيەوھە، قورئان ئەفەرھوموئت
 (للفقراء الذين أحصروا) باسى ھەزاران دەكات كە ئابلوقەيان لەسەرە لە زمانى
 عەرەبىدا (حصر)مان ھەيە و (أحصر)مان ھەيە جارى وا ھەيە ھۆكارەكە زاتىيە

وهك: نهخۆشی، پیری جاری واش ههیه فاكتهرمهكه دهرهگییه، سیستمهکه ناهیلایت ئیشهکه بکهن یان ئیش نییه. دووکهس نهیانهوئیت کشتوکال بکهن، ههردووکیان بی تاوانن، یهکیکیان نهخۆشه یهکیکیان ناهیلان بجیت ئیش بکات، نهمانه پئیان ئهوتری (العاجز) یهعنی بی دسهلات و بی تاوان، نهی کی یارمهتی نهمانه بدات؟ نهمانه ریژمیهکی زۆرن له کۆمهلگا، برامانن دایکمانن باوکمانن ئینجا ئهوه کهسهی نهلی خوا بۆچی وای لیکردوون؟ بۆچی ئیمه یارمهتییان بدمین؟ زۆر گرنگه له راستی ههلسهفههی خیر تیبگهین، ویستی خوا تیبگهین، لهو رۆژهی فریشته نازدارمکان سوچدهی ریژیان برد بۆ چهزهرتی ئادهم ئهوه سوچدهیه بهردهوام تا قیامهت درپژهی ههیه، مرۆف ریژدارترین مهخلوقی خوای گهورمیه، واته ههموو مهخلوقی لهو نزمتره و خوای گهوره نامازهی بۆ سودی ئهوه ئینسانه بۆ بهرژهوهندی ئهوه ئینسانه کردووه (وسخر لکم مافی السماوات وما فی الأرض جمیعا منه) ههندی ئامادهکردنهکهی گهیشتۆته رادهی زهلیلی (وذللناها لهم فمنا رکوبهم و منها یاکلون) فیلی زهلیل کردووه بۆ ئینسان مندالئیکی (۱۰) کیلویی شهش سائیک جلهوی مانگایهک رائهکیشی ۶۰۰ - ۷۰۰ کیلویه.

خوا رامی کردووه، خزمهتی ئینسان له فیلمه ئهبینی مندالی فیلیک رائهکیشی (۵،۴)تهن و نیوه ههندیکیان (۵) تهنه له هیندستان بهعزیکه بهکاری دههینیت وهك شوقل و بلدۆزه شتی پی دمویزیتهوه، خوای گهوره زهلیلی کردووه بۆ ئهوه ئینسانه، ههموو شتیک لهم جیهانهدا سوننهتیکه بۆ داناوه خوای گهوره کلپهکهی داوته دهست تۆ، ئهوه کیلاننه ئهوه تۆو کردنه، ئاودانه، بزارکردنه، ئهوه هۆکارانه بهکار بهینه، بهرهههت نهداتی لیت ناپرسیت تۆ کیت، چونکه کلپهکهی بهلام نایا که نهوه کلپهت پی بوو ئهبی شعورت وایی که تۆ نهصلی له کهونا! که تۆ خالقی (نعوذ بالله) خوای گهوره ئهیهوی تووشی ئهوه دهمده نهبی که پی

دموترىت فيرعه ونيهت (ان الإنسان ليطغى) كهى؟ چ كاتى؟ (ان رآه أستغنى) ئينسان تووشى طغيان دهبىت تووشى زولم دهبىت له كاتىكدا شعور دهكات دهلىت من كهسم پىويست نيه، سهروه ته كهم نهومنه يه مولكه كهم نهومنه يه، نهومنه كورم نيتر.. دلى خه لك عاجز دهكات، چونكه دهلىت من پىويستم به خه لك نيه، جا بوئه وهى نهو دمردى تووش نه بىت هميشه جار به جار كليلى لى نه سه نرىته وه تۆزىك بىر بكه ره وه.. (و خلق الإنسان ضعيفا) خواى گوره ئينسانى بهو لاوازييه دروست كردوه، به لام كاتى هيز و دسه لآتى نه داتى نه وه منه تىكى خوايه نيغمه تىكى خوايه نه بىت بزانيت بوچى؟ خواى گوره بوچى دهستى يان قاجى له فلان كهس سه ندوت وه هه رچه نده له من پياوتره له من زيرهك تره له من خانه دانتره، نه بىت بىر بكه مه وه منيش نه مهى كه هه مه كتوپر ليم نه سه نيته وه، نه مه حيكه مه تىكى تيايه بوئه وهى ئينسان كه هه رگيز تووشى غرورو نه بىت، زولم له برى خوى نهكات خوى رانه وشينىت به سه ريدا، له بهر نه وه نادابى ئينفاقيش نه وه يه نهو خيره كه نه يكه يت به هيج شيوميهك نابيت شعورى بريندار كه يت، پىغهمبهر (د.خ) هه لسوكه تىكى كرد له گه ل هاوه لىكدا!

حهز ده كهم بيگيرمه وه بو تان هاوه لىك هه بوو ناوى (عهبدو للى كورپى حه رام) بوو نه مه له شه رى (نوحودا) شه هيد گرا كورپى كه به جيه يشت ناوى (جابر) بوو، كورپىك و كهوت كچ يان كورپىك و نو كچ، وه فه رزاريش بوو، پىغهمبهر خوا ويستى خزمه تى نهو كوره گه نجه بكات، به لام نه يزانى كه بنه ماله يه و پاره ومه رنا گرىت، بوئه وهى شعورى بريندار نهكات به موعجيزميهك فه رزه كانى بو دايه وه وتى يارسول الله نهو خورمايهى كه هه مانه به شى فه رزدانه وهى دوان نهكات، به لام نه مان ۱۸ كه سن، پىغهمبهر يش فه رمووى تو بيه ينه سه ر هه سى رىك هه موويان كو بكه ره وه منيش بانگ بكه با له به رچاوى من خورماكه به رنه وه، نيتر

به سهره هه موو قه زه گانی خۆیانیان برده موو، خورماکه وهك خۆی مایه وه، نه مه جارئ خۆراکیکی بۆ دابین کرد سه فه ریکیشیان کرد به یه که وه، حوشره که ی جابر لاواز بوو باش نه مه رۆی فریای کاروانه که نه نه که هوت پیغه مبه ر (د.خ) هات ناوا داریکی به هیواشی لیدا و نیتر بوویه یه که م حوشره ئه وان فریای نه نه که هوتنه وه له رینگادا پیغه مبه ری خوا فه رمووی: جبر نه مه ویت نه و حوشره ت لی بکرم نه ویش فه رمووی پیغه مبه ری خوا با هه دیه بیت وتی: نا نا.. بریک پاره ی پیدا که زۆر زیاتر بوو له نرخ ی حوشره که، بۆ نه وه ی هیلاک نه بی فه رمووی: له مه دینه بمه ری که گه یشتنه مه دینه حوشره که ی دا به پیغه مبه ر (د.خ) جا دوا یی بیری کرده وه نه مانه بنه مانه هه ر هه یان بووه چون نه مه رۆ یه کی هه یه سه یاره ی هه یه له پر نامینی حاله ته که سروشتی نییه، پیغه مبه ری خوا نییجا حوشره که ی بۆ کرده دیاری، سه یری نه م هه لۆیسته جوانه بکه ن ناوا راسته وخۆ پاره ی نه دایه، چونکه ومری ناگری نه مه هه مووی نادابی خیر کردنه، قهت منه ت نه که ی وه نه لئی نه مه جیه به م نیوه رۆیه هاتووی له دمرگا نه دمیت و قهت مه قیرینه به سه ر سوالکه ردا خوای گه وره نه فه رمویت (قول معروف ومغفره خیر من صدقه یتبعها اذی) وشه ت شیرین بی له گه ل نه و که سه ی که سوالت لی نه کات و داوای لی بوردن بکه، خیری زیاتره له وه ی که پاره ی بدمیتی و بقیرینی به سه ریا، یتبعها اذی، باشتره له خیری که بیکه ی دوا ی نه وه عه زیتی له گه لدا بیت وکابرا هه موو ده قه یه ک پی بی بلتته وه.. منه تکه ر دووره له به هه شه ت بیشرانه نه و نیعمه تانه ی که خوای گه وره داویه تی بیت هیج هه ول و قومتیکی تۆی تیا نه بووه، خوای گه وره نه فه رمویت (ماعندکم ینفد وما عند الله باق) نه وه ی که له لاتانه نامینی هه ر نه وه ی لای خوای گه وره نه مینی، مه رپکیان هیئا بۆ چه زه رمی رسول الله (د.خ) له مال نه بوو به خیر بۆیان هیئا چه زه رمی عایشه (رهزای خوای له سه ر

بی) دابهشی کرد بهسهر فهقیر و ههژارا کهمیکی هیشتهوه که پیغمبهر
تشریفی هینایه مالهوه بوی گیرایهوه وتی بهس نهمه ماوه، پیغمبهر فهرمووی
بهس نهمه نهماوهتهوه ههموی بو نیمه خیره و نووسراوه، نهمه نهبی، کرداری
چاکه شهو ورۆزی بو نییه، ناشکرا و نهینی بو نییه، راسته شتی نهینی باشتره،
بهلام جاری واهیهه نینسان نهیهوو لهنوا خه لکدا خیر بکات شهیتان پیی نهلی
ناخر نهمه ریایه بهم جوړه دواى نهخات بوى (يعدکم الفقر) دواى نهوه وات
لینهکات که خیرهکه نهکهی، ههتا کی نهلی نه مینی جا خواى گهوره مه دحی نهو
نیماندارانهش نهکا، (الذین ینفقون) یانی نهوانه ی که سهرف دهکهن و خیر
دهکهن (أموالهم باللیل و النهار سرا وعلانیة فلهم أجرهم عند ربهم) شهو ورۆزمان
بو نییه ناشکرایه وهک (امامی أحمد بن حنبل) رهحهتهی خواى لی بیت. . که به
ناشکرا به دهنگی بهرز دیناریکی کردوو به خیر دیناری (۱۰) درهه می زیوه که
لییان پرسویه بوچی وا به ناشکرا؟ وتی: بوئهوهی نهو دهوله مه ندانه گوپیان لی بی
(أحمد بن حنبل) فهقیری ههژار دیناری نهکا به خیر بوئهوهی نهوان غیرمتیان
بجولئ هیچ نهبی سهر و دینار بکهنه خیر مه سنه لهی رزق تیکه لی مه کهن له گهل
مه سنه لهی نیمانا دوو شتی جیاوازن خواى گهوره که به خشندهیه، دوو جوړ
به خشندهی ههیه به خشندهیه کیان پیی نه لئن (عطاء ربوبیه) که نهمه ههموو
به دپهینراویک نه گریتهوه رزقیان نه دا نیر نیمانداره نیماندار نییه رزقی نه داتی،
چونکه کهس به ویستی خو ی نه هاتووته نهم دنیاوه به ویستی خواى گهوره
هاتوته نهم دنیاوه، خوا که فالهتی نهو رزقه ی کردوو، نهمه تیکه ل مه کهن
له گهل (عطاء الالهیه) تایبه ته به نیمانداران بریتیه له نیمان و نیلیتیزام
(الکریم لا یاکل وحده) نینسانی که ریم به ته نهان ناخوات، نانی بو ناخوری
به ته نهان، بیستومه چه ندین کهس لهم شارماندا، که فامیان کردوتهوه تاوه فاتیان

کردووہ ژہمیک بہ تہنہا نانیاں نہ خواردووہ، حہزرتی ئیبراہیم سہلامی خوای لیبت.. ہرگیز بہ تہنہا نانی نہ خواردووہ، جاریکیان نانی لہبہردہمدا بوو کہسی لہگہندا نہبوو چاومروانی کرد لہ دوورہ ریواریکی بینی بانگی کرد پیاویکی پیر بوو داینا و یہکسر پہلاماری خواردہنہگہی دا حہزرتی ئیبراہیم پیی فہرموو (بسم اللہ) بکہ، وتی بلئی بہناوی خوا، وتی خوا کییہ؟! من خوا ناناسم، وتی تو بلئی (بسم اللہ) نہمہ رزقی خوایہ، وتی من نایلیم وتی دہ ہستہ لاجو دمیرکرد، خوای گہورہ وحی نارد بو حہزرتی ئیبراہیم، یا ئیبراہیم (۷۰) سالہ لہ سفرہی من نہخوات و عیبادتم ناکات و نامناسی و تہحہموولم کردووہ تو دمقیقہیہک تہحہمولت نہکرد لہسر سفرہی خوٹ، لہبہرئہووہ نہم دووشتہ تیکہل نہکہین بہخشین و نیمان.. گوناہہ نہم سیفہتہ نہمہ خالی لاوازیہ، (نقطۃ ضعف) دہقوزیتہووہ (نیستغال) نہکری لہ دنیای سیاسہتدا گہلیک برسی دہکن نہمہ چییہ؟ ہہلوئیستیکی دیاریکراوی نییہ.. ہہلوئیستیکی ہہماہہنگی زلہیزہکان... گوہلی ہاومل خزمیان ہہبوو زور ہہزار بوون لہسر بی باومری خیریان پی نہنہکردن، ہہندیکیان نہیان وت مہرجہ نہبی ئیمان بہینن ئینجا ئیمہش خیرتان پی نہکہین.. ہاتن لہ پیغہمبہریان برسی (د.خ) نہو نایہتہ نازل بوو کہ دہفہرمویت (لیس علیک ہداہم ولکن اللہ یہدی من یشاء) نہمہ ہہلوئیستیکی پیچہوانی سہلانندن مفسرین رافہی زوریان ہہیہ لہسر نہم نایہتہ وہ خیلافاتی زوریسی لہسر نہلین کہوا مہسانیلی رزقی نابیت تیکہلی ئیمان بیت بہشیان بدہ با بی باومریش بن کہواتہ سنووری نہم دینہمان ہہموو بہشہریک نہگریتہووہ، ہہندی کہس ہہن رووی داواکردنیاں نییہ کہ قورنانی پیروز مہدحیان نہکات نہفہرمویت (یحسبہم الجاہل أغنیاء من التعطف) نہووہ نہشارمزایی ہہیہ سہبارمت بہ حالیان وا نہزانی دہولہمہندن بو؟ من (التعطف)

پرسىار ناكەن، بگەرئ بۇيان لە جومعا، لە جەماعەتدا، جومعه و جەماعەت بۇ ئەوہ نەكراوہ شان بەدەيت لە شانى تەنیشتەكەت و نەزانی كیپە، دواى ئەوہ بچیتەوہ مالى خۆت.. حىكمەتى ئەم كۆبوونەوہیە ئەوہیە حالى يەكترى بزانین، من پاروویەكەم ھەيە زىايەيە بیدەم بە تۆ، سبەينى من وەك تۆم ئى بى پاروہ زیادەكەى تۆ بىتەوہ بۇ من ئىنجا خواى گەورە ئەفەرموئیت لە ئايەتیکدا (وما تنفق من خير فان الله به عليم) ھەج خىرى بکەن، خواى گەورە عىلمى پىي ھەيە.. كۆتايى بە وتارەكەم ئەھينم بە رووداويكى بچكۆلە، لە دەرگای مالى پياو چاكىكيان دا ئىنسانىكى ھەزارى ناسراو بوو پياو چاكەكە خواناسەكە دەرگای ليكردەوہ و ھىنايە ژوورەوہ زۆر رىزى ليگرت و خواردنى پىدا، پارەيەكى چاكيشى پىدا، بەو پەرى رىز و ئىحترامەوہ خوا حافىز بوونى ليكرد كە رۆيشت و دووركەوتەوہ پياوچاكەكە دەستى كرد بە گريان خىزانەكەى پىي وت، تۆ خىرت كرد، رىزت گرت، خواردنت داپىي، پارەيەكى زۆرت داپە، ئىتر بۇچى ئەگرى؟ وتى ئەگرىم چونكە من موقەصىرم ئەبوایە نەمھىشتايە سوال بكات، ئەبوایە پىش ئەوہى ئەو سوال بكات، بۆم بىردايە، ئەوہ ھسوورى منە..

باسی نۆزدهههم سهبارت به گفتوگو و توندوتیژی

خوای گهوره له قورئاندا ئهفرمویت (ومن الناس من يجادل في الله بغير علم ولاهدى ولاكتاب منير..) واته ههندی خهئگی مجادهله دهکهن سهبارت به زاتی خوا سهبارت بهدینی خوا، بهبی عیلم و بهبی زانست و هوکاری هیدایهت بهبی ریزبهندی لۆژیکی بهبی سهراومهکی رۆشتن کهواته گفتوگو به بوونی زانست رهوايه..

مجاهدله دوو جۆره:

یهکهم: چاکه و باشه یی ئهوتریت (جدال بالتي أحسن) برتییه له پهیقینی نیوان دوو کهس یان دوولایهن که ههردووکیان بۆ ههق نهگهرین.

دووهم: خوای گهوره رقی لئیتهتی و وه نایهویت ئیمه بهکاری بهینین، که نههمیش لهنیوان دوو بهرامبهردایه و مهبهستیان شکاندنی یهکتره، ههریهکهیان ئهیهویت بیسهلینیت که بهرامبهرهکهی نهزانه، رهئی خوئی بسهپینیت بهسهریا، له عینادییهومیه و له قهناعهتهوه نییه، بهمهبهست ئهومییه بگهرین بۆ حهق نهه جۆرمیان، ئهم ئایهتی بهسهردا پهیکهه ئههبت چونکه عیلمی تیا نییه، چونکه هیدایهتی تیا نییه جیدال لهوموه هاتوووه و وهرگیراوه که بۆ تهقویه کردن و هینانهوهی بهلگه بۆ بهرامبهرهکهی که حهق و قهناعهتهکهی بهقومتریبی (ومن الناس من يجادل في الله بغير علم) نهبوونی زانست و هیدایهت بهرامبهر خواو پیغهمبهر (د.خ) زۆر جار تهومرهی زانستی بابعت لهنگ دهکات بۆ نموونه کهسیک خالی ئیجابی باس دهکات بهس نهزانه که بی باومر بوو نابیت بیخوینیتهوه،

چونکه لهوانهیه بلێ. . پیغه مبهەر وا گهوره بووه وا سیاسیهکی کارامه بووه، بهلام
 گرنگ ترین شت له پیغه مبهردا پیغه مبهرایه تیه کهیه تی نهو ئینکاری نهوه نهکا
 نیتر چۆن گوئی ئی نهگری!! ههچ کهس باومرێ نهبوو به ههزرمتی رهسول الله
 (د.خ) که پیغه مبهیری ناخیر زهمانه و خاتم الانبیاء. . علیه السلام نهو کهسه چۆن
 لهوه تیدهگات که پیغه مبهیری خوا (د.خ) که نهفهرموویت (د.خ) (فائی اراکم من
 خلفی کما اراکم من امامی) چۆن ناوا له پیشهوه ناوا له پیشهوه نهتان بینم ناوا
 له داواوش نهتان بینم، یهکی بی باومرې چۆن برهوا بهمه دهبیت! پیغه مبهیری
 خوا که نهفهرموویت (د.خ) (انی لست علی هیاتکم انی ابیت نطعمنی و یسقیننی)
 دوو رۆژ، سی رۆژ لهسه ریهک به رۆژو بووه بهبی شکاندننی رۆژوو نهفهرموئی من
 ومکو ئیوه نیم من خوا خوار دنم نه داتی وه خوار دنه وه نه داتی کی نه توانی
 نیستعابی بکا گهر ئیماندار نه بی، یان نهو باومش پیاکردنه ی ههزرمتی جوهر نیل
 (سهلامی خوای لهسه ر بیت) که بوخاری نهیگپریته وه (رهحمه تی خوای لیبت)
 سند متصل فهرموودیه کی سه حیه که نهگاته وه ههزرمتی خه دیجه، که
 پیغه مبهەر خوا (د.خ) بهسه رهاتی نهشکه وتی بو نهگپریته وه نهفهرموئی (حتی
 لقینی الجهد) نهفهرموئی ماندووی کردم به ره لای کردم باومشی پیاکردم سی جار
 پاش هه موو به ره لاکردنی کیش پیمی نه وتم/ بخوینه بوچی؟ من له مندالیه وه
 نه پرسم بوچی سی جار ئایا خوا نازانی پیغه مبهیری خوا نه خویندهواره، سی جار
 بو لئی نه پرسیت نهفهرموئی (ما انا بقاریه) زانایهک له م بهینا وتی: که
 فهرموویه تی (مانا بقاریه) یه عنی ناخوینم و بهقسه ت ناکه م نه مه جوړیکه له
 نازایه تی و له نه ترسی، واته نه ری فهرمانه که ت نه که م بو جاری دووه م که باومشی
 پیاکرد و پئی وتم بخوینه، لیرا که پیغه مبهەر نهفهرموویت (مانا بقاریه) واته:
 خویندهوار نیم بو جاری سییه م که نهفهرموویت (مانا بقاریه) یه عنی چی

بخوینم؟ نور عیلمی یهزدان جیگیر بوو له دلی پیروزییا (کتاب المنیر) یهعنی قورئانی پیروز ئاخیر پهیام، پهیامهکانی پئشوو تووشی حالهتی خاموشی و کوزانهوی نووربوون نهو نوره چۆن کوزئینرایهوه بهچار ریگا:-

۱- لهریگای بیر چوونهوه (ونسوا حضا مما ذکروا به)

۲- له ریگهی گۆرانکاری و تهحریفهوه (یحرفون الکلمه عن مواضعه و نسوا حضا مما ذکروا به) وشهیهک لانهبهن وشهیهکی تر نهخهنه شوینی پیش و پاشی دهخن چهکی واتاکهی نهگۆرئیت.

۳- نهنجا ئیزافهی بۆ نهکهن شتی زیایهی بۆ نهووسن (فویل اللذین یکتبون الکتاب بآیدهم ثم یقولون هذا من عند الله) (دۆزهخ)، بۆ نهو کهسانهیه که شت نهووسنهوه له خۆیانهوه نهئین نهمه هی خوییه عهوامی پئ نهخهلهتینن.

۴- شاردنهوهیه (ان اللذین یکتبون ما نزلنا من البینات) پهیامهکانی رابردوو بهم چوار حالهته به (شاردنهوه، بهبیر چوونهوه، به تهحریف و گۆرانکاری و زیادهکاری). یهکیک ئهپرسیت: (ماشاء الله) باشه پهیامی خوییه بۆچی خوی گهوره نهپاراستن؟ لهبهر چهند هۆکاریک:

یهکهم: چونکه پهیامهکانی خوی گهوره (مهحهل) بوون ههر پهیامهی بۆ قهومیك بوو.

دووهم: نهحکامی موعجیزهتی تیا نهبوووه، بهئکوک موعجیزهکهی داوته دهست نهو پیغهمبهره (هوده، صالحه، ذل الکفل)، ههچ پیغهمبهریک بی موعجیزهکهی ئیعباز نهبووه لهو پهیامهی کهپئی بووه، ههچ قهومیك که پیغهمبهری بۆ چووبی نهو پهیامه تایبته مهند بووه بهو پیغهمبهرهوه، واته ناوچهیی (مهحهل) بووه، وهکاتی (موهقت) بووه لهوه گرنگتر خوی گهوره ناگاداره که بههوی تهکنهلوژیاوه دنیا دمبیتته یهک شار هۆکاری پهیوهندی دروست نهبیت

نمنیو خه لکیدا نهوسا که نایینکی جیهانی دهبیته پیویستی بویه پیغه مبه ر
 حکاته شهره فمهندی نهو نایینه، نوریکی تر هیه جگه له نوری بهیامی خوای
 گهوره، که نووریکه له ناخی نینساندایه، خوای گهوره نووری دا به چه زرمتی
 (نادهم) (سهلامی خوای لیبیت)، نهو نووره نووری فیطره ته نووری ئیشراقیه ته
 (نادهمه) نهوا نه گوپزریته وه بؤ هه موو (نهوهی نادهم)، نینسان که بیر بکاته وه له
 خوای له خانه یه کی زیندوو وه هاتوو له دایکیه وه و له باوکیه وه به شیکی
 زیندوو له وانه وه وه گوپزراوه ته وه بؤ نه م، نه میش به شیکی زیندوو له خوای
 نه گوپزریته وه بؤ رۆله کانی، نهو به شه زیندوو له نادهمه وه هاتوو (فیطره) یه،
 ناسینی خوایه، نووره، خوای گهوره نه فهرمویت: (له قیامه تدا نه ئی نه مزانی
 عادات و نه ریته که وابوو پی شه و امان نه بوو شتی وا نه ئی) (ان تقولوا یوم القیامه
 انا کنا عن هذا غافلین) شتی وا نه ئی قبول ناکه م (او تقولوا انا انشرك اباؤنا من
 قبل) له شوینکی تر جا نه م عیلمی پیغه مبه رایه تیبه، خوای گهوره خه لاتی
 کردوو نه م نووره ی خوای که داویه تی به پیغه مبه ر (د.خ) بیپاریزی وه ک
 به یامه کانی تر نییه کوژاندنه وه روو نادات تیایدا پیغه مبه ر (د.خ) نه فهرمویت
 (یحمل العلم من کل خلف عدوله) نه م عیلمی پیغه مبه رایه تیبه له هه موو
 نه ته و میه که وه که دمگوپزریته وه بؤ نه ته و میه کی تر مروقی دادپه رومر ریک و
 پیک، نینسانی خاومن ته قوا، خاومن عیلم نه یگوپز نه وه بؤ سی مه به ست (ینفون
 عنه تحریف الغفلین و تأویل الجاهلین و إنتحال المبطلین) نه رکی سه رشانی نه م
 پیاوچا کانه نه وه یه نه هیلن زیاده ره ویی دروست بی له م نایینه دا نه هیلن
 ته فسیراتی نه قامه کان بلاو ببیته وه، نه وانه ی که نه حکامی شه ریه ت نازانن
 ریزمانی عهرمی نازانن (ناسخ و منسوخ) (أسباب نزول) (فقه) نازانن و ته فسیر
 دمکه ن و فتوا نه دمن نه م زانایانه ناهیلن راهی نابه جی بلاو که نه وه! هه رچ که سی

بهناوی دینهوه بی شت بلاوبکاتهوهو خهک چهواشه بکات، نهم زانایانه خوای گهوره نهیانیری بۆنهوهی نهم دینه تووشی ئینحراف نهبیته له فهرمودیهکی تریشدا پیغهمبهر نهفهرمویت (د.خ) ههر ۱۰۰ سال جاریک خوای گهوره پیوا چاکیک نهیری ناهیلی که نهم دینه بفهوتی، ههروما خوای گهوره پهیمانی داوه به نهسی هورثانی پرۆز نافهوتی که فهرموویهتی (انا نحن نزلنا الذکر وانا له لحافظون) ههروما پیغهمبهری خوا (د.خ) نهفهرمویت (ان هذا الدین متین فأوغل فيه فإن المتبن لا ظهرا ابقى ولا أرضا قطع) نهم دینه پتهوو ریگ و پیکه، نهم دینه قوله ورده بچۆره ناوی ورده بارهه لگره چۆن لهباری مادی نازه لیک باریکی دیاریکراو نهتوانری بخریته سهر پشتهی بۆ نمونه حوشر، ۲۷۰ کیلۆ باری ناساییهتی که تۆ نیو تهنت خسته سهر پشتهی، پشتهی نهشکی ناتوانی نهو باره بگویریتهوه، وهک پیغهمبهر نهفهرمویت نهپشتهی نهمین، نه ریگهکەش نهبری، له جیهانی معنهویشدا وایه له جیهانی ئیماننا نهم راستییه نهبی بزانی بهتایبتهت نهو کهسانهی که دین بلاو نهکه نهوه نهوانهی که دمهوه نهکهن بۆ خوای گهوره نهبی بزانی نهو کهسهی بهرامبهر چهنده نهتوانی هه لگری به گویرهی نهوه نیسلامهتی بۆ باس بکهن، نهم زیادرهوییه دهردیکی کوشندهیه بۆ دین که وهختی خوی ناویان ناوه (غلو) له زاراوهی نهمرۆدا پیی نهلین (تطروف) نهم نهخۆشییه که ههر له دیرین زهمانهوه ههیه یهکهم ههنگاوی لادانه، یهکهم ههنگاوی تیکچوونی دینه، ههزرمتی (عیسا) نهفهرمویت به حهوارپییهکان (سهلامی خوای لهسهر بی) رۆژیک دیت خهکی نهتان کوژن به عهقی خویان وا نهزانی خزمهتی خوا نهکهن ههرلهکاتی ئیمپراتۆریهتی رۆمانی دا نهمه هاته دی، نهم بۆچوونه کۆنه یهکهم ههنگاوه بۆ لادان نهم ههموو نایهتانه بۆ نهومیه که نهوه دروست نهبی نهم ههموو نویرهو جهامعهتانه نهم ههموو کۆبوونهوهی

جومعانه بۇ ئەومىيە ئىنجىراف دروست نەبىٰ لە عىبادەتتەماندا لە بىرو باومرماندا، ئەم ھەنگاۋە پىچراندنى پەيوەندى كىردنە، (تطروف) يەكەم ھەنگاۋە كە باومرې بە (حيوار) نىيە باومرې بە گوڭگرتن نىيە گىرەتەكەى لەو ھەدايە خۆى بەرپاست ئەزانى و ھەمو جىھان بە ھەئە ئەزانى لە زەمانى (خوارج) ھوۋ، ئەم شتە دروست بوو ئەوۋى گوناھى گەورە گوناھى كەبىرەى بىكردايە پىيان ئەوت كافر، لەو وەختەو ھەمە دروست بوو، ئەوۋى ئىمامى (عەلى) شەھىد كىرد گىرتيان دەستيان بىرى (ذكىرى) خىۋى ئەكرد (ذكىر) مەكەى نەبىرى قاجىيان بىرى قاجەكەى تىريان بىرى دەستيان بىرپەو ھەمە (ذكىر) مەكەى نەبىرى، ھەر ئەيوت تا گىيانى دەرچوو، ئەو ھەمەندە خۆى بەرپاست ئەزانى و دونىا بە كافر.. كىشەكە ئەومىيە چارەسەر كىردنى زۆر زەحمەتە، بەلام لە سەرھەتادا خۆپاراستن لىي ئاسانە، سەرۆكى خەوارىچىبەكان (ذى الفئان) يان پى ئەوت ئەزىنۇكانى ئاوسا بوون بە ھۆى نوپۇز كىردنەو، بەلام بەداخەو بە ئەصحابىبەكانى ئەوت كافر، بە ئىمامى (عەلى) يان ئەوت كافر، سەبىرى ئەم بەلەيكە!! ئەم (غلو) ۋە ئەپروا بەرەو ئىرھاب (تۆقاندن) ئەم رۆچوونە سەرھەتا ئاشكرا نەكراۋە بۇ كۆمەللىكى دىيارىكراۋ، بەلكو (گىشتىيە)، بەلام كە بوو بە (ئىرھاب) ئەبىتە (تايبەت) تۆقاندن دىزى حكومەت تۆقاندن دىزى دەولەمەند تۆقاندن دىزى كۆمەل ئەگەر لەو ھەمەندا چارەسەر نەكرا ئەپروا ئەبى بە توندپەروى.. ئەو ھەمەن و تۆ ئەگىر تەوۋە لەبەر ئەوۋە ئىنسانى موسلمانى رۆشنىبىر شتىك بىخاتە بەرچاۋى ئەو ھەمە ئەومىيە.. ئەوانەى كە زىادەمپروى دەكەن بە دوۋشت دەناسرىن.

يەكەم: دىيار دەى گەورەم كىردنى گوناھ، بۇ ھەموو شتى ۋە شەى حەرام بەكار ئەھىنن شت گەورە ئەكەن نەكەى ئەو ھەمە، نەكەى ئەو ھەمە حەرامە يەعنى ياساى رەش و سبى بەكار ئەھىنن و ھىچى تر،

دووم: شت تىكەن ئەكەن گوناھى بچكۆلە لەگەن گوناھى گەورە تىكەن دەكەن سەر لە خەلك ئەشيۆينن، بۆ نموونە ئەلەين گولەبەرۆژە مەخۇ لەسەر جادە حەرامە، خواردنى گولەبەرۆژە لەسەر جادە دز بە ئادابى ئىسلامىيە، دز بە ئادابىكى گشتىيە، جوان نىيە، بەلام تۆ بۆ ئەم وشەى حەرامە دابنىي؟ لەولاشەوہ بۆ زينا و ھاومەن دانان ھەر حەرام ھەيە؟! لەمەوہ گوناھى گەورە و بچووكى لى تىكەن ئەبى..

لیرموہ دەگەينە ئەوہى بلىين موسلمانى رۆشنير ئەبىت ئاسۆيەكى فراوانى ھەبىت چۆن لە رەنگەکاندا شەپۆلىكى جۆراوجۆرمان ھەيە لە رەنگا.. ئاواش جياوازی ھەيە لە بەرز و نزمى كارى ئىسلاميدا (فرض) ھەيە دواى فەرضەكە واجبات ھەيە لەو كەمتر سوننەت ھەيە لەو كەمتر مندوبات ھەيە لەو كەمتر مستحبات ھەيە دواى ئەوہ مەوداى زۆر زۆر لەمە فراوانتر پىي دەوترى (مباح) دواى مباحەكە وردە وردە دەرۆى دەگەيتە خەتىكى سوور كە ئەكەويتە مەكروھاتى تەزىھى دواى ئەوہ مەكروھاتى تەزھىمى ئىنجا وردە وردە ئەرۆينە ناو تەمرىعى ئىنجا دواى ئەوہ كەبائىرە ئەبى بزانى ئەو بەرامبەرەت لەج ھالەتىكدا رزگارى ئەكەى ئەگىنا ھەمو شتىك ھەر حەرام و ھەلال نابى! چونكە تەننەت وشەى حەرامەكە ئەو سەدايەى نابى.. زيادەرەوييمان ھەيە لە خۆشەويستيا ئەمە بوو بەھۆى ئەوہى نەصرانىيەكان و يەھودىيەكان موشرىك، بىن كە زياد لە ھەد ھەزرەتى عىسايان خۆش دەويست گەيشتە ئاستى تەقدىسى وە يەھودىيەكانىش ھەزرەتى عوزمىريان خۆش دەويست گەيشتە ئاستى تەقدىسى (وقالت النصرى المسيح ابن الله) نعوذ بالله (وقالت اليهود عوزير ابن الله) يەھودىيەكان وتيان عوزمىر كورى خوايە، چونكە خۆشەويستىيەكەيان لە سنوور دەرچوو، بۆيە لای ئىمە نابىت خۆشەويستى لە سنوورى خۆى تىپەرەيت، لە

پنجه مبهروه (د.خ) ریوایت کراوه (من أحب لله و أبغض لله و أعطى لله و منع لله فقد استملك إيمان) نهوهی که له بهر خوا که سی خووش بویت له بهر خوا رقی له کهس بووبی له بهر خوا سهرف بکات و له بهر خوا بیگریته وه نیمانی تهواوه، له فهرمووده یه کی پنجه مبهردا نه فهرمویت (أحبت حبیبك هون ماعسی ان یكون تغضت یوم الماء) نهو که سهی که خوشت نهویت توژیکی تیا بهیلهره وه مه یگه یه نهره ناستی قودسیهت، چونکه له وانیه مخالفه یه بکات، نابی خوشه ویستییه کهت بمینی توژیکی تیا بهیلهره وه نهو که سهی که نه یبوغزینی و رقت لییه تی نه بی بهشی خوشه ویستی تیا بهیلته وه نه مه یاسایه که که پنجه مبهر دایناره که عاتفه مانی بی بیوین، نیمان سی مهرجه، زاناکان ده فهرموون (تصدق بالجنان و قول یا إقرار بأحسان و عمل بأركان)

۱- نیمان جیگر نه بیت له دلئا نه مه مهرجی یه که مه.

۲- وتن و نیقرار به زمان.

۳- نه یسه لیتمی به کردار.

هه ندیک له زیاده ره وه کان هاتن باوهر جیگر بوونیان لایرد، هه موو شتیکیان کرد به کردار، راسته کردار به شیکه له نیمان، به لام ته صدیق گرنگتره، به شتیکیان هاتن وتیان، کردار هیچ گرنگ نییه بهس ته صدیق گرنگه، نه وانیش ههر زیاده ره وییان کرد، نیمه که پیمان نه لئین نه هلی (السنة والجماعة) نه م دوانه مان کو کردوته وه (وسط) مان هه لئبژاردووه، له پنجه مبهریان پرسی (د.خ) وسط جییه؟ فهرمووی (الوسط والعدل) میانره وی یه عنی عادل بی راسته نه هلی (السنة والجماعة) که نیمانی به ته صدیق هه یه نیمانی به عه مه ل هه یه، وه ته صدیق گرنگتره، وه ههر دووکی نه بیت هه بی، به ره کهت و ره حمی خوی گه وره ههر بو نه وان نه ریژی، چونکه دینی پنجه مبهر (د.خ) چون نازل بووه لای نه وان ناوه هایه، هه موو کاتی

به مال و به سامان و به گیان پیغمبه‌ریان خوش نه‌ویت.. له نفسی خویمان و نه‌ولادیان زیاتر وه نه‌گه‌یشتوته نه‌و ناستهی که خوا پیی ناخوش بیت. یه‌کیک له‌وانه که چهند سائیک له‌مه‌وپیش ته‌شرفی هیئا بو کوردستان ناوی ماموستا (داود) بوو، شیخ داود پیش نویژ و وتار خوینی مزگه‌وتی (واشنتن) ه‌فهرمووی (۱۷) ساله من پیش نویژ و وتار خوینم له واشنتن نه‌زیم جومعه نه‌بووه دوو خیزان و سی خیزان و پینج خیزان موسلمان نه‌بن، جومعه نه‌بووه! نه‌وه وه‌سیله‌یه نه‌مه نه‌گهر نه‌و پیاوه له‌و ته‌رزی میان‌ره‌وییه نه‌بی، نه‌توانی خه‌لک راکیشی؟ شیخیک ناوی (گار گارییه) له زاناکانی نه‌زه‌ری شهریفه سالی (۱۹۰۵) چوو بو یابان ته‌رجومانیکی برد له‌گه‌ل خویدا (۶) مانگ له یابان مایه‌وه چهندی موسلمان کردبی؟ (۶) مانگ.. (۱۲) هزار که‌س!!... کتیبیکی نووسیوه به‌ناوی (الرحلة اليابانية) دریزه‌ی هه‌موی تیاپه (ره‌حه‌تی خوی لی بی) دنیا هه‌ر هه‌مووی تینوووه بو نایینیکی جیهانی تینوووه که جیاوازی رمگه‌زی له رمگه‌زیکی تر نه‌کات نه‌مه له یه‌هوودیهدا نییه هه‌زاران ساله نایینی یه‌هودییه‌ت هه‌یه نیستا (۱۵) ملیونه، نایینیکی نه‌ته‌وه‌یین بیجگه له خویمان نه‌لین (گوین) یه‌عنی چه‌یوانات نه‌وه‌ی نیمه‌ی دروست کردوووه بی جیاوازی به‌دییه‌ناوین، بوچ خه‌لکی به‌دمر له خویمان وه‌ک نازه‌ل سه‌یر که‌ین، نیتر نه‌م دینه چو‌ن گه‌شه ده‌کات و بلاو نه‌بیته‌وه، نیتر چو‌ن نه‌بی به نایینیکی جیهانی که ریز نه‌گریت له هه‌چ ئینسانیک، له هه‌چ هه‌ومیک، مه‌سیحیه‌ته‌که‌ش نه‌وه‌تا که‌وتوته که‌نیسه فرۆشتنی زور شوین، له نه‌مریکا موسلمانان نه‌چن که‌نیسه نه‌گرن به‌گری نویژی جومعه‌ی تیا نه‌که‌ن، له‌زور شوینا مه‌دارسی دینیان وه راهیباتیان نه‌ماوه نه‌چن نیستردیان نه‌که‌ن، له هه‌ند و له نه‌مریکاوه نه‌یانکه‌ن به راهب به‌م جو‌ره (۲۲۵) که‌وص هه‌یه له نه‌مریکا، که‌وص واته: مه‌زه‌هب و نایین که هه‌مان نه‌ستی‌ره نه‌په‌رستن

بەرد ئەپەرسىن، خۇبىستان پېش ماومىيەك (ھىل پۇپ) ھەبوو، ئەمەي كە ئەستىرمىيەك مايموھ بە رووناكى.

كۆمەئىك ئىنتىجارىكى كۆمەئىان كىرد، بۇئەھى رۇحىان بچىتە ناوى گوايە ئەمە كەشتىيەكە ئەچى بەرەو بەھەشت ئەمە عەقەكەيانە (إن شاء الله) ئەو كاتە نىزىك بوومتەوھە كە ھەموو جىھان بەرەو ئىسلامەتى بىن، (بإذن الله)، ئەگەرپىنەوھە بۇ باسەگەمان سەبارەت بە ھاوگىشەي زىادەرموى، ئەو لادانە ئەپروات بەرەو ئىرھاب، ئەپروا بەرەو عىف (توندوتىزى) لە زمانى قابىلەوھە ھەيە، كوشتن توند و تىزى لە فىطرەتى ئىنساندا ھەيە، بەلام جىاي كەرەوھە لە بەكارھىناندا، خىواي گەورە داويەتى بە ئىنسان كە توند و تىز بىت لەكاتىكدا كە دىفاع بىكات لە شەرەف و ناموس و بەرگرى بىكات لە نىشتەمانى، بەرگرى بىكات لە موقەدەساتى نابىت بەكارى بەيىنى بۇ زولم ئەمە شتىكە وھ جۇرى بەكارھىنانى بۇ (تعدى) ئەمە شتىكى ترە كە ئىنسانىك ئاشتى بەكار ئەھىنى لىبوردن بەكار ئەھىنى بەرامبەر بە زولم ئەوھ نىشانەي ھىزە، ھابىل دەست و قاچى ھەبووھە ئەھىتوانى مەنعى قابىل بىكات ئەھىتوانى بەرگرى بىكات وھك قورئان ئەفەرموئىت (لئن بسطت الی يدك لتقتلني ماأنا بباسط يدي إليك لأقتلك إني أخاف الله رب العالمين) لەبەرئەوھە ئەو جۇرە توندوتىزىيە دەمىكە لەگەل ئىنساندا ھاتووھە وھ شىوازىكى وھەي و ھەرگرتووھە بۇتە دوپلەي كۇتايى لە لادان، لە ئىنجراف، وھ ئەمەش دزى نەرمى و بەزمىيە، دز بە رفق و لەسەر خۇيىيە جولەكەگان ھاتن بەناوى سەلامەوھە بە پىغەمبەريان وت (السام عليك) (سام) يەعنى مردن ھەزرىتى عائىشە بەتوند و تىزى وھلامى دانەوھە پىغەمبەر فەرمووى وامەكە، فەرمووى (ماكان رفق في شيء إلا زان وما نذع من شيء إلا شان) ئەو ھىمىنيە و ئەو لەسەر خۇيىيە و ئەو رەھىم و بەزمىيە بچىتە ھەر بواریكەوھە رىز ئەدا بەو بوارە بەھا ئەدات بەو بوارە وھ لە

هەج بوارىكەو ھاتە دەرى ئەو بوارە ناشرىن ئەكات ئىنجا بېينە سەر بۆچى ئەم توندوتىزىيە دروست ئەبىت ھۆكارەكەى جىيە؟
يەكەم: كە ئىنسانىك رەئىيەكەى لەسەر فرض ئەكرى بەسەرىدا.
دووهم: ناھىلىت رەئى خۇى دەربېرىت.

سىھەم: بارودۇخى سىياسىش دەورى ھەيە، لەو ھۆكارانە وا لە ئىنسان ئەكات توندوتىزى بىت ئەومىيە:

- ۱- لە مندالىدا خۇشەويستى پىويستى وەرئەگرتى.
- ۲- بەرەلایى. گەنج و لاو چاودىرى لەسەر نەبوو نەروات بەملاو بەولا كەسىك نىيە شتى بۇ راست كاتەو بلى ئەمە راستە ئەمە چەوتە ئەمە حەرامە، وامەكە ئەمە باش نىيە، بە ئارمىزوى خۇى ئەجولتەو ئەبىتە ئىنسانىكى توندوتىزى.
- ۳- زولم كە ئەكرىت لەسەر ئىنسان دوايى ھەولئەدات تۆلە بسىنىت تۆلەى كۆمەلایەتى، چونكە رەقى پەيدا كىردوو ئەو زولمە واى لى ئەكات رىق پەيدا بكات. بەو جۆرە ئەو ئىنسانە ئەبىتە ئىنسانىكى توندەرەو، جۆرە زولمىكى تر ھەيە زولمى ئابوورى، كە ئەكرىتە سەر ئىنسان، كۆمەلى خەلك كە كاسپى بە خوینى قەومىك ئەكەن ئەمەش ئەبىتە ھۆيەك بۇ توندوتىزى خۇ لە تەلەفزیۇندا ئەبىنىن چى ئەكەن، وە ھەروەھا مەملانىي سىياسىش ھۆيەكى زۇر گەورمىە، ھەروەھا لە واعقى ژيانماندا سەيرى بەرپومبەرى فەرمانگەيەك بكە دى توند و تىزى بەكار دىنىت لەگەل فەرمانبەرىكدا، ئەو ھىجى پى ناكرى ئەچى زوخاوەكەى بەسەر ژنەكەيدا نەرىزىت، ئەى منداكەى چى ئەكات ئەچىت سەيارەى دراوسىكەيان ئەشكىنىت، يان پەنجەرەى مەكتەبەكەى ئەشكىنى، ئەم گوشار بۇ ھىنانە نەروا دوايى بەو منداكەى ئەتەقیتەو، لە منداكىيەو تۇ متابەعەى منداكەى، باوك و دايك لەگەل مامۇستای قوتابخانە، واتە مال لەگەل

قوتابخانه هەرچەندە نیەتیان پاکە، بەلام زەرەر دەدەن لە کەسیکی منداڵ بە قیرمو بە جنیو بە ئیهاب، واو ئی ئەکەم واو ئی ئەکەم بە لیدان، نایا تۆ بەم زلیه ناتوانیت منداڵیک فەناعەت پی بکەیت ئەم توندو تیژییه خۆت زەرەری ئی ئەکەیت، لە خۆشەویستەکەمی خۆتدا ناگات لئی نییه، پیویستە ئیمە بیر بکەینەوه پیغەمبەری خوا (د.خ) چۆن بووه لەگەڵ منداڵدا، حەدیسیکم بۆ بیئە کە لە منداڵی دابی، کە لە منداڵی تورە بووی بۆچی ئەم یاسای پەروردمییه لە پیغەمبەرەوه وەرناگرین، تۆ ناوا بەتوند و تیژی بەختوی ئەکەیت و دواپی گەرە ئەبی پۆلیس ئەیگری و تاوانیکی کردوو تۆ ئەئیت من ناوام فیر نەکردوو، نەخیر تۆ هاوکاری توندوتیژی ئەو بووی، کامان لەگەڵ کورپی خۆیدا دانیشت و پەیفینیکی لەگەڵدا کرد؟ گفتوگۆیهکی هیمنی لەگەڵدا کرد لەسەر ئالوگۆری فکری.. کۆمەلایەتی.. هتد، کەسمان وامان نەکردوو فیلیکتان بینووه مناقەشەمی لەسەر بکەن، دیاردەیک رووداویک شتیک بووه بە هیواشی لەسەری بدریت، ئیمە ئەوهمان نەکردوو، کەواتە ئیمە هۆکاریکی گەرەمین بۆ ئەو توندوتیژییه، توندوتیژی لە زۆر شوین هەیه لە ئەفغانستان پیاو تەریق ئەبیئەوه کە باسیان بکات، تالیبان (۶۵) کەسیان ئیعدام کرد کاتیک کە هاتنە ناو کابول گوناھەکەیان چی بوو؟ ریشیان نەبوو یەعنی من ئیستە لەوی بوومایه ئیعدامیان کردبووم، سەیارە نابیت ناویئەمی ناومووی هەبیئ نەبا سایەقەکە سەیری دواوه بکات، یەعنی تخلفیکی وا پیاو تەریق ئەبیئەوه.. ئەم کتیبە ناوی (The Wuld al Manak) کتیبیکی ئەمریکییه وا نەزانن توندروپییه وه توندوتیژی بەس لای ئیمە هەیه، بەلکو کۆتایی باسەکەمان بەم خشتەیه ئەهینم کە لەم کتیبەدا هاتوو، لاپەرە (۹۵۲) ئەم کتیبە لە سالی (۱۹۹۲) بلاو کراوتەوه، لەسەر ئەمریکا و وتمان یەکی لەو هۆکارانەمی کە توندو تیژی دروست ئەکات، بەرەلاییه، لە سالی

(۱۹۷۰) وه ههتا سالی (۱۹۹۰) لهم (۲۰) سألهدا نهو ئافرمتانهی که بهتهنیا نهزین (۹۱٪) زیادی کردووه نهو پیاو و کورانهی که به تهنها نهزین (۱۵۶٪) زیادی کردووه.

له ههموو نۆ کهسیکدا له ئینسانی بالهدا یهکیکی تیایه که بهتهنیا نهزی، نهو یهکه (۶۱٪) ئافرمتن که بهتهنها نهزین، بهلام نهوانهی که تهمهنیان له نیوان (۱۵ - ۲۴) دایه نهوانه (۱۰۰٪) زیادی کردووه له نیوان (۹۷۰ - ۹۹۰) دا جا بیرکهوه نهمه عاقیبهتهمهی چییه؟ (۱۵) سال تا (۲۴) سال نهمانه به تهنیا نهزین زۆربهی تاوان و گوشتن و برین نهمانه نهیکهن، کهس نییه ههلهیان بۆ راست بکاتهوه، نهم زانیارییه له لاپههه (۹۴۶) دا بوو له لاپههه (۹۵۳) دا باسی تاوان نهکات.. که کردوویهتی به دووبهش ویلایهت به ویلایهتی تیایه من تهنها پایتهختهکانم ههلبزاردووه، واشنتن لهیهک سألدا بۆ ههموو (۱۰۰)ههزار کهسی (۱۰۷۷۴) تاوان روو نهکات کردوووانه به دووبهش بهشیکیان تاوانی توندوتیژی نهوهی تریشیان تاوانی سهرومت و سامان، تاوانی توندوتیژییهکه له ههموو (۱۰۰)ههزار کهسی (۲۴۵۸) کهس تاوانی ئی نهکریت نهه (۲۴۵۸)ه، نهکری به چوار جورهوه: (۸۰۷۷) گوشتنه (۹۰۴۹) ههتکی نامووسه (۱۲۱۳) ههتکی بردن یان شاردهوه و دزین (۱۰۱۷)ی لیدانی ئینسانه ئیتر بۆکسه به بۆکس خهنجهره به چهقۆیه به ههرشتیکه نهمریزانهی کهوتمان بۆ (۱۰۰)ههزار کهسه، نهه شارهی (سلیمانی) ئیمه بهراوردی نهکهین لهگهه واشنتن بهم بی پۆلیسییه بهم بی ئیمکانیهته نهگهر نهوان (۱/۵۰) ئیمکانیهتی پۆلیس و یاسا و ئاسایشی نهوان بی بۆ نهه شاره لهوانیه تاوان لهه شارهدا نهمینۆ و نزیکه سفر بیتهوه، دانیشتوانی نهه شارهی ئیمه نزیکه (۷۰۰،۷۰۰) ههزار کهسه بابلیین (۷۰۰)ههزاره، سالی بهگویرهی ریزهکهی نهوان نهبوایه (۲۴۹۳) حالهتی تاوان بهرامبهر به ئافرمت رووی بدایه، تهنها له سالیکدا،

به‌لام له‌خوا به زیاد بیټ به (۱۰ سال) نه‌ومنده کارمسات نابیستین، حالتی کوشتن به‌شیوهی ناسایی باسی برا کوژی ناکه‌م، نه‌بوايه (۵۴۵۶) حالتی کوشتن سالانه له شاری نی‌مه‌دا روهی بدایه به گویرهی نه‌مه‌ریکا سه‌بارت به رفاندنی زه‌لام نه‌بوايه (۸۴۹۴) کهس سالانه له‌م شاره‌دا بفرینرایه، حالتی لی‌دانی (زه‌لام بگرن و لی‌ی بدن به بوکس) نه‌بوايه (۷۸۱۹) تاوانی سالانه واببوايه، دپینه سهر به‌شه‌که‌ی تر که تاوانه‌کانی مال و سه‌روعت و سامانه، کراوه به‌سی به‌ش به‌شیکیان (کوتانه سه‌رمالان) به‌شیکیان نیختلاسی ژماریه له بازار و له دوکان و له دمزگاناندا، به‌شیکی تریشیان سه‌پاره رفاندنه، بو هه‌موو (۱۰۰) هزار که‌سیک (۱۹۸۳) کهس مالی نه‌دزری نه‌گهر به‌راوردی بکه‌ین به نیره نه‌بوايه سالانه (۱۳۸۱) مال بدزری له‌م شاره‌دا هوکاری روه‌دانی نه‌مه نه‌گهر پته‌وه بو دینه‌که‌مان که‌واته نی‌مه زیاتر خاومن شارستانیه‌تین نه‌ک نه‌وان سه‌بارت به نیختلاسه‌وه نه‌بوايه (۲۴۹۹۲) حالت روودای بدایه له شاره‌که‌ماندا وه سه‌بارت به رفاندنی سه‌پاره نه‌بوايه (۹۳۵۲) حالتی روودانی رفاندنی سه‌پاره رویدایه، نه‌م سلبیاته باس نه‌که‌م، به‌لام له‌هه‌مان کاتیشدا بزنان که‌له سالی (۱۹۸۹) وه (۵۲۳۴۳) دکتوری پیاویان هه‌بووه نه‌بی نه‌م حه‌قیقه‌ته‌ش بزنان، (۱۲۲) کولیزی پزشکیان هه‌یه (۹۸۴۴۶) پزشکی نافرمتیان هه‌یه، که نی‌مه لایه‌نه خراپه‌که باس نه‌که‌ین دان نه‌نیین به لایه‌نه باشه‌که‌شدا.

وآخر دعوانا أن الحمد لله رب العالمین

باسى بيستم

ئىعجازى زانستى له دروست بوونى مرؤفدا

پرسىيارىك له دىيرين زه مانه وه مرؤف ئهيكات^{۱۹} له خوئى له خه لىكى، بؤ دؤزىنه وهى راستى كه ئه وىش پرسىيارى به ديهاتنى مرؤفه. فهيله سوفى به ناوبانگ (نه رسطو تاليس) نه يووت: له خوئى حه يزموه مرؤف دروست ده بىت. نه م باومرېشى بؤ چهندين سه دهه چه سې بوو له مېشكى زاناکانا، كه وا مندال له خوئى حه يزموه بىك دىت. له سالى ۱۷۰۱د بؤ يه كه مين جار شكلى سپرمى پياو واته ناوى پياو ئاشكرا كرا بؤ خه لىكى له و بهرواره وه باومرېكى تر په يابوو كه مرؤف له باوكه وه دىت يان دروست ده بىت، له كوئايى سه دهه نؤزده دا هىلكو كهى شىرداران و هىلكو كهى مرؤف شى دؤزرايه وه، زاناکانى نه و سه رده مه وهك (ماربىجى) باومرېان وابوو كه سه رچا وهى هه ر به ديه يئىراوىك ده گه رپته وه بؤ دايك، نه م بىرو باومرېانه له عه قلى زاناکاندا چه سې بوون، جگه له جه ماومر به لام زانايانى ئىسلام قايل نه بوون به و ئه فكارانه، هه روه ما فيكره ميه كى ترىش بلا و بو بو وه كه وا مرؤف به كاملى له يه كه م رؤزموه دروست بووه ئىتر نايلا له تئوى دايكه وه بىت ياله تئوى باوكه وه، به لام زانايانى ئىسلام قايل نه بوون به م دوو فيكره ميه، نه

^{۱۹} سه رچا وهى سه ره كى نه م كوئاسه كئىبى (علم الاجنۃ فى ضوء القرآن والسنة) كه كؤى نه و تويژىنه وانميه كه بىشكش كراون له يه كه مين كوئىفرانسى (ئىعجازى زانستى فورئان و سوننهت) له (ئىسلام ئاباد) سالى ۱۹۸۷، كه له لايهن به رپىز مامؤستا (محمد على عبدالرحمن) وه له رىگاي كوربه كه يه وه به ده ستمان گه بىشت خواى گه وره پاداشتى خىرى بداته وه.

فيكرى دروست بوونى مرؤف لهيك سهرچاوموه نيتر سهرچاومكه باوك بيت يان دايك به تنها وه نه نهو فيكرميهى كه مرؤف بهتهواومتى و بهكاملى دروست بووه لمتووى باوكهوه ياله تووى دايكهوه چونكه نهو دوو رايه پيچوانهى دهقى قورئانى پيرؤزن نهو دهقانهى كه تمثويل ههئناگرن اعوذ بالله من الشيطان الرجيم ((ياايها الناس انا خلقناكم من ذكر وانثى))^{۱۳۰} نهى خهئكينه نهى نهوهى ئادهميزاد ههمووتان لهنيرو مى پيئ هاتوون نهمه دهقيكه رافهه و تمثويلى تر ههئناگرئ، راستيهكهى تر دهقيكى قورئانه :

(تَخْلُقُكُمْ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ خَلَقًا مِّنْ بَعْدِ خَلْقٍ فِي ظُلُمَاتٍ ثَلَاثٍ

ديسان نهو فيكرى كه مرؤف له يهكهه رؤزموه بهكاملى دروست بوو، نهوه قورئان دزيهتى بهئكو

(خَلَقًا مِّنْ بَعْدِ خَلْقٍ)^{۱۳۱}

واته: بهپله پله و وورده وورده نهو مرؤفه لهشهكهى پيئ ديت يا تهواو دهبيت، ههرومها لهدهقى ههروموده پيغه مبهرا (ﷺ) كه جولهكهيهك پرسيارى ئى دهكات چؤن مرؤف دروست دهبيت؟ لهوهلامدا دهفهروويت: (يايهودي من كل يخلق من نطفة الرجل ومن نطفة المرأة)^{۱۳۲} دهفهروويت: مرؤف لهههردوولا دروست

^{۱۳۰} النساء / ۱ .

^{۱۳۱} الزمر / ۶ .

^{۱۳۲} الزمر / ۶ .

^{۱۳۳} مسند احمد / ۴۶۵ .

دەبىت لەئاوى باوك و دايك، لەم دەرسةماندا هەول نەدەين كە دەقهكانى قورنەن ياخود فەرمودەكانى پىغەمبەر (ﷺ) بگونجىنين لەگەڵ راستىيەكانى زانستدا بەلكو راستىيەكان و دۆزراوى زانستى ئەهينىنە بەردەم دەقهكانى قورنەنى پىرۆزو فەرمودەكانى پىغەمبەر (ﷺ) ئىتر خۆت داومر بە، بزانه چۆن ئەم دۆزراوانە يان راستىيە زانستىيە خۆيان مل كەچ دەبن و كړنوش دەبەن بۆ ئەو دەقه پىرۆزانه، بۆ چەندىن سەدە كۆرپەلە ناسى تەنها وەصفى بوو، بەو واتايەى ئافرمتيك مندالتيك فرى دەدات لەتەمەنى مانگدا، دوومانگدا يان سى مانگدا بەو چۆرە وەصف دەكراو تۆماردەكرا، صىفاتى ئەو كۆرپەيە، (علم الاجنه) لەو بواردا ئىشى دەكرد، بەلام لە چلەكانى ئەم سەدەدەيدا بەهۆى (الاياف البصريه) يەوومو كامىراو ووردبىنى وە ئەم زانستە هەنگاويكى گەورەى بىرى چووە قۇناغىكەووە كە پىى دەلّين (علم الاجنه التجريبي) بە تاقى كەردنەوومو ئەزموون سەلماندى كە كۆمەلتيك راستى هەيە. لەوومو پيش تەنها خەون بوون پاشان بوونەتە راستى زانستى، ئىمە ئىستا بۆ بەرپزتانى باس دەكەين و پاشانىش ئايەتەكان دەخەينە روو.

خۆت حوكم بدە...

• زانست ئەلّيت: لەمليۆنەها تۆوى پياوومو تەنها چەن سەد دانەيەك دەگاتە هيلكۆكە، پىغەمبەر (ﷺ) پيش چوارده سەدە لەمەو بەر فەرمويەتى: (مامن كل الماء يكون الولد) واتە: هەموو ئاوەكە بەشدار نابىت بۆ دروست بوونى ئەو مندالە بەلكو بەشيكى كەمى زانستيش دەلّيت: ژمارمىەكى زۆر كەم ئەگەنە هيلكۆكە.

• مەرجه لەهەموو پىتاندىكىدا يان لەهەموو دروست بوونىكى مندالدا هەردوو ئاوى (دايك و باوك) بگولّينەوومو بگەن بەيەك، جولانەووە مەرجه بۆ

پیتانندن، له کتیبی (التکامل البشری) نوسراوی دوو پرؤفیسوری رۆژئاوایین (پبیج) و (فیللی) ده لئین کهوا ناوی پیاو ماددمیه کی تیدایه پیی ده لئین: (پرؤستاگالاندین) کارده کاته دیواری رحیم، گرزی ده کاته وه، نه و گرزی بونه وو میه یارمه تی گواستنه وهی نه و تووه دمدات بۆ ناو وه، له هه مان کاتیشدا دمرکهوت که نه و هیلکۆکه یه هه میشه له جو له دایه تا ده کاته ناو رحیم، نه و دوو جو له یه مهرجن بۆ دروست بوونی منداڵ، هورئانی پیروژ ده فهرموویت:

(فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ ﴿١٣٤﴾ خُلِقَ مِنْ مَّاءٍ دَافِقٍ ﴿١٣٥﴾)

واته: مرؤف با ته ماشا بکات له چی دروست بووه؟

• له ناویک دروست بووه که ده بیئت بجو لئته وه نه بیئت دهر په ریت و حهر که بکات.

• زانست ده لئیت: مهرجه نه و تووه ی پیاوه بگاته هیلکۆکه نه گینا منداڵ دروست نابیئت وه نه بیئت صیفاتی ههر دوو کیان تیکه ل ببن. هورئان ده فهرموویت:

(إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ أَمْشَاجٍ نَبْتَلِيهِ فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا

بَصِيرًا ﴿١٣٥﴾)

واته: ئیمه مرؤفمان دروست کردوه له تووویکی تیکه لاو، نیمامی قرطبی ده فهرموویت: (النطفة مفردة لكنها من معنى الجمع) به گویره ی هه و اعیدی

^{۱۳۴} الطارق / ۵، ۶ .

^{۱۳۵} الانسان / ۲ .

زمانی عهزمبی (الصفه تتبع الموصوف) ناوه ئناومکه دمبیت شوپن و مصف
کراومکه بکهویت. لیرمدا (نطفه) که تاکه مهو صوفه که به، و مصفه که
(امشاج) که کویه نهمهش نابیت و ابیت یان نه بوایه ههردووکیان تاک بوونایه
یا ههردووکی کوببوونایه.

نهمه گهورمترین به لگه به کهوا (نطفه) که تاکیکه له باو که وهو تاکیکه
له دایکه وه پاشان تیکه ل دمبن و دمبنه کو (امشاج).

تیبینی / (انا خلقنا) که لیرمدا خوی گهوره دمفرموویت: (انا) له گه ل (نحن)
مانای خو مان یا خود (نحن) مانای ئیمه دوی نه وه، یا صیفه تیک له صیفاتی
جلال یا جمال ی خوی گهوره دیت یا کاریک له کاره جوانه گانی خوی گهوره،
واته: بو پیشان دان یا نامازه پیکردنی صیفه تیک له صیفاتی که مال خوی (جل
جلاله) نه به بیت بو نمونه: (انا خلقنا) کرداری به دیهینان له بهر نه وهی
کاریکه له دهسه لاتی به دیهینراودا نییه، خوی گهوره (انا) ی به کارهیناوه،

(إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ ﴿١﴾)

ههه خوی ته نزیل و پیک هینانی ته نزیله کهش دهکات نه وه دستوره
له دهسه لاتی مه خلوقدا نییه وه هینانه خواروهی

نه وه ته نزیله بو دلی پیغه مبهه (ﷺ) کاریکه له دهسه لاتی مه خلوقدا نییه، وه
جیگیر کردنی نه وه ته نزیله له دلی پیغه مبهه (ﷺ) وه هاتنه دهرموه نه وه
ته نزیله له زمانی پیغه مبهه (ﷺ) نهمه کاریکه ته نها به په روهردگار
دهکریت بو به دمبینیت (انا) به کارهاتوووه دوی نه وه هیلکی تعجیزی به وه
له دهسه لاتی مرؤفدا نییه

﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾^{۳۷}

إنا و نحن به کارهاتووہ چونکہ کرداری تهنزیل کرداریکے لہ دستہ لاتی
به دیهینراواندا نییہ (وإنا له

لحافظون) پاراستنی نهو (ذکره فورئانهش له گهمن هموو گورانکاری ژبانی
مرؤفدا تا رؤزی هیامهت نهوه له خودی خؤیدا نیعجازیکه، پاراستنیکه
له دستہ لاتی به دیهینراودا نییہ

﴿وَإِنَّا لَنَحْنُ نُحْيِيهِمْ وَنُمِيتُهُمْ﴾^{۳۸}

ههردوو فرمانی کاریگهری ژبانندن و مرانندن تهنها له کارسازی خوا
دموشینهوه (جل جلاله) ﴿وَخَنُ الْوَارِثُونَ﴾^{۳۹} میراتی و گهرا نهوه
تهنها بو پهرومردگاره واته: میرات گری راسته هینه تهنها خوایه (سبحانه
وتعالی)، لیرمدا بؤمان دهرکهوت که هموو به کارهینانیک بو إنا یا نحن مهرجه
صیفهتیک یا کاریک له کارهکانی پهرومردگار بیت بهدوایدا نایا له سیفاتی جلال
بیت یان جمال یا ههرا ناویک بیت له ناوه جوانهکانی پهرومردگار، بهلام گهر
خوای گهوره مه بهستی نهوه نه بوو که باسی سیفهتی خؤی بکات یا باسی فیعلی
خؤی بکات نه گهر مه بهستی نهوه بوو باسی زاتی خؤی بکات نهوه إنا یا نحن
به کار ناهینیت به لکو (انا) نه فهرمویت (من) به کاردهینیت

«إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي» (۱۰) «إِنِّي أَنَا رَبُّكَ» (۱۱)

که مه بهستی زاتی خوی بیت نه فرمویت: (انا) گوتاریکه بو هه موو مروفتیک که بگه ریته وه بو ریگه ی راست و په رومردگار بپه رستیت، دینه وه سه ر باسه که مان.

● کتیبی (التخلق البشری) پرؤفیسور (کیث مؤر) که پرؤفیسوریکی گه وره ی نه م سه رده مه یه له کورپه له ناسیدا، پرؤفیسوره له زانکوی (تورنتو) له که نه دا چه ن دین کتیبی هه یه که بوته کتیبی پرؤگرامی له زانکوانی پزیشکیدا له جیهانداو میوانی به ریزه له هر کونگره یه کی ئی عجازی قورئاندا که ساز بکریت، به لکو له چه ند کتیبیکی دا ده فه کانی قورئان ده خاته لاپه ره کانی یه که مه یه وه چونکه ده فاو ده ق له گه ل زانستدا گونجاوه، له م کتیبه داو له لاپه ره (۱۰) دا ده لیت: له ناوی نافرمتدا ئینزیمیک هه یه نه و پرؤتینه ی که له سه رمتای سپیرمه که یا هه یه پرؤتینیکی سوکه رییه کاتی نه و ئینزیمه که تیکه ل ده بی به ناوی نافرمت نزیک هیلکۆکه دانه مالریت و لاده بری و نه و سپیرمه دیته دمه وه که سیفات ی باوکه که ی له سه ر تۆمارکراوه و ناماده ده بیت بو چوونه ناو هیلکۆکه که له هه مان کاتیشدا کارلیکیکی وه ها روودهدات له و خانانه ی که له تویرالی دمه وه ی هیلکۆکه که ن که که وتونه ته به رامبه ر نه م سپیرمه دامالراوه و نامادده مین بو هاتنه ژووره وه نه و به شه، له هه مان کاتیشدا حاله تیکی سیهه میش روودهدات له هه موو رووبه ری هیلکۆکه حاله تیک روودهدات له کرژبونه وه نایه لئن ه یج سپیرمیک تر یا ه یج تۆویکی تر بیته

۱۴۰ طه / ۱۴ .

۱۴۱ طه / ۱۲ .

ژوورموه، نهم سئی رووداوه بؤ زاناکان روون بؤتهوه، قورئانی پیرؤزیش
دھفرموویت:

﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِّن طِينٍ﴾^{۱۴۲}

وشهئ (سلاله) دهؤنینهوه بزانین لهزمانی عهرمبیدا مانای چیهه؟ (سلاله)
لهفرمانی (استل) وه واته: (انتزاع شیء وإخراجہ برفق) دامالینی شتیک و
هینانه دهرموهی بهئاسانی، نهو سیفاتی باوکه لهویدا زؤر بهئاشکرا
دهرئهکهوویت. کهیهکهه ههنگاوی دروست بوونی مندال (سلاله) یه پهکهه
ههنگاو بریتییه لهدامالینی نهو سپیرمه که تهنها نهو بهشهئ کهسیفاتی
باوکهکههی لهسهر تؤمارکراوه نهوه دهردهکهوویت، ههر نهوه دیته دهرموه،
نهوانهی تر وهک فاوغیک یا بهرگیک فرئی دمادات لهههمان کاتیشدا دامالینیک
ههیه له هیلکؤکههی دایکهکهدا نهو پهردهیهی کهبهرامبهریهتی نهویش
دادهمالریت و ناماددهبیت بؤ هاتنه ژوورموهی سیفاتی باوک، مهسهلهی
بهدهینان کهئهمه یهکهه ههنگاویهتی تهنها بریتی نییه لهخهلقیکی ناوا
روون و ناسایی بهلکو قورئان دھفرموویت:

﴿قَتَلَ الْإِنْسَانُ مَا أَكْفَرَهُ﴾^{۱۴۳} ﴿مِن أَيِّ شَيْءٍ خَلَقَهُ﴾^{۱۴۴} مِنْ

نُطْفَةٍ خَلَقَهُ فَقَدَرَهُ﴾^{۱۴۵}

مهسهله تهنها دروست کردن و نهندازهگیری نییه بهلکو تقدیری لهگهئه
ووردهکارییهکی سهیری لهگهئه نهو نهنزیمانهی کهباسمان کرد لهملاره

^{۱۴۲} المؤمنون / ۱۲ .

^{۱۴۳} عبس / ۱۸ .

چى گونجاوه لىرمدا نىمە بەكارى بەينىن؟ جوانترىن و شياوترىن و گونجاوترىن
 ووشە بۇ ئەم دۇخە ووشەى (قطرة) يە، خىواى گەورە لە قورناندا
 دەفەر مووتت: ئەيكەين بە دلۇپەيەك لەكويدا (فى قرار مكىن) گىرنگ ترىن
 دوو خەسلەتى پىزدان (مىنالدان) يا رحىم ئەومىيە كە يەكەم: جىگىر بوون.
 دووم: پاراستن و نارامى تىدايە، ئەو بەدەيەنراوہ لە پىزداندا جىگىر دەبىت،
 ئەلكىت بە دىوارەگەوہ ئەمە (قرار) جىگىر بوونەكەيە^{۴۵} (فى قرار مكىن)
 (مكىن) يىش سىفەتتىكى ئاشكرى رحىمە كە ئەو نامادەبوونەى تىدايە بۇ
 پاراستنى ئەو مىنالدە.

ھەر لە شەشەمىن رۇژەوہ لەناو دىوارى رحىمدا دەچىنرىت (ئىنپىلان تەيشىن) ي
 پى دەلئىن، دەچەسپىت خۇى دەلكىننىت بەوموہ، وورده وورده لەچوار دەھەمىن
 رۇژدا شىوہى دلۇپەكە نامىننىت شىوہەكى تر دروست دەبىت قۇناغىكى ترە
 كە قورنان ناوى ناوہ

ثُمَّ خَلَقْنَا النَّطْفَةَ عَلَقَةً ﴿٤٦﴾

ئەم (ئەم) يەش دىيارە ماومىيەك بەسەرىدا تىپەر دەبىت تا شىوازى كرمىك
 وەردەگىرت. (علق) لەزمانى عەرەبىدا دوو مانا دەبەخشىت: مانايەكەيان (ھو
 الالتصاق والتعلق بشيء ما) واتە: لكاندن و خۇھەلئاسىن بەشتىكەوہ كە ئەمە
 رووى داوہ چونكە ئەم كۇرپەيە لەو تەمەنەدا كە تەمەنى ۴رۇژو بەرەو ژوورە

^{۴۵} ووشەى (قرية وقرى) ش لەوموہ ھاتووہ واتە: دى، مەبەست پى جىنشىن بوونە، ئەگەر
 گوندىك كۆچەر بن بە شوپنەكەيان نالئىن (دى)، بەلكو پى ئەلئىن (ھۆبە، دەوار، رەشمان)،
 شوپنىك (استقرار) تىدا بىت پى دەوترىت (قرية) دى.

خۆی هه‌ئواسیوه به‌دیواری ره‌حمه‌وه و خۆی نوساندوه به‌دیواره‌که‌وه و له‌١٦هه‌مین رۆژدا چوکه‌یه‌که دروست ده‌بیته و آله‌ی دوارۆژ ئه‌وه روونه که به‌وه‌وه خۆی هه‌ئواسیوه، مانای دووهه‌م: (دوده‌ الماء التي تمتص الدّم) ئه‌وه کرمی ناوه‌ی که خوین ده‌مزیت، ئه‌م مانایه‌ش دیسان گونجاوه بۆ ئه‌م وه‌صفه چونکه له‌وه ته‌مه‌نه‌دا له‌ده‌وروبه‌ری ته‌مه‌نی ١٤ تا ٢٤ رۆژ ئه‌وه له‌ کرمی ناو ناو ده‌جیت، ئه‌وه کرمه‌ی که خوین ده‌مزیت چونکه ئه‌میش خوین ده‌مزیت، ئه‌گه‌ر ئه‌وه به‌دییه‌نراوه له‌وه قوئاغه‌دا به‌ئینه‌ی ده‌ری پره له‌خوینی دایکه‌که، واته‌: هه‌ردوو مانا که گونجاون و جوانترین ده‌ربهرین به‌کاربه‌یت بۆ ئه‌م قوئاغه به‌راستی زاراوه‌ی (علقه‌یه)، پاش (علقه) ئایه‌ته‌که ده‌فه‌رموویت:

(فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً) ﴿٤٧﴾

لیره‌دا (ئهم) ی به‌کار نه‌هینا، (فاء‌ التعقیب) ی به‌کارهینا (تفید‌ التعقیب) والترتیب) واته‌: شتیک رووده‌دات کوت و پره، ماوه‌ی زۆر ناخایه‌نیته، ئه‌م (علقه‌یه) شیوه‌ی ده‌گۆریت ده‌بیته (مضغه) زانستیش بۆی ده‌رکه‌وت که‌نهم قوئاغه‌ی (مضغه‌یه) له‌ ٢٥ یا ٢٦هه‌مین رۆژدا دروست ده‌بیته. له‌زمانی عه‌رمیدا (مضغه) واته‌: (شیه‌ لاکته‌ الاسنان) یاخود (ماده‌ ممضوغة‌ علیها طبع‌ الاسنان) واته‌: ئه‌وه که‌رسته‌یه‌ی که شوینه‌واری دانی مرۆقی پیه‌وه ده‌رکه‌وتوه. یان به‌واتایه‌کی تر واته‌ ئه‌وه ماده‌یه‌ی که به‌ دان جوورابه‌یت. مانایه‌کی تریشی هه‌یه (مایمکن مضغه) زانا رۆژئاوایه‌که‌کان زاراوه‌ی چوود لایک (Chewed Like) یان به‌کارهیناوه له‌کتیبه‌ زانستییه‌کاندا. واته‌: ماده‌یه‌کی جووراو ناگاشیان له‌قورئان نییه‌ که ١٤سه‌ده له‌مه‌وپیش وه‌صفی

کردوه به جووراو له شتيك دهچيت كه به ددان جوورابيت و شوينه واري دانهكي له سمر دمرکه وتبیت. سهر دمکين له کتیبی (علم الاجنة في ضوء القران والسنة) خشته يهك ههيه له لاپه ره ۱۷۸ د بومان دمرده خات كه له (۲۲ و ۲۵ و ۲۷) هه مين روژدا کتوپر جهوت يان ههشت چوگله په يا نه بن. كه پيش نهو بهر واره نه م چوگلا نه نه بوون كه له دمر موه سه پری دمکيت له چي دهچيت له ماددميه كي جووراو دهچيت نه مانه دمنه سه رچا و ميهك بو زور له نه ندامه كانی له ش، نيسقان و ههروها ماسولكه و نوركانه كانی تر به لام هه مووی نابيگومان قوناغی (مضغة) بهر دهوام دمبیت تا ۴۲ هه مين روژ واته، تا شه مين ههفته نينجا هه نديك له نه ندامه كان دروست دمن. خواي گه و ره دمفه رموويت:

(... ثُمَّ مِنْ مُضْغَةٍ مُخْلَقَةٍ وَغَيْرِ مُخْلَقَةٍ ۴۸)

هه نديك نه ندام دروست دمبیت لهو قوناغدا و هه نديكي تری هيشتا دروست نه بووه. زانست بوی دمرکه وت كه كورپه لهی مروؤ له ۴۲ هه مين روژدا جیادمه كريت هوه له گه ل كورپه لهی نازه ل دا، لهو كاته دا نه وه روون دمبیت هوه. بهی نه وهی هيچ گوزار شتيك بدمين فهرموون بزنان پينغه مبه ر (ﷺ) چی دمفه رموويت: (إذا مر بالنطفة اثنتان واربعون ليلة بعث الله اليها ملكا فصورها وخلق سمعها وبصرها وجلدها ولحمها وعظامها) ۴۹ نهو ۴۲ روژهی كه زانست ده نيت گورانكاری به كي روون و ناشكرا دروست دمبیت له كورپه لهی مروؤ دا

۴۸ الحج / ۵ .

۴۹ نه م فهرمووده دريژه له (صحيح مسلم) به ژماره ی (۲۴۴۵) ياداشت كراوه، لاپه ره (۲۰۳۷)

سهرمتای دروست بوونی نیسک و سهرمتایی جیاکردنه وهیتهتی له گه‌ل کۆرپه‌ی نازه‌لا، نهم فهرموودمیه‌ش پیغه‌مبهر (ﷺ) دمفهر مووئیت: که له‌سکی دایکیدا ۴۲ شه و ته‌واو ده‌کات خوای گه‌وره فریشته‌یه‌ک دهنیریت شیوه جیاده‌کاته‌وه، نیسکی پیئه‌دا گوشتی پی دمه‌دا، پیستی پی دمه‌دا، چاوو گوئی بۆ دروست ده‌کات به‌فرمانی خوا (سبحانه و تعالی)، مه‌سه‌له‌ی نیسقان هه‌مووی پیکه‌وه گه‌شه ناکات سیسته‌میکی زۆر سه‌یره هه‌ندیکی هه‌ر له‌و ته‌مه‌نه کورته‌دا وه‌ک نیسقانه‌کانی ناو گوئی (گوئی ناومندو سندان و ...) نه‌مانه له‌ته‌مه‌نیکی زۆر بچوکدا دروست دهن و کامل دهن. به لام نیسکی نه‌ندامی تری وه‌ک ران و باسک و بازوو نه‌مانه هه‌تا ۲۰ سالی نه‌ش و نما یان به‌رده‌وامه. زانست تا پیش دروست بوونی نامیره پیشکه‌وتووومکانی بشکنین و نه‌زموون وای دهمزانی گوشت دروست دهنیت پاشان نیسقان دروست دهنیت به‌لکو هورنان دمفهر مووئیت:

(عِظْمًا فَكَسَوْنَا الْعِظْمَ حَمًا)^{۱۵۰}

به‌لکو نیسک دروست دهنیت وه پاشان به‌کتوپری گوشتی له‌سه‌ر دروست دهنیت، نیسکه‌که که له‌سه‌رمتادا کالسیۆمی زۆر و مرنه‌گر تووه، واته: نیسکه په‌یکه‌ریکی کرکه‌راگه‌یه، پاشان ورده وورده پته‌و دهنیت و گوشتیشی له‌سه‌ر دروست دهنیت، نایا پیغه‌مبهر (ﷺ) نهم جۆره کامیرایانه‌ی هه‌بووه که نه‌مه وه‌صف ده‌کات؟ به‌لکو له‌کوژتایی فهرمووده‌که‌دا (ثم قال: يارب انكز ام انثى؟ فيقضي ربك ماشاء، ويكتب الملك)^{۱۵۱} پاش نه‌وه‌ی که فریشته‌که نه‌و سیفاتانه تو‌مار ده‌کات وه دمفهر مووئیت: خواجه نیرینه‌یه یا مینه‌ه؟ خوای گه‌وره

^{۱۵۰} المؤمنون / ۱۴ .

^{۱۵۱} پاشماوه‌ی فهرمووده‌که‌ی لاپه‌ره (۲۰۳۷) ی (صحیح مسلم) .

حوكمى چۆنه بزانە پاشان حوكم دمدات چونكه دواى ئەو بە ۸۴ رۆژ ئىنجا رەگەزى ئەو بەدبەيىنراو دەيارى دەبىت. كچە يا كورە! ئەومش تۆمار دەكرىت لەو قۇناغەدا، دواى ئەو قۇناغى (نشأه) گەشەمان هەپە

(ثُمَّ أُنشَأْنَهُ خَلْقًا آخَرَ) ۱۵۲

جومجومەى كۆرپە لە سەرمتادا زۆر گەورمىيە لەچاوا لەشىدا دواى ئەو قۇناغە دەبىنين وورده وورده شىوہ مندالیک و مردەگرىت (ثم انشأناه خلقا آخر) ئەویش ماومىيەك دەخاينىو وورده وورده گەورە دەبىت لە ۹ هەمىن هەفتەو دەست پى دەكات هەتا ۱۲ هەمىن هەفتە. ئىتر رەگەزمەكە پەيدا دەبىت بەخىرايى دەروات تا ۲۸ هەمىن هەفتە لەو ماومىيەدا ئەندامەكان سەرچەمىيان دروست دەبن و رۆح دەكرىت بەبەرىدا، لىرەدا راستىيەكى زانستى تىرىش هەپە كە تا ۶ مانگ تەواو دەكات لەرووى زانستىيەو پى دەوترىت: (نېمىرېۆ) دواى ۶ مانگ پى دەوترىت (فیتەس) دواى ۶ مانگەكە گەر ئەو مندالە دەربەيىنرىت ئەزى چونكە جەستەى تەواو بوو، ئەم راستىيە ۱۴ سەددە لەمەو پىش پىشەوا عەلى (رمزای خواى لەسەرىيەت) بەهۆى هەلگۆزىنى دوو ئايەتى قورنانهو فەرمووى (هەلگرتنى مندال لەسكى داىكدە شەش مانگە) ئەمەش بەپى ئەو ئايەتەى كە دەفەرموویت:

(وَحَمَلُهُ وَفِصْلُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا) ۱۵۳

۱۵۲ المؤمنون / ۱۴ .

۱۵۳ الاحقاف / ۱۵ .

ھەملى داىك بۇ مندال ھەتا لە شىر دەبىرېتەو ۲۰ مانگە، نايەتېكى تر ھەبە

(وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ ^{٥٤})

داىك دەبىت شىر بىدات بەمىندالى بۇ ماوھى ۲۴ مانگ: ۲۰ - ۲۴ = ۶ مانگ واتە:
۲۴ لە ۲۰ دەرگەين شەش دەمىنېتەو.

ئىستا زانستى پزىشكىش ئەم راستىيەى سەلاندووه، وە ئەمە نەمپۇ تەنھا بۇ پزىشكەكان نىيە، بەلكو بەھۇى چپرى كەنالەكانى راگەياندنەو لەجىھاندا ئەم راستىانە ھاتۇتە بەردەمى ھەموو مرۇفئىك، كە ئەمە بەرچووېكە لە بەرچووھكانى خوا چۆنىەتى دروست بوونمان دەرگەوتوو بەلكو زاناکان و پىپۇرە بەرزەكانى جىھان دان بەومدا دەننن كەلەھەموو قۇناغىكدا قودرمتىك بەرئوھى دەمبات، حىكمەتىك، لطفىك، رەھمەتىك لەگەل ئەم كۆرپەيەدايە بەلكو كە دەگاتە قۇناغى ھاتنە دەرەوھى بۇ ناو دنيا تەماشادەكەيت بەشىوازىك لەداىك دەبىت لەھەموو جىھاندا لەھەموو مېژوودا ئەو قودرمتە ئەم دەمبات بەئىسكەكانى سەرى كە گرژ بىنەو ئەو قودرمتە ئەم دەمبات بەئىسكەكانى ھەوزى داىكى كە بکشى و گەورە بىت. بۇچى ئەو فرمانە ناوھا بۇ داىكەكە نەروات وەناوھا بۇ كۆرپەكە دەرپوات؟ ھەردووكى ئىسقانە!! بۇچى ئەم ئىسقانەى ھەوزى داىكەكە گەورە دەبىت؟ بۇچى ئىسقانى سەرى مندالەكە كرژدەبن؟ ئايا ئەو مندالە عەقلى ھەبە لەوتەمەنەدا خۇى بچوك بكاتەوھو بىتە دەرى؟! بىگومان عەقلى نىيە. بەلام ئەو قودرمتەى كەلەپەكەمىن رۇژموه چاودىپرى كر دووه تا ئەو چركەبە چاودىپرى دەمبات وە

باشان که دیته دهرئ نهو بهرنامهیهی پییه دهگهریت بهشوینی شیرداو
دمیدوزیتهوه بهبی ماموستا.

لهکو تاپیدا: ده لیم له پیغه مبهریان پرسى (ﷺ) (ای ذنب اعظم)؟ نهی
پیغه مبهری خوا چ گوناھیک زور زور گه ورمیه فهرمووی: ان تجعل لله ندا وهو
خلقك. نهومیه که هاوه لیک بو خوا دابنیت که توئی دروست کردوو بهبی هاوه
واته: هاوه دانهنین بو خواى گه وره لهو چوار حهقهی که ههر هی خواى
گه وره خوین به تهنها کهس نه کهین به هاوه لی:

- ۱- تاپیدا له خوشه ویستی دا هاوه لی نه بیت.
- ۲- له گوپرایه لیدا هاوه لی نه بیت.
- ۳- له چا وگی حوکمدا هاوه لی نه بیت.
- ۴- له دوعاداو نزاو پارانه وه مانداو په نابردن ماندا هاوه لی نه بیت.

باسی بیست و یه کهم

ئیعجازی قورئان و سوننهت له چند بواریکی زانستیدا

له راما نیکی کورتی قورئانی پیرۆزدا دمرده که ویت که خوی گه و ره به چهند دمبرپینیک باس له خوی رۆژه لات و رۆژناوا دهکات، ئایا زاناکان چۆن نه مهیان تهفسیر کردوو واته: خاومنی رۆژه لات و رۆژناوا، خاومنی دوو رۆژه لات و دوو رۆژناوا، خاومنی رۆژه لات هکان و رۆژناواکان

(رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ) ﴿۳۶﴾ (رَبُّ الْمَشْرِقَيْنِ وَرَبُّ الْمَغْرِبَيْنِ) ﴿۳۷﴾

بِرَبِّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ ﴿۳۸﴾

شیخ محمد متولی الشعراوی (رهحمهتی خوی لئ بیئت) جوانی پیکاو وهک دهفرموویت: (رب المشرق ورب المغرب) سه رجه می زهوی به به حوکی نه وهی زهوی هه ساره به کی گه رۆکه ده خولیت هه به دهووری خۆردا به شیوه به کی گشتی رۆژه لاتیک و رۆژناوا به کی هه به. نه و نایه تهش که دهفرموویت: (رب المشرقین ورب المغربین) هه زهوی خوی هه می شه نیوهی تاریکه و نیوهی رووناکه نه و خاله ی که ده بیته (رۆژه لات) به کهم جار له و یوه رۆژه لئ دیت، له هه مان کاتدا له شوینیکی نه و سه ردا خالیکی تر ده بیته (رۆژناوا) بو ی واته: نه و به شه ی

^{۱۵۶} المزمل / ۹ .

^{۱۵۷} الرحمن / ۱۷ .

^{۱۵۸} المعارج / ۴۰ .

(سُرِّيهِمْ ءَايَتِنَا فِي الْأَفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ ۗ
أُولَٰئِكَ يَكْفُرُ بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٥٢﴾)

گەر سه رنج بدهین لهم نایه ته که دهفه رموویت: (حتی یتبین لهم انه الحق) تا وکو بؤیان دمرده که ویت که نهم هورنانه له لایهن بهروردگار موه (سبحانه وتعالی) هاتوو زاناگان نه مپرو له جیهاندا ریککه وتوون له سه ر راستی به که له سه ر روداو یکی گهر دوونی که پیی دموت ریت: (بیک بانگ) واته: ته قینه وه گه وره که، نهم ته قینه وه گهر میه ده هه زار ملیون سال له مه وپیش روویداوه، دووسال له مه وپیش له کو باسیکی میجرابدا باسی دووزانامان کرد که توانیان دنگی نه و ته قینه و میه تو مار بکه ن نه و ته قینه و میه دنگه که ی گه یشتو ته نیمه وه ته مه نی ده هه زار ملیون سال له مه وپیشه. به که میان ناوی (نارنولد پینزایه س) که نه نداد زیاری ته له فوناته له گهل هاور پیه کی خویدا ناوی (رؤبه رت ویلسن) بوو که فه رمان به ریکی ته له فوناته بوو به هو ی کو ل نه دانه وه توانیان خه لات ی نوبل به ده ست به یینن، دنگی نه و ته قینه و میه تو مار بکه ن واته: بوو به یاسایه که له بهر نه وه ی به لگه ی له سه ره که ته قینه و میه که روویداوه نه که ته نها تیوریک بیت و بهس وه له نه نجامی نه و ته قینه و میه دا حاله تیک له گه وره بوونی گهر دوون روودمدات، سه بارمت به ته قینه و میه که هورنانی پیروز دهفه رموویت:

(أُولَٰئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا

فَفَتَقْنَاهُمَا ۗ وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ ﴿٥٣﴾)

گەر سەرنجی نایەتە که بدمین باسی (رتق) دەکات (رتق) واتە: یەك پارچه (ففتقناهما) واتە: تەقینەو، هەرچی شوینیک گەر ناوی تیاوو ژیانی تیدایە ئەگەر بئ ناو بوو ژیانی تیدانییە ئەمەش یەکیکە لەو راستییانەى که زانست جەختی لەسەر دەکات سەبارەت بەگەورە بوونی ئەم گەردوونەووە بەردەوام بوونی ئەو گەورە بوونە، دیسان قورئان باسی دەکات وە دەفەر موویت:

(وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا بِأَيْدٍ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ ﴿٢٧﴾)

ئەگەر وورد ببینەو دەبینین هەمیشە لەزمانی عەرەبیدا رستەى ناوی (الجملة الاسمية) مانای بەردەوامی دەبەخشیت ئەم فراوان بوونە لەگەردوون دا، بەردەوامە.

زانست گەیشتە ئەوێ که دنگەکەى تۆمار بکا وە گەیشتە ئەوێ که بەژمارە خیرایەکەى بپۆریت وە بزانییت چەندەو چۆن گەورە دەبیت فەرموون بزانی دکتۆر خالد السویدان بەزمانی خۆى ژمارەکەمان پى دەلیت: (یتسع الكون بسرعة هائلة قدرها العلماء أن حجم الكون يكبر مليون ترليون سنة ضوئية مكعبة كل دقيقة اليس هذا هو الاتساع وماقدروا الله حق قدره والارض جميعا قبضته يوم القيامة والسموات مطويات بيمينه) پاش ئەم ژمارە گەورەى دەفەر موویت: (سنة ضوئية مكعبة) واتە: سالی تیشکی توان سى، مانای ئەم هەموو ژمارە گەورە فەلەکیەى که فەرمووی ئینجا x ی خۆى دەکریتەو ۲ جار (سبحان الله) لەهەموو دەقیقەىک دا ئەم گەورە بوونە ئیجگار زۆرە. زاناکان هەندى جار لە کەنارى گەردووندا هەسارمیک دەدۆزنەووە دواى ماوێەک

^{١٦١} الأنبياء / ٣٠ .

^{١٦٢} الذاریات / ٤٧ .

لەدەستیان دەر دەچیت چونکە خیراییهکەى هی ئەومنییه کە فریای بکەون بەشیومیەکی بەردەوام. نیستاش با بیر بکەینەوه لە ئەم پارچەیهی گەردوون بزانی ئەم گەردوونە چەند گەورمیه! چەند فراوانه! بیر لەم پارچە بکەینەوه بۆمان دەر دەکەوێت ئەک هەر خۆمان بچوکی ئەک هەر زەوییهکەمان بچوکه ئەوهک هەر کۆمەلەى خۆرمان بچوکه! بەلکو ئەو گەلەکسییهو ئەو مەجەرەى کەناوی میلیک وییه (Milky Way) کەبە عەرەبى پینی دەئیت (دربە التبانە) ئەویش جینگەیهکی ئەوتۆى نییه لەم گەردوونە گەورمیهدا ئینجا مەرۆف بەسەرکێدا خۆى بەگەوره دادەنیت؟! بە چ روویەکەوه مەرۆف خۆى بەگەوره دادەنیت؟! کە کۆمەلەى خۆرەکەت جینگەیهکی ئەوتۆى نییه لەم گەردوونەدا بۆیه پێویستە مەرۆفی ژیر رینگەنەدا بەدەر وونی، خۆى بەشت بزانی.

لەهەمان کاتیشدا زاناکان لەگەل ئەوهدان کەرۆژنیک دیت ئەم گەورمبوونە دەوستیت ئەم فراوان بوونە کۆتایى دیت ئینجا بەپێچەوانەوه گەردوون بچوک دەبیتەوه ئەگاتەوه ئەو خالەى کە یەکەم جار تەقینەوهکە رووی تیادابوو، ئەچیتەوه ئەو دۆخەى جارانی، دیسان قورئانی پیرۆز جەخت لەو راستییه زانستییه دەکات زاناکان گەردوون بە ئیسپرینگیک بەراورد دەکەن کە رادەکیشریت تا دەگاتە ناستیک کەبەرەلای دەکەیت دیتەوه دۆخەکەى جارانی، قورئان دەفەر موویت:

(يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِلِّ لِلْكُتُبِ كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ

خَلْقِ نَعِيدُهُ وَعَدَّا عَلَيْنَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ ﴿١٣﴾

نهگەر سهرنجی نایهتهکه بدمین خوای گهوره دهفهرموویت: (وعدا علینا) خوا کردویهتی بهبریارنیک پهیمانیکى خوی کهنهم گهردوونه گهوره بکات تا رادهیهکی دیاریکراو وه پاشان پهیماننه لهسهر خوی فهرموویهتی دهیهینینهوه حالتهتهکهی خوی وهک گتیب داخستن وهک سچل داخستن (کطی السچل للکتب).

تیبینییهکی گرنگ / کۆمه لیک ههن بهتهواومتی دژ به ههموو مهسهلهیهکی زانستین که بخریته پال فورنان یان دژ به رافهی زانستی فورنانن. نهویش فوتابخانهیهکه (طه حسین) دایناوه، بههیچ جوړنیک نایهتن رافهی زانستی نزیکی نایاتی فورنان ببیتهوه (طه حسین) نهو نهدیبه گهوره بهناوبانگه بوو که ههبوو.. بهلام لهرووی زانستییهوه هیچی وای پئ نهبوو.

فوتابخانهیهکی تر ههیه که پیچهوانهی نهوه نهیانهویت ملی ههموو نایهتیک خوار بکهنهوه بۆ ههموو تیورنیک که دهردهچیت و بانگهشهی بۆ دهکریت، نیمه نهلهگه ل پهکهمداین وه نه لهگه ل دوهمداین بهلکو نیمه دهمانهویت خه لکی تیبگات وه بزائن حیواوازیهک ههیه لهنیوان تیورو یاسادا شتیک کهووتیان تیوره سبهینی لهوانهیه بگورپیت نهوکاته چۆن رافهی نهو نایهته دهکهیت که دوینی لهگه لیدا گونجاندبووت؟! بویه نیمه لهگه ل نهومداین ههنديک باس که دهگه نه ناستیک پینان دهوتریت: (حقائق) راستی یان (یاسا) وه رافهیهکی هاوچهرخهی نایهتیکن بۆچی باسیان نهکریت! بۆچی نهو نیعجازه زانستییه باسی نهکریت؟! لهکاتیکدا که نه مهرانهی تیدابیت:

۱. لهگه ل هیچ حوکمیکى فورنانیو (نبوی)دا دژ نهوستیت.
۲. لهگه ل ریزمانی عهرمبیدا پیچهوانه نهبیت.
۳. لهگه ل رافه برپاوپیکراوهکانی (معتبر) پیشینان و سهلهفی صالحمان دا دژ نهوستیت.

بەم مەرجانە ھەموو موسلمانىكى زانا بۆى ھەيە (إضافة) بکات، مەبەستىش لە (تبعجازی زانستی) وەرگرتنى عیبرتە تیگەيشتىكى باشترە.. عیبرتیش بەجى وەردەگىرىت بەبىرکردنەو وەردەگىرىت، بەووروزاندنى ئەقل، بەتپروانىن، مەرۇف دەگاتە ئەو ناستانەو بەھۆى بىرکردنەو مەرۇف پېش دەکەوئت وە شارستانىت.. دروست دەکات بەپېچەوانەشەو کہ ئەگەر بىرکردنەو سەر بکەين ئەگەينە حالەتیک کہ نىتر ئەقلمان بەکى دەکەوئت، مەرۇفیش نازادە

(فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ ﴿۱۶۴﴾)

نازادە لەوہى کہ ئەقل بەکاربھینىت و بپروا بەرمو رىگەى نىمان یاخود رىگەى کفر ھەلبىزىرىت بەفەرماوش کردنى ئەقل، لىردەدا بابىینە سەر دیمەنىک لەخۆر کہ نزیك ترین رۆژە بۆ نىمە، بىرى لى بکەينەو ئەم تۆپە ناگرینە (۹۳) ملیون میل لەزەوىیەو دوورە ملیونەھا پلەى سەدى گەرمیەکەپەتى، ئەو ماومیەى کەلەنىوان خۆرو زەویدا ھەيە ئەگەر کەمتر بىت بەردو شاخەکانى سەرزەوى ھەمووى دەتوینەو ئەگەر دوورتر بىت نەوہک ھەر ناوہکان بەلکو ھەواکەشى دەیبەستى و لە ھەردوو حالەتیشدا بۆ ژيانى زیندەمووران ناگونجىت، نایا ئەمە رىکەوتە؟ نایا ئەم ھاوسەنگیە ملینۆھا سائە کہ ھەيە ھەر لەخۆیەو دروست بوو؟ بىرکەينەو لەو وزە گەرمیەى کہ دەگاتە زەوى وەک ئەومیە ۱۶ بلیون بەرمیل نەوت بسوتىنى لەرۆژىک دا، واتە: بەقەدەر ئەو نەوتەى لەماوہى ۶ سال دا لەزەویدا دپتە دەرى و بۆ ئەم ھەموو بوارە بەکارديت لەرۆژىک دا ئەوہندە ووزەى گەرمى لە خۆرەو دەگاتە زەوى!! وەسلىكىشمان بۆ نایەت داواى دراوہکەى مان لى بکات!!!

رونایه که یه: لهه موو چرکه یه که دا ۴۰۰ ترلیون ترلیون واط نه گاته سهر رووی زهوی.. بیربکه ره وه له بارستایی زهوی نه م فورسایکو کیشی زهوی یه نه گهر زیاتر بوایه که بس نه بوین له گهل زهویدا و نه مان دمتوانی بجوئین نه مان دمتوانی هیچ کارنیک بکهین به هوی زوری نه و هیزی راکیشانه وه نه گهر زهویش وه ها نه بوایه سوک تربوایه له نیسته نه مان دمتوانی جیگر ببین له شوئینیک دا هه همیشه بهه ها وه دبووین نایا نه م هاوسه نگیه ی که نیستاکه هه یه ههر له خویه وه بووه؟ نایا نه م راستی یانه بهس نین بۆ ووروزاندنی نه قل؟ بۆ باومر هینان به پهرومردگار (سبحانه و تعالی).

تیبینییه کی گرنگ: جیاوازی یه که هه یه له نیوان نه قل و میسک دا بۆ زانین گرنگی خوی هه یه (میسک) مه به استمان نه و به شه مادیه یه که له ناو سهر دایه (مۆخه.. دهماره.. خوینه.. خانه یه...) نه وه به شیکی مادی یه (نه قل) مه له که یه که نه روات و دیت وه ک روح کورد زور جوان پیکایه تی که ده لیت (عه قل هه همیشه میوان نییه) به لکو دیت وه ک میواننیک و نه روات نه گینا نه و میسکه ۲۴ سعاته له ناو نه و قه باغی سهر دایه نه ی بۆچی مرؤف هه له ده کات؟! له کاتی نه شته رگه ریدا (بهنج گراو) میسکی بوونی هه یه، به لام عه قلی له وی نییه، که واته میسکه که نه و دهوره ی نییه به لام عه قل که نیش ده کات له رپی میسکه وه نیش ده کات، یه کیک که مه شروبات ده خواته وه میسکه که هیجی لی نه هاتووه، خانه گانی وکو خویه تی نه ی بۆ هه له ده کات؟! چونکه نه قله که ی ناماده نییه. له بهر نه وه زور پنیویسته نیمه عه قل له گهل میسک دا جیا بکه یه وه نه گهر میسک زور زور گرنگ بوایه خو میسکی حووت ۵ نه وه منده ی میسکی مرؤف قورسه، میسکی (مهمونی شامپانزی) له ۹۸٪ له میسکی مرؤف ده چیت، نه ی بۆ عه قلی نییه؟ نه م دوو مه سه له یه نه بیت له یه کیان جیا بکه یه وه، نه قل هیزیکی

معنه‌وی‌یه له‌لایهن خواوه دیت و نه‌روات. به‌لام که دیت له‌کویدا دائه‌به‌زی؟ له‌میشک دا دادمه‌زی به‌لام به‌توو‌ره‌بوون و به‌مه‌شروبات خواردنه‌وو به‌تلیک کیشان و به‌غه‌فلت دم‌روات.

له ٢٠٠٠/٦/٢ دا که‌نالی (النیل الثقافیة) به‌رنامه‌ی (رایت الله) دکتور پرۆفیسور عبدالباسط محمد السید له (مرکز الدراسات والبحوث العلمیة) که دکتورای هه‌یه له‌جیۆلۆجیدا (٢) شتی باس کرد دوانیان بیستوو‌مانه به‌لام یه‌کیکیان نوێ بوو بو‌مان، باسی

(إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا) ^{١٦٥}

ی کرد که‌وا له‌نیوان گرکان و بومه‌له‌رزدا په‌یومندیه‌ک هه‌یه نه‌مه بیستوو‌مانه‌و زانست سه‌ماندویه‌تی و دهرکه‌وتوو که نه‌و په‌یومندی‌یه هه‌یه، سه‌باره‌ت به‌راستییه‌کی تر

(وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا) ^{١٦٦}

نه‌ویش راستییه‌کی زانستییه، چری ناخی زه‌وی، واته: نه‌و گانزا تو‌اوانه‌و به‌رده تو‌اوانه چریه‌کانیان زۆرت‌ره له‌دم‌روه‌ی رووی زه‌وی، بۆیه خوا ناوی ناوه (أثقالها) نه‌م دوو راستییه‌مان بیستوو به‌لام خالی سیه‌می تازه بوو: ئازانسی ناسای فضائی نه‌مریکی په‌یومندی کردوه له‌گه‌ل نه‌م سه‌نته‌ره زانستییه‌دا له‌میسر (قاهره) پی ووتوون: دوا بومه‌له‌رز که داویه‌تی له‌(مه‌دینه‌ی پیروز) بوته‌ هۆی نه‌وه‌ی مه‌دینه‌ دوو‌رخاته‌وه له‌بازنه‌ی نه‌گه‌ری بومه‌له‌رز... به‌هۆی ئاخ‌ر

^{١٦٥} الزلزلة / ١ .

^{١٦٦} الزلزلة / ٢ .

بومه‌لهرزهوه جو له‌یهك رویداوه له‌ژیر زه‌ویدا، چینه‌گانی زه‌وی گۆرانکارییه‌کی به‌سهردا هات، بووه هۆی نه‌وی که‌مه‌دینه بجیته دهره‌وه‌ی نه‌و فیله‌ده نه‌مه وهك هه‌وائیک له ۱۹۹۹دا دراوه به (مرکز الدراسات والبحوث العلمية) له‌قاهیره، ده‌سته‌ی ئیعیجازی زانستی وه‌لامی داونه‌ته‌وه که ئیمه پێش ئیوه نه‌وه دهرانین نه‌وانیش ووتیان: پیمان بلین چۆن؟ ووتیان: نه‌و بومه‌لهرزه‌ی که ئیوه باسی ده‌که‌ن له‌سهرده‌می (عومهری کوری خه‌تتاب)دا بوو نه‌و زاته‌ی که پێغه‌مبهر (ﷺ) دهراره‌ی ده‌فه‌رموویت: (لو كان بعدي نبي لكان عمر ابن الخطاب)^{۱۶۷} نه‌گهر پێغه‌مبهریک دوا‌ی من هه‌بوايه عمری کوری خطاب ده‌بوو.

نه‌م زاته شه‌و نه‌نه‌نوست عیباده‌تی نه‌کرد به‌روژیش خه‌ریکی خزمه‌ت بوو به موسلمانان. نه‌ی که‌ی نه‌نوست؟ له‌نیوان نوێژی نیومرۆ تا نوێژی عه‌سر، نه‌و بومه‌لهرزه‌یه‌ی که رویدا دوا‌ی نوێژی نیومرۆ و پێش نوێژی عه‌سر بوو، چه‌زرتی عومهر نوستبوو، له‌به‌رته‌وه‌ی بومه‌لهرزه‌که هه‌ر به‌رده‌وام بوو خه‌نگی زۆر ترسان ناچار خه‌به‌ریان کرده‌وه ووتیان: (يا امیر المؤمنین) نه‌مه ماوه‌یه‌که نه‌م نه‌رزه هه‌ر نه‌له‌رزئی و نه‌م خانوانه وهك بێشکه دین و دهرۆن و نه‌ویش ده‌ستی دایه دووره‌که‌ی که پارچه‌یه‌ك پێست بوو (ئه‌لین: گوايه پارچه‌یه‌ك له نه‌علی پێغه‌مبهر (ﷺ) بووه) گرتی به‌ده‌سته‌یه‌وه هاته ناو نه‌و جه‌ماومه‌ره، کیشانی به نه‌رزه‌که‌دا فه‌رمووی: (أثبتني الم أعدله علی ظهرک)؟ جیگیر به‌و مه‌له‌رزه نه‌ی دادپه‌روه‌ر نیم له‌سه‌رت؟ یه‌گه‌سه‌ر بومه‌لهرزه‌که نه‌ما له‌و به‌رواره‌وه مه‌دینه چۆته دهره‌وه‌ی نه‌و فیله‌ده. نه‌مه‌ش ئیعیجازیکه له‌ئیعیجازمکانی ئیسلام، که

^{۱۶۷} لو كان بعدي نبي... الرقم (۷۴۷۰) عن عقبه بن عامر (احمد في مسنده، الترمذي، الحاكم) عن عصبه بن مالك (طبراني في الكبير) قال الهيثمي وهو (ضعيف) ص ۳۳ / ج ۵ / فيض القدير شرح جامع الصغير.

ئیمه داگوکی لیسەر ئەقل دیکهین وه بهئەقل شت دەدۆزینەوه ئەقل سنووری ههیه بئ توانایه بهرامبەر قەدەر بهرامبەر ئیمان بهرامبەر زیندوبونەوه بهرامبەر تسخیر و مەدەدی ئیلاهی نازانیت ئەمانه تەفسیر بکات، ئەقل مەسنەلهی هیدایەت و تەسلیم بوون بەخواو یارمەتی خوا تی ناگات، ئیمه ئەوهی بهئەقل تەفسیر دیکرئ ئەیکهین وه ئەوهی که ئەقل پی ناویرئ ئیمان بهکار دەهینین که بهرهمی عبودیهته، پەرستشی خوی گهوره نهینی وهای تیدایه یهکسر یارمهتیت دەدات بو (تیکه‌یشتنی هیدایهت.. تیکه‌یشتنی غەیب.. تیکه‌یشتنی قەدەر...) که ئەقل پێیان ناویرت خوی گهوره لهفەر موودیهکی ئیلاهی دا دەفەر موویت: (عبدی اطعني تكن مثلي، تقول للشيء کن فيكون) واته: بهندهکهم بم پەرسته دنیا دهخمه ژیر دستت ئەمریان پی دیکه بهقسەت دیکه، ئەوه لهئەنجامی پەرستشی خویه (سبحانه و تعالی) ئیمه هیچ قورسای یهک و ناره‌حه‌تییهک نابینین لهتەفسیری ئەم جوړه دیاردانه‌دا زاتیکی وهک و حەزرتی عومەر شتیکی وا بکات، له‌بەر ئەوه عەقل ناتوانیت هه‌موو مەسنەله‌یه‌ک چارەسەر بکات له‌گەڵ ئەو هه‌موو ریزه‌ی قورئان بو عەقل

(إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّمُتَوَسِّمِينَ ﴿٧٥﴾)

موسلمانان راسته‌قینه ئەوه‌یه که هه‌موو وزه‌ی ئەقلی به‌کار ده‌هینیت له جوارچێوه‌ی ئیماندا، چونکه ئیمان و باوهر له‌ئەقل فراوانترن و له‌ئەقل گه‌ورمترن.

لەناو سکی ھەنگ دا شەرابیک (شلەمەنیەک) دیتە دەرەو ھەمەرەنگە بەگوێرە ئەو گول و گولزارو ھەلەئەئە کەلێ خواردوو ھەو شیفای تێدایە بۆ خەلکی قورئان ۱۴ سەدە لەمەو پێش دەفەر مووئیت: (شیفای تێدایە) نەمەرۆ زانستی پزیشکی دەئیت: ھەنگوین ۱۹ مادە زۆر بەکەلکی تێدایە (پروئتیناتی تێدایە کە ماددەئەکی سەرەکیە بۆ دروست بوونی ماسولکە فیتامین B۶، B۲، B۱ ی تێدایە کە بەرگری تاقوئید دەکات و مەھەلئیت مرۆف دلی تیکەل بیت، نیکوئیتیک نەسیدی تێدایە کە ترشەلۆکیکە نایەلئیت ئەو مرۆفە توشی نەخۆشی (کلاگرا) ببیت ئەم نەخۆشیە پێستی مرۆف توشی ھەوکردن دەکات، ھەرەھا بەردەوام سکی دەچۆ و لەشی خۆراک و مەرناگرت و خواردن ھەئەئامزئیت توشی خەفان دەبیت، بەلام نەو ھەنگوین بخوات لەم نەخۆشیە دوور دەبیت، فیتامیناتی زۆر تێدایە و مادەو کەنزا و مەھای تێدایە کە یارمەتی مرۆف دەدات مێشکی ھێور ببیتەو...) زانایەکی بەناوبانگ و جەرھاتیکی جیھانی بەناوبانگ ناوی (ئەلبیرت شۆپەنزار) خەلکی (گابونە) ئەم نەشتەرگەرە خەلاتی (نوبل) ی وەرگرتووە لە پزیشکیدا کە بەرزترین خەلاتی زانستیە لەجیھاندا، نەشتەرگەریەک دەکات شاشیکی خاوین ئەخاتە ناو ھەنگوینی ساغەو ھەو بەو تەداوی نەخۆشی پی دەکات ۱۰۰٪ چارەسەری دەکات... بۆ سووتاندن نایەلئیت ئەو پێستە بلق بکات، چونکە میکرووب لەناو ھەنگویندا ناژی (فیە شفاء للناس) ھەنگوینیان دۆزییەو لەگۆرستانەکانی فیرەونەکان، لای فیرەونەکان ئەو باومرە ھەبوو کە زیندوو بوونەو ھەیە، مرۆف کە زیندوو دەبیتەو لەشی لاواز دەبیت بۆیە دەبی ھەنگوین بخوات ئینجا بروت بۆ ئەو دنیا، ھەر بۆیە لەلای مردوو مەکانەو ھەنگوینیان دادەنا، ھەنگوینیان دۆزیو تەو دەگەرپتەو بۆ ۵۰۰۰ھەزار سال لەمەو بەر، بەمەرجیک ھیچ جۆرە تیک چوئیک رووی نەداو لەو

هەنگوینەدا كە تەمەنى ۵۰۰۰ ھەزار ساڵە تەنھا رەنگەكەى نەبىت كەمىك رەش بوو.

زانايەكى ئەمىرىكى لەكۆلىجى كشتوكال لەزانكۆى (نۆرپ كۆلۇرادۇ) ھەلسا بەتاقى كردنەوويەك، ھەنگوینى ھىنا لەتاقىگەپەكدا خستىە كەمۆلەپەكى شووشەو پاشان ھەندىك مىكرۇبى نەخۆشى خستە ناو ئەو نموونەى ھەنگوینەووە سەرھاپەكەى نايەو، ئەو مىكرۇبەى كە دەبىتە ھۆى نەخۆشى (زوحار) كە بەكوردى پىى دەوترىت: (زەحىرى) دوای ۱۰ سەعات مىكرۇبەكە شوپنەوارى نەما، تەنھا توانى ۱۰ سەعات بژى، مىكرۇبى (الحمى التيفيه) جۆرىكە لەپەتا، جۆرىكە لەگرانەتا، (۲۴ سەعات) بەرگرى كرد، مىكرۇبىكى لەو بەھىزترى ھىنا كەناوى (تایفۇس) بوو دوای (۴۸ سەعات) شوپنەوارى نەما، مىكرۇبىكى ھىنا كەلەوانەش ھەمووى بەھىزتربوو (جرثوم الالتهاب الرئوي) كە جۆرىكە لەجۆرەكانى سىل، دوای (۷۲ سەعات) ھەنگوینەكە كوشتى، خواى گەورە دەفەر مووئت: (فیه شفاء للناس).

سەرئەنجام دەرگەوت كە مىكرۇبات ناتوانىت لەھەنگویندا بژى، بەلام ئەووى ھەنگوین تىك دەمات (سەرگەو ئاوە) دكتۆرەپەكى فەرەنسى لىكۆلئىنەوويەكى زانستى سەبارت بە (حیض) ئافەرت دەجىتە سەر ئىعجازىكى تر ئەو دراسەپەى پىشكەش كرد كە ئەو نەخۆشیانەو ئەو زەرەرى كە ژن و پیاو تووشى دەبن لە(ممارسەى جنس) دا لەكاتىكدا كە ئافەرت لە (حیض) دا بىت، پاش پىشكەش كردنى ئەو لىكۆلئىنەوويە موسلمانىك پىى ووت: قورئانى پىرۆز ئەو ئایەتەى تىداپە :

شیرپه‌نجہی مہمکھوہ. وہک لہ‌نافرہتانی تر کہ شیر نادمن بہ‌مندال یا بو ماومیہکی زور کہم شیر دہدمن بہ‌مندالیان فورنانی پیروز دہفہرموویت:

وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُتِمَّ

الرَّضَاعَةَ ۱۳۲

بہ‌لام نایہ‌تیکی ترمان ہہیہ

(وَحَمْلُهُمْ وَفِصْلُهُمْ تَلَثُّونَ شَهْرًا) ۱۳۲

۶ مانگیان داناوہ بو تہمہنی مندالہکہ لہ‌ناو سکی دایکیدا سال و نیویکیان داناوہ بو شیردان، واتہ: فوقہ‌هاکان لہ‌نیوان سال و نیو تا دووسال دادمنین بہ‌باشترین ماوی شیردان بہ‌مندال، نابیت (۱ سال و نیو) کہمتر بیت.. تہمہش نیعجازیکی زانستیہ وہ زانست گہشتوتہ تہو قہ‌ناعہتہی کہ مندال نابیت پیش سال و نیو لہ‌شیر بیپر نہوہ، وہ‌مانای تہوہ نییہ ہہر تہنہا شیری بداتی و بہس بہ‌لکو کہ‌چوہ (۵ مانگ) موہ نیتر بوئی ہہیہ شتی تری بداتی بہس لہ‌شیرمکھی نہ‌برپتہوہ.

نیستا دینہ خزمہت چہند فہرمودمیہکی پیغہ‌مبہری خوا (ﷺ) کہ پھیومندی ہہیہ بہ نیعجازی پزیشکییہوہ، تہفہرموویت: (نہی عن الشرب من فی السقاء) ۱۳۲ پیغہ‌مبہر (ﷺ) نہی کردوہ کہ لہ‌دہمی لہ‌گہ‌نیکہوہ یاں دولکہیہ کہوہ بخوریتہوہ، باپرسیار بکہین، بوچی تہم نہ‌ہییہی کردوہ؟ لہو کاتہدا میکروبات

۱۳۲ البقرة / ۲۳۳.

۱۳۳ الاحقاف / ۱۵.

۱۳۴ عن ابن عباس (صحيح) (أبي داود، الترمذي، البخاري، ابن ماجه) قال الحاكم صحيح واقره

الذهبي. فيض القدير شرح جامع الصغير / ج ۶ ص ۳۱۶ / رقم ۹۲۹۷.

نەدۆزراومتەو بەلام پېغەمبەر (ﷺ) كە ئەفەرموویت: (اوتیت القرآن ومثلہ معہ) ^{۱۳۵} خۆی گەورە قورنانی پئی بەخشیوم ومشتیکی تریش وهك قورناتن كە فەرموودەگانی خۆیەتی

(وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ ﴿۲﴾ إِنَّ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ ﴿۱﴾) ^{۱۳۶}

ئەم پېغەمبەرە (ﷺ) خۆی گەورە پئی فەرمووە كە دەم دەبات بۆ دەمی ئەو دۆلكەیه یا ئەو قاپە لەویو ئەو دەخواتەو ئەگەریکی زۆرە كە میكروباتی ناو دەمی تیکەل بەو ناوە بیئت دواپی كەسانیکی تر بەهۆیەو تووشی نەخۆشی یەكەم دەبن، هەرچەندە یەكەم لەوانەیه خۆی پئیو دیار نەبیئت كە هەنگری میكروپە بەلام بەو شیومیە بلاوی بكاتەو، لەفەرموودەیهکی تردا (لایتنفس احدكم في الاناء اثناء الشرب ولاينفع فيه) ^{۱۳۷} واتە: كەئایك دەخۆنەو لەكاتی ناو خواردنەو كەتاندا هەناسە مەدەن. وه (فووشی ئی مەكەن. چونكە باهەموو ناو كەشی بخۆیتەو نەبا تۆ هەنگری میكروپیک بیت بچیتە ناو ئەو بەرداخەو یەكیکی تر ناوی پئی بخواتەو و دوچارى نەخۆشی بیئت، ئەمە بەلگەیه كە فەرموودەى پېغەمبەر (ﷺ) ئیعیجازی پزیشکی تئیدایە چونكە بیجگە لە رافەى بوونی میكروپ هێج تەفسیریکی تر هەئناگری... جاران تانکی نەبوو لەبانى مالاندا زەمانی كۆن لەتەشت و لەمەركانەدا ناو كۆگراومتەو بەگوێرەى پئیویست

^{۱۳۵} ألا إني اوتيت الكتاب ومثلہ معہ... الى آخر الحديث، روي (أبو داود والترمذي والحاكم) عن

المقدم بن معد يكره.

^{۱۳۶} النجم / ۴، ۴.

^{۱۳۷} رواه البخاري / وضوء ۱۹، مسلم / طهارة ۶۲، النسائي / طهارة ۴۱، الدارمي / أشربه ۲۱،

احمد بن حنبل ۵.

حنی و مرگراوه، له فهرموودمیهکی پیغه مبهردا (ﷺ) دمه فرمووئیت: (إذا استيقظ احدكم من النوم فلا يغمس يده في الاناء حتى يغسلها فلا يدرى اين باتت يده)^{۱۷۸} واته: په کيکتان که له خو ههستا دست نه خاته ناو نهو ناوه زورهوه، لهوئ دست و دم و چاوی بشوات چونکه نازانری دستت له کوئ بووه (دعبای به سر دا هه لگه راوه.. دستت بردووه بؤ لوتت.. پيس بووه) نه مهش به لگه په بؤ نه وهی که دست هه لگری میکروبه.. بویه نه بی ناو دهر بهینریت ئینجا دستت پی بشوئیت نهک دست بخه یته ناو نهو ناوه زورهوه که نهو ناوهش پيس بوو هه موو نهو خیزانه تووشی دمر دو نه خووشی دمن. له فهرموودمیهکی تریدا: (اتقوا الذر فان فيه النسمة) خوتان بیاریزن له تهپ و توژ چونکه (النسمة) ی تیدا په، له زمانی عمر مبیدا به مانای زینده و مر دیت که به چاوا نابینریت.

تیبینی / به داخه وه هه موو هه ینییهک دمیین له مزگه و ته کاند، نهو که سانهی که له دمره وهی مزگه و ته که نوئژ دمکن، بهر مال دهینن له گه ل خویندا، پاش نه وهی ئیما مه که سه لام دمداته وه، هه ئنه سن بهر مال که دمه کینن به دم و چاوی موسلماناندا دوور نییه جومعه که یان به تال بیته وه یان گونا هیان بؤ بنووسریت چونکه نهو میکروباتی نهرزه که لکاو به ژیر بهر مال که وه بهرزی ده که یته وه نهیکه یته ناو چاوی نهو خه لکه وه نهیکه یته ناو لوتی نهو خه لکه وه نه چیته ناو سی نهو خه لکه وه له بهر نه وه ته کاندنی بهر مال دیار دمییهکی ناشارستانییه و داواکارین له موسلمانان که واز له م جوړه رهفتاره بهینن له شوئینیکی دوور بیته کینن که دوور بیت له خه لکی.

^{۱۷۸} نه م فهرموودمیه بهم (متن) هاتووه: اذا استيقظ احدكم من نومه فلا يدخل يده في الاناء حتى يغسلها ثلاثا فان احدكم لا يدري اين باتت يده. عن ابي هريرة (احمد في مسنده، ابي داود، الترمذي، النسائي، ابن ماجه) فيض القدير شرح جامع الصغير / ج ۱ / ص ۳۸ / رقم ۴۲۵.

لهفهرموودمیهکی تری پیغهمبهردا (ﷺ) دمهرموویت: (اوکنوا کربکم واذکروا اسم الله وغطوا آنیتکم واذکروا اسم الله)^{۱۷۹} نه‌مه‌ش به‌لگه‌یه‌کی تره که‌وا خواردن و خواردنه‌وه نابیت به‌ره‌لا بکریت به‌لگو نه‌بیت هه‌میشه داپوشراو بیت چونکه هه‌وا می‌کروبی تیدایه‌وه خواردن و خوراکمان پیس ده‌کات.

ثیبن عومر (رمزای خوی لی بیت) دمهرموویت: عن النبي ﷺ (نهانا ان نشرب علی بطوننا، ونهانا ان نغترف بالیدی الواحدة وقال لا یلغ احدکم کما یلغ الکلب ولا یشرب باللیل من اناء حتی یختره إلا ان یكون مخمراً)^{۱۸۰} نه‌م فه‌رموو‌دی‌ه ناموژگاری‌یه‌کی پیغهمبه‌ره (ﷺ) که مروّف تینووی بوو چوو ه سهر روبرایکیان سهر کانیاویک.

یه‌که‌م: به‌ده‌ما پال نه‌که‌وویت.

دوو‌ه: به‌یه‌ک ده‌ست ناو نه‌خواته‌وه، چونکه یه‌ک ده‌ست ناویکی که‌م ده‌گریت نه‌گمر ناوه‌که پیس بیت دهرناکه‌وویت به‌لام که‌بوو به‌دوو ده‌ست نه‌گمر هاتوو ناوه‌که پیس بوو دهرده‌که‌وویت.

سی‌ه‌ه‌م: ده‌متان نه‌خه‌نه ناوه‌که‌وه وه‌ک نازهل به‌لگو به‌هه‌ردوو ده‌ست بی‌خونه‌وه. چواره‌م: به‌شه‌وه ناو مه‌خونه‌وه تا سه‌یری نه‌که‌ن یاخود ناومکه خوی داپوشراو بی نه‌وه فه‌می ناکا.

^{۱۷۹} الطب النبوي / ابن قيم الجوزي / ص ۱۷۸ . رواه الشيخان. له (البخاری) دا فه‌رموو‌دی‌ه‌کی

دریژوه له (جابری کوری عبدالله) موه دمیگپریته‌وه، نه‌وه‌ی لیردا هاتوو به‌م شیوه‌یه‌به: (..واوکوا قربکم واذکروا اسم الله، وخمروا آنیتکم واذکروا اسم الله... الخ) کتاب الأشربة باب ۲۲، تغطية الأناء رقم الحديث ۵۶۲۲، وفي صحيح مسلم كتاب الاشربة / ج ۲ باب ۱۲ ، رقم الحديث ۲۰۱۲.

^{۱۸۰} الطب النبوي / ابن قيم الجوزي، ص ۱۷۸ / ابن ماجه، كتاب اشربة ۲۵.

نەمەش نامازمەكە بۇ بوونی میکروپ و خۇپاریزییهکی تەندروستیشە. بىزاراوهی زانستی نەمپۇ پىی دەوتریت: (الطب الوقائي) زانستی خۇپاراستن، ناشکراشە كە خۇپاراستن لە چارسەر کردن باشترە. نەمپۇ مروفايهتى دەنالینى نەپیس بوونی هەواو زینگە، ئایا بەهۆی میکروپهوه بیت یان کەرستهی کیمایی، نەو دووکهله بەرز دەپیتەوه لەدووکەلکیشی سەیارمەو یان لە دوکەل کیشی کارگەکانهوه یان لە هەر نامپریکی میکانیکیهوه کە بەگازو بەنزین و بەمەرهمەکانی نەوت نیش دەمەن، ئەم دوکەلانه هەریهکەى جۆره ماددیهکی کیمیایی دەکاتە بەرگە هەواوه، خوی گەوره دەفەر موویت:

(ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ ﴿٤١﴾^{۱۸۱})

نەم فەسادو تیکچوون و پيس بوونی زینگەیه بەدەستی مروفەکان دەکریت، نەگینا زینگە خوی گەوره بەجوانی دروستی کردووه، بەلام سزای مروفی پی دەدات

(بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ
يَرْجِعُونَ ﴿٤٢﴾^{۱۸۲})

هەندیک لەو ناسازیهیان پی دەچیرین، بەلکو بگەرینهوه، سەرخویان و زینگە کە بپاریزن، ماددەى (T.E.L) سالی ۱۹۲۵ زاناکانی ئەمریکا کردیانە ناو بەنزینەوه، پیش ئەوه دەیان نالاند کەوا تابتەکانی سەیارمەکانیان تەقەتەق دەکات ئەم ماددیه کە (تیترا نیپایل لیدی) پی دەلین کرایه بەنزینەوه ئیتر تەقە تەقی نەما،

^{۱۸۱} الروم / ۴۱ .

^{۱۸۲} الروم / ۴۱ .

ئەيان ووت: ئەمە ماددەيەكى پىرۋزە لەناسمانەوہ ہاتووتە خوار، دوايى دەرکەوت لە ھەفتاکاندا پشکىنى پزىشکيان لەچەندىن ولايەتدا بۇ منالان کرد ۳۰٪ منالان قورقوشم لەخوڤىنياندا بوو، ئەو (P-B-S-O)ى كە لە ئەگزۋزى سەيارەى بەنزىنەوہى دىتە دەرەوہ، ژىنگە پىس دىمکات و ئەچىتە سىيەکانەوہو تىکەل بەخوڤىن دەبىت، لەبەرئەوہ برپارىياندا كە ئەو ماددەيە نەكەنە بەنزىنەوہ، ئەم بەنزىنەى نىستاش پىي دەلئىن (فرى لىد) - بەنزىنى ئىمە نا بەلگو ھى خوڤيان - ئەو ماددەيە (T.E.L) لای خوڤيان بەكارھىناني قەدەغەيە بەلام بۇ ئىمەى دەنيرن!! لەو جۆرە پىس بوونانە لەكارگەدا روونەدا بۇ نمونە: (كبرىتات)ە يان (ئەكاسىدى كبرىت)ە ھەتاشى زياترى تىكەل بىت مەترسىيەكەى زياتر دەبىو بەرەو نەسىدىتى واتە: ترشەلۆكى دەرۋات، خواى مېھرەبان ھەمىشە ھەوا دەجوئىنىت، جولانەوہى ھەوا پاگردنەوہى ژىنگەيە، دوورخستەوہى مىكرۇباتە، دوورخستەوہى ماددەى كىمىاوىيە لەشارەكانداو ھىناني ھەواى پاكى دەوروبەرە، لەسالى ۱۹۵۲ دا بۇماوہى چەند سەعاتىك خواى گەورە ھەواى ناو لەندەمنى راگرت، ئەو دوگەل و تەم و مژەى بۇ ماوہى چەند سەعاتىك راگرت ۴۰۰۰ ھەزار كەس مردن!^{۱۸۳} دەبزانە ھەوا چەند پىس كراوہ!!!

تېببىنى / ئەو كەسانەى كەسەيارەيان ھەيەو گەراجەكەيان داخراوہ قەت ئىش بە سەيارەكە نەكەن لەناو گەراجەكەدا، چونكە يەكئىك لەو بەرھەمانەى كەلە ئەگزۋزى سەيارە دىتە دەرئى يەكەم ئوكسىدى كاربۇنە، ھەمان گاز لەخەلۇزدا ھەيە كاتىك لە زوورىكى داخراودا گەش دىمكرىتەوہ بۇيە تەكايان لى دەكەين لەژوورى داخراودا خەلۇز دانەگىرسىنن، ئەم يەكەم ئوكسىدى كاربۇنە بۇنى نىيە،

^{۱۸۳} بىروانە كىتەبى ئەپلايد فارمەكۆلۆجى (Applied Pharmacology) نووسىنى:

ئەندىرۆ نىلسن، ل^{۵۱}.

رەنگى نىيە، ۋە گازىكى كوشىندىيە، تىكەن بەھىمۇگۈبىن دەپىت، ئەۋ ھىمۇگۈبىنە تۈنەي نەۋەي نەپىت لەسىيەكاندا لىي رزگار بىت ۋ ئۆكسىجىن ۋەربىگىت بۇيە بە ژەھراۋى بوون ئەۋ مىندالە يا ئەۋ كەسە شىن دەپىتەۋە دەمىرەت.

لەگەرەجى داخراۋدا، ھەندىك كەس سەپارەكەي دەشۋاۋ لەسەر سلۇلى ئىشى پى دەكات لەۋانەشە مىنالەكەشى بەپىنەت ۋ لاي خۇيەۋە داي بنەت، ئەۋە زۇر كارمىساتى لى كەۋتۈمەۋە ئەۋ كەسانە بووراۋنەتەۋەۋە گىانىيان لەدەست داۋە.

بەلام (سبحان الله) ئەۋ خۋايەي كەلەقورنەندا دەفەر موۋىت:

(وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ)^{۳۰}

جۇرە بەكتىراپەك دۇزراۋمەۋە لەگۈدا دەزى، لەھەموو گۈنەدا ھەيە، خۋاي گەۋرە داي ناۋە كارەكەي پەلاماردانى يەكەم ئۆكسىدى كاربۇن بىت، لەژىنگەدا نايەپىت، لەھەموو شۈپىنكىشدا ھەيە.. لەگۈلى ھەموو ۋلاتىكدا، ژىنگەكە كە پاك دەكاتەۋە، گازەكانى تىرىش بەھۋى درەختەۋە، بەھۋى ماددەي (كلورۇفيل) ۋەۋە زۇر لەۋ دوۋەم ئۆكسىدى كاربۇنەۋە نايەپىت ۋ ژىنگەكە پاك دەكاتەۋەۋە دەۋرى فلتەرىك دەپىنەت. بلاۋبوۋنەۋەي نەخۇشى تەنھا لەمرۇفدا نىيە بەلكو لەنازەلىشدا ھەيە، لە فەر موۋدەيەكى پىغەمبەردا (ﷺ) دەفەر موۋىت: (لايرد ممرض على مصح)^{۳۱} ئەۋ كەسانەي كە خاۋەن نازەلن ئەگەر يەكەي يا چەند دانەيەك لەنازەلەكانى دەردەدارىن با تىكەلى نازەلى تىرى نەكات، چونكە ئەۋ نەخۇشىيە دەگۈزىرەتەۋە.

^{۱۸۴} المدثر / ۳۱ .

^{۱۸۵} رواه الشيخان .

لەفەر موودەيەكى تر دا دەفەر موویت: (فر من الجذام فرارك من الاسد)^{۱۸۶} رابكە لەو كەسەى دووچارى نەخۆشى گولى بووہ چۆن لەشیر رادەكەيت.

لەپىغەمبەريان (ﷺ) پرسى سەبارت بە طاعون، ھەرگىز پىغەمبەر (ﷺ) طاعونى نەديووہو لەو ناوچەيەى ئەودا رووى نەداوہ بەلام بەم جۆرہ وەمصفى دمكات و دەفەر موویت: (إذا سمعتم به بارض فلا تقدموا عليه وإذا وقع بأرض وأنتم بها فلا تخرجوا فراراً منه)^{۱۸۷} گەر بيستان لەشوينيكددا طاعون بلاو بووتەوہ مەچن بۇ ئەو شوينە، ئەگەر خۆشتان لەشوينيكددا بوون تيا بلاو بووہو ئەوئ بەجئ مەھيلن، بىر بکەرەوہ لەم نامۆزگار يەى پىغەمبەر (ﷺ) ئەمە بناغەى زانستىكە ئەمروكە پيى دەوتريت (العجر الصحى) بوونيادى ئەم زانستەيە، بەراستى ھيومانىزمى نىسلام پيشان دەدات، ئەتوانى رابكەيت و دەليت رامەكە، تووش دەبيت با تووش بيت!! ئەمرى با بمریت!! گرنگ ئەوہيە خەلكى تر پاريزراوبن!! ئەگەر مرديشى خۆگر بە ئەوہ شەھيدى چونكە دەفەر موویت: (الطاعون شهادة لكل مسلم)^{۱۸۸} واتە: (ئەو موسلمانەى بەطاعون بمریت شەھيدە) طاعون لەكتيبي بزيشكيدا كەدەيخوينيتەوہ برىتييە لە (مىكرۇب) يك ناوہ زانستىيەكەى (گرام نيگەتيف باسيللوكوكس)ە ئەم مىكرۇبە لەناو جۆرہ كيچيكددا ئەزى، ئەم جۆرہ كيچە، كاتى ديتە سەر مروّف يا ھەر ئازەئيك ئەو مىكرۇبەى ناوخۆى دەگويزيتەوہ بۇ ناو خوینی ئەو مروّفە يا ئەو ئازەئە، بەو جۆرہ ئەو مروّفە يا ئەو ئازەئە دووچارى طاعون دەبيت، با مروّف بەكەين بە نموونە: كەچووہ

^{۱۸۶} رواه البخاري / كتاب طب / ج ۱۰ / ص ۱۷۱ مع فتح الباري .

^{۱۸۷} رواه الشيخان / له (البخارى) دا به ژمارەى (۵۷۳۰) ھاتووہ / كتاب طب باب ۳۰ ، ما يذکر فی

الطاعون.

^{۱۸۸} رواه البخاري / له كتيبي (صحيح البخاري) دا ژمارە (۵۷۳۴) ى پيدراوہ.

ناو خوینیهوه بههوی گازلنگرتنی درندهیهک، نهگەر گازمه که لهبهشی خوارموی گیرابیت.. با بزانی کێ بهرگری لهو مروفه دهکات؟ (غودی لهمفاوی) که کهوتوته بهینی ران و سکهوه، نهوی دناوسیت و بهرگری دهکات، گەر گازمه که لهدهست گیرا بیت (بۆ نمونه لهبهشی سهروهوی لهشدا بیت) بن بال دناوسیت و غودی لهمفاوی زێر بال بهرگری دهکات و دمبته مهلبهندی نهو میکروبه. نینجا سهیری وهلامی پیغمهبر (ﷺ) بکهن سهبارت به پرسی طاعون که عایشه لئی دمپرسی، دمفهرموویت: (غُدَة كَفْدَة البعير تخرج من المراق والابط) ^{۸۹} واته: غودیه که یا دووچاری (مراق) دمبیت (مراقیش نهو غودیه که لهنیوان ران و سکی حوشت) دایه (الابط) یش واتا که یهونه که یهعی: بن بال لهکاتی که به ژیانی طاعونی نه دیوو به لکو مزدانهی داوهوه پهکیکیشه له موعجیزاتی پزیشکی پیغمهبر (ﷺ) که دمفهرموویت: (ان الطاعون لا يدخل المدينة) ^{۹۰} تا رۆژی قیامت طاعون ناچیته مه دینهی پیروژهوه، نه مهش نیعجازیکه تانیستا نه مان بیستوه که گاعون چوو بیته مه دینهوه و مناشچیت نه م (الحجر الصحی) یه ی که بوونیادیکی رهسنی تهن دروستیه ته نهها بۆ طاعون نییه، هه ندیک نه خوشی ههیه نه چوینریت به طاعون، خیرا بلا و دمبیته وهه (کولیرا) کولیراش هه مان حوکی ههیه، نه گەر بلا و بووهوه له شوینیکدا نابیت نهو شوینه به جیبهیلیت، له پرووی شه رعییهوه بۆت نییه به جی بهیلیت، چونکه گونا هبار دمبیت.

^{۱۸۹} رواه البخاري .

^{۱۹۰} رواه البخاري / في كتاب الطب / رقم الحديث (۵۷۲۱) باب ۳۰ ما يذكر في الطاعون. عن ابي هريرة

نهم یاسای (حجر الصحی) یه که پیغمبر دای ناوه (ﷺ) پاش (۷۵۰ سال) رۆژناوا پهیکه ئی کرد، سالی ۱۳۴۸ نه خووشی طاعون گه شته نیتالیا ته تارمکان هینابوویان نیتر له نیتالیاوه بهمه موو نه وروپادا بلا و بوویه وه. له دمرموهی شاری میلانو دمزگایه کیان دانا بو خه لکی بیگانه، خه لکی بیگانه که دیت ناهیلن پرواته ناو شاری میلانو وه (۳۰ رۆژ) له وی نهیهیلنه وه، خواردنی پیشکesh دهکن و خزمهتی دهکن نه بادا هه لگری طاعون بی، بهو شوینه یان دهووت: (ترنتینا) له (۳۰) وه هاتووه واته: خانه ی ۳۰ رۆژمه که.

دوایی سهیر دهکن هه ر بلا و دمبیته وه کردیان به (۴۰ رۆژ) هه رچی ریبواریک له ویوه دههات بیه ویت بچیته نیتالیاوه (۴۰ رۆژ) له وی گلیان دمه دایه وه ناویان نا (کرنتینا) واته: (مانه وهی ۴۰ رۆژ) ی که به میژوو سهیری ده که هیت بهراوردی ده که هیت له گه ل فهرموده که ی پیغمبردا (ﷺ) که دمه رمو ویت: نه که ر طاعون له وولاتی خوتا نا بلا و بوویه وه نهو شوینه به جی مه هیلن دمرده که ویت نیسلام (۷۵۰ سال) پیش رۆژناوا یاسای (الحجر الصحی) دانا وه.

فهرموده میه کی ترمان هه به به روو که ش ناگونجی له گه ل نهو فهرمودانه ی که باسمان کردن (لا عدوی ولا طیره)^{۱۹۱} که وورد دهبینه وه (فر من الجذام فرارک من الاسد)^{۱۹۲} که گولیک دهبینیت راکه ئی چون له شیریک راده که هیت. یان که دمه رمو ویت: له وه فدی (ثقیف) دا که هاتن موسلمان ببن، به یعهت بدهن به رسول

^{۱۹۱} رواه البخاري ومسلم / عن ابا هريرة يقول قال رسول الله (ﷺ) : (لا عدوی ولا طیره ولا هامه ولا صفر وفر من المجذوم كما تفر من الاسد) كتاب الطب / باب ۱۹ الجذام / رقم الحديث ۵۷۰۷ في صحيح البخاري واطرافه ۵۷۱۷ ، ۵۷۵۷ ، ۵۷۷۰ ، ۵۷۷۳ ، ۵۷۷۵ . وفي سنن ابي داود ج ۳ / كتاب الطب، باب في الطيرة، رقم الحديث ۳۹۱۱ ورقم ۳۹۱۶ .

^{۱۹۲} هه مان سه رجاوهی رابردوو .

الله (ﷺ) يەككىيان گول بوو پېغەمبەر (ﷺ) خەبەرى بۇ نارد كەوا بەيەمتى تۇمان قبول كردو شاہتومانى تۇمان وەرگرت و بگەرپرموہ (ارجع فقد بايعناك)^{۸۳} بۇ ئەوہى ئەو نەخۇشییەى بلاونەكاتەوہ، ئەمە لەلایەكەوہ فەرموودەییەكى تریشمان ھەیە (لاعدوى ولاطيرة) زۆر بەناسانى ئیمە گونجان دەبینینەوہ لەنیوان ئەم دوو فەرموودەییەدا ئەومیان بۇ ئەو نەخۇشیانەییە كە گويزمرموهن، ئەمپرۇ زانستى پزیشكى دەئیت: ھەموو نەخۇشییەك مەرج نییە بگويزریتەوہ لەرئى مىكروباتەوہ، كەواتە: ئەو نەخۇشیانەى وەكو طاعون و سيل و كۆلیراو جۆرھا ھیپتایتز و سەحایا و ھەلامەت.... ئەمانە گويزمرموهن ئەوہ دەبیت لئیان دوور بگەویتەوہ، ئەو نەخۇشیانەى كە گويزمرموهنین پېغەمبەر (ﷺ) ئەفەرموویت: بزنان كە جۆرئىكى تریش نەخۇشى ھەیە پەتا نییە گويزمرموہ نییە بەھەواو بەھەناسە ناگويزریتەوہ ئەوہ (لاعدوى ولاطيرة) نقل نابیٹ وە رمش بین مەبن مەيكەن بەواھیمە بچن بۇ لای ئەو نەخۇشانەو سەردانیان بگەن.

سەبارت بەھەنگوین یەكئ لە دكتۆرە جیھانیەكان ناوی (ھیرتویج) دەئیت: (۱۰۰گم) ھەنگوین لەگەل نیولیموی ترشدا ھەلامەت لادەبات، پېغەمبەرىش (ﷺ) دەفەرموویت: (من توضع فأحسن الوضوء وعاد أخاه المسلم محتسبا بعد من جهنم مسيرة سبعين خريفا)^{۸۴}.

دكتۆرەكان دەئین: ئەو كەسەى كە نەخۇش بۆچى نەخۇشییەكى تری بۇ بەئىرى؟ خۆى گىرۆدەى نەخۇشییە بە راستى نازارى دەدرى، ئامۆزگارىیەكەى پېغەمبەرىش(ﷺ) ئەوہیە: كە دەچن بۇ لای نەخۇش دەستان بشۆن، دەست نويزنك ھەئبگرن نەبا ھەلگىرى مىكروبات بن و دەستان مىكروباوى بیٹ. ئەمە

^{۱۹۳} رواه مسلم .

^{۱۹۴} رواه أبو داود، عن انس.

ئەوپەرى شارسىتانييەتە نامۇزگارى زانستىيانهيە، بەراستى كە مېزۇو دەخوينىتەوہ سەرگرميەك نابىنىت كە چووبىتە ووردىمكارى يەگانى ژيانەوہو موفرمىداتى ژيانى بلاوكرىدبىتەوہ بۇ خەلكى بەقەدەر محمد (ﷺ)، خىرىك نەماوہ باسى نەكات، شەرىك نەماوہ كە ئومەتەكەي و مروفايەتى ئى ناگادار نەكرىدبىتەوہ (ﷺ).

لەفەرموودىيەكى تردا دەفەرموويت: (لكل داء دواء فإذا أصيب داء الداء برا بأذن الله) ^{۱۹۵} واتە: (خوای گەورە بۇ ھەموو دىردىك دىرمانىكى داناوہ، نەگەر ئەو دىرمانە گونجاوہ بەيىنىت بۇ ئەو دىردە بەفرمانى خوا شىفا دروست دەيىت) لەفەرموودىيەكى تردا: (ما أنزل الله من داء إلا أنزل له شفاء) ^{۱۹۶} خوای گەورە دىردىك نانيرىت ئەگەر شىفاى لەگەل دا بۇ نەنيرىت.

لەفەرموودىيەكى تردا: (علمه من علم وجهله من جهل) ^{۱۹۷} بەلام كەتۇ پىي نەزانى ماناى وانىيە كە ئەو دىرمانە بوونى نىيە، ھەموو نەخۇشەك چارسەرى خۇي ھەيە بىجگە لە پىرى. لەفەرموودىيەكى ترىدا دەفەرموويت: (تداووا عباد الله فإن الله تعالى لم يضع داء إلا وضع له دواء غير داء واحد الهرم).

واتە: ئەي ئىماندارىنە عىلاج وەرگىرن بگەرىن بەشويىن دەواندا بەشويىن چارسەردا خوای گەورە دىردىكى نەناردوہ گەر چارسەرى لەگەلدا نەناردىيى. بەم فەرموودانە پىغەمبەر (ﷺ) كۆتايى ھىنا بە سەردەمى نەزانى و ترس و غەفلەت و كەھانەت و موصلمانى خستە جىھانى زانستەوہو سەردەمىكى پىشكەوتوو ترەوہ.

^{۱۹۵} رواه مسلم .

^{۱۹۶} رواه الشيخان / عن ابي هريرة قال: ما انزل الله داء الا انزل له شفاء. في صحيح البخاري / كتاب

الطب باب ۱ رقم ۵۶۷۸ .

^{۱۹۷} رواه احمد وابو داود والترمذي وقال حسن الصحيح.

تیبینی / دەرمانه که ههیه تۆ بلیت من بهدوعا خۆم چاک دهکه مهوه نهوه
 پیغمبریش (ﷺ) قبولی ناکات، دهفرموویت: (تداووا) شوین چارمهسر بکهون،
 با دعای لهگه‌ل دا بیت دوعا مهسه لهیهکی دهروونیه، نارامی دهروونی له
 (پزیشکی دهروونی) دا باس دهکرت، بهلام لهرووی شهرعییه وه دهرمانه که هه بیت
 و بلیت من ناخۆم و دوعا دهکهم، نهوه جائیز نییه، چونکه پیغمبر (ﷺ) له
 سوننه ته که یاو له ژبانی دا فرمانان پی دمکات شوینی جیهانی (هۆکار) بکهوین،
 وه که هۆکاره گهش و مرده گرین نهزانین که شیفا که له ناو نهوه دهرمانه دا نییه،
 شیفا خوا دمینی ریت بهلام واجبیک شهرعییه له سه رمان که شوین نهوه هۆیا نه
 بکهوین.

سه بارهت به پزیشکی دهروونیه وه نامهزه به چه مکیکی هه له دهکهین،
 بهداخه وه هه ندیک موسلمان ههیه نه لئین: لهو کاتهی نهوه سه یارمهیهم کرپوه رزقم
 داخراوه، لهو کاتهی چووینه ته نهوه خانوو وه، کاسبیه کهم تهواو نییه یا لهو کاتهی
 که نهه ژنه هه ناوه...

نهه چه مکه (تهورات) ییه بهداخه وه چۆته نهقلی هه ندیک موسلمان وه
 پیغمبر (ﷺ) دهفرموویت: (قاتل الله اليهود بقولون الشؤم من ثلاث: المرأة
 والفرس والسكن) ^{۳۸} واته: نهفرینی خوا له جوله که که ده لئین: نهه سی شته
 شوومن: نافرته و ماین و خانوو. نهمانه شوومیان تیدا نییه، تۆمه لئ شووم، نهه
 کهردوونه هه مووی خوی گه وره بهرپوهی نه بات که لایهک ناومریت به ویستی خوا

^{۱۹۸} به جهند (متن) یکی جیاواز لهه سه رچاوانه دا هاتوو: البخاری فی الجهاد ۴۷ / ابا داود فی
 طب ۲۴ / والترمذی فی الأدب ۵۸ / والنسائی فی الخیل / الموطأ لابن مالک فی استئذان ۲۲ / و احمد
 بن حنبل.

نه بیټ، تُو چوَن قه دمری مروفتیک، رزقیکی خوَت نه به سیتته وه به خانوو به که وه،
 دلت ته نگ دهبیت به خویندنی قه له ریشیکه وه، یان به بینینی کوند مبه بوویه که وه
 (وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا)^{۳۹}

نهمه هه مووی به پئی یاسای خوا (سبحانه و تعالی) نه روات به رپوه، نهم دنیا به
 په یوست نییه به بینینی بالند میه که وه، په یوست نییه به دهنگی نازه لیکه وه، خوا
 خو ی به رپوهی دهبات، نهم شتانه کاری تی ناکهن، نهم شتانه کار ناکهنه قه دمر،
 له به رنه وه موسلمان بابه دلناییه وه روو بکاته نهم زیانه، با گه شبین بیټ، نابیت
 رهش بین بیټ، به تایبته له م سیانه دا که خو مان هه ستمان کردوه هه ندیک
 موسلمان شو میان تیا ده خوینتیه وه، له سه یار مکه یدا یان له خانوو مکه یدا یان له
 خیزانه که یدا، به راستی سه ربه رزی دنیا و قیامه تمان به ده ست گر تمانه و میه به م
 دینه وه نه وهی که توانیوو به تی نه فس و نه قل و رو ح و جو له ی موسلمان را گرت
 نهم دینه به، زیانی راسته قینه په یوسته به م دینه وه خوای گه وره ده فر مو ویت:
 (یا ایها الذین آمنوا استجبوا لله وللرسول إذا دعاکم لما یحییکم)^{۲۰۰} زیان و
 سه ربه رزیمان په پرهوی کردنی قه مووده ی خوا و پیغه مبه رمانه (ﷺ).

^{۳۹} الاحزاب / ۶۲ .

^{۲۰۰} الانفال / ۲۴ .

باسی بیست و سییه شاهید نامدییه کی میژووی

نیعجازی زیان و رهوییه پیغه مبهەر (ﷺ) له چاو ته مهن و خزمهت و زیانی
پیغه مبههرانی پیشینه دا.

تیبینی:

نهم باسه له (فیستیقالی نوور) له سالیادی هاتنه دنیای پیغه مبههری پیشه و
حهزرمتی محمد (ﷺ) له هۆلی (رۆشنبیری / سلیمانی) پیشکەش کرا.

ههچ فیکریک، ههچ بیردۆزیک، ههەر رهئییک، ههەر چهند پهسهند بیته
ههەر چهند بههیز بیته، بههیز نابیته و بهرهه می نابیته.. تاومکو خاومنه که ی نهو
فیکرمیه پهیکه له نهکات، بهرجهسته نهکات، له خۆیدا. نه بی زانستکو (معلومات)
جیا بکهینه وه له گه له (معارف) دا، راست گوئی، داوین پاک، نه مانهت، نه مانه
کۆمه ئیک زانیارین، کاتی که بهرجهسته بوون له مرۆفیک دا دمبنه (معارف) مرۆف
به قسه هه له ناخه له تی، لیکو ئینه وه ی نو ی له سالی ۱۹۹۸-۱۹۹۹ دمرچوو ده ئیته: مرۆف
ههەر چهند ساویلکه بیته و نه خوینده وار بیته ناوازی دهنگ جیادمه کاته وه، نه زانیته
نهو مرۆفه ی بهرام بهری راست گویه یا درۆزنه، دهم و چاوی نهو مرۆفه
ده خوینته وه، جگه له ناومرۆکی ووته کانی واته: نه بله ق بوونی چاوو سه رسورمان
بوونی هۆش، مه سه له یه که وه رۆشن کردنه وه ی تاریکی زیانی مرۆف به ژین نامه ی
پیشه وایه که مه سه له یه کی تره، له گه له نهو مه دا سه رسورمان شتی که و شوپنکه و تنی

پېشەنگىك شتىكى تره، (طاغورى شاعىرى بهناوبانگ لىيان پرسى ووتيان: كۆمەلەمىهكى ئايىنى ھەن پىيان دەلتىن: (براھمۆ سماج) رېزىيان ھەيە بۆ ھەموو دىنىك، رېزىيان ھەيە بۆ ھەموو مرۇفئىك، كەچى رۇژ بەرۇژ كەم دىمىنەو ھەو گەورە نابن و زىادناكەن بۇچى؟ ووتى: چونكە پېشەوايان نىيە، ئەو ھەموو لىبورنە، ئەو ھەموو چەمكە بەرزانە سوودى نىيە تەنھا دەبىت يەككىيان ھەبىت تىنووتى دىلان بىشكىنىت، تا بىكەن بەپېشەوا مرۇف شىنى ئەو كەسە دەكەوت كە تىكۇشەر (مجاھد) بىت نەك خەيالى (مثال) بىت و ھەر لە جىھانى تىۇردا بسورپتەو، ھەر مرۇفئىك و ھەر گەلئىك پىووستى بەپېشەوايەك ھەيە، بەلام پېشەواكە كىيە؟ (۴) مەرج (دەبىت ھەبىت لەپېشەوادا، كە وورد دەبىتەو لەو (۴) مەرج) ە تەنھا لەپىغەمبەراندە ھەن:

(۱) دەبىت مېزوو شاھىدى بۇ بدات، واتە: بەلگەى زانستى مېزووى ھەبىت گەواھى راستى بدات.

(۲) زىاننامەى ئەو پېشەوايە ئەبىت ھەموو بواردەكانى زىانى گرتبىت نەك لەئەشكەوتىكدا بۇى و دىناى تەرك كىردبىت.

(۳) ئەبىت كە زىجىرەى مېزوومكەى ھەل دەدەمىتەو ئەلئەھەكى وون بووى تىدا نەبىت.

(۴) ھەرچى كە وتوويەتى ئەبىت خۇى پىش ھەموو كەسئىك جى بەجىى كىردبىت.

ومرە ئەم چوار خالە ئەزمون بەكە لەسەر زىانى پىغەمبەر (ﷺ) دەبىنى ھەر چواری تىدايە، مېزوو گەواھى بۇ دەدات، كە خاومنى راستىن كىتئى سەر زەوىيە، دوژمنانى نىسلام پىش موسلمانان شاھەتى ئەدەن كە راستىن كىتئە لەسەر زەوىدا، لەمىزوودا ھەرومھا شاھەتىشى بۇ دەدەن كە ئەو پەيام و زىاننامەيە

هممو بوارهکانی ژبانی گرتۆتهوه وه هیج نهئفهیهکی وون بووی تیا نییه، ههر شتیک خۆی نهیری لی کردبێ پیش هممو کهس لی دوورکهوتۆتهوه، وه ههر فهزمانیک نهیری پی کردبێ، خۆی پیش هممو کهسیک جی بهجی کردوو، بۆیه خوی گهوره دهفهرموویت:

﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ﴾^{۲۰۱}

(ئهلیکسس کارل) که پیناسهی میژوو دهکات دهئیت: (سجل لأعمال العظماء وسیرهم)^{۲۰۲} تۆماریکه بۆ ژبان و چالاکو کاری مهزنهکان، گهورهکان، دهمره میژوو بخوینهرموه بزانه چهند سهه کهسی ههبووه که (تشریح)ی داناوه، وهک: هامورابی یان شارهکانی شارستانی هندی یان فهیلهسوفهکان وهک: سوقرات یان نهurstۆ تالیس که تا نیستاش هزرۆ فیکرهکانیان دهخویندرین لهپهیمانگه و خویندنگانکی جیهاندا، بهلام چهند کهس هه بلین: بهختهومر بووین لهسایهی شهریعتی هامورابییهوه یان پهیکهلی فهلسهفهی سوقراتهوه، یان نهurstۆوه، نهوه گرنگه، له ژبانه ئهشیت به کهسایهتیهک سهرسام بووبین، نیتر نهو کهسایهتیه مامۆستای قوتابخانه بووبیت یان مامۆستای مزگهوت یان خزم بووبیت یاخود بیگانه بهلام ئهعجابهکه نهگهیشتووته ئاستیک بیانکهین بهپیشهوا چونکه نهو چوار مهرجهیان تیدا نهبووه، بهلایهنی کهمهوه نهو قسانهی که خۆیان وتووینه خۆیان پهیکهلیان نهکردوون (۶۰-۷۰) پهپرمو (مذهب) ههبووه بۆچی (۴) یان ماوون؟ چونکه ههر نهو چواره مجاهید بوون ههر نهو چواره بهرگهی

^{۲۰۱} الاحزاب / ۲۱ .

^{۲۰۲} الانسان ذلك المجهول / الکسس کارل .

ستەم و زۆرى دەسەلاتيان گرتووه، بۆيه ئەو چوار پەپرەوه بەهەي خۆي پاراستووه.

شارستانىيەت بەقسە دروست نابىت، بەرھنى دروست نابىت، بەلکو بەئارھق رشتن.. بەخوين رشتن.. بەماندوو نەناسى.. بەقوربانى دان.. دروست دەبىت. وه ھەر چىنيكىش بەشدار دەبىت لە بوونىاد نانىدا، ھەرگەس لەبوارو ئاستى خۆيدا، بۆ بوونىاد نانى شارستانىيەت ئەبى سەرگەردەگان دادپەرەمەرن بن، ئەبىت سىياسەت مەدارى وای تىدابیت ھىل بکىشىت بۆ دواروژىكى رۆشن و رووناك. ئەندازياران نەخشە بکىشن بۆ شەقام و رىگەوبان. پزىشکان قەلاچۆي نەخۆشى بکەن، دەرمانسازمەکان دەرمان دروست بکەن بۆ ئەو مىللەتە، کرىکار ئارھق برپىژىت، سەرباز خوين برپىژى بۆ بەرگرى، جوتيار خوراک بەرھەم بەينى، ھونەرمەندان جوانى بدمن بە ئاوازی ژيان، چ بۆ شانۆگەرىو چ بە شىوەکارى... ھتد بەوانە ھەموو و زياترىش ئىنجا شارستانىيەت دروست دەبىت. بەلام بەشیک دەمىنیتەوہ بەم ھەموو توپزانە ناکریت، ئەویش دروست کردنى مرۆفە، دەرھىنانى شەرو ھەلگىشانى تەماع و ئارەزووہ سەرگەشەگانە لەو مرۆفەدا، ئەویش نەرىكى پىغەمبەرانە (سەلامى خويان لى بىت) شارستانىيەت نەبووہ نەرىكى پىغەمبەرانى تىدا نەبووبىت، لەبەرئەوہ سەرچەمى مرۆفایەتى قەرزارى ئەوان، ئىمەى موسلمان ھەستمان کردووہ گە ھەموو پىغەمبەرىك (سەلامى خويان لى بىت) رەنجيان داوہ كۆششىكى بىشومارىان کردووہ، لەپىناوى پىكھىنانى مرۆقى پىكھوتووى سەرگەوتووى چاگخوازی پەرورەدەگراودا خۆشەويستى زۆريان چاندووہ لەدلى ئەو گەسانەدا، مرۆفیش يەكەم رەگەزى شارستانىيەتە، بۆيە ھەرچەند ناويان دەبىت ئىمە دەلىين: (سەلامى خويان لەسەر بىت) ھەرچ خىرىك ببىنیت، بەشۆوى دادپەرەمەرى.. بەشۆوى رەحم و بەزەى.. بەشۆوى

ھاوکاری.. بەشیووی بەرەنگاری زۆلم.. بە دنیایییەووە جی دەستی پێغەمبەرێکە
 لەو پێغەمبەرانی، شوین نەبوووە خوا پێغەمبەری بۆ نەناردبێت، نەك هەر
 لەناستی ئوممەتاندا

(وَإِنْ مِنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ ﴿٢٣﴾)

بەئكو لەناستی هەموو قەومێکی بچوکیش دا

(وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ ﴿٢٤﴾)

ئەومیە دادپەرۆری خۆی گەورە (سبحانه وتعالی) لەبەرئەووە ئەو پەری بی
 شەرمییە کە ئیمە بی وەهابین بەرامبەر ئەو پێغەمبەرانی (سەلامی خۆیان لی
 بێت) ویزدانمان نەبیت بۆیان، ریزی ئەو پێغەمبەرانیمان بیر بچیتەووە، ئەم زاتانە
 (سەلامی خۆیان لەسەربیت) کە بەشە رۆشنیری شارستانییهتەکەیان پیک هینا،
 وەك ئاشکرایە هەموو شارستانییهتیک بریتییه لە (مەدەنیەت و رۆشنیری)
 ناوهرۆکی رۆشنیریە کە پێغەمبەرانی دایانمەزراندوو، نەوێک هەر بەقسە بەئکو
 بە پەیکەلی واقعیی بە خۆراگریو بە ئارامگرتن و بەکوۆل نەدان، رۆژ نەبوووە
 حەزرتی نوح نەبووریتەووە، لە ئەنجامی ئەشکەنجەو نازاردا دۆی ١٣٠سال ژنەکە
 وازی لی هینا، توانای نەما

(فَخَانتَاهُمَا ﴿٢٥﴾)

٢٠٣ فاطر / ٢٤ .

٢٠٤ الرعد / ٧ .

٢٠٥ التحريم / ١٠ .

نعوذ بالله خیانهتی عه قیدمیة نهك خیانهتی تر، نارامی نهما ووتی: راست ناکهیت، تو همر دهلیت لافاو هه لدمستیت من ۱۳۰ ساله لهگه لئدام هه موو روژیک بورانه وه، به مردویی نه پانه نیایه وه ناویان دمکرد به دهموچاویا کاتی که هوشی دمهاته وه به رخوی خیرا دمرؤشته وه ناوخه لکی و بانگه یشتی دمکردن، نه مه به دهم خوشه، له بهرنه وه تاریکی نه مرؤمان دمبیت به نووری نبووت به گه وه هری رسالمت لاجیت وه خاتهمی نه م نورانه محمد (ﷺ) نه و نووره ی که خوی گه وره دمفرموویت:

(يَأَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا) ^{۲۰۶}

هه موو پیغه مبریک شاهید بووه مژده دمر بووه بیدار که ره وه بووه بانگه واز بووه، به لام

(تِلْكَ أَلْرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ) ^{۲۰۷}

حه زرتی ابراهیم و عیسا (علیهما السلام) که شیکی مژده دمری زال بووه به سه ریاندا، موسا لوط لهگه ل داود (سهلامی خویان لی بیت) ته رژیکی جهادی زال بووه به سه ریانیاندا، ته به کردن زال بووه به سه ریانیاندا یونس دا (سهلامی خوی له سه ری)، بانگه واز کردن سیمای په یامی جه زرتی یوسف بووه (سهلامی خوی له سه ری) ته سلیم بوون و رازی بوون به هه دمری خوا زال بووه به سه ریانی جه زرتی په عقوبدا (سهلامی خوی له سه ری)، به لام هه موویان له پیغه مبردا (ﷺ) کۆبوونه ته وه به بی لایه ن گریو به شیوه میه کی زانستی وهره خویندنه وه بو ژینامه ی پیغه مبر (ﷺ) بکه بووت دمر ده که وئ که هه موو نه و سیفته جه جوانانه ی نه و پیغه مبرانه له م خاتمه دا هه یه. جهادی پیغه مبر

^{۲۰۶} الاحزاب / ۴۵، ۴۶.

^{۲۰۷} البقرة / ۲۵۳.

(ﷺ) لەموسا (سەلامی خۆای لەسەر) کەمتر نەبوو، خۆراگری و ئارامی پێغەمبەر
 نە نەیبوب (سەلامی خۆای لەسەر) کەمتر نەبوو، لەبەرئەو مێژوو شاھیدی بۆ
 دەدات کە تەنھا ئەو شایستەى ئەو بێت پێشەوای مرۆفایەتى بێت (ﷺ)
 خائىكى تریش ئەومێه کە پەيامەكەى دەست کارى نەكراوه، حەرفىكى زیادو
 كەمى نییه

(إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْءَانَهُ ﴿٢٠٨﴾)

وہك دمرکەوتووہ بە رووکەش ئەبو بەگر بەشداری کرووہ لە کۆنووسى
 لاپەرەگاندا (صحائف)ەگانا و حەزرتى عومەر
 بەشداری کردو و عوسمان هیناویەتە سەریەك خویندنەوہ، ئەویش خویندنەوہى
 قورەیشە بەلام سەپى سیمای قورئانى بکەن نەگۆراوہ، تەنانەت سەپىرکە ووشەى
 (صلاہ) ئەگەر لەقورئانى مەككى دا بێت بە جۆرىك نووسراوہو لە سورەتى
 مەدەنىدا وایكى لەگەئە یەعنى: نوێژەگان بەلام ئەوہى تر پەیومندى کردنە
 لەگەن خوادا،

(إِنَّا لَحَنُّنْ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴿٢٠٩﴾)

ئەم پاراستنە (حفظ) گشتیبە، پاراستنى ناومرۆكى دەگرتەوہ، پاراستنى رەسم و
 سیمای دەگرتەوہ، پاراستنى زنجیرە بەندى سوورەت و ئایەتەگان دەگرتەوہ،
 چۆنى فەرمووہ (ﷺ) ئەوہا تۆمارکراوہ بەبى زیادوکەم.

٢٠٨ القيامة / ١٧ .

٢٠٩ الحجر / ٩ .

پیاویکی نصرانی هاته گۆشکه‌که‌ی خه‌لیفه مهنمون، ئەم پیاوه زۆر بلیمەت و قسه‌زان بوو مهنمون پێی سهرسام بوو پاش و وتارمه‌که‌ی پێی وت: بۆ شایه‌تومان ناهینیت و بۆ موسلمان نابیت؟! وه‌لامی پێی نه‌بوو، دواى سائیک سهرى‌دايه‌وه له‌خه‌لیفه‌وه ده‌ستی خسته ناو ده‌ستی خه‌لیفه‌وه‌وه‌وتی: (اشهد ان لا اله الا الله واشهد ان محمدا رسول الله) مهنمون لێی پرسى: پار لیت پارامه‌وه موسلمان نه‌بوویت نیستا هەر له‌خۆته‌وه هاتویت ئەمه په‌عنى چی؟! ووتی: ئەى خه‌لیفه‌ى موسلمانان قسه‌که‌ت کارى تى کردم. چوم گه‌رام بزانه چ دینیك راسته، هاتم نوسخه‌یه‌کم هینا له‌ته‌ورات و چه‌ند نوسخه‌یه‌کم پێ نووسیه‌وه، به‌نارمزوی خۆم برگه‌م ئی په‌راند، به‌نارمزوی خۆم برگه‌م ئی نووسی، شه‌مه‌یه‌ك هاتمه به‌ر دیرنکی جوله‌که، کاتیک که نوێژمه‌کیان ته‌واو بوو هاتنه دهری و ته‌ماشایان کرد (فبعثها بأغلی الاثمان)^{۲۱۰} پاشان هاتم چه‌ند نوسخه‌یه‌کم له ئینجیل نووسیه‌وه، دیسان به‌نارمزوی خۆم برگه‌م ئی په‌راند، برگه‌ی خۆم کرده سهر یه‌ك شه‌مه‌یه‌ك دواى نوێژی خودداس، فرۆشتم له‌به‌رده‌م کلێسه‌که‌دا (بأغلی الاثمان)^{۲۱۱} پاشان هاتم (۵-۴) نوسخه‌یه‌کم له‌قورئان نووسیه‌وه، شتیکی خۆم نه‌خسته‌سهریان به‌لام چه‌ند ئایه‌تیکم ئی لابرده، جومعه‌یه‌ك وه‌ستام پاش نوێژی جومعه خه‌لکی هاتنه دهری و دام نا ووتم: ئەمه ده‌ست نووسه‌وه زۆر کۆنه، چه‌ند که‌سێک ده‌ستیان دایه‌وه هه‌لیان دایه‌وه، پاشان فۆلیان گرتم و بردمیان په‌نايه‌که‌وه تیرتیریان لیدام و نوسخه‌کانیان به‌به‌رچاوه‌مه‌وه سووتاند، ووتیان: جاریکی تر شتی وا بکه‌یت ئەتدمین به‌دادگا، ووتم: گه‌لێک عه‌وامه‌که‌ی ده‌قه‌کانی له‌به‌ربیت،

^{۲۱۰} فرۆشتم به‌ نرخیکی طران .

^{۲۱۱} به‌ طرانتیرین نرخ .

بهراستی خاومنی نایینی خوايه، میژوو شایهتی دهدا بو ئیمه که ئەم ئوممهته خاومنی کیتابیکه، دههکانی ووتهی خوايه (جل جلاله).

نایین لهراستیدا هاتوووه بو جی بهجی کردنی دوو جوړ ماف:

۱- مافی مرؤف بهرامبهر خوا یا مافی خوا لهلای مرؤف.

۲- مافی مرؤف لهلای مرؤف.

کهمن نهو حوکمانهی که له نایینهکانی تردا بگونجین لهگهڵ سهدهدی بیست و یهکدا، لهوانهیه ۶۵ حوکم بدۆزیتهوه، بهلام ئەم ژيانه جهنجاله به ۶۵ حوکم ناروات بهرپوه، بهچاویکی زانستییهوه بخوینهرهوه دمبینی لههندوسیدا: نابیت هیچ میروویهک و هیچ نازهئیک بکوژیت، بهههزاران جرج نهگهونه ناو ئەو کینگانه له هندستاندا، ئەو ههموو دهغله دهخون، دهئین: حهرامه بیانکوژن. نهئین: روبر حهرامه بهستی بو بکهیت، خوا دایناوه نابیت!! بوذا ژنی خوی بهجی هیشت زوری خوش دهویست، تاقه کورپکی ههبوو بهجی هیشت نهک ههروه بهلگو باوک و دایکی و عهشرفتهکهی و دۆستانی ههموو جی هیشت، رویشت بهرهو دارستان ئیتر نهوانی نهبینیهوه، ئەمه چ پێشهوايهکه! بوذیهکانی ئەمرۆ ۲۵٪ ی دانیشتوانی سهرزهوین نهگهر رهویهی ئەو جی بهجی بکهن، نهبیت کهس خیزانی نهبیت، نهبیت کهس لهگهڵ خیزانی خویا نهژی، نهبیت ههموو کهس مندالی خوی فهرامۆش بکات، دووربکهوێتهوه لهباوک و دایکی و لهقهومی و لهولاتی و نهبیت ئەو کینگانهی که ئەمرۆ ههیانه ئەو شوینانهی که لهسهه نایینی ئەون، نهبیت واز لهکشتوگال بهینن، واز لهپیشهسازی بهینن دهولتهتهکهیان ههلبوهشیننهوه، چونکه دواناواتی بوذا نهومبوو که دونیا تهرک بکهیت!! وهره سهه (۵) سفرهکهی تهورات، باسی شههه.. جیهاد.. پهکتا بهرستی.. دهکات بهلام (صیفات و اسماء) باس ناکات، باسی ناوی (اشخاص) دهکات و ناوی ناوچهکان

دهینیت که لهوانهیه سوودیکی جوگرافی، میژوویی هه بیته، نهی موسا چون خوی ناسیوه؟ خوشهویستی خوا له دلی دا چون و چهن بووه؟ په رستشکهی چون بووه؟ چون بوه له گهل خیزانیدا؟ چون بووه له گهل دراوسیدا؟ چون بووه له گهل کس و کاریدا؟ له گهل هاوه لانیدا، له گهل دۆستانیدا؟ تیانییه! نه مه چون ده بیته پیشهوا! مرؤف پیویستی به وورده کاییه کی زور زور ههیه بو نه وهی بیکاته میتودی ژیان، نه وه له همر (۵) سفره کهدا نادۆزیته وه له بهر نه وه میژوو رحمی پی ناکات، با پیغه مبه ریش بیت، له سفری (تثنیه) دا که کۆتا سفره له ته وراتدا که سفری (۲۴) ه برگهی (۱۰۵) نه و به شهتان بو ده خوینمه وه تا حهقیقه تیک دمرکه ویت: (ان عبدالله موسی مات باذن الله فی أرض (مؤاب) ودفنه الله) گونجاوه نه مه موسا نووسیبیتی؟! نه گونجیت یه کیک بلیت من له فلان شویندا مردم! فلان کس منی ناشت؟ هه موو نه قلیک ده لیت: نه مه خوا نهینووسیه. نیمه ده لیت: گریمان (۴) سفره کهی که موسا فهرموویه تی به لام نه مه نه قل قبولی ناکات که (موسا) نه مه بلیت، باشه نهی کی ووتویه تی؟ نازانین! نیمه جاری وا ههیه له فهرموودمیکی محمد پیغه مبه ردا (ﷺ) کابرایه کی زور زور بر واپیکراو ریوایه ته کهی و مرناگری تهنها له بهر نه وهی تۆزیک (حفظی) ته وای نییه. دهی ته ورات به حساب ووتیه خوییه!! نینجا ده لیت: (که سیش فه برمه کهی نازانیت، دوی نه و هیچ پیغه مبه ریک نه هات وهک نه و) دوی نه و هیچ پیغه مبه ریک نه هات وهک نه و به لگه یه له سه رنه وهی که له دوی (۲۰۰، ۴۰۰، ۵۰۰ سال) نه و برگه یه نووسرا و ته وه، نه مه میژوو چ شه فاعه تیک ده کات بو نه و جو ره که سه که بیکات به پیشه وای! ده لیت: له ته مه نی (۱۲۰) سالی دا که وته له رزین له و ته مه نه دا مرد (۱۲۰ سال!!!!) تهنها باسی له دایک بوونی ده کات، باسی نه و ماومیه ده کات که له کۆشکی فیرعه ون دا به خپو کراوه، باسی راگردنه کهی ده کات بو مه دیه ن نزیکه ی (۱۳۰۰) کیلومه تری

برى بوو بهشيوهى چهماوهيى، بنى پى ى شەقى برد، دانى سەوز بوو (بههوى گەلا خواردنەوه) چوو مەديەن لەوئى ژنى هينا (لەماله عمرمبىك) (له پىغه مېهراندا چواريان عەرمبىن) نىنجا هاتۆتەوه پاش ۱۰سال لەرنگادا بوو مېپىغه مېهر نورىكى بينى هاتەوه بۆ مىصر قەومەكەى كۆكردهوه لەنيل پەرىنەوه كەوتە جيهاد ئىتر تەواو دريژەى ژيانى خيزاندارى تيا نيه ئيمە دنياين زۆر چاك بووه لەگەل خيزاندا، دنياين زۆر چاك بووه لەگەل خەلكى دا، بەلام ئەمە له تەوراتدا نيه، تۆمارنەكراوه.

هەموو ئىنجىلەكان دەئین: عيسا (عليه السلام) (۲۳) سال لەسەر زەوى بووه، هەموو ئىنجىلەكان باسى لەدايك بوونى عيسا دەكەن بەموعجيزە هەرچەندە بى شەرمانە باوكى بۆ دادەنن، خوشك و برايه كيشى بۆ دادەنن، بەلام كۆكن لەوهى كە ۲۲سال بووه، هاتن لەخاچيان دا، ئيمەى موسلمان دەئین: (بل رفعه الله اليه)^{۳۳} بەرزبۆتەوه وهك (زكريا) هېشتا نەمردوون، هەموو ئىنجىلەكان باسى سى سالى كۆتايى تەمەنى عيسا دەكەن، ئەى (۲۰) يەكەى ترى كوا؟! هەمووى ئەلقەى وونبووى زنجيرەى تەمەنى ئەون لە (رېنان) و بەدەر لە رېنان و ميژوو نووسە رۆژناواى يەكان، خۇيان فەوتاند ۲۰سال ۲۲سال گەران و هياك بوون، نەگەپشتە ئەوهى ئەلقەيهكى وونبووى بدۆزنەوه لەژيانى مندالييهوه تاكو بووه بە پىغه مېهرو تا تەمەنى ۲۰سالى هەرچى لەئىنجىلەكاندا هەيه باسى ئەو ۲ سالى كۆتايە دەكات، دەومرە سەر محمد المصطفى (ﷺ) هەموو ژيانى كراوميه، هەموو رۆژمەكانى كراوميه، هەموو فەرمودەكانى پۆلئىن كراون، دابەش كراون بەسەر بابەتە سەرەكويهكاندا، گۆشەيهكى ژيان بەينە كە پىغه مېهر (ﷺ) باسى نەكردبىت، هەر لەشيوازى نان خواردنەوه هەتا حوكم رانى، هەر لەشيوازى پال

کهوتنهوه، چۆن دانت دهشۆیت؟ تا چۆن حوکم دهکهیت بهسەر میللهتدا؟ چۆن سولج دهکهیت؟ چۆن شهر دهکهیت؟ چۆن ناشتی دهکهیت؟ بهلام لهوه دهجیت ئیرادهی خوای لهسەر بووبیت (والله اعلم) که نهو میژووی پیغمبهرانه تۆمار نهکریت، نهو زیننمانهیان ناوا بهتەم ومژاوی و ناوا بهبچوکی بمینیتتهوه، چونکه بۆ کاتیکی دیاری کراو خوا ناردوونی، لهلایهکی تریشهوه حکمهتی خوای گهوره لهوهدایه که ههموو درێژهی زیانی ئەم محمده بنووسریت (ﷺ) چونکه پیوستمان پییتهی تارۆزی قیامت، پیغمبهرانی تر هیواخواز بوون لهنوممهتی محمد (ﷺ) بن، بهبهرهکهتی شوینکهوتنی ئەم پیغمبهره بهر رهحمهت دهکهوین، بهرشفاعهت دهکهوین، نهگهر گوناھی (کبیر)هشمان ههبیته، نیمهی نههلی (السنه والجماعه) باوهرمان وایه که نههلی کبائیریش بهمهرجیک یهکتایههست بن بهر شفاعةتی پیغمبهری خوا (ﷺ) دهکهون، ههروهها (اصر) ۲۱۳ لاجوو لهسەر ئەم نوممهته، میللهتانی پێشوو گهر بالئندهیهک پيساپیهکی بکردایهته سهه پێستیان دهبوایه بهچهقۆ ههلیان بکهندایه، قورساییهکی زۆر نهکی سهرشانی ههموو خواپهستیگ بووه، ئەمه لهسەر نوممهتی محمد (ﷺ) لاجوو بهدهقی قورنانی پرۆز

(رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إِصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِنَا ۚ

۲۱۴ (۲۸۱)

خوا دوعاکهمان فێر دهکات لهوهلامیشدا دهفهرموویته: (قد فعلت) ئەم کۆتاییهی سورهی البقره (۲۰۰۰) سال پێش دروست بوونی ئهرز خوای گهوره دایناوه

۲۱۳ باری قورس .

۲۱۴ البقرة / ۲۸۶ .

دوعامان فیر دمکات وه وه لأممکشی داوینته وه که (اصر) م لایرد لهسهرتان، دوی نازل بوونی نهم نایهته پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموی (إن الله تعالی تجاوز لی عن امتی الخطا والنسیان وما استکرهوا علیه)^{۳۵} شتیک که نیهتت نه بووبیت بیکهیت به هه نه بیکهیت خوا لیت دهوریت، بیر جوونه وه که خوا ره خنه دمگرت لهئادم که شتی له بیر جوته وه، به لام نوممته پیغه مبه ر (ﷺ) له بیر جووی لهسهر حساب ناکری، لیبوردنی له گه ل، شتیک که به زور پی بکری لهسهری سزا نادی، لای نیمه نه مانه هه مووی ناسان کاری به، خوی گه وه به پیغه مبه رانی تری فه رمو وه: (ادعونی استجب لک) به هه موو پیغه مبه ریکی فه رمو وه دوعا بکه دوعاکت قبول ده کم، به لام به بهر که تی شوینکه وتنی محمد (ﷺ) به نوممه ته که ی ووترا وه: (ادعونی استجب لکم)^{۳۶} بزانه ج زاتیکه (ﷺ) لهسهر هه موو نوممته تی محمد (ﷺ) (حرج) لاجو وه

(وَمَا جَعَلْ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ ۗ)

((علیکم)) لهسهر نوممه ته که ی،

فَالَّذِينَ ءَامَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنزِلَ

مَعَهُ ۗ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ۗ)

^{۳۵} عن ابي ذر / الطبراني في الكبير، الحاكم / عن ابن عباس وعن ثوبان / صحيح / فيض

القدر شرح جامع الصغير ج ٢، ص ٣٣ رقم ١٧٠٥ .

^{۳۶} غافر / ٦٠ .

^{۳۱۷} الحج / ٧٨ . واته: له ناییندا کاری سهخت و فورستان لهسهر دانانی.

^{۳۱۸} الاعراف / ١٥٧ .

بیر لهو ووشانه بکهینهوه: ئەوانەیی که باومریان پی هینا پشت گیری بکهن به مادی و معنەوی دینهکەیی زیندوو بکهنهوه، سوننهتهکەیی زیندوو بکهنهوه، ئەوانەن سەرکهوتوو رزگار.

لەسەر گۆی زمویدا دوو کەس نین بوونی دەرروونی یان (وجود النفسیه) لیهک بجیت زاناکان وجودی نەفسیان کردوو به (۶ پله)وه:

۱) بوونی بەرزەوونەدی: نزمترین مەرۆف، مەرۆفی (بەرزەوونەدخواز)ه بەرزەوونەدییهکەیی چوارچۆهی بۆ زیان و دەرروونی کیشاوه.

۲) بوونی ناکاری: لهو باشتەر مەرۆفیککی ناکارییه (سلوکی)یه ئەو کەسهیه بایهخ بهههتسوکهوت دمدات هەرئەوونەدی رهخەیی ئی نەگرن ئیتر رازییه.

۳) بوونی پسپۆری: مەرۆفیککه که دەرروونی لهناستی پسپۆری خۆیدایه، لهناستی هونەرمنەدی و شارەزایی و لێهاتنی خۆیدایه لهپرووی دەرروونی یهوه لهگەڵ کارمکهیدا ناویزان دەبیت.

۴) بوونی بههایی: دەرروونی لهگەڵ بههاکاندا دەرزی.

۵) بوونی پیناسهیی: بههاکان فەرماؤش دەکات لهپینا و پیناسه و شوناس و ئەو (انتماء)ی که ههئیکرتوو.

۶) بوونی رۆحی: لهههمووی گهورمتر ئەوهیه دەرروونی لهگەڵ رۆحیدا دەبیته یهک.

محمد (ﷺ) مهخهره بەرزەوونەدی یهکوه مهیخهره سلوکهکوه، مهیخهره لێهاتنهکوه، مهیخهره بههاکانهوه، مهیخهره پیناسهکوه، بیخهره رۆختهوه لهههموو مەملانی یهکدا سەرکهوتوو دەبیت.

باسى بىست و چوارەم ئىعجازى قورئان لە قولايى دەرياكاندا

بەشى يەكەم:

قورئانى پىرۆز ووتەى خوايە، قورئانى پىرۆز ئەو بەھا ئاسمانيانەى تىدايە كە جەوھەرى ناراستەگردنيان لەخۇگرتووہ بۆ مرؤف كە لەسەرى بىروات، پەپرەوى بكات لە خودو ئاكارى خۇيدا، بەو جۆرە دەبىت بە مرؤفكى ھىدايەت دراوو خاومنى بەختەومرى دنياو قيامەت، واتە: رىبەرىكە بۆ كۆنترۆل كردنى جوئەى مرؤف لەزىاندا، لەسەر ئەم زەوىيەدا بەلام رىگر جىيە ئەگەر ئەم قورئانە پىرۆزە چەند ئىعجازىكى زانستى تىدا بىت بۆ ھەموو نەومىەك تارۆزى دوايى.

وہك خواى گەورە دەفەرموويت:

(سُنْرِيهْمَ ءَايَاتِنَا فِي الْاَفَاقِ وَفِي اَنْفُسِيهْمَ حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَهُمْ اَنْهُ الْحَقُّ) ۳۸

واتە: بەلگەتان پيشان دەدەين تا بۆ ھەموو مرؤفايەتى دەرکەويت كە ئەم قورئانە بەحق نازل بوو وە لەپەرومردگارەو ھاتووہ.

خشتەپەك ھەيە كە لە ئەنجامى كۆگردنەوى زانىارى مرؤف و شارمزاى سەبارەت بەگەشت كردن بەدەريادا وە سازدانى وەلىكۆلینەوى زانستىيەوہ بە ئاكامى گەياندووہ كە ئەو خشتەيە لەلايەن (U.N) مەو دەروست كراوو و مرگىردراوہ بۆ

سەر زمانهكانى جيهان بۇ ئەۋەدى ھەموو كەشتىۋانىك بەكارى بەھىتتە لەو كاتەدا
كەگەشت دەكات بەناو دەريادا ئەو خستەيە ئەم زانىارىيانەى تىدايە:

(۱) ھىزى (با).

(۲) خىرايەكەى.

(۳) ناۋى (با) يەكە.

(۴) حالەتى دەريا.

(۵) تىكرا بەرزبونەۋەى شەپۇلى دەرياكە.

پاش ووردبونەۋە لەو خستەيە: كە ۱۲ جۆر (با)ى تىدايە، لەگەل ھەموو (با) يەكدا

حالەتى دەريا ئەگۆرپت، واتە: پەيوەندى يەكى راستەوخۇ ھەيە لەنىۋان (با) و

حالەتى دەرياكەدا، كە وورد دەبىنەۋە ئەبىنن چوار جۆرى سەرەككەيە:

(۱) جۆرىكىان ئەتوانن بلىن ھىۋرە.

(۲) جۆرىكىان پال بەكەشتىيەۋە دەنپت بەشىۋمەكى رىك و پىك.

(۳) دەبىتە رمشەبايەك زەرمو زىانى دەبىت بۇ كەشتىيەۋانان.

(۴) كەشتىيەكەۋ كەشتىيەۋانان لەناو دەبات و نگرۇيان دەكات.

كە دېنە سەر قورئانى پىرۇز ئەبىنن ئەم چوار جۆرە سەرەككەيە باس دەكات ۋە

ھاۋشىۋمەكى سەپر ھەيە لەنىۋان ئەو راستىيەۋ ئەو ۋاقەئى كە دەركەۋتوۋە بۇ

كەشتى وانان و پىسپۇران لەگەل ئايەتەكانى قورئانى پىرۇزدا

(إِنْ يَشَأْ يُسْكِنِ الرِّيحَ فَيَظْلَلْنَ رَوَاكِدَ عَلَى ظَهْرِهِ ۗ ﴿۳۳﴾

۳۳ الشورى / ۳۳. واتە: ئەگەر خۋاى گەۋرە بىھوئ (با) رادەگرپت، تا كەشتىيەكان لەسەر ئاۋەكە

لە بزۋوتن بىكەون.

نموننمان ههیه: کهشتیه که لهناو دمیرادایه و دمیرا که هیمنه بایه که لهو ناسته دا نییه که پال به کهشتیه که وه بنیت، یا خود دمبین که دمیرا که هیمنه وورده وورده و وروژاندیک پهیا دهبیت ئه بینین شله فاندنی دمیرا که زور روون و دیار دیته بهرچاو تا دهگاته (سهرو ۲۸ تا ۵۵) گریه قورئانی پیروز و مصفی ئه م حالته دهکات و و مصفی حالتهی دمروونی ئه و که سانهش دهکات که دوو چاری ئه و بارودوخه دمبن ئه فهرموویت:

(جَاءَتْهَا رِيحٌ عَاصِفٌ وَجَاءَهُمُ الْمَوْجُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَظَنُوا أَنَّهُمْ أُحِيطَ بِهِمْ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ لَئِن أُجِيتْنَا مِنْ هَٰذِهِ

لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿۲۲﴾)

ئه و حالته که نیت رووی دمیرا که ده شله قیت بهرزو نزم دهبیته وه بیگومان کهشتیه که شی نزم دهبیته وه له گه لیدا ئه و که سانهی که له ناو کهشتیه که ده دان ئاسو نابین له هه موو لایه که وه ته ماشا ده که ن گه مارو دراون به شه پوئی بهرزی ئاو شه پوکانی شه پوئ دمروون دمور و وژینی، له و کاته دا په نا دمبهنه بهر خوی گه وره و ته نها له خوا دمبارینه وه که خوا رزگاریان بکات له و به لایه وه وه ک ناشکراشه که پیغه مبهر (ﷺ) هه رگیز دمیرای نه دیوه وه هه رگیز روباری کیش به شارمه کیا نه روشتوو، حالته تیکی تر هه یه که شه پوله کان زور بهرز دمبهنه وه ئاو له گه ن خویاندا دینن جاری وا هه یه زیخ ده گوازه وه له گه ن خویاندا، نیت (با) په که ئاسایی (سهرو ۵۶) گریه، به عه رمبی پیی ده لین: (زوبعه) پیی ده لین:

(اعصار) وه نهمه حاله تيكي زور زور ترسناكه نهمه گهرده لوله (هارىكن) وه قورناني پيرو ز دهفر موويت:

(فَيْرَسَلْ عَلَيْكُمْ قَاصِفًا مِّنَ الرِّيحِ فَيُغْرِقَكُم بِمَا كَفَرْتُمْ ﴿١١﴾^٧ ﴿١٢﴾^٧)^{٣٣٢}

جا پريشكبارانتان بكات بايهكى تيكشكينهر (كه ناوو زيخ و لى هه لگرتين) له بهر ناسوپاسيتان نگرؤتان بكات. له نايه تيكي ترده

(وَإِذَا غَشِيَهُمْ مَّوْجٌ كَالظَّلْلِ دَعَوْا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ ﴿١٣﴾^٧)^{٣٣٣}

تېبيني بکهن: کاتیک که شهپولنکیان بو دیت دایان پوشتیت نیتر فهوتانديان ۱۰۰٪ وه نهگمر بهووردی سهیری شهپولی تیکشکینهر بکهین دهبینین وهك چهتر وایه، جاری واهیه وهك سین چهتری له سهریهك روو به کهشتیهك دموهسته وه واته: نه وهی سهری سهرموه خیراییه کهی زیاتره له وهی ناوه راستی و له وهی خواره وه نهو یه کهم جار دهکشیت به کهشتیه کهدا کهشتیه کهو نهوانه ی که له ناو کهشتیه کهدان له ناو دهبات تېبيني نایه ته کهش بکهین (موج) تاکه به لام (ظلل) کویه نهمه وه صفیکی زور ورده له قورناني پيرو زدا که بریتیه له حاله تی (گهرده لوول) وه بیگومان نهمه ش دیاردمیه که زور به دهگمه ن روودمدات، به لام قورناني پيرو ز نامازه ی بو دکات، که خه لکی باومر به محمد (ﷺ) بهینین چونکه وهك ناشکرایه نهو له زیانیدا دمریای نه بینيووه.

قورناني پيرو ز دهفر موويت:

(مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ ﴿١٤﴾^٧ بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَا يَبْغِيَانِ ﴿١٥﴾^٧)^{٣٣٤}

^{٣٣٢} الاسراء / ٦٩ .

^{٣٣٣} لقمان / ٣٢ .

واته: دمريايهك لهگهڻ دمريايهكي تر دا كه نهگه نهيهك ناويان تيگهڻ نابيت لهگهڻ يهگتر دا (بينهما برزخ) واته: پهردديهك لهنيوانياندا ههيه، نيت پهردكه ناويه ياخود شتي تر گرنگ نهويه ناوهگانيان تيگهڻ نابيت، نهخشهيهكي جيهانيمان لهبهرددمدايه ههنديك ناوچه دميين كال تره ههنديك ناوچه تيرو ههنديكي تر تيتره نه مه له ۱۷۷۲ دا نه م جوړه ليكولينهوانه لهلايهن گروپيک بهناوي (چالبنجر) كه بهريتاني بوون دمستي پي كرده (رحله چالبنجر) له ۱۹۲۳ نه مريكيهكان سهدان وپستگه ي دمريايان دناوه بو (مسح البحار) وه له ۱۹۴۲ دا وهك حهقيقهتيك دمركهوت دمريايان بريتين له ناوچه، ناوچه. هر ناوچهيهك تايبته مهندي خو ي ههيه، پله ي گهрмаكه ي جياوازه لهدموروبهري، سوپرييهكه ي جياوازه لهدموروبهري، نهو زيندمورانه ي كه تايادا دمزين جياوازن لهدموروبهري، (بينهما برزخ لايبغيان) ديوار يكي نه بينراو لهو دمريايه دا ههيه نايه لي دوو دمريايه تيگهڻ بين، ديين نمونويهكي نزيك ومردهگرين وهك (جبل طارق) نه مه گهرووي طارقه بهشي لاي راستمان بهنسبته نيتموه نهوه دمرياي ناومراسته وه لاي چهپيش نه مه دمرياي ناومراسته كه ناوهكه ديت دمگوپزي رپته وه بهسهر نهو گردها (جبرالتهرهل) وه دپته خواروه له م لاهو دمروات، دپته ناو زمرياي نه تلهسيه وه، بهبي نهوه ي ناوهكه تيگهڻ ببيت، له بهر نهوه ي نهو پهردميه ههيه (بينهما برزخ) نزيكه ي (۴۰۰) مهتر له قولايي دمريادايه، ناي پتغمه مبر (ﷺ) روستوته نهو ديوو؟! چوته (۴۰۰) مهتر قولاييه وه تا بو خه لكي باس بكات!! نهو ناوه ي تر لاي چهپ نه مه زمرياي نه تلهسيه نهروات بهروو دمرياي ناومراست، بهبي تيگهڻ بوون (بينهما برزخ لايبغيان) به لام لهنيوان روباريك

دمریایه کدا (برزخ) نییه نه و ناوه نه تا بیهتمندی روبری ههیه نه تا بیهتمندی دمریا به لکو تیکه لهیه که ناوچهیه کی ناویزان بووه له نیوان روبره که و له نیوان دمریا که دا.

له سالی (۱۹۰۰) دا هندی که شتیوانی نه سکه نده نافی بویان دمرکه وت که و له قولایی دمریادا، شه پۆلی گهورتر ههیه له و شه پۆلانی که له رووی دمره و ی ناوکه دا دمرنه که ون، له هه مان کاتدا ناویکی قول ههیه پیی دهوتریت (الماء العمیق) یا (البحر العمیق) نه و ناوه قوله، تاریکه، ساردتره، له ناوکه کانی سه ره وه، هه تا برپۆیته خوارتر تاریک تر ده بییت وه ورده وورده رهنگه کان نامینیت، بۆ نمونه: رهنگی سوور تا ده گاته قولایی ۲۰ مه تر نیتر نامینیت، رهنگی پرته قالی تا (۳۰) مه تره دواپی نامینیت وه رهنگی زمرد تا ۵۰ مه تره وه رهنگی سهوز قول تره تا ۱۰۰ مه تره وه رهنگی شین تا ۲۰۰ مه تره، دواپی نه و ۲۰۰ مه تره شینیش نامینیت واته دواپی ۲۰۰ مه تر هیچ جوړه رهنگیک نامینیت، بۆ نه و که سانهی که هیچ زانیاری په کیان نییه له فیزیادا پییان ده لپین: گهر که سیک ته ماتهیه کی سووری به دهسته وه بییت برواته ناو دمریا وه زیاد له ۲۰ مه تر قول بیته وه دواپی ۲۰ مه تره که گهر ته ماشای ته ماته که بکات به سوور نایبینیت به لکو به رهش دهیبینیت وه نه گهر پرته قالیکی به دهسته وه بییت دواپی ۳۰ مه تر به رهنگی پرته قالی نایبینیت چونکه دواپی ۳۰ مه تر رهنگی پرته قاله که هه لده مژریت، دواتر به رهش دهیبینیت وه نه گهر سیویکی زهردی پی بییت دواپی ۵۰ مه تر به رهش دهیبینیت وه نه گهر خه یاریکی پی بییت دواپی ۱۰۰ مه تر به رهش دهیبینیت وه نه گهر پرۆزهیه کی شینی له په نه جدا بییت نه و دواپی ۲۰۰ مه تر پرۆزه شینه که به هیچ رهنگیک نایبینیت چونکه دست و دهور بهری هه مووی تاریک و رهشه.

نینجا قورنانی پیروز که ووصفی نهم حاله دمکات نهفهرموویت:

(أَوْ كَظُلْمَتٍ فِي نَحْرِ لُجِّي يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِّنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِّنْ فَوْقِهِ

سَحَابٌ ۚ ﴿٢٢٥﴾

نه گهر فرۆکه یهك له ناو ههوریکه وه برپوات، خوارموهی به تاریکی دمبینیت (ظلمات) ه گهر بیته ناو ههورمکانیشه وه بیگومان دمکه ویتته نیوان دوو تاریکبه وه، نایمه پیروزه که نهفهرموویت: (أو كظلمات في بحر لجي) وهك تاریکیهك له دمریایه کی قول دا (لجی) واته: قول، لهو تاریکیه دا (یغشاه موج من فوقه موج) به شه پۆلیك داپوشراوه، وه سهرو نهو شه پۆلیکی تره که شه پۆلی سهرو دمریاکه به وه سهرو نهویش ههورمکه به باسمان کرد جا کۆتایی نایه ته که دمفهرموویت::

(إِذَا أَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكِدْ يَرِنَهَا ۗ ﴿٢٢٦﴾

گهر که سیکیش لهو قولاییه دا دهستی خوئی دمربهینیت نایبینیت وشه ی (یکد) یا (کاد) له زمانی عهره بیدا دوو مانا دمبه خشیت: مانایه کیان (بالکاد) زۆر بهزه حمهت، وه مانایه کی تریان: (مستحیل) ههر دوو باره که تۆمارکراوه واته: گهر له قولاییه که دا بیت ههندیک شه به ننگ مابیت نهوه بهزه حمهت دمبینیت ومنه گهر له قولاییه کی زۆر تر دا بیت که تیشک نه مایی (وهك خوار ۲۰۰مه ترمه که) نهوه ههرگیز نایبینیت، نایا کی به پیغه مبهر (ﷺ) ی ووت: که

دمریا بریتییہ لہ دوو جوړ دمریا په کیکیان دمریایه کی قوول و تاریک وه گهر
دمستی خوټ دمربهینیت نای بینیت بیجگه له وهی که ئەم قورنانه

(تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ) ۳۳۷

دمرخهری رازی راستییه بو ئەو په یامبهره (سوره).

بهشی دووه م:

مرؤفی بی باومر مرؤفیکه ئەندیښه ی ههیه له گهل خویدا.. مملانی ی ههیه
له گهل خویدا.. مرؤفیکه پابه ند نییه.. مرؤفیکه نازانی کی دروستی کردووه..
نازانی بۆچی هاتۆته سهرزهوی.. نازانی ئهرکی سهرشانی چیه.. وبۆ کوئ
ئهروات.. له بهرئوه مرؤفیکه ۱۰۰۱ کیشی ههیه له گهل خویدا بو نمونه: که
تووشی نه خوشییه کی شه کره دمبیت، دمست دهکات به گریان، ده لیت: بی به شم
له شیرینی، له یه کی وایه ئامانجی مرؤف له سهر زهویدا پاقلاوه خواردنه، که سیکی
تر نه شتره گهری پرؤستات دهکات، دمست دهکات به گریان، چونکه له چیژی
زایه ندی بیبهش بووه، له یه کی وایه پاتکردنه وهی زایه ندی ئامانجی ژبانه،
له بهرئوه ئەو که سهی که خالق خوی نه ناسیت به راستی به سانترین شت
دمروخیت و دمست دهکات به گریان.

ئه گهر پینه وه بو بابه ته که مان: دوا ی ۲۴۰ نیر تاریکیه کی سهیره، هیچ
شتیک نابینریت، به لام به نامیری تایه تی ته کنولۆجیا یه کی زور پیشکه وتوو

ئەگەر بېرۈنە خوارمۇ (وھك زاناگان رۆشتن) بەناو ئەو تارىكىدەدا ھەزاران مەتر بېرىن تا دەگەينە بنى دەرياگە، ھەندىك شوپن (۷كم) ھەندىك شوپن (۸ كم) ھەندىك شوپن ۱۰ھەزار مەترە واتە: (۱۰كم)و... زياترىش، گىرنگ ئەومىيە كە دەگەينە بنى دەرياگە چى دەبىنن! تروسكاييەك دەبىنن كە ئەومىبنى دەرياگەيە ناخۇ ئەمە چى بېت لەناو ئەو تارىكىيەو پاش بېرىنى ئەو تارىكىيە!؟ پاش ھەزاران مەتر جا دەگەينە شوپنىكى لەو جۆرە، تروسكاييەك دەبىنن ئەگەر زياتر نرىك بىينەو (بېگومان بەنامىر ئەگىنا ناتوانن بگەينە ئەوى) ئەبىنن ئەو ناوچەيە رۆشن دەبىتەو، رووناك دەبىتەو، ئەبىنن ناگرە! ناگر دېتە دەرى لەبنى دەرياگەو! لەگەل ناودا لەژىر پالەپەستۆيەكى گەورەدا! گەرمى ناوگە مەزەندە دەكرىت بە (۴۰۰ پلەى سەدى) لە وپنەى بەلگەنامەى زانستى دا دەردەكەويت كە ناگرو دووكەلەكەى بە روونى ديارە، دەركەوت ئەمە تەنھا لەيەك شوپندا نىيە بەلكو لەھەزاران شوپنى جىھاندا دۆزراوتەو، لە ئەمىركاي باشوورمۇ (نەخشەى تايبەتى) ھىلى ناگرەكە ديارە كە بە ھەزاران كىلومەتر دەروات لەژىر دەريادا، نەخشەى جىھان ھەيە كە (نازانسى زانستى) گرتوويەتى گەر باش ووردىبىنەو وسەيرى بگەين ھىلى رەشى لەسەر دەبىنن كە نامازەيە بۇ ئەوہى كە لە ژىر دەرياكاندان ناگر دېتە دەرى، لەوانە: زەمىراى ھندى گرتوتەو دەروات بەرەو زۆر شوپنى تر لەجىھاندا بە ھەزاران كىلومەتر درىژ دەبنەو تەنانەت دەگەنە كەنداويش وە دەروۆن بەرەو دەرياى عەرب و بەرەو زەمىراى ئەتلەسى و بەرەو زۆربەى دەرياكانى جىھان تا دەگەنە زەمىراى ھىمن.

ئەو دەريايانە كە ھەزاران مەتر قوولن ئەو ناگرە ناكوژىننەو!!! ئەمەش راستىەكى زانستىە، زاناكانى رۆژناوا بەنامىرى پېشكەوتوو ئەوانەيان دۆزىيەوومو ئەو نەخشەنەيان دارشت واتە: لە ھەزاران شوپندا لەژىر دەرياكاندا ئەم ناگرە

ههیه، جا له قورنانی پیروژدا خوی گهوره سویند دهخوات به بهدیپنراوانی زاتی خوی وهك: بهروژ.. بهمانگ.. بهشهو.. بهعهسر.. بهبهربهیان.. به بهیانیان.. بهکهعبه ی پیروژ.. به (بیت العمور)... بهو دروست کراوانه ی که گرنگیان ههیه واته: سویند دهخوات بهشتیک که بوونی ههیه.. لهناو ئهو شتانه ی که سویندیان پئ نهخوا

(وَالْبَحْرِ الْمَسْجُورِ) ۲۲۸

سویند بهو دهریایانه ی که دمسوتینرین، بهو دهریایانه ی که داگیرسان، ئه مه نادیاریک بوو لهلای ئیمانداران، رازیک بوو لهلای تهفسیرکاران، تا ئه م دۆزینه وه زانسته ی روویدا ئیستا تهفسیری ئه م سوینه دهمزانین جیهه، ئیستا دینه سه ر (والبحر المسجور) لهزمانی عهرمبیدا (سجر) واته: (اوقد وحرق) واته: داگیرساند یا سووتاندی، ووشه ی (سیجاره) یا (جگهره) واته: ئهو شته ی که دمسووتینریت لیدمرهینراویکه له (سجر).

فهرموودهیه کی پیغه مبهردا (ﷺ) دهفه رموویت: (لا تتركب البحر إلا حاجاً أو معتمراً أو غازياً فإن تحت البحر ناراً وتحت النار بحراً) ۲۲۹ واته: (له بهر چه ند هۆکاریک نه بیت مه چنه ناو دهریاوه، چونکه له ژیر دهریادا ناگر ههیه وه له ژیر ناگره که دا دهریا ههیه) جارئ ئه وه ناگره که دۆزرایه وه، هاتنه دهره وه ی ئه و ئاوه به و پالیه په ستویه وه به و پله گهرمه نه گهری ئه وه ئه دات به دهسته وه که دهریا په کیش هه بیت له ژیر ئه و ناگره دا، کاتیك که سهیری نه خشه ی جیهان

۲۲۸ الطور / ۶.

۲۲۹ رواه أبو داود / جهاد ت ۹ / م / رقم الحديث ۲۴۸۹، باب ركوب البحر، قال ابو داود هذا حديث ضعيف جدا، سنن ابي داود / ج ۲ ص ۲۰۸، حديث / ۲۰۱۴، ط دار الكتب العلمية.

دەكەمىن بۇمان دىمىرئەكەۋىت كە گۆى زەۋى تەنھا ئەۋ توۋىزانەى سەرەۋى نەبىت كە چەند سەد كىلۇمەترىكە ئەۋ ھەموو بوونەۋەرە لەسەرى دەزى و وشكانىيە لەگەل زىر دەرىكانىش ئەگىنا دەبىنىن ئەۋى تىرى برىتىيە لە دەرىايەك لەناگر، وىنەى تر ھەيە ئەۋەمان پىشان دەدات ئەۋ ناگرە جارى وا ھەيە شەپۇلەكانى دەگاتە سەرەۋە، لەبنى دەرىياكەۋە ناگرەكە بەرز دەبىتەۋەو جارى وا ھەيە لەروى دەرىياكەۋە دەردەپەرىت گرو بلىسەكەى و دوگەلەكەى زور بەناشكرا دەبىنىت، ئەم روداۋە كە روودەدات دەبىتە ھۆى دروست بونى شەپۇلىكى زور ترسناك ۋە زور جار بومەلەرزىيەكى لەگەلدا دەبىت ۋەك ۱۰۰سال لەمەۋبەر لەناۋجەى ھىندىستاندا روۋىدا ئەۋ شەپۇل وگرە بوو بەھۆى لەناۋبەردى (۶۵۰۰۰) كەس، ئەۋ شوپنەى كە ناگرەكەى ئى ھاتە دەرمەۋە كەشتىەكى سەربازى ئى بوو كە پىروو لەسەرباز بەھۆى پالەپەستۆى ئەۋ شەپۇلە بوركانىەۋە ھەلىدا بوۋە سەر چىايەك ئىستاش شوپنەۋارى ماۋە.

ئەمە نمونەيەكە خۋاى گەۋرە پىشانمان دەدات بەچاۋى خۇمان بىبىنىن ئەمە راستىەكەۋ لە سەرچاۋەى زانستىدا تۇمارگراۋە، لە فلىمى سىنەماۋە ۋەرنەگىراۋە، ھەموۋى باۋمىر پىكراۋە، رۇزىكىش دىت كە ھەموو دەرىياكان و زەرىياكان بەۋ شىۋىيە دەسوتىن ۋەك قورئان دەفەرموۋىت: (واذا البحار سجرت)^{۲۳۰} رۇزىكىش دىت، لە رۇزى دوايىدا كە ھەموو دەرىياكان ۋەك ئەۋ حالەتەيان ئى دىت. فەرموۋدىيەكى تىرى پىغەمبەر (ﷺ) ھەيە كە دەفەرموۋىت: (من ظلم قىد شىر طوقە يوم القيامة من سبع ارضين)^{۲۳۱} ئەۋ كەسەى كەبستى زەۋى داگىر بكات (نافەرموۋىت دوكانىك يان خانوۋىەك) لەھەر كەسىك بەناھەق خۋاى گەۋرە

^{۲۳۰} التكوير / ۶ .

^{۲۳۱} رواه البخاري / كتاب بدء الخلق / مسلم، مسافات ۱۲۷ - ۱۴۲ .

له قیامتدا دمیخاته ناو حهوت چینی زموییه وه. ئەم حهوت چینه زموییه گه مارۆی دهدا واته: زموی بریتییه له حهوت چین، زاناگانی رۆژناوا نه خشه یهکیان کردوووه بۆ چینهگانی زموی که به هه مان شیوه حهوت چین دهرچوووه.

له کۆتاییدا ده ئین: قورئانیکه هه موو ووشه گانی له لایهن خوای گه وره وه نازل بووه (جل جلاله) و به ئه مینی ئاسماندا و به سهرداری فریشته گاندا ناردوو یهتی بۆ ناو دلی پیغه مبه ر (ﷺ) نه و دله ی که خوای گه وره پاراستویه تی له هه له کردن له بیرچوونه وه (لاتحرک به لسانک لتعجل به ان علینا جمعه وقرانه) ^{۳۳۳} هیچ په له مه که له خویندنه وه ی قورئاندا، ئیمه بۆت کۆده که ینه وه و ناهیلین بیرت بجیته وه.

دووھەم: (لەبەرگرتنەوھەیکى سەرانسەرى مرۆفەكە) كە پىي دەلئىن: (كلۆنىنگ)
(ئىجماعى رەئى لەسەرە كەحەرامە).

سپھەم: كە بەشېك لەمرۆف (استنساخ) دەكرىت، ئايا رەئى ئىسلام بەرامبەر بەمە چۆنە؟ جارئ خودى مەسەلەكە روون بكەينەو، دوو رووى ھەيە، روويەكيان خىرەو بەرژەومندى تىدايە، رووگەكى تريان شەرە، ئەو رووى كە خىرە بۇ نموونە: ھۆرمۇنىك ھەيە لەلەشى ئىمەدا پىي دەلئىن: (ئىنسۇلېن) ئەو كەسانەى كە تووشى نەخۆشى شەكرە دەبن ئەم ھۆرمۇنە لەلەشياندا لاوازە ئەم جۆرە زانستە بۇى دەرگەوتووە كە ھەموو بەشېك لەلەشدا كە دروست دەبىت ئەگەرپتەوہ بۇ دوگمەيەك زانست ناوى دەنئىت (جىن) جىنىك لىپرسراوى ئەنسۇلېنە لەمرۆفدا.

ئەو جىنە لەتۆزىك پىستى مرۆفكەوہ دەيگويىزنەوہ ئەيخەنە ناو ناوكى بەكترىايەك پىي دەلئىن: (ئىشرشيا كۆلاى) ئەو بەكترىايە دەست دەكات بەدروست كردنى ئەنسۇلېن بەبەلاش ئەم ئەنسۇلېنە بەشپۆوى دمرزى دەدرىت لەو كەسانەى كەنەخۆشى شەكرىانە، ئايا ئەمە زىانى ھەيە؟ ئايا ئەمە خىرنىيە؟ بىگومان ئەمە ئىشېكى باشە.

ماددەيەك ھەيە لەلەشى مرۆفدا پىي دەلئىن (ئىنتەرفىرۇن) جىنىك لىي لىپرسراوہ، ئەم ئىنتەرفىرۇنە پەلامارى خانەى شىرپەنجە دەدات ئەگەر دروست بووبىت لەناو لەشى مرۆفدا واتە: بەرگرى لەلەش دەكات، ئەو جۆرە گرانەتاپانە، ئەو جۆرە ھەوكردنەى جگەر، كە پىي دەوترىت: (ھىپاتائىتس B و C) كە كوشندەن، ئەم ئىنتەرفىرۇنە پەلامارىان دەدات، بەلام جارى وا ھەيە ھەوكردنەكە بەھىزە، ئىنتەرفىرۇنەكە كەمە دەرەقەتى نايەت، ئەبىت بە دمرزى لىي بدرىت، جىنىك ھەيە بەرپرسىارە لەدروست كردنى ئەو ئىنتەرفىرۇنە، زاناکان دىن ئەو

جىنە لەمرۇف دەردەھيىنن ئەيخەنە ناو خانەى بەكتىرايەكەوہ ئەو بەكتىرايە دەست دەكات بەدروست كوردنى ئەو نىتەر فىرۇنە كۆ دەكرىتەوہو بە دەرزىەك لە مرۇف دەدرىت ئەمە لايەنە خىرەكەپەتى.

لەئافرەتدا جىنىك ھەپە لىپرسراوى دروست كوردنى پىرۇتىنە لە شىردا، ئەو جىنەيان ھىناوہ گواستوويناھتەوہ ناو مانگا، واتە: شىرى ئەو مانگايە پىرۇتىنەكەى ئىنسانىيە نەك ئازەلى، كەواتە ئەو شىرە زۆر سوودى زىاترە لە شىرە ناسايىەكە بۆ مندال، لايەنى باشى تىرى ماوہ ھەندىك لەصىفاتى مرۇف لەو جىنانەى كە لىپرسراون لە گورجىلە.. لە جگەر.. لەدل.. ئەيان گۆيزنەوہ بۆ ناو ئازەل، بۆ بەراز.. بۆ گۆپرەكە.. و... ئازەلانى تر. پاش ماومىەك ئەو مرۇفەى كە پىويستى بە جگەر يان گورجىلە يان دل دەبىت ھى ئەو ئازەلە كە سىفاتى ئىنسانى تىدايە بۆى دەگۆيزنەوہ چونكە دەگونجىت بۆ ئەو مرۇفە، ئەمە لايەنە چاكەكانىەتى، ئەمە شەرع بە مەرج لەگەلدايە، ابن القىم (رەحمەتى خواى لى بىت) دەفەر موويت: (ھەر شتىك خىرى كۆمەلى تىدا بىت ئەوہ دىنە، ئەوہ شەرعە، ھەر شتىكىش زەمرى تىدا بىت بۆ مرۇف بۆ كۆمەل ئانەوہ دزى دىنەو شەرع نىيە).

بەلام لايەنە خراپەكەى كە دىن مرۇفىك فۇتۇكۆپى دەكەن ۱۰۰% پىاويكە دەپەووت كەسنىك دروست ببى وەك خۆى واىت، بىگومان تا ئىستا دروست نەبووہ، بەلام نىازيان ھەپە دروستى بكەن، مەپىكىان دروست كرد بەم جۆرە ناوى (دۆلى) بوو ئىستا (فۇلىش) دروست كراوہ، خەرىكن وورده وورده دەمىگەپىننە فۇناغىك كە مرۇفىش دروست بكەن بەو شىومىە، كە يەكىك دروست دەكرىت وەك ئەو پىاوہ يان ئافرەتە ئەوكەسە جى ئەمەپە كە لەبەرى گىراوہتەوہ ؟ نە كورپەتى، نە كچىەتى، وە نە دووانەن چونكە ھەموو سىفاتىكى ئەمى تىدايە،

دووانەن بەلام جياوازی تەمەنيان بەينە، ھيچ شەريعتىك ھيچ قانونىك قبولى ئەمە ناكات.

لە روويەكى ترموھ: ئەيانەويت مروۇف دروست بکەن وەك شەمەكى يەدەگ (ادوات احتياط) دوايى لەناوى بەرن و پارچەگانى دەرپهينن بۇ مروۇفيكى نەخۇش، لەروۇژناوا خەلك سەرەى گرتووھ، ناوى نووسيووھ لەزۇر دەزگادا، دەزگايەك ھەيە (B.B.L)ى پى دەلئىن (۲۰۰ تاهيگە)ى ھەيە تەنھا لە (U. S. A) بۇ ئەم ئەزمونىكردنانە جيناتى مروۇف دەگوپزەنەوھ بۇ (نازەل) بۇ (حەشەرات) بۇ (ميكروبات) خەرىكى ئەم ئەزمونانەن، بۇ نموونە: ژن و ميڤديك كچيكيان ھەيە تەمەنى ۶ سالە شيرپەنچەى ئيسقانيەتى ناوى خويانيان نووسيووھ بۇ ئەوھى خيرا فۇتۇكۇپيەكى كچەكەيان بکەن ماناي خانەيەك وەرپگرن لەپىستى كچەكەيانەوھ، ناوكەكەى بخريته ناو ھيلكۇكەى ئافرمتيك بەبى ناوك ھەر (سايۇپلازم)ەكە بيت، بچپنرئيت لەرەحمى ھەر ئافرمتيكدا، مندائيك دەردەچيٲ ۱۰۰% لەمندالەكەى ئەمان دەچيٲ، بۇ ئەوھى كە گەورە بوو ئيسقانەگانى دەرپهينن و بۇ ئەمى بەكار بەينن!! ئەمە ھيچ دينىك قبولى ناكات، جا مەترسىيەكى زۇرئش ھەيە لەمەدا زاناکان دەلئىن: پەنجا ھەزار تا سەد ھەزار جين ھەيە لەمروۇفدا زۇربەى كەشف نەكراون چونكە سستن، ئەگەر بورووژين نازانين چى روو ئەدات، لەوانەيە بوونەومرى سەير دەرچيٲ، زانايەكى زۇر گەورە كە ناوى (جۇزئيف رۇت پلان)ە ئەم پيرمزانايە كە خاومنى خەلاتى نۇبلە لەفيزيادا (لەفيزيائى ناوكى)دا ئازانسى رۇيتەر نامەيەكى ئەم زانايەى بلاوكردەوھ نووسيوويەتى بۇ زاناکانى سكوٲلەندە كە سەرھالى ئەم ئيشەن، دەلئيت: گەر بەردەوام بن ئەگەنە ئەوھى كە مروۇفيك دروست بکەن بەشيوھى فۇتۇكۇپى بەلام تكاتان لى دەكەم ئەمە مەكەن كاتى خوى سياسەت مەدارانى ئەمريكا ئيمەيان

هه ئخه له تاند ووتيان: ئەلمانیا بۆمبى ئەتۆمى ھەيە ئۆيە خېرا دروستى بکەن بۆ ئەوھى بترسن و تېمان نەگرن، ئۆمەش قومبە لەيەكى ھايدرو جينيمان دروست کرد کەچى تەماشادەكەين كيشايان بەياباندا بەھيرۆشماو ناكازا كيدا كە جەنگە كەشى تەواو بوو بۆمان دەرکەوت كە ئەلمانیا بۆمبى ئەتۆمى ھەر نەبوو، ئۆستاش خەومان ئى ناکەوئیت لەو كاتەو ویزدانمان نارام نىيە، ئۆيە گەر بەردەوام بن و ئەو جۆرە مروفانەتان پىك ھىنا ئىتر خەون نابىنن وە ھەموو مروفىك بەم شۆمىيە پىك دىت بۆمبى ئەتۆمى ھەرزانە.

پۆيۆستە ئۆمە ئەم دوو حالەتە جىياكە يەنەو ئەوھى كەسيفەتۆكى مروف دەچۆتە ناو ئازە ئۆكەو ئەزە ئەكە وەك كەلوپە ئۆكى يەدەگى بەكار دىت. جا ئايا ئازە ئەكە نەخۆشى تری لەگەل دا ناگوپۆزۆتەو (والله اعلم) ژيارى رۆژئاوا ھەموو بەھايەك لەم جۆرە زانستانەو و مردەگرت، بەلام ئۆمەى ئيماندارو موسلمان بەھا لەدینەو و مردەگرت دین لەو ھەيەو ھاتوو، وەحى لەخواو ھاتوو، خۆى گەورەش پەرومردگارە زانستۆك كە لەسنوورى رەوشت دەر بچۆت، زانستۆك كە لەسنوورى بەھاگانى خۆى گەورە دەر بچۆت، زانستۆكى زمر مەندە، زانستۆكى ویزان كار دەر دەر بچۆت، ئەم مەسەلەى (استنساخ) ھە جىياپە لەگەل ئەندازە گىرىدا واتە: جىياپە لەگەل (خلاق) دا. (خلاق) تەنھا ئىشى پەرومردگارە (سبحانە وتعالى) كە لەنەبوون (مخلوقات) بەدى دەھىنۆت، بەلام ئەم كارەى كە ئەمان دەستيان داومتى برىتییە لەبەكار ھىنانى بوونەومرى خۆى گەورە، دەستكارى خانەگانىان دەكەن، (خانە) خۆا دورستى کردوو، دەستكارى (جىنات) دەكەن لەسەر كرۆمۆسۆمات، (جىن) خۆى گەورە دروستى کردوو، ئەپخەنە ناو خانەيەكى ترەو ناوكە كەھيان فرىداو ئەپخەنە ناو سائۆپلازمەكەو سائۆپلازمەكە خۆى گەورە دروست

کردووه، نهمه دستکاری کردنی بهرنامه‌ی خواجه، قورئان دمفهرموویت:

(فَلْيَغْيِرَنَّ خَلْقَ اللَّهِ^ع)^{۳۳۳}

باسی شهیتان دهکات که رُوْزِيْكَ له رُوْزَانِ فَرْمَانِ دَهکَاتِ (ولأمرنهم فليبتكن آذان الأنعام ولأمرنهم فليغيرن خلق الله) رُوْزِيْكَ دِيْتِ شَهِيْتَانِ فَرْمَانِ دَهکَاتِ بهنهلویاکانی خوی که دست کاری بهرنامه‌ی خوا بکن، نهمه یهکیکه لهتهفسیراتی نهو نایهته که مرؤف ناوا دستکاری بهرنامه‌ی خوا دهکات، دهیهویت به ریگای شهرعیهکهیا بهریگه سروشتیهکه مرؤف دروست نهبیت بهلکو بهریگه‌ی فؤتوکۆپی که کارساتیکی گهوره‌ی له‌دواومیه دروست ببیت، بهریز مامؤستا دکتور (نه‌حمه‌د کوبه‌یسی) رافه‌ی نایه‌تیکی کردووه که خوی گهوره دمفهرموویت:

(حَتَّىٰ^۲ إِذَا فُتِحَتْ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ وَهُمْ مِّنْ كُلِّ حَدَبٍ

يَنْسِلُونَ^{۳۳۴})

(فتحت) واته: (کرایه‌وه) واته: شَتِيْكَ هه‌بووه به‌لام له‌وهو پيش داخراوه، ته‌فسیری دهکات بهم جیناته‌ی که‌له‌مرؤفدا هه‌یه که سستن، به‌هوی دست لی‌دانی بهرنامه‌ی خواوه نه‌ورووژیت بوونه‌ومری سه‌یرو سه‌مه‌ره دروست ده‌بیت (یأجوج و مأجوج) نه‌مانه میلله‌تیکی دیاری کراو نین نه‌مانه کۆمه‌له بوونه‌ومریکن قورئان دمفهرموویت: (من کل حدب ينسلون) (حدب) واته: سنگ، له هه‌موو سنگیکه‌وه په‌یادهن، واته: له ریگه سروشتی‌یه‌که‌وه دروست نابن، له‌نیوان هاوسه‌رمکان یا نیرو میوه دروست نابن، نهم ریگای فؤتوکۆپی‌یه‌یه که‌له وهرگرتنی خانه‌ی

^{۳۳۳} النساء / ۱۱۹ .

^{۳۳۴} الأنبياء / ۹۶ .

جەستەوۈ دروست دەبن، جا قورئانى پىرۇز زۇر وورد دەفەر مووئىت: (ينسلون) نافر مووئىت: (يتناسلون) بە صىغەى (يتفاعل) بەكارى ناھىئىت (ينسلون) واتە: بەبى پەيوھندى زاپەندى دروست دەبن، واتە: رۇژىك دىت ئەو نەئىيە دەكرىتەوۈ مروفائەتى بەو جۇرەى لى دىت، (ياجوج وماجوج) لە (اج ياچ) واتە: ھەلگىرساندىنى فیتنەو ناشوب و ناگرو دووبەرەكىيەوۈ ھاتوۈ، پىغەمبەر (ﷺ) لەچەند فەر موودمىەكيا وەصفىان دەكات و دەفەر مووئىت: كورتە بالان.. زۇردىر.. خوئىن مژن.. توندوتىژن (عتاھ).. تاوانبارن.

ئاوا وەصفىان دەكات دەفەر مووئىت: كە دىنە سەر ھەر شتىك بخورىت، ھەموۈ دەخۇن و ھىچى ناھىئەنەو، كە دىنە سەر ئاويك، سەر روبارىك، ئەوھندە زۇرن كە بە كاروان دىنە سەر روبارى بچوك بچوك ئەو بەشەى كەلەدواوھن كاتىك دىنە سەر روبارەكە ئاۋى تىدا نەماوۈ دەئىن: ئەمە كاتى خۇى ئاۋى تىدا بوۈ، دەرپۇنە سەر ھەر شتىك لەناۋى دەبن ئەمانە نەمازەلن نەمرۇفن، واى لى دىت خەلك پەنا دەبات بۇ خۋاى گەورە لەشەرى ئەوانە، ئەمە پەكىكە لەو تەفسىرانە چونكە قورئانى پىرۇز دووبەشە:

(۱) بەشىكى پىى دەوترىت (محكم).

(۲) بەشىكى پىى دەوترىت (متشابه).

(محكم) دىارى كىردنى - قەدەغەگراو (حرام) و رىپىدراۋە (حلال) - بۇ ژىانى رۇژانەى مروف كە برىتییە لەو شتە ئاشكرايانەى كە تەفسىرگراون و ئىتر روون و ئاشكران بەلام (متشابه) لەھەموو زەمانىكدا تەفسىرى خۇى ھەيە، ئەمە لەو ئايەتە متشابھانەيە نەمپۇ بەم شىۋمىە تەفسىر دەكرىت كە ئەگەرىكى زۇرە بەھۋى دانەخستنى دەرگاى ئەم جۇرە زانستەى كە دەستكارى بەدپەئىراۋى خوا دەكات. لەوانەيە ئەو جۇرە بوۈنەوھرانە دروست بىن كە زەرمرەند دەبن بۇ

مرؤفایه تی، له فهرموودمیه کی پیغه مبهردا (ﷺ) که باسی نه وان دهکات به شتیک له فهرموودمیه که نه فهرموویت: (تنفجر فیکم غمامه) سهیری دهر برپنی پیغه مبهردا (ﷺ) بکن (انفجار) ههوریک ئه ته قیته وه له ناواتانا (مثل الترس) وهک فه لغانیک، هه موو له قلیمدا بینوو مانه، قونبه له ی زهری که دمه قیته وه، بهر زدمبیته وه وهک دره ختیک وهک فه لغانیک لی دیت پاشان (تنشر) بلاو دمبیته وه (وهی دخان) دوو که ئیشه (فتقبض ارواح الناس)^{۳۵} رۆحی خه لگی رادمکی شیت، نه مه بیجگه تهفسیری قونبه له ی زهری ج تهفسیری تر ئه توانی نه و مانایه هه لگری، ناشکرایه ووشه ی (تنفجر) به کار دهینیت، له کو تایدا ده لیت: ئیمه له گه ل هه موو زانستیکداین که سوودی هه بیت بو مرؤفایه تی وه دژ به هه موو زانستیکین که زهرم دمدات وهک پیغه مبهردا (ﷺ) ده فهرموویت: (اللهم انی اعوذ بک من علم لا ینفع)^{۳۶} په نا ده گرم به تو خوی گه وره له زانستیک که سوودی نه بیت.

وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین

^{۳۵} قبض الارواح، البخاری مواهیت ۲۵ / ابی داود، ادب ۴۲ / النسائی، إمامة ۴۷ / ابن ماجة، جهاد ۱۰ / مسلم، فتن ۱۱ / الترمذی، فتن ۵۹ / أحمد بن حنبل ۱۲۰/۸۲.

^{۳۶} ئەم فەرموودمیه به چەند (متن) ێک هاتوو، که خزمەت بەم ناوهرۆکه دهکەن، وهک: اللهم اني اسألك علما نافعا، ورزقا طيبا، وعملا متقبلا. ابن ماجة وغيره، وانظر صحيح ابن ماجة ۱/۱۵۲، وجمع الزوائد ۱۱۱/۱۰.

باسى بىستو شەشەم

ئىعجازى زانستى لە بوونى مرؤفدا

★ لە بواری ڤەنگدا:

ئاشكراپە كە تۆوى مرؤف ((سپېرم))، ئەومندە وورده بە ((مىكروئسكۆب))ى ئاسايى نابىنرى، بەلكو بە ((مايكروئسكۆبى ئەلىكترونى)) سەروو ((۸۰۰)) ھەزار جار گەورمكردن ئىنجا ڤوون و ئاشكرا ئەبېت و تۆزى بريسكەى لىوہ دېت، ھەرومھا ھىلكۆكەى ئافرمىش ئەو بريسكەپەى ھەپە كە بە ((مايكروئسكۆب)) تەماشا ئەكرى. لە مشتەقاتى ووشەى ((نطفة)) ((النطف)) واتە: ((مروارى)) مروارىش بەجى بەناوبانگە؟ بە بريسكە دانەوہ. بريسكە ئەدەمنەوہ.

ئىنجا لىرەدا پاش ئەومى تەكنۆلۇجىيائى وىنەگرى وەك مايكروئسكۆب، گەشەى پىن درا، گەيشتە ئەومى كە ڤەنگى ئەو سپېرمە، (ئاوى پىاو) سېپىيە، بەلام ھى ئافرمت زەردە.

پېغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) لە فەرموودمىھەكدا ئەفەرموى:

((ماء الرجل ابيض وماء المرأة اصفر))^(۳۳۷)

ئايا كى پى ووت؟ خۆى زانى؟ مىكروئسكۆبى ئەلكترۆنى ھەبوو؟ ياخود ئەمە پىستگىرىيە لەلایەن خواومو لەوئوہ ھەوائى پى ئەدرى؟ بەھىواين كە ئەم باسە ھۆكارىكى ھىداپەت بى بۆ ئەو جۆرە كەسانەى كە لە گوماندا ئەزىن، بەلكو بەخۇياندا بچنەوہو بزائن بەراستى ئەمە معجزەپەو ئەمە بە بەشەر ناكرى.

(۳۳۷) صحیح ابن حبان / الجزء ۱ / ص ۴۴۱، ھەرومھا مسند ابى عوانة ۲ / الجزء ۱ / ص ۲۹۴.

★ لە بواری زاراوه:

بئىنە سەر ئىعجازىكى تر كە پەيوەستە بە زاراوه، بە ((تيرمنۆلۇجى)) يەوہ قورئان ووشەى ((علقە)) بەكار ئەھىنى لەگەل ووشەى ((مضغە)) بۇ قۇناغەكانى لە كۆرپەلە.

((علقە)) دوو مانای ھەيە: مانایەکیان واتە كرم، مانایەکیشیان واتە خۆھەلۆاسین، ئەمڕۆ بەھۆى گەشە كردنى كۆرپەلە ناسینەوہ ((ئىمىرىۆلۇجى)) بۇيان دەرکەوت بە كامیرا بەشیۆمىەك كە بومتە حەقىقەتى زانستى كە ئەو ((تۆوہ پىتىنراوہ)) وەك كرمىكى ئى دىت كە ئەگاتە رەحم، بۇ ماوہى ((۱۴)) رۆز خۆى ھەلئەواسى بە دىوارى رەحمەوہ بەشیۆدى كرم پاشان شیۆەكەى دەگۆرئى بۇ شیۆمىەكى تر كە پىئى ئەوترئى ((مضغە)) ئەو ((مضغە)) يەش نرىكەى ((۳ سى)) ھەفتە بەو شیۆمىە دەمىنىتەوہ جا وورده وورده شیۆەكەى دەگۆرئى.

مەرجه خۆى ھەلۆاسى بەدىوارى رەحمەوہ تا كۆتایى، ھەرکاتىك ئەو پەيوەندىیە نەما ((ئەو خۆھەلۆاسینە نەما)) ((اجھاض)) لەبارچوون روونەدات.

لەبەرئەوہ ھىچ ووشەيەك ناتوانىت دابنىت لەجىاتى ((علقە)) بەو مانایەى ((علقە)) بىت شیۆازەكەشى وەك كرمە ئىشەكەشى خۆھەلۆاسینە سبحان الله العلى القدير.

زاناکانى رۆزئاوا بۇيان دەرکەوت كە كۆرپەلە لەم قۇناغەدا شیۆەى كرمى ھەيە، ئىشەكەى ئەوہىە خۆى ھەلئەواسى بەدىوارى منالدانەوہو ناویان نا ((لېچ لاىك)).

Leachlike

((لېچ لاىك)) يانى ئەشوبەيتە كرم واتە ((علقە)) كە ناگایان لە قورئانىش نىیە، وە ((۱۴)) رۆز ئەخايەنىو پاشان ئەگۆردرى وەكو بنىشتىكى جوراوى ئى دى. خواى

گهوره ئهوهى ناو ناوه ((مضغه)) واته: ((جوراوه)) ئهگهر بېيته سهر زاراوه ئىنگلىزى يه گهى پى ئه ووترى ((چووت لايك)) يه عنى: ((جووراو)) ((سبحان الله))!!

ئىنجا هيغ ووشه يهك ناتوانيت دابنييت كه ئه و مانايه بيه خشييت به و قوومه. ئه مهش جوړيكه له ئيعجازى ووشه له قورئانى پىرۇزدا له بوارى پزىشكيدا.

*له بوارى زنجير مبهندىدا:

هيككوكهى ئاقرمه كه گه ورمترين خانهى له شه نزيكهى ((۴۰۰ - ۵۰۰)) دانه له تهمنى ئاقرمه دا به تىكراپى هه موو ((۲۸)) رۇژيك دانه يهك به شيوهى دمر پهرينيك دپته دمرئ له هيككهدان به ره و خوار.

قورئانى پىرۇز ووشهى ((ساله)) ي بۇ به كار دمهينيت. ((استل)) واته هاتنه دمر موه، له و هيككهدانه وه هه موو ((۲۸)) رۇژيك هيككهدان دپته دمرئ وه له ژىريدا ئورگانيك هه يه شيوازي ره حه تى هه يه نه يگرته خوڤى و برزانگى تيايه پالى پيوه نه نى بۇ ناو كه نالايك پى ئه ووترىت كه نالى ((هالوپ)) ئه گهر له ويدا تووى پياو كه هاتبېته ئه وئ له ماوهى ((۳ سن)) رۇزدا دمه پىتيرىت ئه گهر نه بوو له ويدا دمه پوكيته وه. دواى ئه وه وورده وورده دمه پواته خواري شايانى باسه كه ههر ئه و رۇزهى كه دمه پىتيرىت له ولاوه ((مه شيمه)) دروست دمه پىت له ناو ره حمدا ((سبحان الله)).

كاتيك كه ئه م تووه پىتيرىراوه ئه پروات و ئه گاته ره حم خوڤى هه ئه واسى به ره حمه وه وه پيشتر ناماز هه مان پيدا، قورئان ناوى ناوه به ((علقه)) كه ماناى هه لواسراو دمه خشى.

پاشان ئه بېته ((مضغه)) وه پاشان ((مضغه)) يه ئه بېته دوو بهش:-

بەشىكىيان ئەندام و نۇرگانەكانى تىرى لەشى ئى دروست دەمبى، بەشەكەى تىرى ئەبىتە دەمارىك كە خوین دەھىنىت لە ((رەحم)) موه لەدیوارى منال دانەوه بۇ ئەو كۆرپەپەى كە لە سەرمتای قۇناغى پەكەمدایە، خۇراكى بۇ ئەھىنىت لەرىى خوینەوه، ئۇكسىجىنى بۇ ئەھىنىت لەرىى خوینەوه.

ئىنجا دەرھاویشتەكانى (افرازات) و ئەو ماددە ژمەرأویانەى كە ھەن لەگەل دووم ئۇكسىدى كاربۇنەكەدا كە نەرۇنەوه دەرى بەم جۆرە گەورە ئەبى پىى ئەوووترى ((والاش)) جا ئەگەر وورد بىنەوه قورئانى پىرۇز باسى ئەكات: ((من مضفة مخلقة وغير مخلقة)) ئەم ((مضفة)) پە ئەم ((جووراوه)) دوو شىۋازى ھەپە پان دوو بەشى ھەپە، بەشىكى ((خلق)) لىى دروست ئەبى ((سەر و قاچ و دەست و)) ھەموو ئەندامەكانى دەرەموو ناوہو، ئەوہى تىران گەورە ئەبى و ئەبىتە والاش، كاتى لەدايك بوون كە ھەردووكى بەپەكەومن ھەردووكى خانەنویەك سەرچاومیان ھەپە لە باوك و دایكەوہ ھاتوون، كاتىك ئەبىنى ئەمیان ئەبىرئى و فرئى ئەدرى، ئەوى تىرىشيان باومشى پىانەكرئى و بەساقەو بەقوربانى ئەبن.. ئەویش مرۇفەكەپە. خواى گەورە ئەفەرەموت:

يَنَّايْهَا النَّاسُ إِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِّنْ تُرَابٍ

ثُمَّ مِّنْ نُّطْفَةٍ ثُمَّ مِّنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِّنْ مُّضْغَةٍ مُّخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُّخَلَّقَةٍ لِّنُبِّئَنَّ

لَكُمْ وَنُقَرُّ فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا

ثُمَّ لِنُبَلِّغُوْا أَشَدَّكُمْ وَمِنْكُمْ مَّنْ يُتَوَفَّىٰ وَمِنْكُمْ مَّنْ يُرَدُّ إِلَىٰ

أَرْدَلِ الْعُمْرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِنْ بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا وَتَرَىٰ الْأَرْضَ

هَامِدَةٌ فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ وَأُنْبِتَتْ مِنْ كُلِّ

زَوْجٍ بَهِيحٍ ﴿٢٣٨﴾ ...

لهم نایه‌ته پیروژدها خوی متعال ده‌فرموی:

ئەوی ئەو کەسانە‌ی کە گومان‌تان هە‌یه له زیندوو بونە‌وه بیریکە‌نە‌وه ئە‌وه ئی‌وه له گ‌ل دروست ک‌راون، له زانستی ئە‌م‌رۆ‌دا ڕ‌وونە هەرچی پ‌یک‌هاتە‌مان هە‌یه له گ‌لدا هە‌مان پ‌یک‌هاتە‌یه. گوشت و ماسولکە‌و ئ‌یسک و خوین و ئە‌م له‌شە‌ی ئ‌یمە کە شیتە‌ل ئە‌ک‌ریتە‌وه هە‌مان پ‌یک‌هاتە‌ی گ‌له وە‌ک: ماددە‌کانی مە‌گ‌نیسیۆم و کاربۆن و نایت‌رۆ‌جین و فۆس‌فۆر و مە‌نگە‌نیس و ئ‌اسن و مس و.. هتد ئە‌مه له‌ناو زانایاندا زۆر ڕ‌وونە، ڕ‌ه‌گە‌زێک نی‌یه کە له گ‌لدا هە‌ب‌یت و له له‌شمانا نە‌بی‌ن یان بە پ‌یچە‌وانە‌وه ئ‌یمە پ‌یک‌هاتە‌ی گ‌لین له ڕ‌ووی له‌شە‌وه له ڕ‌ووانگە‌ی زانستە‌وه، پ‌اشان ئە‌فە‌رموی: ثم من نطفة... نطفه کە‌ش بە‌هۆ‌ی مایک‌روسکوبی ئە‌لیک‌ترۆ‌نی‌یه‌وه ب‌ینرا، پ‌یچە‌مبە‌ری خوا علیه الصلاة والسلام ڕ‌ه‌نگە‌کە‌شی دیاری کرد. ئ‌ینجا ئە‌فە‌رموی ((من علقه)) ئە‌مه‌شمان ئ‌امازە پ‌ی‌ کرد کە بە‌هۆ‌ی هۆ‌کاری پ‌یشکە‌وتووی نوێ‌وه ڕ‌وون و ئ‌اشکرا ب‌ینراوه. ئ‌ینجا :

((مِنْ مَضْغَةٍ مُخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ)) ﴿٢٣٩﴾

ش‌ی‌وازی جووراوه‌کە هە‌ردوو جۆرە‌کە‌مان باس کرد دوا‌ی ئە‌وه مانە‌ومیە‌ک له ڕ‌ه‌حمدا کە مە‌زەندە ئە‌ک‌ریت بە ((٢٦٠)) ڕ‌ۆژ

(٢٣٨) الحج / نایتمی (٥).

(٢٣٩) الحج / ٥

((إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى)) (۲۴۰)

بۇ كاتىكى ديارى كراو ((۲۶۰) رۆزە، وه كه پيتاننده كه له ((قەناتى فالوب)) دا ئەمىنىتە وه دواى نزيكهى حەفتە يەك يان زياتر دپتە رەحمە وه ئەمىنىتە وه، نيتەر دواى ئە وه

((ثُمَّ نَخْرِجُكُمْ طِفْلًا)) (۲۴۱)

منال لەدايك بوونه كه هەموو كەسك دمیزانى. بەلام ئەم قۇناغانەى كه منال شیر نەخوات و نینجا دوايى گالگۆلگى ئەكات و پى ئەگرى ئەو قۇناغانەى كه هەموو كەسى ئەیبینی و هەموو كەس پیايدا رۆشتوو ئەبى بزانی قۇناغى ديكە هەبووه كه وهختى خۆى نەببیراوه لەناو سكى ئەو دایكەدا هەمووى پرووى داوه..

زنجیر مەندیهكى سەیر، زنجیر مەندیهكى چوونیهكى سەد لەسەد لەگەن زانستدا بەلام بەداخه وه تا ئیستاش هەندى كەس لە گىزاوى گوماندا ئەژین، وه وابزانم كاتى ئەوه هاتوووه خۆیان لەو گىزاوه رزگار كەن و خۆیان تەسلىمی پەروردگار كەن و خۆیان ئاویزانی بەرنامەكەى خۆی گەوره بکەن و خۆیان لە كانیاوى سازو دلگیری قورنانی پیرۆز تیر ئاو بکەن. خۆی گەوره لە قورنندا ئەفەرموى

(۲۴۰) الحج / ۵.

(۲۴۱) الحج / ۵.

((مَا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلَّهِ وَقَارًا ﴿١٣﴾ وَقَدْ خَلَقَكُمْ أَطْوَارًا ﴿١٤﴾)) (۲۴۲).

خوای گه‌وره شایسته‌ی نه‌و ریژمیه، نه‌و خوایه‌ی که به هوناغ هوناغ نیمه‌ی دروست کردوو.

* بیینه سهر نیعجازیکی زنجیره‌بندی تر.. که نه‌و کۆرپه‌له‌یه له سهرمتادا کاتی که دریزی‌یه‌که‌ی نه‌چیته ((۱۳)) ملم، واته به‌فه‌دەر نینۆکی بیایونک ده‌بیت، نینۆکیکی بچکۆلانه له‌م حه‌مه‌دا نه‌بینیت دوو خه‌تی بۆ دروست نه‌بیت یان دوو کونی بۆ دروست نه‌بیت له‌ملاو له‌ولا که نه‌وه سهرمتای گوئی نه‌و مروقه‌یه، پاش نه‌وه دوو چالی بۆ دروست نه‌بیت، له‌ ناوم‌راستی روویا، یه‌که‌مجار روومکه دروست نه‌بیت، روومکه واته: بونیادی ده‌م و چاوکه، نه‌و رووه دروست نه‌بیت نینجا نه‌و دوو کونه‌ی نه‌ملاولای که ده‌بنه سهرمتا بۆ هه‌ردوو گوئی مروقه. وه پاشان دوو چال دروست نه‌بیت له‌ ناوم‌راستی نه‌و روومدا که ده‌بنه چاو له‌ داهاتوودا.

(وَجَعَلَ لَكُمْ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَالْأَفْعِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ

(۲۴۲) ﴿١٤﴾

بیغه‌مبه‌ری خوا (((صلی الله علیه وسلم)))، نه‌و جوژه زانسته‌ی پی بووه، نه‌و زانیاریه‌ی هه‌بووه، هه‌روها خوای گه‌وره له‌ نایه‌تیکی تردا نه‌فه‌رموی:

(أَحْسَبُ أَنْ لَمْ يَرَهُ أَحَدٌ ﴿٧﴾ أَلَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ ﴿٨﴾) (۲۴۴)

(۲۴۲) نوح / ۱۳ و ۱۴.

(۲۴۴) السجدة / ۹.

ئەى دوو چاومان بۇ دروست نەکرد؟ پاشان دەممان بۇ دروست نەکرد؟ بە نەسبەت زنجیرەبەندىيەو پەكەمجار ئەو كونی گویانە دروست ئەبن، پاشان ئەو چالانە دروست ئەبن بۇ چاو پاشان بۇ دەم.. ئەم زانیاریە لە ئاسمانەو دراوہ بە پیغەمبەر ((صلی اللہ علیہ وسلم)) بۆیە لە سجدەدا لەیەكی لە دوعاگانیدا ئەیفەرموو ((سجد وجهي للذي خلقه...)) تیبینی بکەن یەكەم جار دەم و چاوەكە (ئەو رووہ) دروست ئەبیت.

((سجد وجهي للذي خلقه وصوره وشق سمعه وبصره بحوله وقوته فتبارك الله احسن الخالقين))^(۲۵) سوچدەى بردووہ بۇ ئەو خوايەى كە رووی بۇ دروست كرددوہ كە گوئی بۇ دروست كرددوہ، كە چاوی بۇ دروست كرددوہ، كە ورمیی ھەر بۇ ئەو خوايەيە.

لە دریزایی ((۱۳ مەم)) دا ((۱۳)) مەم بەو بچوكیە، ناگاتە سانتیمەتر و نیویك، پیغەمبەری خوا كی پئی ووت لەو كاتەدا سەرھتای دروست بوونی چاوەو سەرھتای دروست بوونی گوئیەو ئینجا دەمەو ئینجا زمان و لیوو. ئەمە كی پئی ووت...؟!... بیچگە لە زاتی پەروردگار. (سبحانہ تعالی).؟
خوا ئەفەرموی:

((ئیسقان دروست ئەكەین، پاشان دای ئەپۆشین بە گوشت))

تا ماومیەكى كەم لەمەوبەر باوەریان وابوو كە گوشت و ماسولكەكان دروست ئەبن یەكەمجار پاشان وورده وورده لەناویانا ئیسك دروست ئەبن. بەلام قورئان وا نافەرموی.. بەلكو ئەفەرموی: ئیسك دروست ئەكەین و پاشان داینەپۆشین بە گوشت. بەھۆی پێش كەوتنی تەكنۆلۆجیاوہ دەركەوت بە شیوازیک كە ئیتر ھەئە

(۲۴) البلد / ۷ و ۸.

(۲۵) الترمزي / ۲ / ۴۷۴ واحمد ۲۰/۶ والحاكم وصححه ووافقه الذهبي ۲۲۰/۱ والزيادة له.

قبول ناکات و بووته راستیهکی زانست دمرکەوت یەکەم رۆژی هەفتەى
 حەوتەمدا سەرمتای دروست بوونی ئیسقانه. هەندئ وینە هەیه لە حەفتەى
 هەشتەمدا ئیسقانهکانی پەنجەى دەست و قاچەکە زۆر بە روون و ئاشکرا دیارن
 لەو کۆرپەلەپەدا پاشان بربەرەى پشتی بەلام هیج ئاسەواری گوشت وە ماسولکە
 دیار نییە. ئەمە سەلماندی کە ئیسقانهکان دروست ئەبن یەکەمجار پاشان
 دانەپۆشرین بە گوشت.. وەك قورئان ئەفەرموی:

((لِكُلِّ نَبَاٍ مُّسْتَقَرٌّ^ع)) (٢٤٦)

هەموو خەبەرێک شۆینەکانی خۆی هەیه، ئەو خەبەرە هیشتا روون نەبووبوو
 بۆ خەلکی، بۆ زاناکان روون نەبوو، تا ئەو پێشکەوتنە روویدا لە کامیرا.. کە بەلێ
 یەکەمجار ئیسکەکە دروست ئەبێ و پاشان دانەپۆشری سەد لە سەد وەك خۆی
 متعال فەرمووێتی.

جا ئەوانەى کە ئەلین محمد زیرەك بووو قورئان خۆی دایناو بەراستی ئەوه
 ئەو پەڕى بن عەقلىیە چونکە ئەو کامیرا و شتانه هەمووی چەند سائیکە دروست
 بووه، ١٤٠٠ سال لەمەوبەر محمدیكى بەشەر چۆن ئەزانئ وەها بلئ ئەگەر
 وەحیەکی نیلاهی و پشگیری ئاسمان نەبیت.

ببینە سەر ئایەتیک لە قورئانی پیرۆزدا کە ئەم قوئاغانەمان بۆ باس دەکات..

((وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِّن طِينٍ ﴿١٢﴾ ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِي

قَرَارٍ مَّكِينٍ ﴿١٣﴾ ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً

فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظْمًا فَكَسَوْنَا الْعِظْمَ لَحْمًا ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا

ءَاخَرَ فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ ﴿٢٤٧﴾

ئەم بەدوایە کدا هاتنە ئەوەستێ بەرامبەر راستییەکانی زانست جا لێردا هەر لەم نایەتە پیرۆزەووە کە گوئی بیستی بووین نا بەو قووناغانەدا ئەروات ئینجا ((ئەم انشانە خلقا آخر)) ماومیهکی پێ ئەجێ دوایی ئەگۆردریو ئەبیتە شیوازیکی تر، ئیستا دمرکەوتوووە کە لەو قووناغە سەرمتایانەدا ناتوانی خانەیی پیتینراوی مروؤف جیاکەیتەووە لەگەن خانەیی پیتینراوی مریشکدا، یان ماسی، یان کیسەن، خانەیی پیتینراوی مانگادا، یان مەیمون.. هتد هەمووی ئەو شیوازە بچکولانەیی هەییەو دوایی دوو کونی بۆ دروست ئەبێ بۆ گوئیو ئینجا دوو کونی بۆ دروست ئەبێ بۆ چاوە ئەمانە جیاکەیتەووە، ناتوانی بلیی ئەمانەتایبەتن بە کێو، لە تەمەنی ((١٢ و ١٥ و ١٦)) روژدا ناتوانی بلیی ئەمە مروؤفە یا مریشکە، ناتوانی جیای کەیتەووە، بەلام دواي ئەووی کە وورده وورده ئەروا.. کە ئەم نایەتە ئیعیجازی تایبەتی خوئی دمرخستوووە.

((ئەم انشانە خلقا آخر)) جیاکەیتەووەی ئەم مخلوقە نازدارە لای خوا، لەگەن مخلوقاتێ تردا هەر لەخویدا ئیعیجازیکی زۆر گەوریه، جگە لە ((خلقا آخر))

((فَخَلَقَ فَسَوَّى ﴿٢٤٨﴾)) یان ((انشانە)) نەشەیی پێ ئەلین

((تسویه)) ی پێ ئەلین جیای ئەکاتەووە لەگەن مخلوقاتێ تردا..

(٢٤٧) المؤمنون / ١٣ و ١٤.

(٢٤٨) القيامة / ٣٨.

خوشک و برای بهر پزیم؛ نیمه وهک نیماندار دنیاین باومردارین و هیج گومانیکمان نییه که نهو خوا گهورمیه دمست بهردارمان نهبوو کاتی که هیج نهبووین، دمست بهردارمان نهبوو له مرحلهیهکدا

((لَمْ يَكُنْ شَيْئًا مَّذْكُورًا))^(۲۴۹).

کاتی که توو بووین چی بووین هیج نهبووین، لهو هوناغهدا خوی گهوره دمست بهردارمان نهبوو وونی نهکردین، بهلگو سهرپهرستی کردین، هوناغ به هوناغ نیمه پاراست، تا نهو ناستانهمان بریو بووینه منال و به پلهی منالیشدا رپوشتین، خوی گهوره ((جل جلاله)) پاراستینی هتا بالغ بووین. نایا نیستا دمست بهردارمان نهبیّت؟ حاشا.. بهتایبتهت پاش نهوهی که یهکخوا ناسیمان راگه یاند جارمان دا که ((الله)) خاومن مان بیّت، شارع مان بیّت، نیسلام منهج و بهرنامهی ژیانمان بیّت، رازی بووین به سهرکردایهتی ((محمد المصطفی)) ((صلی الله علیه وسلم)) که به شیوازه فهرموودمیه که هی هاتوووه نهفهرموی:

((رضیت بالله ربا، وبالاسلام دینا، وبمحمد نبیا ورسولا))^(۲۵۰).

پاش نهوهی که له ههول و گوشتداین که پهرستشی نهو خوییه بکهین تهنها لهپئی محمدهوه ((صلی الله علیه وسلم)) چونکه خوا ههر نهوهی پی خوشه، ههر بهوه رازی نهبی که عبادتهتی بکهین لهپئی محمدهوه نهک لهپئیگی که سی ترموه

((إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ))^(۲۵۱)

^(۲۴۹) الانسان / ۱.

^(۲۵۰) سلسلة أحاديث الصحيحة / مجلد ۶ / رقم (۲۶۸۶).

^(۲۵۱) آل عمران / ۱۹.

ئایا دواى ئەم ھەموو عبادەتەو ئەم ((ولائە)) بەبى شەرىك بۇ خوا.. دەست بەردارمان ئەبىت.. حاشا.. حاشا لہ بەتایبەت کہ ئیعلانى خۆشەویستی خوامان کردوو، ئیعلانى خۆشەویستی پیغەمبەر مان کردوو، لە ھەول و کۆشش داین کہ شوین ئەو زاتە بکەوین ((علیہ الصلاة والسلام)) سوننەتەکانی زیندوو بکەینەو، بەدەگان بمرینین، لە ھەولاً بین کہ ئەم خیر و بەرەگەتە بگا بە ھەموو کەس، وہ ھەرچی ئەو توحیدەى لە دلایە ئیمە خۆشمان ئەوی، بەلکو ئەوہی دەرموہی بازنەى تەوھیدیشە تەمەننای خیری بۇ ئەکەین ھەولیش ئەدەین نەک ھەر تەمەنایەکی قلبی ھەولئى عەمەلى ئەدەین کہ ئەسبابی ھیدایەتیان پئ بگا. ئایا دواى ئەمانە خواى گەورەدەست بەردارمان ئەبىت؟ بیگومان نەخیر، بەلام ئیمە خەفەت بۇ ئەوکەسانە ئەخوین کہ بەردەوام لە خولگەى گوماندان، بەردەوام گومانیان ھەبە، لە خەوی غەفلەتدان خەمی ئەوانمانە کہ بپۆنە ئەودنیا بەبى توحید، بەبى خواناسین، بەبى پەرستش.. یەعنى ھەول ئەدەین کہ ئەم فسانەى کردمان، ئەم ئیعیجازاتانەى کہ باسمان کرد ھاندەمریک بىت بۆیان دەریان بەینیت لەو خەوی غەفلەتەو خەبەریان بىتەوہ.

((يَتَأْتِيهَا إِلَّا نَسْنُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ ﴿٦﴾ الَّذِي خَلَقَكَ

فَسَوَّكَ فَعَدَلَكَ ﴿٧﴾ فِي أَيِّ صُورَةٍ مَا شَاءَ رَكَّبَكَ ﴿٨﴾)) (٢٥٢)

ئەو خوا گەورەبە داوامان لئ ئەکات کہ غرور نەمان گریت، ئەو خواپەى کہ ئیمەى دروست کردوو،

((خلاق فسواك فعدلك)) چەند بەرپك وپيكي بەشەرى دروست كرددوه جىياي كرددۆتەوه لەگەڵ نازەلدا، ھەموو ھۆكەنى ھدايەتى پى داو، بىر بگەرەوه ئەى مرؤف. بىر بگەرەوه ھەر لەدەستت ((۲۵)) جومگەى تىدايە لە ھەموو دەستىكدا ((۵۸)) ھەرەكەت ئەكا.. ھىچ ئامىرىكى ئاوا بزوك (متحرك) نىيە لەسەر زەويدا توانا (كەفائە)ى دەستىكى ھەبىت، لەناو ھەر جومگەيەكى جومگەكانى لەشى مرؤفدا شلەمەنىيەك ھەيە سائلىكى زمىتى ھەيە كە ھەرچى مختىرات و كارگەكانى دنيا ھەيە ناتوانن قەترمىەك لەو دەروست بكەن.

تەماشاي دلى خۆت كە ئەو دلەى لە تەمەنى ۷۰ ھەفتا سالىدا نزيكەى ((۵۵)) مليون گالون خويىن پال پىوہ ئەنى مەزمەندە ئەكرىت بە بەھىزترىن ئامىر لەسەر نەرزدا، دوو خانەى دلىان ھىنايە دەرى لە تاقى كرددەوھەيەكدا، دوو خانەكەيان جيا كرددەو. ئەبىنن ئەو دوو خانەيە ترپەيان تىايە ((سبحان الله)) لە ترپەى خۆيان وازيان نەھىناوہ پچراویشن لە دلەكە!! دوايى ھەر لەو تاقى كرددەوھە ئەو دوو خانەيەيان دايەوہ لەيەك دواى نەختى ئاوازمەكانيان بويەوہ بەيەك، ئەمە كى كرددى؟ ئەمە ئەيسەلئىنى كە ھىزىكى غەبىبى ھەيە ئەمە ئەبات بەرپوہ.. سەيرى لەشى خۆت كە!! بىر لە جگەرت يان زراوت يان پەنكرىاست يان ھەرس كرددت بگەرەوہ، سەيرى بىنن كە ((۹۰%)) لە مەلوماتت لە بىننەوہ دىت، ((۱۶۰۰)) ھەزار و شەش سەد دەنگ جيانەكەيتەوہ بە ئامىرى گوى.. ئەو دەنگە ئەكا بە كارمبا و خەزنى ئەكا.. چا و ئەو رەنگە ئەكا بە كارمبا و خەزنى ئەكا، كەى ويستت جوابت ئەداتەوہ لە مېشكتدا كۆى ئەكاتەوہ، ھەر خانەيەك لە لەشدا ((۱۰۰)) ھەزار مليون)) خانەيە، كامى ئەگرى ئەو كرؤمؤسؤماتەى تىايە ئەو جىناتەى تىايە ھەموو ھۆكارمەكانى بۆماوہ لەويدا تۆمار كراوہ، واتە ھەموو خانەيەك لەو ((۱۰۰)) ھەزار مليونە تۆيت.. ھەموو خانەيەك تۆيت و خۆتت.

لهبەرئەووە پۆیووستە بزانییت که ئینسانی عاقل کرداریک ناکات که هەدەفێکی نەبیت و لەبەر ئاواتیک نەبیت هەموو کاریکی خوا حکمەتی تیاپە، مەرجیش نییە ئیمە هەمووی تێ بگەین، وەکو خلقی خوا حکمەتی تێداپەو هەندێکی بۆمان دەرئەکەوئ ئاوا بە سەرزارەکی تەماشای کۆرپەلەیهک ئەکەیت لە سکی دایکیدا ((دوو دەست و دوو قاچ و زمان و گوێ و...)) باشە ئەمانەى بۆچی پێ داوہ لە رەحمیکی داخراودا؟! قاچی بۆچیپە؟ خۆ ناروات دەستی بۆچیپە؟ خۆ نایجوولینى و بەکاری ناهینى؟ دەمی بۆچیپە؟ خۆ خواردنی پێ ناخوات؟ بە نامادەیی لە ناوکیەووە بۆی دیت. بەلام پاش گەمیک بیرکردنەووە بۆت دەرئەکەوئیت که ئەمانە بۆ قۇناغیکی دیکەن. ئەمانە بۆ دەرەوون کاتیکیش که دیتە دنیاوہ هەست ئەکەیت که ئەو هەست و خۆشەویستیەت و شعورت هەموو دنیا پەری ناکاتەوہ. ئەبێ تێ بگەیت ئەمە دانراوہ بۆ عالەمیکی تر بۆ قۇناغیکی تر.

مردنەگەش حکمەتی تێداپە نەک هەر خەلقەکە.. مردنیش جۆرێکە لە خلق،

((خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ)) (٢٥٢)

هەر ئەو پەنجانەى خۆمان که لە سکی دایکماندا بوین پیتیتیک هەبوو پەنجەکانی ئەبەست بەپەکەوہ، کاتێ دیت ووردە ووردە نامینى مردن پوونەدات هەر لەو چرکەپەوہ، هەموو سەعاتیک ئیمە ((٦٠)) ملیۆن خانەى خوینمان دەمرئ، بەلام هی نوئ دیتەووە شوینى.. بە ملیۆنەها خانەى پیتیمان ئەمرئ بەلام دیتەووە شوینى، مردن بەشیکە بۆ بەردەوام بوونی ژیان، حکمەتی تێداپە هەول بەدین تێ بگەین.. حالەتی دروست بوونی چالەکە بۆ چاو، وە ئەو کونانە بۆ گوئ ئەمانە هەمووی نمونەن بۆ مردن هیشتا کۆرپەلەگەش دروست نەبووہ، بۆپە

خانەى تر دېتە شوينى، ئەمە بەرنامەيەكى ئالۆز و گەورمىيە.. مەگەر ھەر خوای گەورە پىى بزانی ھەرودھا زىندوگردنەووشمان حکمەتەكەى لەوہ كەمتر نىيە، جا تكامان وایمەنو كەسانەى لەو قەيرانەدا دەژین، لەو خولگەى پى باومپى و كەم باومپى و گومانەدا دەژین، كە نىتر وىستى ئازادى خوڤيان بەكاربەينن بەتايبەت بو قورئان، اعتصامى پى بكن، ھەول بدمن لىتى تى بگەن وەللاھى بەختەومرى دنياو قىامەتى مرؤف لەم قورئانەدايە..

وہ لە كوۆتاييدا داواى خىر و پەحمەت ئەكەم بو ھەمووان.

باسی بیست و حدوتهم

چهند بواریک له ئیعجازی قورئان و سوننهت

لهم باسهماندا ئهدویین له چهند ئیعجازیکی قورئان و سوننهتی پیغممبهر (ﷺ).
یهکه میان: سهبارت بهو ماوه شهرعییه که خوی گهوره دایناوه بو هه موو
دایکیک که بو ماوهی دوو سالی تهواو شیر بدات به کۆرپه کهی.
خوی گهوره نامازه بهوه دهکات:

(وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُتِمَّ
الرِّضَاعَةَ وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ لَا تُكَلَّفُ
نَفْسٌ إِلَّا وُسْعَهَا لَا تُضَارَّ وَالِدَةٌ بِوَلَدِهَا وَلَا مَوْلُودٌ لَهُ بِوَالِدِهِ
وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذَلِكَ فَإِنْ أَرَادَا فِصَالًا عَنْ تَرَاضٍ مِنْهُمَا وَتَشَاوُرٍ
فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا وَإِنْ أَرَدْتُمْ أَنْ تَسْرِعُوا أَوْلَادَكُمْ فَلَا جُنَاحَ
عَلَيْكُمْ إِذَا سَلَّمْتُمْ مَا آتَيْتُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ
بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ) ((٢٥٤)).

نایا ئەو ماوه شەریعە ئەو ((حولین کاملین)) دوو سالی تەواو، پالپشتیکی
پزیشکی طبی زانستی ھەییە؟

وەلامی ئەم پرسیارە: بەئێ. لە چەندین سەرچاوەو دراساتی باوەرپێکراووە
جەخت و داکۆکی ئەکری لەسەر ئەوێ کە ئەبیت دایک بۆ ماوەی دوو سال شیر
بدات بە کۆرپەکە. یەکیک لەوانە سەرچاوەیەکی پزیشکی منالە ((طب الأطفال))
ھی پروفیسۆریکی زۆر بەناوبانگە ((بۆج نیلسن)) لەم کتیبەدا ئەم پروفیسۆرە
باسی پەيوەندی لەنیوان شیری قتوو لەلایەک و توش بوون بە نەخۆشی شەکرە
لەلایەکی ترەو، بەو واتایە شیری قتوو علاقەییەکی راستەخۆی ھەییە لە دواپۆژدا
بە نەخۆشی شەکرەو.

لە دراسەییەکی تردا لەسەر ئەو منالانە کراوە لە ((سوید و دانیمارک و نەرویج))
ئەئین خانەکانی ((بیتا)) دەپاریزی، خانەکانی ((بیتا)) ئەو خانانەن کە
((ئەنسۆلین)) دروست دەکەن لەناو پەنکریاسدا، بەلام ((لە دراسەییەکی تردا)) ئەو
پروئتینی شیری قتوووە زیان ئەگەییەنی بەو خانانە بەلکو ئەو پروئتینە صنایعە
فاکتەریکە بۆ تووش بوون بە نەخۆشی شەکرە لە دواپۆژدا بۆ ئەو منالە شان
بەشانی فاکتەرە ((ورائی))یەکە دەوستییت.

لە دراسەییەکی تردا دکتۆر ((مجاھد محمد أبو المجد)) کە پەسپۆرە لە
نەخۆشییەکانی شەکرە لە کۆلیژی ((النصورە)) لە مصر، سەرۆکی تیمیکی زانستی
بوو لە سالی ((۱۹۹۵)) بۆی دەرکەوت ئەو منالانە کە شیری دایکیان ناخۆن بەلکو
شیری قتوو ئەخۆن لە سیرمی خوینیاندا ئەنتیبۆدی ھەییە بەرامبەر ئەو پروئتینە
حەییوانیە بەلام ئەو منالانە کە شیری دایکیان ئەخۆن ئەو ((ئەنتیبۆدی))یەیان
نییە، لەھەمان کاتیشتا کە دوو سال تەواو ئەکەن، بەردەوام ئەبن لە سەر ئەو
شیری قوتوووە ئەو ئەنتیبۆدیە نامیانییت. ئیستا پرسیاری بکەین بۆچی

نامېنىت...؟ بۇچى شىرى قوتو زمرر ئەدات لە منال، لەپېش ئەوھى دوو سال تەواو بکات، بەلام دواى دووسالەكە سودى ئى ورنەگرېت؟ ئەمە پرسىارىكى زۇر گرنگە.. چەندىن دراسات ھەپەلەسەر ئەم بابەتە وە بلاوكرائونەتەوھەسەرچاوە باومرېپىكراوھكانەوھ بۇ نموونە، گۇفارى ئۇتۇ ئىنېمۇمىتى(دراسەتېكى ئىرلەندىيە) تىايە لە (ژمارە۲)سالى ۹۴ لەم دراسەتا ئەوھ ئەسەلىنى كەدىوارى ناوموھى رېخۆلە ناتوانىت ئەو پىرۇتىنە ھەيوانىيە بشكىنىت، گۇفارى (الاعجازالعلمى) ژمارە (۴) وىنەى رېخۆلەى منالەكەشى بلاوكردوومتەوھ، ئەبىنىت ئەو پىرۇتىنە ھەيوانىيە لەناو رېخۆلەكەدا ھەئەمزى وئەرواتەناو خوینەوھ بەبېنەوھى بشكىنىت بەبى ئەوھى بېپتە(ئەمىنۇئەسەيد).

بەلام دواى ئەوھى ئەومنالە ئەگاتە(۲) سال لە دراسەتېكى تردا لە(۹۲)كراوھ (لۆكەس لانسىد) سەرچاومىھەكى باومرېپى كراومئەلى: ئەوئەنزىمانەى كەلەرپىخۆلەكەداھەن، وەدىوارى رېخۆلەكەومىكانىزمى رېخۆلەكەوھ ھەرەكەتى دىنامىكىيەكى ھەرس كىرن وھەئەمژىن ئەكەوئەگەر بەشىومىھەكى تەواو پاش ئەوھىمنال دووسال تەواونەكات.واتەپاش ئەوھى منالەكە دووسال تەواونەكات ھەج شىرىكى قوتوبخوادەشكىنىت وەپاشان بەشىومىھەكى سەپىنراو(ئەمىنۇئەسەيد) دەچىتە ئامرازى لىفاوى و ھەزم دەكرى و دەرواتە ناوخانەكانەوھەشىوازىك كە(ئەنتى بۇدى)بۇدروست نابىت،بەم جۇرمبۇمان دەرکەوت..طبیعی دراساتەكان زۇرن كەعلاقەپەكى راستەوخۇ دەسەلىنن لەنىوان شىرى قوتوو ووتوش بونى ئەو منالە بەشەكرەلەدوارۇژدا. ھەتاشىرى قوتوونەخوات، شىرى داپك بخوات دوورترە لەنەخۇشى شەكرە، بەم جۇرەحكەمتى(حولین كاملین)بۇمان دەرکەوت كەئەبى دوودانەسالى تەواو ئەومنالە شىرى داپك بخوات،جگەلەوھش كە لەكۇباسى تردا باسانكردوومكەچەند جۇرە فیتامىنات و (مضاد)ى ھەپەوھى ھەپە لەوشىرى

دایکەو وەپەلە ی گەرمیە کە ی نە گونجی لە گەل لەشی نەومنالە و چەندین حکمەتی تری تیا هەمیە. خۆ ی گەورە لە فەورناندای نە فەرمووی :

(سُرِّيهِمْ ءَايَاتِنَا فِي الْأَفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ ۗ

أُولَٰئِكَ يَكْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٢٥٥﴾ ..

شیر خوارد نەو و زۆر بە نرخە پاش نەو و ی نەومنالە دوو سال تەواو نە کات هەتا نەمری شیر سوودی هەمیە بۆی. . . پیغە مەبری خوا (ﷺ) هە چ جۆرە خوار دنیکی بخوار دبا یە نەیفەرموو (اللهم بارک لنا فیما رزقتنا و ارزقنا خیرا منه) (٢٥٦) واتە: خۆ یە بەر مەکت بخەیتە خۆراکە کە مانە و و لە وەش باشتر مان پی ببەخشە، بەلام نە گەر شیر ی بخوار دایە تەو و (ﷺ) نەیفەرموو: خۆ یە بەر مەکت بخەیتە نەم شیر و وەو بۆمان زیاد کەیت، نەیفەرموو: لە مە باشتر مان پی ببەخشی چونکە لە شیر باشتر نیە دمی فەرموو (. . . و ارزقنا منه) لە کاتی کدا نەو جۆرە ستایشە بۆ گوشت نە هاتوو و، بۆ نمونە: جارێکیان با سمان کرد لە فەرمنا هۆرمۆنی (ئەسترۆجین) یان نەدا لە گوێر مەکی نیر و مگوشتە کە یان نە نار د بۆ دەر وە ی فەرمنا سالی خۆ یان فەدە غە بوو، نەو گوێر مە کە نیر مە ی کە نەو هۆرمۆنی مینە مە ی لیدراو و. کیش زیائە کا، وەبزیویشی کە م نە بی تەو وە دوایی دەر کەوت لە مصر نەومنالانە ی کە لە و جۆرە گوشتە یان زۆر خوار دوو و، منالی کوپ (نیرینە) سنگیان دەر پەریو وە موویان دو اکە و توو و، دەنگیان ناسک نە بی ت وە پاشان چەندین جۆر لە نە خۆشیە کانی

(٢٥٥) فصلت / ٥٣ .

(٢٥٦) بە مەتنی کە مێک جیاواز هاتوو وە لە الترمذی / ٥ / ٥٠٦ و ٢ / ١٥٨ .

شېرپەنچە (سرطان) دروست ئەبى چۈنكە ئەوجۇرھۆرمۇنانەبەگولاندن و لىنان نافەوتىن.

ئەمىرچۇرمنەخۇشپىيەكى تر پەيدا بوو كەپىي ئەووترىت (C.G.D) كە (جنون البقرى) پى ئەلئىن واتە: (شېتى مانگا) نەمەش فايرۇسىكى نوپىيە زياترىنى لەئالفى ئەومانگا يەدا ھەيە، چۈنكە ئالغەكەزۇرپىسە ئىسكى ھارپراوھى تىايە.. ئەدرى بەمانگا بۇنەوھى زووقەلەوبىت.

ئەوجۇرمنەخۇشپىيەنەرۈون وناشكران لەوولاتەكانى ئەووروپادا، جارېكىان باسما نكرد كە پىغەمبەر (ﷺ) فەرموويەتى: ئەوناژەلانەى كەگەرۇكن، ئەومەرپومانگا يانە، گۇشت وشىرەكەيان مەخۇن، تاومكو ماوھىەك (حبس) ئەكرىن ئەوخواردنەى ئەگۇپدرى و خواردنىكى خاوين و مرنەگرى و ناوسكى پاك ئەبىتەوھوخانەكانى پاك ئەبنەوھو ئەو گۇشتەى پاك ئەبىتەوھو ئىنجا جانىزەبخورىت.. (نەى رسول الله ﷺ) عن يا أكل الجلالة أوشرب البانها أوكما قال..^(۲۵۷).

* لەكتىبى (بحوث مقارنة بين العلم الحديث والكتاب والسنة) ھى د.دلاوور محمدصابر لەلاپەرە ۱۶۷۱داسى توپزىنەومىيەك ئەكات كەلەيا باندا كراوھ، ئىعجازىكى پىغەمبەرى تىايە (ﷺ) خۇى باسى گۇشتى مانگانەكات. كەگۇشتى مانگا كارى كر دۇتە سەرچۇر مەكتىايەك (سالونىلا لەتايضەى مۇنىيەت) ئەم جۇرە بەكتىايە (D.N.A) كەى گۇپراوھ واتە: دووچارى (طفرة وراثية) بووھ واتە: (بازى بۇماومىيى بووھ) لەنەنجامى خواردنى ئەوگۇشتەدا، ھەمان شت رۈنەدات بەنسەت مرۇقەوھ، رۈونە كە (D.N.A) ئەوشرىتە بۇماومىيەيە لەنىومرۇقۇدا كەگۇپرا ئىتر ئەوھ گەورەترىن فاكتەرە بۇ توش بوون بە شېرپەنچە (سرطان)..

^(۲۵۷) بە مەتنى جىاواز بەلام بەھەمان جەمك و واتا ھاتووھ لە سنن الترمذى / كتاب الأطعمة /

۱۷۴۷، النسائى / رقم (۴۳۷۱)، سنن ابى داود / رقم (۳۲۳۱).

گه ورمترين فاكتيره بۇ تىكچوونى مېتابولىزمى نەو مروفه وهه موو چالاكى لهشيبه وه. گوشتى گا بهو ريزه زورانە، زورانسانە كه نه و كه سه توشى (طفرة وراثية) بيت. له (فلوريدا) ناومنديكى زانستى هه يه بۇ (طبى بدیل) د. احمد القاضى نه يبات بهرپوه له شارى (تامپا) پاش ليكولینه وميه كى جه ندين سائه نهم دكتوره گه يشته نه وهى كه خوراكى پيغه مبهرى (ﷺ) بۇ دهر كه وى كه تنها ۱۲% ى سهر چاوهى نازه لى بووه واته: له (۱۰۰) گم خوراكى پيغه مبهردا (ﷺ) (۸۸) گم ى روومكى بوومو تنها ۱۲ گم ى نازه لى بووه.

* بيينه سهر مه سه له يه كى تر، ئيعجازىكى ديكه. سه بارهت به حهرام كردنى گوشتى بهراز له گوڤارى (الإعجاز العلمى) دا ژماره (۴) لاپه رى (۲۶) چاوپيكه وتن يكه له گه ل (د. جون لاهين) نهم پزىشكه له گه وره پزىشكانى خهسته خانهى (كوپنهاگن) ه له پايتهختى دانيمارك ناونيشانى بابته كه (اكتشاف جراثومة جديدة فى لحم الخنزير) نهم دكتوره ميكرو بىكى نوپى دوزيومته وه له گوشتى بهراز داسهر مرپاى نهم هه موو كوتان ونهم هه موو (ئهننى بايو تيك) ه كه نه دريته بهراز، له ماويه دا زانايه ك بوى دهر كه وت ۸۰%-۹۰% له وميكروبانه كو بونه ته وه له زمانى بهراز دا.. (نه وراپايه گان) زمانه كه ى ناخون راسته وخو نهم زمانه ده چي ته هوو توكر او مگان و (هوو توسازى يه وه) كه سه روو (۱۴) مليون بهراز سالانه سه ردمبريت بۇ نهم مه بهسته. لي ره دا كوتايى نه هينين بهو نايهت پيروزه كه خواى گه وره گوشتى بهرازى تياپا حهرام كردوومو نه فهرموى:

قُلْ لَا أَجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَىٰ طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خَنزِيرٍ فَإِنَّهُ رِجْسٌ أَوْ

فَسَقَا أَهْلَ لِعَيْرِ اللَّهِ بِهِ^ع فَمَنْ أَضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ رَبَّكَ
غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٥٨﴾

له‌تەفسیری ئاسان بو تێگەه‌یشتنی هورئان (م/برهان محمدامین عبدالکریم) سه‌بارەت به رافه‌ی ئەم نایه‌ته ئەفهرموی: پێیان بلی ئەو شتانه‌ی که‌باسی ده‌که‌ن نایینن وه‌حی و نیگام بو هاتبیت که‌حه‌رامن وه‌هرکه‌س بیان خوات مه‌گەر مردارموه بوو یان خوینیکی رژینراو یان گوشتی به‌راز، ئەوانه هه‌موی پیس وناپاکن.

باسى بيست و ھەشتەم

ئىعجازى قورئانى پىرۆز لە بواری زمان و رەوانىيىدا

بەردىموم نەبىن لەئىعجازى قورئانى پىرۆز.. باسماں کرد ووتماں چەندىن چۆر ئىعجاز ھەيەلەقورئاندا، حکمەت لەمەدايە کە بگونجى لەگەل رۆشنىرى و عەقل و دەروونى ھەموو مروفىكىدا چونکە ئەم قورئانە بۆ ھەموو كەسك ھاتووہ. وە ووتماں ئىعجازى زمانەوانى تىايە، ئىعجازى مېژوووى تىايە، ئىعجازى تىايە لەھەموو بواریكى زانستەوہ، ئىعجازى تىايە لەياسا و تەشرىعاتدا، ئىعجازى غەيبى تىايە بەلام...؟

نابىت بلىن قورئان كتېبىكى مېژووويە، يان كتېبىكى پزىشكىە، يان كتېبىكى غەيبىە. نەخىر قورئان كتېبىكى خوايە بۆ ھدايەتى نىنسان بۆ ناسىنى خوى و مپاشان بۆ پەيوماندى كردن لەگەل خوى گەورەدا لەرۆشنايى ئەو قورئانەوہ. ئىمە باومرمان وايە وەك (ئەھلى سوننەت) كەلە زاتى قورئاندا ھدايەت ھەيە (لەزاتى قورئاندا) مژدە ھەيە، لەزاتى قورئاندا ھۆكارى شىفاو رەحمەت ھەيە، بەپىچەوانەى بۆچوونى معتزلە.

بۆ نمونە قورئان ئەفەرموى:

(وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ ۗ (٢٥٩) (وَهَذَا ذِكْرٌ مُّبَارَكٌ أَنْزَلْنَاهُ

(٢٦٠)

له خودی خویدا پیروزه.. له شوینیکی تردا

إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ

يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا ﴿٣٧٤﴾

واته: هۆکاری شیفای تیاپه، هۆکاری رحمهتی تیاپه

وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ

الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا ﴿٣٧٥﴾

كهواته شفاو رحمهت له خودی قورئانه كه دايه، بۆيه زاناكان نه فهرموون (المتعبد بتلاوته) ههركاتى مرووف قورئانى خویندموه نه چيته عبادته وه، جا تینه گه یشتن له ووشه كانى قورئان مرووف بى بهش نهكات لهو ئيعجازه به يانيه، لهو ئيعجازه زمانه وانیه، وهكو جارێكيان باسمان كرد قورئان كاری كردۆته سه ر دلى هه موو بيسه رێكى عه ره ب...

پیاویکی ده شته كى هاته خزمهت پینغه مبه ر (ﷺ) عه رزی كرد نه ی محمد تۆ جار بۆجی نه ده ی؟ هه ول بۆجی نه ده میت؟ پینغه مبه رى خوا (ﷺ) له وه لامدا فهرمووی: (ادعو الى شهادة ان لا اله الا الله وان محمدا رسول الله) فهرمووی: جار ی نه وه نه ده م كه (لا اله الا الله محمد رسول الله) بچيته دلى خه لكییه وه. كابه رای ده شته كى وتی (اذا اتقاتك العرب والعجم) كهواته هه موو دنیا نه جه نگی ت له گه لت.

(٣٦٠) الأنبياء / ٥٠.

(٣٦١) الاسراء / ٩.

(٣٦٢) الاسراء / ٨٢.

بۆچی وای ووت ؟ چونکه له زمانه که تۆ نه گات (لاله الله محمد رسول الله) مانای سهندنه وهی (حاکمیته تی مرۆف) بۆ مرۆف و مگی پانه وهی بۆ به دیهینه ری مرۆفنه مهش سه رکردمه کانی عه رب و عه جه م. نه وانه ی که دهسته لاتیان به دهسته قبولی ناکهن له بهر نه وه هه موو دنیا دیت به گزی دا. نه وها عه رب له قورئان تینه گه یشتن.

ئیعجازی زانستی له لای نه وان شار او بوو، نه مرۆ ئیمه نه ئیین (۹۰۰) نایمهت هه یه سه بارمهت به ئیعجازی زانستی.. نه وان ئیعجازه ره وان بیژی هه که که کاری تۆ نه کردن، نه مرۆ که م بۆته وهو جوۆری تر په یدا بووه، چونکه عه جایبی قورئان له بن نایمهت وهک له حه دیئا هاتوو (... لاتنقضي عجائبه)^(۱۳۲).

اصمعی / زمانه وانیکه زۆرشاره زابوو زۆر په سپۆر بوو له زمانه عه رب مه یدا دهرسی به قوتابیه کانی خو ی دهوت، له مزگه وتدا. وهک نه زانین که مزگه وت شوینیکی کراومه خه لکی غه ری بهش دین له مزگهت دانه نیشن و گو ی ده گرن..

له دهرسه که یدا کابرایه کی عه رب مه ی دهسته کی نو یژمه کی ته و او کردوو له ویدا دانیش تاشتیک فی ربیت، شتیک ببیستی.

(نه صمه عی) وتاری دمدا بۆ قوتابیه کانی:

(والسارق والسارفة فاقطعوا أيديهما جزاء بما كسبا نكالا من الله والله غفور رحيم)

کابرای دهسته کی وتی (کلام من هذا)؟

نه مه ووتی کییه ..؟ اصمعی فه رمووی (کلام رب العالمین).. وتی خوا به، وتی:

نه مه هه یج هه سی خوا نیه!! ئیتر ته له به گان ناوریان ئی دایه وهو زۆریان پی ناخۆش

بوو که واه نه م کابرایه خه ریکه که فرئه کات وتیان ئایا تۆ زانایت .. قوتابیت؟ ووتی:

(^{۱۳۲}) به م وتنه (ولا تنقضي لاتفني عجائبه) له (فضائل القرآن) ۲۵/۱ روه الدرامی هاتوو، (بی

ثواب القرآن) / ۱۴ / روه الترمذی هاتوو.

نه قوتابيم و نه زانام! قورنانت له بهره؟ نه خیر. نایا نه م نایه تم له بهره؟
 نه خیر! نهی چۆن له خۆته وه نه ئی نه وهی خوانیه؟
 ووتی: همت خواستی وانالی نه م نایه ته غه له ته.
 ووتیان: نهی نه و قورنانت چاولییه له مزگه وته که دا؟ ووتی: به ئی.
 نه مانه قورنانت؟ وتی به ئی نایه تی (۲۸) سورمتی (المائده) خویندیانه وه بو نه وهی
 باومرپکات که نه مه هورنانه.

(وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جِزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِّنَ

اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ) (۲۸)

ووتی: نه مه ته وا وه نه مه قسهی خوايه (اصمعی) په که م جار که خویندی بوويه وه
 له کۆتاییدا ووتبوی (غفور رحيم) به لام خوا (عزيز حکيم) ه..
 ووتیان چۆن زانیت؟

خۆتو خوینده وارنیت و قورنانت له بهرنییه؟ وتی: نه مه باسی غیرمتی خوا
 نه کات، باسی عزمتی شهرعی خوا نه کات، که دهست برینی دزه، نه و دزه که
 دهست دریزی نه کاته سه سه رومت و سامانی خه لکی، نه م شهرعه عزمتی خوی
 پیشان نه دات، که دهست برینی نه و دزیه، وه له هه مان کاتیشدا حکمه تی تیايه بو
 نه وهی نه فس نزمه کان بترسن و نه و دزینه دوباره نه بیته وه له ناو کۆمه لگادا.
 هه لویسته که هه لویستی (عزمت و حکمه ته) کۆتاییه که شی (عزيز حکيم) نه مه زور
 ته وا وه، به لام تو به من نه ئی (غفور رحيم) نه مه ناگونجی.
 (اصمعی) ووتی: نيمه عه ره بی نازانین نه م بیا وه نه یزانئ.

وهك (مالك بن نبی) رحمتی خوی لی بیت نهلی: (حاسه الشم الاجتماعیه) ههربه بون نهو پیاوه هستی کرد که نهو نایهته تهواو نییه. بهلام نهمرؤ بیگومان دورکه وتوونه تهوه لهو سهرچاومیه بویه له ئیعجازه رهوانبیزیه که بی بهش نهبن.

تیبینی بکهن: جاریکیان هندی نایهته لهسورمتی (المؤمنون) دابهزی کهباسی قوناغانی دروست بوونی مرؤف نهکات، کۆرپه له لهسکی دایکیدا

(وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِّن طِينٍ ﴿۳۷﴾ ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِي قَرَارٍ مَّكِينٍ ﴿۳۸﴾)

ئاوا نایهتهکان دابهزینه سهر پیغه مبهه (ﷺ) نهویش بهزمانی موبارمکی نهیغه ره مووه وه نووسهرمکانی وه حی نهیان نووسییه وه یهکیکیان لهو ناماد مبووانه (معازی کوری جبل) بوو کاتی رسول الله (ﷺ) کهیشته نهو نایهته (ثم انشاناه خلقنا آخر) دوی نهو هه موو قوناغانه نه بیته مرؤف. نهو قوناغانه ی که زانست پیی کهیشتوووه هیج جیاوازیه که نییه له گهل وه صف و بهیانی فورئان دا. کاتی که نه گاته نهو نایهته (معاد) نهلی (فتبارک الله احسن الخالقین) عهزه مهت و کهورمیی بؤ نهو خواجه کهباشترین خالق، چاکترین خالق، چاکترین نه اندازمگیره. دوی که میک رسول الله، ته ماشای نهکات و زمرده خه نهیه که نهیگری. معاد نهلی: بۆچی یا رسول الله پی نه که نیت..؟ پیغه مبهه (ﷺ) نه فهرموی: (بها ختمت)!

خواش وانه فهرمویت (فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ ﴿۳۸﴾)

(۳۷) المؤمنون / ۱۳.

(۳۸) المؤمنون / ۱۴.

نیستا بابین گهستی بکهین بههندی ووشه‌دا، بیگومان زوربه‌ی نایه‌ته‌گانی
قورنانی پیروز نیعجازیکی ره‌وانبیزی تیدایه، نیعجازیکی به‌یانی تیدایه‌که
له‌سرووی دسه‌لاتی به‌شه‌رومییه.

بۆنمونه دوو فه‌رمانمان هه‌یه ((رایت)) و (رای) هه‌ردووکیان به‌کاره‌اتوون له
وه‌صفی خه‌ویکدا له‌سورمتی (یوسف)‌دا که خ‌وای گه‌وره نه‌فه‌رموی:

(يَتَأْتِيَنِي رَأْيٌ أَحَدٌ عَشَرَ كَوْكَبًا وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ رَأْيُهُمْ لِي

سَجْدِينَ) (٢٦٧)

یوسف (علیه السلام) نه‌وخه‌ونه‌ی بۆ باوکی نه‌گه‌رپه‌ته‌وه نه‌ئێ باوکه: له‌خه‌ومدا
یانزه هه‌ساره‌و خۆرو مانگ سوچه‌ه‌یان بۆبێردم؟ باوکیشی فه‌رمووی: نه‌مه بۆ
براکانت باس مه‌که. نه‌م مژدمیه د‌وای (چل)‌سال هاته‌دی که‌باوک‌ودایکی یان
باوک‌وپوری.. له‌گه‌ل یانزه (براکه‌ی) هاته‌که‌کۆشکه‌ه‌ی و قه‌درو ریزیان پیشان داو
خه‌وه‌که‌ی هاته‌دی. فه‌رمانه‌که لێره‌داچییه؟ (رایت) (بینیم) له‌خه‌ودابینیم
که‌هه‌ساره‌وخۆرومانگ سوچه‌دم بۆ نه‌به‌ن. به‌لام که باسی خه‌وه‌که‌ی چه‌زرتی
ئیه‌راهیم نه‌کات که‌خ‌وای گه‌وره نه‌مری هێ نه‌کات که ئیسماعیلی کورێ سه‌ر ب‌ه‌رێ
(قَالَ يَبْنِيَّ إِنِّي أَرَى فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْنُحُكَ فَأَنْظُرْ مَاذَا تَرَى) (٢٦٨)

کورێ خۆشه‌ویستم.. کورێ شیرینم. من له‌خه‌ودا ده‌بینم به‌به‌رده‌وامی (نه‌ک
بینیم که‌وا سه‌رت نه‌بێرم).. چاچی نه‌ئێی؟ بۆچی له‌خه‌وه‌که‌ی یوسف‌دا خ‌وای
گه‌وره نه‌فه‌رموی (رایت) به‌لام لێره‌دا نه‌فه‌رموی (اری)..

(٢٦٧) یوسف / ٤.

(٢٦٨) الصافات / ١٠٢.

ھەردوکی خەوہ ئەمیان لەلایەن یوسفھوہ کە دەبیتە پێغەمبەر بۆ باوکی دەگێرپنەوہ کە پێغەمبەرە. ئەویشیان لەئێبراھیمھوہ بۆ کورمکەى دەگێرپتەوہ کە دەبیتە پێغەمبەر. بۆچی لەویا رابردوووہو لێرەدا بەبەردەوام...؟ بزانی قورئان چەند ووردە؛ ئەوہى یوسف مژدانەپە پتویستی بە دووبارە بوونەوہ نییە. دوای چل ساڵ ھاتەدی بەلام ئەوہى ابراھیم ئەمرە ئەبیت جیبەجیبى بکات بریتییە لەسەر برینى کورمکەى، ئەوکورمکەى کە لەدوای ئەم ھەموو نزاو پارانەوہیە لەتەمەنى (۱۲۰) ساڵ خوای گەورە ئەم کورمکەى پت بەخشی کورمکەش گەشتۆتە (۲۰) ساڵ.. نووری پێغەمبەرایەتى لەنیوچاوانیادیە. سەرەرای ئەویش بى تاوانە چۆن بەیەك (خەوبینین) بچیت جى بەجى بکات؟ لەبەر ئەوہمپتویستی بەچەندخەویکە پتویستی بەچەند جاریکە جبرائیل بچیتە خەوی ئەم ئەمرە وای لى بکات دنیایپەکی بۆ دروست بکات نینجا بچیت جى بەجیبى بکات بزانی چەند ووردە قورئان..

* بابینە سەردوو ووشەى تر. (افرغ) ھمان ھەپتە لەگەڵ (صب) ئەمرۆلە عەرەبى ئاسایى بەغاییدا ھەردووکی وەك یەك بەکاردیت ئەلى: (فرغ لى چای) یاخود (صب لى ماى) (فرغ) و (صب) واتە: تى کردن، بەیەك مانابەکاردیت. کە ئەجیتە ناو قورئانەوہ. .

ئەبىنى (افرغ) تیکردنیکى نەرمونیانە، خوای گەورە بەکاری دینى بۆ ئیمانداران

(رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا) (۳۶۹)

خوایه خوځریبهك بکهپته ناو دلمانوه که بتوانین نارامگرین له جهادداو لهذرایهتی بی باومړاندا. بهلام(صب) تیکردنیکي توندوتیزه، رڼکردنه، رښته، بو بیباومړان بهکار دیت

(فَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ ﴿٣٧٠﴾)

بزانه چهند وورده.

*بپینه سهر دوو ووشه ی تر. لهعربیدا یاسایهکمان همیه (زیاده المبنی تدل علی زیاده المعنی) واته: (ههچ ووشهیهك کهپتهکانی زور تر بوو مهعناکهی بههیزتره).

قورنانهفه رموی: کهباسی نهو دیوارنهکات که (ذو القرنین) دروستی کرد بوپاراستنی میللهتیکي بی دهسته لاتی بجکولهی باومړدار که بیان پاریزی له (پاجوج ماجوج). نهو دیواره بهرزه ی بو دروست کردن قورقوشمی تواوهی تی کرد بهپالپشتی عمهلی جهماومر و سوپاکه ی خو ی و چوون تافیکه نهوه.

(فَمَا اسْطَبَعُوا أَنْ يَظْهَرُوهُ وَمَا اسْتَبَعُوا لَهُ نَقْبًا ﴿٣٧١﴾)

بو سهرکهوتنی شاخه که (استطاعوا) ی بهکارهینا، بو ههولدان بوکون کردنی شاخه که (استطاعوا) ی بهکارهینا.

نایا سهرکهوتن بهسهر شاخیکدا یان سهرکهوتن بهسهر دیواریکدا نارچهتره؟ یان کون کردنی شاخیک یان دیواریک که ناوکاره که ی له قورقوشمی تواوهپیت؟؟ بی

(٣٧٠) الفجر / ١٣.

(٣٧١) الکهف / ٩٧.

گومان کون کردنی ناره‌حمت تره. نه‌بینی ووشه‌یه‌کی گه‌ورمتری به‌کاره‌یناوه بو کون کردن (استطاعوا)ی به‌کاره‌یناوه.

له‌نایه‌تیکی تردا نه‌فهرموی (ولیطوفوا بالبیت العتیق) نه‌گهر بی‌فهرمووایه:

(وَلَيَطُوفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ) (۳۳)

هیچ هه‌له‌ی تیانیه. (باحاجیه‌کان ته‌واف بکه‌ن به‌دموری به‌یتا) به‌لام له‌برئه‌وه‌ی که ته‌وافه‌که زوره‌و جهوت جاره ووشه‌یه‌کی به‌کاره‌ینا که پیته‌کانی زورتره ووشه‌ی (ولیطوفوا) به‌کاره‌ینا که شده له‌سهر (ط) نه‌که‌یه.

نمونه‌یه‌کی تر خوی تعالی له‌دوو شویندا قه‌دمغهی کوشتنی منداال نه‌کات له‌لایه‌ن باوکانه‌وه پیش و پاش بونیان. نایه‌تی یه‌که‌میان نه‌فهرموی:

(وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِمَّنْ إِمْلَقِي نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ) (۳۴)

له‌نایه‌ته‌که‌ی تردا نه‌فهرموی :

(وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشِيَةَ إِمْلَقِي نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ) (۳۴)

نه‌بینی پاناومه‌که گوره‌وه و پاش و پیش خراوه، له‌نایه‌تی یه‌که‌میان نه‌وه پاناوه‌ی که دمگه‌رپته‌وه بو دایک و باوکه‌که پیش خراوه، نه‌وه‌ی که سه‌ربه مناله‌که‌یه دو‌اخراوه، به‌لام دووه‌میان به‌په‌چه‌وانه‌وه پاناوه‌ی مندااله‌که پیش خراوه پاناوه‌ی دایک و باوکه‌که دو‌اخراوه.. بو..؟ بزانه فورئان چه‌ند وورده.. مفسرین ره‌حمه‌تی

(۳۲) الحج / ۲۹.

(۳۳) الانعام / ۱۵۱.

(۳۴) الاسراء / ۳۱.

خوایان لیبیت نه لئین: ووردبنه وه لهو نایه تهی یه کهم که له سورمتی (الانعام) دایه نایه تی (۱۵۱) گووتارمه که له گه ل کیدایه ..؟
ناراسته ی کی کراوه ..؟

نهم نه هییه ناراسته ی دایک و باوکی هه ژارکراوه، نهو باوکه نه لئ من خوّم نان نییه بیخوّم چی بدهم به و منداله؟

که واته: لیژدها خه ته ری یه که خۆیه تی به پله ی یه کهم، به پله ی دووه منداله که یه تی. خوی گه وره به پله ی یه کهم وه لامی خۆی نه داته وه وه فه رمویت: تۆ به خیونه کهم و رزقت نه دهم، نه ویش مهراقی مه که نه ویش رزقی خۆی هه یه، به لام. له نایه تی دووه مدها گووتارمه که له گه ل نهو دایک و باوکانه که دمو له مهندن به لام ترسیکیان هه یه له دوارپۆژ که کورپه که یان دهرامه تی نه بی و نه توانی نیش په یادبکات، نه توانی پاره په یادبکات، نه توانی خانویه کی هه بی.. لیژدها به پله ی یه کهم خه می کورپه که یانه نه بی نی نایه ته که راناوی منداله که ی پیش خستووه (نحن نرزقهم و ایاکم) خه می نه و انتان نه بی ت نه وان رزق نه دمین و نیومش رزق نه دمین).

دینیه سه ر ئی عجازیکی تر، عه ره ب وه ختی خۆی زۆر شانازیان نه کرد به دروشمیکه وه (القتل انضی للقتل) واته: کوشتن کوشتن ناهیللی یان کوشتنه وه کوشتن ناهیللی، به م مه تنه یان ووت (زۆر فصیحه) زۆر (بلیغه) سی وشه یه بووته قانونیک، نه سلین گوایه له فارسه وه و مرگراوه، به لام نهم عبارته عبارتیکی عه ربیه، کاتیک قورنان هات و دژ به م یاسایه و مستا. عبارتیکی به کاره ی نا له نایه تی :

(وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَوةٌ يَأْتِيهِ الْأَلْبَابُ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ) (۱۷۹)

(القصاص حیاة) ی به کارهینا سزادان ژیا نی تیا به، نه گهر جائیز بیت به راوردی بکه نی له گهل نهو یاسا جاهیلیه و نهو یاسا قورئانیه. نه میان سی ووشه یه نهو یان دووانه.

خوا جل جلاله ته حدای کردن بهو روون بیژی و رهوانبیزیه. به زمانه که ی خویمان، چون لهه موو قورئاندا (الم، عسق، ق، ن..). نه مه حه رفه کانی نیومن، نیوه بهم بیتانه ووشه دروست نه کهن و رسته دروست نه کهن و قسه ی پی نه کهن. نهو قورئانهش هر نهو بیتانه یه، ده مورن نه گهر نازان نایه تیک بهیننه وه. دهسته واژه می سه رده می نه زانیه که (۱۴) بیته به لام نه وهی، قورئان (۱۰) بیته. یه که میان مه بهستی تیانیه، دووه میان مه بهستی روون و ناشکرای ژیا ن و مردنی نینسانه. جاومره سه پری نهو کهم وکوری و نوقسانیه، (القتل انفی القتل) کاتی نه گهر گوشتنه که دهست نه نه قهست بووبی، چون گوشتنه وه بنه بری نه کات..؟ به لگو توله سه نندنیکی به رده موام دروست نه بی، ته نها نهو گوشتنه نه بی که به دادپه رومری و به حه ق نه کری، واته: نه مه لی ردها هه له یه کی زور گه وره یه به لام له دهسته واژه که ی قورئان دا (قصاص) هر قه تل نییه به لگو سزایه، سزایه ک بیت که شایسته ی نهو تاوانه بیت که گراوه پر به پری نهو تاوانه بیت، نه زیاتر نه که متر. نه میان جاهلیه که، تکرار بوومته وه، قورئانیه که تکراری نییه، نهو قه تلنه تاوانی ترناگریته وه به لام (قصاص) هه مووی نه گریته وه، یه کی په نجه یه کی بری بووی نه چی نه ی کوژیته وه..؟ نهی دان شکاندن؟ نهی گوی برین؟ نهی لووت نه زیهت

دان؟ ئەمانە ھەمووی ئەچیتە ژېر ناوئیشانی قىصاصەو، جاقىصاصىش لەھەمان کاتدا(سى) رېڭاى تىدايە بۇخاومەن خوینەگە.

۱- ئەتوانى قەتل بەکاربىنى. ۲- ئەتوانى(دىيە) وەرگرى لەبرى خوینەگەى. ۳- ئەشتوانى عەفوى بکات.

ئىمامى زەمەخشەرى(رەحمەتى خواى لىبىت) لەگەل ئىمامى رازى وئىمامى سیوطى دا نزىکەى (۲۱۲۰) خالىان دەرھىناو لە حکمەتى (القصاص الحياہ) دا کە چەندى فەرە لەگەل قەسى بەشەردا..

* ئىعجازىكى ترمان ھەيە: ئىنسان تووشى بىزارى (ملل) نابى لەبىستنى قورئان. يعنى کام شىعر ئەئىي، کام پەخشان ئەئىي کام فلىم، کام شانۆگەرى، کام مۇسىقا، کەلەزمتى لى ئەبىنى و چىزى لى ئەبىنى تەنانت ئەگەر شەرکە خۆت نوسىبىتت، وەرە بىبىسەرەووە چەند جارنک بىست، سى، چل، پەنجا، تاقەتت لى ئەجى. بەلام لەھەموو نوپزىکدا، يەکیکم بۇ بىنە، کەستىکم بۇ بىنە(۷۰) سال نوپزئەکات بزانه تووشى (ملل) بوو لەسورمتى (الفاتحه)؟؟ بىگومان تووشى (ملل) نەبوو، ھەر وھا بۇ ھەر ئايەتک لەئايەتەکانى قورئانى پىرۇز.

* بابىنە سەر ئىعجازى (مىژووى) بىگومان پىغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) لەگەل بەنى ھاشمی کەس وکارىدا دەرکران لەمەککەو خرانەشىوئیکەو. قورمىشەکان رېکەوتن لەسەر نووسىنى چەند خالىک و ھەئیان واسى لەناو ژوورى کەعبەدا. ئەو عەھدوپەیمانەى کەوا رېکەوتن لەسەرى: کەوا بنى ھاشم بۇيان نىيە بىنە شارووە، بۇيان نىيە کرىن و فرۆشتىيان لەگەلدا بکرىت، ژن وژن خوازى... ھتد، ستەمىكى ناوايان لىکردن و ھشار بەدەریانکردن(سى دانەسال) زور ناپرەحت بوون، تووشى بەدخۆراکى بوون، حەزرتى خەدیجە کەپەگەم پشتىوانى پىغەمبەر بوو (صلی اللہ علیہ وسلم) بەبەدخۆراکى وەفاتی فەرموو پاشان مامى

ئەمىرى خۇاى كىرد كە دووھم پىشتىوان بوو بۇيە ئەو سالەيان ناونا (عام الحزن)
(سالى خەفەت) ئالەو كاتەدا لە فەرموودمىيە كىدا هاتووە لەسیرمدا كە موسولمانان
پىستى حەيوانيان كولاندووھو خواردوويناھە.

لەو بارودۇخەدا هاتنەلای مامى ووتيان ئىتەر بەسىەتى ئەيكەين بەسەر كىردەى
خۇمان چى ئەوئى بۇى ئەكەين بەلام واز لە (توھىد) بىنى، واز لە (لالە
اللاھ) بىنى. مامىشى داوا كىراى قورمىشىيە كانى گەياند بە رسواللە وتى: كورپى خۇم،
بىرازى خۇم، مەن وەك جاران نىم بەرەو پىر بوون ئەرپۇم بەرەو مەردن دەى ئىتەر واز
لەمە بەيئە، ئەوا ئەتكەنە پاشا و دەولە مەندت ئەكەن چىت ئەوئى بۇت ئەكەن
تەنھا واز لەم دىنە بەيئە.

پىغەمبەرىش صلى الله عليه وسلم فەرمووى: مامەگيان نەك هەرشتى سەرزەوئى
واللە خۇرۇمانگ بىنە دەستەمەو واز لەم دىنە ناھىئەم، مامەگيان مەن بەلگەى
دىنايشەم پىيە.

وتى: چىت پىيە بىراز خۇشەوئىستە كەم؟

رسول الله صلى الله عليه وسلم فەرمووى: مامەگيان ئەو نووسراوئى (سەن) دانە
سالە لەناو كەعبەدا دانراوھە.

فەرمووى: كەس دەرگای كەعبەى كىردۇتەوھە؟ ووتى: نەخىر. فەرمووى: دەبىرپۇئىن
بىكەينەو مەن خۇاپىئى راگەيان دووم هەموو قەبالە كە مۇزانە خواردووئىتەى تەنھا
ناوئى خۇا نەبىت. ووتى: شەرت بىت ئەگەر وەھابو پىشت نەدەم لەعەرز
هەتامەردن.

رۇيشتن ئەبىننەمەمۇئى (مۇزانە) خواردووئىتەى تەنھا (بأسمك اللهم) نەبىت.

● وەلەصھىحدا هاتووە كە پىغەمبەرى خۇا (صلى الله عليه وسلم) ئەفەرموئى (لما
كذبتى قرىش حىن أسرى بى) كاتى كە خۇامنى نارد بۇ قەدىسى پىرۇز لەوئىوھە

چووم بوئاسمان قوره‌یشیه‌کان منیان به‌درۆزن زانی و لییان پرسیم و‌ه‌ص‌فی
چۆنه؟ خ‌و‌ای گه‌وره قدسی هینایه به‌ر‌چ‌ا‌وم (بیت المقدس) منیش و‌ورد و‌ورد
بو‌م و‌ه‌ص‌ف نه‌کرد بو‌یان نه‌وانه‌ی که بینیب‌وو‌یان ه‌ناعه‌ت‌یان کردوو ه‌سه‌یان
پی نه‌نه‌ما، پاشان و‌وت‌یان: نئمه کاروانیکمان نار‌د‌وو‌ه بو‌نه‌وی دم‌یکه..
بینیت.. فه‌رم‌وی: به‌ئ‌ی له‌ناسمانه‌وه بینیم.. نه‌مه‌نده ح‌وش‌تره، باره‌که‌یان
نه‌ومیه له‌پ‌یشی پ‌یشه‌وه ح‌وش‌تر‌یکی به‌ئه‌ک به‌ئه‌که. ته‌نانه‌ت و‌ه‌ص‌فی ه‌ه‌موو
ش‌ت‌یکی کرد و‌ه‌ص‌فی ژماره‌ی زه‌لامه‌کانی کرد و‌ه‌فه‌رم‌وو‌ی فلانه رۆژ، ده‌مه‌و
نئواره ده‌گه‌نه وه مه‌ککه.. به‌راستیش نه‌وها‌بوو. نه‌مانه به‌لگه‌ی می‌زووین.
سه‌بارت به خودی پی‌غه‌م‌ب‌هر (ﷺ) که باب‌ه‌ت‌یکی سه‌ربه‌خ‌ویه نه‌گه‌ر عمر
باقی بوو نه‌وا به‌ج‌یا باسی نه‌که‌ین.

باسى بىست و نۆيم

ئىعجازى زانستى له ميجرابى نوپۇدا

له توپۇزىنە ومىيەكى زانستىدا دكتورە (سلوى محمد رشدى) نەم دكتورە مىصرىيە ھەستا بەپىشكەش كىردى لىكۆلئىنە ومىيەك بە ناونىشانى (تأثير الصلاة على رفع الكفاة الوظيفة للقلب لدى المسلمين فوق ستين سنة) نەم نەخۇشانەى كە تەمەنيان (۶۰) سال، وە نەخۇشى دلىان ھەيە، تواناى دلىان بىگومان كەمترە له خەلكى تر، بۇى دىمركەوت (نوپۇز) كارنەكاتە نەم توانايەم و تواناكە بەرز نەكاتەوہ.

كورتەى نەم لىكۆلئىنە ومىيە بەم جۇرە بوو: شەست نەخۇشى ھىنا لەوانەى كەتەمەنيان سەرو (۶۰) سالەم وە تواناى دلىان لاوازە، نەم شەست نەخۇشە بەژن و بەپياومەم كىردى بە دووبەشەوہ، بە (۳۰) كەسيانى وت كە نوپۇزى عىشاو نوپۇزى تەراويح لەمىزگەوت بىكەن، (۲۰) كەسەكەى تر نوپۇزى عىشابكەن لەمالەوہ نەمە لەرەمەزاندە، بىگومان ، تخطيطى دلى ھەموويانى ومىرگرتومەھەموويان نەخۇشى دلىان ھەيە تواناى دلىان لاوازەم ئىش ناكات وەك پىويست، لەكۆتاي مانگى پەمەزاندە بۇ جارى دووم تخطيطى دلى بۇ كىردنەوہم دىمركەوت كە نەم (سى) كەسەى دىمپۇن بۇ مىزگەوت ومىتەراويحەكەش دىكەن لەوى نارامىيەك رووى كىردۆتە دلىان، چاكىيەك رووى كىردۆتە دلىان، لە تخطيطە كەدا جىاوازيان ھەيە لەگەن نەوانەى ھەنئەستاون بە تەراويحەكە. كەواتە لىكۆلئىنە ومىيە كە دىمىر خىست پەيوماندىيەك ھەيە لەنىوان ژمارەى نوپۇز لەگەن چاكبوونەوہى دلىا.

* (د. توفیق) لەزانکۆی (الاسکندریه)، لەسالی ۱۹۸۶ د. راسەیهکی (ماجستیر) ی کرد، چەندین خالی تیاوو تیشک ئەخەینە سەر هەندیکی. ئەم دکتۆرە هەستا بە پێوانەیی ئەو پالەپەستۆی خوینە لەسەر ئەو دوو شادەمارەیی هەردوو لاقی مەرۆف، لەکاتی وەستانداو خویندنی (الفاتحه) پالەپەستۆی خوین لەسەر دیواری ئەو دوو مەریدەگەورمیه (۹۰سم ئاوبوو) بە پێومری ئاوەک جیوه، لەکاتی (رکوعدا) دەبیە (۴۹) و لەکاتی (سمع الله لمن حمده) دەبیە (۸۶) ئەمە پالەپەستۆی خوینە لەسەر دیواری ئەو خوین هینەرانی. لەسوجدەیی یەکەمدا ئەبیە (۲) لەدانیشتەگەدا، (ئەودانیشتەیی کە بەداخەو زۆر کەس نوێژی بەتال ئەبیەو، چونکە لەهەموو مەزەبێکدا ئەمە روکنەو مەرجه لەش لە حرکت بکەوئ (الجلسه بين السجدين) روکنە خویشی (ابن القيم) ئامازەیی بەوکردووە کە زۆر کەس نوێژی بەتال ئەبیەو کەوا لەشی لەحەرکەت ناکەوئیت، ئەگەر سەرنج بەدین لەسونەتی پێغەمبەردا (صلی الله علیه وسلم) چەندی پێ چوووە لە سوجدەدا کە ئەومندەشی پێ چوووە لە نیوانی هەردوو سوجدەگەدا، ئەحادیثمان هەیه کە چەندین دوعای فەرموووە لەو دانیشتەدا لەو مەسافەیهدا (رب اغفر لی وارحمنی وأهدنی وأجبرنی و ارزقنی و عافنی و رافعنی و اعفو عني) ئەمانەیی فەرموو هێج نەبی، هێج نەبی ئیمە ئەومندە فریاگەوین جارێک بلیین (رب اغفر لی، رب اغفر لی). لە دانیشتەگەدا (ضغط) لەسەر ئەو دوو شادەمارە دەبیە (۱۶) چون بۆ سوجدەیی دوو (ضغط) ئەبیە (۱) واتە: نزیکەیی (سفر) لەوەستاندەگەدا (۹۳) لەسوجدەیی دوو (مدا ئەبیە (۱) سبحان الله نوێژ ج پشوو یەک ئەدات بە لاقی مەرۆف چەند ماندو بیئ پشوو پێ ئەدات، چونکە لەکاتی سوجدەدا ئەو کیشی مەرۆفە دابەش ئەبی بەسەر (ناوچەوانی و لوتی و هەردوو لەپی دەستی و هەردوو کلاووی ئەژنۆی لەگەڵ پەنجەکانی قاجیدا).

پالەپەستۆ نامىنى لەسەريان، لە ركوعدا ئەگەر دىقەت بدەين ماسولكەى بېرپەرى پشت گرز دەبىتەوه، وهلاقى مروّف بەتايبەت ناوچەى رانى ئەكشيت، ئەمە رىنگرى لە نەخۆشى (دەوالى) ئەكات، ئەگەر بەرىكوبىكى موسلمان نوپز بكات ئەوقەدى لەشەى گۆشەى (۹۰) پلە بىت لەگەل رانيدا لەو حالەتا ئەو ماسولكانە ھەموو رانەكشەرىن ئەو نوپزكەرە دووچارى نەخۆشى، دەوالى نابىت كە ئىستا تىشكىكى ئەخەينە سەر.

لەحالەتى ركوعەكەدا ئەو ماسولكەى لە (سكا) ھەيە پىنى ئەوترىت (العضلة المربعة البطنية) فشارىك ئەخاتە سەر دەمارەكانى ناسك، لەھەمان كاتدا ھەردوو صەمامى خوين ھىنەرەكان دانەخەرىن (واتە خوين ناچى بۆلاقەكان) تەنھا بە پالەپەستۆيەكى بەھىزەوه ئەو خوينە دەگەرپتەوه بۆ دل، لەسوجدەشدا (خولى خوين) لەگەل ھىزى راکىشانى زەويدايە، زۆر بەناسانى خوين ئەچىتە دلەوه، چونكە لەشەكە لەحالەتى سوجدەدايە، سەر لەسەر ئەزەرە، زۆر بەناسانى خوين دەگەرپتەوه بۆ دل وە زۆر ناسانى خوين لەدلەوه دىتە دەرى. مەسەلەى نەخۆشى (دەوالى): كەرستەپەك ھەيەگرنگرتىن پىكەتەى دىوارى خوين ھىنەرەكەيە پىنى دەوترىت (ھايدروكسى پۆلىين) ئەوماددەيە ئەگەر كەم بويەوه دىوارى دەمارەكەدا ئەو دەمارە ئىتر تىك ئەچىت، ئەو دەمارە تواناى ھەلگرتنى فشارى ھەيە، ئىستا با بزائىن نەخۆشى (دەوالى) كامەيە؟!

ئەم نەخۆشىيە ئەگەر موسولمان بە رىكوبىكى نوپزەكانى بكات دوچارى نابىت. بەلام ھەندى كەس ركوعەكەى تەواونىيە، وستانەكەى تەواونىيە دوچارى دەوالى ئەبىت. لەدراسەى ئەم دكتورەدا ھەستا بەپىواندىنى ئەو ماددەيە كەپى ئەووترىت (ھايدروكسى پۆلىين) لەدىوارى خوين ھىنەرەكانى لاقدالە (۲۰) نەخۆشدا كە دووچارى ئەم نەخۆشىيە بوبن (دوالى الساقين) دەرگەوت ھەندىكيان رىزەكەى

برىتتىيە لە (۱۶) ۋە ھەندىكىيان (۲۶) ئەمەش بە (مايكرۇگرام) ئەپپورىت. ئەمەنەگەرپتەۋە بۇ ئەۋ نىمچە ركوعى كەئەيكا، ئەگىنا بەرىكى بىكات توشى ئەم دەردە نابىت، لەدراستەيەكى تريا. گەرا بەدۋاى (ھىدرۇكسى پۇلېن) لەۋ كەسانەى كەساغن كە نەخۇشى(دۋالى)يان نىيە، دەرگەوت لەھەندى كەسدا كەنوئىز ئەكات(۸۰)يە كەنوئىزناكات (۶۲)يە، تەنھا (گۆرەر) لەۋىدا برىتتىيە لەنوئىزگردن، ئەۋ ماسولكانە رانەكىشى نايەلى ئەۋ نوئىز خويىنەتۋوشى دەۋالى بىت.

بىيىنەسەر لىكۆلىنەۋمىيەكى تر، ھۆرمۇنىك ھەيە لەمرۇفدا ئەۋ رىژنانە دەرنەكات كە لە گورچىلەۋە سەرنەكەن، ئەۋ ھۆرمۇنە پىي ئەۋوترىت (ئەدرى نالىن) ئەم (ھۆرمۇنە) چالاكىيەك ئەدات بەدل، لەحالىتى ئىشكردندا دروست ئەبى، لەحالىتى وتوئىزى توندو ھەلچوون و ھەۋالى ناخۇش و دىمەنى ناشرىن و تورپوون دروست ئەبى. ئەم ھۆرمۇنە چالاكىيەك ئەدات بەدل ۋەلەنەنجامى ئەۋ دەردراۋانە، تىرپەى دل زىاد ئەبىت، شەكرە بەرز ئەبىتەۋەۋ پالەپەستۇ بەرز ئەبىتەۋە، لەزىادبوونى ئەم ھۆرمۇنەدا دەرگەوت دوو لوتكەى ھەيە لەكاتى دىارى گراۋدا.

يەكىكىيان پىش نوئىزى نىۋەرپۇيە، يەكىكىيان پاش نوئىزى نىۋەرپۇيە، تاقىكردنەۋمىيەك گرا لەسەر (۲۱) ئەفسەر كە نىشان بگرنەۋە، ماندوئان كردن بۇماۋەى (۷۵) سەعات نەيان ھىشت بنوون، نەيان ھىشت لەۋ تاقىكردنەۋمىيەدا ھىچ جۆرە پشۋويەك بدمن، شەكەت بوون بەلام زوۋ زوۋ تخطىطى دلئان بۇ ئەكردن، ھىلگارى خويىنيان بۇ ئەگرتن. خويىنى ئەم(۳۱) ئەفسەرە دەرگەوت كە لوتكەى رژاندى ئەدرىنالىن بۇناۋ لەشيان (لوتكەى رژاندى ئەدرىنالىن بۇ ناۋ خويىن بىگومان خۇى دوو دەقىقە لەناۋ خويىندا ئەمىنىتەۋەئىتر شانەكانى لەش ھەلى دەمژن) دووسەعات زىاتر ئەمىنىتەۋە پاشان لەگەل دەردراۋدا لەگەل ((مىز))دا ئەچىتە دەرى. لەگەل ئەۋەى كەئەمانە(۷۵)دانە سەعات ماندووبوون

دەرگهوت له نیوهی شهودا (ئه درینالین) که مترین بر دئو و مزور ههست بهماندوی و هیلاکی و شهکهتی ئەکهن وهلهکاتی پاش نیومرۆدا له سهعات (۲۰،۱۲) ی نیومرۆ ئەدرینالینهکه زور دهیبت.

لیکۆلینهوهی تر ههیه که هه مووی نهوه ئەسهملینی که نهه هۆرمۆنه له پاش نیومرۆوه زیاد ئەکات لهکاتی عهسردا ئەگاته لوتکه. تیکرای دهرپه پینی خوین له دلوه له سهعات (۲) دایه، ترپه ی دل ئەگاته ئەوپهری له سهعات (۴) دا، پالپهستۆکهی دوی نهوه بهرز نه بیته و نه مه له هه موو مرۆفیکدا وایه نیتر نهو مرۆفه: ماندوو، نهخۆشه، ساغه، له پشوودایه یان ناو ئەم دیاردمیه روونهات، وهک یهکه له سههر ههر دوو رمگزمکه (ژنه) پیاوه گهنجه به ته مه نه له هه ج وولاتیک بیت لهو کاتی (بعد الزوال) ه دا نهو دیاردمیه روونهات. (گب) وهلامی چییه بۆ نهه دیاردمیه؟ نه ئی: نه مه په یوهسته به کاتزمیریکی ناوخوی مرۆفه وه که پینی نهوتریت: (الساعه البایلو جیه) به کاتزمیری بایۆلوجی نهو دهر دراوه دروست نه بی، بۆچی دروست نه بی؟ تانیستا زانست (علم) نازانی بۆچی...؟

بهلام وهک پیواندن بۆیان دهرگهوتوو: که نهو هۆرمۆنه، زورترین کات دیته خوینه وهو ناو له شهوه کاتی نیومرۆیه وه ئەگاته لوتکه کهی له کاتی عهسردا. قورنانی پیروز نهفه رموی:

(حَنِفْظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوَسْطَى وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ) (۳)

واته: خوی گهوره نه مرمان پی ئەکات که نوێزه کانمان لهکاتی خۆیدا بکهین به تایبعت نوێزی ناوهراست که زۆربهی زانایان له سههر نهوهن که نوێزی ناوهراست نوێزی (عهسره) نیمامی زه مه خه شهری له کشاف داو (ابن کثیر) وهها نهفه رموی و

وہ سید قطب ودها ئهائی و غمیری ئهمانهش لهسهر ئه و رایهن. پشتیان بهستووہ بهفهرموودمیہکی پیغه مبهری خوا (ﷺ) که لهپژوی جهنگی (الاحزاب) دا فهرمووی (شغلونا عن الصلوة الوسطی، العصر ملأ الله قلوبهم و بیوتهم ناراً) (۳۷). واته: سهرفالیان کردین ئه و بی باومرانه، ئه و موشریکانه له نوپژی ناومرست له نوپژی عهسر، خوا قهبرو مالیان پر بکات لهناگر.

ئهم فهرمووده ئهسه لیمنی که نوپژی ناومرست که لهقورنانداندا هاتوو، بریتیه له نوپژی عهسر، ئهم هۆرمۆناتانه که زیاده بی تریه دی دل له لوتهکهدایه و.. هتد. له بهرئوه و خوی گهوره ئهمرمان پی ئهکات بۆ ماومیهک دور که وینه وه له دنیا، دور که وینه وه له جهنگالی زیان رووبکهینه خوا بانه وکاته بهسه لامهتی تیپهر بیت چونکه ههچ کاریکی زیاده، ههچ ئیشیکی زیاده، خه بهریکی ناخۆش، هه لچوونیکی دهروونی له و کاته دا هۆرمۆنه که زیاتر نه بیت دلکه بهرگهی ناگری.

له لیکنۆلینه وهی زانستی تر دا زانی گهوره و هکو (نلتر لگام) وهک (بۆپسن) به نامارکردن بۆیان دهر که و توه که نسکو کردنی (مضاعفات) ی دل له سهعات (۲-۱) پروونه دا زیاترینی و مستاندنی دل له کاتی (۲-۱) یه.

جان و درساتانه ئهسه لیمنی که دهر دراوی (ئهدرینالین) زۆره له و کاته دا له بهر ئه وه پئویستی به پشوویه که دور که ویته وه له سهرفالی زیان، خوی گهوره فهرمانمان پی ئهکات که له و کاته دا دوور که وینه وه، سهرگهرم بین به دهست نوپژشته وه، ئه و دهست نوپژه پی ئه ووتریت، (جهد متوسط) نه وه ئه و چالاکی دهسته، ئه و حهره که تی دهست نوپژه وورده وورده هۆرمۆنی (ئهدری نالین) ه که کم ئه کاته وه و ئه و جولانه مان رۆشتنیک ی لهسهر خۆ به ره و مزگه وت، چاومروان کردنی نوپژه هه تا مامۆستا دیت، نوپژه کردنی جهماعه ته که پاشان ئه و ویردوو

تەسبیحاتەى دوای نوێژ، ئەو سوننەتانه که هەن، ئەوانە هەمووی نزیکەى نیوسەعاتیک ئەبات، ئەببیت لەو کاتە ترسناکە تێپەرئەبیت، نوێژ تەواونەبى (ئەدرى نائینەکە) دائەبەزیت، پاشان ئەو مرفقە توانای رووبەر و بوونەوہى تری لا دروست ئەبیت چونکە پالەپەستۆکە دابەزیوتەوہو ئەو فشارەى کە لەسەر دل بووہ لاچووہ.. ئەم دیاردمیہ روونەدات لەھەموو مرفقیکدا و لە ھەموو شوینیکدا و تەنھا لە دەوروبەرى عەسردا، کەواتە بویمان دەرئەکەوئیت ئەم شەریعەتە پیرۆزە لەگەل زانستدا دەقاودەقن، ھیچ جیاوازیەک نییە لەگەل لیکۆلینەوہى فەرموودەکانى خواو پیغەمبەردا (صلی اللہ علیہ وسلم) و مەھرچى ئەم شەریعەتە فەرموویەتى نایا لەقورئانەوہ بیت یان لەرسول اللہ وە بیت (ﷺ) لەبەرژەومەندى مرفقدايە.

باسی سی یه م

ئیعجازی میژووی له قورنانی پیروژدا

چارئیکیان باسمان کردو ووتمان (اعجاز) کارئیکه خوا ئه یکا، (جل جلاله) لهئاسایی بهدمره وه ئه و کاره ئه و دیاردمیه لهسهر دهستی پیغه مبهریکی خوئی دمرئه که وئ شیوازی (تحدی) و مرئه گریت بۆ بهراست زانین و پشستگی ئه و پیغه مبهره له پیناوی ئه وهی خه لکی باومری پی بکه ن، وهکو عه صاکه ی موسا (علیه السلام).. وهکو ئه و دهسته پیروژه ی عیسا که ئه یه ئینا به سهر گولو و کوپرو ته ناتته مردووش به قودرته ی خوا چاک ئه بوونه وه، ئه و معجزاتانه لهئاسایی بهدمربوون له پیناوی ئه وهی خه لکی باومر بکه ن ئه مانه ره مانه کراوی خوان.

(محمد المصطفی) (ﷺ) خوی گه و ره معجزیه کی هه تاهه تایی گه و ره ی پیدای، پی ئه و تریت قورنانی پیروژ که که لای خوی به. به لام جگه له قورنان ده میان به لکو سه دان معجزاتی تر رویدا وه له سهر دهستی پیغه مبهردا (ﷺ) که زیادبوونی ناو بووه، چاک کردنه وهی نه خووش بووه، چاک کردنه وهی کوپربووه، به لکو گهنجیک له جهنگدا چاوی دمرپه ری له شه ریکدا، چاوی به دهسته یه و مبوو عهرزی کرد؛ یارسول الله من تازه ژنه هیناوه، جهزناکه م به م ناشرینییه برۆمه وه لای ژنه که م، پیغه مبهری خوا به زمی پیاها ته وه چاوه که ی ئی و مرگرت و به دهستی مباره کی خسته یه وه چالی چاوی به قدرته ی خوا چاک بووه وه، ده میان معجزاتی واهیه که له سهر دهستی پیغه مبهردا رویدا وه، هه ندیکی شیوازی (تحدی) ی و مرگرتو وه، هه ندیکی شیوازی (تحدی) و مرنه گرتوه، به لام زانا به ریزه گانی ئیسلام له بهرئه وهی ئه م کاره نا ئاسایانه، منافسه ی قورنان ئه که ن تیکه ل به قورنان نه بن

ناویان ناوه، (دلایل النبوه) واته: به لگه و نیشانه‌ی پیغهمبرایه‌تی، بۆ نه‌وه‌ی له معجزه‌گه‌وره‌که جیای که نه‌وه، له هه‌مان کاتیشدا جوان نییه بۆ پیغهمبری خوا نهم کارانه پیی بوتریت (کهرامات) که بۆ (ئه‌ولیايه) به‌لام پیغهمبر مه‌قامی (پیغهمبریتی) هه‌یه به‌لکو مه‌قامی ۰ (خاتم الانبیاء والمرسلین) ی هه‌یه (ﷺ).

له قورئاندا نهم موعجزانه زۆر هه‌مه‌چه‌شهن، ئیعجازی زمانه‌وانی و ره‌وانیژی و میزوی هه‌یه، ئیعجازی زانستی هه‌یه له‌بواره‌کانی زانستیدا له گه‌ردوون ناسیه‌وه تادروون ناسی. ئیعجازاتی ژمارمی تیايه، ئیعجازاتی ته‌شریعی تیايه بۆنونه: ئیعجازاتی ژماره، (مامۆستا سعید نوری) (خوا دمه‌جه‌ی عالی کات و لیی خوش بی‌ت) له سورمتی الکه‌ف دا که‌خوای گه‌وره باسی کۆمه‌لێک لاو نه‌کات که‌نه‌یان توانی دینداری خو‌یان نه‌نجام بدن له‌ناو کۆمه‌لگایه‌کی فاسددا، هه‌له‌هاتن و دورکه‌وتنه‌وه له‌و کۆمه‌لگایه‌ بۆنه‌وه‌ی دینیان بپاریزن چوونه نه‌شکه‌وتیکه‌وه ماندوو بوون خوای گه‌وره (۳۰۹) سال خه‌واندنی

(أَمْرٌ حَسِبْتَ أَنَّ أَصْحَابَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيمِ كَانُوا مِنْ آيَاتِنَا عَجَبًا) (۳۷۸)

نه‌روات باسه‌که تا نه‌گاته

(وَلَبِثُوا فِي كَهْفِهِمْ ثَلَاثَ مِائَةٍ سِنِينَ وَازْدَادُوا تِسْعًا) (۳۷۸)

وشه‌ی تسعا (۳۰۹) هه‌مین وشه‌یه له‌و چیرۆکه‌دا! نایا نهمه رینکه‌وته...؟ نایا محمد نه‌توانی شتی وه‌ها دروست کات..؟ نهمه گه‌وره‌ترین ئیعجازه که قورئان که‌لامی

(۳۷۸) الکه‌ف / ۹.

(۳۷۸) الکه‌ف / ۲۹.

خوایه. ئەفەرموئ (۲۰۹) سالیان پێچوو، وشەى (نۆ)کە (۲۰۹) هەمین وشەیه لە سورمەکەدا (سبحان الله).

جامەبەستمان لەم هەمە چەشنیه لە ئیعجازی قورئانی پیرۆز کە مرۆف پەيوەندی بکات بە خوای گەورەوه لەرپى کتیبەکەیهوه، لەرپى قورئانەکەى خواوه لەپیناوی ئەوهى کە مرۆف ئیمان دەست گیر بکات. ئیمان کۆنترۆلى ژيانى ئینسان ئەکات. ئەو ساکە بەختەومرى دنیا و ھیامەت ئەبیت، ئەمرۆ لەکتیبەکانى مفسرین و پۆشنبیرانى پۆزناوادا وشەیهک بەکار ئەهێنین پى ئەوتریت(کووالەتى ئۆف لایف) کە بەعەرەبى (جوده الحياه) ئەگریتەوه، واتە: چاکى ژيان، دووکەس لە جییهکدا ئەژین بەلام ئەمیان بەجۆرێک ئەژى ئەویان بەجۆرێکیت. جۆرى ژيانیان جیواوازه، جابۆچاکى ئەو ژيانە کۆمەلێک پىومر دانراوه وهک پىومرى زانستى لەوانە: هاوسەنگى عەقلى و دەررونى ئەوکەسەیه. پلەى لىبوردنى ئەوکەسەیه پلەى بەخشینی ئەو کەسەیه، ئیرادەو ویستی خیر لەو کەسەدا، تاج رادمیهک حەز بەزانست و فیربوون ئەکات، تاج رادمیهک نامادیه خزمەتى خەلکى بکات لەسەر حسابى بەرژمەندى خۆى، برى ئەو بەهایانەى کەئەو مرۆفە هەلى گرتوو، چەند هەولەمدات ئەو بەهایانە پەیکەل بکات لەژيانیداو بلاوى کاتەوهو بیگەیهنیت بە خەلکى، تاج رادمیهک گوپرایەلى یاسایه، تاج رادمیهک ریزى هەیه بۆ بەرامبەر، تاج رادمیهک خۆشەویستى ئەبەخشى بەبى مەرج.

ئەمانە پىومرى ژيانن هەرهموو یان سەرچاومیهکى ژيانیان هەیه ، بەمانایهکى تر خوا ئەیهوئى مرۆف ژيانى چاک کات لەسەر زەوىدا، بەختەومر بىت لەسەر زەوىدا، بەختەومر بىت پاش مردنیش. کەواتە داوا کراوه لەهەموو مرۆفێک گۆرانکارىیهک بکات لەناو خۆیدا. وهک خوای گەوره لە قورئاندا ئەفەرموئ:

لَهُ مُعَقِّبَاتٌ مِّنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ
 إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ ۗ وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ
 بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ ۗ وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَالٍ ﴿٢٨٠﴾

خوای گهوره گۆرانکاری ناکات له هیج کۆمه لیکدا تاوهکو خویمان دمست پێشخمری نهکن. دواى نهوه سهرکهوتن و قه دهر و یارمه تی خوا دیت. ههنگاوی یه کهم نه بی تۆبیت، بۆچی ناوا نه موعجیزانه هه مه چه شنن؟ چونکه مرۆف هه مه چه شهیه. ههیه ههر میژووکاری تی نهکات، ههیه بواریکی زانستی کاری تی نهکات، وهک: (طب) بواری نۆژداری.. ههیه زمان و داهینانی زمان وه روون بیژی رهوانبیژی کاری تکه نهکات، وهک خوای گهوره نهفه رموی

وَلَقَدْ صَرَّفْنَاهُ بَيْنَهُمْ لِيَذَّكَّرُوا فَأَبَىٰ أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا ﴿٢٨١﴾

واته: لههه موو بابه تیک نيمه شتیگمان نار دووه که بگوئیت له گهل بایه خدانی مرۆفدا، به لام که بیریک نه کهینه وه نایا نيمه نه توانین نهو گۆرانکارییه نه نجام بدهین؟ به چی نه کریت نه م گۆرانکارییه؟، نهو گۆرانکارییه به عقل نه کریت عه قلمان پی دراوه، به ویزدان نه کریت ویزدانمان ههیه به لام نه گهر هاتوو قفلتیکمان دا لهو عه قله، نهو ویزدانمان که له پچه کرد، وه نهو هیزی داهینانهی که تیا ماندا ههیه سپرمان کرد، وه نهو ئیراده و یسته سهر به خو و نازاده که تیا مانا ههیه کردمان به بهندهی دنیا بیگومان ناتوانین نهو گۆرانکارییه بکهین.

(٢٨٠) الرعد / ١١.

(٢٨١) الفرقان / ٥٠.

ئەمە ھەمووی لەپىناوی ئەوھىيە كەباومر بېيتە سەرگرەدى ھەئس و كەوتمان لە
ژياندا، ئەوھىيە مەبەستى خۆى گەورە (والله أعلم)، ئەم ھەموو جۆرە موعجىزانەى
لە قورئان و زاتى پىغەمبەردا، (صلى الله عليه وسلم) كۆبۈونەتەوھ لەپىناوی
ئەوھدايە مەزۇف پەيوەندى بىكات بە خۆى گەورەوھ، وەخۆى گەورە ئىمانى پى
بەخشى چونكە ئىمە پىويستمان بەئىمانە، زانست بەتەنيا سوودى نىيە، ئەوھتا
ئەبىنن زانست بەبى رەحمەت چ زەحمەت و بەلایەكە. مەزۇفى زانا بەبى ئىمان
خۆى ئەفروشى، مىللەتى خۆى ئەفروشى، خاكى خۆى ئەفروشى، لەبەرئەوھ
ھەموو كەسك پىوستى بەئىمانە، پىوستى بە يەكتاپەرسىتىيە، پىوستى بەناسىنى
بەرنامەو پەيامەكەى خۆايە كەقورئانى پىرۆزە. لەم كۆباسەدا ھەول ئەدەين لە
پەنجەرەى مېژووھە سەپرى قورئان بىكەين و لىتى رابمىنين.

كاتى پىغەمبەرى خوا (صلى الله عليه وسلم) ئەركى پىغەمبەرايەتى كەوتە
سەرشان و دەستى كرد بە خۆپىندەوھى قورئان بۇ قورمىشىيەكان، ئەوان زۆر
رەوانبىژو روونبىژبوون زۆر خزمەتى زمانەكەى خۆيانيان دەكرد. كام كەئە
شاعىرە ئەلىي كە جامەيەك يان دووانى خۆپىندىيەتەوھ تەماشائەكەيت چەندىن
رەخنەى لىگىراوھ لەلایەن رەخنەگران و شاعىرانى ترمەوھ. كاتى كە پىغەمبەرى
خۆا نايەتەكانى قورئانى بۇ يەكەم جار لەناو ئەو كۆمەلگايەدا خۆپىندەوھ ھىچ
جۆرە رەخنەيەك رووبەرەووى قورئان نەبوويەوھ، تەماشائەكەن نەشيعرەو
نەپەخشانە بەلام كارئەكاتە سەر ھەموو دلىك، مېژوو بۇمان دەگىرپىتەوھ كەسى
كەس لە سەرگرەدەكانى قورمىش(ئەخنەسى كورپى شورمىق و ئەبو جەھل و ئەبو
سوفيان) روويان نەئەھات لەبەردەمى جەماومردا گوئ بگرن لە قورئان لەزارى
پىغەمبەرە وە(صلى الله عليه وسلم) كە لەناو بەيتا ئەيخۆپىندەوھ، بۇ ئەوھى
جەماومر چاويان لى نەكەن، چونكە ئەمانە سەرگرەدەن بەشەو بەدزىيەوھ

ئەرۆشتنە نزيك مالى پىغەمبەرىخو (صلى الله عليه وسلم) لەكاتى شەودا لەنويزدا بۇ ئەوەى گوىيىتى ئەو نايەتانهى خواىان. لەگەر ئەوەدا توشى يەكتەر ئەبوون ئەم ئەيووت تۆلەكوىي بويىت، ئەو ئەيووت تۆ لەكوىي بويىت، درۆم لەگەل مەكە، بۇ يان دەرنەكەوت كەھەرسىكىيان چووبوون بۇ بويىتى قورناني پىرۆز لەزارى پىغەمبەرەو (صلى الله عليه وسلم) بىرپارىياندا كەنىتەر نەچنەو، بەلام جارىكى تىرىش ئەمە رووى دايەو بە سىھەم جار نىتەر سوئىنىيان خوارى بەبەتەكانيان كەنىتەر ئەم بەيمانە بىنەسەر، ئەگەر هاتوو يەككە لە جەماومەرى سادەو ئاسايى ئەمەى بىنى. ئەوساكە ئەوانىش شوئىن محمد (صلى الله عليه وسلم) ئەكەون لەبەر ئەو وازيان لەو هينا، ئەمەدەلىلىكى مېژووويىيە بۇ گەورمىي قورنان و كاريگەرى بۇ دلانى بى باومر

﴿قُلْ لِيْنَ اَجْتَمَعَتِ الْاِنْسُ وَالْجِنُّ عَلٰى اَنْ يَّاتُوْا بِمِثْلِ هٰذَا

الْقُرْءَانِ لَا يَّاتُوْنَ بِمِثْلِهٖۗ وَلَوْ كَانَتْ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظٰهِرًا﴾ (۲۸۷)

قورمىشەكان پىلانى زۆريان گىرا، يەككە لەوانە ئەووبوو: بۇ ئەوەى خەلك گوىي بۇ پىغەمبەر نەگىرى(صلى الله عليه وسلم) (نە ضر) ناويكىيان لە (طائف)دو هينا بۇ مەككە بەتايبەت بۇ داستان بىژىو حىكايەت خوانى چونكە زۆر سەفەرى كردبوو بۇ شام ئىران و كۆشكى پاشاكانى بىنىبوو، لەگەل پياو گەورەكاندا دانىشتبوو ئا ئەمانەى بۇخەلكى باس ئەكرد بىرېك لەو جەماومەرى راکىشا تا خر نەبنەو بەدەورى پىغەمبەردا(صلى الله عليه وسلم)، پاش ماومەيك سەرگوزەشتەو بەسەرھاتەكانى كۆتاييان هات و نىتەر هيجى پى نەما، هەموو خەلكەكە ديسان

هاتنهوه خزمته پښغهمبهري خوا (عليه الصلاه و السلام) نينجا پيلانتيكي تريان گيړا كهوا نهم قورنانه هي پياويكهو محمد فيرئهكاته، هي محمد نبييه، پياويكهو له (نهجد) فيري نهكاته، عمرمبهكان نهمهيان وتووه لهكوندا. قورنان بومان نهگيړيتهوه :

(وَلَقَدْ نَعَلِمُ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّمَا يُعَلِّمُهُ بَشَرٌ لِّسَانُ الَّذِي يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ أَعْجَمِيٌّ وَهَذَا لِسَانٌ عَرَبِيٌّ مُبِينٌ ﴿٢٨٢﴾)

نهوكهسهي كهنهوان نهئين ماموستاي محمده فارسه عمرمبي نازاني ئهي چون نهم عمرمبييه پاراوه نهووسئ؟! نهمه قوري دابهدهمياندا، لههمان كاتيشيدا پښغهمبهري خوا (صلى الله عليه وسلم) لههمووتهمهنيا سهفهرى نهگردووه بهرهو (نهجد). بهلكو بهرهو شوپناني ترش سهفهرى نهگردووه بهمنالي نهبي، يهك جار گهيشته (بوصرا) كه لهوئ (بوچهيرا)ى راهيبي مهسيحي بينى و نهويش نيشانهكاني پښغهمبهرايهتي تيابهدي كردو ووتى خيرا بيبهنهوه بيپاريزن لهجولهكه، نهمنيشانهي پښغهمبهري ناخر زهمانه.

نهبو طالبى مامى خيرا بههلهداوان وازى له گهشتهكهى هيناو هينايهوه بومهككه، تالهزيانداوو بهرگري لهم برازيهى كردو خزمهتي كرد. له گهنجيشداو له تهمنى (٢٢-٢٥) ساليديا بهپارهي خديجه سهفهرى كرد بوشام، نيتر نهمه هموو گهشتهكاني پښغهمبهري بووه (صلى الله عليه وسلم) وه قورنان بومان نهگيړيتهوه لهزمانى پښغهمبهرهوه :

(فَقَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ عُمُرًا مِّن قَبْلِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٢٨٤﴾)

ئەي ئەو كەسانەي كەوا دەلئین، بیریكەنەووە من عومریكەم بەسەربردوووە لە ناوتاندا (٤٠) ساڵە سەفەریكەم نەكردوووە بۆهیج شوینیك، من (٤٠) دانە ساڵە شیعیكەم نەوتوووە، وتاریكەم نەداووە، ئیستا كتوپر ئەم گەوھەرە معجیزە لەسەر زمانم دیتە دمری ئیتر باومر بینن كەئەمە هی خۆم نییە هی خواپە.

پێغەمبەریخوا(صلى الله عليه وسلم) نەخویندەوار بوو، ئەگەر نەخویندەواری عەیب بێ بۆ ھەموو كەسێك بۆ پێغەمبەری خوا سەربەرزپە و ئیجازە، ئینجا جیاوازی شیوازی فەرموودەكانی پێغەمبەر(صلى الله عليه وسلم) لەگەڵ سورتەكانی قورئاندا بۆ كەسێ عەرەبی بزانی نەرزو ئاسمانە. لەفەرموودەكانی پێغەمبەردا زۆر جار باسی خیزانە خۆشەویستەكەي خۆی ئەكرد حەزرتی خدیجە كە (١٥) ساڵ پێش پێغەمبەرایەتی خیزانی بوووە وە(١٠)ساڵ پاش پێغەمبەرایەتی واتە(٢٥) ساڵ خیزانی بوو، پاش وفاتی زۆر بە ریزو خۆشەویستپەووە باسی ئەكرد، بەلكو خەلات و خزمەتی ھاوڕێكانی(خدیجە)شی ئەكرد وەكو لەسیردا ھاتووە بەجوانی باسی ئەوی ئەكرد، ئەگەر قورئان نووسینی پێغەمبەربوواپە ئەبوایە نیوێ باسی خدیجە بوایە بەلام بە پێچەوانەووە نەزۆرو نەكەم باسی خدیجەي تیانپە. ئەگەر یەكێك كتیبێك بنوسیت ناتوانی زەمی خۆی بكات، ناتوانی و ناكری ھەر شە لەخۆی بكات، ئەوانەي كەمێك رۆشنبیریان ھەپە، رۆشنبیری ئیسلامی ھەرگیز ھەئەي واناكەن بئین قورئان زا دەي محمد.ھەر

(عَبَسَ وَتَوَلَّى) (٢٨٥)

یان بەسە، كەخوا سەر زەنشتی پێغەمبەرەكەي ئەكات بۆچی وات كردد...؟

(٢٨٤) یونس / ١٦.

(٢٨٥) عبس / ١.

عَفَا اللَّهُ عَنْكَ لِمَ أَذِنَتْ لَهُمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَكَ الَّذِينَ صَدَقُوا

الْكَذِبِينَ وَتَعَلَّمَ ﴿٤٣﴾ (٢٨٦)

(... فَإِن فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذَا مِن الظَّالِمِينَ ﴿٤٦﴾ (٢٨٧) وَه

لَا تُحْرِكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ ﴿١٦﴾ (٢٨٨)

وَلَا تُصَلِّ عَلَىٰ أَحَدٍ مِّنْهُمْ مَّتَّ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَىٰ قَبْرِهِ ﴿٨٤﴾ (٢٨٩).

ئەمانە بەلگەى نەهین بۆ پىڭەمبەر صلى الله عليه وسلم.
 نوێژى كرد لەسەر دوورووێهك دواىى خوا پىى فەرموو: نوێژ نەكەى لەسەر
 دووروو. چۆن ئەيسەلینى ئەمەهى نەوه؟ جگە لەئىعجازە زمانەوانیەكەى
 ئىعجازەمغەیبەكەى و ... هتد شاعیران و زمانەوانان دەستەومستان بوون
 بەرانبەر ئەم فورئانە، خیرا كارى تى نەكردن یەكێك لەوان (ئەنەسى غەفارى)
 ناوبوو هاتەوه بۆناو عەشیرەتەكەى، بەبراكەى ووت: براكەى ناوى (ئەبو زەر) بوو
 كە پاشان بوو بەو ئەصحابە بەرزە، ووتى: براكەم لەمەككە پیاویك پەیدا بوو
 ئەئیت پىڭەمبەرم شتێك نەئى: لەگەل هىج بەحرىكى شەردا ناگونجى و
 پەخشانىش نییه، بەلام كارنەكاتە سەر هەموو دئێك وەللاهى ئەو راست نەكات
 وەللاهى قەومەكەى درۆنەكات.

(٢٨٦) التوبة / ٤٣.

(٢٨٧) يونس / ١٠٦.

(٢٨٨) القيامة / ١٦.

(٢٨٩) التوبة / ٨٤.

(عتبەى كورى ربىعه) چوو رېكەوتنىكى لەگەن پېغەمبەردا(صلى الله عليه وسلم) كورد كەوا نەگەر پارەت ئەوئ بۆت كۆنەكەينەو تانەبىتە دەولەمەندترینمان، نەگەر حەز بەكورسى و پلەو پایە نەكەمىت ئەتكەينە پاشای هەموومان، نەگەر نەخۆشى دكتورت بۆنەهينين لەو پەرى دنياو، جىت ئەوئ بۆت ئەكەين. پېغەمبەرى خوا(صلى الله عليه وسلم) گوئى لىگرتبوو بە (يا ابا الوليد) قەسى لەگەندا ئەكرد بەناز ناومكەى پاش ئەوئ كەن بومو. پېغەمبەرى خوا (صلى الله عليه وسلم) فەرموئى: يا ابا الوليد (افرغت) نى بویتەو؟ ئەوئش ووتى بەئى. جا فەرموئى: دمتۆش گوئى لەمن بگرە. قورئانى بۆ خوئندەو تا گەيشتە

(فَقُلْ أَنْذَرْتُكُمْ صَاعِقَةً مِثْلَ صَاعِقَةِ عَادٍ وَثُمُودَ) (٢٩٠)

خېرا ئەم عتبەى كورى ربىعهىە دەستى خستە سەرلئوى پېغەمبەرى خوا بۆ ئەوئ ئەو نایەتە ئەئى ئەمەندە كارى تى كورد پېغەمبەرى خوا(صلى الله عليه وسلم) بەردەوام بوو لەخوئندنەوئ قورئاندا تا گەيشتە سوجدەكەو سوجدەكەى برد، ووتى من ئەمەم پئىه. عوتبە گەراپەو بۆلاى سەركرەكانى قورمىش ووتيان (عتبە) دەم وچاوت گۆراو، ووتى وهللاھى ئەم پياوہ راست ئەكاو وەبەرز ئەبىتەو لەدواړۆژداو سەرنەكەوئ... ئەمانە هەموئى بەلگەى مېژووئىن بۆ گەورمى قورئان و رېزو شكۆى پېغەمبەر(صلى الله عليه وسلم).

رۆژ بەرۆژ ژمارەى باوەرداران لەزۆر بوونداوو، تايەكئك لەپياوانيان ناوى (وہلىدى كورى موعهیره) بوو، كەلە پياوانى قورمىشى كۆكردەو ووتى:

ماومیهکی تر کاتی حهجه با به درۆ نه که وینه وه، بهرانبهر به محمد بارێک بکهوین ناوه ناتۆرمیهکی ئی بنیین.

بابهته که دوورو درێژه له کو تاییدا بریار یاندا ناوی بنیین (ساحر) گوايه نهفسون نه کاو کار نه کاته سهر مرۆڤو دل نه خاته کریشمه و مو دووری نه خاته وه له مال و منالی و ناله م بابته.

پیشتر خۆیان ناویان نابوو (الصادق الامین) (راست گۆی دهست پاکی داوین پاک) له گه ل نه م هو ته شویشه دا، له گه ل نه م هه موو عه زیه تدا نه هه ر پێیان نه وت (الصادق الامین) پێشیان نه وت ساحر، یه کێک له و سه رۆک عه شرمه تانه ناوی (طوفهیل کورێ عه مرێ دوسی) بوو، که هات به خێره اتنێکیان کردو سه هر کرده مگانی قورهبیش رێزیان گرت و پێیان ووت: هه رموو به خێر ببیت و نه وه طوافی خۆت بکه، به لام محمدي کورې عبدالله له ویدا دانیشتوو هه و ئیده که هه یچی ئی نه بیستی چونکه یه کسه ر سحر ت ئی نه کات، له روابه تدا هاتوو هه ئی پارچه لۆکه یه کم خسته گویم بۆ نه وه ی گویم له و نه بیت، طوافی خۆم کرد دوایی پرسیا رێکم له خۆم کرد وتم (طفیل) تۆ شاعیری، تۆ سه رۆک عه شرمه تی کێشه ی خه لگی چاره نه که ی، ئیستا نه ترسی گوئ دیری نه م پیاوه بیت و زایه ببیت؟ وتی: لۆکه که م له گوئی خۆم ده ره ئینا، دوا ی طواف چومه به ر ده می و وتم: هسه م بۆ بکه، پێغه مبه ریش (صلی الله علیه وسلم) که میک قورنانی بۆ خویندم، هه ر دوا ی چه ند ده قیقه یه ک (طفیل) ده ستی درێژ کرد و په یمانی پێدا و شایه تمانی هینا که نه مه که لامی خوا به و نه ویش ره وانه کراوی خوا به (صلی الله علیه وسلم) به رامبه ر به وه خیرا نوریک هاته ده م و چاوی (طفیل) وه نوری راستگۆیی و دلسۆزی بۆ خوا، له دوره وه نه بئینرا که نوریک له نیو چاوانیه تی، داوا ی له پێغه مبه ر کرد که نه و نوره لابه چی نه با هه ومه که ی بلین خوا وه نده مگان کاریان تیکرد ویت و نه با به (شیواند نه وه) ته فسیر بکری،

پېغەمبەرى خوا دوعاى بۇ كرد نورمەكەى ھاتە ناو ئەو دارەى كەبەدمستىيەوہ بوو، ئەمە بوو بە ھۆكارىك كە ھەموو عەشرەكەتەكەى موسولمان بىن وە ھەموويان بىن (بەيغە) بىدەن بەپېغەمبەر.

پاشاى رۇم (ھرقل) كە ئەبوسفيان چوو بۇلاىو باسى كىشەكانى خۇيانى بۇ كردوو ووتى كە پىاويك پەيدابووہ ناوى محمدەو داواى پېغەمبەرايەتى ئەكات. (ھرقل) لىى پرسى كى شوينى كەوتووہ؟ ووتى: ھەقىروھەزار. ووتى: ھەموو پېغەمبەرىك ئاوايە. ئەى درۇتان ئى بىستووہ؟ ووتى: نەخىر قەت درۇمان ئى نەبىستووہ(ھرقل) ووتى: عەقل ئەيگىرئ لەگەل خەلكىدا درۇنەكاو لەگەل خوادا بىكا؟!

قورمىش لەگەل ئەم ھەموو ھىرشى راگەياندنەدا لەپىش پېغەمبەرايەتى و پاشا پېغەمبەرايەتى ھەر پىيان ووتووہ (الصادق الامين) (صلى الله عليه وسلم)، ھەزرىتى عمر كەيەكى بوو لەسەر كىردەكانى قورمىش بىپارى دا محمد بكوژئ رۇزىكىان توورەبوو شمشىركەى ھەلگرت و ئەگەر ا بزانئ لەكوپيە؟

موسولماننىك بىنى (نعيم كورى عبدالله)ى ناو بوو بەنھىى موسولمان بووبوو، ووتى (عمر) وا تورەى بۇكوئ ئەچى؟ ووتى: سەرى محمد ئى ئەكەمەوہ وتى: ئەى ناترسىت (بنى هاشم) تۆلەت ئى بسەنەوہو لەگەردنت بىدەن، ووتى بالەگەردنم بىدەن كەزانى ئاوا بەراستىەتى، ووتى: تۆ بىرؤ ناگات لەخوشكەكەى خۆت بىت ئەوانە ھەموو شوپىن محمد كەوتوون، ئەى ئەزانى كە فاطمە ى خوشكت و مىردەكەى (سعيدى كورى زىدە يەكىكە لەمژدەپىدراوہكانى بەھەشت) موسولمان بوون و دىرس ھەيە لەمالئاندا لەلايەن مامۇستايەكەوہ كەناوى (خەبىبابى كورى ئەرمتە) عومەر گەرايەوہ لەو خەيالەى كىردبووى بەتورمىيەوہ رۇيشت و خۇى كرد بەمالئ سەعيدا، مامۇستاكەيان شار دەوہ و (سەعيد) لىدانى خواردوو

فاطمه)ی خوشکی لیدانی خوار دو داوای نهو قورنانهی نهگرد که به دمستیانه وه بوو، (پارچه پیستیک قورنانی تیانوسرابوو) پییان نهدا، به لام که بینی خوین به لالیوی خوشکه که پیدا دیته خوار وه توژی بیری کرده وه چون نه بی له نافرمت بدری دوایی سویندی خوار ووتی: (لن امسة بالسوء) نه صه حیفهیه عهزیمت نادم هه ر بدمه ری بیخوینمه وه، خوشکه که ی فه رمووی: تو پیسیت نه مهش که لامی خواهه، نابیت ئینسانی بی باومر دمست بدات له قورنانه وه برؤ خوت بشوو ورموه، عومهر خوی شت و دوای نه وه نهو پیسته یه ی گرت به دهسته وه:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (طه) مَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَىٰ (۳۱)

ئاوا چهند نایه تیکی خویند دوای ههستا ووتی: (ما أحسن هذا الكلام و ما أكرمه دلونی علی محمد).

چهند بهر پژه نهم گوفتاره، چهند بهر زه نهم ساکاره، محمد له کوپییه باشایه تمان بیتم، لهو کاته دا نه زانن نه مه راست نه کات ئینسانیکی نازاو مه رده، لهو کاته دا (خه بباب) خوی دهر خست ووتی: من شوینه که ی نه زانم، و بردی بو لای پیغه مبهری خواو شایه تمانی هیئا.

نه مانه هه موو به لگه ی میژووین، ئیعجازو گه وره یی قورنان نیشان نه دهن بو که سیک بیر بکاته وه..

باسی سی و یهك

پایه‌ی نویژ له ژیر تیشکی ئی عجازی زانستیدا

نویژ پاکزیه‌کی هه‌یه، دهست نویژیکی هه‌یه، سه‌رمتا له حیکمه‌تی دهست نویژموه دهست پئ ئەکه‌ین انشاءالله..

نیسلام ووشه‌ی (الطهارة) ی به‌کاره‌یناوه وه‌ک زاراوه‌یه‌ک واته (پاکزی) پاکزی دڤ و دمرون له‌هه‌موو گومانیک و له‌هه‌موو ترسیک و هه‌موو دله‌راوکێیه‌ک و هه‌موو نالۆزیه‌ک دمروون پاک بێته‌وه له‌وانه عه‌قل پاک بێته‌وه له‌هه‌موو خورافات و نه‌فسانه‌یه‌ک وه له‌ش پاک بێته‌وه و جل و به‌رگ و هه‌روه‌ها پاکزی ژیا‌نی کۆمه‌لایه‌تی، پاکزی کومه‌لگا له‌هه‌موو نافاتیکی ماددی و په‌وستی نه‌و پاک و ته‌میزی‌یه نه‌و دهست نویژ هه‌لگرته نیسلام وا ته‌ماشای نه‌کات وه‌ک فه‌رزیک به‌بئ نه‌و دهست نویژه نویژه‌که نابه‌سترئ قبول ناگرئ و مرناگرئ نه‌و طهارمی‌یه نزیکه‌ی (۳) جار له‌قورنانی پیرۆزدا ناوی هاتوو به‌ مشتته‌قاتییه‌وه، له‌ فه‌رمووده‌ی پیغه‌مبه‌ردا هاتوو (صلی الله علیه وسلم) (الطهور شرط الایمان)^(۲۹) نه‌و پاکزی‌یه و نه‌و دهست نویژه نیوه‌ی نیمانه له‌نامۆزگاری‌یه‌کی پیغه‌مبه‌ردا بۆ نه‌نه‌سی کوری مالک نه‌فه‌رموئ: یابنی ان أستطعت ان لاتزال علی طهارة فأفعل فإنه من اتاه الموت وهو علی وضوء أعطي الشهادة أو كما قال.

واته: کوری شیرینم نه‌گه‌ر نه‌توانی هه‌میشه با‌دهست نویژت هه‌بئ چونکه نه‌وه‌که‌سه‌ی که‌مردن یه‌خه‌ی پئ نه‌گرئ و له‌سه‌ر دهست نویژبئ، نه‌وا پله‌ی

(۲۹) صحیح مسلم / کتاب الطهارة / رقم / (۳۲۸) عن أبي مالك الأشعري.

شەھىدى پى ئەدرى، ئايا چ دىنىك ئەومندە داكۆكى ئەكات لەسەر پاگژى وپاك و خاوينى (گلاسكۆ) پزىشكىكى سكوئەلەندىيە كەلەجەنگى جىھانى دوھمدا بەشدارى كردوو لەسوپاي بەرىتانى لە ھىندستاندا، ئەلى: ھىچ جارنىك سەربازىكى موسلمانى ھىندى دووچارى ئەو نەخۇشە نەبوو كە پى ئەلىن (پلۇراتسى ئەناى) واتە ئەو ئلتەبابو ئەو خوراندنەى دەورى كۆم ئەگرى، ھەمىشە ھىندۇسەكان و سىخەكان دووچارى ئەبوون. لەبەرئەوھى موسلمانان ناوبەكارنەھىنن، تارەت ئەگر ن دووچارى ئەو نەخۇشە نەبوون. ئىسلام ئاينى پاك و پاگژىيە، وە پاش ئەو نامادەبوونە دىنەسەر دەست نوپز كە دەموددان ئەگر ئەتەو پىغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) لەفەر موودەھىكا ئەفەر مووى (لولا ان اشق على امتى لأمرتهم بالسواك مع كل الصلاة)^(۲۹۳)، واتە: ئەگەر ناپەرحەت نەبوایە لەسەر ئوممەتەكەم ئەمرم پى ئەكردن كەسواك بەكاربەئىنلەگەن ھەموو نوپز ئەكدا، لەفەر موودەھىكى تردا ئەفەر مووىت (السواك) (مطهرة للضم مرضاة للرب)^(۲۹۴) لە روانگەى زانستەو پەرسىارى بگەين، ئايا ئەم سىواك كەردنەى پىغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) كەردوويەتى و ئەو دارى (أراك) ھى پى ئەوترى (مسواك) بەھايەكى زانستى ھەيە، ئايا زانستى نوئ ئەلى چى سەبارەت بەئەم مسواكە؟ لە كىتبى (السواك و العنايه بالاسنان) (د.عبدالله عبدالرزاق سعيد) لە ۵۲-۴۵) باسى سىواك ئەكات لەروانگەى نوژدارىەو (طب) ئەلى: ماددەى (تانىك ئەسك) واتە: (ترشەلۆكى تانىك) ئەم ترشەلۆكى تانىكە بەكترىاى زىان بەخشى

^(۲۹۳) رواه الشيخان ، هروها سنن الدرهمي / كتاب الطهارة / ۶۸۰.

^(۲۹۴) صحيح البخاري / كتاب الصوم . سنن النسائي / كتاب الطهارة / رقم (۵) عن عائشة . مسند

أحمد / رقم (۲۳۷۷۸).

دهم و ددان له ناو نه بات، پاگز که ره مویه دزبه نه زیف کار ده گات وه دزبه سک چوونیش به کار دیت.

دکتور عبدالحمید القضاة له زانکوی که راجی ههستا به لیکۆئینه مویه که دهر باره ی سیواک سه لماندی که سیواک پینج جور له به کترای زیان به خشی ناو دم له ناو نه بات، دکتور (غافر العطار) ههستا به لیکۆئینه مویه که له م باره موه نه لیت؛ تاله گانی سیواک (Na Co ۲) تیا به واته: (کاربوناتی سوڈیوم) ی تیا به کاربوناتی سوڈیوم گرن گترین که مرسته به که نه بی له گراوه ی پاگز کردنه وه ی داندا هه بی ت.. له وانیه هه بی ت بلن نه مه رای دکتوره موسلمانه کانه، به لام دکتوری تریش هه به وه کو دکتور (کنت کنديل) که موسولمان نیه نه لئ: سیواک ماددیه کی تیا به دزبه کلور بوون. پرۆهیسوری کی ترناوی (رؤدات) ه به ریوبه ری په یمانگایه کی نه لمانیه که سر به زانکوی رۆستۆده له توئزینه مویه کدا نه لئ: سیواک دهوری په نسلین ی هه به بۆ هه لاجۆ کردن و نه هیشتنی زیاد بوونی میکروب.

بینه سه به شیکی تر له دست نوئز که بریتیه له پاک کردنه وه ی لوت، کۆمه لیک له پزیشکانی زانکوی (الاسکندریه) ی مصر به هاوکاری له گه ل کۆری توئزینه وه ی زانستی (مجمع البحوث العلمیة) که سر به (اکادیمیة البحوث العلمیة و التکنولوجیة) ی میصریه نه م دوو تیمه ههستان به توئزینه مویه که بۆ سه قفی لوتی نه وکه سانه ی که دست نوئز هه ل نه گرن، و نه وه که سانه ی که دست نوئز هه ل ناگرن واته: به راوورد کردنیکه له نیوان لوتی نه و که سانه ی که نوئز نه که ن وه نه وکه سانه ی که نوئز نا که ن، له نه نجامی نه و لیکۆئینه وه یه دا دمر که وت نه و که سانه ی که دست نوئز ناشون هه میسه سه قفی لوتیان له دیوی ناوه وه مه یله و ره شه، وه مووه گانی نه وکه ناله داپۆشراوه به جۆره کریشیک وه که ته پ وتوز وه به ناسانی نه و مووانه ده ورین به پیچه وانیه ی نه وکه سانه ی هه ل دستن به دست

نویزگرتن سەققى لوتیان کالە، مووەکانی لوتیان بەمیکرۆسکۆب تەماشای ئەکری ئەبریسکیتەوه، وه هیچ جۆره تەپوتۆزیک و کرپشیکى پێوه نییه لەئەنجامی ئەوهی که ئاوی بەرئەکهوی رۆژی پینج جار.

هەر له هەمان لیکۆلینەومدا نموونه وەرگیراوه لەلوتی ئەوجۆره کەسانەوه لەهەردوولا ئەوانەى نوێژ ئەکەن و ئەوانەى کە نوێژناکەن، دەرکەوت ئەوانەى کە نوێژناکەن چەندین جۆر میکروبات وا لە لوتیاندا، بەلام ئەوانەى کە دەست نوێژەلەدەگرن دەست نوێژی ریک و پیک وەک سونەتى پێغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) داگۆکی لەسەر ئەکات (استنشاق) ی تیاپە (استنفاری) ی تیاپە ئەو ئاوه هەل دەمژریت پاشان فەم ئەکریتەوه سى جار لەگەل هەموو دەست نوێژیکدا ریکەنادات بەمیکروبات کە زیاد بکەن و جینشین بن لەلوتدا، بەپێچەوانەى نوێژکەرەکان ئەوانەى کە نوێژناکەن چەندین جۆره میکروبات والەلوتیاندا. بێینەسەر ئەم دەست نوێژه لەرۆژی قیامەتدا، ئەصحابەکان عەرزى پێغەمبەریان کرد (صلی اللہ علیہ وسلم) یارسول اللہ لەناو ئەوقەرەمبائەغیەدا چۆن ئەمانناسیتەوه فەرمووی: بەنورى دەست نوێژ ئەتان دۆزمەوه.

جائیمە لێردا پرسیاریک ئەکەین ئەو کەسانەى پەنابەخوا باومریان بەنوێژ نییه نایا چۆن ئەیسەلینن لەئوممەتى پێغەمبەردان؟ یەکەم بەلگەو یەکەم شوناس بۆ ئەم ئوممەتە پاش شایەتومان نوێژه، نوێژ موسولمان جیا ئەکاتەوه لەگەل بى باوهر، جا ئەو کەسانەى کە نوێژ ناکەن چ بەلگە یەکەمان پێیه لە ئوممەتى پێغەمبەردان (صلی اللہ علیہ وسلم)..

بێینە سەر لایەنیکی دەروونی د.محمد یوسف خلیل کە راویژکاری نەخۆشیە دەروونییەکانە (سەرچاوهی ئەم باسانە ئەم کتیبەیه (الاستشفاء بالصلاة دراسة حول الفوائد الصحية للصلاة على ضوء العلم الحديث) ئەم کتیبە هەمووی

بۇچوونى نوئىيە، تۆزىنەۋەى نوئىيە، ھى زانكۆكانى جىھان، دەستەى نىعجازى زانستى لە مەككەى پىرۇز كۆى كردۆتەۋە، ئەم پىرۇھىسۇرە باسى خشوع ئەكات لەنوئىزدا كەئالۆزى وگرزى دىروونى لائەبات دلەپراوكى دەمار لائەبات، بەتافى كردنەۋە گەشىتونەتە ئەم ئاكامانە، شىۋازىكى نوئى ھەيە پىنى ئەوتىرى (تەندە التوتىر بتغىر الحركە) بەگۆپرانكارى لەجم وچۆلدا دلەپراوكى ناھىلن، خىۋاى گەۋرە لە قورئاندا ئەفەرموى:

(قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ ﴿٢٨٠﴾ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ ﴿٢٨١﴾)

سەربەرزى وسەرفرازى و سەركەوتوى بۇ ئەو چۆرە نىماندارانەيە كەلەنوئىزدا مل كەجى و خشوعيان ھەيە، ۋەلە ئايەتتىكى تردا

(أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمِئِنُّ الْقُلُوبُ ﴿٢٨٦﴾)

پىغەمبەرى خوا(صلى الله عليه وسلم) ئەفەرموى (أرحنا بها يا بلال) ^{٢٨٧} بلال باپشوو بدەين بادەست كەين بەنوئىز (يا بلال أقم الصلاة أرحنا) نوئىزەكە بەرپاكە باپشوو بدەين با رۇچ و دىروئمان پشوو بدات. جا ئەمىرۇ چۆرە رايىنانىك ھەيە رايىنانى (استرخاء) ى پى ئەئىن، مەبەست لەۋمىيە كەئەۋكەسە دوورخاتەۋە بۇ چەند ساتىك لەۋ واقەدژوار و جەئالەى كەتيادا دەزى، لەدەنگەدەنگ و ھەئسوكەوت و ئەو پەيوەندىانەى كەھەيەتى بىچىرى و پىاچوونەۋەيەكى خىۋى بكات حالەتتىكى

(^{٢٨٠}) المؤمنون / ١ و ٢.

(^{٢٨٦}) الرعد / ٢٨.

(^{٢٨٧}) لە چەندىن سەرجاۋەدا ھاترە، ۋەك: مجمع الزوائد / الجزء ١ / ص ١٤٥، روي أبو داود والطبراني في الكبير. ھەرۋەھا: المجتمع الكبير / الجزء ٦ / ص ٢٧٧. ۋە ھەرۋەھا: كشف الخفاء / الجزء ١ / ص ١١٧، علل الدار قطنى / الجزء ٤ / ص ١٢١، نيل الاوطار / الجزء ٣ / ص ٩٣.

دوورمه پیریو تهنه نهای دابرانی د مروونی بو دروست بیت... بهوه نهو نارچه ته ییه د مروونییه کهم نه بیته وه، له سه ره وهی نه م هموو راهینانه نویره نه گهر نیمه مهرجه کانی جیبه جی بکهین، خشته یه ک هیه نه م نه خشه یه پیی نه وتریت (خشته ی کاروئیر) زانابه که هه ستاومبه لیکولینه و میه کی قول. دمرباره ی نه و فاکته رانه ی کار نه که نه د مروونی مروف، جاله حاله تی ماندوو بوندا وه له حاله تی پشوداندا، نه و راهینانی پشووی بو داناو له خشته که دا نووسراوه (مثل مایحدث من الصلاة) وه کو نه وهی له نویره دا نه گری، نه بیینی هورموناتی (تیستوستیرون) له گهل نه نسولین له کاتی ماندوو بوندا کهم نه بیته وه، به لام له کاتی خشوعی نویره دا زیاد نه بی.

نه گهر ته ماشاکهین (تخثر الدم) واته: خهست بوونه وهی خوین نه و خهست بوونه و میه زیاد نه کات له کاتی ماندوو یه تیا به لام له کاتی نویره دا کهم نه بیته وه، نه و هورموناتانه ی که په یوه ندی به میسکه وه هیه کهم نه بیته وه، له کاتی نویره دا رژینی دمردراو کهم نه بیته وه، ترپه ی دل کهم نه بیته وه، پاله په ستوی خوین کهم نه بیته وه. نه و دیاردانه ی که له تخطیطی دلدا دمرنه که وئ به وهی کهم و مرگرتنی (O۲) بو دل له کاتی نویره دا کهم نه بنه وه... نه مه له و جوړه نویره زانه یه که نیتر نه و موسولمانه ناگای له ده و روبه ری خوی نییه به لام تو فکر ت لای دوکانه که ی خوت بی فکر ت لای منه جه له که ت بی، فکر ت لای مناله که ت بی نه وه پیی ناوتریت نویره ی کی راسته قینه (لیس للمرء من صلاته الا ما عقل) چه ند هوش ت لای نویره که بوه نه و منده بو ت نه نوسری.

به لام نیمه نه گهر نه وه جیبه جی بکهین به ته و او متی دوور که وینه وه له ده و روبه ر (الصلاة معراج المؤمن) بلند بیته وه نه و روحت بروات په یوه ندی که یت

لهگهڻ جيهانى مهله کوتدا، بگه يته پلهو پايه ي (احسان) په يوفندي راسته وخؤ
 لهگهڻ خواي گهوردا بگه يته، نهو دل و دمروونه نه م هموو سوودانه ي پي دمگات.
 نهو نوپژهي که باسي نه که ين نهونوپژهي پينغه مبهريته (صلى الله
 عليه وسلم) خيزانه گاني دمگيږنه وه قسه مان بو دمکرد قسه ي بو دمکردين، گاتي
 نوپژ که نزيك دمبووه (کانه لايعرفنا ولانعرفه) وه که نه مان ناسيت و نه شي ناسين.
 نيمامى على له يه کيک له غمزاگاندا نه لئين تيرک بهرقاچي که وتبوو له ترسي
 نه زيف و له ترسي نازار نه يان نه وپرا بو ي دمريهنن به لام فرسه تيان هينا له گاتي
 نوپژدا نه و ترميان دمريهنن له قاچي پيروزي وه بو يان ته داوي کردو ناگاشي له خو ي
 نه بوو، پاش نوپژ ووتى نه وه چيليهات تير که عه رزيان کرد دمريهنن هينا!! نه وميه
 نوپژ نه وميه خشوع. نيمام جه عه فري صادق (ره حمهت و پرماي خواي له سه ر) له گاتي
 دمست نوپژ هه لگرتندا رنگي زمرد هه لده گه را.

عه رزيان نه کرد قوربان بوچي وات لي ديت؟ نه يفه رموو نازانن من نه چم مقابله ي
 کي نه که م. ؟ نيمامى بوخاري (ره حمه تي خواي لي بي) گوره ي زمردمواله که وت
 به سه ريا، پيوه ي نه دا نوپژه که ي نه بري، نيمام نه بو حه نيغه نيمام بوو موسلمانان
 له پشتيه وه نوپژيان ده کرد کتوپر له سه قضي مزگه وته که وه مارک که وته خواره وه
 هه موو بلاه ميان لي کرد کاتيک نه بو حه نيغه سه لام نه داته وه نه فه رمويته:
 نه وه موسلمانان له کوين ناگاي له وه هه موو همرا هه رايه و پرا که پرا که يه نه بووه نه وميه
 خشوعى نوپژ!!

نه گه ر به و جوړه نوپژ بگه ين سووده که ي ثابو جوړميه که له و خسته يه دا
 هه بوو...

دووزانا له نه مه ريکا هه ستان به لي کو لينه وميه که بو ته رتيلي قورنان بو جوړه
 که سانک که عه رمبي نازانن، که مه عناي ووشه گان نازانن، يه يکيکيان (د. احمد

القاضی)بوو یه کیکیشیان (د.نجیب الرفاعی) بوو دوو لیكۆلینهوهی جیاواز به (۲۱۰) تاقیکردنهوه، وه (احمد القاضی) گه یشته نه وهی که خویندنه وهی قورنان و ته رتیلی قورنان کاریکی ئیجایی ههیه بو هینانه خواره وهی گرژیی و ئالۆزی د مروونی و دلهر اوکیی د مروونی به قورنان چاک نه کریو کهم نه کریته وه، د.الرفاعی ههستابه به لیكۆلینه وهیه که له سه ر ته رتیلی قورنان به شیوازیکی تر، بیگومان کاره باییه که ههیه له میشکدا، جانه و کاره باییه نه به ستن به و ماسولکه یه ی که له نیوه راستی ناوچه واندا ههیه، فه رقی کاره باییه که له نامیره که دا نه خویندنه وه کاتیکیش قورنانه که ده خویندنه بو نه وهی که له زیر تاقی کردنه وه که دایه وورده وورده نه و کاره باییه دائه به زئی به هوی قورنان خویندنه وه، به لام نه گه ر ووشه ی عه رمبی بلیت ته رتیبی بکه ییت واته ووشه ی عه رمبی جگه له قورنان به ته رتیل بلیت هیج دموریکی نیه، هیج سو دیکی نییه ته نها قورنان نه بییت نه مه ئیججازیکی زانسته و له و تاقیکردنه واندا سه لئنه راه.

نه م پرۆفیسۆره، د. نجیب الرفاعی ئەلئى ئەو شه پۆلی به خه به ر بونه وه یه له کاتی بیداری یا له مرۆفدا ههیه له تخطیطی میشکدا ههیه له نیوان (۱۳ - ۲۵) شه پۆل ههیه له چرکه یه کدا، نه و که سه که دای نه نییت جیهازه که ش نیش ئەکات جیهازی تخطیطی میشک که قورنانی بو نه خویندنه وه دائه به زئی له (۸-۱۸) بامه عناکه شی نه زانی. . نه مه ی که تاقیکردنه وه گانیان له سه ر گراوه هی هه ردوو پرۆفیسۆره که عه رمبیان نه هیناوه، که سیکیان نه هیناوه که قورنان تی بگات. ته نها ته رتیه که ی کار ئەکاته سه ر نه و د مروونه وه (۸-۱۸) نه م جوړه شه پۆلانه پئی نه وتری (حاله الهدوء العمیق داخل النفس) نه و په ری دل ئارامیه که ئەگات به نه و که سانه به هوی بیستنی ته رتیلی قورنانه وه... نه بی بشارنیه که پرۆفیسۆریکی تر ناوی (لۆرانس ئیس کۆلب) ه گه یشته دۆزینه وهی جوړه شه پۆلیک له کهسانی دینداردا

ههیه، خۆی به ئیرادهی خۆی دروستی نهکات نهتوانی بهرگری بکات، به حالهتی خشوعه که ی واته: لیرمه دا خشوع بونیادیکی یاخوود تهفسیریکی ماددی ههیه، قسهیهکی وهمی و خهیا لوی نییه.

نهم به شهی که ئیستا باسما ن کرد له حکمهت وله هه ندی سوودی نوێز نه مه نابیته مه به ستیک بۆمان ئیمه نوێز بکهین بۆ نه وهی گوئیسترۆلمان دابهزی بۆ نه وهی نه نسۆلیمان زۆر بۆ شه کره که مان دابهزی، نه خیر نه مانه ناگامن، چونکه (العباده تؤدی طاعة) په رستش نه وهیه فه رمانیکی خواپیه و جیبه جی نه کری، به لام نه مه نه وه نه سه لینی که نه و خالقه (سبحانه و تعالی) هه رچی که فه رموویه تی که جیبه جی که ی له به رزه موندی مرۆفدایه، نه و شه ریه ته په رۆزه ی که خوا نار دوویه تی هه ج خالیکی که جیبه جی نه کری له به رزه موندی مرۆفدایه، هه ج به شیک له م شه ریه ته که مرۆف جیبه جی نه کات وه ک پیویسته به رزه موندی دنیا و قیامه تیه تی، له به رزه موندی له شیه تی، له به رزه موندی رۆحیه تی، له به رزه موندی میشکیه تی، له به رزه موندی دهر و ونیه تی. له به رزه موندی هه موو گوشه گانی ژیا نیه تی. ژیا نی راسته قینه و له م شه ریه ته دا، ژیا نی راسته قینه و له و په یومندی به له گه ل خالقدا، ژیا نی راسته قینه به نوێز کردن دروست ده بی

(يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا

ع
تَحْيِيكُمْ (٢٤٨)

ئەى نىماندارىنە بچن بەدەم ئەو بانگەوازەى خواو پىغەمبەرەو، ئەگەر چوون
ژيانى راستەقىنەتان دەست گىر ئەبىت ئەچنەناو ژيانى راستەقىنەو، لەزەت
لەژيان ئەبينن..

باسی سی و دوو

چهند به لگه کی زانستی له قورئانی پیرۆزه وه

خوای گهوره له قورئانه کهیدا ئەفەرمووی — اعوذ بالله من الشيطان الرجيم —
(وجعلنا السماء سقفا محفوظا وهم عن آياتها معرضون) (۲۹۹).

ئەفەرمووی — سەقفیکمان دانا بۆ ئەم ئاسمانە، سەقفیک بۆ ئەوهی ئاسمان
بپاریزی، بەلام زۆر لەبێ باومرێن بیر لەمە ناکەنەوه یا خۆیانی ئی گیل ئەکەن.
(رانای کۆ) سەربەخۆ بێت یا لکاو بێت وەکۆ (نا) یا (نحن) یان (إنا) که خوای
گهوره بەکاری ئەهینن له قورئانه کهیدا هەمیشە لەگەڵ فرمانیکدا دیت که
نامازمیه بۆ صیفەتیک یان ناویک لەناوهکانی خوای گهوره — وجعلنا السماء...

بەلام ئەگەر هاتوو (رانای تاک) بەکارهات، ئەوا خوای گهوره مەبەستی ناوو
سیفاتی خۆی نییه. بەلکو مەبەستی زاتی خۆیهتی (جل جلاله) وەکۆ ئەفەرمووی
(إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي) (۳۰۰).

لهویدا مەبەستی زاتی خۆیهتی. لهروانگهی زانستهوه چهند راستیهک
دەرکهوتوووه بۆ ئەو سەقفه پارێزراوه، ئەو سەقفهی کهخوا پاراستویهتی زانست
بۆی دەرکهوتوووه که دمستەلاتیک ههیه قودرەتیکێ زیری سەرروی دمستەلاتی
بەشەر ئەم بەرگه ههوايهو ئەو ئاسمانانه دمبات بەرپۆه بهوپهري رێک و پێکی و

(۲۹۹) الانبياء / ۲۴.

(۳۰۰) طه / ۱۴.

وردەگاری یه وه. که هه مووی نهیسه لینی نهم نایه ته که لامی خویه وه هیج جوړه گومانیکی تیا نییه.

یه کیک لهو راستیانه: (بهه هلم بوونی ناو له سالیکا) نه گوره واته له سالیکا چه ند لهو رووبهره ناویانه دمبته هه لم هه موو سالی هه مان بره. (بریکی دیاری گراوه) به لکو سهر سورمانه کەشی له وه دایه که بویان دمرکه وتوو هه مان بر دانه باریته وه هه مدیس واته نهو بره ی که دمبته هه لم هه مان بره دمباریته وه. وه دوزیانه وه که ۱۶ ملیون تن له هه موو چرکه یه کدا دمباری له سهر زهوی به تیکرای ساله که هه مووی.

واته: بریکی دیاری گراوه بره کەش ۱۶ ملیون تن باران دمباریت له هه موو چرکه یه کدا.

دمبروانه نهم نایه ته پرۆزه

(وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ ...) (۳۰۱)

جاری نایه ته که ته واو ناکه م، خوی گه وره نه فهرمووی (وانزلنا) نهو (نا) یه دیسان (راناویکی کویه) لیرمدا لکاوه به فرمانیکه وه، په یومندی به فرمانیکه وه هه یه که (انزال) ه وهک نه فهرمووی:

(إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ) (۳۰۲)

خوی گه وره نه فهرمووی: ته نها نیمه باران دمبارینین هاوه لمان نییه

(۳۰۱) المؤمنون / ۱۸

(۳۰۲) القدر / ۱

لهو کارمدا وه ئهو بارانه که دمبارئین (بقدر) لهئاسمانهوه بهبرئکی دیاریکراو که وهک دؤزراوتههوه ئهمرؤ ئهوبره بریتیه له ۱۶ ملیۆن تهن لهههههوهو چرکهیهکدا.

راسته ههندئ جار ههندئ شوین بئبارانی دهیگریتههوه بهلام شوینی تر لافاو ئهیبات، تۆهان لئی ئههه گرنگ ئهومیه ههمان بر دمبارئ.

راستهیهکی تر، زانست گهیشه ئهوهی که ئهو ئاوهی که لهسمر زومیه وه ئهو ئاوهی که لهشیوهی بهستهئۆکه وه ئهو ئاوهی لهژیر زهمینه که بیی دهئین (ناخاو) کۆی ههموویان نهزیاد بووهو نه کهم بووهو نهگۆره لهو رۆژهی که خوای گهوره نهم زومیهی دروست کردوه.

واته زیادو کهمی نییه، ئهگهر هاتو نهم بهرگه ههوایه کونیکی تیا ههباویه ههئمی ئهو ئاوه نهچووهره دمرئو ههواکەش نهچووهره دمرئ، زیان نهدهما لهسمر زومی وه زومی وشک دمبوو، (۴۵۰۰) ملیۆن ساله نهم زومییه ههیه خوای گهوره سههقیکی پاریزراوی بؤ داناوه، ئهو ئاوه زیادو کهمی نهکردوه بهئکو لهخولیکدایه دهبیته ههئم، دهبیته باران، دهبیتهوه ئاو، دهبیته سههۆن، دهچیته ناخاو، گرنگ ئهومیه لهدهوراندایهو زیاد ناکاو کهم ناکات.

نهمه ههمووی دهلیلی زانسته بهلگهی زانسته بؤ ئهو سههقه پاریزراوهی که خوا (سبحانه و تعالی) لهنایهتهکهیدا خویندمانهوه نامازهی بؤ دهکات. نایهتهکه تهواو دهکهین دیسان :

وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَسْكَنَّهٗ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّا عَلَىٰ

ذَهَابٍ بِهٖ لَقَدِيرُونَ ﴿٢٠٣﴾

لیرمدا تبیینی بکنن له سمر دوو وشه: وشه (اسکناہ) له گهڻ وشه (ذهاب) خوی
گهوره که نه فهرموئی: من بارانتان بو نه بارینم به بریکی دیاری کراو نهو بارانه
که دمباری (سوکنا) دمکات له سمر زموی وه نهشتوانین لای بهرین.

ساکن: واته: (دانیشتوو) که پرسیار نه کړی دانیشتووی کوئی؟ نیشته جی
کوئی؟ ساکنو سکنو سگانو لتسکناو... هتد هه موویان په یومندی مرؤف
پیشان نه دات له گهڻ زمویدا یان له گهڻ خیزاندا یان له گهڻ خاکدا یان له گهڻ
نیشتمانه کهیدا وه... هه روهما په یومندی که نهومنده پته وه خه لکی دیت
به شانازی یه وه خوین نه ریژی له پیناوی نیشتمانه کهیدا له پیناوی خاکه کهیدا
له پیناوی خیزانه کهیدا له پیناوی مالو سامانیدا... نهو وشه (سکنا) یه ببا سی
په یومندی مان بو دمکات، په یومندی یه کی پته وه به لام که تو بیر ده که پته وه
به رووکش نه لئی، کوا نهو په یومندی یه؟ زاهیرمن کوا نهو په یومندی یه پته وه
هه یه له نیوان باران و خاکدا، ماومیه ک نهو خاکه تهر نه بیت شیدار نه بیت و ورده
ورده هه تاو لئی نه داو پاشان وشک نه بیت هه به هلم بوونیکی ناسایی پیویستی
به قودرمتیکی گهوره نییه تا ناوه که لابه ریث (وانا علی ذهاب به لقادرون) ههر
خوی به یاسایه کی خوی ساده که بریتییه له به هلم بوون... ناوه که ورده ورده
له دمست دهدات... نهی بوچی خوی گهوره وا دهمرموی؟! سهرمتا نه فهرموئی نهو
ناوه نیشته جی نه کهین وه نهشتوانین لای بهرین. له روانگهی زانسته وه (که نه مه

بواری پسپوڙی خوڻه، چونکه دمرچووی بهشی گلڼ له کوليجی کشتوګال) همموو گهرديلهیهکی گلڼ clay (کلهی) چمند وشک بیت له ژیر خوږا له چلهی هاوینا له بیاباندا بیهینه نهو گلڼه وشکه بهمایکرو سکوب ته ماشای که نه بینیت بهرګنک دموری داوه له (هه لمی ناو) نه مهنده هیزیکی راکیشانی پتهو ههیه له نیوان نهو دوو گهرديلهیهدا، گهرديلهی گلڼو نهو بهرګه هه لمی ناوه ته نانهت بهو تیشکه به هیزه ی چلهی هاوینیش زایه نابیت نهومیه رازی نهینی تیګهیشتنی (وانا علی نهاب به لقادرون) نهشتوانین نهو بهرګی هه لمی ناوه لابهرین، به لآم چوڼ بیګومان له تافیګه دا له پلهی ۲۰۰ و ۳۰۰ سی سهدی نیجا نه شکیت وه پاشان نهو سامپله نه کیشی کیسه کهی کهمی کردووه، نهو که مېوونهومیه بریتیه له کیشی هه لمی ناوه که که له دهستی داوه.

بیینه سهر وشه ی (بقدر) که باسمان کرد به بریکی دیاریکراو خوی گه وره باران نه بارینئ وه دوزرایه وه چهنده، به لآم له دوو روانګه یه وه ته ماشای باران کهین، په کیکیان: له روانګه ی بارینیه وه، دووهمیان: له روانګه ی پیکهاته که یه وه بیګومان باران له هه وره وه دیت، هه وری ناسایی ۱۲۰۰ متر بهرزه، هه وریش ههیه هه لګری بارانیش ۱۰۰۰۰ هزار متر بهرزه، به لآم تیبینی بکه نه چوینریت به سه نګیک یه ک کیلوی که نه گهر له بو شاییدا دلؤ په یه ک ناو له ۱۲۰۰ متره وه بیته خواره وه له بو شاییدا نه وه وکوکیلویه ک له بهر زایی ۱۵ سانتیمه وه بهر تدا بیته وه به سه ری په کیګدا نه گهر حسابی نهو هیزه بارانه بکهین که له ۱۰۰۰۰ متره وه واته: له ۱۰ کیلومتره تره دیته خواری خیراییه که ی ده چیته سه رو (۵۵۸) کیلومتر له کاتزمیریکدا وکو کیلویه ک ناسن وایه که بمالرتیت به سه ری په کیګدا له بهر زایی متریک و ۱۰ سانتیمه وه.

ئىمە باسى دۆپە ئاۋ دەكەين باسى تەرزە ناكەين، ئايا كى خۇي ئەگرئ لەبەر ئەم رەجمە يان ئەم راجىمانەدا؟

بەلام خۇاي گەورە كە ئەفەرموۋى ئەم ئاسمانەم بۇ كر دوون بەسەققىكى پارىزراۋ وە ياساى لىخشاندىن (فرىكشن)ى داناۋە، (با)ى داناۋە ئەو چىرپەي ھەۋاي داناۋە، ئەمانە ھەموۋى بۇ ئەۋەبە ئەو خىرايىبە كەم بىكەنەۋە بۇ نىۋان ۸ تا ۱۰ كىلۇمەتر لەسەعاتىكدا، غەزىبەتى نەك ئىنسان نەك ئازەل غەزىبەتى گولئىش نادات ئەمە ھەموۋى بەلگەبە كە ئەم گەردوونە ئىدارە ئەكرئ لەلايەن غەلېم و خەبىرموۋە(سبحانە وتعالى) لەلايەن لەطىف و خەبىرموۋە، لەلايەن خۇايەكى رەنۇف و رەحىمەۋە.

جۆرە ھەورىك دۇزراۋمەتەۋە پىي ئەلئىن: كىۋمىۋلۇ نىمبەرس، ئەم جۆرە ھەورە كىشەكەي ھەزاران تەنە لەھەندىك كىتئىدا ئەلئى: ۲۰۰۰۰۰ تەن، ۲۰۰۰۰۰ تەن ئاۋ بىئاسمانەۋە لەروانگەي زانستەۋە واپۇلئىن كراۋە پىي ئەۋترئ (ھەورى قورس). بىيىنە سەر قورئانى پىرۇز باسى ھەورى قورس ئەكات ئەفەرموۋىت:

(وَهُوَ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ ۗ حَتَّىٰ إِذَا أَقَلَّتْ سَحَابًا ثِقَالًا سُقْنَهُ لِبَلَدٍ مَّيِّتٍ فَأَنْزَلْنَا بِهِ الْمَاءَ فَأَخْرَجْنَا بِهِ مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ ۗ كَذَٰلِكَ نُخْرِجُ الْمَوْتَىٰ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ) (۳۰۴).

خۇاي گەورە باسى ئەۋە دەكات ھەر خۇبەتى (سبحانە وتعالى) كە (با) ئەنىرئ وەك مژدانەبەك چۈنكە ئەگەر (با) نەبىت ھەموۋ ئەو ھەورانەي كە دروست ئەبن بارانەكەيان دەبارىتەۋە بەسەر دەرياۋ زەرىياكاندا بەلام بەھۇي سىستەمى

(با) وہ ہم ہموو ہورانہ دمگوئزینہوہ بؤ وشکانی، وہ ہندیك لهو ہورانہ قورسن خوی گہورہ ناوی ناون (سحابا ثقالا) کہ نہگاتہ ولاتیکی مردوو، ولاتیکی بیباران زیندووی نہگاتہوہ ئیوش بیرتان بی، ناوہاش زیندووتان دمکہینہوہ لہناخیری زہماندا.

دووہم، پیکہاتہی نہو بارانہ: بیگومان ہموو بارانیک لہہورموہ دیت، ہموو ہوریکیش لہہلم بوونی ناوموہ دیت. ۹۷٪ی ہور لہہلمی زمیراکانہوہ ہاتووہ، نہوی تریشی لہرووباری ناوی شیرینو لہقوراوو زہلکاوو شوینی ترموہ، گرنگ نہوہیہ نہو ہہلمہ کہ بہرز دمبیتہ ہیج جوڑہ خاشاکیک، ہیج جوڑہ کہرستہیہک لہگہل خؤیدا بہرز ناکاتہوہ، ناوی نہو زمیراو دمیرایہ چہند سوئیرہ لہسوئیریدا تال بووہ، بہلام نہو سوئیرہ بہرز ناکاتہوہلہگہل خؤیدا بہلکو ہہلمیکی پاک و خاوین بہرز دمبیتہوہ بؤنہوہی ناویکی سازگار بباری بہسہر نہم زہویہدا.

خوی گہورہ دمفہرمووی :

(لَوْ نَشَاءُ جَعَلْنَاهُ أَجَاجًا فَلَوْلَا تَشْكُرُونَ) (۲۰۵).

اجاج یہعنی سوئیر - نہگہر ہمانہوئی نہو بارانہتان بؤ دمکہین بہسوئیراویک کہ مالی ہمووتان کاول کات، نہگہر دوو سی بارانی سوئیر بباری زہوی کشتوکالی نامینئ لہسہر نہرزدا ہمووی تیک دہجیت، نہوہش نیشانہیہکہ بؤ نہو سہقفہ پارئزراوہ نہو سہرپرشتی کردن و نہو سیستمہی کہ خوا دایناوہ، لہم بہرگہ ہواہیہدا نہوہی کیمیای (نہتمؤسفی) بخوینئیت شتی سہیری بؤ دہرنہکہوئی ہمووی توئز توئزہ باؤسفیہ، میزؤسفیہ، سراتؤسفیہ، ئوزؤنؤسفیہ... ہتد

ھەر جېنەى چرى خۇى و پېكھاتەى خۇى ھەيەو تايبەتمەندى خۇى ھەيە نەرك و پېشەى تايبەتى ھەيە، نەگەر نەو ھەئەمە لەقورپشەوہ بېروا ھېچ جۆرە كەرمستەپەك لەگەل خۇى دا بەرز ناكاتەوہ، واتە: زانست ئەمپرۇ ئەئى، ئاوى باران ئاويكى زۆر زۆر پاكە. خواى گەورە ئەفەرمووى

(وَأَسْقَيْنَكُم مَّاءً فُرَاتًا) (۲۰۶)

ئاويكى سازگارتان پېنەبەخشىن لەرپى بارانەوہ. خواى گەورە ئەفەرمووى:

(وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً طَهُورًا) (۲۰۷)

ئاويكى پاك پاكزو پاكگان بۇ دەبارىنن لەشويئىكى تردا ئەفەرمووى: موبارەك و پېرۆزە بەلام بەھۇى دەست كرى بەشەرەوہ ئەم بەشەرە كە فەسادى بلاو كرىدەوہ لەسەر زەوى بەھەموو جۆرىك فەسادى ماددى و مەعنەوى ژىنگەى خاپور كرى ژىنگەى پېس كرى چ دوگەلى سەيارە چ دوگەلى كارگەكانى، راستە يەككىك لەنەرگەكانى مروؤ ئەوہيە كە زەوى ئاومدان كاتەوہ بەلام نەك خاپوورى كات. نابیئ بېر لەوہ بكاتەوہ كە ھەر خۇى لەسەر ئەم زەوىيە دەزى، بەلكو بېر لەو نەوانەى دواى خۇى بكاتەوہ ژىنگەيەكى پاك و خاويئىيان بۇ بەجى بىلن، خۇراك پەيدا بكە كشتوكال، پېشەسازى، تەكنەلۇجيا ھەمووى بكە بەلام لەسەر حسابى پېس بوونى ھەوا نەبىئ، لەسەر حسابى خاپوور كرىنى خاك نەبىئ، لەسەر حسابى پېس كرىنى وە بەزەھربوونى ئاوەكان نەبىئ.

ئەو بارانە پاك و خاويئەى كە دەبارى لەناوچەيەكدا كە ھەمووى كارگەو دووگەئە، تېكەل بەو دوگەئە دەبىئ و جۆرە ترشەلۇككىك دروست دەكات بەملىؤنەھا بەلكو

(۲۰۶) المرسلات/ ۲۷.

(۲۰۷) الفرقان/ ۴۸.

بەمیلیارها دۆلار زەررە ئەدات، وەك لە ئەمەریكاو كەنەدا روویداوه بەهۆی كارگەكانیانەوه زۆریهێ رووهكەكانیان لەناو چوون، زۆریهێ رووبارەكانیان تێك چوون بەنمونه: لە ١٨٠٠ - دەریاچە لەسوید ئەمڕۆ ٦٠٠ی بەمردوو حسابەو مەرگی تەندروستی نییهو ژیانی ئاوی تیا نەماوه، بەهۆی ئەو ترشە بارانەوه كە پێی دموتریت (ئەسەد رین) (acid rain). خۆی گەوره دەفەر مووی:

﴿وَاتَّقُوا اللَّهَ وَيُعَلِّمُكُمُ اللَّهُ﴾ (٢٠٨)

واته: لەخوای ترس بن خوا زانیاریتان پێ دەبەخشێ. مرۆفی خواناس زانستی تایبەتی پێ ئەبەخشێ، چ جایی باس ئەگەر یەكێك نەك هەر لەخواترس بێت بەئكو پێشەوای لە خواترسان بێت، لەزەمانی خۆیدا یەكێك هاته خزمەتی پێشەوای عەلی نەخۆش بوو داوای چارەسەری لێ كرد، فەرمووی: بڕۆ درهەمێ لەخیزانەكەت وەر بگره لەو پارە مارییهی كە پێت داوه (پێشەكیهكە) با بەگەردن نازایی درهەمێك باتن، بچۆ بیده بەهەنگوین، قورئانی بەسەردا بخوینە، ئاوی بارانت ههیه؟ ووتی: بەئێ كۆم كردۆتەوه. فەرمووی: تۆزێ ئاوی بارانیشی بکه بەسەردا بیخۆ ئینشاءالله چاك ئەبیتەوه، كایرا چاك بووه هاتهوه خزمەت پێشەوای عەلی (كرم الله وجهه) لێی پرسی قوربان ئەوه چی بوو كە بۆت نووسیم و چاك بوومهوه؟

فەرمووی ئەو مارییهی كە نیشانهی راستگۆیی پیاوهكیه بەرامبەر ئافرەتەكە، پارمیهکی زۆر حەلālە وە كە بەگەردن نازایی ئەو درهەمەت ئەداتێ بەو پارە حەلālە چوویت چیت كریوه؟

زاناکان روویان کرده زمین العابدین وتیان: کوا نایهتی وا ههیه لهقورناندا؟
 فهرمووی: بهلئ ههیه با بوټان بخوینمهوه. سهیری ئەم تیگه‌یشتنه بکهن:
 نایهتهکه‌ی بو خویندنهوه:

(لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرَةٍ وَيَوْمَ حُنَيْنٍ) (٢٥)

واته: لهزۆر جهنگدا ئیووم سه‌رخست وشه‌ی (زۆری به‌کار هینا خوای گه‌وره وه
 نه‌فه‌رمووی: (ویوم حنین) له‌روژی (حنین) یشدا ئیووم سه‌رخست.
 غه‌زاگان بزمیرن جهنگه سه‌رکه‌وتوووه‌گان بزمیرن پیش (حنین) ده‌بینین (٨٠)
 جهنگه له‌بهر نه‌وه (٨٠) خوا به‌زۆری دائه‌نئ تۆش ٨٠ دیناری ئالتون بکه
 به‌خیر.. ئەوانه زانستی (لدنی)ن خوای گه‌وره به هه‌موو که‌سیان نابه‌خشی.
 دینه‌وه سه‌ر باسه‌که‌مان: به‌لگه‌ی زانستی ترمان زۆره، یه‌کێک له‌و به‌لگانه‌ی
 سه‌هفی پارێزراو نه‌وه‌یه که‌خوا ئەم به‌رگه هه‌وایه‌ی داناوه ئەمان پارێزئ له
 تیشکاومری زیان به‌خش، بیگومان که تیشکی جۆراوجۆر له‌خۆرو خۆره‌کانی تره‌وه
 دیت نه‌وه‌ی که سوودی هه‌یه رئی پی‌ده‌درئ بیته سه‌ر زه‌وی وه نه‌وه‌ی که زیان
 به‌خشه هه‌مووی دمرنه‌کریت له‌رئی به‌رگه هه‌واوه له‌رئی نه‌و جین و توپزانه‌ی
 پیشتر ئامازه‌مان پی‌دا.

له‌لایه‌کی تریشه‌وه ئەمان پارێزئ له‌و هه‌موو به‌رده ناگرینه‌وه نیزه‌کانه‌ی که
 له‌هه‌موو چرکه‌یه‌کدا نزیکه‌ی ٥٠ دانه خۆی نه‌کا به‌م به‌رگه هه‌وایه‌داو ده‌سوتئ وه
 ئیمه ئاسایی دانیشه‌تووین و ناگامان لئی نییه، ئەم به‌رگه هه‌وایه (سئ سه‌د) و
 نه‌وه‌نده کیلۆ مه‌تره به‌رگریمان لیدمه‌کات.. ئەو به‌رده ناگرینه‌وه که خۆیان ده‌که‌ن
 به‌زۆر دا ده‌سووتینرین وه هیج شوینه‌واریکیان دیار نی یه به‌لگو به‌شیوه‌ی

سووتوپهكى ناديار ورده ورده دنيشيٲته سمر نهرزو نيمه هستى پيناكەين نەمە
هەمووى پاريزگارى كردنە لەلايەن خواوہ (سبحانە و تعالى).

مەسەلەى نەم پاريزگارىيە لەلايەن خواى گەورەوہ بەم شيوە وردەكارىيە تەنھا بۆ
نەتمۆسفيرەكە نىيە، تەنھا بۆ بەرگە ھەوا نىيە، بەلكو بۆ دەرەوى نەوشە.

لەگوڤارى (ساينس نەند تەكنەلوژى) ژمارەى مانگى تەمموزى سالى ۱۹۸۲ باسى
خولگەى زەوى ئەكات بەدەورى خۇردا، ئەلى: ھەموو سورپانەوى ۱۸ ميل زەوى
بەدەورى خۇردا ئەگەر بيكەيت بەراستە ھيٲلىك جياوازيەكەى لەگەل نەو
چەمانەوہدا، ۲،۸ ملى مەترە ئەگەر ۰،۲ ملى مەتر زياد يان كەم بكات لەو
چەمانەوہ (۱۸ ميل)ە يان زەوى ھەمووى ئەيبەستى بەھەواكەيەوہو ژيانى تيا
نامىنى يان ھەمووى دەبىتە ناگر.

مليارھا سالە زەوى بەو خولگەيەى خۇيدا دەروا بەبى ھەلە. ھەروەھا مانگيش،
نەمە راستىيەكى زانستىيە بينراوہ بەچاو بەژمارە حساباتى بۆ كراوہ، با بزانيں
خوا (سبحانە و تعالى) سەبارەت بەم بابەتە چى ئەفەرەمووى:

(وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ فِي فَلَكٍ

يَسْبَحُونَ ﴿٣١﴾^(۳).

خواى ميھربان كە شەوو روژى دروست كرددوہ، مانگ و خۇرى دروست كرددوہ،
ھەريەكەك لەمانە ريچكەى خۇيان ھەيە، خولگەى خۇيان ھەيە، پيايدا دىن و
دەرۆن وە پۇلىسى ھاتووچۇيان نىيە و ترافيك لايتيان نىيەو بە ملياردەھا ھەسارە

همه به نام گهر دووندها بهر یه کتر ناکهون، بؤچی؟ چونکه ههموویان رینمای کران، بهر نامهی خویان پی‌یه، خوی گه‌وره نه‌فهرموی:

(كُلُّ قَدْ عَلِمَ صَلَاتَهُ وَتَسْبِيحَهُ) (۳۲)

دینیه سهر راستییه‌کی دیکه، زانست دؤزیویه‌تی‌هوه که‌وا خؤر ۳۳۲۰۰۰هه‌زار جار له زهوی گه‌ورمتره، وه به به‌ردموامی ته‌قینه‌وهی ناوکی هایدروچینی تیار وودمدات بلئسه‌که‌ی جه‌ند ملیؤن کیلؤمه‌تر به‌رزده‌بیته‌وه له خؤره‌وه، رنگی زمرده، نه‌م بلئسانه کؤمه‌لئیک له زاناکانی نه‌لمانیا له‌رئی ته‌له‌سکؤبی فه‌زانییه‌وه توانیان رسمی بگرن، بؤیان دمرکه‌وت نه‌م بلئسانه رنگیان زمرده وه رسمیشیان گرت، که وورد ده‌بیته‌وه له وینه‌که بؤت دمرنه‌که‌وئت له کؤمه‌له‌حوشترئیک نه‌جئیت که نه‌و بلئسه‌یه ههموو چرکه‌یه‌ک نه‌ومتی دنیا دنیا‌یه نه‌م ته‌قینه‌وه‌یه هه‌یه وه‌م شئومه‌یه هه‌ج وه‌ختئیک نه‌و رسمه بگیرئیت ناوا نه‌م نمونه‌ی حوشترمت پی نه‌دات، قورئانی پیروژ باسی نه‌م ته‌قینه‌وه‌یه ده‌کات خوی گه‌وره نه‌فهرموی:

(إِنَّهَا تَرْمِي بِشَرَرٍ كَالْقَصْرِ) (۳۳)

نه‌و خؤره پریشکی ناگرین نه‌هاویژئی فرئی نه‌دات، نه‌م بلئسانه فرئی نه‌دات هه‌تا دووری نه‌خاته‌وه له‌خؤی (جمال) کؤی (جمله) ه‌یه‌عنی حوشتر وه‌کو کؤمه‌لئیک حوشتر وه‌هایه وه‌رنگیشی زمرده، ئایا پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) ته‌لیسکؤبی هابلی هه‌بووه، هه‌زار و چوارسه‌د سال له‌مه‌وپیش تا وه‌صفی نه‌و ته‌قینه‌وه‌یه بکات به‌و رنگه‌و به‌و شئومه‌یه؟

(۳۲) النور / ۴۱.

(۳۳) المرسلات / ۳۲.

بەرپرستی ئەو کەسەى فیلّ لەخۆى ئەکات وە خۆى غافل ئەکات بەکێک لەم بەلگانەى بەسە وە وابزانم کاتى ئەو هاتوو هاتوو کە ئەو کەسانەى ئەم ئایات و بەلگانەى خویان پشت گوئ خستوو کاتى ئەو هاتوو کە بگەرێنەو بو لای خوی گەرە، داوا ئەکەین کە ئەم بەلگانە ئیمانمان زیاد بکات، یەقینمان زیاد بکات تا بگاتە ئاستێک ئەو یەقینە، مەعریفە و ئیمانمان زیاد بکات ئەو مەعریفەت و زانستەمان ببیتە هۆى زیادبوونى خوشەووستى ئیمە بو خوی گەرە، ئەو خوشەووستیەش پالپۆمەنەرێک بێت بو زیادبوونى ملکەچیمان بو پەرەوى خوی گەرە گوئ رایەئى پێغەمبەرەکەى (صلی الله علیه وسلم).

باسی سی و سی فراوانی چه مکی عبادت

مرؤف تامی شت ناکات له جیهانی ماددیدا تا ئه و شته نه خوات، کام خواردنه به له زهته ناتوانی له زهته کهی ههست پی بکهی تا نه یخه یته ده مته وه، له جیهانی مه عنه ویشدا به هه مان شیومیه هه تا ئه و عیبادته جی به جی نه کهی له زهته کهی نازانی.

سه حابه کان فه رموو یان ئه ی پیغه مبه ری خوا ئه وه سه لام ئه زانین ئه ی صلاه چۆنه؟

فه رموی: ﴿ قُولُوا اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ ﴾^(۳۴).

(صلاه) سی مه عنای گرنگی تیا به وه (سلام) دوو مه عنای گرنگی تیا به به سی ووشه ئه ی پینه وه به لام پشت به خوا له بیرتان نه چی با ئه و سه له وات دانه هه میسه له ناو بو ته ی ئه و سی مه عنایه دا بی ت:

مه عنای یه که م: خو شه ویستی، ئه ی محمد ئیمه تو مان خو ش ئه وی.

مه عنای دو وه م: مه رجه مه دحی محمد بکه ی جیت بیستو وه. بو ئه و که سانه ی که نه یان بیستو وه با سی بکه ی. بو ئه و که سانه ی بیستوشیانه چونکه بیر خستنه وه سو ودی هه یه.

مه عنای سی یه م: پاش خو شه ویستی و مه دحی پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) دو عاکردنه بو پیغه مبه ر له هه موو سه له وات دانیکدا ئه م سی مه عنایه ئاماده بکه

(۳۴) البخاری مع الفتح ۴۰۷/۶ و ۴۰۸، مسلم ۳۰۶/۱.

ههروهكو نهوهی خوای گهوره پیمان نهئی خوستان بویت مهدهی بکهن دوعای بو بکهن.

شوینیک ههیه لهروژی قیامهتدا نهو کهسهی بجیته نهو شوینه خوای گهوره دهرهجهی شهفاعهتی پینهدا پیی دهلین (الوسيله)، پیغهمبهه صلی الله علیه وسلم نهفهرموی؛ (دوعام بو بکهن نهو شوینه بهنسیبی من بی نهوهی دوعام بو بکات له دنیا منیش لهو دنیا شهفاعهتی بو نهکهه) (۳۰). وه معنای سهلام دوو معنای گرنگی تیا ههیه:

یهکهه: له میشتکتا هه میسه بزانه که محمد لههه موو عهیبی دووره لههه موو کهه و کورتیهکی به شههری، هه موو کهه مالاتیکی به شههری تیا به دووه معنا: محمد بیاریزن شوینی کههون دینه کههی سهه ریخهه ناوه کههی بیاریزن، بیر بکههروه، لهته حیاتدا سهلامی تیا نییه، (صلی الله علیه وسلم) دواي نهوه نهایی (اللهم بارک) چونکه سهلاته کهه نیمه نازانین بیکهین، نهو خو شه ویستهی کهه لائیک بی به پیغه مبهه نیمه نازانین چهنده نهو مهدههی کهه پیویسته بکرئ نازانین چونه، نهو دوعایهی کهه شایستهی نهو بی نیمه نازانین چونه، بویه نهه مهسه لهیه نهدهین به خوای گهوره (صلی الله علیه وسلم) له توانای نیمه دا نییه نهو سهلاته، تیبینی بکهن له سورتهی (الاعلی) دا خوای گهوره چوار بهلگه نههینیه وه بو گهورمی و هودرتهی خوئی.

﴿سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى﴾ الَّذِي خَلَقَ فَسَوَّى ﴿۲﴾

وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَى ﴿۳﴾ ﴿۳۱﴾

(۳۰) صحیح البخاری / کتاب الأذان / ۵۷۹.

(۳۱) الاعلی / ۱-۳.

بئىندى و بەرزىو گەورمى بۇ ئەو خىوايەى كە ئەم گەردوونەى بەھەموو مەخلوقاتىكەو بەشە زىندەكىەكەى و بەشە نازىندەكىەكەى دروست كىردوو، براكانە برۇن مېزوو بخوئىننەو: دىيەك نىيە لەھەموو مېزوودا لەھەموو جىھاندا كەپەرستگای تىانەبووبى، ئەمە نىشانەيە كەبەشەر خىواى پەرستوو، شارو شارۇچكەى وا ھەيە گەرماوى تىانەبوو ھەستەخانەى تىانەبوو، ئەشى شورەى نەبووبى بۇ بەرگرى لەخۆى، ئەشى كۆشك و خانووى جوانى تىا نەبووبى، بەلام شوئى نىيە لە جىھاندا وە لەمېزوودا پەرستگای تىانەبووبى، خىواى گەورە لەم سورمتا چەمكى تىگەيشتنى خەلك كۆنەكاتەو لەودا كە ھەمووى يەك بەدپەينەرى ھەيە، نەك روبار، خىواومندى خۆى ھەيە و باران خىواومندى خۆى ھەيە و نەخۆشى خىواومندى خۆى ھەيە و چارەسەگردن خىواومندى خۆى ھەيە، ھەمووى راست دەكاتەو و ناراستەيان دەكات بۇ يەك خالق، يەك رازق، يەك پەرورەدگارى زىينەر و مېنەر.

(ھسوى) سوى واتە: رېك و پېك كىردن، ئەم بەدپەينراوانەى دروست كىردوو بەرپېك و پېكى، ئەم ھەوايەى كەھەناسە ئەدەين، ئەم بەرگە ھەوايە، رېژەى ئەو گازانە نىزىكەى لەسەدا بىست و يەك ۲۱٪ نۇكسىجىنە و ھەفتا و ھەشتى ۷۸٪ ناپىترۇجىنە و جا نىزىكەى لە ۱٪ ى ۱۰ جۇر گازى ترە. ئەگەر دەستكارى رېژەكەيان بىرى زىانەكە تىك نەچى تەماشای ھەر گۆشەيەكى زىان بىكە ياسايەكت بۇ دەرئەكەوى، رېك و پېكىت بۇ دەرئەكەوى؛

(اللّٰذِى خَلَقَ فَسَوّٰى ﴿۲﴾ وَالَّذِى قَدَّرَ فَهَدٰى ﴿۳﴾) (۳۷)

هه موو شتی به پیاوانیه هه موو شتی به حسابه هه موو شتی به ریک و پیکیه،

(وَفِي أَنْفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ) (۳۸)

له کتیبیکی (طب) یدا خویندمه وه که پرۆفیسوریکی روسی به ناوی (بیرۆف) نه لئ: چاوی مرۆف ۱۵۰ ملیۆن خانیهه، ۱۵۰ ملیۆن خانیهه به یهوسته به میشکه وه به (۸۰۰,۰۰۰) ههشت سههدهزار دهمار (۸۰۰,۰۰۰) وایهر یهکی بهریهکی ناکه وئ، له کاتی به خه بهریونا ههتا نه نوئ چاوی نهو مرۆفه دوو ملیۆن جار وینه نه گری، نه ۱۵۰ ملیۆن خانیهه هه مووی هی بینین نییه، هه ندیکی هی دیاری کردنی مهسافهیه نیشه که هی نهومیه پیت نه لئ: نهو شته ی سهیری ده که ی نه وهنده دووره لیته وه هه ندیکی هی جیا کردنه وه ی ته نی جوو لآو و نه جوو لآوه.. تۆ له دووره وه یهکی نه بیننی نه جوو لیته وه نه روا نه بزوینیت، نهو خانانه خه بهر نه نیرن نه لئ نهومیان نا جوو لئ نهومیان نه جوو لئ، هه ندیکی تریان رهنگه که ده گویریته وه.

دینیه سههه گوئ له دیوی ناوه وه ی گوپی مرۆف (۴۰۰) ههزار ته نی هیلالی ههیه، له هه موو شه پۆلیکی دهنگدا نه مانه بهریه که نه که ون له ری دهماره کانه وه ده گویریته وه بو میشک، ههروه ها تام کردن ئایا شتی سویره، تاله، شیرینه، زمانه که ههستی پی ناکات بینینه که شه له جاوا نییه، بو نکرده که له لووتانییه ته نها گواسته نه وه که ی له ویومهیه. هه ره هه مووی نه روا بو ژیر میشک ته نیکی تیایه به هده په نجهیه که پی ئه وترئ (قه دی میشک)، (Brain Stem) (جذع الدماغ) نه هه موو ناراسته کردنه له ویومهیه، تۆ چاوت داخستوه وه ده ست نه ده ی له شتی گهرمه، سارده، زبره، نهرمه، نه وه هه موو نه هه دهمارانه ده گویریته وه نهو شوینه (قه دی میشک) نه نیئرئ بو نه هه شه تایبه ته ی ته فسیری نه کات، دهنگه که جیا

دمکاتهوه، پەرداخ شکاندنئى لهگەن دمنگى باوکتا، لهگەن ھۆرنى سەپارە. تامى شيرين و تال (وفي انفسکم افلا تبصرون) ئەو خواردنەى گەنەيخۆيت ھەر گە لهگەدەوہ ئەچى بۆ ناو سەرمتای رېخۆلە ناوچەيەكى پىئى نەوترى (ديودينۆم) سبحان الله لەماوہى چەند چرکەيەگدا نامىرى وای تياپە، دەمارى وای تياپە ئەگەر خواردنەگە چەور بى خىرا بەمىشک ئەلئى خواردنەگە چەورە، مىشک خىرا بەزراو ئەلئى ئەو مادە زەردە دروست بکە. بەرپۆزمىەک دروستى ئەکات بەقەدەر ئەو چەورىە گەلەو خواردنا ھەيە زراوئىكى بچکۆلانە (۱۰) دەجار بەقەدەر قەبارەى خۆى ئەو زەرداوە دروست ئەکات. کام وولات لەجیھاندا خۆى بەپاک و خاوين دائەنئى لەجاری زياتر لەرۆژئىکدا ناتوانئى سەپارەى خۆل بنىئىرئى بۆ کۆکردنەوہى زبى و زالى مالان ئەوہ دووجار ناردى توانى سئى جار ببىئىرئى گەشتى وانىيە، بەلام ھەموو دئۆپەيەكى خوينئى نىمە (۳۶) سى و شەش جار بەگورجیلەدا نەپرات لەشەوو رۆژئىکدا پاکى ئەکاتەوہ، فەزلئى خوا لەسەرمان زۆر زۆرە.

باواز لەئىنسان بىنين تەماشای ئەم مەخلوقاتانەى دەوروبەرمان بکەين، گە بالئندمىەک کۆچ ئەکات ھەزاران کيلۆمەتر ئەبىرئى رپئى لئى تىک ناچىت (فەدى) ھىدايەتى داوہ. ھەموومان مريشکمان دیوہ گە کردەگەويئى بۆچى بەشتىكى سادەى ئەزانئى؟ بۆچى يەگەم سئى رۆژ ئەو ھىلکەيە دەستکاری ناکات؟ بۆچى دواى ئەوہ ئەمدیوو ئەو دیوى ئەکات؟ بۆچى ئەخیر سئى رۆزئىش نايجولئىنئى؟ کئى پىئى وت؟ چۆن ئەزانئى گە پئويستى بەوئندە گەرمىيە؟ گە زۆر گەرم ئەبئى دوور ئەکەويئەوہ لئى گەھەست ئەکات ھىلکەگە ساردە ئەچىتەوہ سەرى ئەمە ھىدايەتى خوايیە. سەپىرى رپئەزى ئازەل بکە گە زاوئى ئەکەن، بۆچى لەکەروئىشکدا زۆرە لەپلنگدا گەمە؟

(الَّذِي أَعْطَىٰ كُلَّ شَيْءٍ حَلْقَهُ ثُمَّ هَدَىٰ) ﴿۳۳﴾

ھىدايەت يەنى چى؟ ھىدايەت دوو جۆرە: جۆرىكىيان پىي ئەوترى ھىدايەتى بەلگە. جۆرىكى تر پىي ئەوترى ھىدايەتى يارمەتى ئەم جۆرەى كە باسماں كورد ھىدايەتى يارمەتییە. بەلام بۇ مرۇف يەكەم جار خوای گەورە ھىدايەتییكى گشتى ئەدات (عام) تايبەتى نییە، گشتى بۇ ھەموو مرۇف موسلمانە كافرە مادام بەشەرە موگەللەفە نامیری وای داومتى كەخوای بناسى (فیطرە) ى داومتى، منالى بیئە ھیج دەرسىكى وەرنەگرتووە ھیج شتى فیئر نەكراوہ زیندەموئى لەبەردەمیا سەربەرەو سەیری دەم و چاوی كە بزانه چۆن تىك ئەچى.

شتىكى چاك بكە لەبەردەمیا بزانه چۆن ئەگەشتیەو، بۆچى؟! ئەو نرخى خیرەى كەلەو منالەدا يەكى پىیدا؟! بەجوان بلئى جوانەو بەناشیرین بلئى ناشیرینە، بەچاك بلئى چاكەو بەخراپ بلئى خراپ، كى پىي ووت؟! ئەومیە (فیطرە) ى پاك كە خوای گەورە ئەیدات بەمنال، ئەیدات بەبەشەر، ئینجا ئەقل ئینجا شعور بۆچى؟ چونكە ئەمە تەكلیفی لەسەرە. ئەگەر ھاتوو ئەم نامیرانەى بەكارھینا بۇ دۆزینەوہى (حەق) ئەوساكە خوای گەورە ھىدايەتى يارمەتى ئەدات. وەك پیغەمبەر ئەفەرموى (صلی اللہ علیہ وسلم): ﴿لَوْ أَنَّكُمْ تَوَكَّلْتُمْ عَلَى اللَّهِ حَقَّ تَوَكُّلِهِ لَرَزَقْنَاكُمْ مَا يُرْزَقُ الطَّيْرَ تَغْدُوا خِمَاصًا وَتَرُوحُ بِطَانًا﴾ ﴿۳۰﴾ ئەگەر بەپراستی پشت ببەستن بەخوای گەورە رزقتان بۇ ئەبارینى وەك بالئندە بەیانیان لەھیلانەكەیان ئەرپونە دەرى بەبرسیەتى ئیواران بەتیرییەتى ئەگەرینەوہ. ھىدايەتى خوای گەورە بۇ ئەو

(۳۹) طە / ۵۰.

(۳۰) سنن ابن ماجة / كتاب الزهد / ۴۱۵۴. مسند أحمد / رقم (۳۴۸).

مەخلوقانە ھیدایەتیکى تايبەتە. ئەگەر بەشەر پىشتى بەست بەخوای گەورە، خوای گەورە بەو جۆرە ھیدایەتى ئەدات.

جاریکیان بەحەسەنى كۆرى ئىمامى عەلى (سەلامى خوایان لی بی) یان ووت، قوربان رۆزى لەرۆزان نەماندى دەست بەرووی یەکیکەوہ بنیى ھەرچى داوای شت لی ئەکات نەیدەیتى، جاری وایە نیتە ئەچیت قەرزى بۆ ئەکەیت، ھەرچى سوائکەرى دیتە بەردەمت بیئومید نابى لیت بۆچى؟ فەرمووی: من خۆم سوائکەرم لەخوای گەورە نایا پیم خۆشە خوا جوابم نەداتەوہ؟ عادەتیکم ھەیە لەگەل خوا ھەرچى شتى داواکەم ئەمداتى منیش ھەمان عادەت بەکارنەھینم لەگەل مەخلوقاتى خوا، ئەوہیە خواناسین ئەوہیە تەوہکلى راستەقینە.

خوای گەورە لەقورئاندا ئەفەرموی:

﴿وَمَنْ يَعْصِمْ بِاللَّهِ فَقَدْ هُدِيَ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾^(۳۳۱)

ئەوہى پەنا بەرى بۆ دینی خوا، خوای گەورە ھیدایەتى ئەدات نەیخاتە سەر پى راست:

﴿وَمَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ يَهْدِ قَلْبَهُ ۗ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾^(۳۳۲)

ئەوہى ئىمانى راستەقینە بەینى بەخوای گەورە، خوای گەورە ھیدایەتى ئەدات، ئیمە خۆمان بە ئىماندار ئەزانین، شیخی گەیلانى (رەحمەتى خوای لی بی) ئەفەرموی: کە ئەللى (لا الہ الا اللہ) ئەوہ ئیددعا ئەکەى فریشتەکان پیت ئەلین بەلگەکەت کوا؟ ئەبى بەلگەکەت کردەوہى چاک بیت، سەیری قورئان بکە:

(۳۳۱) آل عمران / ۱۰۱.

(۳۳۲) التغابن / ۱۱.

﴿الذین آمنوا وعملوا الصالحات﴾^(۳۳۲)

همیشه نیمان له گه ل کرداری چا کدا هاتووہ نریکه ی (۳۶۰) سئ سهدو شهست جار ووتراو له فورئاندا. هاوکیشه یه که نه گهر نیمانت بهرز بؤوه، وه لّاهی کردارت چاک نه که بیت. نه گهر کرداری چاکت کرد وه لّاهی نیمانت بهرز نه بیته وه. قانونیکی خوایی هه یه له و کرداره چا کانه دا، کرداری چاک پیش هه موو شتی (عیبادته) چونکه هه موو گفتاریک هه موو کرداریک، هه موو هه لو یستیک خوا بیی خوش بیت بیی نه وترئ (عیبادت).

(تعبد) بریتیه له نو یزو رۆزوو حج و زهکات نه مه گۆرهبانی (تعبد). گۆرهبانیکی ترمان هه یه، گۆرهبانی نه مر به چاکه و نه ی له خراپه، له وهش نه توانی عیبادت بکه ی گۆرهبانیکی ترمان هه یه گۆرهبانی بیر کردنه وه.

﴿وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا

بَطْلًا سُبْحَانَكَ فَمِنَّا عَذَابَ النَّارِ﴾^(۳۳۴)

نه م نایه ته چه زه رمی پیغه مبه ر نه فه رموی: ﴿ویل لن لاکها بین فکیه ولم یفکر فی معناها او کما قال﴾ وویل شیویکه له جهه نه م بؤ نه و که سه یه که نه م نایه ته نه خوینی ویری لی ناکاته وه.

که واته گۆرهبانی بیر کردنه وهش جوړیکه له عیبادت نینجا ویزدان و شعورو هوش و دمک و هه ستانه هه مووی عیبادته. ته نانه ت هه موو کرین و فروشتنیکت هه موو شتیکی موباح هه ر نه ونیه ته ی له گه لدا بی نه ویش نه بی به عیبادت.

^(۳۳۲) له چه ندین شویی قورئانی یروژدا هاتوو هه ک: (سوره تی البقره / ۸۲، ۲۷۷، آل عمران ۵۷،

النساء / ۵۷/۱۲۲/۱۷۳، المائدة / ۹۳/۹) ... هند.

^(۳۳۴) آل عمران / ۱۹۱.

نوستانه کمت نه بی به عبادت له شهرع دا شهرم نییه چوونه لای خیزانه کمت
نه بیته عبادت

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾^(۳۲۵)

نه گهر عبادت ههر نوپژ بی خوی گه وره نیمه بی نوپژ دروست کرد بی له ۲۴
سه عاتکا به نیوسه عات نیمه ههر پینج فه رزه که نه کهین، نه بیست و سی و
نیوه که بی تری؟ نه گهر عبادت زه کات بی سالی جاری که نهیده بی. نه گهر رۆزوو بی
یانزه (۱۱) مانگه که بی تر نه بی چیه؟ نه گهر چه جیش بی له عومرا به ک جاره.
نه مه مه فهمی کی زور ته سکه بو عبادت نه و عبادته بی خوا نه به وی یه عنی
هه موو ساتیکت په یوه ندیت هه بی له گه ل خوی گه وره دا.

له و مه سالی عبادتانه له و به لگانه بی که نه په سه لینی تو نیمان داریت (رهوشتی
جوانه) رهوشتی جوان که پیغه مبه ره فه رموی ﴿اَثْقَل مَافِي الْمِيزَانِ﴾^(۳۲۶)
فورسترین کرداری چاک له رۆزی قیامه تدا رهوشت به رزی به وه نه فه رموی
نزیکترینان له مه جلسی من له رۆزی قیامه تا ﴿مَحَاسِنُكُمْ اخْلَافًا﴾^(۳۲۷) نه وانه بی
رهوشتیان به رزه رهوشت به رزی شتیکی که مالیات نییه له دنیا که ماندا نه ساسی
شهریعه ته که مانه، له نوپژدا که کوله که بی دینه بزانه پیغه مبه ره چی نه فه رموی؛
﴿مَنْ لَمْ تَنْهَ صَلَاتَهُ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ لَمْ يَزِدْهُ مِنَ اللَّهِ إِلَّا بَعْدًا﴾^(۳۲۸) نه وه بی
نوپژره که بی دووری نه خاته وه له فسق و فجور دووری نه خاته وه له بی شهرعی

^(۳۲۵) الذاریات / ۵۶.

^(۳۲۶) عن ابي درداء عن النبي (صلى الله عليه وسلم) قال، ما اثقل شئ في الميزان يوم القيامة
خلق حسن، مسند احمد / كتاب مسند القبائل / رقم (۲۶۲۷۵).

^(۳۲۷) مسند احمد / رقم (۱۷۰۶۶).

^(۳۲۸) مسند الشهاب / الجزء ۱ / ص ۲۰۵. (كشف الخفاء) الجزء ۲ / ص ۳۶.

ہم مو نوپڑیکی نہ و منده دوور نہ کہ ویتہ وہ لہ خوی گہورہ. خوا نہ فہرموی

﴿إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ﴾ (۳۲۹)

نہمہ رووہ نہ خلاقہ کہ یمتی لہ نوپڑدا. لہ زمکاتدا زمکات روویہ کی نہ خلاقہ زور بہرزی تیایہ نادابی ہمیہ نابیٰ نہو زمکاتہ بدی بہ فقیر پیٰ بلیٰ ہانیٰ ریٰ و شوینی ہمیہ بیدمتیٰ نہبیٰ دستت دانیٰ نہولیت بسہنی. چونکہ پاکت نہکاتہ وہ نہبیٰ دستت نہو لہ دستت تو بہرتر بیٰ نابیٰ شعوری بریندارکہی بانہ زانیٰ خیری پیٰ نہکہی. زمکات حہقہ حہقی ہزارہ لای تو بویہ لہ دولتہ تیٰ نیسلامدا خوی زمکاتہ کہ دابہش نہکات بوٰ نہویٰ نہو شعور بریندار کردنہ نہبیٰ واجبیکی حکومہ تیہ نہوہ تہوزیعہ کہی خوی نہزانیٰ کیٰ ہزارہو کیٰ ہزار نییہ. لہرؤژوودا روویہ کیٰ نہ خلاقہ بہرزی تیایہ. لہ فہرموودمیہ کیٰ پیغہ مہردا (صلی اللہ علیہ وسلم) نہ فہرموی ﴿رَبِّ صَائِمٍ لَيْسَ لَهُ مِنْ صِيَامِهِ إِلَّا الْجُوعُ﴾ (۳۳۰) چہ ندین کہس ہمیہ لہرؤژووہ کہیاندا تہنہا نہجری نہومیان بوٰ نہ نووسریٰ کہ ناوو خواردن و خواردنہ و میان نہ خواردوہ، یہعنی چاوی لہ حہرام نہ پاراستوہ، گوپی لہ حہرام نہ پاراستوہ، زمانی لہ حہرام نہ پاراستوہ، نہمانہ ہمووی رووی نہ خلاقہ. لہ حہ جدا خوی گہورہ نہ فہرموی:

﴿فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ﴾ (۳۳۱)

نہو رووہ سلبیہی بہ زمان دروست نہبیٰ جنیودانہ غہبمت کردنہ، درؤکردنہ، نہو خرابہ کاریہی بہ زمان نہکریٰ (مجادلہ) کردنہ نہمانہ نابیٰ لہ حہ جا بکریٰ، بیینہ

(۳۲۹) العنکبوت / ۴۵.

(۳۳۰) تحفة المحتاج / الجزء ۲ / ص ۹۴. رواہ النسائی وابن ماجة والحاکم وقال علی شرط البخاری.

(۳۳۱) البقرة / ۱۹۷.

سەر جەھاد ئىتىز ئەمە جەنگە چەند فەرموودە ھەيە باسى چى ئەكات (ئەسىر نەكوژن، پىر نەكوژن، درەخت نەبىر نەو، كشتوكال نەسوتىن، نازەل نەكوژن) ئەو ئەو پەرى ئەخلاقىيەتە لەھالەتە شەردا، كە بەپىي (ئەھكامى عورفى) ياسا نامىنى لە شەردا بەلام لاى ئىمە ئەمىنى. لەئىسلامدا شتى نىيە پىي بوترى (عونى ئورى) ستەمى شۆر شگىرى ئەم مىللەتە ستەمى زۆر لىكراو، با زوخاوى خوى برزىنىت ئە شتى وانىيە لەئىسلامدا.

لەكۆتايدا كاتەكەمان كەمە فەرموودەيەكى پىغەمبەر ھەيە (صلى الله عليه وسلم) ئەفەرموى ﴿ما يصيب المسلم من نصب ولا وصب ولا هم ولا حزن ولا غم ولا اذى حتى الشوكة يشاكها إلا كفر الله بها من خطاياها﴾^(۳۳۲) خۆگرتن ئەويش جۆرىكە لەكردەوى چاك. وە ووتمان صلاوت دان جۆرىكە لەكردارى چاك، رەوشتى بەرز ئەويش جۆرىكە لەكردارى چاك. كردارى چاك نازمىرى ئەمەندە زۆرە ووتمان ھەر ھەلوىستىك ھەر قەسەيەك ھەر كردارىك خواى گەورە پىي خۆش بى عىبادەتە، كردەوى چاكە بەمەرجى بۆ خوا بى بەمەرجى لەسنورى شەرىعتە دەرئەچى.

ئەم فەرموودەكە باسى سەبىر ئەكات: ئەلى: ھەچ ھىلاكيەك تووشى ئىماندار بى گوناھى لى ئەومرىنى.

كەواتە تا زياتر ماندووبى زياتر خواى گەورە لەگوناهت خۆش ئەبى چونكە موسلمان لەناھەقدا ھىلاك نابى. موسولمان ھەمىشە خەرىكى خەيرە ھەموو جۆرە نەخۆشپىيەك خواى گەورە گوناھى ئەو ئىماندارە پى ئەومرىنى بەنىسبەت ئىماندارەو قەسە ئەكەين ئەمە تايبەتە موسلمانە بەلام غەيرى موسلمان

(۳۳۲) بە چەند مەتىنك ھاتورە ، لە (صحيح البخاري) الجزء ۵ / ص ۲۱۳۷. عن ابي سعيد الخدري.

مسند أحمد / الجزء ۲ / ص ۱۸ و ص ۳۳۵.

نەخۇشېش بى ئەكەوئ و ھىچ نەجرىكى بۇ نانووسرى كەواتە: ھەتا نەخۇشېكە زۇرتى بى ئازارى زۇرتىبى زياتىر گوناھى نەومرىنى زياتىر بىمىنىتەوۋە زياتىر گوناھ نەومرىنى.

(ولاهم) يەنى مەراق مەراق چېيە؟ شتىكە پەيومىندى ھەيە بەداھاتوموۋە مەراق نەكەى براپەكت رۇيشتوۋە نەھاتۆتەوۋە خۇشەوېستىكت رۇيشتوۋە نەترسى شتىكى ئى بى ئەوۋە گوناھ ومىنە بەو مەراقە.

(ولا حزن) خەفەت پەيومىندى بەج كاتىكەوۋە ھەيە؟ پەيومىندى بەراپىردوۋەوۋە ھەيە، شتى كەروۋى داوۋە. موسىبەتىكت بەسەرا ھاتوۋە خەفەتى داوۋە پىت. ھەموو جارى كەئەو خەفەتەت بىر ئەكەوېتەوۋە بەمەرجى بلىئى:

(إِنْ أَلَيْتُمْ إِلَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ)^(۳۳۳)

ھەموو جارى خۇاى گەورە نەجرىكى زۇرت بۇ نەنووسى و گوناھىكى زۇرت بۇ نەومرىنى. (ولاغم) غەم: پەيومىندى بەرانەبىردوۋەوۋە ھەيە دلتەنگى، دلتەنگى جارى وا ھەيە ھۆكارى ھەيە جارى وا ھەيە ھۆكارى نىيە. كاممان دلمان تەنگ نابىن؟ ھەموو دلتەنگىك گوناھ ومىنە انشاء اللہ.

(ولا اذى) اذى: يەنى عەزىتدانى جىسمى بى، يان نەفسى بى، بەجىسم عەزىتەت بىدن يان بەوۋشە عەزىتەت بىدن تىرت تى بىگرن، گالتەت پى بىكەن، كەسايەتەت بىشكىن، كرامەتەت بىشكىن، غەيبەتەت بىكەن، ھەموۋى گوناھ ومىنە، (حتى الشوكه يشاكها) تەنانەت دەست بەرى بۇ گولئى دىرگەكەى بىچى بەدەستتا گوناھت نەومرى.

(۳۳۳) البقرة / ۱۵۶.

باسى سى و چوار

دلت بىكەرە نشىنگاى خوشەويستى خوا

پېغەمبەرى خوشەويست ﷺ لەفەر موودەيە كدا ئەفەرموئى، سەيرم لەوكەسە دىت كە فرىاي رەمەزان ئەكەوئىت و تەوبە ناكات، ئەو رەمەزانەى كەھەمووى بەرەكەتە، ئەو رەمەزانەى كە پېغەمبەرى خوا لەفەر موودەيە كدا ئەفەرموئى: (من صام رمضان ايماناً واحتساباً غفر له ما تقدم من ذنبه) ^(۳۳۱). ئەوئى لەبەر خوا بەرپۇزوو بى لەرەمەزانا وە بەتەماى ئەجرو پاداشت بى، خواى گورە لەھەموو گوناھىكى خوش ئەبىت. لەفەر موودەيەكى تردا (صلى الله عليه وسلم) ئەفەرموئى: ﴿وسلست الشياطين﴾ ^(۳۳۰) ئەگەر رەمەزان هات شەيتانەكان ئەبەستىنەو، كەلەبجە ئەكرىن. باشە ئەى بۇچى ئىمە گوناھ كار ئەبىنين لەرەمەزانا؟ بۇچى خەلكى گوناھ ئەكات لەرەمەزانا؟ گەر شەيتانەكان بەستىنەو؟ وەلامى ئەم پىرسىارە ئەوئىە كەسەر چاوەى گوناھ دووانە: نەفس لەگەن شەيتان.

بۇ نموونە: ئەوئى سەوزەو ميوەى داناوە جوانەكەى لەپىشەوئىەو گەنىوہ خرابەكەت بۇ دانەنى، فَيَلْت لِي ئەكات، يان دزى ئەكات، هەر دەرفەتئىكى بۇ بلوئى دزىەكەى خوى ئەكات. ئەم جۆرە گوناھانە كە بەچاؤ ئەبىنين پەيوەندى بە شەيتانەوئىەو نىيە، ئەو دەروونى ئەو مرؤفە نەخوشە، گرەتەكە لەئيمان و لەدئى

^(۳۳۱) صحيح البخاري / كتاب الايمان / رقم (۳۱) و (۱۷۶۸). مسند أحمد / رقم (۲۱۷۰۰).

^(۳۳۰) إذا دخل شهر رمضان فتحت أبواب السماء وغلقت أبواب جهنم وسلست الشياطين. / عن

ابي هريرة / صحيح البخاري / كتاب الصوم / ۱۷۶۶.

ئەو كەسايە كە ئەم كرادارانە ئەكات پەيۋىندى بە شەيتانەۋە نىيە. باشە نىمە چۆن گوناھ جيا بكنەۋە. بلىين ئەم گوناھە سەرچاۋەكەى شەيتان بوو، ئەم گوناھە سەرچاۋەكەى نەفسى ئىنسان بوو؟ زۆر ئاسانە جيا كرنەۋەمىيان ئەو گوناھەى كە بەردەۋامەو يەك جۆرە ئەۋە ھى نەفسە. چۈنكە شەيتان قەت پازى نىيە بەيەك جۆر لە گوناھ، ھەمىشە كە گوناھىكى بچوكت پى دەكات دواى ئەۋە گوناھى گەورمترت پى ئەكات ۋە ھەرومھا بەم چەشنە. بەلام بزانە كەخو (جل جلاله) ئىنسانى دروست كردوھ (ھىزى) داۋمتى عزمتى داۋمتى، تەكرىمى كردوۋە بەعەقلى و بەرۋحىكى تايبەت و نامادىمى تايبەتى داۋمتى:

﴿ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ﴿٣٣﴾ ﴿ وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ ﴿٣٤﴾ ﴾

كردوۋىەتى بەسەر كردەى مەخلوقاتەكان بەلام خۇى كەبەۋوۋىستى خۇى وازنەھىنى لائەدا، ئەوساكە شەيتان پارى پى ئەكات. ئەو شەيتانەى كەلەرۋزى قىامەتا جى ئەلى بەخوای گەورە ۋەك قورئان بۇمان باس ئەكات:

﴿ وَمَا كَانَ لِي عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي فَلَا تُلْمُونِي وَلَوْلُوا أَنْفُسَكُمْ ﴿٣٥﴾ ﴾

ئەلى ھىچ جۆرە دەسەلاتىكەم نەبوۋە بەسەرتانا تەنھا بانگم كردوۋن نىۋە ۋەلامتان داۋمەتەۋەو بەقسەتان كردوۋم نەمپرو لۇمەم مەكەن لۇمەى خۇتان بكنە. خوای گەورەش مژدانە مان ئەداتى لەقورئانا ئەفەرموى

(٣٣) التين / ٤.

(٣٤) الاسراء / ٧٠.

(٣٥) ابراهيم / ٢٢.

﴿إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطٰنٌ﴾ (٣٣٩)

واته: ئەوانەى ئەمپەرستن لە بەندەکانى خۆم ئەى شەیتان تۆ دەسلەتت نییه بەسەریانا. کەنەئێین: شەیتان ئیتر سەربازەکانى و دارودەستەى لە مرۆف و بەرى (جن) هەمووى ئەگریتەوه. خوا مژدەمان ئەداتى ئەوانە دەسلەتیان نییه بەسەرتانا لەوانەیه لەحالهتیکى غەفلەتدا هەندى خەيال و شتت بۆ بینى ئەوه شتیکى زۆر سروشتییه بەلام خیرا هۆشت دیتەوه بەر خۆت خواى گەوره که وەصفى ئیمانداران ئەکات که بى گوناھ نین ئەفەرموئى:

﴿إِذَا مَسَّهُمْ طٰغِیْفٌ مِّنَ الشَّیْطٰنِ تَذٰکَرُوا فَإِذَا هُم مُّبْصِرُونَ﴾ (٣٤٠)

کەشەیتان دى بۆ لایان خەيال و شتیکیان بۆ دروست ئەکات لەنەفسیان خیرا هۆشیان دیتەوه بەخۆیاناو خەبەریان ئەبیتەوهو چاوى دلایان ئەکەوئیتە گەر. تەنها لەحالهتى غەفلەتدا شەیتان زەفەرت پى ئەبات. ئینسانیش بەچى بەرگری لەخۆى ئەکات بەئىسلامەتیهکی راستەقینە، ئىسلامەتى چیه؟ باوەکو ئەو حکایەتەى کەچەند جارى باسمان کردوو (٣٤١) پینچ نابینا لەشوئینیکدا ئەزبان نائیم (حافظ) چونکە نابینا هەیه (حافظ) نییه (حافظ) یەعنى قورئانى لەبەرە. یەکیکیان نەخۆش ئەبى و گوئیان لەهاوارىک ئەبى (فیل، فیل) چوارمکەیان ئەرۆنە دمرئو دینەوه نەخۆشەکە بیان ئەئى: فیل چیه؟ یەکەم کەس ئەئى: وهك پيستیك وایه (دەستى داوه لەگوئى). دووهمەکە دیتە زوورئ: ئەئى: فیل وهك ڤم وایه (دەستى داوه لەکەئبە دریزمەکەى کە پىئى ئەئین (ناب) بەگۆچان لئیداوه

(٣٣٩) الحجر / ٤٢.

(٣٤٠) الاعراف / ٢٠١.

(٣٤١) له (مثنوي) مەولانا جلال الدینی رزمی دا هاتوو.

زىرنگەى ھاتوھ شىتىكى زۇر پتەوھ لەئىسقان زۇر بەھىزترە ئەلئى پۇلايە نوکەكەشى تىزە، ھەر ئەلئى رەمە). كابرانى نەخۇش نەپئەتوانى گونجانىك دروست كات لەنىوان رەم لەگەل پىست دا. ئەم ناسكە و ئەمىش شىتىكى پتەوھ سىھەم ھاتە زوورى ووتى؛ وەكو قەدى دار واپە (دەستى بردبوو بۇ قاچى). چوارەم ھاتە زوورى، ووتى؛ (وەكو پەت و گوريس واپە). دەستى بردبوو بۇ كلكى ئايا فىل پەيوەندى ھەپە بەم شتانەى باسماں كىرد؟ ئەوھى كەداخلى كۆلىزى ئەندازىارى نەبى پەكەم جار چى فىر ئەكەن؟ زانستىكى فىر ئەكەن (دروست كىردنى نەخشە) پىپى ئەلئىن فىرى نەخشەيان ئەكەن لەسەر زەوى، ئىنجا دواى ئەوھ ئەو بىناپەى كە ھەلزانوھ بە ئاسماندا نەخشەكەى چۆنە؟ لەپىشەوھ چۆن ئەبىنرى؟ لەلاكانەوھ چۆن ئەبىنرى؟ لەسەرەوھ چۆن ئەبىنرى؟ لەدواوھ چۆن ئەبىنرى. واتە: يەك بىنا چەندىن نەخشەى ھەپە. يەككىش شارمزا نەبىت وانەزانى ئەم نەخشانە ھى بىناى جىباچىيان.

ئەندازىارى ئىھاتوو لەھەج لاپەكەوھ سەپىر بىكات ئەتوانى نەخشەى ئەو بىناپە بىكىشىت. جا نەموونەكەمان بۇ مەبەستى تىگەشىتن بوو لە ئىسلام ئەم ئىسلامە غەزىمەى ئىمەش، گوناھە لەگۆشەپەكى تەسكەوھ وەصفى بىكەين، ئەم ئىسلامە گەورمىھە كە ئىسلام مەبەستەم دىنى خواپە لەھەزەرتى ئادەمەوھ تا ھەزەرتى پىغەمبەر (سەلات و سەلامى خواپان لى بى).

گوناھە ئەم ئاپىنە گەورەم گىرنگە كۆكەپتەوھو بلىى برىتىپە لەنوئىز و لەرۇزوو رووبىناى بچوك ئەمە دروست ئەكات، دىپىنە سەر پىناسەپەكى پىغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) ئەو چۆن پىناسەى ئىسلامى كىردوھ، پىاوپىك چەندىن پىرسىارى لەپىغەمبەر كىرد (عليه صلاه وسلام) يەكى لەو پىرسىارانە چى بوو (من الاسلام)

ئىسلام چىيە؟ ئەى پېغەمبەرى خوا. فەرموۋى: ﴿ان يسلم قلبك لله وان يسلم المسلمون من لسانك ويدك﴾^(۳۴۲).

پېناسەيەكى جوانە، دلت تەسلىمى خوا بىت وە موسلمانان پارىزاوبن لەزمانت و لەدەستت. دوو بېرگەيە فەرموودەكە. پېناسەكە دوو بەشە بەشىكىان (باطن)ە ناوموۋى خوتە، خودى ئىمانەكەتە و بەشىكىشان: هەئس و كەوتەكەتە (پرفتار و گفتار) جا بىين، بەو پېومرە ئىسلامىيە لەخۆمان بېرسىنەو (حاسبو انفسكم قبل ان تحاسبوا)^(۳۴۳) موحاسەبەى خۆمان بکەين ئەو نامىرە بىنين كە ئەو فەرموودەيەى پېغەمبەرە (عليه الصلاة والسلام) بزائين تا ج رادىهيك ئىسلامەتى چۆتە دلمانەو، وە تا ج رادىهيك جى بەجىمان كىردو، ئىمان نوورىكى خوايىە: ئەبى بچىتە دلەو پاشاى ئەندامەكان دلە شوپىنگەى ئىمانە، كۆشكە، كۆشك گەر سەقى نەبى پى ناوترى كۆشك، خانوويك ئەگەر دەرگا و پەنجەرەى نەبىت ئەو كەسانەى كەلەناويدا ئەزىن ئەشيت رووبەرۋوى دزى و سەرما بىنەو، هەرۋەها ئىمانىش كەلەناو دلئىكى شەق و شرا بىت ئەو ئىمانە برىندار ئەبىت، ئەو ئىمانە رانەكات لەودلا. لەبەر ئەو پەيكەرى دل كەبەتەواومتى تەسلىمى خواى گەورە بىت ئەبىت چەند صىفەتىكى تىابىت كە پىيان ئەوترى صىفاتى (صەمەدانى) صىفاتى خوايى صىفاتى رەبانى. پەيۋەندىەكان لەگەل خوا (جل جلاله) پەكەم: (اخلاص)ە دلئىك دلئسۆزى تىا نەبىت قەت ئىمان نايەتە ناويەو. دووەم خۆشەويستى خواى گەورە، خۆشەويستى پېغەمبەر (صلى الله عليه وسلم)، حەيا و شەرم لەخواى گەورە، ترس لەخواى گەورە، ناسىنى خواى گەورە، تكاو داوا لەخواى گەورە پشت بەستن (توكل) بەخواى گەورە، خۆگرتن لەسەر نەهامەتى و

^(۳۴۲) بەمەتى كەمىك جياواز لە مسند أحمد / ژمارە (۱۱۴۴۶۵) ھاتوۋە.

^(۳۴۳) نەمە گوفتارىكى جوانى (عومەرى كورى خەتاب)ە.

نارپهحهتی خوایی، رەزابوون بەقەدەری خۆی گەورە، تەوبەکردن. ئەمانە صیفاتن، مەرجه لەدەلا ھەبن ئینجا ئیمان دێتە ناویەو، ئینجا ئەو دڵە شایستەییە بۆ ئەوێ ئیمان بباری بەسەریا، ئیمان بێت بچەوئیتەو لەناویا. ئەمە مەرچی یەکەمی فەرموودەکەییە نایا ئیئە ئەمانەمان تیاپە؟ یان تیکەئمان کردوو تەرسی خاوا خەئک و شوین و... لەناو دلمانایە. تکاو داوامان لە کەسی تەریش ھەییە جگە لەخۆی گەورە، پەشت بەستەمان بەغەیری خواش ھەییە، کە دڵەکە ناوا دوولایەنی تیاوو ئیمانی راستەقینە نایەتە ناویەو.

ئەم صیفاتانەیی باسەمان کرد، مەرچی یەکەمی فەرموودەکەییە، یەکێک لەمانە کە مادام لەناو دلائیە و دلیش ووتەمان پاشای ئەندامەکانە، ھەمووی، ئەبیتە گفتارو ئەبیتە کردارو ئەدرەوشیتەو پێویستە بەدرەوشیتەو لەژیانی رۆژانەماندا، ھەر خائێک لەمانە بەکۆبەسیکی تاپەت و جیاواز تەواو نابێ بۆ نمونە: خۆشەویستی خاوا پێغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم).

جابر کە بەعبداللہ ی کۆرپی ئەئنی لەغەزای ئوحودا: کۆرپی خۆم تۆ بئینەرەوہ لای خوشک و دایکت. بامەن شەھید بئیم. ئەئنی: باوکە بۆ ھەموو شتێ بەقسەت ئەکەم بەلام ئەمە بەھەشتە بەھەشت. ئەمە خۆشەویستی خاوا پێغەمبەرەکەییەتی. یەعنی ئەم صیفاتانە لەناو دلیانا بەتەنیا بەشیئومبەکی (نظری) نەبوو، بەئکو بووتە حال لە کردارو گوفتاریاندا..

لەزەمانی (صلاح الدینی ئەیوبی) دا (رەحمەتی خۆی لی بئنی) کە کۆتایی ھینا بەجەنگێکی (۱۹۷) سالی خاج پەرستەکان کە فەلەستینیان داگیرکردبوو. لەو ماوە دوورو درێژا ئیسلام شەش سەرکردەیی ھەبوو، پینجیان تۆرک بوون، دواھەمینیان کوردبوو عەرەب موشەرەف نەبوو بەسەرکردایەتی لەو (۱۹۷) سالەدا ئەو (صلاح الدینی ئەیوبی) یە کە ئەم ھەموو نەخشە جوانەیی دانا بۆ رزگار کردنی قودس،

لېيان پىرسى چۇن (ھودس) تىزگار كىرد؟ ھىرمووى: بەشەو نوپىز ئەو سىفقاتانەى كە باسى ئەكەين بەپارانەو ھەتەوبەكردن. بەلام ئايا ھۆكارى، بەجى ھىشتوود، نەخىرا! كىتبى بخوئىننەو بەزانن چ ھۆكارىكى گىرتووتە بەر، بەجلى قەشەوود بەخاچى ملەوود چەندەھى ناروود بە ئەووى بچنە قودسەوود. ئاوا ھەفرەزەى خىستوتە ناوئانەوود.

ھۆكارەكانى ھەموو جىبەجى كىردوود. ھىزى ئەو وەختەى ھەموو بەكارھىئاوود، بەلام پىشت بەستنى سەرەكى تەنھا خوئى گەورە بوود. ھىرمووى بىدن لەيەك شوئىن با ئەو دىوارە بروخى ھەتا دەلاقەيەك كەوتە شورەى قودسەوود ئەوانىش ھەموو رەمەكانىان ھىئا بۇ ئەووى كەس نەيەتە ژوورئ، (صلاح الدىن) ھىرمووى: با يەك كەس بەقەئغانەكەيەوود خوى بكات بەناوئانا ئىمەش دوئى ئەكەوئىن. قەسەكەى تەواو نەكرد برادەرىك خىرا بەپەلە بەقەئغانەكەى چوو بەناوئاناو ئەمانىش بەدوئايا خوئى گەورە ئەو ئىنسانەى كىرد بەسەبەب كە قودس رىزگارى بىئى. (۱۹۷) سال جەنگ كۆتايى ھات. گەرا بەشوئىنيا پاش دوو رىكەتەى نوپىزى شوكر، پىرسى كىبە؟ كەسك نەبوو بىناسى خەلاتى بكات، پاشان نامەيەكى بۇ ھات كە تىايدا نووسرابوو (ئەو كەسە بۇ خۇئاشكرا كىردن سىمەرجى ھەيە. يەكەمىان: ناوى نەئىي بەكەس. دووھىيان: ھىچ خەلاتىكى نەكەى. سىيەم: ھىچ پلەو پايەيەكى نەدەيتىو نىزىك خوتى نەخەيتەوود.) ھەر ئەو نامەيەو بەس، تا ئەمپۇش كەسئ نىيە بزائى ئەو مەردە دىئسۆزە كى بوو؟ ناوى چى بوو؟

مىژوو ئەو كابرايە نانسى ئەمەيە دىئسۆزى. قودس پاش (۱۹۷) سال رىزگارى نەبىت، نازانى كى رىزگارى كىردوود، ئەمەيە ئىخلاص..

مەرجى دووود لەفەر موودەكەدا ئەوئەيە كە موئىلمانان پارىزراوبن لەزمان و دەستت، ئەو پىومرە بىئە بىخەرە دىئەوود موئاسەبەى خوت بىكە لەبچوكتىن

بازنهی ژبانی کۆمه‌لایه‌تی که خیزانه بیر که ره وه له ناو خیزانه که دا عه‌زیه‌تی چند که ست داوه به زمان و دستت، نه‌گهر سه‌ر کرده‌ی خیزانه که بیت چند جار عه‌زیه‌تی ژنه که ست داوه؟ عه‌زیه‌تی مناله‌کانت داوه؟ نه‌گهر نه‌ندامیکی له و خیزانه چند جار عه‌زیه‌تی باوکت و دایکتت داوه؟ عه‌زیه‌تی خوشک و برات داوه؟ به زمان و دستت. بازنه که فراوانتر که بو سه‌ر دراوسی و گهره‌ک، فراوانتری که بیکه به هه‌موو کۆمه‌لکه که له دائره‌که تا له قوتابخانا له بازاردا. نایا مهرجی ئیسلامه‌تییه که به ته‌واوه‌تی تیامانا هه‌یه؟ نه و نه‌خلاقه ره‌ببانییه که باسما‌ن کرد له‌چهند که سدا هه‌یه. زیان نه‌دات له موسلمانان به زمان و به دست له‌چهند که سدا هه‌یه. به‌لام له‌گه‌ل نه‌وه‌شدا که س نییه بی‌گوناح بیت که س نییه بی‌تاوان بیت خوای گه‌وره قاپی ره‌حمه‌تی کردۆته‌وه، نه‌وه‌ی نائومید بی له‌خوای گه‌وره نیشانه‌ی کوفره (نعوذ بالله)

﴿إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا﴾^(۳۴)

هه‌موو گوناحه‌کان نه‌سه‌رپه‌ته‌وه، به‌مه‌رجی بزانی چۆن نه و سه‌کالایه به‌رز نه‌که‌په‌ته‌وه بو خوا که نه‌ئیی (استغفر الله) نه‌وه سه‌کالاکه‌ت نووسی، به‌لام ته‌وبه سه‌کالاکه نه‌گه‌په‌نی به‌خوا. (استغفر الله) ئیقرار نه‌که‌ی دان به‌نه‌وه‌دا نه‌نیی نه‌ئیی فلان کردارم هه‌له بوو خوای گه‌وره، نه‌شیکه‌په‌ته‌وه، نه‌وه‌پیی نه‌ئین (ته‌وبه‌ی درۆزان). به‌لام ته‌وبه سی مهرجی هه‌یه: په‌که‌میان: هه‌ست به‌په‌شیمانی بکه‌پت، هه‌ست به‌تالیه‌ک بکه‌پت له‌دل‌تا هه‌رچه‌ند گوناحه‌که‌ت بیر نه‌که‌وه‌په‌ته‌وه مووچه‌رکه‌ت پیا بیت عه‌ره‌ق برپیزی نه‌وه مهرجی په‌که‌مه، نه‌گه‌په‌نه‌وه: په‌کی له‌هاوه‌له‌کانی موسا له‌هه‌موو غه‌زاکاندا له‌گه‌نیا‌بوو، که‌وه‌فات نه‌کات موسا دوعای

بۆ ئەکات ئەفەرموی: خۆی گەوره لەم وەلیه خۆش ببه. خۆی گەوره جبرئیل ئەنیرئو ئەفەرموی: ئەمه لەناو دۆزه خدایه دوعای بۆ ئەکەیت، ئەفەرموی: چۆن خۆیبه لەگەڵما بووه لەهه موو غەزاکانا؟! ئەفەرموی: کەباسی رابردووی ئەکردو باسی گوناحەکانی ئەکرد پینئەکەنی واتە: مەرجی تەوبەیی تیانەبووه. مەرجی دووه: پاش پەشیمانی راکرتنی ئەو گوناحەیه. مەرجی سێیەم: پەیمان بدەیت بەخۆی گەوره تاماوی نەچیتەوه بەلای ئەو گوناحەدا. ئەم سێ مەرجە جیبەجی بکە ئەوه لەو گوناحە خۆش ئەبی بەلام لەگوناحی تر خۆش نابی کەدیاریت نەکردوو. بەلام ئەگەر بگەیتە حالەتیک دابنیشی بیر بکەیتەوه لەهه موو گوناحەکانت فلیمی هه موو زیانت لی بدەیی بە (استغفر الله) وه بەپەشیمانییه وه هه موو حالەتی کەدیته بەردەمت ئەو زولمانەیی کە کردووتە بەزمان، بەدەست، بە پشت گوئی خستن، چونکە ئەمه گوناحەکەیی زۆر زیاتره له (فاحیشه) کردن، ئەمانه کە دیت بەبەردەمی چاوی دلتا ئەگەر هه مووی پەشیمانییه کی گشتی بۆ بکەیت پاشان نیه تیکی وابینی بلی خۆیبه گیان بهو پەری پەشیمانییه وه بهو پەری ئیرادوه کەئیت لەمەودوا ئەوهی فەرزە بیکەم وه ئەوهی حەراره نەیکەم، وه پەشیمانم لەهه موو گوناحی کە کردوومه وه هه موو گوناحی کە بیرم نییه، وه هه موو گوناحی کە نەمزانیه گوناحه، بگەیتە ناستیک کە پی بووتری (نیه عامه للتوبه) نیه تیکی گشتی بیینی خۆی گەوره تەوبەیه کی گشتی ئەبارینی بەسەرتا انشاء الله تەنها حەقی خەلکی نەبیت.

پیغەمبەر (صلی الله علیه وسلم) ئەفەرموی: (الحج مبرور لیس له جزاء إلا الجنة) واتە: حەجی قبول کراو بهو مەرجانەیی کە هاتوووە بکری هەریه کەو بریتی شتیک نەکەویت، وهك: بریتی گوناحی چاوه ئەمه بریتی گوناحی دەستە ئەمه بریتی گوناحی زمانه ئەو رەجمانەیی کە لەشەیتانەکان نەکری. کەدەست ئەدات له (الحجر

الاسود) موه پهیمان ئەدات بەخوای گهوره، خوای گهوره لهگوناحی خوۆش ئەبێ
 بەلام نهگمر هاتوو دووبارهی کردهوه ئەوانهیشی بو زیندوو ئەکاتهوه، خوای
 گهوره تهوبهکاری زۆر خوۆش ئەوئ بهتایبهت (گهنج)، گهنج چونکه توانای
 مهعصیهتی زۆر زیاتره لهپیر (احب لثلاثة وحبی لثلاثة اشد)^(٢٤٥) سێ جۆر خه لکم
 خوۆش ئەوئ فهرموودهئیکه ماوه نابێ باسی کهین، بهلام یهکیکیان (تهوبهکارانه)
 خوای گهوره نهفهرموی: خوۆشم ئەوین بهلام گهنجهکانیانم زیاتر خوۆش ئەوین.

^(٢٤٥) بهم مهتنه (... الثلاثة الذين يحبهم الله...) له (المستدرک علی الصحیحین) الجزء ١ /

باسی سی و پنج

عیبادهتی خوا له بهرژه وهندی کۆمه‌لدایه

خوای گه‌وره له‌قورئاندا ده‌قه‌رموی

﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ﴾ (٣٤٦)

نایینی نیسلام وه ناردنی محمد المصطفی (صلی الله علیه وسلم) رحمه‌ته بۆ مروڤ و به‌ری، په‌رحمه‌تی نیسلام که کافرانی‌شی گرتۆته‌وه، نازهلێ گرتۆته‌وه، رووه‌کی گرتۆته‌وه، هه‌موومان باومر ئه‌که‌ین که‌شهریعه‌تی خوای گه‌وره هاتوو ه بۆ به‌رژه‌وه‌ندی مروڤ هاتوو، بۆ خیری دنیا وه خیری قیامت وه دوور خسته‌وه‌ی شهر له‌تاک و له‌کۆمه‌ل وه‌هینانی خیر بۆ تاک و بۆ کۆمه‌ل، به‌لام لای خه‌لک به‌گشتی و لای زۆر موسلمان ئه‌م باومر ه تۆویکه ئاو نه‌دراوه، زانیاریه‌که ته‌نها له‌سه‌ر زمانه‌و ده‌وتریت: شهریعه‌ته‌که‌مان خیری ئینسانی نه‌وی و زهره‌ری ناوی و ... هتد، هه‌موو به‌زمان نه‌یلێین به‌لام نه‌بێ به‌ناوی هوشیاری (وعی) ئاو بدرئ، بۆ نه‌وه‌ی ببیته‌ زانست و حال، حال له‌پروانگه‌ی نیسلامه‌وه یه‌عنی نور، نوریکه خوای گه‌وره ئه‌یخاته دلی خۆشه‌ویستانی خۆیه‌وه، ئه‌و دلّه روشن ئه‌بیته‌وه، پاشان نه‌و مه‌عریفه‌و حال و‌نوره له‌کردارو ره‌فتاریا دمرئه‌که‌وی، خۆی سوودی ئی و مرئه‌گرئ، ئه‌وانه‌ی له‌ده‌مور به‌ریدان سوودی ئی و مرئه‌گرن، زانستی حه‌قیقی نه‌بێ ئاو‌ها بیت، ئه‌گینا زانستی سه‌ر زمان بی به‌ره‌که‌ته هه‌رچی مه‌علوماتی‌که‌مان هه‌یه

سەبارەت بە شەرىئەتى خىۋاي گەۋرە بابىگە يەنى ناستىك كەببىتە حال و زانست بىيىتە نورو ھەر قەسى سەر زمان نەبى، ئامانجى شەرىئەتى خىۋاي گەۋرە (۵) مەبەستى سەرەكى ھەپە، دىن واتە شەرىئەتى خىۋاي گەۋرە ھەول ئەدا بۇچى؟ يەكەم: بۇ گەياندىن و چەسپاندىن بەھاگانى ئاسمان يەنى عەقىدەم روشت بۇ دلى ھەموو مروفتىك.

دوۋەم: پاراستنى ژيانى ئىنسان واتە: پاراستنى نەفسى ئىنسان.

سېھەم: پاراستنى عەقتى ئىنسان گەشە پىدان و پاراستنى لەھەموو جۆرە گومانى وەلەھەموو جۆرە دىردى.

چوارەم: پاراستنى شەرەف و ناموسى ئىنسان.

پىنجەم: پاراستنى سامانى مروفت.

ئەم پىنج مەبەستە شەرەپ ھەموو لەبەرژومەندى تاك و كۆمەلداپە، يەكەمىان: بىروباۋەرە، ئىمانە، ئايىنە، شەرەپت ھەولئەدا ئايىنچىتە دلى ھەموو ئىنساننىكەۋە ۋەھەموو ئىنسانى جى بەجىي كا، گىرنگىر مىكانىزم بۇ چەسپاندى ئەم دىنە لەعبادەتەۋىيە ۋەگىرنگىر عىبادەت نوپۇزە، با ئەم عىبادەتەنە شىتەل بکەپنەۋەم بزانىن تا ج رادىيەك لەبەرژومەندى ئىنساناپە، لەبەرژومەندى كۆمەلداپە، چۈنكە: نەخۇشەك ھاتوۋە لە ئايىنە دەستكارى كراۋەكانەۋە سەرچاۋە گىرتوۋە كە ئەلى: عىبادەت بىرىتپە لەپەيۋەندى ئىنسان لەگەل خىۋاي خىۋا بەلام لاي ئىمە نەخىر، بىرىتپە لەپەيۋەندى ئىنسان لەگەل خىۋاي گەۋرە لەگەل كۆمەل بەگەياندىن خىرو بەرەكەت بۇ كۆمەل، بەرژومەندى مروفت دوۋبەشە، بەشىكىان دوورخستەۋەم زەرەروزيانە، بەشەكەى ترىشى ھىنانى خىرو بەرەكەتەۋە سوود پى گەياندىنە، ئايا لەعبادەت ئەم دوو مەرچە ھەپە؟ ئايا ئەم مەبەستە شەرەپانە (ئەم پىنج خالەى كە باسما كىرد) ئەم

مهرجانه‌ی تیاپه؟ بهائی له‌هه‌موویاندا هه‌یه خوای گه‌وره له‌قورنانا سه‌بارمت به‌نوئیز دمه‌رموی:

﴿إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ﴾^(۳۲۷)

نوئیز ئینسان دورنه‌خاته‌وه له‌هه‌موو کاریکی ناره‌وا، که‌واته: له‌رپی نوئیزه‌وه تاکه‌که‌س دوور نه‌که‌وئیته‌وه له‌هه‌موو زمررو زیانیک واته: کۆمه‌لێش دوور نه‌که‌وئیته‌وه له‌ زمررو زیانی نه‌وتاکه‌ که‌سه‌ی که‌ نوئیز ده‌کات.

ئه‌مه‌ به‌شی یه‌که‌می به‌رژموندیه‌که‌یه‌ به‌شی دووه‌میش که‌ سوودو ده‌ستکه‌وته... مه‌گه‌ر خوای گه‌وره خۆی بزانی چه‌نده!! تۆ په‌یوه‌ندی نه‌که‌ی به‌په‌روردگار ه‌وه که‌لامی خوا به‌کار نه‌هینی، بۆ گه‌فتوگۆ له‌گه‌ل (الله) نه‌بی پاداشته‌که‌ی چه‌ندبێ! نه‌بی سوودی قیامه‌ته‌که‌ی چه‌ندبێ، که‌ نه‌چیته‌ سوچه‌وه په‌یغه‌مبه‌ری خوا نه‌مه‌رموی ﴿اقرب ما يكون العبد من ربه وهو ساجد﴾^(۳۲۸) نزیکترین حال له‌گه‌ل زاتی خوای گه‌وره حاله‌تی کپنووشه‌ نه‌وپه‌ری رپزو گه‌ورمی خوا پیشان نه‌ده‌ی، چۆن ئه‌مه‌ به‌بی سوودی قیامه‌تی به‌سه‌رتدا گوزمر نه‌کات!؟

ئینجا بیینه‌ سه‌ر فه‌رمووده‌یه‌کی پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) که‌ دمه‌رموی: (صلاة الجماعة افضل من صلاة الفرد بسبع وعشرين درجة)^(۳۲۹) واته: نوئیزیکی جه‌ماعه‌ت خیرو پاداشتی زیاتره له‌نوئیزیکی تاکه‌که‌س به‌ (۲۷) پله، باشه‌ با بیرئ

^(۳۲۷) العنکبوت / ۴۵.

^(۳۲۸) صحیح مسلم / کتاب الصلاة / رقم (۷۴۴).

^(۳۲۹) متفق علیه. به‌ مه‌تنی (بخمس وعشرين درجة) ش هاتووه له‌لای (البخاری) فی الصحیح / کتاب

(شعب الايمان) الجزء ۳ / ص ۴۸.

بەكەينەۋە ئەگەر نوپۇز تەنھا مەبەستەكەي ئەۋەبى پەيۋەندى بەكەي بەخۋاي گەرۋە خۇ تاكە كەسەكە پەيۋەندى كردە بەخۋاي گەرۋە، ئەگەر مەبەستى ئەۋەبى كەلامى خوا بەكاربەينى تاكە كەسەكە لەنوپۇزە كا كەلامى خۋاي بەكاربەيناۋە قورئانى خويندوۋە سوجدەي بردوۋە، ئەي بۇچى لىرا ئەم نوپۇزى جەماعەتە (۲۷) جار زياترە، ئەبى ھۆبەكى تياھەبى ئەگىنا ۲۷ جار لەو باشتر نابى، ھۆبەكەي بوونى ئەۋتاكەكەسەيە لەناۋ كۆمەلەكەيا بۇ ئەۋەي خىر بدات بەكۆمەل ھۆكارەكەي ئەۋەبە خىرەكەي (۲۷) پلەيە كە تۇ خىرت بچىتە ناۋ كۆمەلەۋە، نايەتى ئەزانى بلاۋى كەرۋە ئەمە ھەرموۋەدى پىغەمبەرى خۋايە (صلى الله عليه وسلم) ھەقىر ئەدۇزىتەۋە بەھۆي جەماعەتەۋە دەۋلەمەند ھەقىر ئەناسى، دەسلەت دار بى دەسلەت ئەناسى لەناۋ ئەۋ جەماعەتا پىرۇسەي كامىل بوون دروست ئەبى بۇشايى و پىۋىستى يەكترى پىرئەكەنەۋە، كەۋاتە: بۇمان دەرگەۋت كە نوپۇز خىرى تاكەكەسى تيايەۋ خىرى كۆمەلى تيايە تاكەكەس دوور ئەخاتەۋە لەشەر ۋە كۆمەل دوور ئەخاتەۋە لەزمررو زيان، بەلام! حالەتى ۋا ھەيە ئەۋ (۲۷) پلەيە بەتال ئەكاتەۋە، حالەتى كە موسلمانى (سى) خۋاردىبى يان پياز يان كەۋەر ھەر مادەيەك كە بۇنى ھەبى بۇچى؟ بىرەكەرەۋە؟ لىرەدا جەماعەتەكەي كردوۋە!! ئەي بۇ خىرەكەي بۇ نانوسرى؟ چونكە زمررئەدا! بزانه نوپۇز چەند گەرۋەبە!! چەند پەيۋەستە بەكۆمەلگاۋە!! كە خىرت ھەيە بۇ كۆمەلگا بچۇ بەجەماعەت، خىرەكەت لە ۲۷ پلە زياترە كە خىرت نىيەۋ شەرت ھەيە نەچىت، پىغەمبەرى خوا (صلى الله عليه وسلم) دەھەرموئى سەبارت بەۋ بابەتە ﴿من اكل من هذه الشجرة فلا يقربن مسجدنا﴾^(۲۵۰) ۋاتە: ئەۋەي لەۋ شتەي خۋارد بى مەبەستى لەۋ (سى)ە، بى گومان زاناكان ئەلئىن پياز، كەۋەر، ھەرشتىك

(۲۵۰) صحيح البخاري / كتاب الطعمة / رقم (۵۰۳۱). ھەرۋەھا صحيح مسلم / رقم (۸۷۲).

ئەو سىفەتە زىيان بەخشەي ھەبى بۆنەكەي ئىزجاج بى بۇ نوپۇز كەران ھەمان
 ھوكمى ھەيە (فلا يقربن مسجدنا) ئەوئى ئەو شتەي خواردوۋە بانزىكى
 مزگەوتەكەمان نەببىتەۋە، لەرئوئايەتئىكى ترا (من اكل من هذه الشجرة شيئا فلا
 يقربن أولا يصلين معنا)^(۳۵۱) نزيكمان نەببىتەۋە، لەگەئمان نوپۇز نەكات، كەواتە:
 بۇمان دەرئەكەۋى ئەو عىبادەتئەي كەئەم شەرىعەتە پىرۇزە نەخشەي بۇ كىشاۋە
 خۋاي گەۋرە ۋاي دانائە ھەموۋى لەبەرئەۋەندى ئىنسانىيە، ھەموۋى زەرر
 لەئىنسان دوور ئەخاتەۋە، زەرر لەكۆمەل دوورئەخاتەۋە ۋە ئىنسان ۋ كۆمەل
 ئەخاتە ناو سوودو ھازانجەۋە.

ۋەرە سەر پۇزۇو، پۇزۇو كەلە رەمەزانا فەرزە بىرىكەرەۋە ھەر لەكۆمەلگايەكى
 ئىسلامى ۋەرگەر، بۇ نەمۇنە: لەسەدا چەندى پىرە پۇزۇۋى بۇ ناگىرى بۇزىن ۋ
 پىاۋەۋە؟ لەسەدا چەند نەخۇش نەخۇشى يەكى ھەمىشەبىيان ھەيە، ئەۋىش
 رىزمىيەكى زۇرى ھەيە، رىزمىيەكىش توۋشى سەفەرىك ئەبن توۋشى عوزرىكى
 شەرى ئەبن، ھەندىكىش لەو مانگانەدا نەخۇش ئەكەون پۇزۇى دوورپۇز زىاتر يان
 كەمتر، ئەمە كە فارمەتەكەي چىيە؟ كەفارمەتەكەي ئەۋەيە ئىنسانى برسى تىر
 ئەكەي ئىنسانى فەقىر تىرئەكەي، ئايا سوود لەۋە زىاتر ھەيە؟ كەواتە نەك ھەر
 نوپۇز ۋ پۇزۇو سوودىكى كۆمەلئەتەي ھەيە ۋە ھەر ھەموۋ ئەۋەي نەخۇش
 كەۋتوۋە نەخۇش نەكەۋتوۋە ئەۋەي بەرپۇزۇو بوۋە ئەۋەي بەرپۇزۇو نەبوۋە
 مەرچە سەرھەتەكە بەدات، خىرىكى راستەۋخۇ بۇ فەقىر ۋە ھەزار، ئەم شەرىعەتە
 ھەز ئەكەين ئاۋا ھەموۋ كەس بىكاتە عىلمىك (نورىي) لەدئيا بەقەناعەتەۋە
 بزائى كەھەموۋ فەرموۋدەيەك ھەموۋ ئايەتئىك بەرئەۋەندى ئىنسان ۋ كۆمەلئە
 تىايە ۋەئىنسان دوور ئەخاتەۋە، كۆمەل دوورئەخاتەۋە لە زەررە زىان. ۋەرە سەر

(۳۵۱) مسند أحمد / باقي مسند المكثرين / رقم (۱۲۴۶۹).

حەج دوو ملیۆن کەس سالانە دەچن بۆ حەج، دوو ملیۆن کەس بەچی چوون؟ بەفرۆکەو بەپاپۆرو بەسەیارەو... هتد چەند هەزار کەس سوودی وەرگرتووە لەگواستنەوهی ئەم دوو ملیۆن کەسە؟ بۆتە مایەمی رزق و رۆزی چەند هەزار کەس، ئەم دوو ملیۆن کەسە نان نەخۆن چەند هەزار کەس سوود وەرئەگرن لەفرۆشتنی نەو خۆراکە لەلینانی نەو چیشتە گەیانندی نەو خۆراکە بەو دوو ملیۆن کەسە، جگە لە خزمەتەکانی تر خوای گەورە لەقورنانا دەفرمووی:

﴿لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ﴾ ﴿٢٨﴾ بڕۆن بۆ حەج بۆ ئەوهی سوود وەرگرن،

سوودی دنیاو قیامت، وەك سوودی رۆحی لەو حالەتە تەوبەیهو نەو حالەتە خۆشییهو نەو شیرینییه نیمانیه که لە کتۆی عەرەفاتەوه دەبارتتە سەر دلی نەو حاجیانە جگە لەو دەرەس و حەلەقاتی دەرەس بەهەموو زمانی نەوتری نەوه هەمووی سووده جگە لەویهکترناسینە که لەگەل خەلک و میللەتانی دنیادا ساز نەکریو که لوبەل نەکریت و دەهینرتتەوه بۆ مال و منال و دوست و ناسیاو.

وەرە سەر زەکات پارەیهکی راستەوخۆیه نەیدەمی بەموحتاج نەویش لەخزمەتی کۆمەڵدایە، پێغەمبەری خوا (صلی الله علیه وسلم) چەند درهەمیتی بینی بۆنیکی خۆشی پێوه بوو بە عایشەیی ووت: عایشە ئەم درهەمانە چین لیرا فرمووی: یارسول الله ئەمە زەکاتی خۆمە، فرمووی: ئەی بۆچی بۆنی واخۆشە؟ ووتی: یارسول الله تۆ فرمووت نەومندە موبارەکه پارەیی زەکات یەکهەمجار دەچیتە دەستی قودرەتی خوای گەورەوه نینجا نەچیتە دەستی فقیرەکه، حەزم نەکرد بۆ عەتر بچیتە دەستی خوای گەورەوه عەترم پێوه کردا ئەمە ئەدەبیکە لەنادابی زەکات دان هەر نەومنییه تۆ پارەکه بگەیهنیتە نەو فقیر و هەزارە،

بەلگە مەرجى ھەيە ئەبى شەور ۋەھستى بىرىندار نەكەى بىلىى براكەم خوشكەكەم ئەمە پارەى تۆيە ھەقى تۆيە لاي من تكات لى ئەكەم لىم ۋەمرگرە دەست دائەنىى ئەو لىت ۋەمرگرى، ئەبى دەستى ئەو بەرزتر بى لەتۇ چۈنكە ئەو ئەبىتە ھۆكار بۇ پاك بوونەۋەى گوناھت ناۋا زەكات ئەدرى. لەو عىبادەتانەى تر كە ھەرز نىيە خىراتە:

﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تُبْطَلُوا صَدَقَتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى﴾^(۳۵۲)

ئەى نىماندارىنە خىرو خىراتان بەتال مەكەنەۋە بەمنەت كىردن بەعەزىمەت دان بىلىى ھانى!! كاتى پارەكەى دەدەمىتى لىى تورە بىت!! يان بىلىتەۋە بىكەى بەمنەت بەسەرىا!!! بەم جۆرە بەتال ئەبىتەۋە.

بىرۋانە نايەتەكە كە خوا دەفەرموى (لاتبطلوا) واتە بەتالى مەكەنەۋە خىرو خىراتان بەمنەت كىردن، ئەو خۋايەى كە ئەۋى ھەزار كىردۋە بەلەھزىمەكىش ۋا لەتۇ دەكات ئەگەر بىەۋى، لەبەر ئەۋە ھەج عىبادەتى تەماشابكەى بەرژەۋەندى مەرۇف بەرژەۋەندى تاك ۋ كۆمەلى تىايە، ھەر ھۆكارىك بىتە مايەى گەياندىنى ھەقىقەتلىكى خۋايى بۇ دلى نىنسان ئەو ھۆكارە دەبىتە ھۆكارىكى شەرىى ۋ خوا بىى خۆشە ۋە بەپىچەۋانەش دەبىتە كۆسپ بۇ گەياندىنى، ئەبى بوستىنرى ۋ ئەبى لاجىرى، پىغەمبەرى خوا ئەفەرموى (صلى الله عليه وسلم) (المرء على دين خليله فلينظر احدكم من يخالل)^(۳۵۴) واتە: مەرۇف لەسەر دىنى ھاۋرىكەپەتى،

(۳۵۲) البقرة / ۲۶۴.

(۳۵۴) بەم شىۋەيەى مامۇستا ھىناۋىەتى لە (مسند أحمد) ژمارە (۸۰۶۵) ۱۵ ھاتۋە. بەمەتى

(الرجل... ۰۰۰) یش لن سنن الترمذى / كتاب الزهد / رقم (۲۳۰۰) وسنن ابى داود به ژماره ى (۴۱۹۳) /

كتاب الأدب ھاتۋە.

دمته ماشاکه ن بزانن هاوړپکانتان کین، لیکولینه وهی دهر وون ناسی نهم سهر دمه له گهل نهم فهر مود ددایه، به هوئی ئالوگوری نهو خوشه ویستییه وه، مه بد مئیش ئالوگور دکات، نینجا نهم حالته ته: حالتهی هاوړپیه تی سه لپی و ئیجایشه نه گهر باش بوو خاومن دین بوو نهو باشیهی و نهو دینهی نه گو یز ریته وه بو ت نه گهر- نعوذ بالله - دینه که هی خراب بوو لاواز بوو نهو لاوازیه نهو خرابیه نه گو یز ریته وه بو تو، له بهر نه وه خوا ی گه و ره ئاموژگاری نهم حاله تانه مان دکات نه فهر موی:

﴿وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدْوَةِ وَالْعَشيِّ يُرِيدُونَ وَجَهَهُ، وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا﴾^(۲۵۵)

(۲۵۵) ﴿۲۸﴾

نهمه که فرمانیکه بو پیغه مبهری خوا فرمانیکیشه بو نیمه واته: خور اگریه، نارامت هبی، له گهل نهو که سانه بزی که روویان کردو ته خوا ی گه و ره که هه میسه زیگری خوا دکهن وه نازیشیان هه لگره، جیان نه وی بویان جیبه جی که له نایه تیکی تر دا :

﴿فَأَلْفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا﴾^(۲۵۶)

ئولفه ت و مو حیه تی خسته نیوان نیوه، وه نیوهی کرد به برا، برایه تی نیعمه تیکی زور گه ورمیه برایه تیه پالت پیوه نه نی بو جه ندین چاکه کاری له گهل تا ک و له گهل گشتدا دین بگه یه نی به و که سانه ی هه سته دینداریان لاوازه، چونکه

(۲۵۵) الكهف / ۲۸.

(۲۵۶) آل عمران / ۱۰۳.

ههست نهکه‌ی نهرکیکی سهرشانت جی‌به‌جی نه‌که‌یت نه‌و دینه‌ی به‌بوختی پی
بگه‌یه‌نیت، فه‌رمانیکی خوایه:

﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُونُوا أَنْصَارَ اللَّهِ﴾^(٢٥٧)

له‌قیرانه‌یه‌گیشدا ﴿انصاراً لله﴾ نه‌ی نیمان دارینه‌ نو‌صرمتی خوا بکه‌ن واته:
نایینی خوا سهربخه‌ن، که به‌و شیوه‌ خۆتت سهرخستوه... نه‌م سهرخستنه‌ چۆن
نه‌کری؟ نه‌وه‌ی عه‌قیده‌که‌ی ته‌واونییه‌ فی‌ری بکه‌، نه‌وه‌ی که‌ هه‌له‌ ده‌کات
هه‌له‌کانی بۆ راست بکه‌روه، نه‌وه‌ سهرخستنی دینی خوایه، نه‌و مه‌عریفه‌ته‌ی که‌
نه‌یزانی نه‌وه‌ی که‌ خوا پی‌ی به‌خشیوی، نه‌و زانیاریه‌ی که‌هه‌ته‌ بیگه‌یه‌نه‌
باکه‌میش بی، پیغه‌مبه‌ر نه‌فه‌رموی: (بلغوا عني ولو آية) وه‌ک له‌پیشه‌وه‌ با‌سمان
کرد. نه‌م دینه‌ بگه‌یه‌نن با یه‌ک نایه‌تیش بزانی، له‌هه‌مان کاتدا ده‌فه‌رموی:
دوورکه‌ونه‌وه‌ له‌و که‌سانه‌ی که‌خراپن

﴿فَاعْرِضْ عَنْ مَن تَوَلَّىٰ عَن ذِكْرِنَا وَلَمْ يُرِدْ إِلَّا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا﴾^(٢٥٨)

دووربکه‌ومروه له‌و که‌سه‌ی له‌ خوا دورکه‌وتۆته‌وه‌ وه‌ باوه‌شی کردوه‌ به‌دنیا،
نه‌گینا نه‌و نه‌خۆشیه‌ ده‌روونیانه‌ی نه‌گو‌یزرینه‌وه‌ بۆ تۆ، له‌نایه‌تیکی ترا
ده‌فه‌رموی:

(٢٥٧) الصف / ١٤.

(٢٥٨) النجم / ٢٩.

﴿وَلَا تُطْعَمَنَّ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ، عَن ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوْنَهُ وَكَانَ أَمْرُهُ

فُرْطًا﴾ (٢٥٩)

به گویی نهو کهسه نه کهی دئی غافلّه له نیمان، دئی به تاله له نیسلامیته، دئی به تاله له مناسینی خوی گه وره، دئی به تاله له شهرم له خوی په رومردگارو دئی به تاله له خو شه ویستی خواو پیغه مبه ر و مشوین نارمزوو نه فسی خوی که وتوو، به گویی نه کهی سه رگردان نه بی، هه روه ها له نایه تیکی ترا خوی گه وره دمفه رموی:

﴿وَقَدْ نَزَلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ يُكْفَرُ بِهَا
وُسْتَهْرَأُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّى تَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ ۚ إِنَّكُمْ
إِذَا مَثَلْتُمْ ۗ إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنْفِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا﴾ (٣٠)

واته: نه گهر له دانیشتنیکدا.. له کوریکدا.. به گالته وه باس له نایه ته کانی خوا کرا نهو دانیشن و کوره به جیبه ئله نه گینا خوا وهک نه وان ته ماشات نه کات :

﴿إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنْفِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا﴾ (٣١)

(٢٥٩) الکهف / ٢٨.

(٢٦٠) النساء / ١٤٠.

(٢٦١) النساء / ١٤٠.

ئەوئەي وای وتووہ بئ باومرہ کہ تۆش دانیشی لەگەئیان دووروو دمبیت خوای گەرہ بئ باومر و دووروو بەیەکەوہ کۆدەکاتەوہ لەناو دۆزەخدا.. تیببێنەکی گرنک: گوڤتوگۆ کردن و پەیفین (حیوار) شتیکی چاکە ئەگەر لەئاستی زانستدای، بەلۆژیک بە (کتاب منیر) ئەمە پەیفینی

﴿بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ﴾ (٣٦٢)

ه ئەمە راگۆرپنەوئەي شەرعیە، من دێم لەگەل ھەر کەسێکا کەببەوئ (حیوار) بکا ئەم سستەمە مەعریفیەي خۆمی بۆ ئەکەمەوہ وەک کتیبخانەیک، ئەویش ئەیکاتەوہ، ئالوگۆری ئەم زانست و زانیاریە ئەکەین بزانیین حەق لای کببە، بەلام ئەو ببەوئ سستەمە پیرۆزەکەي ناوہوئ من دەستکاری بکات، من نایەئم، تۆش ئەبئ نەبەئ، ھەندئ شت ھەبە پیرۆزە دانانەوئ بۆ مەملانئەي جەدەل و لیکۆئینەوہ.

باسی سی و شەش

روانگەى تر بۆ عىبادەتى خوا و بەرزەوهندى كۆمەل

بەردەوام دەبىن لەسەر باسى رابردومان كە پەيوەندى بە مەبەستىكى تىرى شەرىعيەو ھەيە، كە شەرىعت نەفس دەپارىزى، پىشتەر نامازەمان پىداوہ كە لە گوتارى پىغەمبەردا (ﷺ) لە (حجە الوداع) دا باس كراوہ كە خوینی موسلمان، شەرفى موسلمان، مولىك و سەرووت و سامانى موسلمان، حەرامە بۆ يەكتەر تاقىامەت زولم و تەعەددا حەرامە تاروۆزى قىامەت، ئەم شەرىعەتەش ھاتووہ بۆ پاراستنى نەفسى موسلمان، ژيان بەمەفھومى ئىسلامەتى ئەبى پىرى لەكەرامەت، لەناشتى، لەھاوكارى، لەخۆشەويستى، پىرى لەدادپەرورەرى، ژيانىك كە ستەمى تىابوو پىى ناوترى ژيان، لايق نىە بەئىنسان، ژيانىك خۆشەويستى تىانەبى، تامى ژيانى تىانىە، ژيانىك ناشتى تىانەبى بەمەفھومى ئىسلامى شىاو نىيە بەئىنسان، دەسەيرى دەوروبەرى خۆت بكەو نەخشەى جىھان بخەرە بەردەمت ج ناوچەيەك مەملانى و شەرو ستەمگەرى و ناشوبى تىانىيە؟! تىبىنى بكە: سادەترىن شت رادىو، رادىو كە جىھازىكە پەيوەندىت پى ئەكا لەگەل دونىادا بۆجى ۲% رادىو لەو ئەفەرىقا گەورەدابى بەلام ۴۳% رادىو ئەفەرىقا دابى؟ ئەفەرىقا كە چوارىەكى دانىشتوانى سەر زەوى پىك دەھىنى لەویدا چل و ئەوەندە دەولەتن ۲% رادىو نامادىي ھەيە!!! لەسەد كەسى ئەفەرىقا تەنھا پىنجىيان رادىويان بەرنەكەوى!!!

مىليۇنەھا منالىيان لى دەمرى لەبەر نەبوونى فاكسىنى (لوقاح) كە پىكى بكوترىن دز بەشەلەل و كۆكە رەشەو سورىزە... لە حەفتاكان سالانە (نۆ مىليۇن) منال مردوون دەرمانەكەش بايى چەندە؟ بايى سەد فىلسى ئىمەيە!! بىينە سەر

تەلەفزیۋن، ھەموو مائىك لەنئەمەرىكا دوو تەلەفزیۋنى بەردەكەوئ، حكومەتى ئەمەرىكى (وزارەتى تەندروستى ئەمەرىكى) نەو دەرمان و رىگا چارانەى ووزارەتكە ئەىكا بۇ يەك كەس كە نەخۇش بى بە دەردى (H.I.V) ئايدىز، بۇيەك ھاۋلاتى خۇيان زىاترە لەبودجەى ووزارەتى تەندروستى چەند ۋلاتىكى ئەفەرىقى، بەئىمە ئەلئىن جىھانى سئىيەم، سەدو ئەومندە دەولەتىن نابى نىفۇستان زىادبى، خواردنى جىهان بەش ناكا، بەلام نفوسى سەگەكانيان زىا ئەكا سال بەسال نابى بەشەر زىادبى! بەلام سەگەكانيان قەيناكە! بازىاد بن! خواردن بۇ بەشەرنىە بەلام بۇ سەگەكانيان ھەيە!! ۋلاتىكى وەكو (بەنگلادش) كە ئەگەر رېژەى داھاتى نەو وولاتە دابەش كرى بەسەر ھاۋلاتيانا سالانە يەكى (۵۰) دۆلارى بەرنەكەوئ، بەلام ھەموو ھاۋلاتىەكى ئەمەرىكى نىزىكەى (۲۰۰) دۆلار خەرج ئەكا لەسەگەكەيا سالانە بەشامپۆۋ بەخواردن و بە عەيادەو دەرمان! بەلام تىروانين بۇ مرؤف لە رووبىناى ئىسلامەو جۆرىكى ترە: كاتىك نەو منالە دروست ئەبى لەسكى داىكىا ھەموو مافىكى بۇ دابىن دەكات، ھىشتا چاوى دىناى نەبىنىوہ مىراتى بەرنەكەوئ، فەرمان دەكات بەو داىكە ھەر جوولەئىك زەمرى بۇ نەو منالە ھەبى نەىكا، ھەچ خواردنى ھەر دەرمانى زەمرى ھەبى بۇ نەو منالە نابى بىخوا، جگەرە حەرمانە بۇ داىكىك حامىلە بىت جگەرە بكىشى چونكە زەمرى ئەبى بۇ نەو منالە، پىغەمبەرى خوا ئەفەرموئ (ﷺ) (لا ضرر ولا ضرار)^(۳۲) نەم فەرمودەى زۆر وردو كورت و پوختە، لەبەرى كەن (لا ضرر ولا ضرار) يەكىك دكتوراى وەرگرتوۋە لەحەفتاكاندا لە ئەزھەر لەسەر نەم فەرمودەى پىغەمبەرە (صلى الله عليه وسلم) واتە: ھەرشتى زەمرى بەشەرىكى تىابى زەمرى كۆمەلئىكى

(۳۲) موطا مالك / المكاتب / باب: مالايجوز من عتق المكاتب، ھەرۋەھا ھەمان سەرچاۋە كىتاب /

الأقضية / رقم (۱۲۳۴) ھاتوۋە.. ھەرۋەھا مسند أحمد / رقم (۲۷۱۹).

تیابى با ئىستاش نەبىٰ بالە دوارۋۇزدا بىت ھەر ھەرامە بىرى، ئەمەندە پىرۋزە ئەم دىنە لەبەرئەھەى ئەو جگەرەيە ئەو نىكۋىتىنە زەرەر ئەدا لەو منالە ھەرامە ئەو دايكە جگەرە بىكىشى، دىسان فرمانى ھاتووہ بۇ دايكەكە سەبارەت بە منالەكەى :

﴿ وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُنْمِ

الرَّضَاعَةَ ﴾ (۳۴)

دايك ئەبىٰ شىر بەدا بەو منالە ئەبىٰ بىپارىزى لەسەرماو گەرما ئەبىٰ خزمەتى بىكا. بەم جۆرە زىانى مرۇف لەھەموو بوارىكەوہ ئەبىٰ سەعادەت و كامەرانى و بىمەى تىابى بۇ مرۇف، پىغەمبەرى خوا ئەفەرموى (لا تؤذى جارك بريح قدرك) عەزىمەتى دراوسىكەت نەھەى بەبۇنى مەنجه ئەكەت، ئەگەر خواردەكە خۇشە عەزىمەتى مەدە، ئەگەر ناخۇشە عەزىمەتى مەدە، ھەندى كەس ھەمام گەرم ئەكەن بەلاستىك و عەلاگەو نايلۇن كە ئەم ماددانە ھۆكارى تووش بوونن بە شىرپەنجه (ئەم زەرفو نايلۇنانەى لەولاتى ئىمەدا ھەيە لەزۇر ولاتا چەند سالىكە نەماوون، ھەمووى بۇتە كاغەز، چونكە ئەو نايلۇنە ئەگەر بىسوتىنى ھەر خراپە ئەگەر نەشى سوتىنى رووبەرىكى زۇر گەورە داگىر ئەكا، ئەمە ھەمووى زەرەرە لەدراوسى، ئەو دراوسىيەى كە پىغەمبەرى خوا ئەفەرموى: (مازال جبريل يوصيني بالجار حتى ظننت انه سيورثه)^(۳۵) ئەمەندە جبريل پىي ئەوتەم (دراوسى دراوسى) وام دەزانى كە مىراتى بەرنەكەوى. تۇ يەيت بەھەوھسى خۇت لەھەمامەوہ

(۳۴) البقرة / ۲۳۳.

(۳۵) صحيح البخاري / كتاب الادب / ۵۵۵۵.

دووکەن دروست ئەکەى لەسەریارەگەتەووە دووکەن دروست ئەکەى پێغەمبەرى خواش ئەفەرموی (لا ضرر ولا ضرار) ئەو دووکەنەى کە لەسەیارا ھەبە (pbsO₂) ی تیاپە کە منال ھەلى ئەمژى لەخوینێووە ئەچیتە مێشکى نیتى زیرەکی یەکەى ئەکوژى، ئەو ماددەى نێستالە ئەوروپا نەماوە، نایکەنە بەنزینەووە، ھى ئەوان پێى ئەوترى (Free lead) ئەوہى نێمە ئەو ماددە زەھرەى تیاپە بەھەموسى خۆت بە پاسەگەت بەسەریارەگەت دووکەن بڵاوەنەگەیتەووە بەرووی خەلکا.

مەسەلەى دەنگ: ئەو بڵندگۆیە نارەحەتى کردووین. (لەم کاتەدا مائیک(مولود) یان دەخوین بە (مکبەرە) ە دەنگەکەى دەگەشتە نێمەو تیکەن دەبوو بەووتارەگەمان.) لەسالى ١٩٢٩ لەشارى (نیویورک) مەسحى کرا بۆ ئەو کەسانەى پێشەیان ھەبە (سەنەت کارن) (نێمە شت بەکیلۆ ئەکرین، دەنگ بەدیسەبەل ئەپوورئ کە ھیاسنیکى (لۆگارشم) ییە بۆ تەوژمى شەپۆلى دەنگ)، ئەم زانایانە ھاتن: بەرگ دروو، ناسنگەر، ... ھەر سەنەت کارنک نامیرەگەیان لەلای گۆی پەووە دانەنا، بزەنن چەند لەتەوژمى دەنگ رۆزانە دیتە گۆی ئەو سەنەت کارەووە؟ لەلایەکی ترمووە لیکۆلینەومیەکی زانستیان کرد کەلە (٦٠) ديسەبەل و بەرمو ژوور زیان ئەدا لەگۆی نینسان، زیانى ئەو (٦٠) ديسەبەل و بەرموژوورە ئەگەر بەردەوام بى گۆی گران دەکات، پاش ئەو نامارەى کە کرا ئەو دەنگانەى کەسەروو (٦٠) بوون یەکسەر نامۆژگارى یان کردن یان گۆران کارىک بەکەن لە نامیرەگەیاندا یان شتى بەکەنە گۆیانەووە بۆ ئەوہى گۆیان بپاریزى.

خوای گەورە گۆی وا دروست کردوووە کە چوار ھەزار فەوسى تیاپە لەناو گۆی نینسانا، کە تەوژمى دەنگ دیتە ناوى ئەم فەوسانە ئەلەرنەووە لەگەن دەمارى بیستندا دەنگەکە دەگۆیزنەووە بۆ فەدى مێشک کە یەکسەر تەفسیری دەکات، بەلام کە دەنگەکە زۆر بوو گەشتە (٦٠) دەسیبەل و بەرموژوور، لیدانى ئەم تەنە

ھېلاليانە (ھوسەكان) سوواندنى تيا دروست دەبى، ئەو ئامپىرە قىرى پى ھەئەكەنرى (۱۲۰) دەسىپل ئەخوئىتەھە! كەچى زۆر كەس يەن بەدىار ئەو كرىكاروھ ئەھەستى كە جادەكە ھەئەتەكەئى مئالەكانىش دىن ئەھەستىن (كە گوى مئال زۆر ناسك ترە لەگوئى من و تۆ پىويستە مئال دووربەخەنەھە لەويا كەچى جارى واھەيە گەورەكان مئالەكان بانگ ئەكەن) بەدىار ئەو كرىكاروھ دەبن! كە ئەو ئامپىرە بەكار دەھىنى (۱۲۰) دەسىپل ئەخوئىتەھە، دووقاتى ئەھەدى كە لە جىھاندا رپى پى دراوھ) ياخود ناسنگەر ھەندى جار كە چەكوشى پۆلا ئەكەشى بە ئاسنا ئەچىتە (۱۵۰) دەسىپل، زەلام كاس ئەكا. پىغەمبەرى خوا ئەھەرموئ (ﷺ) (لاضرر و لا ضرار) ھىچ مافىكت نىھ ھەوا پىس بەكى بەدووكلن. ھىچ مافىكت نىھ ئەو دەنگە بەگەھىنى بەمن. مافى ئەھەدى نىيە ئىستا ئەو دەنگەبە (بئنگۆ) ئەگەھىنى بەئىمە، ھەرامە.

مەسەلەى بانگ: مەسەلەى بانگ دان بەرپىزان لە (۱۲۰) ھەزار صەھابە پىغەمبەرى خوا دووسى كەسى ھەئەبۇاردووھ كە بانگ بەدن، نەى ھىشتوھ كەسى تىبانگ بەدات، بانگەكە بەزەنگ و بەئامپىرو بەمانە نەبووھ، بەلكو بەدەنگى ئىنسان بووھ، چونكە خۇشترىن شىوازە بۆ گەياندى بانگ، (عبداللەى كورى أم مكتوم لەگەن بىلالى ھەبەشى و چەند كەسى كى دىكەش ھەموو دەنگ خۇش بوون) ھەرگىز دەنگى ئىنسان لەمەسافەى دوورەھە پى سەغەت نابى قەد ناگاتە (۴۰) دىسەبل، ئەمىرۆ كە بئەنگۆ پەيا بووھ پىويستە بەمناروھ بى بۆيە بەررتىرى لەمالان كەبەررتىر بوو لەمالان دەنگەكە راستەخۇ ناپەتەزورى نوستەكەتەھە، ئەمەش بۆ ئەھەيە كە بانگەوازكردن بۆ نوپىزو بۆ خواپەرتى لەگەن بەرنامەى خوادابگونجىو دەنگىكى ئەزىمەت دەرو نارەھەت كەر نەبىت... كاتىك كەسىك قىرانى بەسەرتا، زوویر ئەبى، بۆچى؟ چونكە دەنگەكە بەررتىر لە (۶۰) دىسەبل

ئەگىنا يەككەك لە (۶۰) دېسەبەل كەمتر قسەت لەگەل بكا ئيزعاج نابى پېي، خوا ئەم بەشەرەى وا دروست كردووہ كە بەدەنگى بەرز نارەحەت بى.

تېبىنى كەن ئەو بلىنگۆ گەورانە دانراون بۆ دەرەوہى بىنا، بەلام لای ئىمە لە ھۆلى شايى و ناھەنگەكان لەناو بىنادا بەكاردين!!! ئەو بلىنگۆ گەورانە پېيان دەوترى (Outbuilding loud speaker) كە تايبەتن بە دەرەوہو ھەوشە وە بەلام لىرە لەناو ھۆلدا بەكار دەھىنرین خەلكەكە كاس ئەكەن، زۆربەى خەلكەكەش لەتاو ھەلپەركى و بەزمى خۆى ناگای لەخۆى نىيە تا ئەجىتەوہ مالەوہ، خەوى ناخۆش نەبىنى و دەنگى نزم نابىستى و ھەست بە ماندووئىتى و بى تاقەتى ئەكات ئەمە ھەمووى كارىگەرى ئەو دەنگە دەنگەيە لەسەرى... پىغەمبەرى خوا (صلى الله عليه وسلم) ئەم شتانەى ھەموو چارەسەر كردووہ، ئەگەر لەسەر ئەم دىنە بېرۆين، لەسەر ئەم شەرىعەتە بېرۆين كەس گوئى گران نابى و كەس نارەحەت نابى، تەنھا بەجىبەجى كردنى (لا ضرر ولا ضرار).

باسی سی و حەوت

دروست کردن و هیدایه‌تدانی دروستکراوان

خوای گه‌وره له‌هورنانی پیرۆزدا ده‌فهرموویت:

﴿فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ﴾ (۳۶۱)

شیخی رفاعی له‌تەفسیری ئەم نایه‌تەدا ده‌فهرموویت: یەك پەردە هەمیه له‌نیوان مرۆف و خوای گه‌ورەدا، گەر مرۆف نەو پەردەمیه لابەریت نەتوانیت پەیومندی بکات له‌گەن خوای گه‌وره، ئەوپەردەمیه‌ش پەردە‌ی بیناگاییه، که‌واته گەر مؤف نەو پەردە‌ی بیناگاییه لابەریت و یادی خوای گه‌وره بکات ئەوا به‌پیی حوکمی نەو نایه‌ته (فانکرونی انکرکم) پەیومندی دمکات به‌خوای گه‌ورەوه، خوای گه‌وره خۆی ده‌فهرمویت یادم بکە‌نەوه یادتان دمکە‌مه‌وه.

(ذکر) چەند جوۆریکی هەیه: بیرخستنه‌وه‌ی خەلکی بو دروستکراوه‌کانی خوای گه‌وره (ذکر) یکی به‌رزە، هەر‌وه‌ها بیرخستنه‌وه‌ی خەلکی بو دمسە‌لات و توانای پەرومردگار (ذکر) یگی گه‌ورمیه، باومر‌هینان یان قەناعەت کردن به شتیک به‌عەقل، پال به‌مرۆفه‌وه نانی‌ت که‌ژیانی بگۆریت به‌هۆی نەو باومر‌هینانه عەقلیه‌وهو پیی دەلین باومر‌هینانی (مجرد).

به‌لام باومر‌هینان به‌خوای گه‌وره جگه له‌قەناعەته عەقلیه‌که قەناعەتی دلی له‌گە‌لدایه که ده‌چیتە ناومر‌وکی دەر‌وونی مرۆفه‌وه و کۆنترۆلی مه‌ئبه‌ندمکانی

ويست دمڪات (المراكز الارادية). ۽ هو ڪاتھ ھمموو ساتھڪاني ڙيان بريتيه لھمؤر ڪردني ۽و ڪردارانھي بهخوشهويستي خواي گھوره. جا ڪھ بير دمڪهينهوه لھم گھردوونھو لھدروستڪراوھڪاني خواي گھوره رِيڪ و پيڪي و ياساو سيستي خواي گھورھمان بؤ دمدمڪهويٽ، نايا خوايهڪ بهم گھورميي و جواني و بي ڪھم و ڪوريه ۽م گھردوونھي دروست ڪردووه تؤ بليي پروگراميڪي نھبيٽ بؤ ۽م مرؤفھ، نايا جگھ لھوي خواي گھوره ۽م گھردوون و ھمموو دروستڪراوانھي دروست ڪردووهو مرؤفي به بھنرخترين دروستڪراوھڪاني دروستڪردووه، ۽ھشي ناوا مرؤفي بهجي ھيشتي بي ۽ھي پروگراميڪي بؤ بنيري ڪھ پھيومندي بڪات لھگھل خواي گھورمدا!؟

۽هو پھيومندي ڪردنه پيويستيھي مرؤفايهتبيھ، ڪي پھيرھوي دمڪات؟ پيغھمبھران پھيرھوي دمڪھن. ۽ھوي لھگھردوون و زيندموھران بڪؤليٽھوه بهشيويهڪي زانستيانه، بؤي دمڙههڪهويٽ ڪھ (ريڪهوت) و (عبيٽه) بهھيج شيوميھڪ بناغھي زانستي نيھ. خواي گھوره دمفھرمويٽ :

﴿أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ﴾^(۳۶۷)

واته، وانھزانن ناوا بهفيرو ۽يوھمان دروستڪردووه؟ بهلڪو ھمموو دروستڪراويڪ ھيڪمھت و مھبھستي خؤي ھيه لھدروستڪردنديا ھندي تويڙينهوهي زانستي و بؤجووني چھند زانايھڪ دھخهه بهر ديدى بهريزتان؛ لھو تويڙينهوانھي ڪھڪراوه دلتيٽ، مليؤنھا سالھ ۽م زيندموھرانھ ھيه بؤجي نھگوران؟

ئەو گۇرۇن كارىو پېشكەوتنەى كەداروین لەكتىبى (اصل الانواع) باسى لىومكرد (۱۲۰سال) لەمەوېش، ھەر لەوكاتەوہ رەخنەى لىگىراو ئەمړۇ بەبابەتلىكى زانستى دانانين، (۱۴۰ملىون) سالە مىش ھەيە، بۇ بالەكانى نەبوون بەسى بال؟ بۇ قاچەكانى زىادى نەكرد؟ بۇ شىوہى نەگۇرا؟

ھەندى لەزانايان دەلین مرۇف نيو مليون سالە ھەيە، ھەندىكى كەشيان دەلین يەك مليون سالە ھەيە، ئەو جومگەيەى مرۇف كە دۇزراومتەوہ خراومتە بەر شىكردنەوہو لىكۇلینەوہوہ دمرگەوتوہو تەمەنى ئەو فۇسفۇرو كاربۇنە دىارى دەكەن كەلە نىسكى مرۇف دا ھەيە، جومگەى زۇر كۇنيان دۇزيومتەوہ دەگەرپتەوہ بۇ نيو مليون سال، ئەو مۇخەى لەسەرى ئەو مرۇفەدا ھەبووہ ھەمان مۇخە لەسەرى من و تۇدا ھەيە، بۇچى گۇرانكارى بەسەردا نەھات؟! كە دەلین مرۇف لەمەيمونەوہ ھاتوہ، كەچى مليونەھا سالە مەيمون ھەيە بۇچى گۇرانكارى و پېشكەوتنى بەسەردا نەھاتوہ؟

ھەموو مەيمونەكانى جىھان بىنە، كە شىبانزى لەھەموويان زىرمكترە، ھەر وپنەيەك يان شتىكى پىشان بدمىت پاش ماوہيەك بىرى دەچىتەوہ ئەگەر داىكى خۇيشى بىت، بۇ ئەمە گۇرانكارى بەسەردا نەھات؟

پروفىسۇرنىك لەو بوارمدا لەزانكۇى (ھىلسنكى) وانەبىژە، ناوى (بۇرن تىرتن)ە، لەسالى ۱۹۷۲دا كىتەبىكى داناوہ، ناونىشانەكەى بەعەرمبى (لىس من القرده) كەومرگىپراومتە سەر زمانى عەرمبى، ئەوہى گرنگە لەم كىتەبەدا ئەوہيە كە ئەيسەلنىن: بەھىچ شىوہيەك مرۇف لەمەيمەنەوہ نەھاتوہ!

زانايەكى تر لەيەكىتى سۇفەيتى جاران ناوى (ئەلكسەندەر ئوبارىن)ە، پاش ۳۷ سال لىكۇلینەوہ، دەلەت: رپى تى ناچىت كەزىيان ھەر لەخۇيەوہ بەرپىكەوت دروست بووبىت.

زانایهکی فیزیایا که نیستاش لهژاندایه ناوی (سیرفرید)ه لهسالی ۱۹۸۱ دا لهکتیبیکی دا دهلیت: بههیج جوریک ریکهوت بناغهو سهراومهکی زانستی نیه ومپیکهوت کاری نیه لهدروست بوونی مرؤف دا بهلکو دهبیت نهم مرؤفه هیزیکی به توانای عاقل هینابیتییه بوونهوه، کاتیک گوئ لهرادیویهک دهگرین یان سهیری تهلهفزیونیکی دهکهین نهو شهپوله رادیویانهی کههاتووو بو رادیوکهو نهو شهپولهی کهله نیزکهکهوه هاتووو بو تهلهفزیونهکه نیمه نابینین، تنها گوئ گرتن لهرادیوکهو بینینی رهنگهکه لهتهلهفزیونهکه نهیسهلینیت که نامیریکی پهخش ههیه لهکاتیکدا نامیری پهخش و شیوهی پهخشهکهشمان نهبینیوه کهلهناسماندا دیت، بۆچی باومردهکهین کهنامیری پهخش ههیه تنها بینینی تهلهفزیونهکه کهئیش دهکات و گوئ گرتن لهرادیوکه دهیسهلینیت که نامیری پهخش ههیه نهی بینینی نهم ههموو دروستکراوانه نایسهلینیتی کهخوای گهوره ههیه؟

پرؤفیسوریک ناوی (کلؤد نیم هاتاوا)ه لهکتیبی (الله یتجلی فی عصر العلم)دا لهلاپهه (۹۰)دا دهلیت: فیزیای نوئی کهپیی دهلین مؤدیرن فیزیک، فییری کردم کهسروشت زور لهوه لاوازتره کهکاری خوئی ریگ بخت و کؤنترۆلی خوئی بکات، بهکارهینانی ووشهی سروشت و غهریزه راکردنه له (حقیقهت) چونکه نهوانه هیج راههکردنی زانستی نین.

دهسهلاتی پهرومدگار بهسهر مرؤف و ههموو دروستکراوهکانی و گهردوون دا زور ناشکراو پرونه، (لطف)ی خوای گهوره لهمن دا لهتؤدا، لهدرهختیک دا، لهمیرولویهک دا بهبهردموامی ههیه، بهلام گرنگ نهومیه نهو پهردهی بیئاگاییه لابهیت و بهدلیکی پاکهوه بهرهو رووی خوای گهوره برؤیت، بهچاو نهم شتانه نهبینیت.

شتىك ھەيە لەناو سنگماندا (۴/۱) ى كىلۆيەكە پىي دەلئىن (دڭ) ئەم دلە لەتەمەنماندا گەر ھەفتا سالىك بژىن برى ئەو خوينەى كەوا پالى پىوھ دەنىت برى (۲۵۰) ھەزار تەنە، ئەو ترپانەى كە دەيكات ھەر جارەى ئەومندە (سەم) فرى دەدات بەبەردەوامى گەر كۆى بكەيتەوھ ئەو ماتۆرەى كە چارەكە كىلۆيەكە (چارەكە مىليۇنىك) تەن خوڭ پال پىوھ دەنىت لەتەمەنى مرؤف دا، ئەمە ج نىعمەت و بەخشنەمىيەكە؟ بەجى نىش دەكات؟! جگە لە (لطف) ى خواى گەورە.

خواى گەورە ئامىرىكى ترى پى بەخشيويىن كە گورجىلەيەو كىشەكەى نىكەى (۹۰گرامە)، ئەو خوينەى لەشمان ۳۹ جار لەشەو ورۆژىكدا پىايدا دەروات و دەمپالئوى لەزھەرو يورىاو چەندىن شتى بى كەلكى تر، و پاكى دەكاتەوھ بەبى بەرامبەر و برى ئەو خوينەى لەشەوو رۆژىك دا پىاي دەروات (۲۰۰ لىترە).

لەسەرمانەوھ تاكاكىلەى خوارەوھ شىرىتىك ھەيە وەك لاستىك واپە كىشەكەى نىكەى (۱۰۰ گرامە)، لەكاتى قسەكردن و نان خواردندا (۲۰ھەزار) جار دەجولئىتەوھ بەخۆشمان نازانىن لەرۆژىكدا، و ئەوھى زۆر قسە بكات و نان بخوات زىاتر دەجولئىتەوھ، خواى گەورە دەفەر مووئىت ﴿وېنى انفسكم افلا تبصرون﴾ سەيرى خۆتان بكەن باكەمىك (بصيرە) تان ھەبىت بەلكو ئەوھ بىتتە ھۆيەك بۆ نىك بوونەوھ لەخواى گەورە.

چاۋ كىشەكەى (۸گرامە) چەورىەكە ئەو وىنانە ئەگۆپزىتەوھ بە خىرايى (۱۰۰۰/۲) ى چركەيەك، كەبەخەبەر دەبىت (۱۰۰ھەزار) جار ئەم چاۋە دەجولئىت لەرۆژىك دا، نىكەى (۲مىليۇن) وىنە دەگۆپزىتەوھ رۆزانە.

ئەو ئامىرەى كە خواى گەورە پىي بەخشيويىن لەخوينماندا پىي دەلئىن (ئامىرى پاراستن) چەندەھا جۆر خرۆكەى سېو و ئامىرى لقاۋى ھەيە كەپەلامارى مىكرۆب و ھەموو زىندەمورىكى نامۆ دەدات لەلەش دا، كە نەشىتوانى لەناوى

بەریت ئىشارەتلىك ئەنئىنىت بۇ سېل... بۇ جگەر (جگەر ۱۲۰ نىشى ھەيە) ئەلنى فرىام بىكەون ناتوانم ئەم مىكرۇبە لەناو بەرم، جگەرىش دىت بەھانايەھومو پلەى گەرمى خويىن بەرز دەكاتەھومو مىكرۇبەگە لەناو دەبات.

ھەندى جار فايرۇسىك دىتە لەشەوہ كەلەمىكرۇب زۇر بچوكتزە و زۇر وورده، مروفىك چەند بچووكە لەچاو ھۆلىكى زۇر گەورەدا، فايرۇسىش ئاواھىە لەچاو خانەيەك دا، ئەچىتە ناو ناوكى خانەكەو لەويۇہ پرۇگرامى ئەو خانەيە دەگۇرپىت ئەم خانەيە زۇر بى دەسەلات دەبىيت و ناتوانىت لەناوى بەرىت چى دەكات؟ زەنگىك لىئەدات بۇ خانەكانى دەوروبەرى بەرشتنى ماددەيەك واتە: خۇتان فرىاي خۇتان بىكەون وامن فەوتام و لەناو چووم جۇرىكە لەفیداكارىو خۇبەخت كردن و ئىمە بى ئاگىن لىيان، بەلام زانست ئەمانەى دۇزىومتەوہ.

زۇر شتى تر ھەيە كەلىردا ماوہ نىە باسى بىكەين، وەك دەنگى مروفىك لە دەنگى مروفىكى كە ناچىت، خويىنى كەسىك لەيەكىكى تر ناچىت بۇ نموونە لە (التحقيق الجنائى) دا كەتاوانى كوشتنىك لەشويىنىك دا رپوودمات ئەو تاوانبارە دلۇپىك خويىنىش بەجى بەيلى گەر (۶۰) رۇزىشى بەسەردا بىروات ھەر دەمىدۇزىنەوہ، (DNA) كەلەناو خويىنى مروفدايە ھى كەسىك لەيەكىكى تر ناچىت.

بۇنى كەسىك لەيەكىكى تر ناچىت، بانكى بۇن ھەيە لەلەش دا. لەناو شوققەيەك يان مالىك دا تاوانبارىك دىت كەسىك دەخنىكىنى و دەيكوزى و رادەكات، پۇلىس دىت بۇ ئەو شويىنە دەبىنىت مروفىكە مردووه، لەلايەوہ يەكىك دانىشتووہ قسەى لەگەلدا كىردووہ لەپر پەلامارى داوہ ئەو شويىنە كەئەو كەسەى لى دانىشتووہ پەرۇى پاكز دەھىنن و دەيخەنە سەر ئەو شويىنە پاشان دەيخەنە ناو زەمرفىكەوہ و دايئەخەن ئەلئىن بۇنى ئەو كەسەى وەرگرتووہ، كەيەكىكىش دەگرن گومانى لى دەكەن ئەيخەنە ناو (۱۹) كەسەوہ كە ھەموويان پۇلىس و تىكەلى ۱۹

پۇلىسى دەكەن ئىنجا سەگىكى پۇلىسى دەھىنن ئەو پەرۇبەى بۇ دەكەنەوہ بۇنى دەكات پاشان سەگەكەش لەناو ۱۹ پۇلىسەكەدا بەبۇن دەیدۇزىتەوہ گەر دوای چەند سالتىكىش بىت.

جۇرىك لە قەلەرەشكە كە جوجكەكانى ھەلدین پەرۇ بالیان سېبىھە دایكەكە بەجىيان دىلى ئەلى: ئەمانە بەچكەى من نین، چونكە خۇىو باوكەكەیان رەشن ئەوانىش سې دەروات و بەجىيان دىلى، خۇای گەورە (لطف)ى وایە وا دەكات لەو جوجكانە دەمیان بكەنەوہ، خۇای گەورە (مىش)یان بۇ دەنىریت و رېنمایان دەكات كە مىشەكان قوت بدەن تا ماومیەك مىش و مىشۇولە قوت دەدەن و وورده وورده پەرەكانیان بۇر دەبىت و بەرەو رەشى دەجىت پاشان دایكەكە دیتەوومو بەخىویان دەكات.

مشك ئەو چەند مووہى لەدەوروبەرى دەمایەتى (بلا تەشبیھ)وہكو سەمىل وایە بىقرتینەو فرى بدەرە ئاوموہ ناتوانىت مەلە بكات یەكسەر دەخنىكەت، چونكە ئەو سەمىلەى وەكو نامىرىكى ھاوسەنگى وایە. خۇای گەورە كەلەقورئان دا دەفەر موویت ﴿افلا ينظرون الى الأبل كيف خلقت﴾ ھەر تەماشای حوشتر بکەن ئەى عەرەبەكان لەلاتانەوویەو شەوو رۇژ دەیبىنن جگە لەسەفەتى ئارامى ((وشر)) كەتیاپەتى، ئەو حوشترە لەبىبابانىكدا داپنى نزیكترىن شوین كە ئاوى

تیدا بىت گەر ۱۰۰ مىل لىشى دوور بىت ئەیدۇزىتەوہ، كى پى ووت؟

تا ئىستا (ملىونىك و ۳۰۰ ھەزار) جۇر لەزىندەمووران تۇمار كراوہ لەلايەن زانایانەوہ، ئەوہى تۇمار نەكراوہ مەزندە دەكرىت بە (۱۲ - ۱۵ملىون) جۇرىك نىھ لەگەل جۇرىكى تردا زاووزى بكات، سەگى پۇلىسى كەلە سەگ و گورگەوہ دروست دەبن یان ئىستر كەلە ئەسپ و گوئى درىژموہ دروست دەبن ئەمانە نەزۇكن واتا پۇلىكى سەر بەخۇنن.

ههزاران جوړ میروو ههیه یهك جوړ خواردن دمخون لهیهك شویندا دمژین كهچی لهگهال یهكدا زاووزی ناكهن. ئهوهی كهمیك زانیاری ههبیټ لهسهر زانستی بؤماومیو كرؤمؤسؤم و (الطفرة الوراثة) راستهوخؤ باوهر دهینئ كهړیكهوت دمورنابینئ و زانست دزی ریكهوتتهو ههمووی ریكخراوه. ئهم سیفاته بؤ ماوهی یانه دمگوپزریتهوه بهیاسایهك، بؤچی بیچوی مراوی ههر لههیلكهكهی دپته دمروه بهروه ئاوهكه ری دمگری و خوی تی فرئ دمداټ و دست دهكات بهمهله كردن؟ ئهی بؤچی جوجکی دال و چولهكه نازان مهله بكهن؟! بؤچی؟ ههموو شتیك یاسا و سیستمی خوی ههیه.

بالندیهك ههیه لهق لهقی پیدهلئین لهههندي شوین دوزمنیكي ههیه جوړه بالندیهكه، دپت هیلكهكانی دمشكینئ ئهم لهقلهقه گهراوه گهراوه جوړه رووهكیك ههیه كهئهو بالندیهه پئی پهست دهبیټ، دهچیت ئهو رووهكه دپنیټ لههیلانهكهیدا دایدهنیت، ئیر ئهو بالندیهه ناتوانیت نزیكي هیلاننهكهی بكهویت، ئهمهكئ فیری كرد؟ ریكهوت فیری كرد؟!

رپوی كهههندي درنده راوی دهنین وهك سهگی راو یان تانجی پشت دمهستیت بهبونی جیگه قاجهكانی و شوینی دمكهوی، ئهم رپوییه زورجار ئهچیته لهگهال مهرو بز ن لهگهال ئهو رانهمهرو بزندها دمروا پاش ماویهك لهوی دانهبزیو ئهرواټ، ئهمهكئ فیری كرد؟!

لهناوچه بهستهلكهكان دا ورچی سپی ههیه تنها لوتی رشه زورجار لهدورهوه كه مروف دهبینئ بؤ ئهوهی نهیبینن دست ئهخاته سهر لوتی بؤ ئهوهی لهگهال بهفرهكهدا وون ببیت كئ ئهمهی فییر كرد؟ جوړه قرزالیك ههیه قهوزهی ئهو ناوچهیه چ رنگیك بی دهچیت ئهو قهوزهیه دپنیټ دهیخاته سهرپشتی خوی و بهدركهكانی پشتیهوه ههلی دهواسیت كهی برسی بوو دمیخوات، زاناكان هاتوون بؤ

نمونه لهناوچهیهك دا قهوزهی سهوزی تیدایه، نهم هرژالهیان هیناوته شوینیک
قهوزهی سوری تیدایه سهیریان کردووه خیرا ههوزه سهوزمکهی هرئ داومو هی
سووری خستوته سهرپشتی بو نهوهی نهبیرئ ههمیشه خوی بشاریتهوه نهمهکی
فیری کرد؟ نهمه ریکهوته؟

باسی سی و ههشت

گرنگی دان به مندال و خیزان

لهه موو په پیره ویکی په رومردمییدا ههول دهریت مروف و پهرورمرده بکریت، که له دواروژدا بتوانی نانی خوئی پهیدا بکات له دوا روژدا زمررو زیانی نه بی بو گهل و کو مه ل و نیشتمانه که ی، نه مهش مه بهستیکی زور پیروزه مه بهستیکی زور بهرزه، نیسلامی پیروز ههول دمدات له و مه بهسته زیاتر بگا به مروف که بریتییه له جی به جی کردنی په یامه که ی خوای گه وره چونکه دزمانی که مروف له وه زیاتری پییه که زمرر نه دات له کو مه ل به لکو سوود ببه خشی بهقه و مه که ی خوئی به کو مه لگه که ی خوئی.

مهسه له ی په رومردش له منداله وه دست پیدمکات، نیسلام زور به قوولی نه خشه نه کیشی بو په رومردی مندال. نیسلام نه خشه ی داناوه که پیاو له سر چ بناغه یه ک هاوسهری خوئی بدوزیته وه و منافرمیش له سر چ پیشینه یه ک هاوسهری خوئی بدوزیته وه، پیوانه ی داناوه، پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) نه فمرویت: نافرمت ده خوازرت له لایه ن پیاوموه به چوار هو:

۱- جوانی.

۲- پاره که ی.

۳- عهرمت و کس و کاره که ی.

۴- دینه که ی.

﴿تنكح المرأة لأربع، لملها ولحسبها ولجمالها ولدينها فأظفر بذات الدين تربت يداك﴾^(٣٨) بهلام توی موسلمان خاوهن دینه که هه ئبزیره، چونکه نه وه بناغیه چونکه جوانیه که بیان پارو پوله که له وانیه به شهو رۆژیک نه مینیت، له وانیه به جهند چرکه یه که نه مینیت، نه گهر خیزان له سهر بونیادی جوانی دامه زرا نه وه هه ئدموشیت به لام نه گهر له سهر بناغیه دین بوو نه وه هه ئناوشیت، پیغه مبه ر ﷺ دمفه مویت: ﴿إذا أتاکم من ترضون خلقه ودينه فزوجه﴾^(٣٩) واته: نه گهر یه کی که هات داوای که جه که تانی کرد رازی بوون له دین و رهوشتی، که جه که تانی بدهنی، دینی به ته نه نه ووتوه به لگو دوومهرجی داناوه، که جه که تان مه دن به یه کی خاوهن دینه به لام حه سوده، خاوهن دینه به لام دلی پیسه، خاوهن دینه که به ته نه نه بهس نییه، هه رومه ها هه ردووکیان ناراسته دهکات و دمفه رمویت ﷺ ﴿تزوجوا فی الحجر الصالح﴾^(٣٠).

واته: بینه هاوسهری یه کی که له خیزانی که وه هات بیت که دایک و باو که که (صالح) بن، چۆن شیردراوه به و منداله ئاواش رهوشتی دراومتی چونکه دایک و باو که که (صالح) ن صالحیتی که هی خویان داوه به و منداله ش، ئیسلام نه م هه موو نه خشه یه نه کی شی بو نه وه ی نه و منداله له شوینی کی ئاسوودمه دا چاوبکاته وه له شوینی که دا که ناماده بیت رهوشت و به ها جوانه کانی تیا وه ربگریت، له ئیسلامی پیروژدا دایک و باوک پابهندن به جهند مهرجیکه وه به رامبه ر به مندال، که نه مانه ن:

١- پیویسته ناوی جوانی لی بنین.

^(٣٨) صحیح مسلم / کتاب الرضاع / رقم (٢٦٦١).

^(٣٩) سنن ابن ماجه / کتاب النکاح / رقم (١٩٥٧).

^(٣٠) رواه الديلمي والبيهقي عن ابن عباس / مرفوعا في الحديث... عن انس بلفظ تزوجوا في

الحجر الصالح / كشف الخفاء / الجزء ٢ / ص ٧٧.

۲- پیوسته نهو دایکه شیر بدات بهو منداله. قورنان دمفهرمویت:

﴿ وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُنْمَ

الرِّضَاعَةَ ﴾ (۳۳)

ههروها دمفهرمویت:

﴿ وَفَصَلُّهُ تَلْثُونَ شَهْرًا ﴾ (۳۳).

۲- یاری کردن لهگهل مندالدا پیغه مبهه ﷺ دمفهرمویت: ﴿ من كان له صبي

فليتصا به ﴿ واته: ههه كهس لهئيوه مندالئيكی ههیه با یاری لهگهلدا بکات.

ریوایهت کراوه كه پیغه مبهه ﷺ زمانی موبارهکی دهرهیناوه بو چه زهرتی

حسین نهویش بهلاماری داوه ویستویهتی بیگریت ناوا یاری لهگهلدا کردوه.

۴- ماچ کردنی مندال چونکه بهو ماچانه پاداشت دهست دمکهویت وه ههروها

دهبیت یهکسانی ههبیت لهماچ کردندا، چونکه پیغه مبهه ﷺ فهرمانمان

پیدهکات كه یهکسان مندالهکانمان ماچ بکهین. ریوایهت کراوه كه جاریک

پیاویك ناوی (الأقرع بن حابس) بوو هاته خزمهت پیغه مبهه ﷺ لهوکاتهدا

چه زهرتی (حسن و حسین) ی ماچ دهکرد نهویش پیی ناخوش بوو، ووتی

یا رسول الله من (۱۰) مندالم ههیه تا نیستا یهکیکیانم ماچ نهکردوه،

پیغه مبهه فهرمووی جا من چیت لی بکهه نهگهر خوی گهوره رهحم و

بهزمی لهدلئ تودا دهرهینابیت. ریوایهت کراوه كه لهنوئیژی نیومرؤو عهسرو

مهغریب و چهندین کاتی تر (نومامه ی کچی زمینه بی کچی پیغه مبهه) کاتی

(۳۳) البقرة / ۲۳۳.

(۳۳) الاحقاف / ۱۵.

پنجه‌مبەر ﷺ نيام بووه هاتووہ گراسه‌که‌ی راکيشاوه پنی گوتووہ: بابہ گهورہ، يه‌کسر پنجه‌مبەر ﷺ هه‌لی گرتووہ کردوو‌يه‌تیه باوه‌شی، ریوایمت کراوه که پنجه‌مبەر نيام بووه له‌نوویژی جومعه‌دا فه‌رموو‌یانه: ﴿يا رسول الله اطلت السجود﴾ نه‌ی پنجه‌مبهری خوا سوجده‌که‌ت زور دریز کرده‌وه بوجی؟ فه‌رمووی: نه‌و کورهم (نیشارمتی بو‌حه‌زرتی حسین کرد) هاته سهر ملم منیش هزم نه‌کرد عه‌زیتی بدهم، له‌بهر نه‌وه سوجده‌که‌م دریز کرده‌وه تا خوی تاقه‌تی چوو نینجا لاچوو. نیسلام فی‌رمان ده‌کات مامه‌له‌ بکه‌ین له‌گه‌ل مندالدا، چهند نه‌و منداله‌ پیوستی به‌ شیرو به‌خواردنه نه‌ومنده‌ش پیوستی به‌یاری کردن و به‌رحم و به‌زمیی و سۆز هه‌یه، پنجه‌مبەر (ﷺ) ده‌فه‌رموویت ﴿من لا یرحم لا یرحم﴾^(۳۳) واته: هه‌رکس رحم نه‌کات به‌خه‌لگی خوی گهورمش رحمی پنی ناکات.

۵- به‌کار هینانی توندو تیژی بو‌ راستکردنه‌وه‌ی ره‌وستی منداله‌که کاریکی زور خراپه، چونکه دوو حاله‌ت هه‌یه یان نه‌و منداله‌ که‌سیتی به‌هیزه یان که‌سیتی لاوازه. نه‌گه‌ر لاواز بوو لی‌دان و هیزی له‌گه‌لدا به‌کار هینرا نه‌مهنده‌ی که‌ که‌سیتی لاواز ده‌که‌یت، نه‌وا ترسنۆک ده‌بیت بو‌ جی به‌جی کردنی کاری خوی، درۆ ده‌کات فیل ده‌کات. نه‌گه‌ر که‌سیتی به‌هیز بوو ههر لی‌دان و توندی له‌گه‌لدا به‌کارهینرا نه‌و منداله‌ یاخی و (متمرد) چاو قایم دهرده‌چیت دژی خو‌شی نه‌ک تو، دوایی ده‌بیت دایک و باوک باجه‌که‌ی بدات.

۶- درۆ نه‌کردن له‌گه‌ل مندالدا، پنجه‌مبەر (ﷺ) ئافره‌تیک‌ی بینی ده‌ستی داخستبوو، بانگی کورپه‌که‌ی ده‌کرد و مره نه‌م شته‌ت نه‌ده‌می پنجه‌مبەر

(۳۳) نه‌م فه‌رموده به‌چهند مه‌تیک هه‌یه. له (صحیح البخاری) به‌م شیوه‌یه هاتووہ (من لا یرحم

فهرمووی: دهستت بکهرموه دهستی کردموه خورمایه کی تیا بوو فهرمووی نهگهر نهو خورمایه ی تیا نهبویاه لای خوا بهدرؤ حساب دهبوو، نابی درؤ بکریت لهگهل مندالدا. نینجا زاناکان دهفهرموون که مندال دهگاته تهمه نی (تمیز) تهقدیر کراوه بهسی سالی، بهگویره ی زیرمکی نهو منداله نهبیّت فیری نوسوئیک بیّت لهفورانی پرؤزدا پیی دهوتریت (استندان) فوران دهفهرمویت:

﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لِيَسْتَعِذِنَكُمْ الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ وَالَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكُمْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِّن قَبْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ مِنَ الظَّهْرِ وَمِن بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ ثَلَاثُ عَوْرَاتٍ لَّكُمْ ۖ.....﴾ (۳۷۴)

واته فورانی پرؤز سی کات دیاری دهکات کاتی نیسراحت و جل دا کهنینه (کاتی پیش نویژی بهیانی، کاتی پاش نویژی نیومرؤ، کاتی پاش نویژی عیشایه (خهوتنان) چونکه له م سی کاته دا کاتی جل دا کهنینه، کاتی نهومیه که عهورت دمردهکویت. پیویسته لهسه رهو خیزانه نهو منداله بانگ بکری و فییر بکریت که بهبی پرس خو ی نهکات بهزوردا بهلکو داوی نینیک بکات. که دهگاته تهمه نی ههوت سالی فیری نویژ بکریت پیغه مبهر ﷺ دهفهرمویت ﴿مروا ابناکم بالصلاة لسبع سنين...﴾ (۳۷۵).

(۳۷۴) النور / ۵۸.

(۳۷۵) مسند أحمد (رقم ۶۴۶۷). هروهها صحیح ابو داود / ۱ / ۴۹۵ / ص ۱۱۹.

۷- منداڭ كە تەمەنى لەحەوت سالى تىبەر بوو بېويستە جيا بىكرىنەومو لەسەر جىگا بەرىەك نەكەون. ئادابى كۆمەلگە فېربىكرىت ئەو منداڭە وەك رېز لەگەورە، رېز لەدايك و باوك. ھەندى شت فېر بىكرىت، ھەندى شتى پىشان بىدرىت بووترىت؛ پىروانە ئەمە خواى گەورە دروستى كىردووہ. دوايى ئەو منداڭە فطرەتى تىك ناچىت، چەند بىروباومېرى تىرى بۇ بىت ئەم شتە پىرۆزەى لەبىرناچى، چونكە لە (فطرە) پىدا ھەيە ئەو رېچكانە كارى تى ناكات. مەسەلەى پەرومردە نەركە قورسەكەى لەسەر دايك و باوكە، بەلام نەركىكى تىرى لەسەرشانى فوتابخانەيە، راستە دايك و باوك ناگادارى ھەموو قۇناغەكانى پەرومردەى ئەو منداڭەن بەلام مامۇستا لەگۆشەيەكى ترەوہ تەماشاي ئەو منداڭە دەكات پەيوەندى ئەو منداڭە لەگەڭ منداڭانى ترەا، گۆشەگىرە يان دەست درىزى دەكات يان چاكە يان خراپە.. مامۇستا دەيزانىت لەبەر ئەوہ ھاوكارى لەنىوان خىزان و مامۇستادا كارىكى زۆر چاكە و بېويستە.

ئەمىرۇ راگەياندىش كارىگەرى خۆى ھەيە، راگەياندىنى چاك، پەيرەو پىرۆگرامى چاك ئەوەندەى تر ئەو منداڭە جوانتر پەرومردە دەكات. كەواتە: (۱) خىزان (۲) فوتابخانە (۳) راگەياندىنى چاك كار دەكەنە سەر پەرومردەى منداڭ.

زانايانى دەروون ناسى (علم النفس) دەلىن: زۆر جار دىمەنىكى ناشرىن يان دەنگىكى بەرز كار دەكاتە سەر ئەو منداڭە چەندىن سال، منداڭ مەخلوقىكى زۆر ناسكە، زۆر ھەساسە. ئەمە بۇچونى ئىسلامە بەرامبەر بەمنداڭ ئەبىت ناوا رېزى نى بگىرىت، بەلام كە نەروپتە سەر ئەم جىھانە ھەوالى منداڭ دەخوئىنىتەوہ لەراپورتىكى (unicef) دانەئىت كە ئىستا (۲۰۰۰۰۰) دووسەد ھەزار منداڭ چەكىان ھەلگرتووہ زۆر بەيان لەئەمىركاى لاتىنىن لە شەردا بەكارىان دەھىنن،

كەتەمەنيان (۱۲،۱۳،۱۴) سالە. لەسرىلانكا ئەفرۆشرىن لەزۆر وولات لەتەمەنى دوانزە سالىدا ئىشيان پى دەكەن وەك چۆن داوا لەكەسىكى (۸) سال دەكەيت هەشت سەعات ئىش بكات ئاوا ئەو مندالانەش (۸) سەعات كار دەكەن لەبەرازىل مندالى ترىان پى دەكوژن وە حىمايەى ناو بازارپان پى دەكەن، لەچىن قانونىك هەيه كە دانىشتوى شارەكان نابىت لەيهك منداال زياتر يان هەبىت دانىشتوى گوندەكانىش نابىت لەدوو منداال زياتريان هەبىت، هەيه حەز دەكات مندالى زۆر بىت لەبەرئەو ئەم منداالەكە لەدايك دەبىت ناتوانرىت برىت بكوترىت، ناتوانرىت ناوى تۆمار بكرىت، ناتوانرىت بخرىتە فوتابخانە ناتوانرىت بەهۆيەو كۆبۆنى خواردى زىاد وەرگرى، لەبەر ئەو ئەم منداالانە بى بەشن لەهەندىك ماف، مافى تەداوى، مافى خویندن، (نۆ مليون) مندالى ئاوا هەيه. لەزۆر شوین بۆ خراپەكارى بەكارپان دەهينن. ئامارىك كراو كە دەلى: (سى مليون) پياو حەز دەكەن لەگەل مندالى بچوكدا خراپە بكەن، لەدانىمارك كچىكى كورد ناوى (شىرىن) بوو ديار نەماو پاش گەران بەدوايدا لەزەرفى زبلا دۆزىويانەتەو پاش ماومەيك لىكۆلىنەو پياومەكەيان دۆزىو پياوىكى گەورە لەگەل مندالىكى (۶) سالدا خراپەكەشى لەگەل كرووو كوشتوشىەتى. پىغەمبەر (ﷺ) دەفەر موپت:

﴿خىركم خىركم لإهله وأنا خىركم لأهلى﴾^(۳۶) واتە: چاكتىن و خۆشەويستىنيان لای خواى گەورە ئەو كەسەيه كە خىر ئەدات بەمال و مندالى خىرى چى؟ دوو جۆر خىر كەردن هەيه: خىرى مەعنەوى، واتە: وشەى شىرىن و روى گەش و كات، ئەبى كاتىشيان بۆ دابنىيى. تەنھا پارەيان نەداتى و خۆشى لەناوياندا نەبىت، ئەبىت خەرجىيان بەداتى خۆيشى لەناوياندا بىت و روويشى خۆش بىت لەگەلىاندا، ئاوا ئىسلام ماف ئەدات بەمال و خىزان. خىرى ماددى: واتە شتىك

بەخشى لەپىناوى خوادا. لەناوموو لەدەرەوى كۆمەلگە كى باشترە لەكى؟ كى تەرازوو كەى بەرزترە لەكى؟ كى خىرى زياترە لەكى؟ ﴿خيرُ الناس من نفع الناس﴾ خەلك جى بكات لەتەسبىحات وشە و نوپز؟ ئەمە لاپەنىكى شەخسى خۆتە ئەمە خىرىكە بۇ خۆتى دەكەيت، بەلام مىللەت پىويستى بەزۆر شتە، پىويستى بەفیر كردنە مىللەت پىويستى بەناو داند كردنە و مە، مىللەت پىويستى بەهەموو جۆرە يارمەتیهك هەيه. ﴿ارحموا من في الارض يرحمك من في السماء﴾^(۳۷۷) واتە: پەرحم بكە بەخەلكى سەر زەوى خواى گەورەش لەناسمان پەرحمت پى دەكات پىچەوانەكەى وەربگىرین / پەرحم مەكە بەخەلك خواش پەرحمت پى ناكات. وەسفى پىاويكىيان كرد بۇ پىغەمبەر (ﷺ) ووتیان: پىاويك هەيه لەدىكەماندا زۆر مۆسلمانە بەرۆز بە رۆزوو بەشەو شەو نوپز دەكات پىغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) فەرمووى (كى لىپرسراو پەتى لەنان پەيدا كردندا) فەرمويان (كلنا نتكفل إطفامه) هەموومان لىپرسراوین لەنان خوار دنیدا و هەر رۆزەو يەكى خوار دنى بۇ دەبات، پىغەمبەر فەرمووى (كلكم خير منه) هەمووتان لەو باشترن، نىسلام ناوا مەسەلەى پەرومردە روون دەكاتەو نىسلام دەلى: ئەو كەسەى كە تىكەل دەبىت بەقەومەكەى خۆپى و نارام دەگرىت لەزىانىان چاكترە لەو كەسەى كە گۆشە گىرەو تىكەل بەخەلكى نابىت.

﴿المؤمن الذي يخالط الناس ويصبر على اذاهم خير من الذي لا يخالط الناس ولا يصبر على اذاهم﴾^(۳۷۸) مەسەلەى پەرحمىش نىسلام گىرنگى پىداو پىغەمبەر (ﷺ) دەفەرمووت: ﴿ليس منا من لم يرحم صغيرنا ولم يوقر كبيرنا﴾^(۳۷۹).

^(۳۷۷) سنن الترمذي / كتاب البر والصلة / رقم (۱۸۴۷) قال أبو غيسى هذا حديث حسن صحيح.

^(۳۷۸) مسند أحمد / كتاب باقي مسند الانصار / رقم (۲۲۰۱۹) به مەتىكى جياواز.

^(۳۷۹) سنن الترمذي / كتاب البر والصلة / رقم (۱۸۴۲).

واته: لهئومهتی من نییه نهو کهسهی بهزمیی بهجوکدا نهیهتهوه وه ریز لهگهوره نهگریت. نهه رهحم و بهزمیی و ریز لهگهورهگرتنه لهقارمکانی نهووروباو نوسترالیانهاوه. لهسهر شهقامهکان پیاو پهلاماری ئافرمت دهدات ئافرمتکه رادهکات لهدهستی، تۆ بۆت نییه قسه بکهیت دادگایی دهکرتی لهسهری، دهئین: تۆ پۆلیس نیت، ناچار نهو ئافرمته سپراهک ههئدهگری بۆ پاریزگاری خوی دهستی پیاو دهئیت بۆ نهوهی بجیت بهلوتی نهو کهسهدا ئیتر لههوش خوی دهجیت، وازی ئی دههئینیت، ئیستا یاسابهک دهرچووه که نابی ئافرمت نهو سپراهی بی بیت چونکه پاش ماویهکی تر زهرهه دهدات.

لهسوید لهبهرنامهیهکی تهلهفزیونییدا وتراوه که ههر کچیک باوکی پهلاماری دهدات بابهتهلهفۆن پهیومندیمان پیوه بکات (لهماوهی (١) یهک سهعاتدا (١٠) ده ههزار ئافرمت پهیومندی کردووه) نهوه یاسای پهروهردهییه لهپروژناوا. لای ئیمهش قورئان دهفهرمویت:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِّن قَوْمٍ عَسَىٰ أَن يَكُونُوا خَيْرًا مِّنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِّن نِّسَاءٍ عَسَىٰ أَن يَكُنَّ خَيْرًا مِّنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوا أَنفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِاللِّقَبِّ بِئْسَ الْإِسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ ؕ وَمَن لَّمْ يَتُبْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٨٠﴾﴾.

واته: ناوو ناتۆره گالته پئکردن نهمانه ههمووی حهرامن لهدینی ئیمهدا کهس نابیت گالته بهکهس بکات ناوو ناتۆره لهیهکتری بنین. لهه شهوانهدا ئافرمتیک

بہتہ لہ فون فہر موبووی کہ نیمہ کوریکمان کوزراوہو نیماندارین جلی رھمان نہ کردوہ خہ لگی گالتہ مان پیدہ کہن دلین ریز لہ مردوہ کہ ناگرن. نایا ریزی مردوہ بہ جلی رھشہ؟ نایا نہوہ دایکیہ تی خہم و خہفت ناخوات؟ ہر وہا نہم دینہ لہ دستوریکی تر دا دمفہر مویت :

﴿وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بَغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدِ احْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُّبِينًا﴾ (۳۸۱)

واتہ: نہوہی عہزیتی نیمانداریک بدات ژن بیت یان پیوا نہوہ بہ بوختان و بہ گوناہیکی گہورہ (کبانر) لہ سہری دہنوسریت. (کبانر) نہو گوناہانہن کہ بہتہ وہی ناسایی ناسریتہوہ.

باوکیک و کوریک کوجیان دہ کرد لہ مہ ککہوہ بؤ مہ دینہ بؤ نہوہی بگہنہ شاروچکہ کہی پیغہ مہر (ﷺ) کؤ مہ لیک لہ کؤ مہ لہ کانی کوفر نہم باوک و کورمیان گرت زانیان کہ بہر مو مہ دینہ کؤچ دہ کہن، نہ گہر بیانگیر نہوہ بہ زور لہ شوینیکی ترموہ دہرؤن نہ گہر بشیانکوزن ہاوزمانی خویمان بہ لام بؤ یان دہر کہ وتووہ کہ شوینکہ وتوانی پیغہ مہر درؤ ناکہن و خاوەن پھیمانن، پییان ووتن کہ محمد بہ نیازہ لہ شکریک کؤیکاتہوہ بؤ جہنگ پھیمانان بدہنی کہ بہ شداری نہ کہن لہم شہر دا باوک و کورہ ووتیان: پھیمانتان دہدینئی، ووتیان: دہفہر موو ہرؤن. کاتیک نہ مان گہیشتنہ نہوئی. لہو کاتہ دا پیغہ مہری خوا (۳۱۲) کہسی بؤ کؤکرا بؤوہ. لہ میژوودا باس کراوہ کہ پیغہ مہر نہوہ مندہ دہستی بہر زدہ کردموہ عہ باکہی سہر شانی دہ کہوتہ خوارموہ (أبوبکر) خوا لئی رازی بیت

دەيخستەۋە سەرشانى و پىي دەوت: يارسول الله بەسە. ئەمەندە دەپارايەۋە (ان تھلك هذه العصابة لاتعبد أبدا) ^(۲۸۲) خۋاي گەۋرە ئەگەر ئەم كۆمەلە لەناو بەریت ئىتر ناپەرستىيت. لەم كاتەدا كە پىويستى بەھەموو كەسىكە ئەم دوانە ھاتن وتیان يارسول الله ئىمە ھاتىن بۇ خزمەتى تۇ بۇ ئەۋەى بەشدارى لەم جەنگەدا بگەين بەلام لەرېگا توۋشى ئەو كۆمەلە ھاتىن و پەيمانمان پىدان. پىغەمبەر (ﷺ) فەرموۋى ﴿امضيا إليهم عهدكما﴾ لەسەر پەيمانى خۇتان بىننەۋە، بەشدارى مەكەن لەشەرەكەدا. ئەمە رەۋىشتە. ئەمە لەج دىنىكدا ھەيە لەج بىروباۋرېكدا شتى وابەدى دەكرىت!!!

خۋاي گەۋرە دەفەرموۋىت

﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ﴾ ^(۲۸۲)

ئەى ئەۋانەى باۋەرپتان ھىناۋە ئەگەر پەيمانتان دا بەزمان يان بەئىمزا كىردن ئىتر ئەبىت بىبەنە سەر. زۆر لەو كەسانەى كەلەھەندىران دىنەۋە، دەلئىن لەۋى شت ئەشكىنئىن دەلئىن ھى كافرە ئەمە ھەلەيە، تۇ كەچۈيتە ۋلاتىكەۋە ئىتر پەناھەندەى سىياسىت يان ئىنسانىت، بە كۆچ كىردن چۈيت بە ھەج شتىك چۈيت تۇ نان و ناۋو ھەموو شتىكت لەو ۋولاتە داىەۋە سوود لەۋان ۋەردەگرىت ئەبىت رېز لەياساى ئەو ۋولاتە بگرىت، زانايانى ئىستا دەلئىن: ئەو كەسەى كە موسلمانە ئەچىتە ۋلاتىكى بىگانە ئەگەر بزانىت ئەو كەسەى كە پىنج فەرزە لە (المرکز الاسلامىه) شان بەشانى يەكترىن بەلام باج (ضرىبە) نادات ئەبىت بچىت شكاتى لى بكات سەيرى ئەم شارستانىەتە بەرزە!! ئەمە لەج دىنىكدا ھەيە!؟

^(۲۸۲) صحیح مسلم / كتاب الجهاد والسير / رقم (۳۳۰۹).

^(۲۸۳) المائدة / ۱.

باسى سى و نۆ بەلگە گەردوونىھە كان

لەھورئانى پىرۇزدا وشەى (آية) و (آيات) پۆلین كراوھ بۆ سى جۆر: يەكەم: وەك
خوای گەورە دەفەرموئیت :

﴿إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ

لِأُولِي الْأَلْبَابِ﴾ (۳۸۴)

لەشووئىكى تردا :

﴿وَأَيَّةٌ لَهُمُ اللَّيْلِ﴾ (۳۸۵)

﴿وَأَيَّةٌ لَهُمُ الْأَرْضِ﴾ (۳۸۶)

ئەمانە پىيان دەوترئیت (آيات الكون) بەلگەى گەردوونى.

دووھم: (آيات المعجزات). جۆرى سىيەم: ئەو گەردوونە نوسراوھكە ئاياتى
قورئانى پىرۇزە (آيات) واتە: بەلگە، نىشانە، دەلىل. (آيات الكون) واتە: ئەو
مەخلوقاتانەى كەخوای گەورە دروستى كر دوون لەناسمان و زەوى بەشى زىندەگى

(۳۸۴) آل عمران / ۱.

(۳۸۵) يس / ۳۷.

(۳۸۶) يس / ۳۳.

و بەشى نازىندەگى، ئەمانە پېش دروست بوونى مرۇف بوون خۇاى گەورە دروستى گىردوون بەياسا. پەرژىنىك ھەيە لەنىوان نىمەو لەنىوان ئەواندا پەرژىنى نەزانىيە، بەعەقل يان بەشىوازى زانستى تۇ دەتوانى سوود و مەرگىرى لەو ھەموو نىعمەتەنە لەو ھەموو بەلگە گەردوونىانە تەنھا بەعەقل عەقلىش واتە شىوازى زانستى، كەواتە ئەو كەسەى كەعەقل بەكار دەھىنىت بۇ سوود و مەرگىرن لەدەوروبەرى سوودى ئى و مەردەگىرى بائىماندارىش نەبىت وە ئەو كەسەى عەقلى بەكارنەھىنا بۇ سوود و مەرگىرن لەدەوروبەرى سوود و مەرناگىرى با ئىماندارىش بىت. بۇ نەموونە: بزەنە تىشكى خۇر چۇن سوودى ئى و مەردەگىرى، كارمىباى ئى دروست دەگىرى، ھەندى سەيارە بەو تىشكە دەروات. (ئايسلاند) و لاتىكە ناوى خۇى بەخۇبەومتى (ئايىس) واتە: بەفەر (لاند) واتە: خاك، ئەو و لاتە ھەمىشە برسەيتى، بەھۇى بەكارھىنانى زانستەو سوودىان لەئايەتتىكى كەونى و مەرگىر كە دەريايە لەقوولايىيەكى ديارىكراودا بۇريان ھىناوہ رايان كىشاوہ چەندىن كىلۆمەتر لەوئوہ ناو رادەكىشت ناوہكە (۱۲،۱۳) پلەى سەدىيە، ئەگەرپتەوہ بۇ بۇ و لاتەكەى خۇيان كە پلەى گەرمى (ژىر سفرە) ئىتر بەم شىومە ناوہكەيان گەياندووہ بەھەموو مالىگان و سوودى گەرمىيەكەى ئى و مەردەگىرن. زۇر كەس دەئىت ناوى ئەحمەد ناوا لەزستاندا گەرمەو لەھاویندا سارده شتى وانىيە گەرمىپىوئىك بەئىنە تەماشبا كە ھەرىكە پلەى گەرمىيە، بەلام چۇنكە دەوروبەرت گەرمترە لەئاوہكە لەھاویندا وا ھەست دەكەيت ناوہكە ساردمو لەزستانىشدا بەپىچەوانەوہ.

نەمۇنەيەكى تر: لەزستاندا تۇ فوو دەكەيت لەدەستت گەرمى دەبىتەوہ ھەر فوہكە ئەيكەيت لەچايەك ساردى ئەكاتەوہ مەبەستەم ئەومىيە كە ئەگەر عەقل بەكارھات سوود و مەردەگىرىت لەدەوروبەر.. دياردەيەكى تر ھەيە كە پىى دەوترى (مەدو جەزر) واتە: ھەلكشان و داكشان بەھۇى عەقلەوہ دەركەوت كەھەموو (۱سەعات و

۲۰ دمقیقه) جارنیک کساندنیک لهدمریوا دمریاچهکاندا روودهدات که ناوهکه ههئنهکشو نهچیته سهرووشکانی و دواى (۶ساعات و ۲۰دمقیقه) دهگهپتتهوه، مروّف عهقلی بهکارهینا چهوزی جوانیان دروست کرد ناوهکه دمکشو و دهچیته چهوزمکه کهناهیئن بگهپتتهوه، لهو چهوزمدا دهمینیتتهوه بو ماوهی چند رپوژنیک دواى نهوه ناوهکه دمبیت بهههئم و خوئکه نهکهنه کیسهوه نهیفرؤشن، لهزور شوینی تر ناوهکه دهکهنه چهوزمکه که دمبیته (جهز) چند دمرگایهکی بو دروست دهکن تهنه یهک دمرگایان دهکهنهوه ناوهکه بهتهوژم دمردهچیت توپبینی لهبهردهمدا دادنهین و کارهبای ئی دروست دهکن، چندمهها نمونهی واهیه بو گیرانی ناشی با بو کارمبا دروست کردن ههزاران دئ سوود لهمانه و مردمگرن، مهبهست نهوهیه بهکارهینانی بهلگهی گهردوونه به عهقل بی سوود نابیت.

بهلام له پهرومدهی مروّفدا عهقل بهتهنها بهس نییه، تیکهئ ناکریت مروّف پیویستی بهکهسیتی بههیزه. کهسیتیهکی تهواوکه بتوانیت پهیامی خواى گهوره جی بهجی بکات نهو کهسیتیه به تهنها به لوجیک و عهقل دروست نابیت. بوئهوهی نیمان بچیته ناو عهقلهوه نهبی بچیته ناو دلّهوه چونکه زیان ههمووی خوشهویستی لهگهئ، نیصلا حی لهگهئ، ومقای لهگهئ، نهمانه هیچی لوجیک نین، نیمان کهچوو دلّهوه نهو وورده سوزو هیزه دئ دهچیت بهرهو کوئ؟ بهرهو نهو شوینهی کهعهقل دوزیویهتهوه، نهئیت: نهمه خیره ههول دمدات نهو خیرمت بو جی بهجی بکات، نهوهی کهدمروات بهرهو عهقل نهوه شهپه خیرنییه نهو دلّه، رهی لهو شته دمبیتتهوه رهی لهو کاره دمبیتتهوه نهروات و ههول دمدات جیبهجیی نهکات. کام عهقل؟ نهو عهقلهی که دهوری پلّیتیهک دمبینیت و سووتهمهنیهکهی شهریعتی خواى گهورهیه. هیچ بیروباومرّیک مروّفیکی کامل دروست ناکات

ئىسلام نەبىت، ئىسلام ئەو (فطرە) ە پاكەيە، ئەو تۆۋە جوانەيە كەخوای گەورە دەپخاتە دلى ەھموو مروفيكەوۋە تۆۋى ەھموو جوړە خيړيكە. داۋاى يەك شتت لى دەكات كە بەناۋى ئىسلام ئاۋ بدرت بەروبوميكى دەبىت ەھلەى بەشەريەت لەوايە كە ئەم دلە ئاۋ نادات بەناۋى ئىسلام بۆيە دەكەويتە ئەو زەلكاۋەى كە دەبىنریت.

ئىسلام دەكریت بەسى بەشەوۋە:

بەشى يەكەمى (عەقىدە) يە بىروباۋەرە بۇئەۋەى ئەم عەقلە پراۋبوچوونىكى پىك و راستى بۇ دروست بىت.

بەشى دوۋەم: عىبادەتە بۇ ئەۋەى دلىيايى بدات بەدل بىدات بەرۇحى ئەو مروڤە. بەشى سىيەم: (تشرىع) تەشرىعە بۇ ئەۋەى ئەو مروڤە پارىزراۋ بىت، عەقلى پارىزراۋ بىت، نامووسى پارىزراۋ بىت، خىرو ژيانى پارىزراۋ بىت و سامانى پارىزراۋ بىت. نىتر جى دەمىننیتەوۋە!؟

پىغەمبەر (ﷺ) دەفەرمویت: ﴿لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ أَكُونَ أَحِبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَالِدِهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ﴾^(۳۸۷) واتە: ئىمانت تەۋاۋ نابىت ەھتا پىغەمبەرت لەمال و سامان و مندال و ەھموو خەلگى و نەفسى خۇيشت زياتر خۇش نەۋى دىنەكە ئاۋامان فىر دەكات كەبەتەنھا (لۇجىك و عەقل) بەس نىيە بۇ كەسىتى مروڤ.

كەسىتى مروڤ دوۋبەشە: بەشىكى فكريە و بەشىكى نەفسىيە بەشە فكريەكە ئەۋە عەقل و لۇجىك و ئەمانە چارەسەرى دەكەن ئەى بەشە نەفسىيەكەى چۇن؟ لىرەدا بۇت دەرەكەۋىت كەشارستانىەتى رۇژئاۋايى و ئەو كەسانەى كەشارستانىتى رۇژئاۋايى كارى تى كردون ۋە لەناۋ ئىمەشدا دەژىن ەھندىكىان، بىروبوچونى سەرسوورھىنەريان ەھيە كە نامۆيە لەلامان. ئىمە ەھر بۇچوونىكىمان ەھيە

(۳۸۷) صحیح مسلم / كتاب الايمان / رقم (۶۲).

هەر چی بیروباومرێکمان ههیه ئهگهڕێتهوه بۆ (لا اله الا الله محمد رسول الله) بوونیادی زیان و بوونی ئیمه (عهقیدهی تهوحیده) بیروباومرێ پهکتا په رستهیه. یاسای نهخلاقمان لهسهه ئهوه دروست بووه، یاسای کۆمهله لایه تیمان لهسهه ئهوه دروست بووه، یاسای رۆشنبیریمان لهسهه ئهوه دروست دهبیته، یاسای مالداریمان لهسهه ئهوه دروست دهبیته. جگه لهئیمه لهسهه شتیکی تر دروست دهبیته.

تیبینی بکهن: (بههروهندی گشتی) واته: لهزمتی شهخسی شارستانی هتی رۆژئاوا لهسهه ئهوه دروست بووه، ههه له مندا لیهوه ئاوا فێر دمکریته که ههه شتیکی لهسوودی خۆتا نهبوو نهیکهیت ههه شتیکی زهرههه خۆتی تیابوو نهیکهیت با سوودی خه لگی تیدا بیته. ئه مه ئه چیه عه قلی ئه وه مندا له وه ئه چیه ناو دهروونی هوه ئه چیه ناو ئاکارو رهوشتی هوه وه چوووه. براهه که ئه گه رپته وه لهئوسترا لیا وه نه لیت که من جار به جار یارمهتی نه نیرمه وه بۆ باو کم خه لگی نهو ئی سهه ریا ن سو رده مینی، ئه لئین چۆن حه قی خۆت ده دهی به یه کیکی تر، ئه لئیم: باو که! نه ته! ئی مه لهو ولاتی که دا دمژین ئه گه ره له لای ئی وه له (۹-۱۰٪) گه نه جتان ئی شی نه بیته لای ئی مه له (۸۵٪) زیاتر ئی شیان نییه، باو کم منی به خێو کردوو، په کی که و توه، نا چیه به عه قلیاندا چۆن ئه وه گه رتی هه یه وه تۆ بۆی چاره سه ره ده کهیت، بزانه ئه وه (مبدا) ه چی ئی کردوون؟! مه سه له ی هاو کاری و فیدا کاری و یارمه تی په کتر دان ئه مانه له لایان بوونی نییه چونکه به شیریکی تر په رومر ده کراون زۆر کهس حه ز ده کات مونا فه شه بیته له نیوان ئی سلامی و غه پیری ئی سلامی ئه وه نه ته تیکی باشه به لام ئه وه چاره سه ره ناکر ئی چونکه ئه وه به شتیکی تر په رومر ده کرا وه تۆ ئه ته و ئی دوو لقی بده ی له یه که بیان کهیت به یه که بۆ ئه وه ی بیته به یه که لقی به لام هه ده کانیان جیا وازه ئه وه هه ر ناکر ئی ته نها له حا له تی که دا نه بیته ئه وه شته دمه رکا له می شکی خۆی ئه بی له سفروه ده ست پی بکات ئی نجا ریده که وین،

تۆمەنجه ئىك يا قاپىكت ههيه ئەتەوئت شلەمەنىيەكى تىبەكى تەماشائەكەمىت
 بلقە بلقەك دمكاو هەواگەى دەرەچىت و ئىنجا رىدەدات ئەو شلەمەنىيە بىتە ناوى
 (ما جعل الله لرجل من قلوبين في جوفه) ^(۲۸۸) ئەو دەبىتە دزىەك لەبىروباومردا
 ئەبى واز لەو بىنىت ئىنجا ئەو قىبول دەكات. لىردە خالىكى گىرنگ هەيه
 پىويستە روونى بگەمەو: لە قورئانى پىرۇزدا (دووسەد) ئايەتى خواى گەورە
 پەيفىن و گوتار لەگەل غەيرى موصلماندا وەك:

(قُلْ يَتَأْتِيَ الْكَافِرُونَ) ^(۲۸۹)

دینەكەمان ئىمانى بەو گىفتوگۆيە هەيه بەلام لەسنوورى سىستىمى مەعريفىدا
 كەهەموو كەسى هەيهتى، ئىمە سىستىمىكى ترمان هەيه پىنى دەللىن (سىستىمى
 حرمان) بۇ ئەوئى روون بىتەوئە نموونەيەك دەخووزىن:
 ئەگەر يەككەك بە ميوانى بىروات بۇ مالىك كەدانەنىشى خاومن مالىكە ئەچىت ئاوى
 يان شتىكى تىرى بۇ ئەهينى ئەو كەسە لەو زووردا ئازادە ئەتوانىت لەو شوپنەى
 كە دانىشتووە بچىتە شوپنىكى تر يا تابلوپەكى هەلواسراو سەيرى ئەكات يا
 كتىبخانەيەك دانراو كتىبىك دەرەهينىت و ئەپخوونىتەو لىردە ئازادە، بەلام
 ئايا كەس قىبول دەكات كە بچىتە زوورى نووستنى ئەو خىزانەو دەستكارى جىل و
 بەرگ و كەل و پەل ئەو خىزانە بكات؟ ئەوئى زەمپەك مروفايەتى تيا بىت ئەو
 قىبول ناكات هەرومها خویشى ئەو كردارە ناكات بۇجى؟ چونكە ئىمە
 سىستەمىكمان هەيه موناغەشەى ناوئىت پىنى دەوترى سىستىمى شەرف و ناموس و
 ئەخلاق ئەو قابىل نىيە بۇ موناغەشە كەپى دەوترى (سىستىمى حورومات) ئەو

^(۲۸۸) مسند أحمد / كتاب مسند بني هاشم / رقم (۲۲۸۵).

^(۲۸۹) الكافرون / ۱.

كەسانەى كە ئىسلام پەرورمردەى نەگردوون ئەمە ناچى بەمىشكىاندا لەموناڧەشەدا ئەيانەوئىت قسە بەپىڭەمبەرەمكەت، دىنت، قورنانت، بلىن و تۆ قسە نەكەپت ئەپەوئى ئەمە بە موناڧەشە بزانت ئەپەوئى تۆش قسە نەكەپت، ئىمە ئەو شتە قىبول ناكەپن، ناچىت بەعەقلىاندا چونكە خۇيان ئەم سىستەمەيان نىيە، بەچى پەرورمردە بوون؟ بەوەى كەهەموو شتىك ئەگەرپتەو بە (منطق) و بۆ بەرژەومندى تايبەتى... لەوانەپە ئەو بەراوردىكى ماددى بكاو بلى باشە تۆ ئەم كىتەبەپاى (۵۰۰ دىنارە) بۆ دەستكارى ئەكەم تۆرە نابىت كەچى جلى خىزانەكەت باى (۵۰۰دىنارە) تۆرە دەبىت ئەوان بەماددە شت دەپئون، ئايا تۆقبولتە بەوە؟! خالىكى تر هەپە كە زانستى پزىشكى (طب) سەلاندى كە (۸۰ تايبەتمەندى زياتر) هەپە لەمىشكى مرؤف دا ئەم مىشكە دووبەشە: بەشى لای راستمان هەپەو بەشى لای چەپمان هەپە كە كۆمپىوتەريان دروست كرد ئەيانەوئى بە كۆمپىوتەر لاساى كارى لای چەپى مىشك بەكەنەو. پنتىئۆمى يەكەم و دووهم و سىيەم تا گەپشتۆتە پنتىئۆمى پىنجەم هىشتا مىشكەكە زۆر راقى ترە لەو بەس لاساى مىشك دەكاتەومكە وەرگرتنى زانىارى و پۆلئىن كردنى و پىشكەشكردەنەوەى لەكاتى داواكردنىدا... كۆمپىوتەر لاساى لای چەپى مىشكى مرؤف دەكاتەوە مرؤفى رۇژناواى زۆر ئەو بەشە بەكاردەهينىت چونكە بەشى لۇچىك (منطق) لەوئىداپە، ئەى بەشى لای راست (خۆشەوئىستى و سۆزۇ بەزمى و راستگۆئى و ئەمانەت و وىفا و فىداكارى... هتد دەگرپتەوە) ئايا ئەم بەشە بشۆمەوە؟! سەپرە، چۆن دەگونجىت!! بىچگە لە ئىسلام ئەو دووبەشە پەر دەكاتەوە هىچ مەبدەئىكى تر پرى ناكاتەوە.

۲/ئاياتى موعجىزات: لەقورئانى پىرۇزدا ئەو بەلگانەى كەبەشئۆمى موعجىزە هاتوو بە پىڭەمبەران ووشەى (آيات) ى بەكارهيناو (ان فى ذلك لاية) باسى

حوشترمه‌گی حه‌زرمتی صالح نه‌کات و پئی دمفه‌رموئیت (آیه) باسی موعجیزه‌مکانی
 حه‌زرمتی (عیسا) ده‌کات (علیه السلام) به (آیه) ناویان ده‌بات. (عه‌صا‌گه‌ی)
 حه‌زرمتی موساو په‌رجوو‌مکانی حه‌زرمتی موسا نه‌مانه (آیات)ن.

په‌رجوو (معجزه) چیه؟ بین پیناسه‌ی بکه‌ین موعجیزه پینج مه‌رجی هه‌یه:

۱/ امر خارق للعاده: واته کاریکه له‌ناسایی به‌دمره.

۲/ خوای گه‌وره نه‌یکات.

۳/ له‌سهر ده‌ستی پیغه‌مبه‌ریک روودهدات.

۴/ بۆ به‌راست زانین و پشتگیری نه‌و پیغه‌مبه‌رمیه بۆ نه‌وه‌ی خه‌لک باوه‌ری پئی
 بکات.

۵/ ته‌حه‌ددای له‌گه‌له.

بۆ نموونه: داره‌گی حه‌زرمتی موسا بوو به‌نه‌ژدیها نه‌مه شتیکه له‌ناسایی به‌دمره
 چونکه نه‌ژدیها له‌داره‌وه دروست نابیت له هیلکه‌یه‌که‌وه دروست ده‌بیت نه‌مه
 له‌ناسایی به‌دمره، کئی نه‌مه‌ی کرد؟ خوای گه‌وره. له‌سهر ده‌ستی چ پیغه‌مبه‌ریک؟
 له‌سهر ده‌ستی حه‌زرمتی موسا. بۆچی کردی؟ بۆ نه‌وه‌ی خه‌لک باوه‌ری پئی بکات،
 نه‌وانیش به‌یانیه‌گی ساحیربوون و کافربوون نیواره‌گی شه‌هیدبوون. وه‌شیوازی
 چیه؟ شیوازی ته‌حه‌ددای هه‌یه. وه هه‌موو موعجیزه‌مکانی که خوای گه‌وره
 داویتی به‌پیغه‌مبه‌ران (علیهم السلام) پئی ده‌وترئ (موعجیزانی بینراو) هه‌ستی
 پئی گراوه‌و بینراوه‌و نه‌و گه‌له بینوویانه شادبوون پئی نه‌و پیغه‌مبه‌رمیان پئی
 به‌راست زانیوه، هه‌ستیان به‌به‌رمه‌کتی کردوه. به‌س نه‌وه‌ی دوا‌ی نه‌وان مه‌حروم
 بوون لیئ. به‌لام یه‌ک موعجیزه هه‌یه که عه‌قلییه وه‌هه‌تا هه‌تاییه نه‌ویش که
 قورئانی پرۆزه نه‌وه‌ی که شاهیده له‌کاتی (نزول)یدا نه‌وه‌ی نیستا هه‌یه نه‌وه‌ی
 هه‌زار سالی تریش دیت بی به‌ش نییه له‌به‌رمه‌که‌ته‌گی.

جیاوازی موعجیزه لهگهڻ کهرامهتدا جییه؟

موعجیزه بۆ پیغه مبهریکه لهناسایی به دهره، کهرامهت بۆ پیاو چاکیکه، بۆ بهراستزانیی پیغه مبهریکه، بۆ پشتگریهتی و تهحه ددای لهگهڻه بهلام کهرامهت تهحه ددای لهگهڻ نییه و مداواکاری لهگهڻدا نییه خوای گهوره خوئی کهرامهتی نه دات بهو کهسه یاخود بۆ نهوهی رزگاری بکات لهگرفتیک یاخود بۆ نهوهیه نهو کهسه بزانی خوای گهوره خوئی دهویتی، خهلاتیکی نه داتی.

پیغه مبهر وهك هه موو پیغه مبهرائی تر (علیهم السلام) موعجیزاتی هه بووه له (موعجیزاتی بینراو) وهك نهو کاتهی که داویان کرد مانگ لهت بی، نهویش دوعای کردو مانگ لهت بوو له بهرچاوی هه موویان. وه موعجیزاتی تر (۱۳) جار ویستیان بیکوژن بهلام خوای گهوره بهتالی کردهوه دهفه رمویتی:

﴿وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ﴾^(۳۹)

بهلام کهراماتی زۆر زۆره بۆیه دهئین کهرامات چونکه تهحه ددای تیانییه و جیاوازه لهگهڻ (معجیزات) چهند دانهیهك باس دهکهن: لهشهری (مۆته) نهصحابهگان (۱۰ههزار) کهس بوون کهم خواردن بوون و خهریکبوو بی ناویش دهبوون. پیغه مبهر فهرمووی: جیتان پییه بهینن لهسهه نهو راخهه داینین ههنديک خورمایان پیبوو هینایان بۆ خزمهتی فهرمووی وهرن بهشی خۆتان وهگرن ههر (۱۰ههزار) هکه هاتن بهشی خۆیان وهگرت و تیربوون و لیشیان زیادبوو نهمه کهرامهتیکه که خوای گهوره پیی بهخشیوه.

ههر لهشهری (مۆته) دا خهریک بوو ناویان پی نهدهما. فهرمووی: چی ناویکتان پییه وهرن بیکهن بهدهستمداو داوای تهشتیکی کرد. ناوهکهیان کرد بهدهستی

فهرمووی و مرن بهشی خۆتان ناو و مر بگرن. ته ماشایان کرد له ههر (١٠ په نجه که یه وه) ناوی ئی دیت ههر دهه زارمکه ئاویان خوارده وه دهست نوێژیان ئی گرت. که رامه تیکی تر، هه ندی شیریان له (له گه نیکدا) بوو بهشی دوو کهس یان سی کهس نه بوو دایانه دهست (ابی هریره) نه ویش بر دیه خزمهت پیغه مبه ر (ﷺ) فهرموی ببه دهر وه بیده به نه هلی (صفه) نه مانیش ٦٠ کهس یان ٧٠ کهس ده بوون ههر هه موویان لییان خوارده وه هه تا تیر نه بوونایه نه یان نه دا بهوی تر هه موویان تیر بوون ئینجا (ابی هریره) هاته ژوورده فهرمووی: یار سول الله ههروهکو خۆی وایه فهرمووی خۆشت لیی بخۆ خۆیشی ئی خوار دو ههر پیی دهوت (اشرب اشرب) بخۆروه بخۆروه ههر نهی خوارده وه. ئینجا خۆی خوار دیه وه هیشتا ههروهکو خۆی مابووه وه. چه ندین که راماتی وای هه بووه (ﷺ).

بهشی سییه م: (معجزات القرآن) نایاتی قورنانه خۆی قورنانی پیروژ (تحدی) یه وه نه فهرموئی به کاری بهینن بو (تحدی) وه مه تر سن (لاتنقضي عجائبه) له هه ج باریکدا قورنانه به کار بهینی سه رسام بوون پیی ته و او نابی، شتیک نییه بلایی به سه ر نه چیت، خوا نه فهرموئی:

(وَجَاهِدْهُمْ بِهِ جِهَادًا كَبِيرًا) (٣١١).

ههروه ها له قورنانی پیروژدا (تحدی) یه کی تیا به وه نه فهرموئی :

﴿قُلْ لِّئِنْ أَجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَىٰ أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا

الْقُرْءَانِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا﴾ (٣١٢).

(من) كهى لاپردو كه مئزى كردهوه به لام ههر نه يان توانى، كه مئزى كردهوه:

﴿فَلْيَأْتُوا بِحَدِيثٍ مِّثْلِهِ﴾ (۳۸۷)

ههر ووشه يهك بيت ههر لهو بجيت، ههر نه يانتوانى، كه خويان نه هلى (بديع وبيان) بوون. قورنان (تحدى) ترى تيا ههيه وهك:

﴿تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ﴾ (۳۸۸)

كه (تاكيد) يهكى خواى گه ورهيه كه نهو مامهى پيغهمبهره نه چيته دوزهخ. قورنان دهفهرموى و خوا دهزانى كه نهو پياوه نيما ناهينى نه مەش يه كيكه له ناياتى قورنانى پيروز كه (معجزات) ه، (استاذ) يك كه ماموستاى (القانون المقارن) له پاريس نه لى: هه له يهكى گه ورهيه ههست به گه ورهيه شهريعه تى ئيسلامى نه كرى سيسته ميكي فيقهى زور گه وره و گرنگه له جيهانى نويدا. له سالى (۱۹۳۷) دا نه مە گوتاريك بيت بو نهو كه سانهى (مؤتمر القانون الدولى) له لاهى به ستره به شداربوو مگان زور به يان موسلمان نه بوون كه هه مووى ياساناسى روزه ناوايى بوون له بيارهگان، (نهو كؤنفرانسه) نه مانه تيا بوو:

۱/ اعتبار الشريعة الاسلاميه مصدرا من اهم مصادر التشريع. بياردره لهو كؤنفرانسه دا كه شهريعه تى ئيسلامى گرنگترين سه رچاويه بو ياسادانان.
 ۲/ اعتبار الوحي صالحا للتطور. نه بى ناوا شهريعه تى ئيسلامى ته ماشا بكرى كه شهريعه تيكي زيندووه وهه يزي پيشكه وتنى تيا ههيه.

(۳۸۶) يونس / ۳۸.

(۳۸۷) الطور / ۳۴.

(۳۸۸) المسد / ۱.

۲ / اعتبارها قائمه بذاتها وليست مأخوذة من غيرها. شهريعتيكي سهر به خويه
وله هيچ سهر چاوميه كي تره وه و مر نه گير او ه.

باسی چل

پہیقین لہمہر ژینامہی پیغہمبہری پیشہوا ﷺ

تیینی /

نہم پہیقینہ لہ مانگی ربیع الاولی ۱۴۲۲ لہ گہن بہرینر مامؤستا شہمان موفتی دا لہ لایہن نامادہ کاروہ ساز کراوہ.

* * *

+ سہرمتا بہ خیرہاتن لہ جہنابی مامؤستا شہمان نہ کہین.

- سہلامہتین، سوپاس.

+ پرسپاری یہ کہ ممان لہ خزمہت بہرینرتاندا نہومیہ نایا نہرکی پیغہمبہری گہورہ

حہزرفتی محمد (ﷺ) لہزینانداچی بوو...؟

- بسم الله الرحمن الرحيم... الحمد لله والصلاه والسلام على رسول الله وعلى اله

وصحبه ومن والاه..

پیشہکی من زور زور لہوہ بچو کترم کہ باسی پیغہمبہر بکہم ﷺ، بہ لام نہومی

کہ دہیزانم نہومیہ نہرکی سہرہکی رسول اللہ. نہومیہ بوو.. نہومیہ ہامہی کہ بوئی

ہاتوومنہو نہمانہتہ کہ لہ خواوہ بوئی ہاتووہ بیگہ یہ نیتہ خہلکی (التبلیغ عن اللہ..)

+ نہ کریت روون کردنہومی لہ سہرہ ہر موون.. چوں؟

- بہئی خوای گہورہ نہ فہر مویت

هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ

وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِن كَانُوا مِن قَبْلُ لِنَافِي

ضَلَّلٍ مُّبِينٍ ﴿٣٩٩﴾

ئەمە بەگەیکە لەئەرکەکانی پێغەمبەری خوا (ﷺ)، کەروون کردنەوی بەیامەگەیی
خوایە، ئەو ئەرکی بەگەم، پاشان، ویزکیهەم واتە: بەرومردەیی ئیمانداران
بکات..بەو شیوہیەیی کەخوای پێی خۆشە.دل ودمروونیان وە رەوشتیان، ناکاریان
جوان بکات وەپاشان،ويعلمهم الكتاب، شەریعەتیان فیڕکات، وەالحکمە، ئینجە
حیکمەت و داناییان فیڕکات، کە هۆکاریکی زۆر زۆر پێویستە بۆ زیان..

ئەرکیکی تر:

وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ ﴿٤٠٠﴾

ئەم بەرومردمیە چەند کۆسپێک پێگریەتی وەکو: ئەو رەگەبەری (عنادی) و
قەسووتەیی کەلەدلی ئەوخەلکەدایە، بەهۆی هۆزگەرییەو،بیت،بەهۆی ئەو
زینگەسەختەو،بیت ئینجە ئەو قەسووتە لەهەستا بیت یان، لەمیشکدا... هتد،
ئەمانەئەبیت هەمووی لایبرین، رۆژانیکی هەبوو زیندمبەچالی کچیان ئەکردنەم
هەموودیاردە کۆمەلایەتیانەو، بۆچونی تەسک و ئاسۆی تەسک، لەبیرکردنەو،دا
بەشیووی تاک وکۆمەل ئەمە هەمووی (اغلالات واصر)بوو لەسەر ئەو خەلکەو

﴿٣٩٩﴾ الجمعة / ٢.

﴿٤٠٠﴾ الأعراف / ١٥٧.

قورساييهك بوو كه لئه كه كرابوو له چه ندين لاوه نهركى رسول الله (صلى الله عليه وسلم) نه ومبوو كه لاي ببات.. والله اعلم..

+ پيغه مبهري (صلى الله عليه وسلم) چوون توانى هه ئسيت بهم كاره گرنگانه؟

- خواى گه وره له ناو مرؤفايه تيدا دلئى نهوى به چاك تر وپاك تر و
رئك وپيكتر زانى كه شايستهى نهو په يامه بيئت واته (أطهر من في الأرض)
(عليه الصلاة والسلام) كه شايستهى نهو په يامه بيئت، واته: يارمه تيبه كى
خوايى له گه ئدابوو، خواى گه وره نه فه رمويت:

(وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقِي عَظِيمٍ) (٤٠١)

به راستى رهوشتت بهرز و جوانه.. هه موو رهوشته كانت بهرز و گرنگ،
خواى متعال نه فه رموي: (گرنگ) وه رسول الله نه فه رموي: أدبني ربى فأحسن
تأديبى (٤٠٢) جا زاتيك خوا ستايشى بكاو خوا پشتگيرى بكات.

(وَاللَّهُ يَعَصْمُكَ مِنَ النَّاسِ) (٤٠٣)

بيگومان نه توانيت هه ئسيت بهو كارانه.
+ نه كريت بهر پزتان چهند نموونه يهك پيش چاو بخهن له چهن بواريكى جياوازى
زيانى پيغه مبهري خوا دا.

- پيغه مبهري خوا (ﷺ) هيچ خهيريك نه ما باسى نه كات و نه مري پى نه كات،
خوى جيبه جينى نه كات، هيچ رهوشتيكى ناشيرين نه ما كه نه هى لى نه كات، لهو

(٤٠١) القلم / ٤.

(٤٠٢) هه رچه نده فه رموده يه كى زور بلاوو ديارى به لام نيتمه تنهها لهم سه رچاوه يه دا دوزيمانه وه
(أبجد العلوم) الجزء ٢ / ص ٢٨٧ / صديق بن حسن القنوجي / ١٩٨٧ / المحقق: عبدالجبار رزكار.

(٤٠٣) المائدة / ٦٧.

رہوستانہی کہ (رسول اللہ ﷺ) نہمری کردووہ کہ نومہتہکہی جیبہجیبی بکات،
 ھہموو جۆرہ رھوست و ئاکاریکی جوان بووہ، وھکاتیکیس کہ جیبہجیبی کردووہ
 لھناستی لوتکھدا جیبہجیبی کردووہ بۆ نمونہ: لھنازیہتیدا ھاوہلانی
 ئهگپرنهوه(کنا إذا حمي الوطيس نحتمي برسول الله ﷺ) لھکاتی گھرمہی شہردا
 ئهجووینہ پشت پیغہمبہرہوہ((ﷺ)) چونکہ ئه و لھپیشی پیشہ و مہبووہ و ھہمیشہ
 ئهوبہرہو پرووی دوزمن بوومتہوہ، ئه و نمونہیہکہ بۆ نازیہتی (رسول اللہ ﷺ) .
 + ئہی سہبارمت بہدلفراوانی ولیبوردنی پیغہمبہرہ.

- بہائی پیغہمبہری خوا((ﷺ)) لھچہندین فہرموودہدا ھانی موسلمانان ئہدات
 کھلیبوردہمن، خوی پیس ھہموویان لیبوردہمبووہ، کاتی سیانزہدانہسال
 ئهشکھنجہونارہحتی و مل ملانی لھگہل ئهہلی مہککھ تاوایان لیکردووہ جگہلہو
 ناواناتۆرہ ناشیرینانہکہ راوی بنین وہ عہزیہتی بدن و معہزیہتی ھاوہلانی بدن
 وایان لی بکھن ئه و نیشتمانہ بہجی بہیلن کاتیکیش کہ فہتھی مہککھی کرد
 ((ﷺ)) جی بہخہلکھکھوت (انھبوا فانتم الطلقاء)^(۴۰۴) ھہموویانی عہفوکرد.

+ پیغہمبہرہ(ﷺ) وھک سہرکردہیہک چۆن بووہ؟
 - سہرکردہی دنیایی شتیکی و سہرکردہیہک کہ لھہمان کاتدا پیغہمبہرہبیت
 شتیکی ترہ، ئہم پیغہمبہرہ ((ﷺ)) لھکاتی فہتھی مہککھدا ئیت کاتی
 سہرکھوتنہ سہرکھوتنیکی سیاسی و سہرکھوتنیکی نابوریہ، سہرکھوتنیکی
 سہربازیہ لھوکاتہدا ئیت کاتی سہرہرزکردنہوہو غرورہوکاتی فہخرو شانازیہ
 کھنہو سہرکردہیہ ئیت و تار بخوینیتہوہ ئیمہ و امان کردو و امان کرد(رسول اللہ)
 صلی اللہ علیہ وسلم سہری لی دانہ و اندبوو ریشی موبارہکی بہرپشتی حوشترمکی
 ئهکھوت ناوامل کہ ج بوو بۆخوای گہورہ لھوکاتی سہرکھوتنہدا پاشان کھومفاتی

(۴۰۴) نیل الاوطار / الجزء ۸ / ص ۱۴۸.

فەرموو ئەو دەرىجەى ھېشت نەئەگەشتە چەند پەنجايىەك. وە بىمەى
 كۆمەلەپەتى دا بەمىللەتەكەى ((انا ولى ومن لا ولى له) ئىتر ئەوكەسەى كەباوكى
 نىيە نەفەرموئى، من باوكى ئەوم، ئەوكەسەى كە كەسى نىيە من كەسى ئەووم،
 ئەگەر قەرزدارە من قەرزى بۆئەدەمەو، ئەگەر ئىشى نىيە من ئىشى
 بۆئەدۆزمەو، ئەگەر پەناى نىيە من ئەبمەپەناى ئەو، ئەمەپە
 سەر كەردە ۰۰ ((ﷺ)) تەركىزى ئەخستەسەر خۆشەويستى سەرھاوكارى
 سەربراپەتى ((ﷺ)) لەھەمووكەسەىكى ئەپرسىيەو، پىرەزنىك ھەبوو مزگەوتى
 پاك ئەكردەو ماومەك ديارنەما ئەحوالى پەرسى، وتیان: يارسول اللە وھفاتى كەرد،
 فەرمووى: بۆپىتان نەوتووم، تەشرىفى موبارمكى بىردە سەرگۆرەكەى و لەوئى
 دوعاى خىرى بۆكەرد، كەپتەكيان ئەحوالى دوكاندارىكى پەرسى عەرزىيان كەرد
 يارسول اللە وھفاتى فەرموود، بەھەمان شىوہ فەرمووى: بۆچى پىتان نەوتووم،
 بەلەى ھاوولەنەشەو زۆر گەرنەگ نەبوو لەلەيان كاپراپەكى سادە بوو ئەھلى
 صفەنەبوو بلىئى بىست و چوارسەعات لەمزگەوتدەبى، ياخود ئەھلى زانست و
 زانىارى بىت بەلكو دوكاندارىك ولەفەرزەكاندا دەھات بۆ مزگەوت و بەگەرنەگان
 نەزانى كە لەكاتى پىغەمبەر بگەرن بۆمەسەلەپەكى ئاوا، دىسان چوود سەر
 گۆرەكەى و وەبە ھاوولەكانى فەرموو: (انە كان يەب اللە ورسولە) زۆر گەورەپە
 لەلەى خوائەم پىاود، خاومنى خۆشەويستى خواو پىغەمبەر بوو ئەمەزۆرگەورەپە
 ئەو وەى لىكەرد كە رسول اللە ھەمىشە ئەحوالى پەرسى.

+ يەكى لەوسىفەتەنەى پىغەمبەر (ﷺ) كە تانىستاش باس ئەكەرى ئەو وەپە
 كەلەرووى خىزانى و كۆمەلەپەتتەپەو وەك باوكىكە نموونەى: باوكىكى گەورەوچاك
 بوو لەو بارەپەو چى ئەفەرموون..

- نه گېرنه وه کاتيک که فاطمه ی کچی (سهلامی خوی لیبیت) ته شریفی هیناوه بومالی باوکی (پېغه مبهری خوا) ﷺ پېغه مبهر له بهری هه ستاوه باومشی بیا کردووه به خیر هاتنی کردووه له لای خوی هه دایناوه، نه و منه گهر سهیر بکهین چون فاطمه ی دابه شوو بونه وهی هه موو باوکیک دهرس وهر گریت بزانی چون کچه که ی نه گمیه نیته مالی میردی خوی، چونکه زور گرنه نه وه نیستا مه جالی نه و منیبه باسی بکهین. که به راستی نمونه یه کی زور زور گه ورمبووه، پېشه و ابووه:

(لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ) (۴۰۵)

واته، له گوفتاره کانی و کرداره کانی و حالی داو له زیانی خیزانیداو له زیانی کومه لایه تیدا پېغه مبهری خوا پېشه وایه.. تاروژی قیامت ﷺ.

+ وهک به خپو که مریک پېغه مبهری خوا ﷺ چون ده بینیت؟

- نافرمتیک هاته خزمهت پېغه مبهر ((ﷺ)) منالیکي دمسالهی له گه لدا بوو وتی همزه که م یار رسول الله نه م ناله له مالی تودا په رومردم بیت و له پرده و شتی توومر گری ووه خزمه تیش بکات، ناوی (نه نه سی کوری مالیک) بوو، پېغه مبهری خواقبولی کرد. به دمسالی (نه نه س) چوووه مالی پېغه مبهری خوا ((ﷺ)) (۱۰) سال له وی مایه وه تا ته مهنی بوو به (۲۰) سال، پېغه مبهری خوا له خوشه ویستی دا به (نونه یس) بانگی دمکرد که نه وه له پرووی دهر وونی هه زور گرنه بو به رامبه ر حمز به ج ناویک نه کا توبه و ناوه یا به و ناز ناوه و بانگی که ی نه وه رحمت و خوشه ویستی و سوز نه که ویته نیوان هه ردوولا..

روژیکیان چند بهنجاییه کی دایه و فهرمووی: نابرو په نیرم بوبکره.

(ئونەيس) رۆى ھەر نەھاتەوہ، لەبەر ئەوہى ئەمە ئەمانەتیکىشە لەھای پىغەمبەرىخوئا (ﷺ) چوو بۆ سۆراغى، کاتى ئەبىنى لەسەرى کۆلانەکەلەگەن مندالاندا يارى دەکات.

پىغەمبەرى خوئا (ﷺ) فەرمووی: (انىس يانىس اين الاقط) کوانى پەنیرەکە؟ ئەويش لە شەرماندا وەلامى نەدايەوہ.. رسول الله تى گەيشت.. بۆيە فەرمووی: (اضيعت الدراهم)؟ واتە: پەنجايەکانت وونکرد؟ انيس ووتى: نعم يارسول الله... بەئى پىغەمبەرى خوئا وونم کردن.

دەومرە ئىستا ئەم نمونەيە بەسەر خۆماندا جىبەجى بکەين، پارە بەدە بەکۆرەگەت و ونى بکات و وەختى بچیت بەدوايدا تەماشای بکەى يارى دەکا، ھەربەشەق و زللە نايەينیتەوہ مالى؟ پىغەمبەرى خوئا (ﷺ) چى فەرموو؟ مامۆستای مروفايەتى.. فەرمووی (يأتى الله بخير منها).. خوئا انشاءالله لەوہ باشترمان پى ئەدات.. (اکمل لعبك والحقنى بالبیت) يارىەگەت تەواو بکە پاشان وەرەوہ مالى.. توخوئا ئەمەبەكى ئەکرى؟ بەوسەرکردمە نەبى، بەو مامۆستا گەورەيە نەبىت (ﷺ).

+ پىغەمبەر صلى الله عليه وسلم وەك بەرگری كەرىك لەستەم لىكراوچۆن ئەبىنن؟
- لەوفەرموودانەى كە داکۆكى دەكەن لەسەر دادپەروەرى بەرگری کردن لە ستەم لىكراو دزايەتى كەردنى ستەمكاران، خۆى پيش ھەموو كەسێك صلى الله عليه وسلم ھەستاوئەبەو ئەركانە، كاتێك كە لەمەككەبوو، رۆژێك پياوێك خۆى نەكات بەشارى مەككەدا ئەچیتەناوبەيتەوہ، كۆمەئێك لە بى باوەرپان لەوئى دانىشتبوون ئەئى: من غەربەيەگەم كەبەرايەك ناوى (عەمرى كورپى ھشام) ھە كۆمەئێك حوشترى لى كرىوم پارەگەم ناداتى وئەيوە ھەوئێكەم بۆيدەن.. ووتيان: ئەوسەرکردەمانە ھەوئى چیت بۆيەين؟! بەلام بۆ نوكتەو رابواردن مالى پىغەمبەريان پيشاندا، بۆ ئەوہى

ناگرهکه خوشکهن وتیان نهو پیاوه برادریهتی بچؤ بهوبلی، نهو حهقهکمت بؤئهسهنی. ئەمانیش له دوورموه تهماشا ئەکهن بزانی ئەم شانۆیه بهرمو کوی ئەروات، کابرای غەریبیش له دەرگای مائی پێغه مبهری داو صلی اللہ علیہ وسلم قاپی ئی کردموه وتی: من غەریبم، بیکهسم، پیاویکی ئەم شارە ناوی (عمری کوری هشام) ه له ودمشته کۆمه ئی حوشتری ئی کریوم، ئیستاها تووم پارمکه م ناداتی و ئینکاری و نکولی ئەکا..

پێغه مبهر (ﷺ) یه کسه ره گه ئیدا نهروات، بهرگری لهو ستهم لیکراوه غەریبه بی کسه ئەکات، له دەرگای مائی (عمرو) ئەدات دەرگاکی ئی کردموه یه کسهر پئی وت: بؤ حهقی ئەم پیاوه نهخۆی؟ خیرا پارمکه ی بدمری.

یه کسهر (عمرو) چوو زوری پارمکه ی بۆهیناو حهقه که ی دایی، کابراش دووعای خیری کردبؤ رسول الله و وتی بهراستی گهنه و خه لکه وتیان نهو پیاوه حهقه که ت بؤئه سینئ (اشهد بالله) وابوو، دووعای خیری بۆ پێغه مبهر کردو رۆی.

دوایش بی باومرآن به ئەبو جههلیان وت واته: (عمرو):

ئهرئ نهوه چی بوو بووی به فرۆج بهرانبهر به محمد؟ وتی: نازانم دووشت له سهرشانی بوون هه رتۆقیم، نازانم له سهری حوشتر نه چوون! له مار نه چوون!! بؤئه وهی نهوشه پرەم لیدور که ویته وه خیرا پارم که دا به کابرا ئەمه نمونه یه که، نمونه یه کی راسته که پێغه مبهری خوا (ﷺ) بهرگری له ستهم لیکراو کردوو.

+ خوای گه وره جل و جلاله چۆن وه صفی ئەم پێغه مبهره نازیزه ئەکات (صلی اللہ علیہ وسلم) ...؟

- ومکو له سهرمتادا ووتمان نایه تیک ههیه

له ناخر ساته‌گانی ژیانیدا ئەفەرموی: (استوصوا بالنساء و ماملکت ایمانکم) ^(۴۰۸)
 ئەوانەیی که لەژێر دەستتاندا ناکاتان لێیان بێت، کاتی که‌خوای گەوره بەرز
 ئەکاتەوه بۆ (معراج) بۆمقابەله‌ی خوا له‌نیوان پەردەیه‌گدا، خوای گەوره ناشتی
 خۆی دەبارینی بەسەریا (السلام علیک ایها النبی و رحمة‌الله وبرکاته).

له‌و کاتەدا نێمە‌ی بیرناچی نە‌ک هەر ئۆممە‌ته‌که‌ی به‌لکو هەموو نێماندارانی
 پێشیان و هی داها‌تووشی بیرناچی (السلام علینا) ئەو سه‌لام و ناشتی و په‌حمەت
 و به‌ره‌که‌ته‌ی خوا ئە‌ی نێرم بۆ ئۆممە‌ته‌که‌م. (وعلى عبادالله الصالحین) بۆه‌موو
 صالحینک، بۆه‌موو خواناسیکی یه‌کتا‌په‌رست که‌پێش ئۆممە‌ته‌ی ئیسلامی نێمە
 هاتوون و شوین پێغه‌مبه‌ری خۆیان که‌وتوون، سه‌لامه‌که‌ به‌ئەوانیش ئە‌گا
 بۆه‌موو مه‌لانیکه‌تیک بۆه‌موو خواناسیک له‌ (مرؤف و په‌ری و فریشته) کاتیکیش
 که‌خوای گەوره زیندووی ئە‌کاتەوه، یه‌که‌م وشه‌ که‌پێغه‌مبه‌ری‌خوا ئە‌یفه‌رموی:
 (کیف حال امتی یا جبریل)؟ واته‌: جبریل حالی ئۆممە‌تم چۆنه‌؟ بزانه‌ چەند به‌
 په‌رۆشه‌ که‌ خوا ئە‌فەرمویت (بالمؤمنین رؤوف الرحیم) ئە‌مه‌ ناوا به‌ناسانی
 نه‌ووتراوه، به‌لکو له‌ژیانیدا وه‌له‌ساتی سه‌ره‌مه‌رگیداو له‌ زیندوو بوونه‌وه‌و حه‌شریدا
 (ﷺ) هه‌میشه‌ خه‌ریکی په‌حمەت و هه‌میشه‌ به‌په‌رۆشه‌ بۆ ئۆممە‌ته‌که‌ی، کاتیکیش
 که‌ ئە‌گاته‌ ناستی قیامه‌ت و میزان و صراط له‌ویشدا هاواری
 خوانه‌کا (امت‌ی، امت‌ی) ^(۴۰۹) به‌ هه‌زاره‌ها دروودو سلاو بۆ سه‌ر گیانی په‌رۆزی.

+ هه‌لۆیستی پێغه‌مبه‌رصلی الله‌علیه‌وسلم له‌باره‌ی نافرمانه‌وه‌چۆن بووه‌؟

^(۴۰۸) به‌ مه‌تی جیاوازه‌یه‌ له‌ (الجامع الکبیر) روی احمد و ابو داود باسناد صحیح عن ابی ذر،

وروی الشیخان عن انس کتاب (کشف الخفا) الجزء ۱ / ص ۷۱.

^(۴۰۹) مسند ابی عوانه (۲) / الجزء ۱ / ص ۱۵۸.

- فهرموویه تی: (علیه الصلاه والسلام) (استوصوا بالنساء خیرا)^(۱۱۰) نهوگۆرانکاریه ی زیندمبه چال نهکرا، نهو نافرته ی کاتی که میردی دهمرد نهبوو بهمولکی کورمه که ی و بهچاویکی نزم تهماشای نهکرا، که نه م هموو بیره چهوتانه ی گۆری (النساء شقائق الرجال)^(۱۱۱) کردی به هاوشانی پیاو.. نهو نافرته ی که جاران زیندمبه چال نهکرا میراتی بۆدانا، له م ناینه پیروژهدا کج نهبیته کللیک له کللیه کانی بهههشت بۆنهو باوکه، میرد کهبیهوئ بجیته بهههشت نالیه تی چوونه بهههستی نافرته، ریزگرتن له پیاو پیومره که ی نافرته، بهو واتایه ی تیبینی نه م فهرموودمیه بکه (ماکرمن الاکریم وماهانن الالئم) هرچی ریزیان لی بگری ریزداره و هرچی سووکایه تیان پی بکا بی نرخه، که واته پیومری پیاو زنه که یه تی (خیرکم خیرکم لاهله واناخیرکم لاهلی)^(۱۱۲) چاکترینتان نهوانه ن که چاکن له گهل خیزانه کانیا، وه من چاکترینم له گهل خیزانمدا. توخوا یه کیک له گهل نزدیکترین که سیاباش نه بی له گهل من وتویا باش نه بی؟! یه کیک ومفای نه بی بۆ نزدیکترین که سی خوی که جلی نه شوواو خزمه تی نه کاو نان نه هینیته بهرده می و شهرمی نه پاریزی له گهل خه لکیدا گرتی چیه که باش بیت؟ نه و نافرته ی لهو شوین و پیگه یه وه هینا و کردی به شان به شانی پیاو، ومبه رامبه ر به م شهرعه ته یه کسانن، به رامبه ر به خوا یه کسانن، نیت نافرته که واز له نو یژبهینی حوکمی ومکو حوکمی پیاو وایه که رۆزوو فه رزبوو به سه رپیاو و ژنیشدا فه رزبووه، له هه موو تاوانیکدا یه کسانن له ساتی هه موو عیبادمه تیکدا یه کسانن.

(^{۱۱۰}) صحیح مسلم / کتاب الرضاع / رقم (۲۶۷۱).

(^{۱۱۱}) سنن الترمذی / کتاب الطهارة / رقم (۱۰۵).

(^{۱۱۲}) سنن ابن ماجه / النکاح / رقم (۱۹۶۷).

+ خەلکانیک هەن دەلین: گواپەپێغەمبەری خوا (ﷺ) شانازی بەعەرەبیەتی خۆپەوه کردوو، بەو بەلگەپەیی خۆئی مەککەیی هەلگرتوو بەو خۆشەویستی مەککەیی کردوو نایا راستە پێغەمبەری خوا شانازی کردوو بەعەرەبیەتی خۆپەومیان نا؟

- ئەم پرسیارە دوو بەشی جیان، شانازی بەخاکەو بەبەتیکە، شانازی بەقەومپەتیکە بێ فەرەو شتیکە ترە، خۆی گەورە فەرەموویەتی: لەسەر زمانی پێغەمبەر (ﷺ) (احب بقاء الله الى الله) خۆشەویستری زەوی لەلای خوا مەککەپە، نەك چونکە عەرەبی تیاپە کاتی ئەو شوینە خۆشەویست بوو، کەسی تیانەبوو، لەبەر شەرەفەتی (بیات) ئیستانیمە ئەلین نوێژیک لەویدا (۱۰۰هەزار) نوێژ حسابە لەبەر خاتری ئەو پیرۆزییە ئەمەپەپەوندی نە بەعەرەپەو ئیبراهیم (علیه السلام) خۆی عەرەپ نەبوو کەبێنای کردوو، وە (ادم) علیه السلام خۆی گەورە لەو یا دای بەزاند، ئەو پەپەوندی چییە بەعەرەپەو؟ ئەم پیرۆزییە بۆ شوینەکەپە (العربیە لسان) عەرەپەت بریتیپە لەزمان نەك هەستیکی نەتەواپەتی و قەومی ئەمانە نەبوو (دعوها فانها منتنه) پێغەمبەری خوا فەرەموویەتی: دوورکەونەو لێی ئەمە بۆگەنە جیاپی دروست نەکات.

+ لەرەو داوی سێ دواکەوتوو کە شەری (تبوك) دا هاتوو کە پێغەمبەری خوا صلی الله علیه وسلم بە کەعبی کۆری مالکی وتوو: ئەبێ لەخیزانە کەت دابری، ئەمە پێچەوانەیی ئەو داوايانە پێغەمبەر نیپە (ﷺ) کە داواي بچوکترین مافی کردوو...؟

- نەخیر.. ئەمە حوکمیکی ئاسمانییە، سزایەکی ئاسمانی هات لەپێناوی پەرورەدەکردنی ئەوسیانەدا کەنەچوون بۆجەهاد، حوکمەکە ئەومبوو کە

دوورکه ونهوه له خیزانیان ههتا بزنان، ماومیهکی بۆدانان، لهوماومیهدا نهگه
 تهوبهکهیان راست بوونهوا دینهوه بازنهی نیمان که هاتنهوه بازنهی نیمان
 ژنهکانیان دمبنهوه حه لالیان بۆیان، بهلام لهوفهترمهیدا جاری که فهترمهکی
 (انتقالی) یه لهبهرنهوهی که گوناهیکی گهورمیان کردوو، (الفراریوم
 الزحف) نهمانه نهچوون بۆجیهاد، لهبهرنهوه سزادران بامومیهک لهسهر
 تهوبهکهیان بهردموام بن بزنان ناستی راستگووییان چهنده، تهوبهکهیان راسته یان
 نا؟ نهگه تهوبهکهیان راست بوو نهوا ژنهکانیان بۆ حه لال نه بیتهوه نهومیه
 مهستهکه. جائیمه پیشوتر باسی نافرتمان کرد وباسی ریزی نافرتمان کرد که
 پیغمبهری خوا (ﷺ) چ ریزیکی بۆدانان حه زنهکم نه م فرموده یه شتان
 بیرخه مهوه که نه فرموی (ومن تزوج علی صداق وهو لاینوی علی أداءه فهو زانی)
 پیغمبهری خوا نه یه ویته هه موو نافرمتیک سهر به خویهکی تایبهتی خوی هه بیته
 له روانگهی ئابوورییهوه بۆ نهوهی باشکوی پیاونه بیته، نیستا رۆژناوا هه وئی
 نهومنه دا. پیغمبهر (ﷺ) (۱۴ سه دده) له مه و پیش هه وئی نهوهی داوه که نافرمت
 دهستان نه کاتهوه، هه رچهنده واجبی میرده که یه تهی که بیژینتی نهی بۆچی
 میراتی بۆ نیرینه دوونهومندی میینه یه؟ چونکه پیاو واجبه لهسهری خزمهتی
 نهو ژنه بکاو واجبی پیاو نهومیه خۆراکی نهو خیزانهی بداتو جلو بهرگی
 بۆ ناماد مباتک وه له شوینیکدا بیژینتیت به گویرهی عورفی نهو شوینه گونجاو بیته.
 نه مه واجبی پیاوه نه مه هیج منهتی تیانیه، بهلام جگه لهم حالته نافرمته که ش
 بابودجه یهکی خوی هه بیته میزانییهکی تایبهتی خوی هه بیته، جانم
 فرموده یه نه فرموی: نهو پیاوهی که نه تهی و ابی مارمی بخوا یا نه یه داتی
 نهوه خیزانی نه!! زانیه! جائیستا با بیرکه یه نهوه نهو که سهی که زنیکی هیئاوه
 لهسهر (۲۰۰) لیره لهسهر (۲۰۰) لیره رهشادی لهسهر (۵۰۰) لهسهر (۱۰۰۰) نه مه کی

ئەتوانى بىداتەۋە؟! يەنى ئەومىردە نىيەتكەى ئەومىيە كەبىخۇا، فەرموودەكە ئەفەرمۇى (ۋەولائىنوي على أداء) نىيەتى نىيە بىداتەۋە، ئەبىتە زانى؟! ھەرچەند ئەچىتە لاي خىزانەكەى بەزىنا بۇى حسابە، جابىر بىكەرەۋە كورپىك لە باوكى خۇى ھەئەپاۋ كچىك دزى باوكى ئەومستى ئەۋە ئەۋباۋكانەن كەنىيەتبان ھەبۋە مەرمىي دايكىان بخۇن.. (والله أعلم ولا حول ولا قوة الا بالله)

+ لەكۇتايىدا ئىمەزۇرۇرۇر سۇپاسى بەرپىزتان ئەكەين كەئەۋ دەرفەتەتان پى دايىن سەبارەت بەيادى ئەۋپىغەمبەرە شىكۇدارە، ئەگەر جەنابتان دوا ۋوتەتان ھەبىت ئەتوانن بىفەرموون..

- دوا ۋتەى مەن ئەومىيە ئەئىم سەرفەزى ۋ چاۋ روونى بۇئەۋ كەسەيە كە پىغەمبەرى خۇاى ھەئبزارەبى بەپىشەۋاى زىانى، بەشەفىعى خۇى لەقىيامەتدا، بەپىشەۋاى لەدنىاۋ لەقىيامەتدا...

ۋمەھر ئەۋمەندە ئەتوانم بئىم...

صلى الله عليك ياسيدى يارسول الله.. وعلى ذلك وأصحابك، اللهم صل عليه صلاة تكون لك رضااً وله جزاءاً ولحظه أداءاً صل اللهم عليه بما أنت أهله وبما هو أهله صلى الله عليك في الأولين والآخرين صلى الله عليك ياسيدى يارسول الله.. وعلى ألك وأصحابك وأتباعك عدد القطر والنبات مادامت الأرض و السموات. لەكۇتايىدا..

+ سۇپاسو رىزمان ھەيە بۇجەنابتان ۋ دوعاى پايدارىتان بۇئەكەين.

وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين

باسی چلو یهك

ئیعجازی زانستی له سی بواری جیاوازدا

۱- ئیعجازی زانستی له بواری ناوی سپی چاو. /

خوای گهوره باسی یه عقوب پیغه مبه رمان بو دمکات (سهلامی خوای لیبیت) که به هوی خهفت خوار دنه وه (کاتی یوسفی کوری لیی دور که وته وه) چاوی له ده ستداوه.. نایه ته که ده فهرمی:

وَتَوَلَّىٰ عَنْهُمْ وَقَالَ يَا سَفِيَّ عَلَىٰ يُونُسَ وَأَبْيَضَّتْ عَيْنَاهُ مِنَ

الْحُزْنِ فَهُوَ كَظِيمٌ ﴿۸۴﴾^{۱۳}

سه رده می پیغه مبه ر یه عقوب رسته ی (لاحول ولا قوه الا بالله) هیشتا فیری مهردوم نه کرابوو، نه گینا وهك پیغه مبه ری خو مان (ﷺ) نامازدی پیده کات پیغه مبه ر یه عقوب له بری (یا اسفی) نه یوت: لاحول ولا قوه الا بالله.. دهردی گرانه بو یوسف که وا دوور که وته وه لیم، نهو خه مو خهفت و ناهه لکیشانه بووه هوی دروست بوونی ناوی سپی چاوی و پاشان نابینا بوو. (فهو کظیم) خو راگریشه... سکالا ناکات بو کهس..

لهرووی زانستی وه لیرمه دا پرسیاریک سه ره له دات: نایا خهفت دمبته هوی دروست بوونی ناوی سپی؟ نایا ناوی سپی دمبته هوی نابینا بوون؟

زاناکان و پزیشکه پسرپورمگان ئهفه رمون: به لئ یه کیک له هۆکاره گانی دروستبونی ناوی سپی چاؤ خهفته. ناوی سپی tract ی پیده لئین به نینگلیزی . چاؤ ریکخستنیکى تیدا به .. عهده سه (هاوینه) ی چاؤ ریکخستنیکى پروتینی تیا به، ئه و ریکخستنه تیکده چی... ده بیته هوی دروستبوونی ناوی سپی و ناهیلئ تیشکی خۆر بیته ژوره وه بۆ ناو عهده سه که، نیتر نه و مرؤفه ههست به نابینایی دهکات.

پزیشکیکی میصری به ناوی (د.عه بدولباست سهید محمه د)ه، نه م پزیشکه نیمانداره بیرى له و نایه ته کرده وه که چه زرمتی یوسف (سهلامی خواى لیبیت) کراسه که ی خۆی به براکانیا نارد بۆ باوکی، وه ک هورئانی پیروز باسی دهکات

فَالْقُوهُ عَلَىٰ وَجْهِ أَبِي يَأْتِ بَصِيرًا وَأْتُونِي بِأَهْلِكُمْ أَجْمَعِينَ .

۴۱۴ (۱۳)

کراسه که م بدن به ده م و چاوی باوکمان چاکده بیته وه، چاوی چاکده بیته وه و به یه نین و هه مووشتان (کهس و کارم) و مرن بۆ میصر (چونکه مالى باوکی له فهلهستین بوون). نه م پزیشکه ده لئ: زۆر بیرم له و نایه ته کرده وه، ئاخۆ نه و کراسه چی تیا به که ببیته هوی چاکبوونه وه ی چاوی باوکی، کاریگه ریی له سه ر چاوی باوکی دروستکات؟ بیجگه له وه ی که نه مه بۆنی چه زرمتی یوسفی پیوه یه (سهلامی خواى لیبیت) (بۆن) یش یه کیکه له و کو دانه ی که مرؤفه هه یه تی و تاییه تمه ندیی که سایه تی مرؤفه خۆیه تی، چۆن سه ره نه جه ی هه ر مرؤفی که بۆ (په نه جه مۆر - ناسینه وه) به کار دیت و هی دوو کهس له یه ک ناچی، به هه مان شیوه

نەمىرۇ DNA مەرۇف لەگەن مەرۇفدالەيەك جيا دەكاتەوہ... "ليك"ى مەرۇفئىك لە مەرۇفئىكى تر جيا دەكاتەوہ. . ھەرۇمھا جۇرى "قز" و "دەنگ" و "چاۋ" بەھەمان شىۋە ھى مەرۇفى يەكەم لەگەن مەرۇفى دووہم جيايەو دەكرىنە نىشانە بۇ ناسىنەوہى ھەرگاميان... (لەم ماومىيەى دواييدا دەركەوت كە چاۋى ھىچ كەسى لەيەكىكى تر ناچى).. بۇنىش يەكىكە لە كۇدەكانى ناسىنەوہى كەسەگان، ھەرچەندە دەمىكەو لەسەردەمى يەكىتى سۇفيەتداو لەوئى بانقى بۇن ھەيە، بۇ دەرخستنى ئەو كەسايەتيانەى كە لەپشت تاوانەوہ ھەن و جىبەجىكەرى تاوانەكەن (دەستەسپرىكى پاكز دادەنئىن لەوئى و پاش نىو سەعات دەيخەنە زەرفىكەوہو دايئەخەن، بەروارو شوپنەكەى لئىدەنوسن، بۇنى ئەو شوپنەى وەرگرتوہ) بۇنى مەرۇفئىش دەگەرپتەوہ بۇ عارمقى مەرۇف ئەو عارمقى كە لەپىستىەوہ دپتە دەرى، ھەرچەندە پەيۋەندىيەكى ھەيە لەگەن خۇراكدا بەلام پەيۋەندىيە سەرەككىيەكەى بەخودى كەسەكەوہ ھەيە(وەك خود) چونكە مەسەلەيەكى بۇماومىيە(ورائى) كەواتە لپردا نەئىنەكە لە عەرەفكەدايە، خواى گەورە يارمەتى ئەم دكتورەى داو سەرگەوتوى كرد لەم كاردا بۇ دەرخستنى ئەم نەئىنيە..

ئەو ھاۋىنەى چاۋانەى (عەدەسە) كە بەنەشتەرگەرى دەرهئىراون لەچاۋى نەخۇشەكاندا فرپىدراون و عەدەسەى تر خراۋتە چاۋيانەوہ، ئەو عەدەسە فرپىدراوانەى ھىنا نوقمى كرد لەناو عەرەقى لەشى مەرۇفدا، پاش سەعاتىك بىنى ئەو ھاۋىنانە روون دەبنەوہو چاك دەبنەوہ، ئەم نەزمونە بۇ ئەو دكتورە بوو بە كلىلى لىكۆلئىنەومىيەكى زۇر قوول كە لەپىشدا لەنازەلدا بەكارىيەئىنا، نەزمونى كرد سەرگەوتوو بوو، پاشان لە مەرۇفئىشدا نەزمونى كرد، بۇ مەرۇفى نەخۇش

که چاوی توشی ناوی سپی بوو بیټ تافیکردموه سهرکهوتوو بوو، بههوی نههوه
بروانامهی (بهرائهتی داهینانی نهووی) ^{۴۵} له ۱۹۹۱دا ومرگرت.

نهینیهکه له وودا بوو مادهیهک همیه (گواندین) ی پیدهئین، مادهی گواندین له
عمرقی لهی مرؤفدا ههیه، نهو رۆله گرنگه دمبینی، توانی نهو مادهه گواندینه
پالفته بکاتو بیدا له چاوی نهو کهسانه ی که ناوی سپی ههیه له چاویاندا،
پاشان بهو ناکامه سهرکهوتوووه گهیشت.

چهند هۆکارنیک ههن که نهبنه هوی نهه نهخوشیهه، (خهفمت خواردن) پهکیکه
له هۆکارهکان.. پاش ۶۰ خولهک به تهواوی روون دمبیتهوه.

نهه دکتۆره بهرائهتی داهینانیک ی تر له نهههریکاو له بواری پزیشکییدا ومرگرت
له سالی ۱۹۹۳دا.

بوارهکانی قورناتی پیروز نههههه بهرفراوانن، دهولهههههه.. ههر جیلنیک و ههر
چینیک بهشی خوی له قورناتا ههیه... (لاتنقضی عجانبه)

﴿وَنَزَّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾ ^{۴۶}

شيفاو رحمهت ههیه بۆ ئیماندار بهدریژایی میژوو تا رۆزی دوا ی

﴿وَهٰذَا كِتٰبٌ اَنْزَلْنٰهُ مُبٰرَكٌ مُّصَدِّقٌ﴾ ^{۴۷}

نهه قورنانه له خودی خویدا بهرهکهتی تیا به، بهشی هههوه نههههههه تیا به.

^{۴۵} بروانامهیهکی بهرزه له نهوویا دمدریت بهوانه ی که داهینانیک ی نو ی گرنگ له بواری
پزیشکیی دانههینن.

^{۴۶} سورمتی ئیسرا نایهتی ۸۲

^{۴۷} سورمتی نههههههه نایهتی ۹۲

له قورئانی پیرۆزدا دوچار وشه‌ی (تفیض) هاتووہ.. له کاتیڤدا که وشه‌یه‌کی ناسکه‌و وشه‌یه‌کی زانستیسه.. جارێکیان له سورمتی (المائده نایه‌تی ۸۲) هاتووہ، که باسی فه‌شه‌کانی چه‌به‌شه ده‌کات که چه‌عفهری کوری ئه‌بوتالیب سورمتی (المائده) ی بو خوینده‌وه کاری تیکردن:

وَإِذَا سَمِعُوا مَا أُنزِلَ إِلَى الرَّسُولِ تَرَىٰ أَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ مِمَّا عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ يَقُولُونَ رَبَّنَا ءَأَمَنَّا فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ ﴿٤١٨﴾

جاری دووه‌میان له سورمتی (التوبه - نایه‌تی ۹۲) دا هاتووہ:

وَلَا عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَا أَتَوْكَ لِتَحْمِلَهُمْ قُلْتَ لَا أَجِدُ مَا أَحْمِلُكُمْ عَلَيْهِ تَوَلَّوْا وَأَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ حَزَنًا أَلَّا يَجِدُوا مَا يُنْفِقُونَ ﴿٤١٩﴾

باسی نه‌و موجهیدانه نه‌کات که دمیانه‌وی بچن بو جهاد به‌لام نهمکانه‌تیا نیه که‌واته ته‌نها نه‌م دووچاره نه‌م وشه‌یه هاتووہ له قورئاندا.. (تفیض) یه‌عی (سه‌ررێژ). نه‌گهر به ووردیی تیبینی بکه‌ین ده‌بینین که باسی فرمیسک ده‌کات، فرمیسکی چاو سه‌ررێژ ده‌کات.. له‌ناو چاودا غوده‌ی فرمیسک هه‌یه ۲۴ سه‌عاته نیش نه‌کات له‌پیناو دوو هوکاری سه‌رمکیدا.. بوئه‌وه‌ی:

٤١٨ سورمتی (المائده نایه‌تی ۸۲)

٤١٩ سورمتی (التوبه - نایه‌تی ۹۲)

۱- چاۋ وشك نەبىتەۋە... تا لە نىش نەكەۋى.

۲- ئەۋ فرمىسكە كەرەستەيەكى پاكز كەرەۋمىيە دز بە مىكرۇبات و ھەموو

تەنىكى نامۇ كەبىتە ناۋ چاۋەۋە.

ئەگەر ھەر بۇ تىگەيشتن لەم خالى دۈمە ئەم ئەزمونە بىكەيت باشتىر بۇت دەرەكەۋىت(چاۋىلكەيەكى تايبەت بە تىشكى خۇر "شمسى" لەچاۋ بىكە و بىرۇ بۇ بازارو ھەندىك پىۋەي بىگەرپى و پاشان بىگەرپىۋە، چاۋىلكەكە دابگرەو سەيرى بىكە جا ئەزانى جەند تەپ و تۇزو غوبارى لىنىشتۋە. ئەگەر ئەۋ چاۋىلكە نەبۋايە ھەموو تەپ و تۇزەكە ئەھاتە چاۋتەۋە. ئەمە ھەروايە كە بەردەۋام تەپ و تۇزو غوبار دىتە ناۋ چاۋامانەۋە بەلام بەھۋى فرمىسكى چاۋامانەۋە پاكىي چاۋمان رائەگرى).

لېرەدا پىرسىارىك دىتە پىشەۋە: ئەۋ غودەي فرمىسكەي كە بەردەۋام فرمىسك دەرژىنىتە ناۋ چاۋەۋە بۇكۋى دەرۋات؟

بىزىشكەكان ۋەلاممان دەدەنەۋە: كەنالىك ھەيە پىيدەلئىن كەنالى فرمىسك لەۋىۋەۋە ۋەكو چۇراۋگە نەرۋاتە خوارى ئەجى بۇ لوت.. بەلام ئەگەر ھاتوو ھەلجۋنى مەرۋفەكە دەرەجەي سۇزو خەفەتى مەرۋفەكە زۇر بوو، گرپانەكەي زۇر زۇر بوو، ئەۋ چۇراۋگەي ناكىشى بەشى ناكات سەررپىز دەكات و بەشىۋەي فرمىسك بەرۋمەتدا دىتە خوارى. كە ئەم تەعبىرە (سەررپىز - تفىض) دەربرپىنىكى زۇر ناسك و زۇر زانستىيە.

۲/ نىعجازى زانستى لە بوارى نەپنىيەكانى كۈلەكەدا:

خۋاي گەۋرە باسى ھەزرىتى يونس پىغەمبەر دەكات، كاتى كە (عقاب) لى لىگرتۋە بەرامبەر بەجىھىشتنى ئومەتەكەي بەبى پرس، ئەۋمىيە ئەكەۋىتە زارى

نههنگیکهوه بؤماوهی چند رۆژیک (نزیکهی حهوت رۆژ) لهبهرئهوهی ئیجتهدای دهکرد، "نهینهوا" ی بهجیهیشت بهبی وهرگرتنی رمازانهندی خوا (هموو کهسیک بؤی همیه ئیجتهدا بکات له جلهوو بزوتنیا تهنیا پیغهمبهران نهبن که نهبی به وهحی و سروس بجوئینهوه) لهبهرئهوهی که ماومیهکی زۆر بوو له نهینهوا مابویهوهو کهس نیمانی پی نههینابوو، وای به باشزانی که برپا بؤ شوینیکی ترو نهو تهمنههی کهماوه لهگهڵ کهسانی تردا به خهرجی بدا بهلکو بهرهمیکی باشتی ههبیت.. خوای گهوره نهو جوړه سزایهی دا، بهلام لهناو سکی حوتهکهدا تهوبهی کرد نهمه خوای گهوره دهیگیرپتهوه که یونس پیغهمبهر فهرموویهتی:

﴿لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ﴾^{۴۲۰}

لهبهر نهوهی یونس ناوی خوای به پاکی راگرتوو (مسبح) و (مستغفر) بووو بهردهوام داوای لیخۆشبوونی له خوای گهوره کردوو.. خوای میهرمبانیش لئی خوشبووهو نههنگهکهش فرپیداوته وشکانیهک. . تو بیر بکهروهو بیهینهره بهر لیكدانهوهی خۆت مروفیک لهناو زاری حوتیکدا بیتو نهو هموو رۆژینهی ناو زاری حوتو زهرداوهو لیکهی دهمی نهو حوته رزایی بهسهر دهمو چاو و گیانی نهو کهسهدا نهبی چۆن بی؟ بیگومان عهزیهتی پیگهیشتوو.. ههفتهیهکه ناسایی نازی چهندهها رۆژین رزاون بهسهریدا، کاتێ که فرپیدرایه دهرهوه.. لهسهر زهوبیهکی وشکانی کهوت، خوای گهوره لهبارمیهوه دمفرمی

﴿فَأَمْنُوا فَمَتَّعْنَهُمْ إِلَىٰ حِينٍ﴾^{۴۲۱}

^{۴۲۰} سورتهی نهنبیا نایهتی ۸۸ .

^{۴۲۱} سورتهی صافات نایهتی ۱۴۸ .

نہ مامیگمان بو دانا کہ ہر بہ بؤن و بہرامہکھی، سنبہرہکھی، سہمہرہکھی چاک
بوہوہ. لیہدا نیعجازیکی رووہکی ہہیہ سہرنج بدن:

(یقطن) لہ فہرہنگہکاندا نہو روہکانہن کہ قہدی سہربہخوی نیہ. قہدیکی
تہواوی نیہ.. وکو (کالہک و شوتی و خیارو کولہکھی شیرین و کولہکھی
خہیاری و... ہتد) دہگریتہوہ.. نہوہی لیہدا مہبہستمانہ (کولہکھی شیرینہ).. کہ
بہرہکھی پییدہوتری (قرع) پیئیدوتری (دباء).

لہم چہند سالہی رابردوودا زاناکانی ئەلمانیا بؤیان دہرکہوت: چہند مادمیہک
ہہیہ لہناو (کولہکھی شیرین) دا سہنتہری (یادکردنہوہ) لہ میئشکدا دہوروزینن و
چالاکی پیئہدن..

تیبینی بکہن ہیزی عہقلی پیئنج شیوازی ہہیہ:

۱. ہیزی بیرکردنہوہ. تفکر.
۲. ہیزی یادکردنہوہ. تذکر.
۳. ہیزی گوئگرتن.
۴. ہیزی فیربوون.
۵. ہیزی تیروانین. تأمل.

نہم ہیزانہ پییان دہلین (ہیزی عہقل) ہہریہکھیان جوڑہ سہنتہریکی ہہیہ لہ
میئشکی مروؤفدا.. نہوہی کہ پیوہندی بہ یادکردنہوہ (الذاکرة) وہ ہہبیت، نہو
مادمیہیہ کہ لہ کولہکھا ہہیہ دہیوروزینیت... واتہ: نہو کہسانہی کہ زور شتیان
بیر دہچیتہوہ جارچار کولہکھی شیرین بخون سودمہند ئەبن لیی.. ئەمہ زاناکانی
ئەلمانیا دؤزیویانہتہوہ.. بیجگہ لہوہی کہ (چالاکہرہ - المنشط) ^{۴۲۲} سودی
تریشی ہہیہ.

^{۴۳} نہو زانیاریانہی لہم باسہدا ہاتوون لہم سی سہرچاوہوہ وەرگیراون:

مرۇف كە توشى شۇك (صدمە) يەك دەبى شتى بىر دەچىتەوہ.. لە كوردەوارىدا
ئەگەر كەسنىك دوچارى حالەتتىكى واببى ئەلئىن: تەكانى خواردووہ... (تەكان) يان
(شۇك) لەوہ گەورەتر دەبىت نەھەنگىك قوتت بدات !!

خوای گەورە يەكجار ئامازەى بەو (يقطين)ە كرددوہ لە قورئانى پىرۇزدا... كە بۇ
ئەم حالەتە بەكارىيەناوہ كە وەك زاناکانى ئەلمانىا دەريانخستووہ: (ئامىرى
يادكرنەوہ) چالاک دەكات، دەمارەكانى دەنگ (دەنگە ژىكان) چالاک دەكات..
ھەر وەھا:

۱- ئامىرى (يادكرنەوہ) چالاک دەكات.

۲- ئامىرى (دل) بەھىز دەكات.

۳- بۇ ھەوكردىنى بۇرى مىزكردىن سودمەندە. . لە ھەمانكاتدا دەراوېشتىن
ئاسان دەكات.

۴- تۆوہكەى لەگەل تۆوى خەيار و كالەك (خىوہ) جىا ئەكات.

لەسەر ئەم سوودانە چەندان سودى تىرىش كە لە بوارى پزىشكىدا ھەيە، بىراردرا
ئەو زەمە خواردەنى لە خویندىنگاكانى ئەلمانىادا خویندىكاران ئەيخۇن ئەبى لە
ھەفتەيەكدا يەك زەمى كۆلەكە بىت.

عائىشە داىكى ئىمانداران ئەگىرپتەوہ پىغەمبەر فەرموئەتى: يا عائىشە اذا
طبغتم قدرا فاكفروا فيها من الدباء... فانها تشد قلب الحزين * واتە: ئەگەر
كۆلەكەتان لىنا زۆرى تىكەن چۈنكە سودى ھەيە بۇ دلى خەفەتبار.. وەكو
زانىشمان سەلىنراوہ كە بۇ ماسولكەكانى دل سودى ھەيە.

۱- الطب في الظلال القران والسنة/ كۆلىزى پزىشكى زانكۆى موسل دەرىكدووہ سالى ۱۹۹۹ ل ۲۵.

ب- جاوپىكەوتنىك لەگەل د.محمد جمىل الحبال لە كەنالى الجزيرة.

ج - حقائق العلم الحديث/ عبد الرحمن العصافير.

له فەرمودیهکی تردا هاتوو: (علیکم بالقرع فانه یخذي العقل) ** واته دۆزینهوه زانستییه نوپکان جهخت دهگه نهوه لهسه ر ناومرۆکی ئەم نایمت و فەرمودانه. ئەنەسی کوری مالک دەفەرموی: بەرگدرویهک دموعتی پیغەمبەری کردو فەرموی: ئەی پیغەمبەری خوا خواردنمان کردووووە هەز ئەکەم تەشریف بیینی بوۆ مالم، منیش له خزمەت پیغەمبەر چووم بوۆ مالهکە. پیاوه بەرگدرووکه نانی جووی هیناو قاپیک شلهی بوۆهینا کولهکە ی تیابوو لهگەن گوشت، ئەو گوشتە ی وەکو قاورمه نامادەگراوه. ئەنەس تیبینی خویمان بوۆ باسدهکات لهکاتی خواردنی ئەو ژەمه ی پیغەمبەری خوا که دەفەرمی (یتتبع) ئەگەرأ به دوا ی کولهکەکانداو ئەیخواردن.. من لهو رۆژوو هەزم له کولهکە کرد. دەقی فەرموده که به مشیویهیه: (فرایت رسول الله ((صلی الله علیه وسلم)) یتتبع الدباء منحو الی الصفحتی، فلم ازل احب الدباء منذ لك اليوم) ^{۴۲۳}

* تخريج احاديث الإحياء، الإصدار ۲،۰۷ - للحافظ العراقي المجلد الثاني .. بيان أخلاقه وآدابه في الطعام: ۹ - حديث " يا عائشة إذا طبختم قدرا فأكثروا من الدباء فإنها تشد قلب الحزين. رويناها في فوائد أبي بكر الشافعي.

** فيض القدير، شرح الجامع الصغير، الإصدار ۲،۱۵ - للإمام المناوي الجزء الرابع حرف العين. ﴿ص ۳۴۶﴾ ۵۵۴۵ - (علیکم بالقرع) بسکون الراء وفتحها لغتان والسکون أشهر وهو الدباء وقيل إنه غير عربي بل معرب (فإنه يزيد في العقل ويكبر الدماغ) أي لما فيه من الرطوبة. قال الديلمي: ويروی علیکم بالآترج بدل القرع، والقرع بارد رطب في الثالثة وهو أقل الثمار الصيفية مضرّة وله في دفع الحميات اليد البيضاء والحفظ الأوفر. (طب عن عطاء مرسلأ) ورواه أيضاً الحاكم في التاريخ وعنه تلقاه البيهقي مصرحاً فلو عزاه إليه لكان أولى ثم إن فيه مغلد بن قريش أورده في اللسان وقال: قال ابن حبان في الثقات يخطئ.

۳- نبعجازی زانستی له‌بواری شهو و‌خه‌ون:

شهو نهو وشه‌یه‌یه که (پشودان) و (حه‌وانه‌وه) و (که‌می جو‌له‌و‌باری نارامی) و (سوبات) و (خه‌ون) و (راکشان) مان بیر ده‌خاته‌وه... ئەمه سونه‌تیکه خ‌وای گه‌وره دایناوه بۆ مرؤف تا جیبه‌جی بکات.. تا مرؤف له شهو دا بجه‌ویته‌وه و پشوو بدات. له‌م بارمیه‌وه نایه‌تمان زورن:

﴿وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا ۝ وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ لِبَاسًا ۝ وَجَعَلْنَا

النَّهَارَ مَعَاشًا﴾^{۴۲۴}

(سبات) بۆ هه‌وانه‌وه و بۆ پشودانه. زورینه‌ی ئەو هورمؤناتانه‌ی که له‌ش دهریدمکات، له‌کاتی به‌خه‌به‌ر بوندایه.. له‌کاتی رۆژدایه. له‌شه‌ودا ریزه‌مان که‌مه‌ده‌بیته‌وه. له‌کاتی نوێزی عه‌سردا (ئه‌درینالین) به‌رزده‌بیته‌وه، له‌هه‌مانکاتدا ماده‌مان هه‌یه و‌مکو میلاتۆمین که‌ غوده‌ی سنه‌وه‌به‌ری دهرپژینێ و پشوو ده‌دات به‌ له‌ش، دهرکه‌وتوه‌وه‌تا ده‌وروبه‌ره‌که‌ تاریکتر بیت ئەو ماده‌یه زیاتر دهرپژیته‌ خ‌وینه‌وه. ئەم راستیه‌ که‌وا شهو بۆ نووستن و هه‌وانه‌وه‌یه.

^{۴۲۳} رواه الصحيحین . صحيح البخاري، الإصدار ۲،۰۲ - للإمام البخاري الجزء الثاني ۳۹ - كتاب البيوع. ۱۶ - باب: السهولة والسماحة في الشراء والبيع، ومن طلب حقا فليطلبه في عفاف. -مزید- رسول الله (صلى الله عليه وسلم) خبزا ومرقا، فيه دباء وفنيد، فرأيت النبي (صلى الله عليه وسلم) يتبع الدباء من حوالي القصعة، قال: فلم أزل أحب الدباء من يومئذ. ﴿۵۰۶۴، ۵۱۰۴، ۵۱۱۷، ۵۱۱۹، ۵۱۲۱، ۵۱۲۳﴾ ش أخرجه مسلم في الأشربة، باب: جواز أكل المرق واستحباب أكل اليقطين، رقم: ۲۰۴۱. (مرقا) كل طعام طبخ بماء. (دباء) القرع واليقطين. (فنيد) لحم مجفف. (حوالي) جوانب. ﴿مجموع الأحرف: ۶۰۷﴾

^{۴۲۴} سورمتی النباء نایه‌تی ۹ - ۱۱.

(وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا) ﴿۴۲۵﴾

واتە: مەرۇفەكان بىلەن بىرگە بۇ جىيە جىيىكىدىكى كاروبىزىيۇ خۇيان لە رۇزدا و ئەويتىشى بۇ پىشوو... لە بىلىنىدۇ نازەلىشىدا ئەم سىستىمى پىشودان و جەوانەومىيە ھەيە. ھەرومىھا لە رومكىشىدا ئەمە ھەيە.

* كىشىلەرنى ياپانى زەھىيەكى ھەيە و ھەمىيە كىرىدۇ بە جەلتوك، كۆمپانىيەكى ياپانى دىت گىلۇپ و بلاجىكتۇرۇ رووناكىيەكى زۇر بەشەودا دائىنەيت بۇ پروپاگەندە خۇي. ئەمە ئەبىتە ھۇي ئەھمىيەكى بە شەھىش ئەو كىلگەيە تەنشىتىيان روناك بىت، پاش ماومىيەك كىشىلەرگە ھەست بە لاوازى كىشىلەرگە جەلتوكەكى دەمەت و دەمىنى كە لاوازى سىسە ھەر بۇيە سىكالىيان لەسەر بەرز دەمەتەھەم دىنوسى لاوازى جەلتوكەكى بەھۇي ئەو گىلۇپ و بلاجىكتۇرۇنەومىيە كە ئەو كۆمپانىيە دىگرساندۇن. . پاش لىكۆلىنەومىيەكى وورد لەسكالى كىشىلەرگە دەمەتەھەم كە بەلى ئەم كىشىلەر راستدەمەت و ھۇكارى ئەو دابەزىنى ناستى نەشونماي جەلتوكە پەيۋەندى ھەيە بە روناكى شەھەندى ئەو گىلۇپانەھەم بۇ كىلگەكە.. كىشەكە ئەباتەھەم كۆمپانىيەكەش قەرىمىيە ئەداتى.

لاباسىكى بىيۇست:

كەواتە ئەمە سىستىمىكى خۇايىيە و داپناۋە بۇ ھەمىيە مەخلۇقاتەكانى.. بەداخەھەم كە كەسانى وا ھەن كە زەھەر لە نىزىكەكانىيان ئەدەن بەچەندەھا شىۋاز ۋەك:

۱- ھۆرپن لیدان به شوو یان پېش بانگی بهیانی بو خهبر کردنهوهی بو سەفەر.

۲- چونه مالان بو میوانداریی لهکاتی درمنگدا .

۳- دمنگی بلندگۆکان کهدمبنه هوی پهشیوی دروستکردن، به تاییهت هی وایان ههیه لئی نوسراوه (نالت بلدنگ لات سپیکەر) واته نهم بلندگۆیه بهکاردیت بو دمرموهی بینا، سهیر دمکهیت لهناو مزگهوتیکدا دانراوه، کاتی وتاری ههییی دهخوینیتتهوه ئینسان پهشیو دهیی، گوپی کاس دمکات.. یاخود لهناو تهعزیهخانهکاندا داینهئین که بهردهی گوئ عهزیهت نهادات، نازاری پی دهگهیهنیت. چونکه شیوازو ستایی دروستکردنی بلندگۆی ناو بینا لهگهئ دمرموهی بینا جیاوازه. نهو بلندگۆیانهی که شیومیان له رحهتی دهجیت نهوانه دروستکراون بو ریپیان، وتاردان له دمشتدا، گوتار خویندنهوه له ههواي کراوهدا، هوتاهکیشانی سهرشهقام نهک بو وتاردان لهناو بینادا.

باسی چلو دوو ئیعجازی گهر دوونی

ئیعجازی قورئانیی دواپی نایمت، وهکو پېشهوا غه زالی نه فهرمی: زانستی قورئان و زانیارییهکانی له بن نایمن. له هه موو بواریکدا قورئان زانستی پئییه، گرنگ نهومیه زانایان بیدۆزنه وه.

(الشمس) ۳۳ جار له قورئاندا هاتووه. وشه ی (القمر) ۲۷ جار به لام نهو جارانه ی که بهیه که وه ناویان هاتووه له قورئاندا ۱۹ جار ه. جا تیبینی بکه ن: زانستی گهر دون یان گهر دون ساسه کان ده لئین: ۱۹ سال جاریک زهوی و مانگو خور دمکه ونه سه ر یه ک خمت (هیل) هه موو ۱۹ سال جاریک به مشیوه یه یه نایا نه مه ریکه وته؟!

سال ۳۶۵ رۆزو پینج سهعات و چه ند خوله کیکه واته ناکاته ۳۶۶ رۆز به لگو ۳۶۵ رۆزه. به عهرمی به رۆز ده لئین (الیوم) له قورئانیشدا ۳۶۵ جار وشه ی (الیوم) هاتووه نایا نه مه ریکه وته؟!

مانگ به عهرمی پئیده لئین (الشهر) سالیس ۱۲ مانگو وشه ی (الشهر) ۱۲ جار له قورئاندا هاتووه.

۱۲۰۰ نایمت له قورئاندا یان زانستییه یان په یومندی هه یه به زانسته وه ۹۳% نه م ۱۲۰۰ نایته په یومندییه کی ئیمانی له گه له .. مه رچیک تری په یومسته واته له پاشکوی ره وته زانستییه که دا نه فهرمی: (افلا تعقلون) (افلا تذکرون)...هتد.

نه م بیر خسته وانه لایه نی ئیمانی له گه له . جا له م روانگه یه وه گونجانیکی زور هه یه.

وشه‌ی (البر) واته چاکه کردن، چاکه کردن پاداشتی هه‌یه، پاداشته‌کەش
پێیده‌وتری (الثواب) تیبینی بکه‌ن وشه‌ی (البر) ۲۰ جار له قورناندا هاتووہ وشه‌ی
(الثواب) ۲۰ جار هاتووہ سبحان الله ! ولا عجب في امر الله.

خوای گه‌وره بۆیه زمانی داوه به مروّف بۆ ئه‌وه‌ی یان خیر بلی و بلا و بیکاته‌وه یان
بێده‌نگ بێت. وشه‌ی لسان ۲۵ جار له قورناندا هاتووہ هه‌روه‌ها وشه‌ی
(الموعظه) ش به‌هه‌مانشیوه ۲۵ جار له قورناندا هاتووہ، واته نامۆزگاریکردن، خیر
وتن. وشه‌ی (رافت) له‌گه‌ن (غلظه) واته (نهرمو نیانی) و (توندوتیژی) هه‌ریه‌که
۱۲ جار له قورناندا هاتووہ.

وشه‌ی (الرجل) پیاو له‌گه‌ن وشه‌ی (امراة) ئافرمت به یه‌کسانی هاتوون
هه‌ریه‌که‌یان ۲۴ جار هاتوون.

به‌هه‌شت (الجنه) و دۆزه‌خ (الجهنم) هه‌ریه‌که‌یان ۷۷ جار هاتوون. ئایا ئه‌مانه گشتی
ریکه‌وته!

له‌بهر ئه‌وه هه‌ر که‌س به چاویکی وردو زه‌ینیکی به ویزدانه‌وه ئایه‌ته‌کانی
قورنانی پیروژ بخوینیته‌وه پاش ماومیه‌کی که‌م ده‌گاته نه‌و رایه‌ی که ئه‌م قورنانه
له‌لایه‌ن خوای گه‌ورمه‌وه (جل جلاله) دابه‌زیوه. بۆنمونه:

۱/ پزیشکیکی به‌ناوبانگ به‌ناوی (د.مۆریس بۆکای) فه‌رمه‌نسی سالی ۱۹۶۷
له‌ئه‌کادیه‌ی زانستی فه‌رمه‌نسی به‌ ئاماده‌بونی پسرپۆرانی پزیشکی
حه‌قیقه‌ته‌کانی قورنانی هینایه به‌رده‌میان:

* ئایه‌ت هه‌یه له قورناندا هه‌ر باسی کۆرپه‌له نه‌کات.. زانستی ئه‌مه‌رپۆش
نه‌یسه‌لین.

محمدنىڭ بە نەخويندەۋارى و ۱۴۰۰ سال لەمەۋبەر و لەناو بىبابانىڭدا چۇن ئەو ھەموو راستىيەى كەشف كردد؟! دەى ۋەلام بدمنەۋە ئەو ھەموو راستىيەى چۇن زانى؟

بىگومان كەس نەيتوانى ۋەلامى بداتەۋە.. پاش ئەۋە خۇى وتى: ۋەلامى ئەم پرسیارە ئەمەيە كە محمد پىغەمبەرى خاويە. پاشان موسلمان بوونى خۇى راگەياند.

۲ / پروفیسورنىكى تر بەناۋى (تىشا مۇر) سەرۇكى بەشى كۆرپەلەناسىيە لە زانكۆى تۇرنتۇ لە كەنەدا.. بانگكراپوو لەگەل چەندىن پزىشكى تردا كە موسلمان نىن بۇ كۆنفراسىكى (ئىعجازى زانستى قورئان و سوننەت) كە لە مۇسكۆ سالى ۱۹۹۵ بەسترا.. لە كۆتاپيدا بىرپاردرا كە:

(نەو ئايەتانەى لە قورئاندا سەبارەت بە كۆرپەلە ھاتوون جوانترىن پۇلین كىردىن بۇ ئەو مەبەستە)

ئەم (د. تىشامۇر)ە كىتیبىكى ھەيە لەسەر كۆرپەلە بەناۋى (علم الاجنە السىرىرى – كلىنك ئىمپىرىۋلۇجى) كە لە چەندىن زانكۆى جىھانداۋ لە كۆلىزى پزىشكىدا ئەم كىتیبە نەخوينرى.. چاپى سىيەمى كىتیبەكەى كە دەرچوو ئايەتە قورئانىەكەى خستە پىشت لاپەرەى يەكەمى كىتیبەكەۋە.

ئىستاش مروفى ۋاھەيە قەۋانى كۇن لىنەداۋ ئەلئى:

محمد خۇى زىرەك بوەو ئەم ھەموو شتەى زانىۋە.. ناخر محمد سۇنەرى ھەبوۋە تابىتوانئ ئەم ھەموو قۇناغانەى كۆرپەلە باس بكات! ياخود محمد تەلەسكۇبى ھەبوۋە تا بتوانئ باسى ئاسمان و بۇشايى گەردوون بكات كە (تارىك)ە! محمد كەشتى ئاسمانى ھەبوو تابىتوانئ بەسەر چىنى (ئەتمۇسفىر)دا بىرواتو وپنەى بگرئو بلىئى: (يرسل علىكما شواظ من نار ونحاس فلا تنتصران) " سورەتى

الرحمان نایهتی ۲۵" !! یاخود باسی (رتق) و (انفجار) و (بیک بانگ) و ئەم ھەموو مەسەلە فیزیایوانە باس بکات؟! بەراستی باوی ئەمجۆرە لیکدانەوانە نەماوە. چونکە زاناگان سەری نەوازش دائەنەوینن بۆ خوای گەورەو نیرمری ئەم قورئانەو تەسلیمی ئەبن.

۲/ بەچەند سەعات دانیشت لەسەر روانگەیی گەردوونی(مرصد) لەگەڵ بەرئوبەری روانگە تۆکیۆ بەناوی (برۆسۆ یوشادی کوزای) کە بیگومان (روانگەیی تۆکیۆ) دوومین روانگەییە پاش روانگەیی (بالۆمار) لە ئەمکەریکا.

چەند سەعاتیک لەگەڵ ئەم پروفیسۆردا دانیشتن و باسی ئیعیجازی گەردوونی و فەلەکیان بۆکرد لە قورئانی پیرۆزدا شایەتمانی ھینا و موسلمان بوو. خوای گەورە ئەومندە ئیعیجازی لە قورئاندا داناوە بەشی ھەر کەسیک ئەکات کە خاومنی عەقل و ژیری بییت.

*لەنایەتیکدا ھاتووہ (وجعلنا من الماء کل شیء حی) " سورەتی الانبیاء نایەتی ۲۰" ھەرچی زیندەومرئیک بگری لەژیاندا، لە ھایرۆسیکەوہ تا دەگاتە نەھەنگ، ئەبئ لە بونیدا ئاو ھەبییت نابیی زیندەومرئیک ھەبییت و ئاو لە لەشیدا نەبییت لە پیکھاتەیدا نەبییت لە خانەکانیدا نەبییت.

بەئێ ریژمگان جیاوازیان ھەیە.. لەم خانە تا ئەو خانە لەم زیندەومر بۆ ئەو زیندەومر. جیاوازی ھەیە لە ریژەیی ئاوەکاندا. ئەوہی کە میتابۆریزمی تیا روئەدات و کارلیکی کیمیاوی تیا دا روئەدات لەسەدان کارلیک کە لە ھەموو چرکەییەگدا و لەناو خانەییەگدا روئەدات. ئەو سۆلەنکەو ئەو موزیبە ئەبئ ئاو بییت ئەگەر خوانەخواستە ئەو نایەتە بەو شیۆمیە نەبواوە و باسی لە چەمکی دروستبوونی زیندەومران لە ھەوا بکرداوە. ھەندئ جۆری بەکتریا کە پێیان

دهوتری (نهن نهروُك بهكتریا) بیهینهروهه ناو ههوا نهمری. نهبی له شوینیكدا
بژی ههواى تیا نهبی. بهلام زیندهور نییه ناو له پیکهاتهیدا نهبیّت.

جا خوای گهوره که دمهرموی (ادع ال سبیل ربك بالحكمة والموعظة الحسنة) "
سورتهی النحل نایهتی ۱۲۵" داواکراوه له زانایانی نیسلام که حکمهت بهکاربهینن
لهکاتی گفتوگوئی خهلکی و ههریهکهو بهپئی ناستی خوئی لهگهئیدا بدوین. واجب
نهومیه که ههموو جوانیهکانی نیسلام پیشان بدرین:

- ههیه لایهنی زانستی کاری تی ناکات، لایهنی ههئسوکهوت و رهوشت کاری
تیدمکات.

- ههیه لایهنی زمانهوانی قورنان کاری تیدمکات..

- ههیه لایهنی ویزدانی کاری تیدمکات.

- ههیه لایهنی کردهووو خزمهتگوزاری کاری تیدمکات.

لهبهر نهوه نهرکی سهرشانی زانایانی نیسلامه که له ههمو بوارهکان و گوشه
نیگاکانهوه وینهی نیسلام پیشان بدن و بهجوانی بیخهنه بهرچاوی خهلکی به
هؤشیارییهکی شارستانیهی سهردهم.

باسی چلو سی

موعجیزه کانی پیغمبەر ﷺ

بهشی به کم

موعجیزه یان (پهرجۆ) ^{۴۶۶} ئەو کارانەیه که له ناسایی به دهرن (خوراق العادات) واته: ئەو شانەن که له وهوپیش چاو نهیبینین، گوئ نهیبیستی، فیکرو بیر رانهاتبی له گه ئاندا، ئەم خهوارقانه جوار جۆرن:

۱/ موعجیزه/

ئەم جۆرمیان خوای گهوره له سههر دهستی پیغمبەریک دمریده خات به شیوهی تهحه ددا. که تاك و کۆمهال ناتوانن پییه ئسن، ناتوانن ههستن به کردنی ئەو رووبه پرووبونهومیه ئەمهش له پیناوی ئەومدایه که خه لکی باومر به و پیغمبەرە بکهن، راوستاندن (تصدیق) ی په یامه که بکهن، ئەمجۆره خهوارقانه پینان دموتری (موعجیزه) تایبهتن به پیغمبەران.

۲/ کهرامات/

کاری خوایه به لأم به شیوهی تهحه ددا نییه، دمرده کهوی به شیوهی پشتگیر کردنی به ندمیه که له به ندمکانی خوا، یان سهر کهوتن و (نصر) ی ئاپینی، یان نیشاندانی به لگه یه که له به لگه کانی هیدایه تی خوا، یا خود ببیته هۆیه که بۆ برواهینانی

^{۴۶۶} پروانه فەرهنگی کوردستان - نویسی گیوی موگریانی چاپی په کم ۱۹۹۹. ل ۷۶، پهرجۆ:

فەرمان و کرداریکی رسکای ئەوتۆیه، که کهسیکی تر نەتوانی بیكات.

کۆمه ئېڭ يان چەسپاندىنى نېمانيان بەخوا.. ئەمە تايبەتە بە خواسولجاوانى ئەم
ئومەتەو پياوچاكانى ھەتا رۆزى دوايى بەردەوامە.

۳/ لەتوانا بەدەر /

بۆتافىکردنەھوى ئومەتى پېغەمبەرە دەرەگەھوئیت لەسەردەستى ئىنسانىكى
خراب و مكو (دەجال) كە لە ئاخىر زەماندا دېت و چەندىن خەوارق لەسەر دەستى
ئەو روودەدات، كەئەمە بۆ ئەزمونکردن و (ابتلاء) چونكە بە ئومەتى پېغەمبەر
وتراوه كە ئەو توانايانەى پېدراوه كەدېت.

۴/ سىحرو جادوو /

ئەمچۆرەيان لەلای خەلك وائەكەھوئیتەوھە كە (خوارق) ە ئەگىنا لە واقەدا وانىيە، كە
ئەمەيان لەسەر دەستى درۆزنەكان و ساحىرەكان و جادوگەرەكان روودەدات و
دەردەگەھوئیت.

پېغەمبەرى (صلى الله عليه وسلم) بېجگەلەھوى كە (قورئانى پېرۆز) موعجىزەى
نەمرو لەبن نەھاتووى بوھو ماىەى كەرامەت و عىزەتى بوھو ئەبېت تا رۆزى
دوايى (ولا تنقضى ولا تفضى عجانبە) لەسەر راھى قورئان.

چەندىن موعجىزاتى بېنراو و بېستراو و ھەستېپىكراو لەسەر دەستى پېغەمبەر
(صلى الله عليه وسلم) رویداوه كە زانايان دەيانخەملئىن بە (۱۰۰۰ - ۲۰۰۰)
موعجىزە.

ئەم موعجىزانەى لېرەدا باسدەكرئىن (صحيح) ن و خىلافى تيا نىيە لەنىو ئەو
ژمارە زۆرانەى كە ئاماژەمان پېدا، جا بەگورتى موعجىزەكانى كە بەشىوھى
(صحيح) پېمان گەشتوون ئەمانەن:

۱- شەورەۋىي (الاسراء):

گواستەنەۋى پېغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) لە مەككەۋە بۇ قودس.

۲- بىئىدبونەۋە (المعراج):

پاش شەورەۋىي ھات، لە قودس-ۋە بۇ ئاسمانەكان و ھاتنەۋى بۇشۋىنى خۇى، كە ئەمە نەدراۋە بەھىج پېغەمبەرىكى پېشىن.

۳- خۇل لەچاۋگردن:

كاتى كە بېباۋمىران بېرىياندا كە ئەم ئاپىنە نوپىيە ئىسلام لەناۋ ناچىت تەنھا بەگۈشتى كەسايەتى پېغەمبەر نەبىت، لەو بېرىاردا ھاتوۋە ھۈزەكانى عەرب تىكرا كۆك بن لەسەر جىبەجىكردنى ئەم كارەو بەۋەى كە لەھەر ھۈزەى لاۋىكى ئازاۋ بەخۇ بنىرن و ھەموو پىكەۋە محمد (صلى الله عليه وسلم) بكوژن، بەمچۆرە خۇىنى بلاۋدەبىتەۋەو بەنى ھاشم ناتوانن داۋاى خۇپنەكەى بكەن، بەمشىۋمىيە ھاتن دەۋرى مالى پېغەمبەرىيان دا، پېغەمبەرىش (صلى الله عليه وسلم) ھاتە دەرەۋە كەمى لە گلى سەرزەۋىيەكەى ھەلگرت و كردى بەدەم و چاۋياندا. فەرموى (شاهة الوجوه) واتە خۋايە كوڭرىيان بكە لەناستم، بەم موعجىزىيە ھەموو كوڭرىبون لەناستىداۋ نەيانىنى پاشان پېغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) گلى زەۋىيەكەى ھەلگرت و دەمىكرد بەسەر دانە دانەى ئەو لاۋانەى كە لەدەۋرى مالەكەى پېغەمبەر بوون، كاتى كە پېغەمبەر دوركەۋتەۋە ئىنجا كورە گەنجەكان ھەستىيان ھاتەۋە بەرخۇيان و خەبەرىيان بوموۋە گائەمىيان بەيەك دەمكرد كە تۇ

هه موو گیانت ته پوتۆز او بیه و یهك به یه گیان نهوت تا دمرکهون که ههر هه موویان له لایهن پیغه مبهرموه (صلی الله علیه وسلم) ئاوه ایان لیكراوه.

۴ گورگان خواردوو:

عوتیه بیه کوری نه بو له هه ب که یه کیک بوو له ئامۆزاکانی پیغه مبهر زۆر ناههقی و به دگۆیی و نابه جیی به پیغه مبهر دهوت، چه ند جارێک پیغه مبهر (صلی الله علیه وسلم) هۆشیاری پێدا که وازبیتنی، به باوکیشی وت ههر بیسود بوو، نهو زیاتر زمانی پیس دهبوو به رامبهر پیغه مبهر، تا رۆژێکیان پیغه مبهر (صلی الله علیه وسلم) له ناو خه لکدا نه م نزایه ی فهرموو: "اللهم اصلت علیه کلب من کلابک" واته خواجه سه گیک له سه گه گانی خۆتی بو بئینیره، نه بو له هه بی باوکی عوتیه بیه زۆر ترسا له م نزایه، نهو رۆژه کوره که ی له گه ن کارووانیکدا نه پۆشت بو بازرگانی، به پیاوه گانی خۆی وت: له م دوعایه ی محمد زۆر نه ترسم، شهو که نه نون به شیوه ی بازنه بنون باعوتیه بیه ی کورم له ناوه راستدا بیته و له چهقی بازنه که دا بیته و ئیوهش به دهوریدا بنوون، باش ناگاتان لئی بیته.

کاروان به مه بهستی بازرگانی له شار دهرچوو، شهوی به سه ردا هات، خه وتن و پشویاندا، به وجۆره خه وتن که نه بوله هه ب وتی، به لام به یانی بینیان عوتیه بیه نه ماوه، ته نه ا تۆزێک ئیسقان و چه مکیکی جله گانی نه بیته هیچی نه ما بوو، نه یانزانی شهو چ گیانه مورئ نهوی بهو دهرده بر دبوو. پیغه مبهر (صلی الله علیه وسلم) هه رکاتی دوعای له که سی کرد بی هاتومه دی.

۵ سی نزای خیر:

لە مەدینەدا ئافرمەتیک کورەگەى خۆى ھىنابوو بۆلای پېغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) ناوی ئەنەس بوو، ئافرمەتەگە کە ھىنايە خزمەت پېغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) وتى: ئەى پېغەمبەرى خوا حەزەنگەم ئەم منالەم لەخزمەتى تۆدابی و خزمەتت بکات.. پېغەمبەرىش قبولى کردو (۹-۱۰)سال لە خزمەتیدا مایەوہ. رۆژیکیان ئافرمەتەگە ھات بۆلای پېغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) وتى: ئەى پېغەمبەرى خوا دوعايەک بۆ ئەنەسى کورم بکە.. پېغەمبەرىش سى دوعاى بۆ ئەنەس کرد:

- ۱- تەمەن درېژیى.
- ۲- فراوانبوونى رزق.
- ۳- منالى زۆر.

ئەم سى دوعايە چۆن ھاتنەدى ؟
ئەنەس:

- ۱- نزیکەى ۱۰۰سال ژیا.
- ۲- ئەو باخە خورمايەى کە ھەیبوو، سالى دو بەرى دەگرت، کە ئەمە بۆ خورما زۆر دەگمەنە، بەھۆى ئەمەومنەنەس زۆر دەولەمەند بوو.
- ۳- لە کورمزاو کچەزاگەى خۆى فریای ئەوہ کەوت کە ۱۲۰نیرینە لە نەوہى خۆى ببینی.

۶- قەت پیر نەبوو:

پېغەمبەر(صلی اللہ علیہ وسلم) دوعاى کرد بۆ ھاوہلئیکى خۆى ناوی (یەزیدی کورپ ئەختەب) بوو، دەستى ھینا بەدەم و چا و سەریا و دوعاى تەمەن

دریژی بۆ کرد.. ئەمیش ۱۲۰سال ژیا له کۆتایی تەمەنیدا تاکەتاکە موی سەپی
پەیدابوو بوو له سەرو ریشیدا.

۷- یەکی له عومەرەکان:

پێغەمبەر نزای کرد که یەکی له عومەرەکان موسلمان ببن، (عومەری کورپی
هیشام) یان (عومەری کورپی خەتاب) ئەو بوو خوای گەوره نزاکی گیرا کردو
عومەری کورپی خەتاب موسلمان بوو.

۸- زیادبوونی زانست:

پێغەمبەر دوعای کرد بۆ عەبدولای کورپی عەباسی عەبدولوتەلیب بەم
شێومیه (اللهم فقه في الدين وعلمه التأويل) واتە: خوايه زانستی فقهی دین و
زانستی (التأويل)ی فیربکەیت. ئەگێرنهوه لەسەردەمی خۆیدا وێنەى نەبوو له
زیرمکی و زانستەننیدا هەریۆیه پێیان دەوت (حبر الامة).

۹- کيسرای یەکه میش تیاچوو:

جاریکیان پێغەمبەر نامەیهکی له پارێزگای یەمەنەوه پێگەپێشت، که لەوی
حوکم بەناوی کيسراوه ئەکرا.. ئەو نامەیه وهك هەرشەیهك وابوو کهواز لهو
دینه تازە بێنێ و وهلانی بۆ کيسرا هەبێت، پێغەمبەریش بهو وهفدهی
نامەکهی هینابوو هەرموو: (ربي قتل ربك هذه ليلة) واتە ئەمشەو خواکهی
من خواکهی توی گوشت. کاتی دەرۆنهوه دەبینین وایهو زۆر راسته و پاش
نامه ناردن و خەبەر گەیاندن دەرەکهوئ هەر ئەوشهوهی که پێغەمبەر (صلی
الله علیه وسلم) هەرمووی خوا گوشتویهتی.

١٠- کيسراى دووهم هاته سهر حوكم:

پيغهمبه ريش (صلى الله عليه وسلم) فهرموى: (اذا هلك كيسرا فلا كسرى بعده، واذا هلك القيصر فلا قيصر بعده) ^{٤٢٧} واته: نهو كيسراو فهيسهرى نيسا له سهر حوكم نه گهر له نيو چوون نيتير كيسراو فهيسهرى ديكه ناپه نه شوينيان.

نهمهش موعجيزميه كى ترى پيغهمبه ر بوو كاتى هيرشى موسلمانان له شكرى كيسرايان روخاند، نيتير كيسرا نه ما. .. نهو فهيسهرى كه تاسهرده مى عومهرى كورى خهتاب) مابوو ناوى (هيرقل) بوو كه له نيو چوو نيتير فهيسهرى تر نه هاته شوينى.

١١- برينيكى كه م به لام به مهر گه وه:

^{٤٢٧} جامع البيان عن تأويل آي القرآن. الإصدار ١،١٢ - للإمام الطبري الجزء ٢١ .. سورة الأحزاب .. القول في تأويل قوله تعالى: {إذ جاؤوكم من فوقكم ومن أسفل منكم} .
 ٢١٦٢٢-حدثني يونس، قال: اخبرنا ابن وهب، قال: قال ابن زيد، قال: قال رجل يوم الأحزاب لرجل من صحابة النبي (صلى الله عليه وسلم): يا فلان أرايت إذ يقول رسول الله (صلى الله عليه وسلم): "إذا هلك قيصر فلا قيصر بعده، وإذا هلك كسرى فلا كسرى بعده، والذي نفسي بيده لتنفقن كنوزهما في سبيل الله". فأين هذا من هذا، واحدنا لا يستطيع أن يخرج يبول من الخوف؟ { ما عدنا الله ورسوله إلا غرورا } فقال له: كذبت، لأخبرن رسول الله (صلى الله عليه وسلم) خبرك، قال: فأتى رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ، فأخبره، فدعاه فقال: " ما قلت؟" فقال: كذب علي يا رسول الله، ما قلت شيئا، ما خرج هذا من فمي قط! قال الله: { يحلفون بالله ما قالوا ولقد قالوا كلمة الكفر } ﴿التوبة: ٧٤﴾ حتى بلغ {وما لهم في الأرض من ولي ولا نصير} ﴿التوبة: ٧٤﴾ قال: "فهذا قول الله: {إن نعف عن طائفة منكم نعتب طائفة} ﴿التوبة: ٦٦﴾

ئوبەى كۆرى خەلف يەككى بوو له سەر كرده دئرمقو كهله رهقه كانى قورميش، زور رهى له پيغهمبەر بوو.. رۆژيكيان به پيغهمبەرى وت: ولأخیکم (ئەسپيكم) كړيوه، مەشقى پيډهكەم، هەموو رۆژى ئاليكى باشى ئەدەمى تا ئەگەر له شەپړيكددا روبهرووى يەك بوينهوه لهسەر پشتي ئەمووه لمانوت بەرم، پيغهمبەرىش (صلى الله عليه وسلم) فەرمووى: ئينشائەلأ من ئەتكوزم.. ئەومبوو له غەزاي بەدردا ئەوه رويداو پيغهمبەر (صلى الله عليه وسلم) شمشيرەكەى بەحال بەر مى ئوبەى كەوتو زامدار بوو، گەرايهوه لای هۆزهكەى زور ئەترسا هاوارى ئەكرد قتلنى محمد. واتە محەمەد منى كوشت. وتیان: هیچ تۆى نەكوشتووه تەنها برينىكى سادەيهو روشاندنيكهو زور ناساييهو مەترسى نييه، كەچى هەر لهوكاتەدا بەوه مرد.

۱۲- مۆزانەى نامەى ليكدابران:

كاتى پيغهمبەرو بەنى هاشم و موسلمانان لەدۆلى ئەبو تاليب نابلوقه دران، قەدەغەبوو زن و ژنخوازيان و كړين و فرۆشتنيان و خواردن و شتومەكيان بو ئەنەچوو، هەموو جۆره كۆژينييهكيان قەدەغە بوو.. تا پاش سى سال غيرمتى هەندى كەس جولاو لتيان خوښبوون و هاتنەومشار، لەوماوهيهدا پيغهمبەر (صلى الله عليه وسلم) مامى واتە (ئەبو تاليب) و خيزانى واتە خەديجەى كچى خوهيلد كۆچى دواييان كرد. لەوكاتەدا داوايان ليكرد موعجيزميهكيان نيشانبەت.. بئىگومان پيشتەر ئەو نامەيهى كە نوسيبوويان (صحيفة المقاطعة) يان پيډهوت كەمەبەست پيى ليكدابرانى ئەوان بوو لەگەل خەلكى مەككە لەپيناوى بلاونەبونەوهى ئاپينى ئيسلام.

ئەونا مەيهى كە تيايدا هاتووه:

نِيمِهي خه لکي مهڪه و نه شرافي مهڪه برپارماندا له گهڻ بهني هاشم دا
 كه.... هتد نه ناميه له ناو كه عبدا هه لو اسرابوو، پاش سي سال نه بينين كه
 مؤرانه دارو ته ختهي نهو ناميهي خوارديوو ته نها (بسمك اللهم) ي هيشتبوهوه..
 نهوش موعجزيهه كه كه پيغه مبر (صلى الله عليه وسلم) پيشوهخت همرموي
 برؤن سهيري بگه ن بزائن چي به سه رها تووه كه پيگومان ته نها (بسمك اللهم) ي
 ماومو نه ويترى مؤرانه خوارديوويهتي.. كه چوون بينيان راسته كاتو وايه، نيت
 ريان پيدان بينهوه مهڪه.

۱۲- كه رتبووني مانگ:

پاش نهو نابلقهيهي كه سي سالي خياندو كاتي پيغه مبرو هاوه له گهڻي
 هاتنهوه مهڪه، نه نه سي كوري مالك نه گير پتهوه داواي موعجزيهه گيان له
 پيغه مبر (صلى الله عليه وسلم) كرد نه وپش ناماژهي بؤ مانگ كردو دوو جار
 مانگ دوو كه رت بوو، نيين مهسعود نه فهرمي: ان فلق القمر و نحن مع رسول
 الله (صلى الله عليه وسلم) وفار فرقتين. فرقة من وراء الجبل وفرقة دونه
 فقال (صلى الله عليه وسلم) اشهدوا.^{۴۲۸}

^{۴۲۸} جامع البيان عن تأويل آي القرآن. الإصدار ۱، ۱۳ - للإمام الطبري الجزء ۲۷ .. سورة القمر ..

القول في تأويل قوله تعالى: { اقتربت الساعة }

۲۵۲۹۶ - حدثني أبو السائب، قال: ثنا معاوية، عن الأعمش، عن إبراهيم، عن أبي معمر، عن عبد
 الله، قال: انشق القمر ونحن مع رسول الله (صلى الله عليه وسلم) بمنى حتى ذهب منه فرقة
 خلف الجبل، فقال رسول الله (صلى الله عليه وسلم): " اشهدوا". ۲۵۲۹۷. حدثني إسحاق بن أبي
 إسرائيل، قال: ثنا النضر بن شميل المازني، قال: اخبرنا شعبة، عن سليمان، قال: سمعت إبراهيم،
 عن أبي معمر، عن عبد الله، قال تفلق القمر على عهد رسول الله (صلى الله عليه وسلم) فرقتين،
 فكانت فرقة على الجبل، وفرقة من ورائه، فقال رسول الله (صلى الله عليه وسلم): " اللهم اشهد".

واته نيمه له خزمهت پيغهمبهردا بووین کاتی که دعای کردو مانگ دوو کهرت بوو، کهرتیکیان چویه نهودیوی شاخه کهو کهرتیکیان نهم دیوی شاخه که.

له باسیکی تردا نامازهمان بهودا که له ناپینی هندوسهکاندا باسی نهوهگراوه که نامازه بهو بهرواره نهکری زور پهیکهریان ههیه که لهسهری نوسراوه نههمندهسان پاش کهرتبوونی مانگ بو دووکهرت. بیستیان کهوا پیغهمبهریک له مهکه نهو دوغایهی کردوو، چونکه نهو دووکهرتبونی مانگه ههموو خه لگی سهرزهوی بینوویانه. . نهوهبووه هوی نهوهی که هندی له هندیهکان بیریکه نهوهو بچنه ناو نیسلامهوه. . نهمرؤ ژمارهی موسلمانهکانی هندستان سهر و ۱۰۰میلیونه.

شایانی باسه که دایه لوگیک بوو له تله فزیونی بی بی سی له نیو دوو بوچونی بهریتانی و نهمهریکی دا.. خاوهن بهرنامه که پرسى: که نیوه سهدان ملیون دۆلارتان سهرف کرد بونهوهی لهسهر مانگ دابهزن باشه وا دابهزین چ سودیکتان بینى.. نهوانیش وتیان: نيمه تهنها بو نهوه نهچووین که بهردو گلی سهر مانگ بینین به لگو نهمانهویت بزانی که بوچی مانگ دوو کهرتبووه؟ چونکه تا نیستاش دیوی نهودیوی مانگ یهکی نهگرتوتهوه به لگو قلیشیکى تیاپه جهوت کیلومهترهوه یهکی نهگرتوتهوه.

نهمه بووه هوی نهوهی که یهکیک له بینهران بهناوی دهیقد پهیکوک که کتیبی نیسلامی خویندومهوهو نهو نایتهی بینیهوه: (اقتربت الساعه وانشق القمر) " سورتهی القمر نایتهی ۱ " واته رؤزی دواپی نزیکوتهوهو یهکیک له نیشانهکانی کهرتبوونی مانگه.. دهیقد هیکوک که بینى لهتبوونی مانگ مهسهلهیهکی زانستییهو تانیستاش دانى پیاهنری که هیشتا مانگ بهتخواوی خوی نهگرتوتهوهو نیستاش شوینهواری لهتونهکه دیاره.. نهم (دهیقد هیکوک)ه

موسلمان بوونی خوی راگه یاندو پاش تیپه رینی چەندین سال و موتالوو
خویندنه و میه کی زور نیستا ئەم پیاوه سەرۆکی حیزبی ئیسلامی بەریتانیایه.

۱۴- موسلمانبوونی شوانیک:

له کاتی کۆچکردنی پیغمبەر صلی الله علیه وسلم بۆ مەدینه لەرنگا شوانیکی
بینی ناوی عەبدوڵای کوری مەسعود بوو کە بەتەمەن مەنلکار بوو کە پاشان بوو
بەو هاوێڵە بەرپێزو بەناوبانگە.. بانگیان کرد کە تۆزێ شیریان بداتێ لەو مەرانە،
وتی: هیچیان تیانییە، جا داوای مەرەلاتیکی کرد، هەرلەبەردەم شوانە کەدا
دەستی پێرۆزی هینا بە گوانیداو پێ شیربوون، ئەبۆبەکر گەرا بۆ بەردیک چال
بیت، پاکیان کردەوهو شیریان دۆشی و بەشی شوانە کەشیان داو خوشیان تیریان
لێخواردەوه.. ئەو بۆوه هۆی موسلمانبوونی عەبدوڵای کوری مەسعود.

باسی چلو و چوار

موعجیزه کانی پیغمبهر ﷺ

بهشی دووهم

۱۵- شیر بۆ داپیره:

هر لهرئی هیجرهتداو پاش نهو مهسهلهی شوانه، ریوایهتیک ههیه که بهریوایهتی (ام معبد) بهناوبانگه که نهئی: رهشمالئیکیان بینی و لئی نزیکبونهوه نهبینین پیرهژنیکی لئییه سهلامیان لیکردو داوای شیریان لیکرد، وتی: نیمانه. بهلام مهره لاتیک لهوناومدا بوو که پیغمبهر (صلی الله علیه وسلم) فهرموی: نهی نهمه چییه؟ پیرهژنهکesh وتی: نهمه لهبهر هیلاکی و ماندویهتی له ران دواکهوتوووه نهچوووه بۆ لهومر، لهبهر لهپولاتی ناتوانی بپروات. پیغمبهریش دهستی پرۆزی هینا به گوانیداو دوعای خویند ئیتر خوی بیت یان نهبویهکر مهرهکهیان دوشیوهو له جامیکدا نهبویهکر لئی خواردهوهو پیغمبهر (صلی الله علیه وسلم) لئیخواردهوهو پیرهژنهکesh لئیخواردهوهو بۆیان پرکردوهو بۆ میردهکesh.

۱۶- کوژرانی نیوه لئ روونه:

پیغمبهر (صلی الله علیه وسلم) له شهوی پیش جهنگی بهدردا فهرموی: هذا مصرع فلان انشاء الله غدا. دهستی لهسهر نهرزهکه دانا. واته نهمه شوینی

كوژرانى فلانى كورى فلانه بۆ بهياني پشت به خوا. . نه چووه شوينىكى ترو
دمستى لهسەر نهو شوينهش دائهناو نهيفهرموو: نهمهش شوينى كوژرانى فلانهو
بهوشيوويه.. نينجا نههس نهگيرپتهوهو نهفهرمى: (فوالذى بعثه بالحق
مااخطىء تلك الحدود)

واته قهسهم بهو خوايه پيغهمبهرى بهههق رهوانهكردووه، نهو كوژراوانه لهو
هيا لانه دمرنهچوون كه پيغهمبهر بۆى دمستنیشان كردبوون.

۱۷- چنگى زيخ بۆ دهشتى پياو:

ههر له جهنگى بهدردا كۆمه ئيك له پيغهمبهر (صلى الله عليه وسلم)
نزيكبوونهوه چنگى زيخى هه لگرتو كردى به رووياندا، يهكى لهوانه (حهكيم
كورى خوازم) بوو، خزمى خهديجهى خيزانى بوو، كه لهوكاتهدا (حهكيم) لهگهه
بيباومرهمكاندا بوو. پاشان نهپوت: بهو مشته زيخه ههر هه موومان راما ن كرد
ئيستاش نازانين بۆچى؟ كه بيگومان نهو مشته زيخه رۆئيكى بلاوه پيكهري
باشى بينى و دواتر نايهت هاته خوارموه: (وما رميت اذ رميت ولكن الله رمى) "
سورمى الانفال نايهتى ۱۷ "

۱۸- چنگى خۆلى تر:

له جهنگى ئوحووددا هه مان هه لويستى چنگه خۆل دووباره بويهوه، كاتى
پيغهمبهر (صلى الله عليه وسلم) تهنها ريزميهكى كه م له هاوه لانى له
دهورمانهوه، هه ندئى له بيباومرهمان دهوريان دان، پيغهمبهر (صلى الله عليه وسلم)
له نهسبهكهى هاته خوارموه و چنگى خۆلى هه لگرتو فهرموى (شاهة الوجوه) و

کردی به رویاندا ئەمە بوو بۆهۆی بلاوه پیکردنیان، ئەمە لە (صحیح المسلم) دا هاتوو.

۱۹- شمشیری لە دار:

لەجەنگی بەدردا موسلمانان زۆرکەم تفاق بوون، هەر بۆیە پیغمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) داریکی دا بە هاوئێکی لەبری شمشیر، دارکە عورجون بوو واتە: ئەو دارەکی ئە نزیك لە هیشوی خورمایە، چەماویە، کە شەر دەستی پیکرد بە قودرەتی خوا بوو بە شمشیر.

۲۰- ئەم سەرکەوتنە چ مەزن بوو:

یەکیکی تر لە موعجیزەکان لە بەدردا.. ئەو سەرکەوتنە مەزنە بوو کە بەدەستیان هینا، لەکاتی کدا کە نامادەنەبوون بۆ شەر. چوو بوون کاروانیک راگرن کە چی روبەرۆی سوپایەکی جەنگ بوونەو، سوپایەکی پرتفاقی جەنگی ئەو کاتە کە پیکهاتبوون لە ۹۵۰ کەس و ئەمانیش ۳۱۳ کەس.. واتە ئەک بەسی ئەو دەستان.. بیگومان لەو جەنگانەدا و لاخ زۆر دەوری هەیه، یەکی سواربیت لەگەڵ یەکی کدا کە پیادەبیت زۆر جیاوازه چونکە سوار بەرزترەو زالە بەسەر ئەو کە پیادەیه.. بیباومرێان زۆر بەیان سواربوون بە (ئەسپ و مایین و حوشر) موسلمانان تەنها دوو ئەسپیان پێبوو زۆرینەیان پیادەبوون، تەدارەکی جەنگیشیان وەک پێویست پێنەبوو کە چی خوای گەرە سەریخستن بەسەر بیباومرێاندا. خوا فریشتەکی ناردە خوارمەو بۆ یارمەتیان، لە تاج الدینی سبکی یان پرسی (رەحمەتی خوای لیبیت) حکمەت چیبە لەو کە لە بەدردا فریشتەکی هینایە خوارمەو کە شەر بکەن؟

چونکه سوننەتى خىۋاي گەورە پېئىش ئەو بەرۋارە ئەومبىۋو كە خىۋا رىقى لە ھەر گەلېك بىۋايە فرېشتەيەكى بۇ ئەناردن و لەناۋى ئەبەردن، جېرىل ئىلە السلام كە نېردرا بۇ (المۇتفكات) پەرىكى خىستەزېر (المۇتفكات) مەھەت دېنى ھەلگېراپەۋە. .. نېستا بۇجى فرېشتە ئەنېرى كە بەشمىشېرو شتى لەۋجۇرە شەرىكەن؟

تاج الدىنى سېكى فەرمۇى: خىكمەتى خىۋا لەۋمدا ئەومبىۋو كە سەركەۋتەنەكە بۇ محمد پېغەمبەر ((صلى الله عليه وسلم)) بنوسرى، بۇ پېغەمبەرۋ يارانى بنوسرى و دئيان بەو سەركەۋتەنە خۇشېئىت.

۲۱- سارېزبىۋىنى چاۋ:

لەجەنگى ئوچوددا ئەبو زەرى خەفارى ھاتە خىزمەتى پېغەمبەر ((صلى الله عليه وسلم)) تېرىك دابىۋى لەچاۋى، پېغەمبەر ((صلى الله عليه وسلم)) تىقى كىردە ناۋ بىرىنەكەۋەو چاۋمەكى چاگبىۋىۋە، ھەتا لەدنىادا بوۋ ئەو چاۋەى باشترىۋو لەچاۋمەكى تىرى.

۲۲- سارېزبىۋىنىكى تر:

لە روداۋىكىدا ئەبو قەتادە چاۋى ھەلگۇلراۋ ھاتە دەرۋە، ھاتە خىزمەتى پېغەمبەر ((صلى الله عليه وسلم)) ، پېغەمبەرىش بە دەستى پىرۇزى خىستىيەۋە شىۋىنى خۇى. . وئالە ژياندا بوۋ ئەو چاۋەى چاكتىر سافتىر بوۋ لە چاۋمەكى تىرى.

۲۳- شىفای نازارىكى كەسكون:

عەبدوللا كورى عەتىقى ئەنسارى، پىاويكى لەناوبرد زۆر زۆر دوژمنى خواو پىغەمبەر بوو، لە شورمىەكدا دەژيا، لەكاتى گەرانەوودا لەسەر پەيزمىەك كەوتە خوارمووو قاچى ھەم زامداربوو ھەم ئىسقانەكەشى شكا، ھاتە خزمەت پىغەمبەر ((صلی اللہ علیہ وسلم)) و خەبەرەكەى بۆھيئا، پىغەمبەرىش دەستىھيئا بەسەر قاچى پەر لەنازارو برىنىداو يەكسەر چاكبوو ھە (صحیح بخارى) دا ھاتوو.

۲۴- برىنىكى بى نازار:

ھاوئىك ناوى (سلمە) يەو بە (ئەبو مسلم) ناسراو، چارىكيان ميوانىكى دەبى و سەيرى قاچى (سلمە) دەكات و لى دەپرسى:
ئەو ھە قاچت بۆ وای لىھاتوو، چىيە ئەو جىگا برىنانە؟
+ لە جەنگى خەيبەردا ئاوا بەسەختى برىندار كرام، بەلام پىغەمبەر ((صلی اللہ علیہ وسلم)) سى تفى پياكرد، لەو رۆژوو نازارم نەديوو.

۲۵- موەجىزەى رۆژى خەيبەر:

پىغەمبەر ((صلی اللہ علیہ وسلم)) پىش ھىرش بردنە سەر خەيبەر ھەرموى: سەيىنى ئالاكە ئەدەمە دەست يەككە كە خواو پىغەمبەرى خۆش بویت، خواو پىغەمبەرىش خۆشيان بویت. ھەريەك لە ھاوئەلان لەلای خۆيەو ھاواتەخواز بوو كە ئەو كەسە ئەوبى، كە پىغەمبەر ((صلی اللہ علیہ وسلم)) ئەو رىزەى لىدەنىت.. پاشان ھەرموى: كوانى ەلى؟ وتیان: لە مالىھو كەوتوو چاوى زۆر زۆر دىشىت و ناتوانى شت ببىنى. ھەرموى: برون بانگى بكن.

سەلە دەلى: خۆم ھىنام بۆ خزمەت پىغەمبەر ((صلی اللہ علیہ وسلم)) قۆلىم گرتبوو نەيدەتوانى شت ببىنى، تا ھىنامە خزمەت پىغەمبەر. پىغەمبەر (صلی

الله عليه وسلم) دوغای خویندو دهستی هیئا بهسه ریداو تفی کرده جاوی، یه کسهر
چاوی چاک بوویه ووه نالاکه ی هه لگرتو چووین بو خه یبهرو خوای گه وره له سهر
دهستی نه ودا سهر که وتنی پیبه خشین. پیشه واهلی (رمزای خوای لیبیت)
نه فهرموی: ما رمدت ولا صدعت منذ مسح رسول الله (صلی الله علیه وسلم) علی
راس وتفلت فی عینی واته؛ لهو بهرواره وه که پیغه مبهر دهستی هیئا وه به سهر ما
سهر نی شه نه بی نی وه وه لهو دمه وه تفی کردوته چاوم، چاونی شه توش نه بو وه..
(البیهقی) ریوایه تیکی تریشی هه یه سه بارهت به پیشه واهلی که پیغه مبهر (صلی
الله علیه وسلم) دوغای بو کردوه که سهر ما و گهر ما کارنه کاته سهر پیشه واهلی،
هر به واقعیس وابو وه نیت له زیانیدا ههستی به سهر ما و گهر ما نه کردوه.

۲۶- نارمقت گولوا و بؤنت و منه وشه:

عهرهقی پیروزی پیغه مبهر (صلی الله علیه وسلم) موعجیزه بو وه، دوو کهس که
زور نزیکی پیغه مبهری خوا بوون، یه کیکیان که عانی شه ی خیزانیه تی (رمزای خوا
له خوئی و باوکی) نه لی: کان عرق رسول الله ((صلی الله علیه وسلم)) فی وجهه مثل
الؤلؤ اطیب من مسک الاصغر. واته: شیوهی نارمقت به روخساری پیغه مبهر ((صلی
الله علیه وسلم)) وهک مرواری وابو وه، نه بریسکایه وه بو نه که یشی له میسکی
(اصغر^{۴۲۹}) خوشتر بوو. نه نه سی کوری مالیک (رمزای خوای لیبیت) دو وه
که سیانه که نزیکی به پیغه مبهر ((صلی الله علیه وسلم)) بو وه دموری ۱۰ اسال
خزمه تکاری بو وه نه لی: ما شممت عنبرا ولا مسکا اطیب من ریح رسول الله ((صلی

^{۴۲۹} خوشترین بؤن بؤنی میسکه و لهناو جوړمکانی میسکیدا خوشترینیان (اصغر) ه که تا
نهمرؤش نرخه که ی زور گرانه و ته نانهت کیلویه کی به وشکی نزیکه ی (۵۰۰۰ - ۶۰۰۰) دؤلاره.

الله عليه وسلم)) (رواه شيخان) ^{۴۳۰} واته: هيچ عهترو ميسكيك بؤنى له عمرمقى پيغمبهرى خوا خوستر نه بوه، كاتيكيش تهوقه ي له گه ل كه سيكدا بكر دايه بؤنى دهستى نه و كه سهش خو ش دمبوو.

۲۷- نوری نبوت:

عائيشه (رمزای خواى ليبيت) نه لي: استمرة ابرة من حفصته بنت رواحة فطلبتها فلم اقدر عليها. واته: داواى دهرزيه كم له حهفصه كرد، دهرزى دروومان بو دورينه وهى هندی جلوبه رگى پيغمبهر ((صلى الله عليه وسلم)) پاشان لي م ونبوو، گهرام بوم نه دوزرايه وه. فدخلى رسول الله ((صلى الله عليه وسلم)) فتبينت الابرّة بشعاع وجهه. واته كاتى كه پيغمبهر ((صلى الله عليه وسلم)) خوى كرد به زوردا نه فهرموى يه كسهر دهرزيه كه م دوزيه وه به هوى روناكوى و نورى روخسارى پيغمبهر ((صلى الله عليه وسلم)). (رواه ابن عسکر) و (اصفهانى فى دلائل) و (ديلمى فى مسنده الفردوس (جامع الكبير)).

۲۸- ميش نريك نايبت هوه:

^{۴۳۰} سنن الترمذى (وشرح العلى)، الإصدار ۲، ۱۲ - للإمام الترمذى المجلد الثالث .. أبواب البرّ والصلّة عن رسول الله (صلى الله عليه وسلم). .. ۶۸ - باب ما جاء فى خلق النبي (صلى الله عليه وسلم). " ۲۰۸۴ " حدثنا فتية أخبرنا جعفر بن سليمان الضبي عن ثابت عن أنس قال: (خدمت رسول الله (صلى الله عليه وسلم) عشر سنين فما قال لي أف قط وما قال لشيء صنعته لم صنعته؟ ولا لشيء تركته لم تركته؟ وكان رسول الله (صلى الله عليه وسلم) من أحسن الناس خلقاً وما منست خراً ﴿ص ۲۴۹﴾ قط ولا حريراً ولا شيئاً كان ألين من كف رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ولا شممت مسكاً قط ولا عطراً كان أطيب من عرق رسول الله (صلى الله عليه وسلم)). . . وفى الباب عن عائشة والبراء هذا حديث حسن صحيح.

هەرگیز مېش نزیکی پېغەمبەر ((صلی الله علیه وسلم)) نەگەوتوئەتەوہ.

۲۹- جەستەیهکی پاکیزە:

هەرگیز جلیکی پېغەمبەر (صلی الله علیه وسلم) نەشۆرراوہ بەھۆی پیسیەوہ، جلی دەشۆررا بەلام نەک ئەوہی پیس بووبی.. عەرەق کاریگەری نەبوو لەسەر جلوبەرگی بەھیج شیوہیەک.

۳۰- بەرمکەتی خۆراک:

ھیج ریوایەتێک جیگرنەبووہ کە باس لەوہ بکات خواردن لەبەردەم پېغەمبەر ((صلی الله علیه وسلم)) تەواو بووبیت یان کەم بووبیتەوہ.

باسی چلر پینج

موجیزەکانی پېغەمبەر ﷺ

بەشی سێم

۳۱- بەردیش حورمەتی نەگری:

بەرد سەلامی لە پېغەمبەر ((صلی الله علیه وسلم)) دەکرد.. خۆی نەفەر موی: بەردێک هەبوو لە مەککە پینج پېغەمبەرایەتیم کە بەوێدا نەرۆیشتەم سەلامی لێدەکردم، نیستاش نەیناسمەوہ. (رواہ المسلم صحیح والترمذی).

ئەمە بێجگە لەوہی کە ھاوہلانیش لێی دەگێرئەوہ سەبارەت بە رسول الله ((صلی الله علیه وسلم)) مرة الا وسمعتہ باذن (السلام عليك يا رسول الله) واتە: هیج جارێک بەلای ئەو بەردەدا تینەپەرپیوین لە خزمەت پېغەمبەر ((صلی الله علیه وسلم)).

وسلم)) هتا بهگوئی خۆم گویم لیبوو، بهردهکه وتویهتی: سلاوت لیبیت نهی پینغمبهری خوا.

۳۲- بینایی بۆ گهراپهوه:

یهکئیک له هاوهلان نابینا بوو ناوی عوسمانی کوری حونهیف بوو، داواو سکالای کرد لای پینغمبهەر ((صلی الله علیه وسلم)) کهوا نابینایی زۆر ناخۆشه و ههز نهکهه بیناییم بۆ بگهڕیتهوهو روناکیی و نور بکهوئتهوه بهردیدهه. خۆشهویستیش فهرموی: نهگهر سهبر بکهیت خیری زیاتره. نهویش وتی: نهی پینغمبهری خوا ههز نهکهه شت ببینم (ههلبهته مهبهستی نهوه بوو پینغمبهری پی ببینی) پاش نهوهی که پینغمبهەر ((صلی الله علیه وسلم)) داواکاریی و پینداگری نهی بیست فهرموی: نهه دوعايه بکه (اللهم اني اسالك واتوجه اليك بنبيك محمد ((صلی الله علیه وسلم)) نبيا رحمة يا محمد اني اتوجه بك الى ربي في حاجة هذه فيقضی هذه اللهم اشفعه في فافعل فقام هبت ابصرت) واته: خوايه من داوات لیدهکهه لهری پینغمبهروه که پهيامبهری رهحهته داوات لیدهکهه که نهوم بۆ بکهیت به شهفیع و چاوم چاک بکهیتهوهو بیناییم بۆ بگهڕیتهوه) بیگومان پینغمبهەر ((صلی الله علیه وسلم)) نامۆزگاری کرد بوو که دهستنوێژ بگریت و دوو رکات نوێژ بکات و نهه دوعايه بخوین، نهفهرموی: که له دوعايهکه بویهوه ههستایهوه و یهکسهر چاوی چاک بویهوه (رواه البخاری والبيهقي في دلائل وهو صحيح وابو نعیم في معرفة).

۳۳- ناوهکه سههریژ نهکات:

له (صحیح البخاری) دا ج ۶ ص ۵۸۱ ریوایمت نهکات که: پیغمبر ((صلی الله علیه وسلم)) لهگه ۷۰ کهسیکدا ناویان پی نامینی له بیاباندا داوا نهکات کی ناوی پی ماوه، تنها یه کهسیک ناوی پی ماوه له جامیکدا، پیغمبر ((صلی الله علیه وسلم)) داوا نهکات دستنویزیکی لیدهگری و همر چوار پهنجهی دهخاته سهر نهو جامه، به قودرمتی خوا ناوهکه زیاد دهکات و نهفهرموی: قوموا فتوضوا واته: ههستن دستنویز هه لگرن. نهو (۷۰) کهسه بهو ناوه کهمه ههمویان ههم دستنویز دگر و ههم لیدهخونهوه به هوی بهرکهتی پیغمبر ((صلی الله علیه وسلم)) نهو ناوه زیاد دهکات.

۳۴- مشتى ناو بو لشکریک:

له فهرمودیهکی تر داو له مجلدی ۶ ص ۵۸۰ پیشهوا بوخاری ریوایمت نهکات: حدثنا ابو عدي عن سعيد عن قتادة عن انس، اني النبي ((صلی الله علیه وسلم)) باءاء وهو بالزورا فوضع في الاناء فجعل الماء ينبع في اصابعه فتوضا القول. له روداویکی تر دا پیغمبر ((صلی الله علیه وسلم)) لهگه کومه لیکدا دهبیت ناویان لیدمبیریت، داوا کهمیک ناو نهکات دستی پرورزی نهخاته ناو ناوهکهوه به قودرمتی خوا ناوهکه زیاد دهبیت و ههموو نهوانهی کهله خزمه تیدا نهبن دستنویز هه لده لگرن.. هه تاده که ریوایته کههی له نههس هوه گوی لیبووه نهپرسی: نههس چهند کهس بوون نهو روزه؟ نههس پیش نهلی: دهوروبهری ۳۰۰ کهس دهبووین. نهم ریوایته جیایه له ریوایتهی (۷۰) کهسه کهی رابردوو.

۳۵- خوانیکی پر بهرکهت:

بەر مەكتە پېغەمبەر ((صلی اللہ علیہ وسلم)) بۇ خواردن چەند ریوایەت و موعجیزە لیدەگپرنەوہ.. لە ھەلگەندنی چالی خەندەق بە دەوری (مەدینە)دا، بۇ ئەوہی بیباومرەن نەتوانن بیئە ناو شارو ستەم لە خەلگەکەہی بکەن.. چونکہ موسلمانەکانیش کەمبوون بە بۇچوونی (سەلمانی فارسی) (رەزای خوای لیبیت) ئەوچالەیان ھەلگەند بە دەوری مەدینەدا کارەگە زۆر بوو سی رۆژ بوو خەریک بوون، موسلمانان بە مۆلەت خواستن لە خزمەت پېغەمبەر ((صلی اللہ علیہ وسلم)) نەبوایە نە ئەگەرەنەوہ ناو مال و منالیان، بەو ماوەی سی رۆژە شتیکی ئەوتۆیان نەخواردبوو لە چالەگەوہ چەند ھاوہلیک ھاتن بۇ لای پېغەمبەر و عەرزیان کرد: ئەہی پېغەمبەر ((صلی اللہ علیہ وسلم)) گابەردیڤک لە ریگەکەماندایەو بۆمان ناشکیت، لە رووی ئەو بەرەوہیہ. پېغەمبەر ((صلی اللہ علیہ وسلم)) تەشریفی بردە ئەوئ لەکاتی دابەزیندا جابری کوری عەبدو لا (رەزای خوای لیب) وتی: بینیم پېغەمبەری خوا بەردیڤکی بەستبوو بەسکییەوہ لە برسان.. پاچەکەہی ھەلگرت و (بسم اللہ)ی کرد و ھشاندی، بەردەکەہی وردو خاش کرد... جابر ئەلئ: مۆلەتم لە پېغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) خواست بچمەوہ مال.. مۆلەتی دام، رۆیشتمەوہ مال و بە خیزانم وت: نافرمت پېغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) بەردی بەستووہ بە سکییەوہ لەتاو برسییەتی خەریکە سویم ئەبیتەوہ بۆی جیمان ھەیەو ئەتوانین چی بکەین.. وتی: ئەم (صاع) ^{٤٣١} ھمان ھەیە جۆی تیاہو ئەو گیسکەشمان ھەیہ.. جۆکە ئەتوانرئ بکریت بە ئاردو گیسکەکەش سەر بپری.. نیتەر ھیچمان نییە، جابر ئەلئ چوم گیسکەکەم سەر بپری و کردمە مەنجەلەوہو جۆکەشم ھاری و کردم بە ئاردو وتم: ژنەکە بیکە بە ھەویرو ئەچم پېغەمبەر و یەک دوو کەسی تر بانگ ئەکەم.

^{٤٣١} نزیکە کیلۆو نیویک تا دوو کیلۆ دەگری.

گەراملەۋە بۇ خىزمەت پېغەمبەر و پېم وت: فەرموو بۇ مالەۋەمان ئەى پېغەمبەرى خوا، نىنجا يەك دوو كەسىش بانگ بىكە لەگەل خۇتدا. خۇشەۋىست فەرموى: خواردنەكە چىيە؟ جابر دەلى: بۇم باسكرد، فەرموى: ئەومزۇرە. بېرۇ مالەۋە بلى دەستكارى ھەۋىرو مەنجهلەكە مەكەن و داپپۇشن ھەتا خۇم دېم. . جابر گەرپايەۋە مال و بە خىزانەكەى وت: چىم بە خۇم كرد لەوانەيە پېغەمبەر خەلكىكى زۇر بېنى لەگەل خۇيدا. .. خىزانەكەشى وتى: خەفەت مەخۇ، تۇ پىت وتووۋە چى و چىيە خۇراكەكەمان. وتى: بەلى. وتى: دەى خەفەت مەخۇ. ئەوا نىمەش داپنەپۇشىن و دەستكارى ناكەين تا خۇى تەشرىف دەھىنىت.. كاتى پېغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) تەشرىف ئەھىنى ھەموو ھاۋەلانى خەندەقى لەگەل خۇيدا ھىناۋە.. نورى دىدە بەدەستى پىرۇزى خۇى نان و گۇشت و گۇشتاۋەكەيان بۇ تىكەل دەكات و ھەركەس بەشى خۇى ئەداتى، پاش تىركردنى ھەموۋىان خواردنەكە ۋەك خۇى مايەۋە ھەۋىرەكە ھەر ۋەك خۇى بوو، زستان بوو نىكەى سى رۇز بوو ئەو مۇسلمانانە برسى و ماندوو بوون خەندەقىان ھەلگەندبوو، ژمارمىان ۱۰۰۰ كەس بومو بەۋشىۋە تىر دەبن و لىشان دەمىنىتەۋە. پېغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) فەرموى خۇستان لىى بخۇن و بەشى دەرو دراوسى و ھەژارانىشى لىدەن، خەلك برسىيەتى.

۳۶- زەنە، كانىاۋى نبوت:

لە حودەمبىيەدا مۇسلمانان ھاتن گلەپپان دەمكردو داۋاپان دەمكرد: ئەى پېغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) ئاۋ نەما و خنكاپىن، فرىامان كەۋە، نورى دېدەمىش فەرموى: ئەم تىرە بېەن (تىرىكى لەوانەى لە تىردانەكەى دەھىنا) و بىچەقەنن لە شوپنى ئاۋەكە بە پىشتىۋانى خوا زىاد دەبىت، تىرەكەيان بىردو بىنپان ئاۋەكە

وشکی کردووه، له شوینی کانیاوکه تیرمهکیان چهقاندو بینیان ناوکه دهستی به ههلقولین کردو هه موو تیر ناو بوونو دستنوژیان لیشتو دهفرمکانیان لی پرکرد.

۳۷- بوخچهیهك خورما:

ئهبو هورمیره (رمزای خوای لیبت) چند خورمایهکی هینایه خزمهت پیغه مبه (صلی الله علیه وسلم) و وتی: ئەه پیغه مبهری خوا دوعایان بهسهدا بخوینه، پیغه مبه (صلی الله علیه وسلم) دوعای بهسهدا خویندو فهرموی: ئەه ئهبو هورمیره بیانخه زه مبیلهیه که وه نیتر بلاوی مه که ره وه، هه موو جار (بسم الله) بکه و لی دربهینه. ئەبو هورمیره ئەلی: خورماکانم کرده زه مبیلهیه که وه له مالی خویمان هه لمواسی و لیمان ئەخوارد بهشی میوانمان لی ئەدا، خیرمان لیته کرد، هه تا سالی ۶۲ کۆچی کاتیک که شامیهکان خویمان کرد به مه دینه داو ئەزیه تی هاوه لان و نه وهی هاوه لانیان دا، که به ناوبانگه به (حادشه الحاره) تهعه دایان له شهره فو ناموسی موسلمانان نه کرد، نیتر به ره که ته نه ما. ئەلی: له و رۆژه وه نیتر خورما له زه مبیلهیه که ماندا نه ما، جا ئەگه ر بزانیان ئهبو هورمیره سی سال پیش وهفاتی پیغه مبه (صلی الله علیه وسلم) موسلمان بو، واته سی سال له خزمهت پیغه مبهردا به موسلمانان زیانی گوزهراندووه، ئەگه ره له سالی کۆتایی ته مه نی پیغه مبه ریشدا ئەم مه سه له یه روویدابی، واته ئهبو هورمیره ۵۲ سال له و خورمایه ی خواردووه.

۳۸- جامی شیر بو نه هلی صوفقه:

ئەبو ھورەيرە (رەزای خوای لیبی) ئەلئ جارێکیان زۆرم برسی بوو ھەزم ئەکرد
 کەسئ دەعوتم بکات، چوو مەسەر ئەو رینگەییە کە ئەبو بەکری لێو تێپەر دەبی،
 ئەبو بەکر منی بینی وەلامی دامەووە تێنەگەشت و رۆشت. پاشان عومەری
 کورپی خەتاب ھات سەلامم لەویش کرد، وەلامی دامەووە تێنەگەشت لەمەبەستی
 سەررێگرتنەکەم و رۆشت، پاشان بینایی دیدە ھات بەھەمانشیوہ سەلامم لیکرد
 پیکەنی و فەرموی: وەرە، بردمیوہ مائەووە فەرموی بە خیزانەکانی. . ئەری
 جیمان ھەیە.. وتیان: ئەم جامە شیرەمان ھەیە و بە دیاریی بۆمان ھاتووە، رووی
 تیکردم و فەرموی: ئەی ئەبو ھورەيرە برۆ بۆ مزگەوت بزانی کئی لیبە دەعوتم
 بکە... ئەبو ھورەيرە ئەلئ ھەزم ئەکرد ئەو جامە شیرە بدات بە من چونکە من
 زۆرم برسی بوو بەو مەش تیرم نەنەخوارد، بەلام چووم دانیشتوانی مزگەوتەم بانگ
 کرد، فەرموی: بۆیان بگێرە منیش جامەکەم نەگێرا ھەریەکە و تیری ئەخوارد و
 ئینجا ئەیدامەووە ئەمدا بەوێتر... بەوێتر.. ھەتا ناخەر کەس، ئینجا فەرموی:
 دەی ئەبو ھورەيرە خۆشت بخۆرموہ. ئەبو ھورەيرە ئەلئ، منیش خوارد مەوہ ھەتا
 تیر بووم، پێغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) فەرموی: ئەمجارەش. دیسان لیم
 خوارد و مەوہ فەرموی: ئەمجارەش.. وتم: بەو زاتە تۆی نارووە جینگەنەما زۆرم
 خوارد و مەوہ، پاش ئەوہ ئینجا پێغەمبەری خوا خۆشی لیبی خوارد و مەوہ، واتە لەو
 جامە شیرە رێژەییەکی زۆر لە موسلمانان تیر بوون.
 جا لێرەدا تیبینیەکتان ئەخەمە بەرچا و..

مەسەلە (بەرەکت) لەگەڵ (سیحەر) دا جیاپە، زیادبوونی شت لە کردە
 (سیحەر) مەگەدا خودی شتەکە زیاد ناکات بەلکو بۆچوون و خەپالی کەسەکە زیاد
 ئەکات، ئەگۆرپت بەلام لە (بەرەکت) دا خودی شتەکە زیاد دەکات چونکە
 مەسەلە (برسییەتی) مەسەلەییەکی (حسی) یە و ھەستیە، مەوفا کە برسی بوو

به (سبحر) تیر ناخوات به ههوا تیر ناخوات.. بهههوا تونیهتیهگههی ناشکیت بهلام به بهرمگمت واته به زیادبوونی پیویستییهگه نیتر (خۆراک، خورما، ناو، شیر...هتد) ههرچییهک بی خودی نهو شته زیاد بووو بهکارهینراوهو پیویستییهگههی پی جیبهجیکراوه.

۳۹- پهکهمجاره پشتی بدریت له زهوی :

پالنهوانیکی نهو سهردمه ناوی (روگانهی کوری نهلحارس) بووه، له ههموو دورگههی عهرمبدا کهس نهیتوانیوه پشتی نههم پیاوه بدات له زهوی. .. نههم روگانه کاتی که بیباوهر بووه هاتوته خزمهت پیغهمبهر (صلی الله علیه وسلم)، پیغهمبهر پیی ههرمووه: روگانه بۆ زۆرانیك نهگرین. نهویش دهلی: محهمد تۆ خۆت بۆ نهشکینی. خۆت نهزانی که من لهناوت نهبهم تاکو نیستا کهس منی نهداوه به نهرزدا. پیغهمبهر (صلی الله علیه وسلم) ههرموی: من نامادهم لهگهلتا نهویش ههر نهیوت: محهمد سوعبهتی وا مهکه، چونکه عهزیهتت نهدهم. . بهلام پیغهمبهر ههرموی: من نامادهم. ههلهستهو زۆران نهگرن به بهرچاوی نهو ههموو گهنج و لاهه خوینگهرمهوه به گورمهوه که زۆریان پیی خۆش نهبی نههم گهمهیهش له پیغهمبهر ببینن. چونکه دیاره که لاوان ههزیان له پالنهوانیتی و نازیهتی و عهرزی بازوو ماسولکهههیه.. پیغهمبهر (صلی الله علیه وسلم) روگانه ههلهدگرئو به بهرچاوی ههموو نامادهبوانهوه تهپ نهیدات به زهویدا، روگانه زۆر بهلایهوه سهیر دهبی کهههلهدهسیتهوه، پیغهمبهر نهههرمی: باوهپرت هینانهلی: با نهمجاره دوباره پیغهمبهر (صلی الله علیه وسلم) ههلی نهگرئو به خراپتر له جاری پیشوو نهیدا به زهویدا، پیغهمبهر (صلی الله علیه وسلم) نهههرموی: روگانه باوهپرت هینا که پیغهمبهری خوام. . روگانه هسهی نامینی

بهلام ههر لاریی نهکاتو نهلی: با نهمجارمش تافیکهینهوه. سییه م جاریش که ههر پشتی نهدریت لهزهوی شایهتمان نههینی و نهلی: که نهمه تونیت وا لهمن نهکهیت بهلکو هودرمتیکی غهیبیی پالپشته و نهوه من ههئهگرئ و نهمکیشی به زهوپدا.

٤٠- نه م بارانه خویش ناکاتهوه:

پنجهمبهر (صلی الله علیه وسلم) جاریکیان لهسهر مینبهر وتاری نهفهرموو، یهکی له هاوهلان وتی: نهی پنجهمبهری خوا دوعا بکه بی بارانی نهمسال دهغلمان فهوتا، نازهلان همووی زایه بوو بههوی بی لهوهپیهوه یهکسهر پنجهمبهر (صلی الله علیه وسلم) دهستی پیروزی ههئپری و له خوای گهوره پارایهوه که باران بیارینی. هاوهلان نهگپرنهوه، تا نهوکاته ناسمان ههوری لی نهبوو کهچی لهوکاتهدا که دوعاکهی کرد ههوریک هاته سهر مهدينه و بلاو بوویهوه و دهستی کرد به تاوه بارانیك نهوهوستایهوه ههتا پنجهمبهر چووویهوه سهر مینبهر و دوعای کرد (اللهم حوالینا لاعلینا) ^{٤٣٢}

^{٤٣٢} صحیح البخاری، الإصدار ٢٠٠٢ - للإمام البخاری الجزء الأول .. ١٧ - کتاب الجمعة .. ٢٢ - باب: رفع الیدین فی الخطبة.

" ٨٩١" حدثنا إبراهيم بن المنذر قال: حدثنا الوليد قال: حدثنا أبو عمرو قال: حدثني إسحق بن عبد الله بن أبي طلحة، عن أنس بن مالك قال، أصابت الناس سنة على عهد النبي صلى الله عليه وسلم، فبينما النبي (صلى الله عليه وسلم) يخطب في يوم الجمعة، قام أعرابي فقال: يا رسول الله، هلك المال وجاع العيال، فادع الله لنا. فرفع يديه، وما نرى في السماء فزعة، فوالذي نفسي بيده، ما وضعها حتى ثار السحاب أمثال الجبال، ثم لم ينزل عن منبره حتى رابت المطر يتحادر على لحيته (صلى الله عليه وسلم)، فمطرنا يومنا ذلك، ومن الغد وبعد الغد، والذي يليه، حتى الجمعة الأخرى. وقام ذلك الأعرابي، أو قال غيره، فقال: يا رسول الله، تهدم البناء وغرق المال، فادع الله لنا. فرفع يديه فقال: (اللهم حوالینا ولا علینا). فما يشير بيده إلى ناحية من السحاب

واته: خوايه بؤ دوروبه رگه مان، نا له سهر خو مان چونگه نه ترسان خانوبه رگه انيان برو خيت.

۴۱- هه واليكي پيشوهخت:

پيغه مبهه (صلى الله عليه وسلم) موعجيزاتي له بواري غه بيايه تيدا زور بووه، بؤ خو پندنه وهى داهاتووى كه سانى دوروبه رى جاريكيان ميوانى (ئوم حه رامى كچى مه كان) ي خيزانى عوبادهى كورى صامت بووه و ابزانم.. پاش نانخواردن سه رخه ويك نه شكيني و خه به رى نه بيته وهه پينه كه نيته، نه ويش ليى ده پرسى نهى پيغه مبهه (صلى الله عليه وسلم) بؤ چى پيده كه نيته؟ فه رموى: هه نديك له ئومه ته كه ميان پيشاندام ماوميه كى تر له ده ريدا جيهاد ده كه ن، وشه ي پيروزى (الله) له رى ده رياوه به ولا تانى تر نه گه يه نين. نه ويش نه لى: دهى دوعا بكه نهى پيغه مبهه رى خوا منيش يه كيك به له وانه، دوعاى بؤ نه كات. پاشان پيغه مبهه (صلى الله عليه وسلم) سه رخه ويكى تر نه شكيني و خه به رى نه بيته وه، ديسان به پيكه نينه وه خه به رى نه بيته وه نه فه رموى (ان كى من الاولين) توش يه كيكي له وانهى كه شه رفمه ند نه بيت به جيهادى ده ريايى.. له سه رده مى (موعاويه ي كورى نه بى سوفيان) نه م نافرته له كه شتیه كه دا بووه په ريو مته وهه پاشان سواری

إلا انفرجت، وصارت المدينة مثل الجوبة، وسال الوادي قناة شهرا، ولم يجيء أحد من ناحية إلا حدث بالجوذ. ﴿ر: ۸۹۰﴾ ﴿ش أخرجه مسلم في صلاة الاستقاء، باب: الدعاء في الاستقاء، رقم: ۸۹۷. (سنة) شدة وجهد وقحط. (العيال) هم كل من يعوله الرجل ويقوم بالإنفاق عليه. (قزعة) قطعة غيم، أو الغيم الرقيق. (ثار) هاج وانتشر. (السحاب) الغيم. (يتحادر) ينزل ويقطر. (حوالينا) أنزل المطر في جوانبنا. (الجوبة) الفرجة المستديرة في السحاب، أو أحاطت بها المياه كالحوض المستدير. (قناة) اسم لواد معين من أودية المدينة. (بالجوذ) المطر الغزير.﴾

ولأخيك بومو كه وتومته خوارهوه نينجا لهسهر ولاخهكه شهيد بووه، لهو جيهادهدا ناوى چند كه سيكيشى بردووه كه به همان نه انجام گه يشتوون.

۴۲- ههوائيك لهكاتى مهرگدا/

پيغه مبهەر (صلی اللہ علیہ وسلم) فہرموی: ئەوا (ئەسومدی عەنەف) ییش کہ داوای پیغە مبهرايه تي نه کرد، خوا فهوتانی، که زیاد له ۱۰۰۰ کیلۆمەتر له مهدينهوه دوور بووهو پیغه مبهەر (صلی اللہ علیہ وسلم) ههواله که ی راگه یان دووهو پاش ماومیهك خه بهر هاتووه که ههر له همان بهر واردا مردووه.

۴۳- با ئەم خوینە نەرزی/

له موعجیزمیهکی تردا نامازه بو (حهسەنی کوری عەلی) ئەکات، (سهلامی خوای لهسەر بیّت) ئەفهرموی: ان ابني هذه سيدة ولعلي الله ان يصلح به مبین فاتیني عظمتيني من المسلمین. واته: ئەم کورە ی خوّم سهیده وه خوای گهوره لهسەر دەستی ئەو سولحیک ئەکات له نیوان دوو کۆمهلی گهوره ی موسلماناندا، له بارودوخیکدا (چل ههزار) کهسی نامادبوو خوینی خو ی برزی و فیدای ئەو زاته بکات و تا ناخر دلۆپی خوینیان بهرگری له پیشهوا حهسەن بکهن (سهلامی خوای لهسەر بیّت) فہرموی: من ئەمەم ناوی و با ئەم خوینە نەرزی. . بههوی ئەم لهخۆبورديهی ئەم پیاوه مەزنهوه ئەو موعجیزه گهورمیه کهشف بوو، که پیش چند وهخت پیغه مبهەر ههوالی راگه یان دوو، وه خهلافه تي تهسليمی (موعاويهی کوری ئەبو سوفیان) کرد.

۴۴- مه‌حاسینی شریف/

مووی برچی پیغه‌مبیری خوا له زۆر ولات به‌کاردیت بۆ باران بارین، که ئەمه دوو موعجیزه‌ی تیاپه.

یه‌که‌م ئەوه‌ی که ئەم چەندین ساڵه‌ی به‌سەردا روشتوو ماوتەوه.

دووهم ئەوه‌ی که دمبیتە هۆی بارانه‌که.

له‌ رووی زانستییه‌وه‌ دوا‌ی (۷۰) ساڵ (قژ) ئەپوکیتەوه‌و زایه‌ ئەبیت، به‌لام ئەم

مووه‌ پیرۆزانه‌ (مه‌حاسینی شریف)‌ی پیغه‌مبەر ﷺ به‌ ژماره‌ی زیاد له‌ (۱۴۰۰)

ساڵه‌ هەر ماون و زایه‌ نه‌بوون. که له‌ چەندین شوین تا نیستاش هەر ماون وه‌ک

(میسر، هندستان، سوریا، له‌ کوردستانی خوشمان له‌ ناوچه‌ی هه‌ورامان "

خانه‌های ته‌ویله‌و بیاره‌ ") هه‌ن و هەر ماون.

باسی چلو شہش رینگہ کانی پاک کردنهوی دہروون

مہبہستی سہرہکی ژیانمان رہزامہندی خواہو پھیامی ژیانی موسلمان لہسہر
زہویدا رازی کردنی خودایہ . . عبودیہتہ.

ترسناکی نہومیہ نینسان نہو پھیامہی بیر بچیتہوہ .
ترسناکی نہومیہ مروؤف جہوہری خوئی بیربچیتہوہ .
کہنہو "روح" ہ بہزاراوہ فورٹانیہکہ "نہفس"

(يَتَأْتِيهَا النَّفْسُ ۙ ﴿٢٧﴾) ^{۴۳۳}

نہو نہفسہی کہ بہ پاک و خاوینی خوی گہورہ تہسلیمی نئمہی کرد، داوای نہو
نہمانہتہمان لی دہکات بہ پاک و خاوینی بگہریتہوہ لای خاومنہکھی نہو
جہوہرہی کہ لہ ناو نئمہدایہ فہرامؤش نہکریت لہسہر حیسابی نارہزوو .
لہسہر حیسابی دونیاو مہشغول بوون بہ دنیا جا لہو رینگہیہدا کہ نئمہ ہہوئی
بہدیہنانی نہو پہرستشہین

(وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥١﴾) ^{۴۳۴}

^{۴۳۳} سورمتی الفجر ٹایمہتی ۲۷

^{۴۳۴} سورمتی الذاریات ٹایمہتی ۵۶

ھەرگیز ئەو پەرسىتەشە خۇا پېۋىستى پېيى نىيە . . نەقازانچى پې دەگات نە زىان . .
 بۇ خۇمانە بۇ ئەۋەى راقى بىن ، دوورگەۋىنەۋە لەو قورەى كە بەشىكە لە
 پېكەتەى لەشمان ، دوورگەۋىنەۋە لەو نازەلپىيەى كە بە شېكە لە نەفسىمەتان .
 جارى واھىيە ھەستى پې دەكەپن بەتايبەتى لە رەمەزاندا كە ئەو پەردانە
 نامىنەت ، پەردەى خواردن و چلېسى و نوستن و تەمەلى و ئەو رۇحە ھەست بە
 شەفافیەتېك دەگات ، پەردەگانى ئەم سجنەى لېكەم دەكەیتەۋە چونكە خۇى
 مادەى ئېرە نىيە ئەو بەشە سەربەجىھانى مەلەكوتە بۇ ماۋىيەك زىندانى كراۋە
 لەناۋ ئەم بۇدىانەى ئېمە ئەم لەشانەى ئېمە تەنھا لەكاتى نوستن دا پشوو دەدات
 تا خەبەرمان دەبىتەۋەۋە دېتەۋە ناۋ ھەفەزمەكە .

سەپرى خۇمان دەكەپن: يەكېك يان بە شېك لە پېكەتەمان ئارمزۋۋە كە پېيى
 دەگوترى "شەۋات" ئارمزۋۋى نان خواردن . . ئارمزۋۋى سېكس . . ئارمزۋۋى جل و
 بەرگ . . ئارمزۋۋى دەستەلات و مولكدارىتى و زالبوون بەسەرماال و خەلكدا . .
 ئارمزۋۋى سومعە و . . ھتد .

ئەم ئارمزۋۋانە خۇاى گەۋرە داۋىيەتى بە مرۇف لە سنورىكدا بەكارى بەپىنن
 ئەمانە ھىچى نارەۋا و زىاد نىن لە مرۇفدا ، ھەموۋ پېۋىستە ئەگەر ئارمزۋۋىيەك
 نەبىت پالت پېۋەبنەت بۇ خواردن لەۋانەيە بمرى لەبرساۋ ناگات لە خۇت نەبىت ،
 خۇاستېك دروست دەبى تياتا بۇ ئەۋەى بچى نان بخۇيت . . خۇاستېك دروست
 دەبى تياتا بۇ ئەۋەى بچى بنوويت . . خۇاستېكى زكماك و فېترىيە بە رووتى
 نەرۇيت جل لەبەربكەيت ، بەلام چەند جل لەبەربكەيت ؟ چەند بنوويت ؟ چەند
 بخۇيت ؟ ئەگەر خۇاستېك نەبىت زاۋزى ناگات . . دۋاى نەۋەيەك كۆتايى پېدېت . .
 بەلام چەند نىكاح بكەيت ؟ چۇن بىكەيت ؟ ھەموۋ ئەمانە سنوورى بۇ دانراۋە . .
 شەپتان دېت دەپەۋىت لەو سنوورانە بتكاتە دەرى . .

ئەومىيە ئەو ھاۋكىشەيەي كە پىۋىستە نىمە لەسەرى بىمىنن . ئەگەر لاماندا مەبەستەكەمان لى تىك دەچى . . عبودىيەتەكەمان لى تىك دەچى . لەلايەكى ترەو نەفسمان ھەيە ئەم نەفسە سروشتىكى ھەيە . . طبع يان طباع ناۋى خۇي بە خۇيەۋمىتى طبع بوۋە لىي جۇرە صىفاتىكە ۋەرى گرتوۋە لە دايك و باۋكەيەۋە لە كۆمەلگەكەيەۋە كە تىيادا زىاۋە چاك و خراب طبع بوۋە تىيادا ئەۋانەش كۆسپن ھەندىك طبع دزى ئەو پەيامەيە دزى عبودىيەتەكەيە . . طبعى ستم طبعى رەزىلى طبعى خۇۋىستى دزى كەزاۋەي ئەو مەۋقەيە بۇ بەدەيەننى ئەو پەرسشە . . بۇ رازى كردنى خودا "سبحانە وتعالى" . . ئەم نەفسە ھەز بەتەمەن درىزى دەكات ھەز بە پەرسش دەكات . . ھەندىك صىفاتى تىايە بۇ مانى ئەو نىنسانە پىۋىستە . . بەلام نابى لە سنوور دەرچى . . ۋەكو ئارەزوۋەكان پىۋىستىشى ھەيە . . پىۋىستى مادى . . پىۋىستى ۋەكو چى؟ ۋەكو ئەۋەي كە شۇنىك كەتايادا بىزىت و بنوۋىت . . مالىك ، جلوبەرگىك ، خواردىك . . ھتد ئەمانە پىۋىستى مادىن . .

پىۋىستى سۆسىۋلۇجى و كۆمەلايەتىمان ھەيە ئەمە چىنراۋە تىياماندا ، ھەموو كەسىك لەسەر گۆي زەۋىدا ھەز دەكات رىزى لى بىگىرىت . . چۇن ئەمە بەدەيەھىنىت ، ئەگەر ئەم پىداۋىستىيە نامادە نەكەيت ناتوانى رىي عبودىيەتەكە بىگىرىت (كىف اصلى وانا جانع) چۇن نوپز بىكەم كەمن برسىم . . دە نان مەخۇ . . . نان مەخۇ گلوگۇز لەلەشدا دادەبەزى ناتوانى بە پىۋە بوەستى . . ناتوانى بىر بىكەيتەۋە . . لە ھۇش خۇت دەچىت . . چۇن نوپز دەكەيت ؟!

دەبى ئەم پىداۋىستىيە نامادە بىكرى . . بەلام نابى لەسنوور دەرچى . . نىمە ناللىن نەركى دونيا نا . . نا . . ئەمانە ئەبى جىبەجى بىكرى كۆمەلايەتەكەش دەبى بىتە دى . . فىرەيەكە خوا داۋىپەتى پىمان ھىچ كەسىك ھەز ناكات كەرامەتى بىرىندار

كەچى باوكەكە پىي خۆشە و نازارى نادا (حب بلا شرط) پىويستىيەكە لە ھەموو ئىنسانىكىدا.

ئەمە كورته باسكى نەفسە . ئەوھى تر كورتيەكى باسى ئارموزو بوو . ئەگەر لەسەر ئارموزومكە لەسنوور دەرچووى . پىي دەوترى الهوى . ئەوھە زىادەرمويە بە نىسبەت نەفسەكەشەوھە خوا ئاگادارى كردووین (إن النفس لأمارة بالسوء) "سورمى يوسف ئايەتى ۵۲" واتە: بەراستى نەفس ھەمبانەيەكە لە خراپە . مرؤف وا دروست كراوھ عىنادە . ومكو ھەسەنى بەصرى دەفەرموى: ئەگەر خواى گەورە نەپوتايە صبر بکەن و مەئىوس مەبن پىچەوانەى ئەمەى بوتايە صەبر مەگرن مەئىوس بىن . ھەموو بەشەر صبرى دەگرت . سروشى ئىنسان ئاوا عىنادە . كەواتە ئەم ھەقىقەتەمان زانى . دەبى بزانی ئەم نەفسە تارادىمەك دەبى ئىمە بەقسەى بکەين . پىداويستىيە سەرەكەگانى بۇ دابىن بکە ، مادى ، كۆمەلایەتى ، عەقلى ، رۇحى . داواى ئەوھ ئەبى بلىي نىيە . نان خوارد ئىتر بۇ دەيکەيت بە چەند زەم ئەى جل و بەرگەگەت ۲ تا ۴ جل و بەرگت ھەيە بۇ چوونە دەرەوھ و تەواو ئەمانەى تر زىادەن .

۵،۶ تا ۷ سەعات نووستىت لەوھ زىاتر بەسە و تەواو . نەفس داواى زىاتر دەمکات ئەگەر بە قسەى بکەيت توشى بەلا دەبىت . لە حالەتیک دا بۇ نمونە: حالەتى ترسنۆگىمان ھەيە و حالەتى نازايەتیمان ھەيە و حالەتى ھەيە دەبى ئالپىردا كۆنترۆلى كەين نابى بەرەلای كەيت:

(قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّهَا ﴿١﴾ وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّنَهَا ﴿٢﴾) ^{۴۳۰}

ئەوھى كەنھو نەفسە رىك دەخات. . ئەوھ تووشى سەرفرازى و سەركەوتنى دىناو قىيامەت دەبى، كە كۆنترۆلمان كىرد ئىتر يارمەتىمان دەدات بۆ گەپشتن بە دوا نامانجىمان كە رازى كىردنى خودايە. . بەدەپھىنانى عبودىيەتە لە تەمەنماندا گىرنگ ئەوھىيە لەسەر ئەو راستە رىيە بمرىن ئىتر ناگەپنە لوتكە. . ناگەپنە ئەو لوتكەپەى كە رسول الله ((صلى الله عليه وسلم)) گەپشت. . بەلام گىرنگ ئەوھىيە لەو رىنگەپەدا بمرىن، لەو رىنگەپەدا تەمەنمان كۆتايى بىت. . لە لارپىدا كۆتايى نەپەت پەنا بە خوا، ئارمىزوو راتدەمكىشى، لەم لاوھ نەفس لارپىت بى دمكات. . لەلاپەكى تىرەشەوھ ئەم دىناپە بەرازوھىيەوھ بەسەرنج راکىشانى ھەلخەلەتەنەرانەپەوھ كە ھەندىكى ئارمىزوو دەوروزىنى. . لەولاشەوھ ئەو مەلەونە ھەپە كە پىي دەوترى شەپتان. . بوو بە ۳ خەتەر شەپتانىش ئەم سىانە رىكدەخات. . دەكاتە كەرسەتەى دەستى خۆى بەتەنھا ھىچى بۆ ناكرىت. . تەنھا لە رىگەى ئەم سىانەوھ نەبى عەزىھەت دەدات ئەگەر ھاتوو لەسەر رىگەكەى خۆت بوويت ئەوھ دەرهفەتت ناپەت نەفسىكى رىكوپىك لەرى لانادرىت. . دىناپەكە لە سنوورى مەبەستەكەى خۆتا بەكارى ئەھىنىت:

(إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لِّهَا لِنَبْلُوهُمْ أَيُّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا

۴۳۶ ﴿۷﴾

زۆر مەزىنە ئەم ئايەتە ھەرچى لەسەر ئەرەز ھەپە زىنەتە چونكە زەوى مەبەست نىيە دونيا مەبەستى ئىماندار نىيە. . لىي وەرگرە كامى بەرژەومندى رىگەكەتى تىايە وەكو سەپارمىيەك وەكو ھۆكارىك بۆ خزمەتى دىنەكەت بۆ

خزمتى نهو مهبهستى كه بهديهينانى عبوديهتى خوايه (نبلوهم ايهم احسن عملا) كردارى چاكي تيا بكهيت. . نيتر تو چنگيك و مردهگريت پئويستيت به چنگيكه. . من ٤ چنگم پئويسته. . بهلام هيچ عهيب نيبه دونيا بيته زير بيتهوه. . دونيا بيته گيرفانتهوه. . بهلام عهيبه، عاره، شورميه بيته دلتهوه. . دهبته بهندهى نهو.

پيغه مبهري خوا نهفهرموى (ﷺ) (حفت الجنة بالمكارم وحفت النار بالشهوات)^{٤٣٧}

^{٤٣٧} الجامع لأحكام القرآن، الإصدار ٢،٠٢ - للإمام القرطبي الجزء ٤ من الطبعة .. سورة آل عمران .. الآية: ١٤ { زين للناس حب الشهوات من النساء والبنين والقناطير المقنطرة من الذهب والفضة والخيول المسومة والأنعام والحرث ذلك متاع الحياة الدنيا والله عنده حسن المآب } قوله تعالى: "زين للناس" زين من التزيين واختلف الناس من المزين فقالت فرقة، الله زين ذلك وهو ظاهر قول عمر بن الخطاب رضي الله عنه، ذكره البخاري. وفي التنزيل: "إنا جعلنا ما على الأرض زينة لها" ﴿الكهف: ٧﴾ ولما قال عمر: الآن يا رب حين زينتها لنا نزلت: "قل أنبئكم بخير من ذلكم" ﴿آل عمران: ١٥﴾ وقالت فرقة، المزين هو الشيطان وهو ظاهر قول الحسن، فإنه قال: من زينها؟ ما أحد أشد لها ذما من خالقها. فتزيين الله تعالى إنما هو بالإيجاد والتهيئة للانتفاع وإنشاء الجبل على الميل إلى هذه الأشياء. وتزيين الشيطان إنما هو بالوسوسة والخديعة وتحسين أخذها من غير وجوهها. والآية على كلا الوجهين ابتداء وعظ لجميع الناس، وفي ضمن ذلك توبيخ لمعاصري محمد (صلى الله عليه وسلم) من اليهود وغيرهم. وقرأ الجمهور "زين" على بناء الفعل للمفعول، ورفع "خب". وقرأ الضحاك ومجاهد "زين" على بناء الفعل للفاعل، ونصب "خب" وحركت الهاء من "الشهوات" فرقا بين الاسم والنعته. والشهوات جمع شهوة وهي معروفة. ورجل شهوان للشيء، وشيء شهوي أي مشتتهى واتباع الشهوات مرد وطاعتها مهلكة. وفي صحيح مسلم: (حفت الجنة بالمكاره وحفت النار بالشهوات) رواه أنس عن النبي (صلى الله عليه وسلم). وفائدة هذا التمثيل أن الجنة لا تنال إلا بقطع مفاوز المكاره وبالصبر عليها. وأن النار لا ينجي منها إلا بترك الشهوات وخطام النفس عنها. وقد روي عنه (صلى الله عليه وسلم) أنه قال: (طريق الجنة حزن وبربوة وطريق النار سهل بسهوة...) وهو معنى قوله (حفت الجنة بالمكاره وحفت النار

چواردەوری بەهەشت ناپەرحەتیە بەردەوامیە لەسەر پەرسەش. . لەسەر ناپەرحەتی. . ھەمووی ناپەرحەتیە، تۆ لە رپی ئەو ناپەرحەتیەو لە قاپی بەهەشت دەمدیت. . بەلام ئەی دۆزەخ لە کوی وە بوی دەجیت ؟

لە لاپیەو. . لە ئارمژوو وە جا ئەم شەیتانە زۆر زێرکە. . ناتوانین بیکوزین بەلام ئەتوانین سنووریکى بۆ دانین. . لەو سنوورە زیاتر نەهێلین بێت بەملاو

(إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا ۗ) ^{٤٣٨}

خوا دەفەرموی بەراستی شەیتان دوزمندانە. . حیسابی دوزمنی بۆ بکەن. . گومان ببە لە ھەر شوپینیکەو بۆت بێت. . گومان دەکەم لیرەو بێت. . بەشەو. . بەرپۆژ. . کە تۆ چاوەچاوی دوزمنت کرد واتە: ووریای بەرامبەری حیسابی بۆ دەکەیت. . بەلام کە حیسابت بۆ نەکرد دەبیتە نیچیریک بۆ ئەو و ئەزەتت دەدات.

ئەم رینگایە جوژمەھا و چەندەھا کۆسپی تیاہ. . یەکیک لەو کۆسپانە نەفسە ئەو خەسڵەتە ناشیرینانەى کە لە نەفسدا ھەن ھەمووی بە دەستھێنراوون. . ناگات ئی بى خوا مرقۇفی دروست نەکردوو کە عیناد بى کە رمزیل بى کە خوویست و بوغزای و حەسود بى نەخیر ئەمانە ھەمووی موکتەسەبە خوئی کەسبى دەکات پەنا بە خوا ئەمانە ئەگەر خوا خوئی بیدا مانای وایە ئەمە زولمە چۆن صیفەتیکە کە خوا داویتی پى کە چى بى ی ئەئىی ئەومت بۆچى پى یە ئەمانە ھەمووی موکتەسەبە نینسانەکە کەسبى دەکات بە ئیرادەى خوئی خوا ئیرادەیکى

بالشهوأت). ای طریق الجنة صعبة المسلك فيه أعلى ما يكون من الروابي، وطريق النار سهل لا غلظ فيه ولا وعورة، وهو معنى قوله (سهل بسهوة) وهو بالسین المهملة.

داومتى صيفهتى رەزىلى لە غەرمبى دا ئەگەر لە بوارى ماددەيا بى. . لەبوارى پارەو مال و مولىك و سەرووت و سامان دا بى پى دەوترى (بخل) بەلام ئەگەر لەبوارى مافدا بى لە بوارى معنوى دا بى پى دەوترى (شح) ھەردووكى منقولە لاي خوا بەلام دوزمىنت جيا كەرموھ كردهومبەكى رەزىلانە جياوازه لە ھەئسوكەوتىكى رەزىلى دىكەوتە ھەئوئىستىكەوھ رەزىل دىبىت تىايدا دىتوانى يارمەتى فلان كەس بىدىمىت بەلام لەوكاتەدا يارمەتت نەدا. . حالەتتىكى رەزىلى دىمكەوت تىاتا. . ئەومندە ھەپە زورجياوازه لەوھى كە تۆ ھەمىشە رەزىل بىت ئىمە ھەموومان كەوتىنەتە ناو ئەو حالەتانەوھ كە ھەندى ھەئوئىست بەسەرماندا تىپەرپووھ حالەتتىكى غەفلەت بووھ يان ئەوھتا شەيتان زالبووھ بەسەرماندا يان ئارمىزوومان ئەو خىرەمان نەكردووھ تىپەر بووھ ئەوھ جياوازي ھەپە لەوھى كە تۆ بەردىموام رەزىل دىبىت. . لە مافداندا بەرامبەر داپك و باوك داواى شتىكت لى دىكەن نا بىمە بۆ مالى فلان ناىبەت دەى بىمە بۆ لاي دىكتۆرەكە با دىمىزىكەم لى بدات ناىبەت. . ئەوھ حالەتى شوھە ئەوھ زورجياوازه لەوھى كە بە ھەمىشەبى بە قسەيان نەكەت. . ئەگەر ھاتوو بوو بە صىفەت لە ئىنساندا (بخل)

(وَمَنْ يَبْخَلْ فَإِنَّمَا يَبْخَلْ عَن نَفْسِهِ ۗ) (۲۸) ۴۳۹

ئەوھ زىمىر لەخۆى دەدات. . گىرەتەكە لەوھداپە ئەگەر ھاتوو سىنوورىكت بۆ دانەنا بۆ ئەو رەزىلىبە گەورە ئەبى دىبىتە شىرپەنجەى دىروونى. . دىبىتە شىرپەنجەى كۆمەلاپەتى:

﴿الَّذِينَ يَبْخُلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ﴾ (٤٤٠)

ھەر خۇي دەبىتھە پەزىلىتىكى بەردەوام بەلكو ئەم دەردە بەناو كۆمەلگادا بلاۋدەمكاتهوۋە واتە: بەناۋى دروشمى سەپىر سەپىرەوۋە خەلكىش والىدەكات. . كاكە منالەكانت گىرنگىرن حەجى چى ئەو پارمىيە بدمبە كورەكەت با دوكانىكى پى دانى يان بىدە بە كورەكەت با ژنىكى پى بەئىنى ئەرزىكى پى بىكەرە خانوۋەكەت بىچكۆلەپە بەناۋى بىمەي كۆمەلەپەتى و دوارپۇژو دوايى كەس فرىيات ناكەوئى و كەس پىشتت ناگرئى ئەم پارمىيە خەرج مەكە ئەو نەخۇشى يە بلاۋدەمكاتهوۋە لەومش خەتەرترو لەومش سەھەتەر:

﴿أَشِحَّةً عَلَى الْخَيْرِ﴾ (٤٤١)

ئەوۋە خەسلەتى وورپوۋە. . دوورپوۋىش كە دانى خىر بەيەككە دانانى سوور ئەزانى ئەو ئىنسانە باشە كەچى بەچاكە لەناو كۆمەلگادا باسى ناكات. . ئەوۋە پەزىلە لە بواریكى مەعنەویدا شتىكى خىر ھەپە نای گەپەنەت بە خەلك (شەخ) ھەپە لە زانستدا شتىك ئەزانەت بە براكەي خۇتى نالئەت. . ئەي نازانى "وعن علمه فإذا عمل به" يەككە لە پەرسىيارەكانى رۇژى قىيامەت ئەو زانىيارەي ھەت بوو بلاۋت نەكردەوۋە بەتايەت بۇ تەلەبە. . شتىك ئەزانى. . مامۇستايەك توپۇزىنەوۋەپەكى پى وتوۋى يان خۇت بەرھەمەت ھىناۋە ھەست ئەكەپت لە تافىكردنەوۋەمدا بىتەوۋە بۇ بە براكەي خۇت نالئەي؟! بۇ پىيى نالئەي ئەمە زۇر گىرنگە؟! ئەمە واپە؟! ئەمە وا شىكار دەكرئى؟! ئەگەر نەت وت ئەوا ئەبىتە شەيخ.

٤٤٠ سورمى النساء ناپەتى ٣٧

٤٤١ سورمى الاحزاب ناپەتى ١٩

شح له‌بواری ماف له‌گه‌ل کەس و کارا باوک و دایک و خوشک و برا له‌گه‌ل دراوسی و خزم و کەس و کار له‌گه‌ل غەریبه نه‌ویش مافیکی هه‌یه له‌گه‌ل میواندا نه‌و ماومیه‌ی که دانه‌نیشی مافی هه‌یه نه‌بی ریزی لی بگری که عبوس بوویت له‌گه‌لی شحیحیت. . جا هه‌ندی کەس خوا ده‌سته‌لاتی داویتی پله‌وکورسی هه‌یه. . عه‌شیرمه‌تاره. . سومعه‌یه‌کی گه‌وره‌ی هه‌یه. . دموئه‌مه‌نده. . مافی خه‌لک زیاتره له‌سه‌ری. . فه‌قیریک له‌ دهرگای تۆ ده‌دات مافه‌که‌ی نه‌ومیه‌ بلایی مامه‌ گیان خوا بداتی نه‌وه مافیته‌ی ده‌بی واجوابی به‌یته‌وه به‌لام نه‌گه‌ر دموئه‌مه‌ند بووی نه‌وه مافی نیه‌ ده‌بی به‌کرده‌وه خزمه‌تی بکه‌یت ده‌بی پاره‌ی به‌یتی یارمه‌تی به‌یت هه‌رکسه‌ به‌ گوێره‌ی ناستی خو‌ی ئینجا نه‌گه‌ر هاتوو توانیمان زال بین به‌سه‌ر نه‌م دوو دهرمه‌یا (بخل و شح) مانای نه‌وه نیه‌ ته‌واو ئیتر رینگه‌که‌ پانه له‌به‌رده‌ماندا نه‌گه‌ینه مه‌قامی عبودیه‌ت نا. . هیشتا کۆسپی تر هه‌یه.

نایا نه‌و کرداره‌ی که من ده‌یکه‌م ئیخلاصی تیاپه خالصا بو خواپه نه‌گه‌ر هاتوو وه‌لامه‌که به‌لی بوو هیشتا کۆسپی تر ماوه. . کی نه‌لی نه‌صوبه‌ کی نه‌لی گونجاوه ۱۰۰٪ له‌گه‌ل سوننه‌تی پیغه‌مه‌ردا (ﷺ).

هیندۆسه‌کانیش ئیش ده‌که‌ن خالص بو خوا. . ناگرپه‌رسته‌کان ئیش ده‌که‌ن یارمه‌تی خه‌لک دهم‌ن خالص بو خوا. . مه‌سیحیه‌کانیش کار ده‌که‌ن خالص بو خوا. . به‌لام ئیمه مه‌رجی دووه‌ممان هه‌یه ده‌بی به‌رامبه‌ری سوننه‌تی رسول الله (ﷺ) بی‌ت چونکه‌ ان لا اله الا الله محمد رسول الله یعنی:

۱. ان لا يعبد الا الله. يه‌که‌م: ته‌نها خوا بپه‌رستری.
۲. ان لا يعبد الله الا بما جاء به محمد (ﷺ). . دووه‌م خوا نه‌په‌رستری ته‌نها له‌ رینگه‌ی محمدوه‌ نه‌بی (ﷺ).

كۆسپى دېتە بەردەمت پېي دەوترى ریا ئەو ریاپە لە (بىنین) وە ھاتوو. . ھەز دەكەى ئەو كىردارەى كە كىردووتە. . ئامانجىت ئەومىيە خەلك بىبىنى كە خەلك بىنى لای خوا نانسورئ. . پەئنى لەم لاوہ رىزگارت بووہ لە رەزىلى و لە شىج و خۆت كۆنترۆل كىردووہ و ھەول دەمدىت ئەو ئىشەى كە دەمىكەيت ئىشىك بېت كە پىغەمبەر (ﷺ) ھەرمانى پى كىردى و ھەمووى رىك و پىك. . كەچى لەم لاوہ ھەدەفى پەيدا دەبى لەنەفستا ئەو نەفسەى كە باسمان كىرد كە ج بەلایەكە ھەز بە جى دەكات بەوہى كە خەلك بىبىنى بۆ ئەوہى مەدحت بكەن. . ئەوہ پى دەوترى ریا.

ریا پەكەك لە پىناسەكانى ئەومىيە كە ھەز بكەيت دەستەلەتەكت ھەبى لەناو دلى خەلكىدا. . ئىستە كە من ھاتووم بۆ ئىرە ئەگەر مەبەستم ئەوہ بى بچمە ناو دلتانەوہ غایە بى لەلام مەبەستم بى كە دەستەلەتەكم ھەبى بەسەر دلى ئىوہدا. . بەسەر فىكرى ئىوہدا. . خۆم ھەرزكەم بەسەرتاندا. . قور بەسەر ئازدادم. . پەئنى بۆ خوا ئىشم نەكردووہ ! بۆ مەبەستىكى زاتى خۆم ئىشم كىردووہ ئەمەوئ وەلانىكى ئىوہ بۆ لای خۆم پاكىشم .

عبودىيەت ئەومىيە وەلانى خەلكى پاكىشى بۆ أرحم الراحمین باسى چى دەكەين ھفت الجنة بالمكارم كۆسپىكى تر پەرزىنىكى تر تاسەپەكى تر لەو رىگایە پى دەلین: سومعە ئەمە بەلایەكە، لە ریا خەتەرترە ھەولت داوہ ئەو كىردارە چاكەى كە دەمىكەيت ئەو عىبادەتە كەس نەى بىنى نوپز دەكەى ئى تۆ ئەگەر خەلك ھەبىت و نەبىت تۆ نوپزى خۆت دەكەيت مەبەستت ئەوہ نەبووہ سەپىرتكەن بە نەپنى چوويت دىنارىك بدمىت بە ھەزارىك غایەت ئەوہ نەبووہ خەلك بت بىنى یا لەپ لەسەر كۆلانەكەوہ زەلامىك تۆى دى بەشەرتى دلخۆش

نەبى ناگاداربه ئەگەر دلخۆش بووى بە بېننەكەى ئەوئش دەستەلاتى تۆى تيا نەبوو هېچ مەترسى ئەو كردارەچاكە إن شا الله لە رپا بەدووره.

ئىستا نەم ئىشەى كە من دەيكەم لىردە ئەگەر بە رپا تەفسىر بكەيت هەمووى رپايە هەمووتان ئەببىن لە حالىكدا لای خودا بەرپا دەنوسرى ئەگەر مەبەستەم بېننى ئىوہ بىت ئەگەر ئەوہ بوو بە هەدەف لای خودا اشەدوا باالله دەبىتە رپا بەلام من هاتووم سەجلى خۆم پرىكەمەوہ لای خودا ئىتر يەك كەس دانىشتووہ هەزار دانىشتووہ گرنگ نىە لام بەلام گرنگ بوو لەلام كە وەلانئىكى ئىوہ پراكىشم بۆ لای خۆم ئەوہ دەبىتە رپا. . خۆشەوئستىەك هەبى لە دلەم دا كە تۆ منت خۆش بویت لەبەرخۆم بەقسەى من بكەيت لەبەرخۆم ئەوہ رپايە. . دەسەلاتىكەم هەبى بەسەر دلئاندا ئەوہ رپايە حەز بكەم كە رۆشتىتەوہ باسەم بكەيت ئەوہ رپايە جا عەرزتان دەكەم ئەگەر هاتوو خۆت پاراست لەمە هېچ مەغرور مەبە كۆسپىكى تر هەيە كە پىى دەوترى سومەه. . لەو قورستە لە سماعەوہ هاتووہ حەزدەكەى خەلكى نەم ئىشەى تۆ بچىتە گوئى يانەوہ ئەو كردارى كە كردووتە خەلكى بببىستى بەخوا فلانە كەس خىركەرە مولودى خويئند بلىندگۆى داناوہ جا ئەوہ ئەو بلىندگۆى داناوہ گەورەترىن سوودە يەئنى حى على الصلاة هاوار ئەكات ئەوہ بۆ خوا نىيە. . گوئتان لىئى بى بۆ خوا نىە.

ئەوانەى كە مەولود دەخوئننەوہ. . زۆر روونە سومەه يەئنى ئەچىتە سەماعى خەلكەوہ. . كردەوہى چاكە ئەوئىە كە ئەم دەستە خىردەكات دەبى ئەو دەستەى تر پىى نەزانىت ئەم جارنەدا بە بلىندگۆ. . خواردنئش بۆ هەزار نىە بەس بۆ ئەو كورپو كچانەى كە دەعوەت كراون لەوئى تىكەلىان دەكەن بەيەكەوہ ناوى دەنئىن مەولود. . گوناھەكەى زۆر زۆر زىاترە لەو خىرەى كە ئەيكات. . خواردنئىك هەزار لىئى نەخواو دراوسى لىئى نەخوا ئەمە ج صەدەققەيەكە. . نازانە!

ئەو كىرەدەر جۈنەھى دەمىكەيت بېچگە لە خوا با كەس پىي نەزانیئەت . ئەوہ لە رىا پاراستووتە لە سومعەش پاراستووتە ئاگادارى خۇت بە لەكاتى تورمبۇوندا . شەپتانەكە دىت ئەو نەفسەى كەلەسەرمەنەى دەرسەكە باسما كىرەد خالى لاوازت دەزانیئەت وات لىدەمكات باسى ئەو خىرە بكەيت لەكاتى تورمبۇوندا مامۇستا فلان ئەزانی فلان كەس غەبەتتە دەمكات قەست پىي ئەلئى ! چۇن قەسەم پىي ئەلئى ئەوہ ۱۰سالە من مەعاشم بۇ بېرپۇتەوہ . بەو قەسەپە خۇى كەشف كىرەد . ئەو كىرەدەوہ چاكەى كە كەس پىي نازانى لەحالەتى وادا دركاندى بوو بە سماع ئىنجا لای خۇاى گەورە تۇمارىك ھەپە "تۇمارى نەپنى" مەگەر خۇى بزانى نەجرو سەوابى چەندە ئەگەر ھاتوو باسەت كىرە لە تۇمارى نەپنىپەوہ دىتە تۇمارى ئاشكرا پاداشتەكەى زۇر كەم دەپىتەوہ جارىكى تر دوپاتت كىرەدەوہ رەش دەپىتەوہ و نامىنى . دەومرە بەم دوو پىومرە بە سومعەو بەرىا وەرە پىشكىنىك بۇ كىرەدەمكات بەكە . لەوانەپە لەومتەى بائغ بووى تانىستا بلپىن ملپۇنىك كىرەدەى چاكەت ھەپە ملپۇنىك كىرەدەى جۈنەت ھەپە وەرە بزانه چەندى بەر پىاكەوتەوہ كاتىك فلان و فىسار بىنىووپەتى ھەستت بە خۇشى كىرەدەوہ كەواتە ئەوہ رىاپە ئەپنى ھەست نەكەى بە خۇشى چۈنكە كىرەدەوہى چاكە تاج و نەستىرە نىپە لەسەر شان خۇتى پىوہ ھەلكىشى . خۇدا دەفەر مۇى:

(وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ) ٤٤٢

ئەگەر بوو بەصالح بەتەرازووى خوا بەرزى ئەكاتەوہ بۇ لای خۇى بۇت ھازر دەمكات بۇ قىيامت ئەگەر نا ئەوہ بوو بە سومعەو بوو بە رىا و پەنا بە خوا كە ئىمە سەپرى كىرەدەمكاتى خۇمان دەكەپن دەپىنن زۇر خەتەرە . رىا ۲ رۇبەى

خواردووہ سومعہش ئهوانی تری خواردووہ مهگەر تاکه تاکه عمهملی صالح مایی لهبەر ئهوه زۆر پئویسته که ئیمه بهخوداچوونهومیهکی خۆمان بکهین. جگه لهو کۆسپانه. . کۆسپهکان نازمیرین. . مکارههکان نازمیرین لهو ریگایه دا دهبی بزانیته لهههموو لهحزمیهکدا ئیمه له چوار نهگهرداين نابیت به پینج:

۱. له حالهتی ئیتاعه.

۲. له حالهتی معصیهت پهنا به خوا.

۳. له حالهتی نیعمه تدایت.

۴. له حالهتی بهلادایت. . بهلاو تاقی کردنهوه.

حالهتی پینجه ممان نییه. . نهگەر هاتوو کهوتیته ئیتاعه تهوه دوشه ممان و پینج شه ممان بهرۆزو بووویت. . شه ونویژ دهکهیت شه وورۆژیک جزئیك قورئان دهخوینیت مانگیك خهت میکت ههیه قیام له یلت ههیه انکارو استغفار و لهسەر زمانته الحمدالله زۆر لهسەر زمانته سبحان الله خهریکی ئهم جوره عیبادهتانهیت قهد بهچاویکی سووک ته ماشای خه لکی تر مه که بلی ی ئه و وهکو من نیه راسته ئه و وهکو تو زاکرو عابد نییه گوناهیك که له لایهن کهسیکی جاهله وه دهرچی زۆر ئاسانه سرپنه وهی. . گوناهیك که له یه گیکه وه دهرچی شارمزا بیت زهحمهته. . لهبەر ئهوه نه بیت شعور بکهین که ئه و له تو زۆر باشتره بلی ئه و معصیهتی کردوو له جههله وه بهلام من گوناههکانم له عیلمه وه بووه پهنا به خوا که دیمه ئهم باز نه یه وه شوکری خوا بکهم لهسەر ئیتاعه تم بلیم خوا یه ئه مه به فهزلی تۆیه منت خستۆته ئهم ئیتاعه ته وه ئاوا مامه له دهرکی له گهل ئهم حاله ته دا.

حالهتی ئیتاعه ت دهبی بهردهوام بیت لهسهری به و شهرتانهی که باسمان کرد وه بلی ئه مه فهزلی خوا یه. . له وانه یه دهرگای رهحمهتت بو بکریته وه بهلام مهرج نیه دهرگای قبولت بو بکریته وه. .

ئىستا يەككى وىكو من دىرگى مومفەقىيەتم بۇ كراومتەو . . رۇژ نىە كاغەزم بۇ نەيمت يەك لاپەرە دوعاى تيا نەبىت بۇ من تەمەن درىژ بىت و لەش ساغ بىت وخوا بەھەشتت پى بېخىش و نىنجا پىرسىارى دەكرى و نىنجا بەھەموو شىوئەك لە تەلەفزيۇن و رادىو دىرگەوم و ئەمە دىرگى مومفەقىيەتە . بەلام من نازانم دىرگى قىبولئەكە كراومتەوە يان نا كەسىش نازانى.

ئەگەر بىكەويتە حالەتتىكى ئىتاعەتەوە قەد مەغرور نەبىت چۈنكە نازانىت ئەم دىرگايە قىبولى لەگەلە يان نا . . ئىبلىس ۱۰،۰۰۰ سال عابد بوو لەگەل جوبرائىل و مىكائىل، خوا لەعنەتى ئى كىرد تا رۇژى قىيامەت . . ئەو رەحمەتە گەورەى كە ئەبارى لە رۇژى قىيامەتا ئەمەندە گەورمىيە ئەمەندە گەورمىيە ئىبلىس وادەزانى ئەويش دەكرىتەوە.

حالەتى دووم: حالەتى گوناھە، مەعصىيەتە، ھەئسوكەوتمان چۈنە لەگەل گوناھدا . . چۈن لە پەرسىتەكە دىترسايت ھەمىشە دەبى بىرسى.

لە ھەسەنى بەصرىان پىرسى لەگەل ئەم ھەموو پەرسىتەدا وىزەت چۈنە لەگەل خوا . . فەرمووى: لە پاپۇرىكدا لەناومراستى دەريا كەلەت و پەت ئەبى و نىگرو دەبى چۈن ئەو كەسانە ھەول ئەدەن پارچە تەختەيەگىان دەست بىكەوئىت بىچنە سەرى . . من پارچە تەختەيەكە دەست كەوتووە بەقەدەر سىنگى خۇمە لەناو ئەو دىرئادا تۇزىك ئەجولئەمەوە سەرم ئەچىتە ناو ئاوكە . . تۇزىكى تر ئەجولئەمەوە ، خەرىكە دەكەومە ناوى ئاوا بە ھاوسەنگىيەكى ترس و لەرز خۇم راپگرتووە (ھذا حال مع الله).

ئەو ھە بارو دۇخى منە لەگەل خوا ئەو ھەسەنى بەصرى يە كە ئىمامى عەلى مامۇستاي بوو كە عەبدولائى كورى مەسعود مامۇستاي بوو كە ئوم سەلەمەى خىزانى پىغەمبەر ((صلى الله عليه وسلم)) بە ۷۰-۸۰ سالى مەمكى خۇى داىە شىر

هاته دمري. . سھیدی تابعينه ناوا دھفھرموي ئهوه حالي منه لهگهال خوا نيمهش دمبي ئهه نيتاعهته بهترس و لهرزوه پيشكھشي بھين بهبهردهوامي چونكه نازانين قبول دمبي يا نا.

نهگھر كهوتينه حالتی گوناھوه ههلوپستان دمبي چون بي؟ خيرا تهوبه و گهړانهوه خيرا تهركي نهه گوناھه.

كهوتينه حالتی سيھم نيعمهتېكي خوا باري بهسمرماندا:

﴿ وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا ۗ ۴۴۳ ﴾

نهك هه مووی وهره يهك نيعمهت بهينه بوټ نازميرئ مهال نيعمهتی چاو وهره سهيري چاو كه بزانه چهند جوړ خانهی تيايه ۱۵۰ ميليون تهلههزيون وينه دهگويزيتهوه جوړه دهگويزيتهوه. . چون؟

به ۸۰۰،۰۰۰ وايهر بو ناوموه هه ندي لهو خانانه رنگ دهگويزيتهوه (تلوين) هه نديكي جوړه. . هه ندي نهژماری ماوه "تقدیری مسافه" دهكات (سبحان الله) نازميرئ نهه نيعمهتانه.

تهماشای سيونك دهكهی يهك شته بهلام وهره بزانه نيعمهتهكاني خوا چهندن. . چهند جوړ فيتامیناتی تيايه؟ چهند جوړ كانزای تيايه؟ چهند كس سوودی ئي وهرگرتوه؟ ههر لهو كهسهی كه چاندويهتی له باخهكهدا. . كه فروشتويهتی. . و بازارگانی كو. . نهه لوريهی كه هيناويهتی. . هه مالهكه. . و عهلوهكهو. . دوكانداری كوو. . دوكانداری تاك. . و ههتا نهه سهيارهی نههفرانهی كه سواری دهبيت و ميومكمت هه لگرتوه دميبهيتهوه بو مالهوه و چهندين كس سوود لهه سيوه دهكات. . نهه يهك نيعمهته:

﴿وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا﴾ (۴۴)

ئىنجا ئەمە سەلبۇزى تىايە نىعمەتەكان نازمىررىن . بەلام دەبى ھەلۆستمان چۆن بى ئەگەر كەوتىنە ئەووە ئەبى شوكرى خوا بگەين . ئەبى شوكرى نىعمەتىك بگەين كە خوا پرووى نايە لىت بەسەنىتەو . پىاويكى نەومت سائە دەزووى ئەھىناو دەمىكرد بە دەرزىدا وتيان : مامە ئەمە چۆن چاوت لاواز نەبووہ خۇ منالەكانت ھەموو مردوون منالى منالەكانت ۵۰ سائى !!

وتى بۇچى لاواز دەبى ؟ وەللأھى ھەرامم پى نەبىنيون . وەللأھى شوكرى خوا لە زمانم نەوستاوە ھى ئەم نىعمەتە ، خوا چۆن لىم ئەسەنىتەو ، چۆن لاوازی دەكات . ئەوویە ھەلسوكەوت لەگەل خوا .

ھالەتى بەلاگەش كە كەوتىنە ناویەو . ئەو قەدەر . بەشىكە لە ئىمان نىتر چۆن ئەبارى ئەو قەدەر تەندروستىت لى ئەسەنىتەو ؟ ئەمىن و ئومانىت لى ئەسەنىتەو ؟ قۇلىكت ئەپەرى ؟ تووشى ھەژارى دەبى ؟ زىندانى دەكرى ؟ دەربەدەر دەبى ؟ ھەرچى كە پى دەوترى بەلا ئەو ھەلسوكەوتەكەى صبر . ئەبى ھەلۆستت لەگەلدا بەصەبرى نىتر دەكەوتە كامیانەو ئەو ئىشى من و تۇ نىبە . ئىشى خواپە .

جارى واش ھەپە لەھەرچواری داين !

لەلەھزەمەكدا لەھەرچواریدايت لەلاپەكەو لە ئىتاعەتیت لەلاپەكەو ھەندى مەعصىتت ھەپە لەلاپەكەو نىعمەتەكانت بىر چۆتەو شوكرى خواى لەسەر بگەيت لەلاپەكەو كەوتوتە ھەندى ئىبتلائاتەو لەگەل ھەر ھالەتتىكدا ئەدەبىكى تاپبەتى ھەپە . ذكرى خوا (جل جلاله) ئەوھندە پىويستە چونكە

دنیایى دمه خشى بهو نهفسه (ألا بذكر الله تطمئن القلوب) هاوكيشهيهكه ياسايهكه ! تۆ بهردموام به لهسهرى (سبحان الله وبحمده سبحان الله العظيم) ئهوهى ۱۰۰ اجار بيخوينئى بهيانيان (غفر له ذنوبه ولوكانت كالرمل عالج)^{۴۵} عالج بيابانيكى گهورميه له خوار مهدينهوميه تا يهمن پيغهمبهرى خوا دهفهرموى (عليه الصلاة والسلام) ئهوهى ۱۰۰ اجار بهيانيان ئهمه بلئى گوناهاهكانى نهگهر بهقهدمر دمئكه لهكانى نهو بيابانه بيئت خوا نهيسرپتتهوه ئايا بهردموامين ئيمه لهسهر ئهمه ؟ تۆ بهردموامبه بزانه چ دئنياييهكت پئى نهبهخشري بهلام بهمهرجئ وهكو پيرمهژنهكان نا به زمان دهيلئى و سهيرى زنجيرهى شهوانه دمكات به زمان دهيلئى و لهگهال دوو ژنى تره غهيبهتى خهلك دهكهن. . خواى تعالى به حهزرفتى موساى فهرموو يا موسا من نهو كهسانم خووش ناويت كه به زمان لهگهلمدان بهلام به دل لهگهلمدا نين باويشك دهمديت له نويزداو (اهدنا صراط المستقيم) دهخوينئى ؟

كام صراط ؟

تۆ هوشت لاي خوئ نيهه. . هيدايهتى جيت بدات ؟ هه موو له حزميهك پئويستمان به جوړه هيدايهتئيكه فهرقى ههيه لهگهال هيدايهتهكانى چهند سهعاتئيك لهمه وپيش. . چونكه هه لوپستهكان دهگورپن. . له دواى نويزئى بهيانيهوه تا نويزئى نيوهرو پئويستم به كوومهئيك هيدايهت بووه داوام كردهوه له نويزئى بهيانى دا (اهدنا صراط المستقيم) نهو كوومهئه

^{۴۵} زيادة الجامع الصغير، والدرر المنتثرة، الإصدار ۲، ۰۵ - للإمام السيوطي كتاب "زيادة الجامع الصغير"، للسيوطي.. حرف الميم ۳۱۴۵- من قال حين يأوى إلى فراشه: أسغفر الله الذي لا إله إلا هو الحي القيوم وأتوب إليه ثلاث مرات غفر الله له ذنوبه، وإن كانت مثل زبد البحر، وإن كانت عدد ورق الشجر وإن كانت عدد رمل عالج، وإن كانت عدد أيام الدنيا.(حم ت) عن ابي سعيد.

ھىدايەتەى كە پېۋىستە بۇ ئەو ماۋىيە . . خۇاى گەورە پېم ئەدات دۇنيائەبم پېم ئەدات . ئەى لە نىومرپۇۋە بۇ عەصر شەھنەكان كەم دەبىتەۋە بە دۇئىكى حازر بە تەۋەككولۇكى راستەقىنەۋە بە دل داۋا ئەكەم (إهدنا صراط المستقيم) ھۇكارى ھىدايەتى تىرت پى ئەدات (والذين آمنوا وعملوا الصالحات يهديهم ربهم بإيمانهم) ھىدايەت بۇ رانەبردوۋ ھاتوۋە بە بەردەماۋى دىت . لەگەل داۋادا، داۋاى ھەموو كەسپك تا ئەو كەسەى كە (اياك نعبدوا)نەۋى جىبەجى كىردوۋە . ئەۋانە ھىدايەتتەن بۇ دىت (اياك نعبدوا) ەكە جىبەجى بىكە (اياك نستعين) ئاكامە . . ئەنجامە . بەلام تۇ عبودىيەتەكەت رىك و پىك نەبىت بە چ روۋىيەكەۋە داۋانەكەيت ھەموو نەمرەكانت صفىرە . . ئەچىتە لاي بەرپۇمبەر (بلا تشبە) ئەئىتت ۹۰نەرمە بدمىرئ لە فلان دمرس ۋە لە فلان ۋەفسار دمرسا دمرم چىنن بابە تۇ ۱۳ ات ھەيە لە ۱۰۰ چىت دمرچىنن !

(اياك نستعين)بۇ ئەو كەسانەيە (اياك نعبدوا) پان جىبەجى كىردوۋە . ئىنجا ئەگەر شەيتان تۋانى راتكىشى پەنا بەخۋا بۇ شوئىنكەۋتنى ھەنگاۋمەكانى ئەۋ(خطوات الشيطان) ئەۋە ئىنحرافت كىردوۋە و ناگەيتە ئەۋ ھەدەفەى كە خۋا داۋاى كىردوۋە . تۋوشى لارپى دەبىت ئەگەرھاتوۋ ورىا بوۋىت رىگەيەكى تر بەكاردەھىنىت وات لىدەكات خۆت بىتتە (الە) سەرسامىەكت پىئەدا شانازىەكت پىئەدا شەيتان كىيە ؟ گالتتە بەشەيتان ئەكەيت ! خۆت ئەبىتتە خۋاۋەندى خۆت

(أَفْرَأَيْتَ مَنْ أَخَذَ إِلَهَهُ هَوْنَهُ وَأَضَلَّهُ اللَّهُ عَلَىٰ عِلْمٍ ﴿٤٤٦﴾)

ئەو ھەوايەى كەباسمان كرد من . من..من..ھتد.ئەو (انا) يە زۆر بەلایە . . وات
 لىدەكات بەھا بۆ خەلك و كەسەكان وەك خۇيان دانەنىيت . باشە ئەو زەلامە
 جىيە . . ئەووە جىيە . . جائەووە جىيە . . وات لىدەكات خۆت بېپرستى !

بەلام ئەگەر بىرىكەپتەووە (لو كان دون تقى درجه لكان خير خلق لله ابليس) وەكو
 شافىعى دەفەرموى؛ ئەگەر خۇاى گەورە بە تەھۇاى نەمان كىشى لە رۇزى
 قىامەتدا بە زانست بمان كىشى ئەبى ئىبلىس يەكەم كەس بىرواتە بەھەشت
 چونكە كەس بە قەدەر ئەو زانستى نىيە بەلام عىلمىك كە تەوزىف نەكرى بۆ
 خزمەتى خۇا بۆ دىنى خۇا وە بۆ عبودىيەت بەكارنەيەت نرخى نىيە .

ئەو بەخۇ گەورمزانىن گرى لە زانستەكەى بەردا . . سووتاندى .
 عىلم جىيە بەتەنھا كە خۇبەگەورمزانىنى لەگەلدا بى و خۇھەلگىشان و
 خۇبەزلزانىنى لەگەل دابىت . . كەواتە رىگەيەك ھەيە راتنەكىشى بۇلاى خۇى
 ئەبىتە جەماومرى شەيتان . . شوپىن ھەنگاوى دەكەويت رىگەيەكى تر ھەيە ئەگەر
 بەرگرىت كرد ئىنجا وات لىدەكات خۆت بىيىتە خۇا (الە) بەنا بەخۇا ئەگەر ئاواش
 نەبوو . . دىيات بۆ جوان دەكات . . ئەگەر ئاواش پىت نەوپىرا لە رىى جىيەووە بۆت
 دىت ؟ لە رىى ئىسلامەتىووە ئەمە زۆر ترسناكە !!

(قل أندعوا من دون لله مالا ينفعنا ولا يضرنا ونرد على أعقابنا بعد إذ هدااناالله
 كالذى استهوته الشيطان فى الارض حيران له اصحاب يدعونه الى الهدى انتنا قل ان
 هدى الله هو الهدى وأمرنا لنسلم لرب العالمين) نايەتى ۷۱ سورە الأنعام . . واى
 لىدىت ئەو موسلمانە لاواز دەبى لە عىبادەتا . . ئەو موسلمانەى كە ماومىەك
 خۇاپەرستى بىردۆتەسەر . . ماومىەك زىاوہ لەناو كۆمەئىكى رىك و پىكدا بىرادمى
 چاكى ھەبوو ئەو زادى خۇى ھەبوو قىرائەى قورئانى ھەبوو رۇزوى ھەبوو
 جۆرھاو چەندەھا پەرستشى ھەبوو رىك و پىك ماومىەك تووشى ساردى دەبى . .

ناگای له خوئی نیه یان نهفسهکهی تیک چووہ یان شوین نارمزوو کهوتووہ یان دونیا سهرقائی کردووہ . سزای دونیا نهزنانن چییہ نهگهر هاتوو نه م زینهتهی دونیا کاری تی کردی دونیا بوو به مهبهست سزاکهی نهوهیه پهکسهر ناوجهوانی نهو زهلامه رپش نهبینی خوای نهکرد به جوانترین و گرانترین صابون دم و چاوی نهشت نیماندار ههستی پی دهکات نهوده موچاوه رپشایی مهعصیهتی تیایه . دووه نهو مروقه خوا قهناعهتی لی نهسه نیتهوه . تیر ناخوات له م دونیایه دا . سییم زینانی پر دهکات له مهراق .

چوارهم سهرقائی نه م دنیا به بیت . بهندهی نه م دنیا به بیت . وهختی نیه بو مال و منالی . وهختی نیه بو خوئی . بو لهشی . من کهسانیک نهاسم نهلین ماموستائیمهش وهکو تو هه لدهستین شهو نینجا چوزانن من هه لدهستم ناخر نیمهش هه لدهستین وتم : خواسهرکهوتووت بکات استغفار زور بلئی ووتی نهوه لا نیمه له پر خه بهرمان ده بیتهوه تو بلئی نهو رزقه زهرمر بکا ؟ چهند گلۆپ دادهگیر سینین . موه لیده . .. چرا دادهگیر سینین . .. له پر حاسبه دمرد دهینین و نهلین تو بلئی نهو رزقه نهوهنده قازانج نهکات ؟ خه میکی بو دروست دهبی کوتایی نایهت . نه مه تولهی حمز لی کردنی دونیایه جا نه م نایهته ناوا دهفرموی که موسلمان سارد بوویهوه له عیبادت دهگاته حالهتیک ههندی هاوری ی بو پهیدا دهبی . نهلین و مره نه مه بهرستین ئیتر نه مه چی یه ؟ بهدییهنراویکه جگه له خوا نه م نیماندارانهش دهلین چی (ان دعوا من دون الله مالا یفنعنا ولا یضرنا) باشه نیمه ههول و کوشش بدمین بو بهدییهنراویک نه سوودی بهدسته نهزین (بعد إذ هدانا الله) پاش نهوهی که خوا هیدایهتی داین بهلام نه م دوو دلویه زور بهلایه خوا نهفرمی (کالذی استهوته الشیاطین) حالی نهو کهسانه و مکو نهو کهسهیه که میسکی نیش ناکات (استهوته الشیاطین) نهلف

و سین و تاو ھەرھاتە بەرچاۋ یەعنى داخۋازىيە داۋاكارىيە (استغفرالله) يەعنى (اطلب استغفرک من الله) استرحمک يەعنى داۋاى رەھمتت ئى دەكەم استھدیک خۋايە داۋاى ھىدايەتت ئى دەكەم استعطفک داۋاى سۆزت ئى دەكەم (كالدی استھوتە الشیاطین) ئەو كەسە دوودلە. . وەكو ھەيرانىك وايە شەياتین داۋاى چى ئى دەكات. . جىبە جىبى دەكات. . چۆن ئارموزو بەكاربەينە. . ئەمە مافى خوتە. . ھاۋرى ئى بۇ پەيدا دەبى. . ئەلئى ئەمە رېئى ھىدايەتە.

بەناۋى ئىسلامەتھەۋە راي ئەكېشى

(قُلْ إِنَّ هُدَى اللَّهِ هُوَ الْهُدَىٰ) ﴿١٢٠﴾^{٤٤٧}

تەنھا ھىدايەت و رېئى خۋايە. . ھىدايەت نىيە لە رېئى ترموۋە. . ئىمە ئاۋا فەرمانمان پى كراۋە ھىدايەت و مرنانگىرین بېجگە لە خوا. . لەبەر ئەۋە ئەگەر رزگارمان بوو لە ھەندى پىلانى شەيتان پالى ئى نەدەينەۋە بلىين نىتر ئەۋە پىمان ناۋىرى نا. . رېگەى تردىت. . بەناۋى ئىسلامەتھەۋە لارپىت تووش دەبىت. لە كۆتاپىدا دەئىم:

با ھەمىشە ئىمە پەنا بگىرین بە خوا. . ياسايەكمان ھەيە خوا ئەفەرموئى راست لەسەر رېئى ھىدايەتە

(وَمَنْ يَعْصِمْ بِاللَّهِ فَقَدْ هَدَىٰ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ) ﴿١٢١﴾^{٤٤٨}

ئەۋەى پەنا بەرى بۇ ئەۋ خۋايە بەدلىكى پاك نافەرموئى ھىدايەتتى ئەدەم، ئەفەرمى: راست لەسەر رېئى ھىدايەتە فقد ھدى الى صراط المستقيم. ئەگەر

^{٤٤٧} سورھتى البقرة ئايەتى ١٢٠

^{٤٤٨} سورھتى ال عمران ئايەتى ١٠١

هاتوو تووشی ناره‌حه‌تی بوویت تووشی هه‌ندی حالت بوویت واته: نه‌زانی
 دمرگاکان داخراوه قهت واته: بیر مه‌که‌ره‌وه:

(وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ۖ وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ ۗ

٤٤٩ ﴿٢﴾

ته‌نها ته‌قوات هه‌بی خوا بناسه شهرمی نی بکه نیتاعه‌ی بکه چه‌ند بکه‌ویته
 ناره‌حه‌تی‌ه‌وه خوی گه‌وره دمرگات نی ده‌کاته‌وه (یجعل له مخرجا) نایا پروتدی خوا
 به درؤ بکه‌ه‌یته‌وه "به‌نا به‌خوا" نه‌فه‌رموی دمرگات بو نه‌که‌مه‌وه. . چی تریش
 (ویرزقه من حیث لا یحتسب) له ریگه‌یه‌که‌وه رزق و خیرت بو نه‌نیرم هه‌ر
 حسابت بو نه‌کردوه.

نه‌وه یاسای خویه سبجانه و‌تعالی کۆسپه‌گانمان زانی هه‌ندیکی له خۆمانه
 هه‌ندیکی دمه‌کیه هه‌ندیکی له دنیاومیه به‌لام بزانه شه‌یتان هیج ده‌وریکی
 نییه نه‌گه‌ر تۆ نه‌فسه‌که‌ت ریک وپیک بی‌حه‌ز له دنیا نه‌که‌ه‌یت نه‌وه زۆر زۆر
 گرنگه‌.

باسی چلو حهوت

کلیله کانی غهیب له گهڻ نیشانه کانی قیامت

پڻغه مبهري خوشه ويست (ﷺ) دمغه رموي: (مفتاح الغيب خمس لا يعلمهن إلا الله) پاشان نايه ته کهي خوڻند که نه مه دمغه کهيه تي: (إن الله عنده علم الساعة وينزل الغيث ويعلم ما في الأرحام وما تدري نفس ماذا تكسب غدا وما تدري نفس بأي الأراض تموت إن الله عليم خبير) صدق الله العظيم لقمان - ۳۴
واته: بوارمکانی غهیب پڻجن کهس نایان زانی خوا نه بی: که بریتین له مانه:

- ۱- میعاد وکاتی رۆزی قیامت
- ۲- بارین. . به شیوهی لیزمه و رهیله (الغیث) نهک باران (المطر).
- ۳- زانینی مه خلوقاتی ناو رحم.
- ۴- زانینی روداوی دواروژ.
- ۵- شوینی مردنی هه موو مه خلوقی.

نه مانه خوی گه وره دهیانزانی و کهسی تر عیلمی نیه.

تیبینی / هه موو پڻغه مبهریک، هه موو شوینکه وتوانی پڻغه مبهریک شوبهات هاتوته رییان، نهو کهسانه ی که له دهرموه ی نهو بازنه نیمانیهن گوڤ دیننه ریی نهو شوینکه وتوانه. . نهو نیماندارانه. . گومان دیننه رییان. . له بواری عه قیده که بیان بی، له بواری مهنه جه که بیان بی، له بواری سه رکردمکانیان بی، نه مه پلانیکي زور کونه. . نیستاش به ردهوامه، له وانیه پیتان بلین نیستا به نامیری (سونهر) جنسی منداڻ نیره یان می یه دهرئه که هوئ نیتر عیلمی غهیبی

چی و و قورنانی چی (نعوذ بالله)، تۆش ئەی موسلمان گەلەسەنگەری فیکری ئیسلامیادیت و بەرگری لە فیکری ئیسلامی دەکە، سەردەم سەردەمی حیوار و گفتوگۆیە و هەرکەس چی پێی یە هەئی دەپڕیژی تا بزانی حەق لای کێ یە؟! دنیابە حەق لای تۆیە. . لەگەلتایەو خوات لەگەلە. . بەرگری لە دینی خوا ئەکە ی بەرگری لە بەرنامە ی خوا ئەکە ی (سبحانه و تعالی).

بلی ئەو شتە ی ئیو ئەیلین پە یومندی بە نایەتەکەووە نیە کە نایەتەکە دەفەرموی (یعلم ما فی الارحام) ئەووی یەک تۆز لەعەرەبی بزانی (ما) لەگەل (من) لەیەک جیادەکاتەو.

(ماتفید العاقل ولغیر العاقل ولحی ولیمیت) "ما" هەموو شتی دەگریتەووە نەک هەر نینسان واتە چی زیندەوەر هە یە چی لە پەرحما هە یە خوی گەورە نەزانی و عیلمی هە یە نەک هەر جنسەکە ی شکلی چۆن ئە یی چەن ئەزی بەسەرھاتی زانی چۆنە؟ رزقی چۆنە؟ ئەمە هەمووی ناواخنی زانستی خوا یە.

تیبینیەکی تر /

لەوانە یە پیتان بلین لە ئەمەریکا بارانی پیشەسازی هە یە، بە فرۆکە ئەچیتە سەر هەور تۆزی پاودەر یان شتیکی وەک ئارد وایزەم جوړیکە لە (کبریتات) فرپی دەدەنە سەر هەورەکە ئیتر باران دەباری ئەومش پە یومندی نیە بەو نایەتە ی کە (ینزل الغیث) ه، لە قورئاندا (الغیث) هە یە (المطر) هە یە: ئەو بارانە ی کە لەوەرگا زیندوو ئەکاتەووە بەهۆی ئەو بارانەووە پەلەنەدا و پرومکی تینوو تیر ناو دەبیت و سوود بەخش بی خوی گەورە لە قورئاندا ناوی ناو (الغیث) ، بەلام مطر بەکارھاتوووە بۆ الغضب کە باران زۆر بوو ترسای لپی دوعایەکی پیغەمبەر هە یە کە دەفەرموی ئیمەش بلیین (اللهم حوالینا لا علینا) بۆ ئەم مەسەلە ی بارانی پیشەسازی یە زاناگان هەوریان پۆلین کردوو، هەموو هەوری

بارانی تیا نیه ئینجا ئەو هه‌وره کۆ دروستی کرد؟ وه ئەو هه‌وره دمیانه‌وێ بارانه‌که‌ی بباری به‌سه‌رناوچه‌یه‌کی دیاری کراودا، ئەگەر له‌و جووره نه‌بی که بارانی بی هه‌تا به‌یانی ئەو پاودمه‌ری به‌سه‌را بکه‌ن باران ناباری، دروست کردنی هه‌ورو هینانی هه‌ور ئەمه‌رۆ زانستیک هه‌یه (علم الريح) ی بی ده‌لین، ته‌نها ئیکۆلینه‌وه دمه‌ریاره‌ی هه‌وا ده‌کات با چۆن دیت و چۆن دروست دمیته‌. . نه‌وه ناستیکی دمیته "الغضب" نه‌نالینی پیوه‌ی له‌ دمیای (کاریبی) و (ئه‌مه‌ریکای لاتینی) دا زریانی سه‌یری لیوه‌ په‌یدا ده‌بی، ماله‌کانیان وێران نه‌کات دیومانه‌ له‌ ته‌له‌فریۆندا ماله‌کانیان نه‌بات به‌ ناسمانا. . ناواره‌ دهن و ناتوان چاره‌سه‌ری بکه‌ن، له‌ قورئانیشدا (ريح) هاتوو و (رياح) یش هاتوو و (وارسلنا الريح لواقع) واته‌ ریح ئەو جووره‌ بایه‌یه‌ که سوود به‌خشه‌ هه‌لاکه‌ نه‌قل ده‌کات و هه‌وای پیس لادها و زینگه‌ پاک ده‌کاته‌وه‌و هه‌وای پاک دیته‌ شوینی. . به‌لام ریح (ريح فيها عذاب اليم) یان (ريح العقيم) ئەم جوورمیان "الغضب" له‌و کاته‌وه‌ی رمه‌باکه‌ به‌هیز دمی دوعای تایبه‌تی هه‌یه (اللهم جعلها رياحا ولا تجعل هريحا).

ئه‌ومه‌سه‌له‌ی بارانی پیشه‌سازیه‌ په‌یومندی نیه‌ به‌ ئایه‌ته‌که‌وه‌، خوای گه‌وره‌ هه‌وره‌که‌ی دروست کردوو. . خوای گه‌وره‌ هه‌وره‌که‌ ده‌گوێزیته‌وه‌ بۆ ئەو شوینه‌ی خوێ دمیوه‌ی، وه‌ ئەو برمه‌ش دمه‌ری که‌ خوا دمیوه‌ی، ئەم ناوچه‌یه‌ نه‌ومنده‌ی به‌رنه‌که‌وێ. هه‌تا له‌ ناستی دلۆپه‌ و ژماره‌ی دلۆپه‌کانیشن (وماتدري نفس ماذا تكسب غدا) که‌س نازانی سبه‌ینی چی روودمه‌تات. . وورده‌کاریه‌کانی سبه‌ینی چییه‌، وورده‌کاریه‌کانی داها‌توو چۆنه‌، به‌داخه‌وه‌ هه‌ندی له‌ تاکه‌کانی ئەم کۆمه‌لگایه‌ بۆ خویندنه‌وه‌ی داها‌توو ئەجن په‌نا نه‌به‌ن بۆ فالجی و جادوگه‌ر و...ئه‌مانه‌ی که‌ به‌رگی ئیسلامه‌تی له‌به‌ر ده‌که‌ن به‌داخه‌وه‌ هه‌ندی‌کجار ئەو

گردارمیان بۆيەيەكى دىنى پېئو دەكەن و دىنىش دووره لەوان، بى لەروودامان ئەيلىم ھەموو جۆرەكان بە خەواندىنى موگناتىسيشەو، بە خویندنهوئى دەست، بە خویندنهوئى ناوچا، بە خویندنهوئى ئاويئە بە ھەموو جۆرەكانیەو ئیمان ئەدۆرپىنى ئەگەر باوهرى پى بکەى، پىغەمبەرى خوا ئەفەرموئى فەرموودەكەم باش لەبەر نىە بەس ئەو مانايە ئەبەخشى. ئەمە ئەگریتەو ئەو كەسەى كە بچى بۆ لای كەسى فالى بۆ بگریتەو وە بە ھەر جۆرئى بى دەستى بۆ بگریتەو. لەسەر لەم شتى بۆ بكا. شتى بۆ باس بكا ئەم باوهرى پى بكا و بلى بەئى راست دەكەى (فقد كفر بما نزل على محمد) واتە: كفرى كردوو بە قورئان. چونكە قورئان دەفەرموئى: كەس نازانى لە داھاتوودا چى رووئەدات.

تیبینی بکەن:

بىجگە ئەو پىنجەى كە باسماں كرد. غەيبى كاتى ھەيە. ھەندى غەيب كاتىك دىت، دىتە دى لە داىك دەبى، تا ماومىەك لەمەو پىش يەك لەو ھەسارانە كە پى دەئىن "بلوتو" كە بەدەورى خۆردا دەسورپىنەو ئەدۆزرا بوو، چەندسالىك لەمەو بەر دۆزرايەو، ئەمە غەيب بوو لای نەوئى پىشو بەلام لای ئىمە دۆزرايەو بە ھۆى نامىرو بە ھۆى ھۆكارى زانستىەو كەوتمان بە گوپرەى ناستى ويناگردنى ئەو كۆمەلگايە خۆى گەورە ھەندى غەيبمان بۆ ئاشكرا دەكات. بۆ ئاسانگردنى ژيان بۆ ئاسانگردنى كارى ژيارى يان لە روانگەى ئەم ئايەتە پىرۇزەو دەئى (إن الله عنده علم الساعة) ساعە يەعنى قىامەت، وە لە فەرموودەى پىغەمبەر ((صلى الله عليه وسلم)) (كۆمەلە نىشانە - اشراط) ى بۆ دانراو (اشراط) كۆيە. تاكەكەشى شرط يەعنى نىشانە، نامازە، زاناگانى فەرموودە پۆلىنى ئەم رووداوانەيان كردوو. ئەم نىشانەيان كردوو. ھەندىكيان ناويان ناو نىشانە بچوكەكان، ھەندىكيان ناو ناو نىشانە گەورەكان

له نیشانه بچوکهکان هه‌ندیکی هاتووهدی و کاتی به‌سه‌راروویی وه هه‌ندیکی نیستا دیته دی و به‌شیکی هیشتا نه‌هاتوته دی، به‌لام نیشانه گه‌وره‌کان وهک په‌یدابوونی دوکه‌ئی هه‌موو دونیا نه‌گریته‌وه، وهک هاتنه خوارمووی چه‌زرمتی عیسا(علیه السلام) وهکو (دابه) چه‌یوانی په‌یدا دمبی قسه له‌گه‌ل خه‌لک ده‌کا، وهکو هه‌له‌هاتنی خور له رۆژناواوه نه‌مانه هیچیان نه‌هاتوته‌دی. . به‌لام بچووکه‌کان زوری هاتوته دی و کاتی به‌سه‌را رۆیشتوو و هه‌ندیکیشی نه‌ومتا جیبه‌جی بووه هه‌ندی گه‌س بلی نه‌م شته ناییندمیه به‌چی باسی بکه‌ین وخه‌لکی پیوه سه‌ره‌قال بکه‌ین، مه‌سه‌له‌ی غه‌یب مه‌سه‌له‌یه‌که نیختیاری نی‌مه‌ی تیا نیه، مه‌سه‌له‌یه‌کی عه‌قیده‌یه، بیروباوهره، خوای گه‌وره که دروود بو له‌خواترسان دهنیری:

(الْم ﴿٢﴾ ذٰلِكَ الْكِتٰبُ لَا رَيْبَ فِيْهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِيْنَ ﴿٢﴾

الَّذِيْنَ يُؤْمِنُوْنَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيْمُوْنَ الصَّلٰوةَ وَمِمَّا رَزَقْنٰهُمْ يُنْفِقُوْنَ ﴿٥٠﴾

چهند خه‌سه‌له‌تیک باس ده‌کات: یه‌که‌میان: باوهر به‌ غه‌بیه که مه‌سه‌له‌یه‌کی عه‌قیده‌یه. . بۆیه باسی نه‌کا. دووه له‌وه‌غه‌یبانه نه‌ومیه: که به‌ عه‌مه‌لی دینه دی و به‌چاو نه‌ببیری ئیمان زیاد نه‌کا، له‌ نایه‌تیک قورئاندا خوا نه‌فه‌موئ:

غُلِبَتِ الرُّومُ ﴿٢﴾ فِيْ اٰذْنِ الْاَرْضِ وَهُمْ مِّنْ بَعْدِ غَلَبِهِمْ

سَيَغْلِبُوْنَ ﴿٥١﴾

٤٥٠ سورته‌ی البقرة نایه‌تی ٢-١

٤٥١ سورته‌ی الروم نایه‌تی ٢-٢

رۆمانهكان شهريكى گهورمیان کرد له گهڤ فارسهكان. . فارسه ساسانیهكان ناگر په‌رست بوون. . نایینیکی ناسمانیان نه‌بوو، رۆمانهكان نه‌صرانی بوون خامنی ئینجیلن پیغه‌مبهران هه‌یه که حه‌زرتی (عیسا)یه علیه السلام ئیماندارمکان سه‌حابه‌كان له‌مه‌ککه حه‌زیان ده‌کرد رۆمانه‌كان بیبه‌نه‌وه، چونکه فه‌هیکى مه‌وازنه به‌کارده‌هینی ئه‌م ناگر په‌رسته‌و به هیچ شیومیه‌ک خالی هاوبه‌ش نه له نیوان تۆو نه‌ودا، به‌لام ئه‌میان چهند خالی هاوبه‌ش هه‌یه له نیواندا، پێیان ناخۆش بوو به‌لام عه‌ربه موشریکه‌كان حه‌زیان نه‌کرد فارسه‌كان بیبه‌نه‌وه چونکه بت‌په‌رستن بتیان هه‌یه ناگر په‌رستن، کۆمه‌لی خواوندیان هه‌یه. . به‌لام نایه‌ته‌که ئه‌فه‌رموی (وه‌م من بعدی غلبه‌م سیغلبون فی بضع سنین) به‌لام پاش ئه‌م دۆراندنه‌یان پاش ئه‌وه‌ی ژیرکه‌وتن له‌چهند سالیکا شه‌ریکی تر نه‌که‌ن و ئه‌یبه‌نه‌وه (وه‌م من بعدی غلبه‌م سیغلبون فی بضع سنین) بضع ناگاته (۹) سال و ابزانم له (۷) سالاً بوو. . شه‌ریکی تر روویداو ئینجا بردیانه‌وه موسلمانه‌كان زۆریان پێخۆش بوو نه‌ک له‌م حاله‌ته‌دا له‌به‌رئه‌وه‌ی که ئه‌مانه نه‌صرانین، نه‌خیر له‌به‌ر ئه‌وه‌ی مانای نایه‌ته‌که هاته‌دی. . باسی دوا‌رۆژ ده‌گاو ئه‌لی دوا‌ی چهند سالی ئه‌یبه‌نه‌وه، رووی داو بردیانه‌وه، پیغه‌مبهری خودا ئه‌فه‌رموی له نیشانه‌کانی قیامه‌ت کۆمه‌له‌یه‌کی زۆر شت ئه‌فه‌رموی به‌لام ئیمه ئه‌وانه‌مان و مرگرتوو که سه‌حیحین یان له بوخاری یان له موسلیمدا له‌و نیشانانه ئه‌فه‌رموی: قیامه‌ت ده‌ست پێ ناکات تا ئه‌م شتانه روو نه‌دات :

یه‌کیک له‌وانه ناگریک به‌رزده‌بیته‌وه له‌حیجاز. . ئه‌و کاروانه‌ی که له‌شامه حوشره‌کانی روو ده‌که‌ن به‌ره‌و ئه‌و ناگره. . ئه‌مه رووداویک بوو و ابزانم له له (۵) ی شه‌عبانی سالی (۵۴) ک بوو. . مانگیک زیاتری خایاند، ئه‌م ناگره به شیوه‌ی بورکان بوو، نزیک مه‌دینه لای به‌نی قورمیزه وه ناگره‌که په‌یا بوو. . بورکانی

بوو . چونکه بیابانه له یه مەنیش بینووویانه، ئەووی بیهوی زانیاری زیاتر وەرگرئ لەسەر ئەم نیشانانە کتیبی ههیه بهناوی (القیامة الصغری) هی (د.عمر الاشقر) درێژهی ئەم بابەتهی تیاپه.

به نووسراوی فەرمی " رسمی " لەمەدینهوه نووسراویان ناردوووه بۆ دیمەشق . له دیمەشقهوه نوسیووویانه بۆ ئەملا هەتا قاضی یەمەن به چاوی خۆی بینویوهتی . نووسراویان نوسیوووه وەصفی ئەو ناگره ئەکەن و ئەهلی مەدینه هەموو پەنا ئەبەنه بهر مەرقدی پیغمبەر ((صلی الله علیه وسلم)) هەرچەند پیش ئەوه بەدوو روژ بوومه له زمیەك روویداوه زۆر مال رووخواه . ترساون کەئمه قیامت بی.

پهنايان بردۆته مەرقدی پیغمبەر (ﷺ) نینجا ناگره که پەیدا بووه، روناکیهکی زۆر هەتا هەندیکیان دەلێن نیمه ئەم شتانه دهنووسین به شهو له بهر روناکی ئەو ناگره، نیستاش بۆ ئەو ناوچهیه ئەچی بهردی وای تیاپه، بهس لهو ناوچهیه ههیه چونکه ئەمه له ژیر ئەرز بووه هاتۆته دهری گابهردی سهیری تیاپه له زۆر رپوایه تیشدا ئەفهرموئ (بحجم البعیر) بهردی وای تیاپه به قههه حوشرئ، ئەمه هاتهدی.

مانگ بوو به دوو کهرت . هەر له زهمانی پیغمبهردا (ﷺ) به دوو رپوایهت یهکێکیان عهبدولای کورپی مهسعود و ابزانم ئەوی تریشیان ئەنهسی کورپی مالیکه له سهحیحی موسلیمدا ههیه که پیغمبهری خوا (ﷺ) دوعای کرد که کافرهکان پێیان ئەوت ئەگەر پیغمبهره شتی کمان پیشان بدات، دوعای کرد یهکسەر مانگه که بوو یه دوو کهرتهوه و ههموویان بینیان ووتیان: ریکهوته ههتا له رپوایهته کهدا پیغمبهر (ﷺ) ئەفهرموئ (فشهدوا فشهدوا) شایهت بن ئەومتا ئەومتا، بهلام ئەوانی تر دواي وهفاتی پیغمبهر (ﷺ) رووی داوه هەرچەنده

لهمه و بهر هندیگمان باس کردن نیستاش هندیکی تری باس دهگهین:
 عه ربیکی دهشتهکی له پیغه مبهەر (ﷺ) نه پرسئ: متى الساعة؟ پیغه مبهەر
 (ﷺ) فهرموی: إذا ضاع الأمانة فانتظر الساعة، که نه مانهت وون نه بی
 جاوهروانی قیامهت به نه ویش نه ئی: وکیف إضاعتها؟ جۆن نه مانهت وون نه بی.
 نه فهرموی (إذا وسيد الأمر إلى غير أهله فانتظر ساعة) که کار و بهر پرساریهتی
 دهدرته دست که سانیک شایهنی نهو شوینهو نهو پلهو پایه نین، جاوهروانی
 قیامهت بکه.

له نیشانهکانی قیامهت له وانهی هاتوته دی (الموت الفجاء) مردنی کتوپر نه مه
 هاتوته دی، چندهها خه لک مردوون به مردنی کتوپر.
 لهو نیشانانه (رهشوه) زور نه بی. پیغه مبهەر (ﷺ) (لعن الله الراشي والمرتشى فى
 الحكم والرائيش الذى يسعى بينهما) نه فرینی خوا لهو که سانهی که رهشوه
 و مردهگرن. لهو که سانهی که رهشوه نه دن. لهو که سانهی ده لائن له نیوانیاندا،
 نه مهش هاتوته دی نهک ههر له بهر باسی وولاتی خو مان. باسی هه موو دنیا
 بکه. وای لئ هاتوو تا پیغه مبهەر (ﷺ) نه فهرموی: قیامهت پرونادات تا
 راستگو به درونه خریته وه و نه مین به جاوی خیانهت ته ماشا نه کریت و دروزن
 به راستگو حساب نه کری، نه مرؤ سهیری ئازانسی دهنگ و باسی هه موو دنیا بکه
 من نه ئیم پیغه مبهەر (ﷺ) و نه فهرموی نهو نه ئی ته له فریون وای ووت زور جار
 ههیه، له فهرموودیه کدا پیغه مبهیری خوا (ﷺ) نه ئی که سیک ناوی " پروهوی به
 یضه یه " هسه نه کا.

نه ئین پروهوی به یضه کییه. نهی پیغه مبهیری خوا؟ (الرجل تافه يتكلم فى
 الأمور العامة) وای لئ دئ دنیا، ئینسانیکی بی نرخ چاره نووسی که لانی به دهسته.
 واته: رهوشتی تیا نییه. بابهتی ئایینی تیانیه بابهتی رهوشتی بهرز نه دگاری

ئىنسانى تىانيه وهك: راستگۆيى و دلسۆزى بۇ مروفايهتى، رحىم، بهزمى، نهم بهها ئىمانىانهى تيا نىيه. . دىت باسى گهل ئەكاو باسى سياست ئەكاو نابلوقه ئەخاته سەر مىللەتئىك. . نابلوقه لائەبا لەسەرئەم. . سنوور دائەنى. . وولات دابەش ئەكا، گهورهيه، كه دىيته سەريان شىتەئيان ئەكهيت كورى كىيه. . دايكى كىيه، برۇ بزانه كىسنجەر كى بووه ؟ كه واى له كورد كرد ؟ كىسنجەر دايكى له تياترۇ "مەلها" نىشى كردووه. . لەگۆفارىكدا خویندومهتەوه له مەلها وىسكى تى كردووه بۇ خەلك ، نهمه كورى ئەوه ئەبى چى لىچاوپرئى بكەى ؟

دىمان بەچاومان نهم فەرمووده هاته دى، بەكردووه رووهى بيضه لەزۆر شوينا قسه ئەكات بەناوى مىللەتەوه. . بەناوى گەلەوه. . بەناوى بەرزەومندى گشتى يەوه قسەنەكات. . خوشى بەتالە له هەموو بەهايەكى ئاسمانى، نهم جۆره فەرموودانه كه واقعەتى تيايه بەفراوى ئەكا بەدلى ئىماندارا ئىمان زياد دەكا وهكو لەدەرسەكانى پىشوو نموونەى ئىعجازىكى زانستىمان ئەھىنايهوه، مەرج نيه ئىمه هەموو جارئ لەسەر ئىعجازى زانستى برۆين، با خەلكى له ئىعجاز تىناگات بىبەش نەبن لەبەفراوى نهم چەمكى فەرموودانه.

كۆنگرەيەكى ئىسلامىيە له ۱۹۹۳/۶/۳ لەمۆسكۆ گىرا بانگھىشتى ئەكادىماى زانستى روسىشان كرد. . ئامادەبوون لەوى "سبحان الله" پاش ئەوهى كه نهم زانايانه لەھەر بواریكدا باسى گهورهيه قورئانيان كرد. . يەكئىك لەو روسانە بەناوى (فلامىرەوه) جارئ ئىسلامەتى خۆى راگەيانند، ئەوهى تەرجمەكەى ئەكرد له عەرمبىهوه بۇ روسى، كابرايەكى روسە له رادىۆى مۆسكۆ لەبەشى عەرمبى نىش دەكات. . ئەویش مووسلمان بوونى خۆى راگەيانند. . ھەر لەو كۆنگرەيەدا باسى شتىكى تازمىيان كرد كه دۆزراوتەوه له زانستى گەردوونناسىدا.

ئەم زەمبەھى خۇمان دەسورپتەۋە بەدەمورى چەقى ئەم مەجەرميا دېتەۋە شوپىنى خۇي (۲۵۰) ملىۋن سالى پى ئەچى، خۋاي گەورە بە شيۋازىكى سانا كە ھەموو كەسى تىي دەگات. . بەلام پىر لە مەعنا دەفەرموى: (وكل فى فلك يسبحون) واتە: ئەم خۇرە. . ئەم مانگە. . ئەم ھەسارانە. . ھەمووى ئۆربىتى خۇي ھەيە. . ھەمووى گىرپىزنى "تەۋمەھى" خۇي ھەيە، كۆمەلئىك موسلمان چووبوون بۇ لاي زانايەكى يابانى ناۋى (ستىودا) بوو لىيان پىرسى: چياكان ھەرنەۋەن كە ئەببىنرى ياخود بە شىكى لە زىر نەرزدايە ؟ ووتى: بۇچى ئەم پىرسيارە ئەكەي ؟ ووتى: ئىمە زاناي ئىسلامىن و لە ئايىنەكەماندا ئەم شتانە ھەيە. . ووتى: ئىۋە پىاۋى ئايىن نابى بچن بەلاي زانستدا. . پىاۋى ئايىنى گرفت دروست ئەكا. . ئىتر دەستى كرد بەم قسانە.

ئەم موسلمانەي كەلەناۋ ئەم كۆمەلئەدا بوو ووتى باشە (ئەتلەسى) و (ۋاشۇ) بەرامبەر يەك ئەم ھەموو چەكەيان كۆكردۆتەۋە لە زىر زەۋىدا شاردوۋىانەتەۋە و لە بۇشايىدا دايانناۋە ئەمە ھەمووى ھۆكارەكەي ئايىنە ؟ ئىتر كابرا قەسى نەما، ووتىيان ئىمە تەنھا ئەم پىرسيارەت لى دەكەين ۋەلاممان بەدەرمەۋە ئايا چياكان رەگيان ھەيە ؟

وتى بەلى. ئىتر ۋىنەي پىشان دان. . فىلمى پىشان دان. . ئايا چياكانى سەر ۋوشكانى بى يان چياكانى ناۋ دەريا بى. . ھەمووى پىمگى ھەيە تازە دۇزراۋمەتەۋە. . ووتمان لەرىگەي تىشكەۋە ۋىنەي شاخەكە ئەگىرى. . تەماشائەكەي چەندى بەدەرمەۋىيە ئەۋەندەشى لەناۋ زەۋىيەكەدايە خۋاي گەورەش ئەفەرموى:

(وَأَلْجَبَالَ أَوْلَادًا) ٤٥٢

رمگمان بؤ داناوه . سبحان الله !

(وَأَلْقَى فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ) ^{٤٥٣}

كابرا سهری سورما که قورئان باسی ئەمانه دمکات . ! لئیان پرسى . ئایا رۆلى ههیه بؤ جیگیرکردنی توپژی سهرموهی زهوی . . (قشری ئهرزی) ؟
وتی: نازانین ؟ بهلام لهم دواپیانهدا زانایهکی گهوره له ئەمهريکا، سهروکی ئەکادیمای زانستی ئەمهريکی ناوی (فرانک پریس) ه ئەم فرانک پریسه زانایهکی زۆر گهورهی جیۆلۆجی و راویژکاری (کارتەر) بوو بؤ کاروباری زانستی . کتیبیکی نووسیوووه بهناوی (زهوی - earth) له لاپههه (٤٨٨)دا دهئى: ههموو شاخى رمگی ههیه . ههموو شاخى لهناووهه رمگیکی ههیه شاخىکی پراگرتووه، بؤ هوولاییهکی زۆر چوووته ژیر زهویهوه . وینهکهی دمرخستووه، له لاپههه (٤٢٥) دا ئهئى، ئهرکی چیاکان ئهومیه که پرووی زهوی پابگرن و نهیهئن بترازى . قورئانیش ریک وائهفهرموى .

ئیتیر ههئدی کەس ئەم ئیعیجازه زانستییه ئیمانی زیاد ئەکا، ههئدی کەس ئیعیجازی پراکتیکی له فهرموودهکانی پئغهمبهر که رۆژ بهرۆژ دیته دی ئهوه ئیمانی زیاد دمکات .

لهفهرموودیهکدا پئغهمبهر (ﷺ) ئهفهرموى (ان بین ینده ساعه تسلیم الخاصه وفشهد تجاره حتى تعین المرء زوجها علی التجارة وقطع الأرحام وشهادة الزور وکتمان الشهادة الحق وظهور القلب) لهم فهرمووددا ئهئى له نزیك بوونهوهی قیامهتدا سهلام نامینى له پهکیکی بکهی نهی ناسی . تمنها سهلام لهیهکی نهکهی

بیناسی. . ئەمەش نیشانەی نزیک بوونەوێ هێامەتە. . چونکە سەلام پێویستە بکە لەیەکی ئەیناسی، نای ناسی. . ئەمەش هاتۆتە دی " سبحان الله ".
شایەتی درۆ مەرج نیە بە زمان بێ. . دیت بەلگەنامەیهکت بۆ دروست دەکا. .
درۆیه ! رەگەزنامەیهکت بۆ دروست ئەکا. . هی تۆ نیە . . بەدرۆ ناوت ئەگۆڕی. .
ئەمانە هەمووی هاتۆتە دی.

(وکتان الشهاده الحق) داپۆشینی راستی (وبهورا القلم) قەڵەم زۆر ئەبێ رۆژنامە و گۆفار زۆر ئەبێ لە جیهاندا بەهەزارها جۆر.
پێغەمبەری خوا (ﷺ) که دەفەرموی: (وتكون اية خروج) باسی دەجال دەکا. .
پیش ئەوێ دەجال دەرچی ئەم شتانە رووئەدا (تركهم الأمر بالمعروف والنهي عن المنكر) فەرمان بەچاکەو نەهی لە خراپە هێمای نێمەیه، نایینەکەمان واقیعیە و مکو ناو و هەوا و ابی وایە. . فەرمان بەچاکە و نەهی لە خراپە کە وازی ئی بێنن نێر ژبارمان نامینی. . شارستانیەتەکەمان هەڵدەموشیتەو. . نایینەکەمان ئەروا (کنتم خير امة اخرجت للناس) خوای گەورە کە بە ئومەتی پێغەمبەر (ﷺ) بەتایبەتی ئەوێ یەکەم باشتین و بەخێرتین ئوممەت بوون دەرکەوتن لەسەر زەویدا. . لە میژوودا بۆچی؟ چونکە

تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ ﴿٤٥٤﴾

پیش خستوو، تۆمنون بالله دواخستوو. . چونکە چەندین ئوممەتی تر نێمانی بەخوا هێناو. . هێشتا لە خێردا نەگەیشتۆتە ناستی ئیو لەبەر ئەوێ فەرمان ئەکەن بەچاکەو نەهی ئەکەن لە خراپە، کەوازتان لەو هێنا نێر ئەفەوتین. .
پێغەمبەری خوا (ﷺ) ئەفەرموی: (اتأمرون بالمعروف وتنهون عن المنكر أو

ليوشكن الله ان يصلق عليكم شراركم فيدعوا خياركم ولا يستجاب لكم) فهران
نهكن بهچاكه و نهى نهكن له خراپه يان خواى گهوره ناكهس بهچه نهكا
بهسهرؤكتان. . ئينسانى خراب نهكا به خاوون دمهسلات بهسهرتانا (فليدعوا
خياركم ولا يستجاب لكم) پياوچاكان دمست ههئدمبرن خوا دوعايان قهبول ناكا. .
نهوه تيكهئ مهكن كه له پيشهوه باسمان كرد. .

ئيمه له جيهانتيكىن چوارجيهان دمورهى داوين. . جيهانتيكيان پيى دموتري فيكرد.
. چوونه ناو نهم جيهانه. . هوكارى خوى ههيه. . ميتودى خوى ههيه. . نهچيته
ناوى بۇ دوزينهوهى حهق.

لهم لاوه جيهانتيكى ترممان ههيه جيهانى سروشتى پيى نهئين. . بير له پهپولهيك
نهكهپتهوه. . له تافگهپهكهوه. . له ناسكيكهوه. . له سهوزاييهك بير دهكهپتهوه. .
نهمانه بۇ نهوهى بههاى جوانى ههست پيى بكهى. . ههست به جوانى بكهى كه
پيويسته بۇ دموونى خوت بۇ سوزى خوت.

جيهانى سييهميان جيهانى كهسهكانه پهيومندى تو لهگهئ تهلهبه. . لهگهئ
دراوسى. . يا لهگهئ هاورپيهكدا. . لهگهئ ماموستادا. . لهگهئ دوكاندارا، سوارى
پاسيكي بولونى بيت پهيومندى تو بهوهوه ديناريكه. . نهيدميتى و نيتر گفوتگووى
فيكرى لهگهئ ناكهپت. . لهبير و فيكرى خوت دانابهزى. . لهوكاتهدا نهدمبيكى
عام ههيه پاريزگارى بكهيت و تهواو .

جيهانى چوارهم جيهانى مادميه. . نهو مادميهى كه موركى بليمهتى نينسانى
پيوميه. . عهقلى و دهستى بهشدارى كردوهو تا تهلهفونتيكى بۇ دروست كردويت. .

بزانه بوجى بهكارى نههيني ؟

ئىمە مۇسلمانىن ئىمانمان بە كەرامەت ھەيە بە كەرامەتى ئەولياو ئىمانمان ھەيە بە (كن فيكون) ى خۇاى گەورە. بەلام تىكەلئى مەكە لەگەل ئىمانى كۆمەلایەتى (كن فيكون) ى خۇاى گەورە نایەتە ئىمانى كۆمەلایەتەوہ. خۇاى دەفەر مۇئ:

(إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ ۗ) ^{٤٥}

(كن فيكون) نىيە لە ئىمانى كۆمەلایەتەدا، بەلام ئەوليايەك دوعايەك دەكا خۇاى گەورە وەلامى دوعاگەى دەداتەوہ، لە زىندان ئازاد دەبى. . زالمەكە ئەفەوتىنى. . ئەمانە ھەمۇوى دەبن. . يەئنى دەكرى ببن.

چەندان فەرمودەمان دىووە كەراماتى تىايە كابرالەگەل كۆمەلایەتەدا چوونەتە زوورى سىدارمۇہ. . سەير ئەكەى ئىعدام نەكراوہ. . ئەمە تىكەل مەكە لەگەل ئىمانىكى سىياسىدا. . ئىمانىكى كۆمەلایەتەدا. . ئەگەر فلانەكەس ھاتەسەر حوكم گورگ و مەر پىكەوہ ئاو ئەخۇنەوہ. . يان فلانەكەس ئەگەر حوكمان بكات تاوانى نىە، پىشەوا ئەل بىنە بە (٢٤) سەعات ئەم مىللەتە چاك نابى. .

نەخۇشى چۇن چاك ئەبى!

ئەم ھەموو خوو رەوشتە ئاشرىنە چۇن بە (٢٤) سەعات چاك ئەبى؟ ئەبى پىرۇگرامى بۇ دابنىت. . كىتەبى بۇ بنووسى. . ئەم منالە لە خۇىندنگا ئەو شتە پوچەلەى وەرگرتووە بگۇررى بۇ شتىكى چاكتر. . مەتۇد و بەرنامەى ئەوى. . (كن فيكون) ى كەرامەتەكە تىكەل مەكە لەگەل ئەم ھالەتى جىھانى كەسەكاندا..

له فهرموودمهكدا (وتهاون بالدماء) وای لی دئی خوینی مروؤف بههای نامینی
 گوشتار زور نهبی، له فهرموودمهکی تردا باسی هه رهج دمکا هه رهج یه عنی
 گوشتن. . گوشتن زور نهبی. . به شهر نرخی نامینی. . گوشتنه کهی ناسان نهبی
 (وإذا ضیع الحکم) که موسلمانان حوکم وون نه کهن له دهستورا بابتهی نیسلامی
 نامینیتتهوه. . لئی دانه بهزن. . ناوا روهی بیضیه دیت و باسی مافی ئافرمت دمکا
 به هه وهسی خوئی، وازلپهینانی موسلمان بو ئه مر به چاکه و نه هی له خراپه،
 موسلمانیک که (رباء) نه خواو (سه له م) نه خوا نه وه توشی نه و حالته نه بی. .
 نیشانهی نریک بوونه وهی هیامه ته (وشید البناء و شرب الخمر) ئیتر نیتهام
 نه دهن به بینا و بینا به رزنه که نه وه، خوار دنه وه نه بیته حالته تیکی عام (وتخذوا
 الفئات) گورانی بیژ پهیدا نه بی. . ئیتر پیاو ئاوریشم له بهر نه کا، (اظهاروا بذت آل
 فرعون) مؤدیلاتی جلی واله بهر نه کهن هه مووی فه خفه خهی تیایه. . هه ژار
 له ژیانیدا بوئی ناگردری. . (ونقض العهد وتفقه بغير الدين الله) ئیتر پهیمان و
 به ئینیان نامینی. .

باشان ئیتر حالته تیکی دروست نه بی دوور له نیسلام. . نه مهش دیومانه به چاوی
 خویمان. .

ناوی (50) نه کتمر نه زانی. .!

ناوی (50) گورانی بیژ نه زانی. .!

ناوی (50) حاجی نازانی. .!

ناوی (5) زانای موسلمان نازانی!

نه مهیه (وتفقه بغير الدين الله)، (وزین المساجد و خرب القلوب) مزگهوت
 نه رازیننه وه به بویاخ و نه مانه ناپرازیننه وه به مروؤفی نوئژ خوین. . به
 عیبادمه که. . له ناستی حکومه تدا دیت بینایه که نه کات. . به لام زهلامی خراپی بو

دائهنی. . یان میتۆدییکی بۆ دانانی خه لکه که فیری دینه که ببی. دهوره ناکاته وه بۆ فیربوونی قورنان. . له شوینیکی تر دا خویندومه ته وه نه ئی وای ئی دئی له مزگه وته کاندای (ترفع فیها الأصوات) دمنگ به رزی پهیدا نه بی. . له مزگه وتدا برۆ بزانه ئیستا له زۆر وولاتا بلندگۆکه نوێژه که دمگوێزیته وه. . تۆ ته له بهی له ماله وه دانیشتووی ته وه ئی سه عی بکه ی، نه وه نه ئی (سمع الله لن حمده) بۆ نه وه ی نیگه رانت بکات. . بۆ نه وه ی رقت بیّت له دینه که ت. . به بلندگۆ چۆن نوێژ به رز نه کریته وه. . له زۆر شوین ئیستا ئاوه هایه (وخریب القلوب) به پرۆگرامی مه که تبه به ته له فزیۆن به راگه یانندن. . هتد. نه وه پاکیه تیه زگماکه نه کوژن له مندالدا. . له سوید مندالی سه رمتایی وانیه کیان هه یه به رووت و قوتی نه بی له گه ل یه ک دانیشن کوپو کچ، فیری وینه نه بن با جله کانیان بیس نه بی به رووت و قووتی، نه وه یه فه ساد (وتشبه الرجال بالنساء والنساء بالرجال) نیتر ژن لاسایی پیاو نه کاته وه، پیاو لاسایی ژن نه کاته وه، (فتکاف رجل بالرجال ونساء بالنساء) بابته ی سیکسیش نه که ویته نیوانه وه، پیاو له پیاو خوی تیرنه کا و ژنیش له ژن. . نه مه ش له نه وروپا هه یه وه هاتۆته دی و نه مه حاله تانه روو نه دا.

باسى چلو ھەشت قورئانى پىرۆز و زىكر كىردن

قورئانى پىرۆز لھ (قرا) وھ ھاتووھ . قرا يھىنى خوئىندنھوھ . خواى گھورھ
بھرنامھ يھكى بۇ ناردوين خوئمانى تئىدا بخوئىننھوھ . خھلك بخوئىننھوھ . خھون
بخوئىننھوھ . دوا رۇزمان بخوئىننھوھ . ماھى خھلك:

(يھدى لىللى ھى اقوم) ^{٤٥٦}

ھىدايھتى بھشھرىھت ئھدا، نھك ھھر كۆمھئىك . نھك ھھرگھلىك:

(ان ھو اىلا ذىكر لىللىلمىن) ^{٤٥٧}

(وما ارسلنك اىلا رھمھ لىللىلمىن) ^{٤٥٨}

بۇ ھھموو جىھان . بۇ ھھموو گھلان . ئىنجا خوئىندنھوھى فىكر خوئىندنھوھى
بونىادھ . ھىساب

^{٤٥٦} سورھتى الاسراء ئايھتى ٩

^{٤٥٧} سورھتى يوسف ئايھتى ١٠٤

^{٤٥٨} سورھتى الانبياء ئايھتى ١٠٧

کردنه بۆ بهرامبهر . . نهو كهسهى كه نهچى بۆ حج خواى گهوره له گوناھى خوش نهى . . نهو كهسهى كه شهيد نهى خواى گهوره له گوناھى خوش نهى .
تهنها قهرزاري نهى !

پياوى هاته خزمهت پيغه مبههر (صلى الله عليه وسلم) عهزى كرد نهى
پيغه مبههرى خودا نهگهر من چوم بهرگري له ئايين بكهم و كووزام نهچمه
بههشت ؟ خوا له گوناھم خوش نهى ؟

ووتى : بهلى . . چهند ههنگاوى روپشت و بانگى كردموه . . ووتى : چيت ووت
پرسياركهى دوباره كردموه فهرمووى بهلى (الا دين) له هه موو گوناھى خوش
دهى تهنها قهرزاري نهى .

قهرزاري ههر نهوه نيه پارت لهيهكى سهندى نمت دابيتهوه . . هه موو جوړه
مافى نهگريتهوه يان هه ندئ كهس هه ن نهئين : كهسانى وا هه ن زولمى وايان
كردوو دهچن بۆ حج و دينهوه . . خوا له گوناھيان خوش نهى . . بابتهكه
ئاوهها نيه بهو سادميه نيه . . يهكيك بازرگانى دهكا له مادهمبووشكهرهكاندا .
. يهكيك گزى "غش" نهكا له دهرماندا . . دهرمان نيه كه كهپسولهكهى دمكرئ
شكرى تى دهكا . . به دهرمان دميفروشئ يان له هه ندئ رنگ دهگريتهوه ، نهوه
چون خوا له گوناھى خوش نهى !؟

مافى خهلكى لهلايه . . نهمه نهى خوى پاك بكاتهوه . . تهوبهيهكى راستهقينه
بكات . . بزائن هه موو گوناھى ئيمان بريندار نهكات . . تيبينى نه نايهته بکهن
(الا من تاب وآمن) مهعناى ئيمانكهى بريندار بووه كه تهوبه نهكا نهى
ئيمانكهى تازمبكاتوه . . نهوه مهسهلهيهكى قهلبى يه .

چهند جارئ باسمان كردوو : سى پله ههيه جياى بکهنهوه :

يەكەم: (اجراه) بەھواس چاوت ئەيىنى. . گوپت شت ئەبىستى. . بەزمان تامى شت ئەكەى . . بۇنى شت ئەكەى. . بەم نامىرانەى كە خواى گەورە داویتی پیمان پىی دھوترى وھسانىلى (اجراه) ئەمانە كاریگەرى دروست ئەكەن لە نەفسدا. . ئەو كاریگەرىەى ناو نەفس. . يان ئەعجابە يان خۆشەويستی يە يان "بوغضە" ئىتر ئەبى شتى دروست بكا لە نەفسدا. . ئەمە پىی دھوترى (ویزدان) واتە: نەفسەكە شتى ئەدۆزىتەوہ بە ھۆى ئەم نامىرانەوہ، قۇناغى سى يەم دروست ئەبى كە پىی دھوترى (ندور) چونكە كەسەكە ھەول ئەدات بۇ جوولەيى. . بەرامبەر بەو ویزدانە كە دروست بووہ بۇ نمونە: گوئيک ئەيىنى چاوت وینە جوانەكەى ئەگويزىتەوہ. . لوتت ئەو بۇنە خۆشەى ئەگويزىتەوہ. .

لەناو دلئا چى دروست دەبى ؟

ئىعجابى دروست ئەبى بەرامبەر بەو گوئە. .

جوولەيى ئەكەى بەرمو گوئەكە لىى بىكەيتەوہ.

شەرىعت پەيوماندى بەو قۇناغەوہ ھەيە. . ھەلال و ھەرام. . بۇ ئەو قۇناغە ھاتوہ . . مافى خەلك پىت دەلى ئەكەى ئەمە باخچەى فلانە كەسە بۇت نىە ئەو گوئە لىبكەيتەوہ، ھەر بەو شىومىە بۇ ھەموو شتى تر. . ئەم سى قۇناغە ھەيە.

تەوبەكە قۇناغى ویزدانەكەيە ئەبى خۇت پاك بکەيتەوہ. . ناوت لە تۇماردا نوسراوہ لای خواى گەورە. . تيايدا نوسراوہ ئەتناسى. . تۇى خۇش ئەوى. . پىش ئەوہى دروستت بکات. . بگەرپىرموہ بۇ لای ئەو. . بە دللى شكاوہوہ، بللى: خوايە گيان تەوبەم كىردوہ بۇم چاك بکەرەوہ.

مەسنەلەى (ذکر) شەرىف ترين (ذکر) قورئانە، قورئانى پىرۇز وامان لى ئەكا كە پەيوماندى خۇمان و نەفسى خۇمان رىك بخەين، خۇمان و خەلكى خۇمان،

ئەي موحەمەد باسى زمكەريات بۇ ئەكەين. . چۆن رەحمان پىي كىردووە !
 جارى لەسەر وشەي رەحمەت بوووستين: ئينسانىك كە رەحم بە ئينسانىك
 ئەكات كە (ئەجەلياتي) ئەم ئينسانە دەگويزرپتەوہ بۇ ئينسانە رەحم پىيكاوہكە
 بەمەرجى لەبەرژەومندى ئەو ئينسانە رەحم پىيكاوہبىي ئەگينا
 لەبەرژەومندىكەي بدات پىي ناوترى رەحم ئەوہ مەرجە ئەبى رەحم
 لەبەرژەومندى ئەو كەسەدا بىي.

ئينجا ئەبى رەحمەتى خوى گەورە چۆن بىي بۇ ئينسان !?
 ئەبى رەحمەتى خوى گەورە چۆن بىي بۇ پىيغەمبەرىك وەك زەكەريا، وشەي
 بەندە بەكارهاتووہ لىردەدا (عبدە زكريا) بەندايەتى زۆر شتىكى ناشرينە لە نيوان
 ئينسان بۇ ئينسان. . ديمان كە ئينسان دەپەوى ئينسانىكى تر بكاتە كۆيلەي خوى
 بيكاتە بەندەي خوى. . بزنان چ كارەساتىك دروست بووہ لە مپژووہدا، بزنانە
 داگىر كەرى پورتوگالى چى كىردووہ لە دونيا ؟ چۆن عەزىيەتى ئينگلىسيى داوہ. .
 بە تەفەنگ و بەجەكى تازەي ئەو سەردەمە ئەكەوتنە ناو ئەفريقەكانەوہ. .
 بەسەدانىان لى ئەگرتن. . بە زنجير ئەيانبەستەنەوہ بە پاپۆر ئەيانبردن بۇ وولاتى
 خويان و ئيشيان پىي ئەكردن. . چەندجار لەو پاپۆردەدا خويان خويان كوشتووہ،
 ھەموو پەنجاشەست كەسىك بە زنجيرەوہ بەستراون ژن و پياو و مندا،
 بىر كەرموہ تۆ يەككى لەوان چەند ھەفتەيەك ئەمىنيەتەوہ لە شوپىنى خۆتدا
 خواردنت بۇ ئەھينن. . خۆت پىيس ئەكەي لە ھەمان شوپىندا، كابرا لىرە
 دانىشتووہ ژنەكەي لەوبەرەوہ لە نيوان دوو پياوى تردا ئەو پياوہ كە خەوى لى
 ئەكەوى سەرنەخاتە سەر رانى ژنى ئەم. . ئەوى تىرىش سەرنەخاتە سەر سنگى
 ژنەكەي، ئەمە چ حالەتتىكى ناخۆش بوو ؟ چەند جار خەلكەكە راپەرپووون
 خويان خستۆتە دەرياكەوہ لەداخى پرتوگالىەكان.

ئینگلیز لەوان کەمتری نەکردوو (۵۰) ملیۆن کەس لەهەردوو جەنگی جیهانیدا
 فەوتا، ئیستا باسی مافی مرۆفەم بۆ ئەکەن. . مافی مرۆفە !!
 کوان موسڵمانەکانی ئیسپانیا. ؟
 کوان دانیشتوووە رەسەنەکانی ئەمەریکا. . هیندیە سورمگان ؟
 ئەو وەختە ی کە ئەو کیشومرە دۆزراوتەووە (۵) ملیۆن بوون کوان ؟
 دانیشتوانی بەرازیل کوان ؟
 دانیشتوانە رەسەنەکانی ئوستورالیایا نیوزلەندا کوان؟
 هەموو ئەمانە لەناوچوون.

ئەو کەسانە ی کە ئەو خەڵکانەیان لەناو برد وویستیان بیان کەن بە بەندە ی
 خۆیان نارازی بوون. . ئیستا ئەوانە باسی مافی مرۆفە دەکەن !!
 کە بەندایەتی ئەکەوتتە نیوان مرۆفە و پەروردگار، شتت دەست ئەکەوی لە
 پەروردگار بەلام کە ئەبیتە بەندە ی مرۆفیک شتت لێ ئەسەنی. . پێزو شەرفە
 بەندایەتی بۆ خوای گەورە. . بەلام زەلیلە لەگەڵ ئینساندا

(إِذْ نَادَى رَبَّهُ رِنْدَاءً خَفِيًّا) ٤٦٢

بانگ کردن چه مکیکه له نیوان مرۆف و مرۆفدا. . بەلام له نیوان مرۆف و خوای
 گەورەدا بانگ کردن نیە. .
 چونکە خوای گەورە

(وَخَنُّ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ) ٤٦٣

٤٦٢ سورمەتی مریم نایمەتی ٣

٤٦٣ سورمەتی ق نایمەتی ١٦

بانگه‌وازی نینسان بۆ خ‌وای گه‌وره بریتیه له پارانه‌وه بریتیه له نزا و گازه‌وه
موناجات و دوعا و لالانه‌وه و کرووزانه‌وه

قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَاسْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا وَلَمْ أَكُنْ

بِدُعَاؤِكَ رَبِّ شَقِيًّا ﴿٦٤﴾

ئه‌پارپته‌وه‌وه ئه‌لئ: خ‌وایه گیان سه‌رم سه‌پی بوو (وهن العظم منی) یه‌که‌م جار
باسی ئیسقان ئه‌کا . .

به‌هیزترین پارچه‌به‌ش له له‌شی نینساندا ئیسقانه، ئیسقانم پوو‌کایه‌وه لاواز بوو .
. ئه‌ی خ‌وای گه‌وره سه‌ریشم سه‌پی بوو . ئه‌مه بارودۆخی منه (وکانت امراتی
عاقراً) خ‌یزانه‌که‌شم نه‌زۆکه منالی نیه، به‌لام که داوای منال ئه‌کا . له‌به‌ر
نه‌فسی خ‌ۆی نیه . ئه‌مه پێغه‌مبه‌ریکه، له قورئاندا وشه‌ی (مخلص) مان هه‌یه،
ته‌نها پێغه‌مبه‌ره‌کان دلسۆزن . . دلسۆز ئه‌وه که سه‌یه که خ‌ۆی پالآوته ده‌کات بۆ
به‌رنامه‌ی خ‌وای گه‌وره، هه‌موو غه‌ریزه و ئارم‌زوویه‌ک خ‌وای گه‌وره داویه‌تی به
نینسان سنووریکی شه‌رعی هه‌یه . ئه‌بئ بیپالئوی . له‌وه سنووره شه‌رعیه
تینه‌په‌رئ ئه‌گه‌ر پالآوتت ئه‌بیته (مخلص)، پێغه‌مبه‌ران خوا پاک‌ی کردوونه‌ته‌وه
ئه‌مانه دلسۆزن . ئینجا ئه‌مه بانگه‌وازیکی شه‌رعیه، نیوان پێغه‌مبه‌ریکی دلسۆز
که هه‌زرتی زه‌که‌ریایه له‌گه‌ل خ‌وای گه‌وره، ئه‌مه حالی خ‌ۆی و خ‌یزانه‌که‌یه‌تی

(وَإِنِّي خِفْتُ الْمَوَالِيَ مِنْ وَرَائِي وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا فَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا ﴿٤٦٥﴾)

نهترسم نهه نایینه وون ببی نهوانهه دواه من دین له عهشرهه و کهس و کار نهوانیش شوین من کهوتوون لاوازن . نهمین نین خواه گهوره

(يَرِثُنِي وَيَرِثُ مِنْ آلِ يَعْقُوبَ ﴿٤٦٦﴾)

میراتیه کهم وهرگرئ میراتی پیغه مبهرایهه تی نهک میراتی پاره، پیغه مبهراهکان میراتی بهجئ ناهیلن پیغه مبهراخوا (صلی الله علیه وسلم) نهفه رموی (نحن معاشر الأنبياء لا نورا) میراتی بهجئ ناهیلن نیانه نهمه میراتی پیغه مبهرایهه تی . نهیهوئ بیداته دهست یهکیکی نهمین وهک خوی وهری گرتووه له یهعقوب (علیه السلام) (یرثنی ویرث من آل یعقوب واجعله رب رضیا) وای لی بکا خوا پازی بی.

جیهانی هوکار خواه گهوره دروستی کردووه، درووستکراوانی خستووته ناوی . بهلام له ههمان کاتدا دوو شت تیکهه مهکه . ههموو پشتبهستنیکت با تهنها لهسه ر بنهمای هوکار نهبیت . نهبی بزانی هوکار شتیکهو پهرومردگار شتیکی تره . تهوهکولی راستههقینه نهوهیه که پشتت به خواه گهوره بهستی . بهلام بلئی خوایه نهزانه نهمه هوکاره سوود و زیانی تیانیه . بهس فهرمانیکی تویه . بویه جیبه جیی نهکهه . نهخوش نهکهوی دهرمان نهخوی . بهس شیفا لهدهرمانه کهدا نیه شیفا لهلای خواه گهورهیه . چهندان کهس دهرمانی چاکی

سورتهی مریم نایههتی ۵ ۴۶۵

سورتهی مریم نایههتی ۶ ۴۶۶

خواردووو چاك نەبۆتەووە . ئىرادەى خواى لەسەر نەبوووە . ئەمە دەرستىگمان پىدەدات . كە خواى گەورە هەيزىكى رەهاى هەيە بەسەر جىهانى ھۆكارىشدا چونكە خۆى جىهانى ھۆكارىشى دروست كىردوووە . بەرامبەر بەو تەوھەكولە بەو پارانەومىيە نەئى (ولم اكن بدعائك رب شقيا) واى فەير كىردوم خواى گەورە ھەرچىھەم داوا كىردبى جى بەجى كىردوووە بۆم . ئەم جارەش وەك جارەكانى تر بى خوايە وا داواى شتى ئەكەم كە گوپرايەئىيە كە برىتى يە لە سپاردنى ئايىن . يەكسەر خواى گەورە دوعاكەى قىبول كىرد .

(يَنْزَكِرِيَا اِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلْمٍ اَسْمُهُ رَحِيْمٌ) ^{٤٦٧}

ھەموو ئىنسانى كە لە داىك نەبى كەسىك ناوى ئىدەنىت . بەلام ئەم خواى گەورە ناوى (يەحيا)ى لىنا بۆ ئەووى مژدەبى بۆ باوكى كە بەشەھىدى ئەروا . . لىكى ئەدەپتەووە رەحمەتىكى سەپىرى تىايە ! بىرلە رەحمەتىكى تر بىكەرەووە . ئەو رەحمەتەى بارى بەسەر ھەزرىتى نوھدا . . (٩٥٠) سال بەگەلەكەى ئەوت لافاۋ ھەئەسى (٩٥٠) سال تاواى لىھات ئەو مىللەتە سەپىرى ئەو پىاۋمىيان نەئەكرد . !

قورئان دەفەرموى

(وَاسْتَغْشَوْا ثِيَابَهُمْ) ^{٤٦٨}

جەلكانىيان نەخستە سەرسەريان بۆ ئەووى نەبىينن - مانايەكى ترى ھەيە بەلام جوان نىە لىرەدا باسى بىكەين:

^{٤٦٧} سورەتى مەرىم نايەتى ٧

^{٤٦٨} سورەتى نوح نايەتى ٧

جَعَلُوا أَصْبِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ ﴿٧﴾^{٤٦٩}

په نجهيان نه خسته گوښيان بؤ نه وهی گوښيان لیینه بیت.

لهو سهرده مه دا که که سیک نه که و ته کاتی گیانه لا به نه وه کانی خوی نهوت: نه م نوحه نهی ووت لافاو هه لده سی. . نه وه من ته مه نم ٢٠٠-٤٠٠ سالیکه نه لافاو هه ستاو نه هیج، به فوربانتان بم شوینی نه که ون. . بؤ ههر نه ومیه ک ناو هها بوو. . ناموزگاری دوی نه وهی خویان ده کرد. . بؤیه تانه هات زیاتر دزایه تی نه و پیغه مبه ره نازدارمیان نه کرد، خوی گه وره رزگاری کرد لهو گه له. . پاش نه وهی که دوعا که ی کرد (٩٥٠) سال نانو مید نه بوو له گه له که ی به لام که بؤی ده رکه وت. . نیتر ریژه ی هاتنه ناو نایینه وه بوو به سفر (لم یلد إلا تافهه) نانو میدی پهیدا بوو. . هیج گهنجیک و هیج لویک نه نه هاته ناو دینه که وه، باومری به نوح نه هینا، نینجا دوعای کرد، خوی گه وره دوعا که ی قبولت کرد. . بیر که رموه زموی هه مووی بوو بوو به ناو

وَفَجَرْنَا الْأَرْضَ عُيُونًا ﴿١٢﴾^{٤٧٠}

زموی دیار نه ما:

فَفَتَحْنَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ بِمَاءٍ مُّطَهَّرٍ ﴿١١﴾^{٤٧١}

ناسمان هه موو ده رگا کانی کرانه وه به باران.

^{٤٦٩} سورمتی نوح نایه تی ٧

^{٤٧٠} سورمتی القمر نایه تی ١٢

^{٤٧١} سورمتی القمر نایه تی ١١

ئەبى ھەزرىتى نوح لەو كاتەدا لە كوێدا بى چوار دەمورى ھەموو ئاوە . ژېردوھ
ئاوە . سەرھوھ ئاوە؛

(وَهى تَجْرِى بِهَمَّ فى مَوْجِ كَالْجِبَالِ ﴿٤٧٢﴾)

فى موج . قورئان زۆر ووردە . ئالى ئەم كەشتى يە بەسەر شەپۆلەكانەوھ نەرۆى
وھشەپۆلەكانىش وەك چيا وەك شاخەكان بەرز بوون، نەخىر ئەلى لەناویا
ئەى بۆ نگرۆ نەبوو ؟

بەھەموو ياسايەكى فىزىيا ئەبوایە نگرۆ بوایە بەلام نەخىر!
خوای گەورە ئەفەرمۆى:

(تَجْرِى بِأَعْيُنِنَا ﴿٤٧٣﴾)

لەژېر چاودېرى ئىمەدايە !!

لەژېردەستەلاتى ئىمەدايە . نگرۆ نابى ئەمە موعجىزەى ھەزرىتى نوحە!
لەو كاتەدا رۆحى ئەم پىغەمبەرە نازدارە پەيوەستە بە رەزامەندى خوای گەورە
وہ . فکرو ھۆش و ھەموو کيانى ئەم پىغەمبەرە نازىزە تەواف ئەکا بە دەمورى چ
کابەيەکا . . کابەى رەزامەندى خوایى . ئەوھ ميعراجى ئەو پىغەمبەرەيە،
ھىندەى بەسە كەخوای گەورە خستىە ريزى (أولوا العزم من الرسل) لەناو دەميان
ھەزار پىغەمبەردا پىنجى ھەلبىژارد يەکیکیان نوحە (٤٣) جار ناوى لە قورئانى
پىرۆزدا تۆمارکراوھ.

٤٧٢ سورمتى ھود ئايەتى ٤٢

٤٧٣ سورمتى القمر ئايەتى ١٤

بئىنە سەر باسى ھەزرەتى ئىبراھىم "سەلامى خىۋى لەسەر" بزانىن ميجراجى
رۇخى ئەو چۇن بوو ؟

بزانىن رەھمەت و نىعمەتى خىۋى گەورە چۇن بارىو ھەسەرىدا ؟
ھەموو ژيانى ئىبراھىم نارەھەتى بوو . بە گەنجىھەتى خىۋى گەورە
تاقىکردنە ھەمىھەكى كىر كە بىرىتى بوو لە ناگر . ئەويانى بەناو تاقى كىردەو ھە
ئەمىيان بە ناگر . خىۋى ناو مەنجه نىقىكەو ھەئىاندا بۇ ناو ناگرىك .

بىر بگەرەو ھەو كاتەدا رۇخى ھەزرەتى ئىبراھىم لە كوئىدايە ؟
لە ئاسمانىكەو ھەو خىۋى شىۋىكە ھەموو دارە ھەموو ناگرە بلىسەى
بەرزبۇتەو . خىۋى گەورە فرىشتەگانى نارەھەتى ئەى ئىبراھىم چى ئەفەرموى ؟
وتى: (علمه بحالى يغنى عن سالى) ئەو ئەزانى من حالىم چۇنە ئىتر ئەو ھەسە .
داۋى لەو فرىشتانە نەكرد شىكى بۇ بگەن ، خىۋى گەورە بزانە چى كىر ، بزانە
چ ھىكەمتى لەم چىرۇكەدا ھەيە ؟ ئەو چىرۇكەى كەلە ئاپىنەگانى پىش
ئىسلامىشدا نوسراو . ئەتوانى خىۋى گەورە وابكات ئەوان ئىبراھىمىيان بۇ
نەگىر . بەلام ۋى نەكرد . ئاپا خىۋى گەورە نەيئەتوانى نەيئەت ئەو خەلكە
داربىر نەو ھەو شىۋە پىرگەن لەدار ؟! ئاپا خىۋى گەورە نەيئەتوانى كەبوو بەناگر
بارانى ببارىنى بىكوژىنئىتەو ؟!

ئەمانەى نەكرد با ئەم خەلكە كافرانە ھەموو شىۋىن جىھانى ھۇكار بگەون
ئەگىناداۋى ئەيان ۋوت ناخ بۇمان نەگىرا . بمانگرتايە وامان لى ئەكرد ، ئەگەر
بارانەكە ببارىايە ئەيان ۋوت ناخ! ئەگەر بارانەكە نەبوايە خۇمان ئەمانزانى چۇن
ئەسوتىنن خىۋى گەورە ئەفەرموى نەخىر ئەم ھۇكارانە بەكاربەيئە
بەنارمىۋى خۇت .

هه‌ئیاندایه ناوهرستی ناگره‌که‌وه. . پرۆگرامی ناگر وایه که سوتینه‌ربنی خوای
که‌وره فه‌رمانی کرد له‌یاسای خۆی دهرچن

(قُلْنَا يٰنَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلٰٓى اِبْرٰهِيْمَ ؕ) ^{٤٧٤}

دوای چهوت رۆژ به به‌رچاویانه‌وه هاته‌دمری!
په‌وایه‌تی هه‌یه نه‌ئێ: لێیان پرسى نه‌ی په‌یغه‌مبه‌ری خوا نه‌ری تو له‌زیانتدا
په‌شووتداوه و ماندوویه‌تیت دهرچووه ؟

- له‌ زیانما چهوت رۆژ په‌شووم داوه و ئیسراحه‌تم کردووه. .

- که‌ی بووه نه‌وه ؟

- نه‌وه چهوت رۆژه‌ی ناو ناگر خۆشترین چهوت رۆژی زیانم بوو.

نه‌وه‌یه هه‌یزی ره‌های خوای که‌وره جیهانی هۆکار ده‌سه‌لاتی خوا ناگره‌یته‌وه.

خه‌وه به‌ نیه‌سه‌ت مرۆفه‌وه حوکه‌می له‌سه‌ر دروست نابێ (احکام) له‌سه‌رخه‌وه

دروست نابێ. . ته‌نه‌ا خه‌وی په‌یغه‌مبه‌ران نه‌بێ. . چونکه‌ وه‌حیه.

هات به‌ کوره‌که‌ی خۆی ووت:

(إِنِّي أَرَىٰ فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْنُكُكَ فَأَنْظُرُ مَاذَا تَرَىٰ) ^{٤٧٥}

کۆری خۆم له‌ خه‌وا په‌یم ووتراوه نه‌بێ سه‌رت به‌رم جا به‌به‌که‌رموه بزانه چی
نه‌که‌ی:

(قَالَ يٰتَابَتِ اَفْعَلٌ مَا تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِي اِنْ شَاءَ اللّٰهُ مِنَ الصّٰبِرِيْنَ) ^{٤٧٦}

باوکه گیان چی خوا نه‌مهرت به‌ی نه‌کا جیه‌جیه‌ی بکه‌ پشت به‌خوا من خۆگرم،

^{٤٧٤} سورته‌ی الانبیاء نایه‌تی ٦٩

^{٤٧٥} سورته‌ی الصافات نایه‌تی ١٠٢

ئەمانە زنجىرىك پېغەمبەرانن لەھووھە ھاتوون لە ئىسماعىلىش تەنھا (مەھمۇد مەھمۇد) ھاتووه . بەرامبەر بەم زنجىرە . ئەمە موژدەدانى بوو بۇ ھەزرەتى ئىبراھىم . ئەھمىيە نىعمەتى خۇاى گەورە . ئەھمىيە نىعمەتى رازى بوون بەھەزاو قەدەرى خۇاى گەورە .

ئەگەر رازى نەبووى قەزاگە ھەر ئەمىنى و سزایشى دېتە سەر ، ھەندى كەس ھالەتى مردنى كە تووش نەبى ھاوار ئەگاۋ نارەزايى دەرئەبىرى ، يەك تۇز بىرگاتەو ئەو كەسە ئىمە دلمان ناپە پىيى بلىين تۇ عەقلىت نىھە حساب بۇ ھالەتە سۆزدارىيەكەي ئەكەي بىرەكەرەو ئەو كەسە لە جىھانى بەدپەنراوان ھاتوتەدەرى ئەچىتە لای خۇاى گەورە . ئىتر تۇ بۇچى پىت ناخۇشە بەتايەتى ئەگەر مردووگە ئىمانداربى واتە : پىت خۇش بى ئىتر لە بەرپرسىارى رزگارى بوو . ھەندى لە ژنان ئەلئىن ئەو مەنالى بوو خىرى نەبىنى لە دونىا ، مەنالىن شوپىنان نىھە لەبەھەشتا ھەموو شوپىنى بۇيان ھەللاھە خۇيانى پىيا ئەكەن ئەچنە لای ئەم پېغەمبەر ئەچنە لای ئەو پېغەمبەر لای ئەم سەھابى لای ئەم شەھىد لای ئەو صدىق ، "ئەگەر گونجاۋ بى" ۋەگو مەنالىكى بچكۆلە ئەبەپتە كۆشكى سەرۋكى ۋولائىك ئىتر خۇى ئەگا بەم ژوورداۋ ئەچىتە سەر مېزو دەست كارى ئەو شت دەگاۋ ئەم شت ئەگا . لەۋمەي ناكەن لەبەر ئەھەدى مەنالى ، ئەو مەنالىنى كە لە ئوممەتى پېغەمبەرن ((صلى الله عليه وسلم)) ئەمانە (إن شاء الله) ئەھە پەلەيانە ، ئەھەش خەفەتى ناۋى بەلام كە بەراوردى تاقىكردنەھەدى دووم ئەكەي ھى ھەزرەتى ئىبراھىم كە بە پىرى خۇاى گەورە تووشى كىرد سووتاندنەكە گەنجىەتى بوو ھەلدانە ناۋ ناگەرەكە لەزەمەنى گەنجىدا بوو ، ئەمەيان لە پىرىا تاقە كورەو ناكامەكەي مردنە ، مردنەكەشى چۆنە ؟

به‌دهستی خوت نه‌بی سهری بیری! نه‌مه چ تاقیردنه‌ومیه‌که به گالته پیی نه‌وتراوه (ابو الأنبياء) نه‌م نیسماعیله (علیه السلام) له‌وخه‌سله‌تانه‌ی که خوای گه‌وره له قورنانی پیروژدا باسی نه‌کا (وکان یا‌مرأه‌له بالصلاة و زکاة) باشه نه‌ی پیغه‌مبه‌رانی تر فه‌رمانیان نه‌نه‌کرد به که سوکاریان به نوپژکردن؟

- به‌ئی فه‌رمانیان نه‌کرد. . به‌لام نه‌م صیفه‌ته له‌مدا زور دیار بووه و پیی ناسراو بووه. بویه خوا به‌و صیفه‌ته‌وه ناوی نه‌یا، فه‌رمانی نه‌کرد به‌که‌س و کاری که همیشه هستن نوپژ بکن، هه‌موو موسلمانئ نه‌توانئ نه‌و ره‌وشتی نیسماعیله‌ی تیا دروست بیئ چ ژن چ پیاو. . پیغه‌مبه‌ری خوا نه‌فه‌رموئ (رحم الله إمرأ قام) واته (قام من لیل وصلی رکعتین) په‌حمه‌تی خوا له‌و پیاوه‌ی که به‌شه‌و هه‌لدسته‌ی دوو په‌کات نوپژ نه‌کاو پاشان خیزانه‌که‌ی هه‌لدسته‌ی نه‌گه‌ر هه‌لنه‌سا دم و چاوی ته‌رکا به‌ ناو، په‌حمه‌ت له‌و ژنه‌ی که به‌شه‌و هه‌لدسته‌ی و دوو په‌کات نوپژ نه‌کاو می‌رده‌که‌ی هه‌لنه‌سینئ نه‌گه‌ر هه‌لنه‌سا دم و چاوی ته‌ر نه‌کا. . نه‌وه‌ی وایکات به‌ر په‌حمه‌تی خوا نه‌که‌وئ مانای ره‌وشتی چه‌زره‌تی نیسماعیلی وهرگرت، به‌لکو هه‌رچی زانسته‌ی بیزانئ هه‌رچی هوکمی بیزانئ له‌ قورنانی پیروژدا به‌ شیوازیک‌ی گونجاو که‌پر له‌ حکمه‌ت و پر له‌ ناموژگاری باش بی. . به‌ شیوازیک‌ی جوانی هاوچه‌رخانه‌ی روئی پیغه‌مبه‌رت بینیوه (صلی الله علیه وسلم) که نه‌فه‌رموئ: (بلغ ولو آية).

باسی چلو نو

نهمانی دهولهتی ئیسرائیل

له بهرواری ٥ / ٣ / ٢٠٢٢ ی زاینی

نهم توپزینه و میه له سهنته ری "ن" و مرگراوه "مرکز للدراسات القرانية" له فهلهستین، توپزمره که "د. بسام جوار" ه که له و موبیش پشتمان بهستوو به یه کیک له لیکولینه و هکانی سهبارمت به ئیعجازی ژمارمی له قورناندا، به تایبمت ژماره ١٩ و ه دووباره ئه پلیمه وه سهبارمت به ژماره ١٩ هندی له زانیانی ئیسلام ناوی دهنین "بدعة الرقم تسعة عشر" هه رچهنده له قورناندا خوی گه و ره ناوی ١٩ ی بردوو وه ده فهرمی:

﴿إِنهَا لِأَحَدِي الْكَبِيرِ﴾^{٤٧٨}

به لأم هوکسی دهگه رپته وه بو سه رمتای هه فتاکان. "محمد رشاد الخليفة" توپزینه و میه کی پیشکesh کرد سهبارمت به ژماره ١٩ له دواییدا ده رکهوت به شیکی زوری راست نییه، له هه مووی قورستر نه وه بوو خوی موسلمان نه بوو "بهانی" بوو وه ژماره ١٩ لای به هائییه کان ژمارمی هکی پرۆزه. . نه وه وای له موسلمانان کرد به راستی بترسن له ژماره ١٩ به لأم له راستیدا بنه مایه کی ههیه بناغه یه کی زور گه ورمیه له قورنانی پرۆزدا. . ژمارمی هکی زور گرنه گه و خوا گرنگی پیدمدات و

دمفهرمى: "انها لاحدى الكبر". ج له بواری قورئانى پىرۇزدا يان بواری زموى يان
فهلەك. ..

پيشهكى: پيش نهوى بچينه سمر بابتهكهو نهمانى دهولتهى ئيسرائيل. .
لهقورئاندا ۳۶۵جار ژمارهى "اليوم" بهتاك هاتوو، ئايا مرفوع بيت منصوب بيت
نهمهش پهيوهنديبهكى راستهوخوى هميه لهگهل ژمارهى رۇزمكانى سالد. . وشهى
مانگ "شهر" به تارك له قورئاندا ۱۲جارهاتوو نهمهش راستهوخو پهيوهندي
هميه لهگهل سالى قمريدا. . نهوى تر لهگهل سالى شمسى دا، نهبي بشزانين كه
سالى خورى برىتييه له ۳۶۵ رۇزو شتى كه م (۲۴)و(۲۲) ومسالى مانگى "سنة
القمرية" (۳۶۷، ۲۵۴).

جياوازيهك دروستدمبيت لهنيوان نهم دوو ژمارميهدا كه لهيهكى دهردمكهين
برىتييه له (۵۲،۸۷،۱۰) نهوجياوازيه واته: ۱۱ رۇز شتى كه م يان ۱۰ رۇزو كسور
دبين ۲۲،۲۴،۳۶۵ دابهشيدمكهين بهسمر نهوجياوازيهدا كهبرىتييهله (۵۲،۸۷،۱۰)
نهكاته نهم ژمارميه ۵۸،۳۳ نهم ژمارميه زور زور ژمارميهكى گرنگه.. واته:
۵۸،۳۳سالى خورى "سنة الشمسية" سالى پيش نهكهوى ههروها هه موو ۵۸،۳۳
سالى مانگى سائيك دوانهكهوى.

نهمه زاناکان ناويانناوه (الدورة الخسوفية) واته: دواى ۵۸،۳۳ داتاكانى زموى لهگهل
خور و مانگدا دهچنهوه ههمان شوين.

نيستا لهم چركهيهدا پاش (۵۸،۳۳) شوينى زموى لهگهل مانگدا لهگهل رۇزدا
ههمووى وهك يهكى لى دپتهوه.

ئينجا نهگهر ليرمدا تيبينى بكهين سهبارمت به ژماره ۱۹ نهم ژمارميه ليكانى ۱۸
دهكهين بزائين دهوره ۱۹كهى دمست پيدمكات وه كهى كۇتايى دپت ؟

$$۶۰۴ \text{ زايينى} = ۱۸ * ۵۸،۳۳$$

که لیکدانی دمکهین دهکاته ۶۰۴ ی زایینی دواپنهوه چی دست پی نهکات دهوری
:۱۹

$$۶۲۸ \text{ زایینی} = ۱۹ * ۵۸,۳۳$$

۱. نهمه دهوره ۱۸ ی پئیده ئین دهوری ۱۹

۲. نهمه دهوره ۲۰ ی پئیده ئین

$$۶۰۴ \text{ زایینی} = ۱۸ * ۵۸,۳۳ \text{ چه} \text{ } ۶۲۸ \text{ زایینی} = ۱۹ * ۵۸,۳۳$$

نهم پانتاییه برییتیه له ۶۰۴ تاوه کو ۶۲۸

۱. بالیرهدا شەش سالی بخرینه سەر: ژماره که دهکاته ۶۱۰ زایینی.

۲. بالیرەش شەش سالی لیدەر کهین: ژماره که دهکاته ۶۲۲ زایینی.

* بهرواری یه کهم ۶۱۰ زایینی بهرواری به عسهی پیغه مبه ره (دروودی خوی له سەر).

* چهقی دهوره که ۲۲ سالی سروشی "وحی" پیغه مبه ره (دروودی خوی له سەر).

* کۆتاییه کهشی وهفاتی پیغه مبه ره (دروودی خوی له سەر).

۲۲ سالی وه حیه که نه که وپته چهقی دهوری ۱۹ نهمه هر بۆ نمونه هیئامانه وه.

ههروهها نه گهر "یوم، یومین، ایام، یومئذ، یومکم" هه رچی لکینراویش بیت له

قورئاندا هه مووی کۆکهینه وه نهکاته ۴۷۵ جار وشه ی (یوم) و موشته فاته که ی و به

لکینراو و تاک و کۆ و... نه مانه نایا نهم ژماریه که حیکمه تی تیا به؟

- به ئی حیکمه تی تیا به.

وهک لای به پیزتان روونه زهوی که دمسور پته وه به دهوری خۆردا و تاگه پته وه

هه مان شوین ۲۲،۲۴،۳۶۵ رۆزی پئیده چیت. . نه و هنده دهوره دهکات به دهوری

خۆیدا تاوه کو یهک دهوری ته و او نهکات به دهوری خۆردا. . به لام نه گهر زهوی

۴۷۵ جار به دهوری خۆیدا بسور پته وه واته نهکاته سالی ک و کسور، که خۆر ۴۷۵

روژی ته‌اوو کرد ۱۹جار به دموری خوردا دمسورپته‌وه واته: نهو ژمارمیه‌ش رازی قورنانی تیایه، په‌یوه‌ندیی هه‌یه به ژماره ۱۹ه‌وه. نه‌مه هه‌ر به‌نمونه هینامانه‌وه که بنه‌مایه‌کی قورنانی هه‌یه.

بینه سهر قورنانی پروژ که باسی به‌نی ئیسرائیل ده‌کات بی‌گومان له سورته‌ی (اسراء) له نایه‌تی دووه‌مه‌وه:

"اعوذ بالله من الشيطان الرجيم" "وَأَتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ أَلَّا تَتَّخِذُوا مِن دُونِي وَكِيلاً ﴿٤٧٩﴾ ذُرِّيَّةَ مَن حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا ﴿٤٨٠﴾ وَقَضَيْنَا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ فِي الْكِتَابِ لَتُفْسِدُنَّ فِي الْأَرْضِ مَرَّتَيْنِ وَلَتَعْلُنَّ عُلُوًّا كَبِيرًا ﴿٤٧٩﴾"

له نایه‌تی دووه‌مه‌وه باسی به‌نی ئیسرائیل ده‌کات هه‌تا نایه‌تی ۱۰۴، نهو ماموستا (بسام جواره هه‌ندئ شتی له‌تانیفی زور جوانی بو دهرکه‌وتوو... خوای گه‌وره باسی دوو ئیفساد و دوو (په‌یمان) نه‌کات له‌هه‌مان کاتدا (افساد) یه‌که‌م له‌و به‌رواره‌ومیه که هه‌زرته‌ی سوله‌یمان وه‌فات ده‌فه‌رموئ. . بو‌چی له‌ویدا نه‌و به‌رواره دانه‌نریت به‌ افسادی یه‌که‌م ؟ چونکه به‌نی ئیسرائیل دووبه‌ره‌کیان تیکه‌وت، دووبه‌ره‌کی گه‌وره‌ترین فاکتهرمو دیارده‌ی فه‌ساده.

له كتيبه كاني ميژودا نمازه بؤ بهر وارنك دهكات كه ۹۲۵ جار پيش زابين . به لام له هندی كتيبي تر دا دوو ژماره تر هاتوو: يه كيكيان نه لیت ۹۲۶ و نه ویتريان ده لیت: ۹۳۰.

- نایا نيمه شوین کامیان بکه وین ؟

زورینه یان نمازه بؤ ۹۲۵ نه کهن به لام له شوینيکدا نه لیت ۹۲۷ له شوینيکدا نه لیت ۹۳۰ نيمه چوون بزانیين ؟ چونکه زور پيوستمان بهو بهر وارميه.

تهنها له سورتهی (سباء) نایه تی ۱۴ باسی و مفاتی حه زمرتهی سلیمان دهكات:

"فَلَمَّا قَضَيْنَا عَلَيْهِ الْمَوْتَ مَا دَلَّهُمْ عَلَىٰ مَوْتِهِ إِلَّا دَابَّةُ الْأَرْضِ تَأْكُلُ مِنسَاتِهِ" ط
 .. ۴۸۰

نالهو (فاء) موه دمست پیدهكات (د.جوار) پیته كانی له سه رهتای سورته كه وه ژماردوو.

تیبینی:

بیرمان نه چیت سورتهی (سباء) له دابه زیندا سالی پيش كوچی پیغه مبهه ((صلی الله علیه وسلم)) دابه زیوو. . واته: سورته یکی مه کییه و راسته وخو دوای اسراء هاتومته خوارموه. . له زه مه ندا نهك له زنجیره بندی ریزگردنی سوورته كانی قورناندا. . چونکه له ژماراندنی سورته كانی قورناندا ۳۴ وه اسراء ۱۷ یه. . زانایانی رافهی قورنانی پرؤز نه فهرموون: سباء سورته یکی مه کییه "نزلت بعد الاسراء".
 - دکتور جوار هه لساوه به چی؟

هه‌ئسا به ژماردنی پیته‌کان له نایه‌تی ١ هوه له سورمتی (سباء) هه‌تا کۆتایی نایه‌تی ١٢ نه‌کاته ٩٢٤ پیت. . به‌لام نه‌و نایه‌تی چوارده‌هه‌مینه که به (فاء) ده‌ست پیده‌کات باسی مردنی چه‌زرتی سوله‌یمان ده‌کات، له زمانی عه‌رمبیدا (فاء) تعقیبه، واته: به‌یوه‌ندیه‌ک هه‌یه له‌نیوان رابردوو نه‌وه‌ی داهاتودا. . له‌گه‌ل نه‌م فاء دا نه‌کاته ٩٢٥، ئی‌مه‌ش که‌واته نه‌و ژماره‌یه‌ی که له‌کتیی می‌ژودا هه‌یه په‌سه‌ندی نه‌که‌ین و ده‌لێن ٩٢٥ ی پێش زایین به‌رواری وه‌فاتی چه‌زرتی سوله‌یمان‌ه و سه‌رم‌تای فه‌سادی به‌نی ئیسرائیله.

هه‌ر راسته‌وخۆ دوا‌ی وه‌فاتی چه‌زرتی سوله‌یمان ته‌نها نه‌وه‌ی (یه‌هودا) نه‌بی مانه‌وه له قودس و ده‌وله‌ته‌که‌یان ده‌وله‌تی (یه‌هودا) ی ناوبوو.. زۆرینه‌ی به‌نی ئیسرائیل کۆچی کرد بو‌ باکور. . له‌وئ ده‌وله‌تیکیان دروستکرد ناویاننا "ئیسرائیل"، ته‌ورات ره‌خنه له‌و کرداره ده‌گریت له "سفر الملوک الاول" دا.

باسی نه‌وه ده‌کات که خوینی ئیوه‌م چه‌لا‌ئکرد ری‌گه‌مدا به داگیرکه‌ر که زه‌لیلتان بکه‌ن و به دیلی بتان به‌ن و عه‌زیه‌ت و نه‌شکه‌نجه‌تان به‌ن، چونکه ئیشی خۆتان دایه ده‌ست (ی‌ربعانی کوری ینباط) نه‌مه سه‌رگرده‌یه‌ک بوو عه‌قیده‌ی تیکدان سه‌ری‌لیشیواندن و سه‌رم‌تای افساده‌که له‌و ساله‌وه ده‌ست پیده‌کات.

که‌واته به‌نی ئیسرائیل دوا‌ی نه‌م به‌رواره ده‌وله‌تیکیان هه‌بوو له باکور ناوی ئیسرائیل بوو وه ده‌وله‌تیکیان هه‌بوو له قودس ناوی یه‌هودا بوو نه‌م ده‌وله‌ته له‌سالی ٧٢٢ پ.ز نا‌شوریه‌کان له‌ناویان برد، نه‌م ده‌وله‌ته ١٣٦ سال دوا‌ی نه‌و واته له ٥٨٦ پ.ز له‌ناو‌چوو گ‌رنگ نه‌و نا‌کوکیه‌یه دوا‌ی نه‌م به‌رواره ده‌ستی پیکرد. .

به‌نی ئیسرائیل دوا‌ی به‌رواری ٩٢٥ دووبه‌ره‌کیان تیکه‌وت و بوونه خاومنی دوو ده‌وله‌ت:

١. دهولته تيكيان هه بوو له باكوور ناوی ئيسرائيل بوو. . ئهم دهولته له سالی ٧٢٢ پ ز ناسووريه كان له ناویان برد.

٢. دهولته تيكيان هه بوو له قودس ناوی يهودا بوو. . له ٥٨٦ پ ز بهخت نه سري بابليه كان له ناوی برد.

له کتیبی (السيرة النبوية) هی (محمد ابو شغبه) جهخت نه کاته سر ئهم بهرواره ١٠ / ١٠ / ٦٢٢ که بریتیه له شه ورهوی پیغه مبهري ((صلى الله عليه وسلم)) که خوی گه وره له مه ککه وه گواستیه وه بو قودس پاشان بلن دبوونه وهی . ميعراج . پیکرد بو ناسمانه کان. له رافه کانی قورنانی پروژدا به تايه مت "ئبن حزمی زاهیری" جهخت نه کاته سر ئه وهی که وا رووداوی شه ورهوی په ک سال پيش کوج . هيجرمت . بوو. نيتر دوو سی مانگ زیاتر یا که متر کيشه نییه . . گرنگ ئه وهی له سنوری سالیك تۆزی زیاتریش بووه. . وه ک دکتور ئه فهرموی کوج ٢٢ / ٩ / ٦٢٢ بووه. . به لأم ئهم بهرواره ١٠/١٠/٦٢١ ی زایینی بهرواری شه ورهوی که پیغه مبهري خوا پیغه مبهرانی بو کۆکرانه وه له قودس له شوینی ومفاتی پیغه مبهري سلمیمان نیمامه تی کرد بویان (ﷺ).

نیستا لیردا ئه وه بهرواری هاتنی رسول الله. . زیارته تی رسول الله بو قودس. . کۆتایی قونایغی ئیفسادی په که مه، ئیفسادی په که م رویداو تاوانه که شی "وعد اولاهما" رویدا ئینجا لیردا زاناکان که میك حیاوازیان هه یه له نیواندا "عباداً لنا" که به پینچ شیوه هاتووه. . مهرج نییه ئامازه بیت بو خواناسیکی په کتاپه رستی ریکوپیک، ههر که سیك به ندمیه که له به ندمه کانی خوا به لأم " اولی باس شدید" بوون. . خوی گه وره ناسووريه کان و بابليه کانی بو ناردن گرنگ ئه وهی په میمانی په که م کۆتایی هات له پيش نیسلامدا.

پهیمانی دووهم ۱۹۴۸ که روونه لای ههمووتان ۱۹۴۸ دروستبوونی ئیسرائیله بهلام له رووی فهرمیهوه - رسمی - ۱۹۴۸/۵/۱۵ ئیسرائیل ئیعلانی دهولتهکهی خوی کرد. سوپای نهردنی و سووری و عیراقی کردیان به شهرلهگهلیا. بهلام جامعهی عهرمبی برپاریکی دهرکرد "وقف اطلاق النار" که پئیدهوترئ هودنهی یهکهام واته له ۱۹۴۸/۶/۱۰.

واته: به فهرمی و لهسر کاغز ۱۹۴۸/۵/۱۵ دهولتهی جولهکه دروست بوو. پاش ۲۵ رۆژ و لهبهرواری ۱۹۴۸/۶/۱۰ به کردموه - پراکتیکی - دهولتهکه دروست بوو.

"ماموستا محمد نهحمده راشد" له چهندن سهرچاوه خویندومانهتهوه باسی روداویک دهکات. کاتی گهنج بووه له نامادهی بووه. له ۱۹۴۸ پیرمژنیکی دراوسیپان که جولهکه بووه، دیاره جولهکه لهو بهرواردا لهههموو شوئنیکی عیراقدا ههبوون نهلی نهو پیرمژنه دراوسیپهمان به گریانهوه هات بۆلای دایکم، دایکم پیووت پیویسته پیبکهنیت چونکه ئیوه بوونهته دهولته. وتی: ناخر حاخامهکان وایان پیوتوین نهه دهولته ۷۶ سال دهخایه نیت"، واته: لهکتیبه ناسمانیهکانیاندانوسراوه که نههجاره دهولتهی ئیسرائیل دروست دهبیتهوه بۆماوهی ۷۶ ساله.

د.جوار ههستاه بهم حسابه معلومی بهرپرتانه که سال لای یههودهکان بهسالی مانگی حساب دهرکری وهکوتهقویمی عهرمبی وههایه ۱۹۴۸، ۷۶ سالی مانگی بۆ زیاد بکهی:

$$۷۶۰ * ۳۶۷,۳۵۴ = ۸۹۲,۲۶۹۳۱ \text{ رۆژ}$$

نا نههمنده رۆژ زیاد دهرکری بۆ بهرواری دروستبوونیان ۱۹۴۸/۶/۱۰، دهکاته ۲۰۲۲/۲/۵ نهه لهلای جولهکهکان کۆتایی دهولتهکهیانه، ئیمه موسلمان که

دمگه پښنه وه بؤ قورناني پږوژ وهك د. بسام جوار ژماره‌ی وشه‌كاني سورم‌تی اسراء له نايه‌تی دووه‌وه كه باسی بهنی نيسرائيل دهكات "واتينا موسى الكتاب وجعلناه" له‌وه‌وه حساب دهكات هه‌تا "لفيفا" "فَاِذَا جَاءَ وَعَدُ الْآخِرَةَ جِئْنَا

بِكُمْ لَفِيْفًا ﴿٤٨١﴾ "٤٨١" نهم لفيفانه‌يه ناماژميه بؤ نه‌وه‌ی كه بهنی نيسرائيل

دهبنه جه‌ندين قه‌وميه‌ت، دهبنه نزيكه‌ی ٧٠ قه‌وميه‌ت به‌لام جاران هه‌موو يه‌ك قه‌وميه‌ت بوون، خواي گه‌وره ده‌فه‌رم‌ی: له ولاتانی جيهاندا كوټان ده‌كه‌مه‌وه له يه‌ك شويندا، له سه‌رم‌تای سورمه‌ته‌كه‌دا ده‌فه‌رم‌ی

"فَاِذَا جَاءَ وَعَدُ الْآخِرَةَ لِيُسْتَعْرَأَ وَجُوهُكُمْ وَّلِيْدَ خُلُوْا الْمَسْجِدَ

كَمَا دَخَلُوْهُ اَوَّلَ مَرَّةٍ وَّلِيْتَبَرُوْا مَا عَلُوْا تَتَّبِرًا ﴿٤٨٢﴾ "٤٨٢"

كه سزای دووه‌م و بهيمانی دووه‌م ديت خواي گه‌وره ده‌فه‌رم‌ی: نه‌وه قه‌ومه خواناسه‌ی كه ده‌يان ني‌رم سي‌ کار ده‌كهن له‌گه‌لتاندا: يه‌كه‌ميان: روتان ره‌ش نه‌كهن، مه‌رجنبيه نه‌وه روو ره‌شيبه بریتی بيت له خه‌لوزو بيدهن له ده‌م و چاوتان. . بریتیيه له شكاندنی كه‌سايه‌تيان له‌ماسميدياكاندا، چي پيلانيان گپ‌راوه بؤ خه‌لكی سه‌ر زه‌وی هه‌مووی كه‌شف ده‌بی، بؤ هه‌موو خه‌لكی ده‌رنه‌كه‌وی كه جه‌ندين ساله يه‌هود فيليان كردوه‌وه راست نه‌بوون له‌گه‌ل خه‌لكيدا.

٤٨١ سورم‌تی الاسراء نايه‌تی ١٠٤

٤٨٢ سورم‌تی الاسراء نايه‌تی ٧

خالی دووهم: "ولیدخلوا المسجد کما دخلوه اول مره" نهو دوژمانانه تان که بریتین له قهومیکی خواناس دینه ناو نهومزگه و ته وه و رزگاری دهکهن له دهستان.

حاله تی سییه م: (ولیتبروا ماعلوا تتبیرا) ههرچی نه پارتمانیکی بهرز له بیت المقدس و دمور و بهری که له وانیه "مستوطنات" ی نه مرۆ بگریته وه، نه مه هه مووی دهر و خینری. که واته (لفیفا) نامازمیه بوئه وه ی که نهو دیاردمیه که روویدا سزاکهش له گه ئیایه تی له هه مانکاتدا.

که ژماره ی وشه گانی نایه ته کان نه ژمیری "١، ٢، ٣" لفیفا ناخر وشه یه له نایه تی ١٠٤ زنجیره ی نه م وشه یه دهکات "١٤٤٣" یه.

یه کیک له و نهینانه:

هه موو وشه یه ک له و وشانه نامازمیه بو سائیک له سائیکان. . نه مه دائه نری به کۆچی واته ٢٠٢٦ زایینی بهرامبه ره ١٤٤٣ کۆچی یه.

جا به لگه مان چیه؟

به لگه مان زۆر به هیزه.

نه م ١٩٤٨/٦/١٠ بریتی بوو له ٣ شعبان ١٣٦٧ نه گهر نه م ژماره روژانه ی بو زیاد کهین نه کاته ٢/شعبان/١٤٤٣ نه مه هه مووی نهینی و رازی ریزبهندی قورئانه. .

هه ندی زیاده و خالی جوانیتر

ببینه سه ره هندی خالی تر:

* ناشکرایه لای بهرپزتان که له دامه زرانی دهولته ته که وه ١٩٤٨ سه ره تای فه سادی دووهم بوو، له له ٥٠ حوزمیرانی سالی ١٩٦٧ نیسرائیل په لاماری سوریا و سیناء و "ضف" ی غه ربی داو هه مووی داگیرکرد. . گه وره ی کرد. . له سه ره حسابی زهوی موسلمانان. . له و شه رهدا نیسرائیل سه ره کهوت "٥، ٦، ٧، ٨، ٩ حوزمیران" هه موو

شتیکی ته‌واو کردو له ۱۰ی حوزمیران ناگر به‌ست راگه‌یه‌نرا و هه‌موو شتی
برایه‌وه (۱۹۶۷/۶/۱۰) نه‌وکاته هه‌مووی داگیرکرا تا نه‌مړۆ . سینا نه‌بیت که
داویه‌تی‌ه‌وه به میصر، به گویره‌ی ریککه‌وتنیک نه‌گهر ته‌ماشا بکه‌ین ۱۹۴۸/۶/۱۰
تا ۱۹۶۷/۶/۱۰ ریک ۱۹ساله.

* له سورته‌ی سباء له نایه‌تی ۱۴ که له "فاء" که‌وه ده‌ست پێ‌ده‌کات:

"فَلَمَّا قَضَيْنَا عَلَيْهِ الْمَوْتَ مَا دَلَّهُمْ عَلَىٰ مَوْتِهِ" ۴۸۳

نایه‌ته‌کانی پێش نه‌و ۱۹ وشه‌یه، ۸۴ پێته . نه‌م نایه‌ته‌ باسی که‌وره‌بوونی ده‌ولته‌ی
سوله‌یمان ده‌کات .

باسی رامبوونی "جن" ده‌کات که کۆشک و ته‌لاریان کردووه و که‌نالی ناویان
راکێشاوه و کارگه‌یان داناوه که‌له توانای مرۆفدا نییه.

نه‌م ۱۹ که‌رته‌ی ۸۴ بکه‌ین . نه‌م دوو ژماریه‌ که لێ‌کدانی یه‌کتری ده‌که‌ین نه‌کاته
۱۵۹۶ له ته‌وراتدا ده‌لی حوکه‌ی سلیمان ۴۰ سال بووه، ۴۰ سالی لێ‌ده‌رکه‌ین ده‌کاته
۱۵۵۶ . نایا نه‌م ژماریه‌ چیه‌؟

نه‌م ژماریه‌ بریتیه‌ له وه‌فاتی سوله‌یمان (س) هه‌تا هاتنی پێغه‌مبه‌ر " (صلی
الله علیه وسلم) " بو‌ ق‌دس ۱۵۵۶ سالی شمسی یه . نه‌و ژماریه‌ نه‌و حیکمه‌ته‌ی
تێدایه .

* وته‌یه‌کی خو‌شی تریش لێ‌رده‌ا هه‌یه نه‌گهر تاکه‌تاکه‌ی ژماره‌کانی نه‌م پێ‌که‌اته‌یه
کۆبکه‌ینه‌وه به‌م چه‌شنه: ۱۷+۱+۵+۵+۶ ریزبه‌ندی سورته‌ی اسراء له قورئاندا ۱۷ یه .

★ جولهكهكان باومېريان به "مذنبى ھالى" ھەيە كە لە ۱۹۴۸ دا لە دورترین خالدا بوو لە خۆرمو، لە ۱۰/شباط/۱۹۸۶ ھەموو بە چاۋ بېنيمان لە نزيكترین خالدا لە خۆرمو. ئەم ئەستېرەى كلكدارى ھاليە ھەموو ۷۶ سالن جارنك ديت. لە كتيبي ناييني يەھوديدا پەيوەندى دروست بوونى دەولتەتەكەيان بەھومىيە.

بەلام ليرەدا پرسىارىكى سەير دروست دەبیت؟ كە حسابى نيو دەورە دەكەين ئەبى ۲۸ سالى بى بچيت نيوكەى تريش ۲۸. ئەكاتە ۷۶.

بەگويرەى نامارى بىركارى بىت ئەبى سالى ۲۰۲۴ ھالى بگەرپتەو، چونكە لە

$$۲۰۲۴ = ۲۸ + ۸۶$$

بەلام ھەرچى كۆمپوتەر ھەيە كە زانىارى لەسەر "ھالى" پيدراو، كە ليدەپرسى كەى دەگەرپتەو؟

- دەلى سالى ۲۰۲۲ !! ئەمە نەينەكى سەيرە!

يەككە لە كتيبە باومېرپىكراو، كان "مايكرو كومپيوتر و علم الفلك" كە دكتورىكى ميسرى دايناو، دەلى ھەموو كۆمپوتەرىك كە زانىارى و داتاي بئويستى پيدرايى دەلى: ھالى ۲۰۲۲ جارنى تر پەيدا دەبیتەو.

دەركەوت رۇشتنى ھالى لە ۱۹۴۸ دا ھەتا ۱۹۸۶ دەكاتە ۲۸ سالى شەمسى، بەلام ۲۸ سالى قمرى دیتەو، كە دەكاتە ۲۰۲۲.

- ئەگەر ئەو ماومىيە حساب بکەين كە لەنيوان درووست بوونى دەولتەتى ئيسرائيل و رووخانىدا ھەيە ۱۰/۱۰/۶۲۱ ھەتا ۲۰۲۲/۳/۵ ئەكاتە "۱۴۰۰،۴" سان.
- ۱۵۵۶ كە ماومى فەسادى يەكەمە.
- ۱۴۰۰،۴ كە ماومى فەسادى دوومە.

ئەگەر ئەم دوو ژمارىيە جارى كۆيكەينەو، جارى لىكى دىرىكەين ئەنجامەكەى بەم شىوۋە دەبىت:

$$۱۵۵۶،۴ + ۱۴۰۰،۴ = ۲۹۵۶،۴$$

۱۵۵۶ - ۱۴۰۰،۴ = ۱۵۵،۶ ئايا ئەم دوو ژمارىيە پەيوەندىك لەنىوانياندا ھەيە؟ بەلى. . پەيوەندى نىوان ئەم دوو ژمارىيە ئەومىيە ژمارى يەكەم ۱۹ جار لەژمارى دوو ھەم گەورەترە !

$$۱۹ \text{ برىتييە لى } ۹+۱۰$$

$$\text{ئەگەر } ۱۵۵،۶ = ۱۰ * ۱۵۵۶ \text{ بەروارى فەسادى يەكەمە.}$$

$$\text{ئەگەر } ۱۵۵،۶ = ۹ * ۱۴۰۰،۴ \text{ بەروارى فەسادى دووھەمە.}$$

واتە: ئەم ژمارانەش رازى خۇيان تىدايە.

* رۆزى "سبت" لەلاى جولىكەكان ھەموو ۶ رۆزىك ھەوتەمىنەكەى ئەبى پشوو بدەن. . ئەبى واز لەكار بەينن. ھەموو ۶ سالى بۇ ھەوتەمەكەى نابى زەوى بكيلىن. . نابى قەلەمى ميو بکەن. . نابى ھىچ جۆرە ئىشىكى بازارگانى.. كشتوكالى. . پىشەسازى بکەن بە دەقى تەورات سزای لەسەرە.

"سەبوت" واتە پشودان. . سەپوون. . سبت لەوھە ھاتووە.

ئىمە لىرەدا دوو بەروارمان دەرھىنا. بەروارى زاپىنى و كۆچى:

• ۲شعبانى/۱۴۴۳ بەبەرورى كۆچى.

• يان ۲۰۲۲/۳/۵ بەبەرورى زاپىنى كەدەولەتى ئىسرائىل نامىنى بە شەممە

دەست پىدەكاتو بە شەممە كۆتايى دىت.

★ بېينه سەر بهرورارى جولهكهكان خۇيان كهپىي دهوترى "سالنامهى عربى" نهم بهروراره ۲۰۲۲ به سالنامهى عربى ۵۷۸۲ نهكات. . ۵۷۸۲ بېين نهم ژمارميه دابهشى ۷ بكهين. بۇنهومى بزائين جهندجار سهبوت هاتوو بهسهرىاندا ۸۲۶ دهرئهجى. ۵۷۸۲ : ۷ = ۸۲۶ بهگوپرهى شهريعهتى خۇيان نهبوايه ۸۲۶ سال پشوويان بدايه و نيشيان نهكردايه !

ئىستا نهم رستهيه بنووسين "سبت بنى اسرئيل" واته: سرپوونى بهنى ئيسرائيل. . بهلام تىبىنى بكهن بهپىي رهنووسى قورئانى پىروز "مصحف عوسمان" واته "ا" ناكهين بۇ وشهى ئيسرائيل. . به حسابى "ابجد" وهرى بگرين دهكاتە ۸۲۶.

● شهمه ۵ / نازار بهرورارى لهناوچوونيانه "سبحان الله" نهگهر بنووسين: "السبت ۵ اذار" به حسابى ابجد وهريبگرين:

$$۴۹۳ + ۵ + ۹۰۳ = ۱۴۰۱$$

له ۶۲۱ زابىنيهوه كهدمرچوونى پىغهمبهره (دروودى خواى لهسهر) بۇ قدس ههتا نهم بهرورارى ليدمر بكهين:

۲۰۲۲ – ۶۲۱ = ۱۴۰۱ دواى ۱۴۰۱ سال له بهرورارى اسراء "موه دهولتهتى ئيسرائيل نامىنى.

نهگهر ۲۰۲۲ به عهرمبى بنووسين وهكو رهنووسى مصحف عوسمان نهئىين:

"الفان واثن وعشرون" نهگهر نهمه كۆبكهينهوه به حسابى ابجد نهكاتە ۱۴۰۱

سبحان الله.

بېينه سەر دوو لهتيفهى كۆتايى:

★ نهو نايهتهى كهوتمان كۆتايى هاتوو به (لفيفا) نايهتى (۱۰۴) ي سورمى

(اسراء) "فاذا جاء وعد الاخرة جنابكم لفيفا"

وشه‌گانی له نایه‌تی ۲ وه ژمێردران تا وشه‌ی (لفیفا) که ریزه‌نده‌گه‌ی ۱۴۴۳ بوو. دوا‌ی نهمه نایه‌تی ۱۰۵ دیت "وبالحق انزالنه وبالحق نزل" وشه‌ی (وبالحق) ریزه‌نده‌گه‌ی ۱۴۴۴ ده‌بیت. وشه‌ی (انزالنه) ۱۴۴۵ ده‌بیت. بحلق ۱۴۴۶. نزل ۱۴۴۷، نهم ژمارانه کۆبکه‌ینه‌وه نه‌گاته ۵۷۸۲ به سائنامه‌ی عبری واته: له‌ناوچونتان به‌سالی کۆچی ۱۴۴۳ له هه‌مووشی سه‌یرتر به‌حسابی ابجد نهم نایه‌ته کۆبکه‌یه‌وه (فاذا جاء وعد الاخرة" که تۆله‌ی کۆتایی خوا هات نه‌گاته ۲۰۲۲. سبحان الله!

ئهبی بزانی مملانی جووله‌که به‌رده‌وام ده‌بیت. به‌لام نهمه ته‌نها له روانگه‌یه‌کی زانستی قورنانه‌وه به‌رواری له‌ناوچونی ده‌وله‌ته‌که‌یان به‌لام جووله‌که ده‌مینیت. به‌پیی فه‌رمووده‌ی پیغه‌مبه‌ر (دروودی خوی له‌سه‌ر) ده‌جال و شوین که‌وتوو‌ه‌گانی زۆربه‌ی جووله‌که ده‌بن. کیشه‌یان هه‌ر درێژهی هه‌یه. به‌لام ده‌وله‌تیان له ۲۰۲۲ / ۳ / ۵ نامینیت.

باسی په نجا

نیعجازی زانستی له چهند بواریکدا

هه وئدمدین له م درسهدا گشتیک بکهین بهناو چهند نایهتیک که سروشتیکی زانستیان گرتوته خو که بهرجووی زانستیان تیدایه . چهند نایهتیک لهو نایهتانهی که باس له ههور دمکات ومیهک دوو نایهتیش که باسی دمریا دمکات. نایهتیکیش که نیعجازیکی غهیبو میژوویی و جوگرافی تیدایه.

بیکم: ههور.

خوای گهوره دهفهرموی: "وانزلنا من المعصرات ماء ثجاجا" جوړیک له ههور خوای گهوره ناوی ناوه "المعصرات" ناوی ناوه "گوشهر" کاتیک به ویست و ئیرادهی خوا جل جلاله کاتی بارینه کهی دیت. . بهشیوهی بارانی ناسایی نییه. . ناوه کهی سانا نایهته خوارهوه به لکو بهشیوهی گوشراویک و وهک لیزمه. . بهشیوهی بارانیکی به خور دپته خواری.

لهفهرهنگی عمرمبیدا لای فهیروز نابادی له قاموس المحيط واته فیضان لافاو له مفرداتی راغبدا نمونهیک نههینیته وه فهرمودمیهکی پیغه مبهره " (صلى الله عليه وسلم) " افضل الحج الهج والثلج .

واته: باشرین شیوازی حه ج نهومیه که هه جی تیدابیت. واته: تهلبیهی تیدابی.. لبیک اللهم لبیک. . بهدنگی بهرز تا نهتوانی زور بیلی.

الثلج: بریتیه له ئیدیومیک (الکناية) بو خوینرشتن و هوربانیکردن واته: شلمه منیهکی به خور. "الثلج، الشجیح" نهوه دهگریته وه، بابین لیردها پیرسین له

زانست نایا زانست گەشتۆتە ئەوەی کە ئەو جۆرە ھەورانە بدۆزیتەو؟ نایا ئەو جۆرە ھەورە کاتى کە دەبارى بەشیومیەکی بەخوڤ دەبارى ؟ بەلێزمە و "دفعە دفعە" دەبارى ؟

لە وەلامدا زانست ئەلئى: بەلئى..

لەو ھەشتا جۆر ھەورەى کە ھەيە و دۆزراوتەو بە نامپىرى پېشکەتوو بە ئەزموون دەرکەوتوو بووتە زانست و حقیقەت یەكێك لەوانەى پێیدموتى تۆریندۆن.

ئەو جۆرە ھەورانە کە "معصرات" ن، کاتى کە وەختى بارینەکەى دىت فلجەى سەپارەش فریای لادانى ناکەوئیت، لێزمەيە، تیسکەيە، نەك قەترە. بەلکو سەتل، سەتل ئەرژى بەسەر ئەو جلەدا. . ئەو جامەدا. . جارى واش ھەيە رەشەباو تۆفانى ترسناكى لەگەندايە ئەوەى کە لێردا لەتيفەيەکی قورئانییە نایەتەکەى دواى ئەو کە ئەفەرموى:

(وَجَنَّتِ الْفَافَا)^{٤٨٤}

ئەو جۆرە بارانە خوا ئەفەرموى:

بۆ مەبەستى ھەندى رووھک و ھەندى دانەوئەو لەگەل جنات الفافا نزارەو دارستانی چر نەگەر تیبینی بکەین ئەو جۆرە بارانانە لەوناوچانەن ھەمیشە درەخت و دارستانیکی زۆر ئەو ناوچانەى گرتۆتەو. . لەو ناوچانە دەبارى کە بۆتە ھۆى دارستان و نزارە. . لە تەلەفزیۆنەو زۆر جار لە ھىلى کۆپتەرمو وینەى ئەو دارستانانە ئەومندە چر نژیرەکەى نابینى. تەنانەت بۆتە شوینگەيەك بۆ خوشاردنەوئەى تاوانبارو ئەوانەى کە بازرگانى بە تلیاکەو دەکەن، وەك لە

كۆلۆمبىيا كە لەوئى خۇيان حەشار دەمدەن، بونەتە كېشە بۇ پۇلىس، دەبىنن ئەو بارانە زۆرە بۆتە ھۆى پەيدا بونى ئەوجۆرە دارستانانە.

حەز ئەكەم لىرەدا تىشك بىخەينە سەر "جنات" وشەى "الجنة" و مشتقاتى لە زمانى عەرەبىدا واتە: ديار نىيە بۆيە بە جنۆگە ئەوترى الجن واتە ديار نىيە يەككە كە عەقلى ديار نەبىت پىيدەوترى مجنون باخ و باخاتىك ئەومندە چىرىپى و لقو پۆپى درەختەكان چىرپىر بن و ئەودىوى دىرنەكەوئى نەزانى لەودىو درەختانە جى ھەيە بەو شوپنە دەوترى "الجنة".

ئىعجازىكى تر كە خواى گەورە لە سورمتى "الروم" ئايەتى ٤٨ ئەفەرموئى:

﴿ اللَّهُ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيحَ فَتُثِيرُ سَحَابًا فَيَبْسُطُهُ فِي السَّمَاءِ كَيْفَ يَشَاءُ وَيَجْعَلُهُ كِسْفًا فَتَرَى الْوَدْقَ تَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ فَإِذَا أَصَابَ بِهِ

مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿٤٨﴾

خواى گەورە باسى جۆرە ھەورىك دەكات و دەفەرموئى خۇمان "زاتى اللە" كە "مسبب الاسباب" ھ پال بە ھەندى "با" ۋە دەنى ۋ ھەندى "با" دەھىنى، ئەبىتە ھۆى بلاوبونەھى ھەورو راى نەخات لە ئاسماندا، بەويستى خۆى پاشان كەرت كەرتى ئەكات، پارچە پارچەى ئەكات. . ئەو پەلە ھەورمىە. . ئەو ھەورە راخراۋە، جۆرە بارانىكى لىدەبارى زۆر وردە "ودق" واتە بارانى ورد. . نەم نەم. . كاتىكىش لە ھەر شوپنىك دەبارى بە ويستى خوا "فاذا اصاب به من يشاء" "اذا هم يستبشرون".

ئەوئى تىيدىمگەين له رووكەشى ئەم ئايەتەدا كە لەجۆرە ھەورتيكى راخراوئەو
 دىت زۆر پانتايى دمگرتەوہ . بارانەكەى زۆر نەرمە . ھەميشە سوود بەخشە
 وەك ئەوئىر نىيە ، چونكە ئەوئىريان لافاو دروستدمكات ، سوودى ھەيە بۇ دارستان
 بەلام بۇ مروؤف "طوفان" دروست ئەكات دىتە مالانئەوہو وەك لە تىقى ئەيبىنين
 زەرمر ئەدات . بەلام ئەمجۆرميان ھەميشە مژدمدەرە "پستبشر" دلخۆشكەرە بۇ
 ھەرگەسيك كە ئەم بارانەى بەركەوئى ئەگەر قسە لە زانست بكەين ئايا لە زانستدا
 ئەو جۆرە ھەورە ھەيە كەپئى دموتريى راخراو ؟

لە ۸۰جۆرەكەى زانستى ھەوردا كە بەعەرمبىيەكەى "الغيوم البسوطە" ى
 پيدەموتريى (ھەورە راخراوئەكان) بەئى ئەو ھەورە دۆزراوئەتەوہ . پانتايىيەكەى
 دمكاتە ۲۰۰كم ھەميشە بارانەكەى وردەو بارانەكەى بەنەرمى دەبارئى و بەھيچ
 شيۆمبەك زيانى نىيە و زەرمر نادات .

ئايەتتيكى ديكە دووبارە باسى ھەور دمكات "اعوذ بالله من الشيطان الرجيم...الم تر
 ان الله يزجى سحابا ثم يؤلف بينه ثم يجعله ركاما فترى الودق يخرج من خلاله
 وينزل من السماء من جبال فيها من برد فيصيب به من يشاء ويصرفه عن من
 يشاء يكاد سنا برقه يذهب بالابصار" سورمتى نور ئايەتى ۴۳"

لە شوئىنئىكى تردا سورمتى الطور ئايەتى ۴۴ دەفەرموئى: "سحاب مركوم" لە
 رووكەشى ئەم ئايەتەدا خواى گەورە ئەفەرموئى: ئيمە "با" دەنييرين بەشيۆەى
 نەرمو نيان چونكە دوو جۆر "پال" ھەيە لە زمانى عەرمبىيدا ئەگەر پالەكە
 توندوتيز بوو پييدەموتريى "وزع" " واذاهم يوزعون" پاليان پيۆە دەمئى بە
 توندوتيزى "الدفع بالعنف" ئەگەر پالەكە بەسووكى بئى و بە نەرمو نيانى بيت
 پيى دموتريى "اذ جاء" خواى گەورە ئەفەرموئى: "الم تر ان الله يزجى سحابا"

بروانن چۆن خىۋاي گەۋرە بايەكى نەرمو نىان دىنى پال بە ھەۋرەكانەۋە دەنى بە نەرمونىانى "يۇلف بىنە" بە پىچەۋانەى ئەۋەى پىشۋەۋە، جۆرە راخراۋەكە بلاۋدەبىتەۋە.. بايەكە ئەۋ جۆرە بلاۋ ئەكاتەۋە وراى ئەخات.

ئەمەيان بە پىچەۋانەى ئەۋمەۋىيە. . جۆرە بايەك دىت ئەم ھەۋرانە نىكەدەخاتەۋە بۇيە ئەۋ كەسەى كە كىبىك دادەنى پىى دەۋىرى "مۇلف" واتە: كۆكەرمەۋە "يۇلف بىنە" كۆكردنەۋە. . پاش ئەۋەى كە ئەم ھەۋرانە كۆدەبىنەۋە بەھۋى ئەۋ با" يەى كەبەۋىستى خوا ھاتۋەۋە. دۋاي ئەمە دەفەرمۋى: ئەم "بۇ تەقىب...

"ئەم يىجەلە ركاما"...

ئەم ھەۋرانەى كە كۆكراۋنەتەۋە كەئەكە ئەبىن بەسەر يەكدا. . خىۋاي گەۋرە كەئەكەيان ئەكا بەسەر يەكا "ئەم يىجەلە ركاما" ... ركاما: واتە كەئەكە كراۋ.

"ما يلقى بعضه على بعض" ئەمە لە فەرھەنگدا كەئەكە كراۋە ھەر بە كوردىش ھەمان ماناى ھەيە، ئاپەتەكە دەفەرمۋى: "وينزل من السماء من جبال فيها من برد" ئەم جۆرە ھەۋرە لە چىا دەچى. . لە شاخ دەچى و ھەلگىرى تەرزەيە، ئەۋ

خىۋكە بەفرىنە وشكانەى كە پىدەلەين تەرزە. . ئەۋ ھەۋرانەش لەچى ئەچن؟
- شىۋمىيان لەشاخ ئەچى. . لەچىا ئەچى. . لەكىۋىك ئەچى. . بەلام بەپىى ئەۋەى ئىمە لەزىرەۋەين و ئەۋ لەسەرەۋەيە چاۋمان لىى نىيە شىۋەكەى چۆنە..!

"ويصرفه عن من يشاء"

ئەم جۆرە ھەۋرە زىانبەخشە لەھەمانكاتىشدا سۈدبەخشە بەلام تەرزەكەى ئەگەر بەر خەلگى بەكەۋى زەررەۋى زىان ئەدات بەر كشتوكال بەكەۋى زەررە ئەدات...

لە ھەفتاكاندا، سالىكىيان لەۋ شارمىزۋورە، ئەۋ جۆرە تەرزەيە بارى زۆر سەييارەى ھۋپاندا. . سەرى خەلگى شكاند " فيصرنه عن من يشاء "

ئەو بارىنەش وەكو كۆكردنەوەمكەى بە ئىرادەى خواىە بارىنەكەشى . كاتەكەى .
 بىرەكەى . شوپىنەكەى . ھەمووى لەزىر فەرمانى خواىە جل جلالە بەبى ھاوئل .
 بالىرەدا لە زانست بېرسىن:

- ئايا لە زانستدا ئەمچۆرە ھەورە ھەپە كە لە شاخ بچى . ھەلگىرى تەرزەبى .
 بروسكەكەى "يكاڧ سنا بىرقە يىزھب بالابصار"
 "بىرقە" "ھاء" ئەگەرپىتەوہ بۇ "بىرد" ئەو راناوہ "ضمىر متصلە" يەكە ئەگەرپىتەوہ
 بۇ "بىرد" واتە: قورئان ئەفەرموى بروسكەكە ھۆكەى تەرزەكەپە نەك جۆرە
 كارمباپەك لەناو ھەورەكەدا، بەلكو جۆرە كارمباپەك لەناو خودى تەرزەكەدا.
 بىزانىن زانست گەشتۆتە ئەوہى كە ئەم راستيانەى بۇ دەرکەوى بەئەزموون بە
 ئامپىرى پېشكەوتوو بە ئامپىرى تەكنۆلۇجى.

- لە وەلامدا زانست دەلى: بەلى . ئەو جۆرە ھەورانە پىپى دەوترى "الغىوم
 الركامىہ" سبحان اللہ واتە: ھەورە كەئەكە كراوہكان، جا ئەوہى كە لىرەدا
 سەرنجرائەكېشى ئەو زاناپانەى كە ئەمەيان پۇلېن كىردووہ ھەورەكانيان
 پۇلېن كىردووہ ئاگانە لە قورئان نىيە . خۇيان ناومكانيان لىناوہ كەومىريان
 دەگىرپىت و بەراوردىان دەكەپىت لەگەل قورئاندا دەبىنىت يەك مەبەستە و
 يەك چەمك . زانست ئەلى ئەو جۆرە ھەورانەى كە ھەلگىرى تەرزەن
 بىنكەكەى . بىنكەكەى . نىزىكەى ھەشت مەترە بەلام بەرزىپەكەى دەچىتە
 بىست كىلۆمەتر سەروتر . واتە: لەشاخ دەچىت . باران و بەفرى لىدەبارىت
 وەھەلگىرى تەرزەشە . ئەومشيان بۇدەرکەوت ھوى ھەورە بروسكە
 دەگەرپىتەوہ بۇ بوونى تەرزە . واتە: ھەر ھەورىك كە بروسكەى دا دۇنيا بە
 كە تەرزەشى ھەپە.

لا باسىكى گىرنگ تىبىنى بىكەن:

ھەرچى ھاتبىت لە تەفسىر و رافەى قورئانى پىرۇزدا لە سەردەمەكانى رابردوودا . ھەمووى راستە و ئەوەى ئەمىرۇ زانست دەيدۇزىتەوہ و دەرىدەخات ئەوہى رابردوو بەدرۇناخاتەوہ . بەلگو زیادە زانىارىيەكەو كرشەپەكە بۇ سەر خەرمانى بىر و مەعرفەى ھۆگرى قورئانى پىرۇز . بەپىي ئەوہى ئەوان ئەو نامپىرە تەكنۇلۇجىيە پىشكەوتووانەيان نەبووہ . نەگەيشتوونەتە ئەو زانستە نوپيانە . ۋە لەسەردەمى ئەواندا ئەم داھىنراوہ زانستيانە نەبوون بۇيە پىي نەگەيشتوون . بۇيە ئەم پەرجووہ زانستيانە زيادەپەكەن بۇ سەر خەرمانى رافەى پەربەرەكەتى ئەوان و تەفسىرىي ئەوان لانادەن بەلگو دەوئەمەندى دەكەن . لاتنقظى عجانبە . بۇ ئەوہىيە ئىمە تىبگەين كەنەوہى ئەمىرۇ دۇزراومتەوہ لوتكە و دواترۇپكى زانست نىيە بەلگو لەداھاتوودا ئەشيت زۆر لەمەزىاتر بدۇزىتەوہ و ئەمەى ئىمە پىويستى بەو قۇناغە نوپىەش ببىت و بەو ھەنگاوہ نوپيانەى كە زانست پىي دەگات و دەبىتە رافەى نوئى بۇى .

دوومە: دەريا .

دەريا بەم جۆرە پىناسە كراوہ: كل مكانن واسع جامع للماء كثير . لەمفرداتى راغبى ئەصفەھانى دا . واتە: ھەموو شوپىنىكى فراوان كەناوېكى زۆرى گرتبىتە خۆى پىي دەوترىت دەريا . ئىمەش لە كوردىدا ھەمان بەكارھىنانەمان ھەيە . ۋەكو ئەوونەى: ناوى دەربەندىخان و دووگان و . . . ھتد كەلە ھەوزىكى گەورە يان شىوېكى گەورەى ناو پىك ھاتوون و بىرېكى زۆر ناويان تىدا كۆبووتەوہ بۇيە پىيان دەئىين: البحر - دەريا . بەحرەكەى دەربەندىخان يان بەحرى دووگان . بەپىي ئەوہى گەورەيە با شىرىنىش بىت . ۋەرەبىش بەھەمان شىوہ بەبىرى ناوى

زۆرى وتووه بهحر. . بهلام كاتى وورد دهينهوه له قورنان. . وورد بوونهوه له قورنان فهرمانى خوايه: - افلا يتدبرون القرآن ام على قلوب افعالها. .
 - خوى گهوره فهرماتمان پندهكات وورد ببنهوه له قورنان. . بير بكنهوه له قورنان. . پيوه ماندوو بين. . خوتانى پيوه سهرقال بكن. .
 ميشكتانى پيوه خهريك بكن. . بوئهوهى نهو گهوههرايه لى دمربين. .
 قورنان كاتى باسى دوو دمريا دهكات يهككيان شيرين و نهوى تريان سوپرومكو يهك باسيان ناكات. . بوئمونه:

﴿ مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ ﴿٦٤٣﴾ بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَّا يَبْغِيَانِ ﴿٦٤٤﴾ ﴾^{٤٨٦}

مرج واته: تىكهل مروج: تىكهل بوون.

بهرووكهش كه دهبينى دوودمريا تىكهل بوون. . دهگه بهيهك يلتقيان. . بهلام بينهما برزخ لا يبغيان. . بهلام كووسيك ديواريك هميه له نيوانياندا ناهيليت بهشيوهميهكى بايولوزى، بهشيوهميهكى كيميائى تىكهل بين. . هه بهحره و تايهت مهندي خوى دهپاريزى - نهه كه باسى دوو دمريا دهكات كه ههردووكى سوپر بيت - نهه راستيه له سالى ١٨٧٣ دا تىپىكى زانستى بهريتانى به ناوى تىپى چالنجهر گهران بهسهر دمرياكاندا و نموونهيان هينا له ناوى دمرياكان له تافىگهكانى خوياندا تافيان كردهوه و بويان دمركهوت جياوازيهكى زور ههيه لهنيوان ناويك و ناويكى تر و نموونهيهك و نموونهيهكى تر دا واته: دمرياكان بهيهك ناچن سالى ١٩٤٢ شوينهكانيان ديارى كرد. . واته: كاتى لهسهر نهخشهيهك پهلهيهك دهبينيت لهناو دمريابهكدا نهومنيشانه كراوه. . كهلهقلان شويندا پهلهيهك هميه. . ناويك ههيه لهگهل دموروبهركهيدا تىكهل نهبووه سبحان الله.

. پلهی گهرمییه‌که‌ی، ریژهی نۆکسجینی تواوه‌ی، سوپریه‌که‌ی جیاوازه له‌گه‌ن ناومکانی دووروبه‌ریدا، نه‌و به‌کتریاپانه‌ی که‌لیره هه‌ن له‌گه‌ن نه‌وانه‌ی ده‌وروبه‌ردا جیاوازن . هه‌روه‌ها نه‌و گژو گیا ده‌ریاییه‌ی لی‌ره نه‌ژی و نه‌و جۆری ماسیانه‌ی لی‌ره هه‌ن و . جیاوازن له‌گه‌ن نه‌وانی تردا. تاهه‌زار مه‌تر به‌رمو خوار نه‌زموون کراوه نه‌و جیاوازیه هه‌ر هه‌یه . واته تا قولایی هه‌زار مه‌تریش . نه‌و سنووره‌ی که هه‌یه‌تی هی نه‌و په‌له‌یه دیت و نه‌روا به‌گوپه‌ری هه‌لگشان و داکشانی (مد و جزر) مانگدا . تاداوی به‌هۆی مانگه ده‌ستکرده‌گانه‌وه نه‌و دیوارمیان دۆزیه‌وه له "گه‌رووی تاریق" دا که ده‌ریای سپی ناومراست به زه‌ریای نه‌تله‌سی نه‌گه‌یه‌نیت . له‌ویدا نه‌و جیاوازیانه دۆزرانه‌وه :

- پله‌ی گه‌رمی ده‌ریای ناومراست به‌رزتره له زه‌ریای نه‌تله‌سی و سوپریه‌که‌ی زیاتره و زینده‌ومرانی و لایه‌نه بایۆلۆژیه‌که‌شی زۆر جیاوازه له زه‌ریای نه‌تله‌سی. هه‌رچه‌نده ملیۆنه‌ها سالیشه به‌رووکه‌ش تیکه‌ن بوون به‌لام خوا نه‌فه‌رموی؛ لایبغیان واته: نه‌م زال نابیت به‌سه‌ر نه‌ودا و هه‌ریه‌که‌یان تایبه‌تمه‌ندی خۆیان ده‌پاریزن.

نه‌مه نمونه‌یه‌که له‌و نمونه‌یه‌ی که‌دۆزراومه‌وه نه‌گینا له‌چه‌ندین شوینی تریشدا که‌دووده‌ریا تیکه‌ن دمبن ده‌رکه‌وتووو تایبه‌تمه‌ندی خۆیان ده‌پاریزن.

له سالی ۱۹۸۴ دا زانایه‌ک، لیکۆلهریک له "زانکۆی قه‌ته‌ر" به‌ناوی "محمد ئیبراهیم السه‌ره" لیکۆلینه‌وه‌یه‌کی کرد له خوارووی "که‌نداوی عومان" دا که نه‌گاته گه‌رووی هورمز . نمونه‌ی ناوی ده‌ریاکی و مرگرت له‌چه‌ندین قولایی جیاوازا، به‌هه‌مان شیوه له‌دووراییه‌کی زۆر کورتدا و له‌و دیوو گه‌رووی هورمزموه دووباره چه‌ند نمونه‌یه‌کی و مرگرت . تیبینی کرد که جیاوازیان له پیکه‌ته‌ی ناومه‌کاندا ناسمان و ریسمانه . پێش هورمز و پاش هورمز ناومکان جیاوازیان زۆر زۆر بوو

لهرووی کیمیایی و بایۆلۆژییهوه . ئەمەش جەختکردنەو میهکی تری ئیعبازی (لایبغیان) بوو.

بێینه سەر بەیهك گه‌یشتنی روباریك و دهریایك:

وهكو له سوورمئی الفرقان نایهتی ٥٢ خوا ئەفهرموی:

"وهوالذی مرج البحرین هذا غنّب فرات و هذا ملح أجاج وجعل بینهما برزخا وحجرا محجورا".

خوای گه‌وره وشه‌ی برزخ به‌کار ده‌هینی له نیوان دوو دهریای سوێردا، به‌لام ئەگەر له نیوان دهریایه‌کی سوێر و دهریایه‌کی شیریندا بێت ئەوا بێجگه‌ له وشه‌ی برزخ ئەفهرموی و حجرا محجورا . واته‌ ناوچه‌یه‌کی قه‌ده‌غه‌کراو . ئەو روباره‌ی که‌دیت وله‌و ناوچه‌یه‌دا ناوه‌که‌ی رۆده‌کاته‌ دهریایه‌که‌وه . تا مه‌ودایه‌ک . تا دووریه‌ک . سروشتی ئەو ناوچه‌یه‌ که‌ ناوه‌کان تیا‌دا تیکه‌ل بوون تامه‌ودایه‌ک نه‌له‌ روبارمه‌که‌ ده‌چیت ونه‌ له‌ دهریایه‌که‌ . به‌لکو ئەو جوړه‌ ماسیانه‌ی که‌ له‌و ناوچه‌یه‌دا ئەژین ئەگه‌ربیان گوازیته‌وه‌ بۆ ناو دهریایه‌که‌ دهمرن . ئەو رووه‌گانه‌ی که‌ له‌ویدا شین بوون بیانگوێزیته‌وه‌ بۆ ئەملا یان ئەو لا نازین . خوا ئەفهرموی: و حجرا محجورا . ناوچه‌یه‌کی تاییه‌تمه‌نده . قه‌ده‌غه‌کراوه . نه‌تاییه‌تمه‌ندی ئەم لای و مرگرتوووه‌ و نه‌هی ئەو لا هه‌رچه‌نده‌ ملیۆنه‌ها سالی‌ش بێت ئەو روبار و دهریا یه‌ په‌یومندی و تیکه‌لیان هه‌بیت ئەو ناوچه‌یه‌یان به‌و شیومیه‌ ماوته‌وه . شایانی ناماژمه‌یکردنه‌: بێغه‌مبه‌ری نازیز " درودی خوای له‌سەر" تا وه‌فاتی کرد دهریای نه‌بینی .

سهرکه و تنیان بهدمستهینا. لیرمدا نهم نیعجازه غهیبیه هاته دی. خوا
نهفهرموی:

" بسم الله الرحمن الرحيم، الم، غلبت الروم " نهمه ههوالی یهکهمه. " فی
أدنى الارض " نهمه شوینهکهیهتی. رووداوهکه لای دهریای مردووهمویه
کهنزمترین شوینه لهناستی رووی دهریاوه. " وهم من بعد غلبهم سيفلبون، فی
بضع سنين " پاش نهم نسکویه سهرکهتن بهدمست دههینن لهچهند سالی
داهاتوودا. . بویه نهبویهگری صدیق گرموی کرد - نهو کاته گرهو حهرام
نهکرابوو - لهسهر چهندين حوشر لهسهر نهوهی که لهچهند سالی داهاتوودا
رؤمانهکان نهیبهنهوه. .

"بِنَصْرِ اللَّهِ يَنْصُرُ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ" ٤٨٧

پاش نزیکهی جهوت سال لهجهنگی بهدردا کهموسلمانان سهرکهوتن بهسهر
بیباهمراندا رومهکانیش له ههمان رۆژدا سهرکهوتن بهسهر فارسهکاندا، نیعجازی
دووهمی غهیبی نهم نایهته هاته دی.

لهروانگهیهکی ترموه " فی أدنى الارض " واته: نزمترینی زموی. . نهمرو
بهشیومهک دمرکهوتوو لهرووی زانستهوه کهنیر ههله قبول ناکات لهلای
دهریای مردووهمویه که ٢٩٢متر لهژیر ناستی رووی دهریاوهیه. . نهمهش
نیعجازیکی جوگرافیه هیوادارین که نهم بهلگه و نیعجازه زانستهانه نیمانمان زیاد
بکهن و ببنه هوی زیاتر کردنی تهوژمی دینی خوا لهدل و دهرووئماندا و ببنه
رهوینهوهی تهمی گومان و دوودلی له لاوان و گهنجانی نازیردا. . هۆکاریک بیت بۆ
جولاندنی ویزدانی نهو کهسانهی که لهگوماندا نهژین. . ههست و ویزدانیان

بجولتینیت. . دل و دموونیان بینیتہ جوّش وہ شایہتومان بینن کہ نہم قورنانه
کہلامی خوایہ. . خوی گہوره دمفہرموی: "سیریکم ایاتہ فتعرفنہا" بہبہردموامی
خوی گہوره نایاتی خویتان پیشان دمدات. . بہبیبامویرانیش نمفہرموی:

(سَرِيهِمْ ءَايَاتِنَا فِي الْأَفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ)

۴۸۸ (۵۲)

رؤز بہرؤز خوی گہوره نایات بہبہردموامی پیشانی بببامویران دمدات، بو نمووی
بویان دمرکہوویت کہ نہم قورنانه حمقہ. .

تانیستا راستیہکی زانستیمان نیہ کہ دز بہقورنات بیت، لہگہل نموشدا نمبببب
کہ جولہکہکان باومیران وابوو کہ پیش (۲۰۰۰)، مانگاہیکی سوور پھیدا دمبببب. .
لہ (۲۰۰۰) پھیکہری سولہیمان دمڈوزریتہوہ. . نینجا نہو مانگاہی سہر نمبببب
نہیسوتینن بہ سوتوومکہی نہو پھیکہرہ پاک نہکہنہوہ کافرہکان لہناو نہبہن –
کافرہکان مہبہستیان موسلمانہکانہ واتہ: شوینکھوتوانی ہہزرتی محمد دروودی
خوی لہسہر – سہرکہوتن بہدمست دہینن لہ سالی ۲۰۰۰ دا. . مہسیجیہکانیش
بروایان وابوو کہ عیسا لہ ۲۰۰۰ دا دیتہ خوارموہ. . نیتیر موسلمان فہلاجؤ نہکری
و نامینن. . کامیرایان ہینا لہ بیت الحم دایان نا سہدان ہہزار کہس چوون بو
نہوی لہسہر دمرگای قودسیش دایان نا بہتہما بوون ہہزرتی عیسا بیتہ
خوارموہ. . نہم خورافاتانہ ہیچی نہہاتہ دی.

بہلکو بہ "نہندازی جینی" مانگا سوورہکہیان دروستکرد. . لہباسیکی تردا
باسمان کردوہ کہ نیتستا نہو مانگاہی ماوہ و نیشگری تاپبہتی ہہیہ. .

هیچکام لهو شتانهی ئیدعایان دهکرا نههاتنه دی. . لهژیر قودسدا ۲۵ تونیل لیدران بهمه بهستی دۆزینه وهی پهیکه ری سولیمان بهلام تهنا نهت به لگه په کیشیان نه دۆزیه وه که نامازه به وه بکات که پهیکه ری سولیمان لهوئ بووه. . ههر چه نه خویان به لوتکه ی بواری ته کنؤلوجیا دمرانن له جیهاندا که چی دوا ی باومری خوراهاتی لهو شیومیه دهکون. .

بویه ته نها ریگای رزگاری په نا بردنه بۆ قونانی پیروژ و گه رانه ومیه بۆ لای نیسلام. .

(وَمَنْ يَعْتَصِمْ بِاللَّهِ فَقَدْ هُدِيَ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ)^{۴۸۹}

نهمه رایه لی خواجه نهم قورئانه. . نهمه رایه ئیکه. . گوریسیکه سه ریکی له ناسمانه ومیه و رزگاریه. . سه ره که ی تریشی له زه ویدایه و به خته ومیه. . که رامهت و عیززهت و سه ره برزی و سه رفرازی وا له قورئاندا. . خوا نهمه رموی: ئیوه یه ک ئوممه تن:

(إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ)^{۴۹۰}

به سیهتی جیاوازی و دووبه رهکی و به سیهتی غه بیتهت. . سه ره قالیبوون به شتی لاوهکی و نهم لاو لاوه. . کاتی نه وه هاتوو ه جیاوازی و شتی بجووک بخهینه لاوه و برایهتی پهیکه ل بکهین و په کتریمان خو ش بویت.

واخر و دعوانا ان الحمد لله رب العالمین

^{۴۸۹} سورتهی ال عمران نایهتی ۱۰۱

^{۴۹۰} سورتهی الانبیاء نایهتی ۹۲

وتەى كۆتايى

بەرزى كاك عادل شاسوارى داواى لى كىردىم كە شىتەك بىنوسم لەچايى نونى مىحرا بىدا، پاش بىر كىردنەو بەباشم ھەندى خالى گىرنگ روون بىكەمەو.

• بەرنامەى مىحرا ب تىگەبىشتىكى شەخسىە بۆ نىسلام، لەبەر نەو زۆر ناسايە كەھەلەى تىدا دەر كەوت، داواى لىبوردن لە خواى گەورە دەكەم.

• بەرنامەى مىحرا ب - رۆزگار سەلماندى كە بەرنامەىەكى سەر كەوتوو بوو - وە ھۆى سەر كەوتنەكەى (زاهىرىيەكەى) دەگىرمەو بۆ نەم ھۆكارانە:

۱. بوونى تىنۆتتەىكى نىمانى لەناو زۆرىنەى جەماوەرى كورددا..

۲. وتارى ھەينى و كىتب و لەناستى نەو تىنۆتتەىدا نىن.

۳. بەرنامەى مىحرا ب رىژەىەكى تىراو كىرد - بۆ ماو ەىك - .

۴. بەرنامەى مىحرا ب نىسلامى پىشكەش كىرد لە چوارچىو ەىەكى زانستى و رۆشنىرىەكى سەردەم.

۵. سوودم لە مامۆستاىەتتەى كەم - لەناو ەندى و دواناو ەندىەكانى سلىمانى - وەرگت و تەوزىفم كىرد لەبەنامەكەدا (قسە بۆ دل) (قسە بەمەبەستى چاندىن و فىر كىردن نەو ەك ھەر قسە بىت).

۶. لەماو ەى (۹) سالى بەرنامەكەدا وەزىفەم نەبوو، واتە: خۆم تەرخان كىردبوو بۆ خويندەنەو و نامادە كىردنى.

۷. تىكەلىم ھەبوو لە گەل جەماو ەر و لەنزىكەو ە وردەكارى ژىسانى زۆر كەسم دەزانى .. نەمەش تەوزىف كىرا لەبەرنامەكەدا و واقىيەتتەىكى پىدا.

(به دل جیبه جیم کردوه) به لام هزم لینه کردوه چونکه هه‌میشه ده‌وره دراره به ده‌ریای (ریا) و تنها چند ملیمیک دوور بووه لی.

به لام کاری په‌وره‌دهیم خوشیستوه به‌تایبته له کاتی خه‌باتی ژیر زه‌میندا، که کۆده‌بووینه‌وه له گه‌ل نه‌ندامانی (نوسره) رووبه‌روو سوودم لییان وه‌رده‌گرت (له نووری روخساریان و له راستگۆیی وشه‌کانیان و له دو‌عا‌کانیان) نه‌مه له کوی؟! او ناشکرا بوونی کۆری میحراب له کوی؟! که کامیرا و هه‌زاران بینه‌ر و هه‌ندیکیان ته‌نها بۆ نه‌وه دانه‌نیشن که عه‌بیته و کهم و کوریه‌ک تو‌مار بکه‌ن.

برا و خوشکی نازیز... نه‌گه‌ر میحراب بۆ خوا بووی نه‌وا هیچم ناوی... چونکه ده‌میته‌ی و ژمیره‌ی چاکه‌کاغمان (عداد الحسنات) به‌رده‌وام ده‌بی پاش چوو‌نغان بۆ به‌رزه‌خ.

له کۆتاییدا زۆر پێویسته‌ ناماژه به‌ رۆلی نه‌وه‌ هه‌موو مامۆستایه‌ بده‌م که ئیسلامیان فیر کردم که‌ناویان له‌لای خوای گه‌وره‌ ناشرایه، خوا جه‌زای هه‌موویان به‌ لی‌بوردن و به‌هه‌شت بداته‌وه.

داوا‌کارم له‌ خوای متعال به‌ره‌کته‌ بخته‌ نه‌م کتیه‌مه‌وه (بۆ من و خوینه‌ران و هه‌موو نه‌وه‌سه‌نه‌ی بوونه‌ هۆکاری بلا‌ربوونه‌وه‌ی) پاش مردنغان بیته‌ ناوینه‌یه‌ک له‌ به‌رزه‌خه‌وه‌ خوینه‌رانی پێبین و به‌ خویندنه‌وه‌یان صدق‌اتمان بی‌ بگات.

وما توفیق الا بالله

شه‌مان موفتی پیر خدری

۱۵ / ره‌جبه / ۱۴۲۹

۱۸ / ۷ / ۲۰۰۸

ناواخن

۳	• به رایی
۱۱	• پیشه کی داندر
۱۳	• به رگی یه کهم
۷۴	• به رگی دووهم
۱۴۲	• به رگی سیهم
۲۱۹	• به رگی چوارهم
۲۷۲	• به رگی پنجم
۳۵۱	• به رگی ششم
۵۱۷	• به رگی هفتم
۶۵۰	• وتی کوتایی

همیشه ههولمداوه تۆوی تیگه‌یشتن له ئیسلام له‌ده‌روونه‌کاندا بچیتیم، عه‌قیده‌که‌ی و شه‌ریعه‌ته‌که‌ی، جیهانگیری و مرزفایه‌تی‌که‌ی، ره‌وشت و که‌سایه‌تی‌که‌ی و میژروه‌ جوانه‌که‌ی، دوور له‌ ته‌فسیرو تیگه‌یشتنی ته‌سک، دوور له‌ توندوتیژی، دوور له‌ موجه‌لامه‌لات، به‌ ئومیدی ئه‌وه‌ی کور و که‌چه‌کانمان زانستیانه، ژیر و چه‌کیمانه‌ له‌م نایینه‌ تیگه‌ن، به‌ ئومیدی ئه‌وه‌ی گه‌نجه‌کانمان حالی بن له‌ ده‌ستووری (والعاقبة للمتقين) دواروژ چ له‌ دنیا و چ له‌ ئاخه‌رت بۆ له‌ خواترسانه‌ (المتقين). له‌ خواترسانیش هه‌رگیز سه‌مه‌کارنن و نابن، هه‌رگیز هه‌له‌ به‌هه‌له‌ راست ناکه‌نه‌وه‌ و هه‌رگیز توندپه‌ونین.

شه‌مان موفتی پیر خدری

٢٠٠٨ / ٧ / ١٨

